

విషయ సూచిక

అంధ మహాభారతము.

కర్ణ పర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

సంజయుడు ధృతరాష్ట్రునకు గరుని తెగుటం జెప్పట	...	1
ధృతరాష్ట్రుడు కర్ణ మరణంబు విని పలవించుట	...	3
దుర్యోధనుడు, కర్ణునకు సర్వ సేనాధిపత్యంబు గట్టుట	...	6
కర్ణుని మొదటి నాటియుద్దము	...	7
డేమధూర్తి యను రాజు భీమనితో యుద్ధము చేసి చచ్చుట	...	9
ప్రతివిగ్రహుడు చిత్రుడ ననురాజుం జంపుట	...	12
దుశ్శాసనుడు సహదేవునితో యుద్ధంబు నేసి మూర్ఖిలుట	...	14
కర్ణుడు నకులుని విరఘం జేసి యవమానించుట	...	16
ధృష్టద్యుమ్నుడు కృపాచార్యునితో దలపడి యోడిపోవుట	...	18
దుర్యోధనుడు ధర్మజునితో యుద్ధము నేసి విరఘుడగుట	...	20
దుర్యోధనుడు ధర్మజునితో యుద్ధము నేసి మూర్ఖిలుట	...	22
కర్ణుని రెండవనాటియుద్దము	...	24
దుర్యోధనుడు శల్యుని గర్భునకు సారథ్యంబు నేయుమని ప్రార్థించుట	...	27
దుర్యోధనుడు శల్యునకుఁ ద్రిపురాసురులవృత్తాంతంబు నెప్పుట	...	28
త్రిపురసంహరముకొఱకు బ్రహ్మదులు రుద్రునిం బ్రార్థించుట	...	30
రుద్రుడు త్రిపురంబుల సంహరించి సురల సంతోషపఱచుట	...	33
శల్యుడు కర్ణునకు సారథ్యంబు నేయ నొడంబడుట	...	35

కర్ణ పర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము

శల్యుడు కర్ణునత్సాహంబునకు విఘ్నకరంబు లగునాక్యంబులు నెప్పుట	...	37
శల్యుడ డ్రునుపరాక్రమం బుగ్గడించి కర్ణుని దూలం బలుకుట	...	39
కర్ణుడు శల్యునిపై గోపించి యతనిదురాచారంబు లుగ్గడించుట	...	42
కాకము హంసముతో సముద్రముమీఁద బఱచి భంగపడుట	...	44
కర్ణుడు శల్యునితో దనకుఁ గలిగినశాపంబుల తెఱంగు నెప్పుట	...	46
కర్ణుడు హంసకాకియోపాఖ్యానము విని కోపించి శల్యుని దూఱుట	...	48
శల్యుడు కర్ణునితో నప్పుడు దోచునుత్పాతంబులు నెప్పుట	...	50
కర్ణుడు ధర్మజుపై గవిసి విజృంభించుట	...	52
కర్ణుడు పాంచాలకుమారుల సేనలం జంపుట	...	55
భీమసేనుడు కర్ణునందనుఁ డగుసత్యసేనుం గంపి విజృంభించుట	...	56
కర్ణుడు ధర్మరాజు నొప్పించి యవమానించుట	...	59
భీముడు కర్ణుని మూర్ఖిటం జేసి గాఢక గోయం బూనుట	...	62
భీముడు స్రుతవర్షాదికుమారులఁ బెక్కిండఁ జంపుట	...	65
సంకప్తు లందఱు నొక్కపై యరుసురధంబుపై బడి యాడుట	...	65
కృపాచార్యుడు సుకేతుం డనుపాంచాలకుమారునిం జంపుట	...	67

ధ్వజ్జ్యోతిషమును దుర్యోధనుని వాటి విరక్షుని శేయుట	...	69
అశ్వత్థామ యుద్ధమున జేర్కొని మరొకని సంగ్రామము నేయుట	...	71
వంశధారుల డనురాజు వంశవంశముతోడ నరునుచే జచ్చుట	...	73
మృత్యుధ్వజుల డనుపాండవులచే జశ్వత్థామచేత జచ్చుట	...	75
కరుణ పాంచాలసైన్యము దౌష్ట్యము నొంది విజృంభించుట	...	78
దుర్యోధనుడు భీమసేనుం దలపడి పోరుట	...	80
అశ్వత్థామ యుద్ధముం దలపడి మహాపాండవు నేయుట	...	81

కర్ణపర్వము - తృతీయాశ్వాసము

కృపారుదులు ధర్మరాజునకుం బరయ నతని శిబిరంబునకు బోవుట	...	87
ధర్మరాజు కరుణ బ్రదికియున్నవాడని విని యరునుం గినిపి పలుకుట	...	89
అరునుడు శిష్టు ధర్మరా జాడినపలుకులకుం గోపించి యతనితల నలుక వాలు పెట్టికొనుట	...	91
కృష్ణుల డరునుం బ్రతిజ్ఞాభంగము గాకుండ ధర్మరా దూరుమని చెప్పుట	...	92
ధర్మరాజు కృష్ణుని వాక్యములం గలంతటి ప్రసన్నుడగుట	...	94
అరునుడు కృష్ణునివాక్యములచే గరునివధ కుత్సహించుట	...	97
భీము డరునురాకం గోరి విశోక్తునితో విచారించుట	...	98
కరుని భీమసేనుం దలపడి మూర్ఛితుం డై తనరథంబుమీడఁ గూలుట	...	100
కురుకుమారులు కురుగు రరునుం వాటి మృతు లగుట	...	103
దుశ్శాసనుడు భీమసేనునితో బోరి చచ్చుట	...	105
భీమసేనుడు దుస్ససేనునియొరంబు ప్రచ్చి రక్తపానంబు నేయుట	...	106
అరునుడు వృషసేనుని మృతి జూచించుట	...	109
కరారుదుల ద్వంద్వయుద్ధకాలమున బ్రహ్మద్రుల ప్రహ్లాదతరములు	...	110
అశ్వత్థామ దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు నేయుట	...	112
కరారుడు లొండొరులమీడఁ దివ్యబాణంబు లేయఁ బూనుట	...	114
దుర్యోధనుడు తనయోధుల నరునుం దలపడఁ బురికొలుపుట	...	116
సర్పముఖిశరంబున నరునుకీరీటంబు భూమిపై బడుట	...	117
బ్రాహ్మణకాపంబునఁ గరురథచక్రంబు భూమిం గ్రుంగుట	...	119
అరునప్రయు కం బగుఘోరశరంబు కరుశరంబు ద్రుంచుట	...	121
కృష్ణుడు ధర్మరాజుతో సరస సల్లాపంబు నేయుట	...	122

శల్యపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

కృపాచార్యుడు దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు చేయుట	...	131
దుర్యోధనుడు శిబిరంబు విడిచి సరస్వతీతీరంబు చేరుట	...	134
దుర్యోధనుడు శల్యుని నేనానాయకుం గాఁ జేయుట	...	136
కారవ నెన్యంబు యుద్ధసన్నదం బై వెడలుట	...	138
కురుపాండవుల పదునెనిమిదవవాటి యుద్ధపార్శ్వరంభము	...	140
కరుకొడుకులు చిత్రసేన సత్యసేన మశర్మలు నకులునిచేత జచ్చుట	...	142
శల్యభీమసేనులగదాయుధము	...	145
గదాయుధమున మూర్ఛితుం డైనశల్యుని గృపుడు తొలంగం గొనిపోవుట	...	146
ధర్మరాజు శల్యునిబాణంబులచేత మూర్ఛితుం డగుట	...	148
సరకుం డనుపాంచాలకుమారుం డశ్వత్థామచే జచ్చుట	...	150
శల్యధర్మసంధనులద్వంద్వయుద్ధము	...	153

విరభుడై సకల్యుని సకల్యతామ దనరథముపై నిడుకొని బోవుట	154
ధర్మరాజు శక్తి ప్రయోగించి కల్యుని జంపుట	158
కల్యునిచుట్టును లొక్కపెట్ట ధర్మరాజుం జాటు ముట్టుట	159
ధృష్టద్యుమ్ను సాత్యకులచేత సాల్కు దేనుంగులతోడఁ బీనుం గ పడుట	161
శకునిసహదేవు లాశ్వికచాయుఁ లై ఘోరంబుగాఁ బోరుట	163
దుర్యోధనుమార్త్యం బుదేకించి కృపారునులు సంభాషించుట	164
దుర్యోధనుప్రభృతికురుకుమారులు భీమునిచే జచ్చుట	165
ఉలూకుడు సహదేవుచేత మృతుం డగుట	169

శల్యవర్ణము - ద్వితీయాశ్వాసము.

దుర్యోధనుడు ద్వైపాయనం బనుమడుగున దాగియుండుట	173
కృపకృతవర్ణాశ్వుతామలు దుర్యోధనుం గని సంభాషించుట	176
ధర్మరాజు మడుగున దాగియున్నదుర్యోధనుని దూఱునాడుట	178
దుర్యోధనుడు నీరిలోన యుండి ధర్మరాజు కు తరం బిచ్చుట	179
దుర్యోధనుడు గదానుండితొ దె వ్రాదంబు వెడలి వచ్చుట	183
శ్రీకృష్ణుడు భీము నగించి దుర్యోధనునితోడి గదాయుద్ధమునకుఁ బనుచుట	184
భీముదుర్యోధనులగదాయుద్ధము చూడఁ బలరాముడు వచ్చుట	187
ప్రభావతీరప్రభావవర్ణనము	183
మంకజనుహానిమాహాత్మ్యాభివర్ణనము	190
కుమారస్వామిప్రభావాభివర్ణనము	192
కుమారస్వామి తారకానుయం జంపి దేవతలకు ముదంబు సేయుట	195
ప్రభావతీ యనుమునికన్యకమహిమాభివర్ణనము	196
కురుక్షేత్రప్రభావాభివర్ణనము	198
పాండవదుర్యోధనులు ద్వైపాయనవ్రాదంబు విడిచి పారికలనికిఁ బోవుట	200
భీము సేనదుర్యోధనులగదాయుద్ధము	202
శ్రీకృష్ణుం డరునుతో భీముదుర్యోధనులతారతమ్యము చెప్పుట	205
దుర్యోధనుడు భీముగదాదండమునఁ దొడలు విడిగి పడుట	206
శ్రీకృష్ణుడు బలరామునకుఁ గోపావళమునంబు చేయుట	208
తొడలు విడిగి పడినదుర్యోధనుడు కృష్ణ నాక్షేపించుట	211
పాండవులు కృష్ణసాత్యకులతోఁ గౌరవశిబిరంబునకుఁ బోవుట	213
అగ్నిదత్తం బెనయరునురథంబు కాలిపోవుట	214
శ్రీకృష్ణుడు గాంధారి నూఱడింపఁ గరిపురంబునకుఁ బోవుట	216
శ్రీకృష్ణుడు కరిపురంబుననుండి పాండవులయొద్దకు వచ్చుట	218
కృపకృతవర్ణాశ్వుతామలు దుర్యోధనుం జేరి విలపించుట	220

సౌప్తికవర్ణము - ప్రథమాశ్వాసము.

అశ్వతామ యులూకంబు కాకంబులఁ జంపుట నాలోకించుట	226
కృపాచార్యుం డశ్వతామకు నీలివిశేషంబు లెఱింగించుట	228
అశ్వతామ కృపాచార్యకృతవర్ణులతోఁ దనపూర్వ సిరీకరించుట	228
కృపాచార్యుడు నిద్రానకులఁ జంపఁ దగ దని యశ్వతామకు హితవు చెప్పుట	232
అశ్వతామకు శివుడు భూతాకృతి యై లోచించుట	233
అశ్వతామ శివుని కార్తీకవహరం బొసంగ నిశ్చయించుట	235

అశ్వత్థామకు విభ్రాతా వ్రత్యక్షం శ్రే ఖండం బొసంగుట	...	237
అశ్వత్థామ సిద్ధాపరవతుం డగుభ్యుద్యమన్నం జంపుట	...	240
అశ్వత్థామ కరితురంగములపై కఠిరీ నలుగుట	...	241
అశ్వత్థామ శిఖండిం బొదివి చంపుట	...	244
అశ్వత్థామ పాండవశిబిరంబు వెదిలి కృశకృశవర్మలఁ గూడికొనుట	...	246
అశ్వత్థామ దిగ్విక్రయంబు దుర్యోధనుఁ గనుంగొనుట	...	247

సౌప్తికపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

ధర్మరాజు తనపుత్రుల శ్వత్థామచేఁ జచ్చుట విని పలవించుట	...	252
ద్రౌపది యశ్వత్థామం బరిభవించ భీమసేనుని నియోగించుట	...	255
ధర్మజ ధనంఁయ కృష్ణుల శ్వత్థామమీఁదఁ జోవుట	...	258
అశ్వత్థామ రజనలబ్రహ్మకీర్తన మకాస్త్రంబు లొండొంటిం దాడుట	...	259
శ్రీకృష్ణుఁ డుత్తరగర్భంబు డగఁబు గాతఁడఁ జేయ నిశ్చయించుట	...	261
భీమసేనఁ డశ్వత్థామకీర్తనంబు ద్రౌపది కిచ్చుట	...	263
ధర్మరాజుఁ కఁ గృష్ణుఁడు శివశత్రుఁడంబు చెప్పుట	...	264
దుద్రుడు దేవతలు చేయుయజ్ఞంబు సేయుట	...	266

స్త్రీపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోపశమనంబు చేయుట	...	271
విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు సుపారగహనంబు తెఱం గఱింగించుట	...	273
కృష్ణద్వైపాయనముని ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోపశమనంబు చేయుట	...	276
ధృతరాష్ట్రుఁడు సపరీవాంబుగాఁ బోలికలనికిం బోవుట	...	279
కృపాచార్యుఁడు గాంధారి నూరార్చిసప్రకారము	...	280
ధర్మరాజు దమ్ములతోడ ధృతరాష్ట్రునొద్దకుఁ బోవుట	...	282
ధర్మజుని శపింపఁ బూనిన గాంధారిని వ్యాసుం డూరార్చుట	...	286
భీముఁడు గాంధారికిఁ గోపోపశమంబుగా నుత్తరంబు లిచ్చుట	...	288
పాండవులు కంటిదేవితడకు గాంధారిపంపునం బోవుట	...	288

స్త్రీపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

గాంధారి పోలికలను చూచి కృష్ణునితోఁ జెప్పి దుఃఖించుట	...	293
గాంధారి దుర్యోధనునిక శేబరంబు చూచి పలవించుట	...	295
గాంధారి దుశ్శాసనునిక శేబరంబు చూచి విలపించుట	...	297
గాంధారి యభిమన్యుక శేబరంబుఁ గనుగొని ప్రలాపించుట	...	299
గాంధారి సైంధవునిక శేబరముఁ జూచి వాపోవుట	...	301
గాంధారి శరతల్పగతుం డగుభీష్ము నుద్దేశించి పోకించుట	...	303
గాంధారి శకుని కశేబరముగాంచి యతనిచేత లుగ్గడించి పోకించుట	...	304
గాంధారి శ్రీకృష్ణునకు శాపం దిచ్చుట	...	308
కుంతి ధర్మజునకుఁ గరుండు దనకొడు కగుట చెలుపుట	...	309

హరిహరనాథాయనమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

కర్ణవర్ణము, ప్రథమాశ్వాసము.

పరిణామసితివి

ద్యాపారీణత్వకారితానిరతాపాం

గా పరమనైష్ఠికత్వ

వ్యాపారపరానుషక్త్య హరిహరనాథా.

1

— సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకుఁ గరునితెగుటం జెప్పటం. —

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు మహాప్రాజ్ఞుం డగునంజయుండు దండుననుండి హస్తీపురంబున కరుగుదెంచి ధృతరాష్ట్రమందిరంబు ప్రవేశించి యంతఃపురంబున నున్నయన్నరనాథుం గనుంగొని కృతప్రణామం డగుటయు నతం డాదరించిన నానీనుం డై.

2

క. బలవిక్రమములు వినుతంబులుగా మనమొనలుఁ బాండుశ్రవుత్తానీకంబులు రెండునాళ్లు పోరుటఁ, దెలియంగాఁ జూచి వచ్చితిం గురునాథా.

3

వ. అని పలికి కర్ణునిం బ్రశంసించి.

4

చ. నరకుగొనండు పాండుసుత్రసైన్యనికాయము నించుకేనియుం గరులు రథంబులుఁ హరులుఁ గ గాల్బలముల్ దనవీక విచ్చియున్ మరలియుఁ దూలియుం బిలుకుమాటియు నల్లడఁ బాటియున్ వియచ్చురులకు వేడ్క సేయ భుజ్యసారము శౌర్యముఁ జూపె నేవునన్.

5

వ. చూపి యక్కంతేయులం గలంచి యాడి పదంపడి.

6

తే. తనకు బిమ్మిటి యైనయర్జునునిబాహులీల నెమ్మొయిఁ ద్రోవంగ్రలేక తెగియె నధిప యాఁబోతు బెబ్బులికగ్గ మైన, పగిదియై పాండవులకును క బగయడంగ.

వ. అనుచు శోకోపహతుం డై సూతసూనుండు నిట్టూర్పు నిగిడించి డగ్గుత్తిక పెట్టి యిట్లనియె.

8

చ. అది యొకఁ డేల కౌరవచక్రయంబు జయాశ యడంగిపోవ బెట్టిదుఁ డగుభీమసేనుండు గ్రడిందిమగంటిమి దుస్ససేనుడు

ర్మద మడఁగించి పేరురము శ్ర వచ్చి మహాగ్రతఁ ద్రావె నెత్తు 18
య్యది దుడి నింత పుట్టు నని శ్ర యాప్తజనంబులు మున్న చెప్పరే.

9

తే. కొడుకు లంత రాజ్యంబునుగొనఁగ శక్తు, లనుదురాశనువారలయ విషయములు
నీ ప్రవేశించు మానునే శ్ర మావిరుద్ధకర్మమున ఫల మొందకకారవేద్ర. 10

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు దుర్యోధనుండును దెగియనకాఁ దలంచి నిహ్వలించి
మూర్ఖిల్లినం దల్లడిల్లి యార్తనాదంబులతో వివశంబు లయి వనితాజనంబులు
గన్నీరు గ్రమ్ము వసుంధర నొఱగిన నంతకు మున్న వచ్చి యున్నవిదురుండునునా
నూతనందనుండును జేరి చేసేత శీతలజలసేచనమృదువ్యజనవీజనంబుల నన్నర
నాథుని నారీసముదయంబును సేదదేర్చిన నాసీనుండై యతండు దీర్ఘనిశ్వాసంబు
లడరం జింతిల్లియంతర్గతంబున దైవంబు గర్హించి పాండవుల నగ్గించి తనబుద్ధియు
శకునివెరపును నిందించి తన్నుం దాన యుపశమించుకొని ధైర్యంబు నీక్కంబట్టి.

క. తెలియ విన నీవు సెప్పిన, పలుకులు దుర్యోధనుండు శ్ర పడఁడు గదా వై
రులవిక్రమమున సంజయ, కలయా వెఱుంగఁగఁ జెప్పు శ్ర క్రమ్మఱ నాకున్. 12

చ. అనుటయు నాతఁ డిట్లనియె శ్ర నమ్మనుజేంద్రున కాజిఁ గర్ణుడుం
దనయులుఁ దమ్ములుం బడిరి శ్ర దారుణవిక్రమకేలి నల్పి నె
ట్టన బలు పారఁ బట్టి వికటంబుగ వక్షము వచ్చి దుస్సనే
నునిజుధిరంబు మారుతతనూజుఁడు ద్రావె మదం బెలర్పఁగన్. 13

క. అనిన విని యంత కేమియు, నన కూరక యుండు సంజయ నీమాటల్
విన నేరదు విభ్రాంతిని, మునిగినయది చిత్త మని వికమాధాత్మకుఁ డై. 14

వ. ధృతరాష్ట్రుండు మానుపడి యుండి కొండొక నేపునకు సేద దేటి యానూతనంద
నుని కిట్లనియె. 15

క. నాదుర్ల యమునఁజేసియు, నాదుర్యోధనునిబుద్ధిహానివలననుం
గాదె యిటు లగుట మర్మవి, భేదన మగుశోక మింత శ్ర పెల్లయి యున్నే. 16

వ. దుఃఖంబు నిస్తరింప నోపుదునొకో యని తలంచు చున్ననాదుసంశయంబువాయ
నింతకుమున్ను కయ్యంబునం గడచనినమనవారిని వారివారినినేర్పడంజెప్పుమనిన
నతనికి సంజయుం డిట్లను మనయందు భీష్మద్రోణకర్ణవికర్ణవృషసేనదుశ్శాసన
లక్ష్యకాదులును వారలలోన విరాటశంఖోత్తరదుపదఘటోత్కచాభిమన్యుపాం
ద్యప్రముఖులును బేరువేర నిట్టిటివారిచేత నిట్టిటివారు దెగి రని యేర్పడ నెఱిం
గించిన నమ్మహిమతి కురుసేన నింక నెవ్వరు గల రని యడుగుటయు నతం డశ్వ
తామ కృతవర్మ శల్యశకుని కృపాచార్యులం బేర్కొని బ్రదికనకురుకుమారులను

గర్జకొడుకులలో నున్నవారలను మఱియుం గలయోధులను జెప్పి పీఠం గొని యనికి సుత్రహించి పానుఁగువడ్డయగ్గివేడిమివోనివాడిమితో దుస్వోధనుండు ధైర్యం బవలంబించి జయార్థి యై యున్నవాఁడనిన విని గొడుకుకడిమికి వెళవెడ యూఁజిల్లినయుల్లంబునం దనవారు పెక్కండు వొలిసినవలలుమట మునింగి యొక్కింతప్రొద్దుర కుండి రాధేయుడెగుట దలపోసి యొప్పునుజనాధుండు. 17

తే. అలలోనియాఁబోతునుభోలె నొప్పుఁ, గురుబలంబులో సుస్థునస్థిరమూర్తి సేంహసంహసనుండు నిశ్శస్త్రిమవిక్ర, మాభిరాముండు వోయెనే యొక్కటకట.

వ. అని తొడంగి హాహాకారంబు లెనంగ రోదనంబు సేయుచు. 19

క. సంజయ మురభంజనుని ధ,నంజయుని జీరికిం గొరనఁడు కర్ణుం డిం ద్రుం జెనకి యైన గెలుతు న,నుం జచ్చెనె యట్టివాఁడననుం గఁజ్యుమునన్. 20

—+ ధృతరాష్ట్రుఁడుఁ కర్ణమరణంబు విని పలవించుట. —

సీ. పాండునూనులతోడిప్రపగ కోర్చె నెవ్వని, యుత్సాహ మూఁచి సురయోధనుండు వై దేహపాండ్రాదిగ్రహసుధేసు లెవ్వని, కడిమిసాంపున నరిగఁగావు లైరి యనమూఁక లెవ్వని య పెనుబ్రావు గాంచి గర్వితము లై సంసరశక్తిఁడ నలుపు నద్భుతం బొనరించు య నమరుల కెవ్వని, యనమానవివిధదిగ్విద్యాశ్రమహిమ

ఆ. అట్టికర్ణుఁ డీల్లె యె 1నట్టె యిం తెక్కడి, బ్రదుకు చునకు నేటిభండనంబు దీని వినియు నాదుగ్రమాననం జేమియుఁ, గాదు వజ్రమయము య గాఁగ నోవు.

వ. అని విలపించి మఱియును. 22

క. పారి బంధువు త్రమిత్తుల, పరిభవములు విం చు నిట్లుప్రాణముతో నె వ్వరు నుండుదురే యే నొక్కరుఁడును దక్కంగ నింతకష్టంబగునే. 23

వ. అని పలికి మరణోద్యుక్తుం డై జలాగ్నివిషప్రాయాపవేశాదు లుగ్గడించిన విని సంజయుం డతని కి ట్లనియె. 24

చ. కులమును స్త్రీయుఁ దేజము నశకుంతితకీర్తియు జూడఁ దొంటిరా జుల కెన వత్తు నీ విటులు య శోకనమాకులచి త్రవృత్తిమైఁ గలుఁగుట యొప్పునే స్రుతము యగౌరవముం బొగ డొందునట్లుగా నిలుపుము ధీర తాతేశయశనిష్ఠఁ జలింపక యుండ భూవరా. 25

వ. అనుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కి ట్లనియె. 26

తే. శోకవారిధిసారంబు య నాకుఁ బొంద, నేల వచ్చుఁ జిత్తంబునఁ య గీలుకొని య నవ్వామై కర్ణమరణోపగ్రజనిత మైన, పరిభవం బనుశల్య మూతురతఁ జేయ. 27

క. పారువ మేటికి దైవం, బేరూవునఁ జూడ ఫలద య మే మందము దో స్సారనితాంతోజ్ఞులుఁ డగు, నారాధేయుండు నచ్చె య నర్జునుచేతన్. 28

- క. అలఘుతరాయువు నాకుం, గల దది యెట్లనినఁ జోరఁ గర్జునిపాఠే
దెలియ వినఁగ నాడెందము, పలువటియలు గాక యున్నభంగి నెఱిగితిన్. 29
- క. మును లోకముచే నత్కృతి, గని నెగడెనువాడ నాకుఁ గలవా రెల్లం
జన శోచ్యుడ నై దుర్దశ, నునికి మనికి యగునె దీని గ్రోర్వఁగ వశమే. 30
- సీ. దుఃఖవరంపర గ్రోక్కునఁ బెట్టె నా, చిత్తంబు ననిమిషసంధుతనయుఁ
బడుటయు దోఁబుండువరలోకమున కేగఁ,టయునూతజని తెగుటయునువినియు
నందుఁ గర్ణుడు లేమి గ్రయత్యంతదుఃఖంబు, సేసె దుర్యోధనునాన మాన
నతఁ డేడుగడయును గ్ర నై యుండు నతనికి, నెవ్వరు గలరు ది గ్రక్కింకఁ జెపుమ
- ఆ. మనబలంబుచేవ్రయును వైరిసైన్యంబు, భయముఁ జెడఁగ రాధగ్రహి గొంతి
పట్టిచేత నమసి గ్ర పడి యున్నవాడె వా,నపునికడిమిఁ బసివ్రజంభునట్లు. 31
- క. విను పిచ్చుకకుం టతిరయ,మునఁ జోకకుం బడుట పేద్రముదుకఁడు వేశ్యా
జనముం గోరుట దుర్యోధనుఁ డింక జయంబు గొనఁగఁ గదలఁచుటయరయన్.
- క. మనలోఁ గయ్యం బేటికి, నని ధర్మసుతుండు సెప్పె గ్ర నది మీపతి గై
కొనఁ డయ్యె రోగి పథ్యా,శనమునకుం జొరనిభంగి గ్ర సంజయ యెట్లున్. 32
- సీ. శరత్పుమున నుండి గ్ర శాంతనవుండు బీ,భత్సుదివ్యాత్మవైభవము దెలువఁ
దివిరి జలం బట్లు గ్ర దెప్పించుకొని యప్పు, పాండునూనులతోడ్రబాంధవంబు
నడపుము సీరి పంచీకరుడుచుట మే లింతి,తోఁ గయ్య ముడిగి శాంతకుండవుగమ్మ
బ్రదుకుము నీ వన్నవ్రవనువు సేయఁడు సుయోధనుఁ డిప్పుశోకాభిగ్రమునుఁగకున్న
ఆ. పడుచు లీక లూడ్చి గ్ర పట్టి యాడెడునట్టి.పులుగుచంద మయ్యెఁగదలఁప నాయ
వగ్ధ యెందుఁ జొచ్చువాడె నీయలమట, దీర్ప నెవ్వ రింక గ్ర దిక్కు గలరు.
- వ. అని పెక్కుభంగుల నివ్వటిలునెవ్వగలు బయలుపడం బలుమాట లాడి రాధేయు
తెగిన తెఱంగు తెలియ వినం దలంచి యిట్లనియె. 33
- మ. విజయుం దాఁకి పెనంగుచో నతనిదోర్వీర్యంబు సైరించెనో
భుజదర్పిద్ధతిఁ జూప నోపెనో చలంగుం జేవయుఁగ సైన్యయు
గృజనంబుల వినుతింపఁ బేర్చెనో తొలంగం బాతెనో పోరు న
క్కజపుంజెంపును వేఱిడింపడు గదా గ్ర కర్ణుండు దీనాకృతిన్. 34
- క. తక్కుటిసైనికు లిని న,య్యెక్కని దిగ విడిచి పాత్య్రో లావుం బే
రుక్మను మెఱయఁగఁ దోడ్పడి, పెక్కుండురు వడివొ బెరసుఁగ్రబీనుంగులు గాన్.
- వ. అని మఱియును. 35
- క. ముందర శిఖండి నిడి సం,క్రందననందనుడు సేరి గ్ర గంగాతనయుఁ
వ్రుందించె గవలమున నా,చంద మొకటి కర్ణునందుఁ గ్ర జర్చించిశో. 36
- క. సామజము వడిన నశ్వ,తామ వడియె ననఁడె ధర్మతనయుండు గురునిం

1. క. గ్రోక్కునఁ బెట్టు. ౫. గ్రోక్కుడుపెట్టు. 2. ౫. పిచ్చుగుంటి యతిరయ. 3. ౫. లాత్తిని, నొక్కని.

- దా మడియించుటకై య, స్టేమేని నొనర్చుకొన్. 40
- క. మాయోపాయంబుల గాం, గేయుండును గురుండు నని డెగిర కాక రణ
న్యాయంబు దప్ప కుండగ, నాయురువుర నోర్వ నెవరి కై నను వశమే. 41
- సీ. వరశురామునిచేతఁ క బడసినవాడు బ్ర, హస్తీత్రుంబు సర్పముఖాత్రు మలఁతిఁ
బోవునె దివ్యాత్రుములు పెక్కు మఱియును, గలవు రాధేయన కలవు మెఱసి
యభిమన్యువిల్ దునుమాడఁడె నాగాయు, తప్రాణు ననిలనంగదనుని బాడు
దలఁ బట్టి సహదేవుఁ క జలుకన మర్దించి, మందల విడువఁడే క మాయలాని
తే. మేటిమగని ఘటోత్కచు క గీటడఁవఁడె, యట్టిజెట్టికిఁ బోరఁ జా క వెట్టిభంగి
నయ్యెఁ దేరికిసూతునకఁచితాత్రు, ములకు దైవోపహతిఁ జేటురమ్మాఁడెనొక్కొ. 42
- క. రథ మవితథ మైనను సా, రథిపని నెఱసిన మహాత్రురాజి విధికృతిఁ
వృథ గా కున్నను గర్జునిఁ, బ్రథనంబున గెల్వ దేవతవతిక వశమే. 43
- ఉ. సారథి యెవ్వఁ డాతనికి క శల్యుండు ద్రోణతనూభవుండు గాం
ధారవిభుండునుం గృవుండుం క దత్తమయంబున నేమిభంగిఁ దో
డైరి సుయోధనుండు హృదయంబునఁ దాఁ గృతవర్మ దర్పము
స్థిరము నచ్చి యుండుఁ దగ క నెయ్యము సూపెనె యాతఁ డత్తతీన్. 44
- క. వారలు గెలఁకుల నడవఁగ, రారాజు పిఱుందఁ గదిసిరారా నెబ్బంగిం
గారణము లేదు చావఁగ, నారాధేయునకుఁ జోద్య క మయ్యెఁ దలఁపన్. 45
- ఉ. పాండవకోటి సూతసుతుత్తపై నడతెంచినచంద మెట్లు లా
ఖండలసూతి సర్పముఖకాండముతాఁకున రూపుమాసి పో
కుండుట యెట్లు గల్గె సమరోద్ధతి దక్కఁటినల్పురండు నె
ట్లుండె బలద్యయంబు నెటు క లోపి పెనంగె దినద్యయంబునన్. 46
- వ. లనిన విని సంజయూప ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియెఁ గయ్యంబు తేజంగు మొదలు
కొని చెప్పెదనాకిర్ణింపుము ద్రోణుండు దెగినవశ్వత్థామ దనయోపినంతసమరంబు
సేసి చాలించి సేనలఁ దివియించి మరలి వచ్చిన దుర్యోధనుం డప్పుడు గొలువించి
యుండి యశ్వత్థామ లో నగుదొరలం గలయం గనుంగొని మనకు నిటమీఁదఁ
జేయం గలపని యెయ్యది యని యడుగుటయు నగురుసుతుండు. 47
- క. విను మాదర ముత్సాహం, బనూనధార్వ్యంబునీతి క యనుసద్గుణముల్
పని సఫలం బగునట్లుగ, జననాథ యొనర్చు దైవసాహాయ్యమునన్. 48
- చ. తలఁవఁగ సద్గుణంబులకుఁ క దావల మై పెను పొందుచుజ్జ్వలా
త్ములు నని రైన ¹చేభరము క దోఁవఁగ నీ దగుతొంటికౌర్యముం
దలకొని నిర్వహింపు ముచిత్రంబుగ దైవముతోడుపాటునుం

- గలిగెడు గాక యుగ్మరథిరక ప్రవహల్ దలపోయ నబ్బుల్. 49
- క. మనము బలశౌర్యమునుఁ గల్గిని సేనాముఖులు సేసి శ్రమాలొని యురికు
ర్దన మొనరింత మితనియం, దనూనతం బొల్పు సద్గుణావలియు న్నృపా. 50
- క. వైవస్వతుచందంబున, నీవీరుఁడు నిశ్చలబంబు శ నెల్ల నడవం
గా వలఁతి దివ్యశరణి, తావైభవవరానివ్యకలిమి నరేంద్రా. 51
- వ. అని నూతపుత్రుం జూపిన భవత్పుత్రుండు ప్రీతుం డయి యశంసు పొండవుల
జయించు ననునాన యగ్గలం బైనయంతరంగంబుతో నయ్యంగవతి కి ట్లనియె. 52
- శా. నీవిక్రాంతియు నావయిం గలయతిశన్నేమాంబుఁ బ్రఖ్యాతముల్
గావే భీష్ముడు ద్రోణుఁడుఁ జెగుట నీకౌరవ్యసైన్యంబులం
గావంగాఁ దగు నీకు వారలయుపేక్షం గాక యిన్నాల్లు లే
లావైరం బడఁగింప నీ వయిన వీరబా గెల్లు కాంతేయులన్. 53
- వ. నీవు ప్రాజ్ఞుండవు ప్రబలండవు విశేషించి నా కేడుగడయు నీవ కావున నీకును
మదీయహితం బవశ్యక ర్తవ్యం బట్లుం గాక మన మాభీష్మద్రోణుల నవమానిం
తుము వారలు భండనంబునం బడిన నొదిగి యుండ నేర్తుమే కడంగుము వగఱకు
నీకడంక చీకటికి సూర్యునుదయంబెట్టి దట్టిదయ్యెనుంగాక బృందారక సేన సేనాని
నడవినకైవడిం గౌరవ సైన్యంబు నడపి నన్ను గెలిపింపుము నిన్ను నీవ సర్వసేనాధి
పత్యంబునకుఁ బట్టంబు గట్టికొ మ్మనినం బ్రీతుం డయి రాధేయుండు గాంధారే
యునకుం బ్రహ్మంబు గా భూపల్లభు లెల్ల నాకర్ణింప ని ట్లనియె. 54
- మ. విను నీ కిచ్చినజాన యే మఱితునే శ వీరంబు బాహుబలం
బును ధైర్యంబును నస్త్రవీర్యమును నీరభూలోకసంచారు లె
ల్లను గీర్తింపఁగఁ జొందుపుత్రుల మనోరల్లానంబు మర్దింతు నీ
వనుమానింపక నిల్చి చూడుము మదీయం బైనసంగ్రామమున్. 55
- ... దుర్యోధనుఁడు గర్జనకు సర్వసేనాధిపత్యంబు గట్టుట. ౧౦౩
- వ. నన్ను సర్వసేనాధిపత్యంబునకుఁ బట్టంబు గట్టు మనవుడుఁ బొంగి రారాజు దగు
రాజులుం దానును శాతకుంభకుంభంబులం బవిత్ర జలంబులు దెప్పించి మహానీయ
మణికుసుమావధిగంధాక్షతమంత్రకలనం బాచరించి సమున్నతౌదుంబరపీఠంబు
నం బరమాస్తరణం బొనర్చి యంగవతి నందు నిలిపి పుణ్యాహారోషంబులుఁ
దూర్యనినదంబులు వందిజనస్తుతులును జెలంగ నభిషేకించి యలంకరించి పట్టంబు
గట్టిన సతండు ¹భూసురోత్తములకు నర్థిజనంబులకును వివిధార్థంబులు దాన
త్యాగరూపంబున నొసంగుచు వెలింగె నప్పు డుచ్చినశూరయోధులజయజయ
శబ్దంబులును భూపతులయభినందనవాక్యంబులును గృష్ణసమేతు లగుపాండవుల
గెలుపు మని దీవన లిచ్చుమాగధులయెలుంగులును నింగి ముట్టి ²నవోదితుం

దై నభానుండునుంబోలె శోభిల్లునాకర్ణుండు నమునీర్లుండై యుక్కురుపతిమాననం బాలోకించి.

56

తే. బంధుమిత్రయుతంబుగఁ గ బాధురూపు, మాపి యే నిష్టు నీకు సామ్రాజ్యలక్ష్మి ధాత్రిఁబాలింపునుస్థితిఁ గ బుత్రపౌత్ర, గాఢభోగాన్త మగునన్లుగఁగ నధివ.

క. విను ¹నత్యధర్మరతుం డగు, మనుజునకుం గార్వసిని గ మనలక యగుచూ డున శౌర్యబాహువిక్రమ, ఘనుఁ డగునా కాజి జయము గలుగుం జలుకన్.

వ. అని పలిక నిత్రైఱంగున రాధేయు సర్వసైన్యముఖ్యుం జేసి యతనిమందిరంబు నకు మహావిభవమేతంబుగాఁ బుచ్చి సమస్తపరిజనంబులను నిజనివాసంబులకుం బోవంబనిచి సంతోషం జంతరంగంబు నిండి వదనంబున వెల్లిగొన నీకొడు కభ్యంతరావాసంబున కరిగె నారాత్రి యేనిట వచ్చిద్రోణువృత్తాంతం బంతయు నీకుం జెప్పి నీ వనువ మిగిసి చని సూర్యోదయసమయంబున మనశిబిరంబు ప్రవేశించితి నయ్యవసరంబున.

59

నీ. తళతళ మనియెడు గ²దంత ప్రభలతోడ, ఘనకేతువున హస్తీకక్ష్య మెఱయ హంసవర్ణములై నగహాయములపటుగతి, నర్కప్రభంబగునరద మొప్ప దీప్తకాంచనరస్యలిప్తమై చెలు వొందు, సజ్యకార్ముకము హస్తమున వెలుంగ వీటికి ననురస్యమాటోప మొదవ నా, భీలశంఖము దనగ్రమ్రాల మ్రోయ

తే. రణసముత్సాహలక్ష్మి వ్యక్తమున వింత, చెన్ను వెలయింప నాపులుగనీరి రెండు వక్కియలయందు బవరంపుఁబలుకులెనఁగ, నడవ సొంపారికర్ణుండుగ్రవేశలెనధివ.

వ. అతండు పడవాళ్ళం బనిచి వెడల నియమించిన నెల్లదొరలును దురంబునకుం వెడలి రిట్లు సకలజలంబులు నడవం దొడంగిన.

61

నీ. తురగరింఖాముఖోద్ధూతధూళీపట, లములు నల్లిక్కు లగ్గలంకరించె మాతంగకటగళ్యన్మదజలబహుళప్ర, వాహవిలాసంబు గ వాని నడచె బహువిధవాదిత్రస్తైరవారావంబు, వెల్లంబరము పిక్కురటిల్లఁజేసి శింజినీటంకారసింహనాదంబుల, పెక్కువ యామోఃతఁ గ ⁴బిలుచుకొనియె

ఆ. రథికభూషణములరశ్ములఁ గేతన, చ్చత్ర చామరోపన క్రమణుల రుచుల సుభట హేతిరోచులఁ బవలింటి, దివియచంద మయ్యె గ దినకరుండు.

62

వ. అట్టియెడ.

63

క. జనములు భీష్మద్రోణులు, సనినవగలు డిగ్గఁద్రావి గ సంతోషము నె కొనియెడు ⁵మనములతోఁ గ, ర్ణునిఁ గనుగొని రతివికాసగరుచిరనయను లై.

—.. కర్ణుని మొదటివాటియుద్దము. —..

వ. ఇవిధంబున బలంబులకుం బ్రమోదం బెనంగ నడచి రాధేయుండు దుస్సహం

1. గ. మాతిధ్యరతుం డగు. 2. జ. ధవళప్రభల. 3. క. దుతధూళిపటంబు, కలయఁగ దిక్కు-
లఁ గప్పెను త్రమాంతంగ. 4. క. బీర్వికొనియె. 5. ఖ. మనములఁ గర్ణుని, గనుగొని రతిరచిరమదని
కాననయను లై.

బుగా మకరవ్యూహంబు నమకట్టునెడ నందుఁ దుండంబునఁ దాను నిలిచి నయ నంబుల శకునియు నులూకుండును శిరంబున నశ్వత్థామయుఁ గంతంబున దుర్యోధనానుజులును నుదరంబున దుర్యోధనుండును ముందట వామపాదంబున నారాయణగోపాలయుతుం డై కృతవర్మయు దక్షిణపాదంబునఁ ద్రిగర్తదాక్షిణాత్య సంవృతుండై కృపాచార్యుండును వెనుక డాకాల నానాదేశసేనలతో శబ్దండును వలకాల ననేకరథకరితురగనమేతుం డై సుషేణజననాథుండును బుచ్చంబున మహాసైన్యసమగ్తుఁ డయి చిత్తుండును నతనితమ్ముం డగు చిత్రసేనుండును నిలుచునట్లొనర్చి తక్కినవారల¹ నెడ నెడం బన్నించె నటమున్న యుధిష్ఠిరుండుద్దామసామజాది చతురంగోల్లాసభాసితుం డయి నడతెంచె నట్లు నడతెంచి యొప్పునుజవిభుండు మన మొనం జూచి సవ్యసాచి కిట్లనియె.

65

చ. కనుఁగొనఁ జల్కనైనయది శ కౌరవసైన్యము గంట నూతనం దనుఁ డొకయొడుగు నిలిపి శ తాను ముఖంబున నిల్చి కయ్య మెల్లను దనమీదఁ బెట్టికొని శ లావును బీరముఁ జూపఁ బూని యేపున నటిమో భవద్విశిఖరపుంజములం దెగటార్చు మీతనిన్.

66

క. వనమునఁ బండ్రండేడులు, మన² ముక్కటదుఃఖవార్ధిమగుల మై యిట్లునిడికిఁ దగ నితని భవత్సునిశితబాణాబ్ధి ముంపు శ దుర్దమలీలన్.

67

ఉ. పీఠ డొకరుండె యింక బలశక్తి మనంపద గల్గి పోరిలో వాడిమిసొంపు నూపఁ గలశవాడు సుయోధనుపాలఁ బేర్చు నీ వేడిమి నూపి రూపడఁపు శ వీనిఁ బురందరపుత్ర యంతతోఁ బోడిమి మాలు నాతఁడు ప్రభూతజయోన్నతి నిల్పు నీకడన్.

68

వ. నీకుం బోలినమొగ్గరంబు గావింపు మనవుడు నర్జునుం డర్థచంద్రవ్యూహవిధానంబున మోహరించి తాను మధ్యప్రదేశస్థుం డై వామదక్షిణాశృంగంబుల భీమ ధృష్టద్యుమ్నుల నిలిపి యుధిష్ఠిరనకులనహదేవులం బింగలి గా నొనర్చి నతని చక్రరక్షకు లగుయుధామన్యుండును సుత్రమాజుండును గయ్యంపువేడుక మొగంబులం జగు కొత్తఁ బోలిచిరి తక్కినయోధులుం దగినచోట్ల నిలిచి రిట్టిరువాగును బన్ని యున్ననమయంబున.

69

చ. హరియును బొందునందనులు శ నాజి నవశ్యము నేడు నూడఁ బోదురు జము నంచు నాత్మఁ బరితోషముఁ బొందె భవ త్రనూజుఁడు దురమునఁ గర్ణయుక్తముగఁ శ ద్రుంగు సుయోధనుఁ డక్షదలంపుతోఁ బరమనముద్యమస్ఫురణఁ శ బొండవముఖ్యుఁ డెలర్చి భూవరా.

70

ఆ. ఒకటికొకటికంటె శ నుబ్బుచు వర్తించు, చాడ్చు దోచ రెండుసైన్యములును

1. గ. నెడనెడలం బన్నించె, గలయంబన్నించె నంత నక్కడముద్ది. 2. గ. మొక్కట, మాదట 3. గ. పీఠ డొకరుండు దక్క... సుయోధనుపాల శేమి. 4. గ. హాభిధానంబున.

¹బొలిచె నపుడు సెలఁగె న భూరిభేరిముఖ, తూర్వములు నభంబు న దూఁటుకట్ట.

వ. చిందంబులమ్రోతకు నిందు నందనుం దమకించి భటులు గెలంకులం దాఁకఁ దోడ్తో నెఱసివయ్యగలిక నొందొంటిఁ బెరయ మొగ్గరంబు లురవడించిన. 72

సీ. నిబిడఘంటావల్గినికన్వణంబులతోడ, భీషణబృంహిత్రఘోషములును
ఘననేమినిష్ఠురధ్వనుల²పొందునఁ గేతు, నిర్భరకింకణీనినదములును
జటులఖరవ్రాత్రపటురవంబులతోడ, నాభీలహేషామృహాన్వనములు
భూరిభుజాస్ఫూలనారావములతోడ, మేదురతరసింహానాదములును

ఆ. బరఁగి దిక్తులులఁ న బగిలింప ననిమిష, ఖచరసిద్ధయక్షగరుడగణము
లంతరంగములు నిశ్చాంతకౌతుకభరి, తములు గాఁగఁ జూడ్కి³గములువఱపె.

వ. ఇట్లు దలఁపడి యరువాఁగును ⁴బేరువాడిఁ బోరునెడ గరుడప్రహరంబుల
నొచ్చినవంచాన్యవన్నగంబులంబోని బాహువులను గాంతత్వరుచిసారభంబులపెం
పున సంపూర్ణచంద్రార్కకమలంబులం గ్రేణి సేయునాననంబులను సంగ్రామ
రంగం బలంకృతం బయ్యె వాహనంబులమీఁద నుండి భూషణకిరణంబులు మెఱి
య సైనికులు నేలం గూలునప్పుడు పుణ్యావసానకాలంబున నాకలోకపరిభ్రష్టం
బగుమహాత్మలోకంబు చందంబు దోఁచె జతురంగంబులునుం దమతమజాతిచేతం
బడుటయు నేనుంగు లడరిన నరదంబులు నదియుటయు నాశ్వికులు వొదివినం
గరులు ధరం దొరంగుటయు భటు లురవడించినం దురంగంబులు గడికండంబు
లగుటయు రథంబులు గవిననం గాల్వారు దుము రగుటయుఁ గ్రందున నెల్ల
తెఱంగులు నన్ని దెఱంగులం గలయ బడలువఱుచుటయు రాద్రనంబు⁵ బెనిచె
నానమయంబున సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్న చేకితాన ద్రావదేయులు ప్రభద్రక చేది
పాండ్య చోళ మగధ వంగాదిదేశంబుల బలంబులతోడ బరవనంబు సేసి తఱిమి
రట్టియెడ. 74

ఉ. దంతిఘటలో మహాగ్రనముదగ్రతలో నడతేర దర్శను
ద్దాంతగజాధిరోహణనిశ్చాంతసముజ్జ్వలభంగిఁ బ్రాథవి
క్రాంతివిలాస మొప్పుగ నశ్విండితపేరుఘఁ జైనభీముఁ డ
త్యంతసముద్ధతిం గవిసె న నన్నదనీకము సంచలింపఁగన్. 75

క. ఉదయాచలమున రుచినం, పడఁ బాలుచుపతంగువగిదిఁ న బ్రనరత్తిప్ర
ప్రదరములు నెఱయ మెఱయఁగ, మదావళముమీఁద వెలిఁగెనూరుతి యధిపా.

—ఘృణాక్షేమధూర్తి యనురాజ భీమునితో యుద్ధము సేసి చచ్చుట. ఘృణా

వ. ఆమ్మహావీరు నాలోకించి కులూతదేశాధీశుండయిన ష్టేమధూర్తి నిజబలంబులం
బురికొల్పికొని యేచి త్రోచి యాహ్వానంబు సేసి తనకరటిం గొలిపిన నది గిరి

1. గ. బొలిచినట్లు సెలఁగెఁ జడల భేరిముఖ. 2. గ. తోడుకఁగెను. 3. క. తగులుపఱచె.

4. క. తేరు వాడి-జ. తేరువాడ-ట. తేరువాడుచు-టించాన్య. 5. క. పెరస; జ. వర్ష.

గిరిం దాండుతెఱంగున నతనిమాతంగమునకు మాహ్నినియె నయ్యిరువురు నొం
డొడులపైఁ దోమరస్తోమంబు లడరించి యాద్భుత ముగ్ధంపరాక్రమంబులుగు
వేదంపంబుల ప్రచారంబులు చాకుభీషణంబులు గా నొక శ్లోకశ్శం జాబ్బుకొని
వచ్చుచుం బెనంగి. 77

క. కోదండంబులు గొని బాహదర్పము లెనంగఁ బోరి యన్యోన్యధను
శ్చేదంబులఁ బోరిఁ బోరి నా, పాదించిరి ¹రయము జనులు ²ప్రస్తుతి సేయన్. 78

వ. దానం గోపం బగ్గలించి. 79

తే. శక్తులను దోమరంబుల య సరథసముగఁ, బోరుచో భీమ సేనునిగ్రవేరురమున
క్షేమధూర్తి సముజ్జ్వలత్రోమరంబు, ³లేడు నాటించె దర్పంబు య రూడి కెక్క.

చ. అనిలతనూభవుండు దవగనాంశునిభం బగు తోమరంబు నై
చిన నడుమం గరూశపతి య చిత్రముగాఁ దునుమాడి వీక నా
తనిఁ బటువష్టికాండపరితాడితదేహునిఁ జేయ మేటివిల్
గొని యతఁ డక్కులూతపత్రికుంజరమున్ వెనఁగ మ్మె నమ్ములన్. 81

వ. ఇట్లు భీమసేనుండు గరూశపతి విక్రమంబు సరకు సేయక యతచిదిక్కునుంజూడక
క్షేమధూర్తిసామజంబును సాయకమయంబుఁ జేసిన నది మొగతిరిగి పఱచినంబో
వనీక యప్పావని వెనుకొనుటయు నక్కులూతపతి ప్రయత్నంబుననమ్మాతంగంబు
మరల్చియతనియంగంబునను దగ్ధజంబుశరీరంబునను నిశాతశరపరంపరులవఱసిన.

చ. ఉఱక సమీరనూనుండు దగ్ధదుగ్రధనుర్దళనం బొనర్చి యే
డైఱఁ గరి నొంప నాతఁడు గ్రడిందిమగంటిమి నొండువింట ను
న్మెఱుంగులు ⁴గ్రమ్ముకోల నత్యనిం గడు నొంచి తదీయహస్తి పా
ల్పటి మహి మ్రొగ నేసిన ధర్మరాధిప నీబల మార్చె నుబ్బునన్. 83

మ. గద సేతం గొని దంతి డిగ్గి చని యాకౌంతేయుఁ డవ్వీరు ను
న్మదమాతంగముఁ గూల నేసినఁ గృపాభాసార్థదోర్దండుఁ డై
కదియన్ వచ్చి యతండు నిష్ఠురగదాభూతంబునం గూల్చె నే
ళు దలిర్పన్ వెన నామరు తనయుఁ డాభూమిశు భూమిశ్వరా. 84

వ. ఇవ్విధంబున నేనుంగువీనుంగుకడన వడినక్షేమధూర్తివజ్రప్రహారంబునం గూలిన
కులశైలంబునమీపంబున నిర్ఘాతపాతపతితం బయిన కంఠీరవంబుకరణి నొప్పి
నతనిం గనుంగొని మన మొన వెఱచఱచినం బొండవబలంబులు వెనుకొనుటయు.

మ. పటుబాణవ్రకరంబు లంబరముఁ గ్రవ్వుం గర్జుఁ డాసేనఁ దాఁ
కుటయున్ సైన్యము దైన్యముం దొఱగి మార్కొన్న భుజానంపదు
త్కటగర్వోద్ధురభంగిఁ బొండుసుతులున్ య దర్పంబు సొం పేర్పరిం

1. గ. రణము. 2. గ. రెండు...రెట్టిగాఁగ; 3. లేడు...నడు కెక్క; 4. లేడు...మాడి
కెక్క. 5. క. గ్రమ్ముకో నతనిమే నడు.

చుటకుం జొచ్చినఁ బేర్చె బో రనిమిషస్తోమాద్భుతాపాది యై. 86

వ. అందు. 87

క. సూతతనయనారాచ,న్యూతము లై వారణంబు శ లొజలును సాగయన్
భూతలమునఁ బొరలుఁ దెరలు, వే తూలును జిత్తుఁ దిరుగు శ విష్ణుం జచ్చున్.

వ. అప్పుడు నకులుం డతని మార్కొనియె భీమసేనుం డశ్వత్థామము సాత్యకి
కైకేయులగువిందానువిందులను జిత్రసేనుండనురాజు శుతకర్మను బ్రతివింధ్యుండు
చిత్తుండనుజనుజనాధుని ధర్మపు త్రుండు దుర్యోధనుని ధనుజవిముండు సంశప్త
కులను ధృష్టద్యుముండు గృపాచార్యుని శిఖండి గృతవర్మను శ్రుతకీర్తి శల్యుని
సహదేవుండు దుశ్శాసనునిం దలఁపడి రట్టియెడ. 89

సీ. శైవేయుతోడ విందానువిందులు మహా,హవము సేయుంగ నరయ్యాధవోత్త
ముఁడు పేర్చి వారికార్యకములు రెంటిని, దునిమి యుంగంబుల శ నినిచెఁచూపు
లవ్వీరు లన్యశ్రరాస¹నోద్ధారు లై, యలనిపైఁ బజిపిరి శ శిశశరంబు
లతఁడును వారు నరనోయ్యదాపచ్చిదా,వైచిత్రి నొప్పారి శ రేచి దొడ్డ
తే. విల్లుఁ గొని యతిరయమునరభల్లనిహతి, నాతఁడచుమిమతలఁదుంపరనది ప్రదీప్త
రత్నకుండలశోభాభిర్రామ పతన,భంగిఁ దదనీకశోకనరపాదె యయ్యె. 90

మ. కని విందుండు ప్రదీప్తచాపధరుఁ డై శ కాండ ప్రసారంబులన్
శినివీరుం గునుమాధ్యకింశుకసముం శ జేయుంగ నయ్యోధుఁ డా
తనియంగంబులఁ బంచవింశతితా,స్త్రంబుల్ వడిన్ గుచ్చె నే
పున వా కొండొడుసూతులం దునిమి నిరవ్వల్ రాలుకన్దోయితోన్. 91

తే. ఒకళు లొకళులహయముల శ నుర్విఁ గూల్చి
యొండొరులకార్యకములు శ ఖండితములు
సేసి తేరులు డిగ్గి రుద్యాసితాసి
చర్మశోభితహస్తై లై శ సరభసముగ. 92

వ. ఇట్లు పాదచారు లై మండలప్రచారంబుల మెఱయుచు. 93

క. చేరి బహువిద్రగతులం, బోరంగా నొడ్డనములఁ శ బొలిసెం బలకల్
నేరిమిమై ²గెళవున శిని,వీరుం డిరువఱియ గాంగ శ విందుని వ్రేసెన్. 94

వ. ఇత్రైఱంగున నయ్యిరువురం జంపి సాత్యకి యుధామన్యుతే రెక్కె యుక్కున వేటా
క్కరథంబు నన్నద్ధంబు గావించుకొని కైకేయబలంబులం బజిపెఁ జిత్రసేనుం
డును సీమనుమం డగుశుతకర్మయుం బెనంగునెడ ³నాశుతకర్మండు. 95

క. ఆ రాజునైదువాలిక,నారసముల నొంప నతఁడు శ నవశరముల న
క్కరవుని సేసి నొంచెను, సారథి నైదింట నధికశనంరంభముగన్. 96

1 గ. నోదారు లై; జ. నభారు లై. 2. గ. భంగి, బడిమె. 3. దదనీకశోకనరపాదె యయ్యె.

3. 3. గెళవున జ. గెళవున. 4. క. నాశుతకర్మండు.

సీ. శ్రుతకర్మ గోపించి శ్రీ క్రూరనారాచ మ, జ్ఞననాథుడత్రుదేశమున నాటఁ
బడి మూర్ఖువోయినఁ శబై పయి వెండియు, నేయఁ దెప్పిటి యతంశడనకమెనఁగ
నుక్కునఁ దునుమాడె శ్రీ నక్కుమారునిశరాసన మతఁ డొండాకశచాప మెత్తి
తటచుటమ్ముల నేను శ్రీ పెరిగినచందంబు, నేనె రయంబునఁ శ్రీ జిత్ర సేను

తే. నాతఁ డాతనియురమున శ్రీ శాతశరము
దూట నేయ నబ్బలుండు శ్రీ దోచె వివిధ
బాణజాల మన్నరవత్రిశోణితమున
భల్ల మొక్కటఁ దల నేల శ్రీ డొల్ల నేనె.

97

—... ప్రతివింధ్యుడు చితుఁ డనురాజం జంపుట. ...—

ఉ. ఏలినవానిపాటుఁ గని శ్రీ యేడ్డెఱఁ దద్బల మొక్కపెట్ట యా
భీలతఁ జాట్టు ముట్టుటయుఁ శ్రీ బేర్చినయుద్ధతిఁ దీవ్ర సాయక
జ్వాలల నేర్చి యుద్బుటభుజావిభవం బలరంగ నల్లదం
దోలె నుదాత్తవిక్రమకుశతూహలి సీమసుమారు భూవరా.

98

సీ. అప్పుడు ప్రతివింధ్యుడైదుబాణములఁ జిత్తునిమేను నొంచి తక్కువైనవడు
మునఁ గ్రూరశరములు శ్రీ మూఁడు నాటించి యొక్కమ్మునఁ గేతు వల్లార్చిపేర్చి
యతఁడు ద న్నుగ్రనశవాత్మ¹ వీడితుఁ జేయ, విలుదుంచి వెనఁ బొచ్రవిశిఖనిహతుఁ
గావించి శక్తి యుగ్రమ్ముగ వైచినఁ, బెలుచ నాలుగుదునిశయలు గఁ జేసె

తే. నలిగి యాతండు గద వైచి శ్రీ యొక్కుమారు
ఘోటకంబుల నూతునిఁ శ్రీ గూల్చె నదియ
పట్టుకొని వైచె మగుడ నశ్పాండుపాత్మ
చేయి వడి నుచ్చి పోవ నశ్చితుఁ డధిప.

99

ఉ. బాహువు నొచ్చినం గినిసి శ్రీ భాసురతోమర మెత్తి కారవ
పూహము నంచలింప నతఁ శ్రీ దుగ్రత వైచినఁ గంకటంబుఁ ద
ద్దేహము నుచ్చి పోవుటయుఁ శ్రీ ద్రెల్ల నరేశ్వర యవ్విభుండు వ
బ్రాహ్మిఁ గూలుపర్వతమునాకృతి నుత్కటవైక్రతంబుగన్.

100

వ. ఇట్లు చిత్తుండు దెగటాటినం గనుంగొని మన యోధులు ప్రతివింధ్యుపై నడరి
యనేకాత్మశత్రుంబులం బొదివినం బాలివోనికలితనంబున నేల కుటికి యొక్కు
మారుండు గోదండటంకారంబున నంబరంబు పూరించుచు బాణాసారంబు పరఁ
గింపఁ బొండవనైనికులు బెట్టిదంపుటురవడిం గదిసి యతనికిం దోష్పకుటయు
మనవారలు వె న్నిచ్చి పఱచి రప్పు డశ్వతామభీమసేనులనంగ్రామంబు భీమం
బయి చెల్లె నందు.

101

క. గురువుత్తుఁడు దొంబదిశిత, శరములఁ బావనిరభుండు శ్రీ సువృతముగఁ జే

- సై రయం బారంగ సాయక, వరంవరలు వజరె నతస్యపై నతః కలుకన్. 102
- వ. వాని మగిడించి. 103
- క. అనిలజసాలము గురునం,దనుఁడు పటు ప్రదరకిలిశము సేయుడు నా
తనినిటలంబున నతః డే,వున బొణ త్రయము నాటె శ భూవరముఖ్యా. 104
- వ. మఱియును. 105
- చ. గురుసుతభీమసేను లత్యఘోరవిధంబులఁ బోరి యొండొరుం
దెరలువ తేనిసామ్యమున శ దీపితులై లయకాలవిస్ఫుర
త్తరణియుగంబుఁబోలె శరశ్రధామనమ గ్రతః బ్రజ్వరిల్లి యొ
ప్పిరి 1 రథచి త్రచారులఘుభీషణనం చరణంబు లొప్పంగన్. 106
- తే. వారి వీక్షించి ఖచరులు శవోరు తెందుఁ,జూడఁజొ దీని కెన యని శ యూడఁగలదె
కలుగ వింకను వీరలబలుము జలము, నలుపునెరవు ని ట్లుండునే శ యనుచునుండ.
- ఉ. ఒండొరు కేతువుల్ దునిమి శ యొండొరుసూతుల నొంచి యేవుమై
నొండొరు తేరివాహములయు బృథఁగించి నిశాతవిస్ఫుర
త్కొండచయంబు లొండొరులకాయములక వక్షి గుచ్చి వ్రాలి ర
స్పాదునుతుండుఁ గుంభజనితవట్టియు మూర్ఖులు దమ్ముఁ గ్రమ్మినన్. 108
- వ. ఇట్లు రథంబులపై నొఱిగి మూర్ఖులైన. 109
- క. అనిలజసారథిమును గురు,తనయునిరథచోదకుఁడు న్యతని నాతనినిం
2 గొని యుల్లంబుల బలితవుఁ,దునుకు సారంగ ననికెదొలంగఁ శ దోలిరి రథముల్
- ఉ. క్రీడితనూజుఁ డైన సుతకీర్తియు శల్యుఁడు నేచి దిక్కుల
ల్లాడఁగఁ బోరుచో శరము శ లా ఆయుదుల్ సుతకీర్తి శల్యుమై
గాడఁగ నేయు మూఁడుపటుశకాండము లాతని మేనగుచ్చి నం
తాడితుఁ జేసె సూతుఁ నిశ్శిత ప్రదరంబున నాతఁ డుద్ధతిన్. 111
- చ. నరతనయుండు దత్తనువు శ నాబఁగఁ దొమ్మిదియమ్ములేసి న
త్వరముగ సూతునంగమున శ వాలికతూపులు మూఁడు నాటి ని
ష్ఠురశరపంచకస్ఫురణ శ సూపినఁ గోప మెలర్ప నమ్మహి
శ్వరుండు గడంగి విల్ దునిమి శ న వ్రశరంబుల నొంచె నాతనిన్. 112
- వ. అట్టియెడ. 113
- సీ. వేటొక్కవెల్లెత్తి వివ్వచ్చుకొడు కలు,వదినాలుగమ్ములు శ వజరె మద్ర
పతిమేన నతఁడు తొంభదితూపు లడరించి, యేసె నవ్వీరుశరరానంబు
ఖండంబులు గ వాఁడు శ గం డడంగక గద, వైచినఁ బొడిసేట శయేచిశక్తి
నిగిడింపఁ దునుమాడె శ నిశితభల్లంబునఁ, ద్రుచ్చె దడి మనూకునిశిరంబు
- ఆ. వాయుజవము లై ననవాహంబు లప్పుడు, గలఁగి యరద మనికె శ దొలంగనీడ్చె

దెఱపి గాంచి శత్రుఁడ నడఁచుట జూచి కృపించె బాగునుతుబకలంబు నధిప.
 సీ. కమలాకరము లీలఁ గలఁచి యూడిపగంధ,దంతావళిమునముగ్ధంధతయును
 దర మిడి చుట్టినముగ్ధతరము ఘోరంబుగా, వధియింతుకంఠీరవంబునేపు
 నీరసారణ్యంబు గ నిర్భతాటోపతఁ, గొల్పునాపాగిపైయుగ్ధగ్రక్రమంబుఁ
 బ్రకటవిక్రాంతిఁ బుర్రత్రయంబును నమ,యింబుఘాలాడునరయేడై అయును
 ఆ. బోల్చు¹బట్టు నయ్యె² గ భుజగర్వశౌర్యప్ర,తావదుర్దనుప్ర గోపములకు
 మద్రవిభుఁడు గోబురమునఁగి శాత్రవసైన్య,హననకేలి నబ్బురసనరమున. 115

—ఇథుదుగ్ధానకు సహదేవులతో యుద్ధము చేసి మూర్ఖులును భుజు-

ఉ. ధీరజసోత్తముండు సహాదేవుఁడు² మైగలి దున్నసేనుఁడు³
 వీరులు పిచ్చులింపఁ బ్రజ గ విన్నద్రువం బొరి నార్యఁ బోయిచో
 వారక సాయక త్రయము గ వాడిటు నయ్యువరాజు నొండె వి
 స్తారమునోజ్జ హారలసికతం బగునాఘన బాహువక్షమున్. 116

చ. ధృతివొగ డొంద నేచి సహాదేవుఁడు నీనుతు శాతదీప్తన
 ప్రతిశరవిధుఁ జేసి వడిఁ గ దప్రథచోదకు మార్గనాత్రయా
 హతుఁడుగఁ జేయ నల్లి వెన గ నాతనిచావము ద్రుంచి యూరఁడు
 ద్ధతి యలరంగ డెబ్బదిశిరప్రదరంబుల మేను నొందినన్ 117

సీ. నకులనుజుఁడు గృహగణంబున వైచిన దున్నసేనునివిల్లు గ దునియు లయ్యె
 నెడఁ గని యువ్వీరుఁడేచి బల్వీట ముటలు గ్రమ్మున మ్మీయులయు నతండు
 గడువెన నెత్తినశరవాలమునఁ ద్రుంచి, యతనిమై లక్ష్మించి గ యదియు వైవ
 నకుమన యాతండు గ నడికినఁ బ్రస్థిత,చావంబు గొని చతుర్వక్షినిశిత

ఆ. కంకపత్రములను గగఁజక నయ్యువరాజు,వరఁగఁజేయుటయునగుబాండుతనయుఁ
 డడఁచె నొక్కలాకటిగ నెదెదు తీవ్రశి,లీముఖములబాహుశ్రీల మెఱయు. 118

వ. ఇట్లు విక్రమవిద్రుంభితుఁడై సహదేవుడు శతశాతశిలీముఖంబు లడరించిన. 119

చ. రయమున వాని నన్నిటి శర త్రితయంబునఁ ద్రుంచి సాయక
 ద్వయమున నాతనిం బటుననవ ప్రవరంబుల సారథి⁴ భవ
 త్ప్రియతనయుండు నొంది దివి గ దీటుకొనంగఁజెలంగియూర్వన
 త్యయనమవర్తించాడున నరతం దుదిత భృకుటీ విలాసుఁడై. 120

మ. పటునారాచముదీప్తిజాలము సభోభాగంబునం బర్వసు
 త్కటవేగంబున నేయఁ గంకటము వ్రక్షిపీఠముం దూజి నె
 త్తుటిపొం దేమియు లేక యిచ్చి చనినం గ దూఁగాడి యాతండు వా
 లుటయుం దేరు దొలంగ సూతుఁడు భయూలోలాకృతిం పోలినన్. 121

క. అమ్మాద్రీపుత్రుఁడు వా,లమ్ముల దుశ్శాననునిమగ్నసైన్యము రా

1. గ. బడిమి నపుడు. 2. క. మైగలిగ. మైగలిచ. మైగలిస. మైగలిటనగలి. 3. కూరుకు

ద్రమ్ముగఁ గలంచె దివిజగఁగఱము వినుతి నేయనమ మొనలునలినార్వన్. 122

చ. నకులుఁడు సూతపుత్తుఁడు బెనంగు నెడక నకులుండు సూతపు

త్రికునకు నిట్లనుం దలంచి య దైవము నేడు నిజప్రసన్నుడృ
ప్తికి ననుఁ బాత్ర భూతుఁడుగఁగజేయుట గానఁగ వచ్చె నాదుచూ
డ్డికి నిను గోచరంబుగ ఘటించిన యా చతురత్వసంపదన్. 123

క. కౌరవపాండవులకు నీనైరము నీవలనఁ గాదె య వచ్చెను నిను దు

ష్టోరశరనిహతిఁ బడఁ గ, న్నారఁ గనుంగొనక కోప య మాటునె యెంటన్. 124

చ. అనవుడు రాజసూతివి మహాత్మ్రవిమండవు నైవనీకు ని

ట్లనుట దలంప నర్హ మగు య నైనను జెన్నటివల్కు లేల నె
ట్లన భుజశక్తి మార్పురగఁగంక యడంచినఁ బల్కు టొప్పుఁ గా
క నిలిచి చూపు నీచలుముగఁగల్గియుఁ జేకులబల్కియుం దగన్. 125

వ. అని పలికి కర్ణుండు.

126

నీ. ఉబ్బి మాద్రీసుతు య డెబ్బదిమూఁడుమాపులఁ గప్పటయు నతఁ య దలిగి యతని

1 పైని శతనిశాత్రబాణంబు తేసిన, నాసూతనందఁడు య డకుమారు

ధనువు నుగ్గఁగ జేసి య తనువున ముప్పది, కాండముల్ సొనిపిన య నొండువిల్లు

గొని డెబ్బదింట నాశ్రతనినొంచి మూఁడుమాఁగ్గణములు సూతునంగఁమునఁబఱపి

తే. భల్లహ న విల్లు దునుమాశ్రియెల్ల జనులు, నద్భుతంబందఁ ద్రి శతసాయకవరీతుఁ

జేసి నకులుఁడు నిష్కరహానభాసి, తాననాంభోజఁ డై పాలు య పారె నధివ. 127

క. సూతసతుఁడు బలువిలు గొని, 2 సూతనివత్మున నాటె య నైదమ్ములు ని

ర్హతనమన ప్రశరముల, నాతఁ డతని నొంచి విల్లు య నఱిముఱిఁ ద్రుంచెన్. 128

వ. మఱియు నొక్కమహనీయకాయకంబు గొని కర్ణుండు గడంగె నప్పడయ్యరువురు

నొండొరులతూపులు ద్రుంచుచు నిజమార్గణంబుల నొక ల్మోకళ్ళ నెత్తుట మంచు

చుం బేర్చి వివిధవిశిఖజాలంబు లడరించిన నంబరంబు శలభపటలసంవృతంబునుం

బోలె నుండె నానమయంబున నకులున గ్రభాగంబునకు వచ్చిన సోమకబలంబులు

గర్జకూరనారాచాదిబహుళబాణపాతంబులఁబలాయితంబు లయ్యెఁగర్జనకు బాస

టయై తఱిమినకౌరవసైనికులుమా ద్రేయురౌద్ర విభ్రంభణంబున మారవిఘటితు

లై ర ట్లిరువాఁగును నెడ గలిగి చూచు చుండ నారథికోత్తము లుదారఘోరా

కారంబుల నుల్లసిల్లి భల్లప్రముఖప్రదరంబులఁ బరస్పరాంగంబులు బొదివి

యంబుదపిపితమూర్తు లగుమార్తాండశశాంకులచంగంబు నొంది యన్యోన్య

దివ్యాత్మ తేజోవిలాసంబుల నయ్యైయత్తంబుల వారించుచు బోరి రట్టియెడ. 129

క. అలుక వొడమి కర్ణుండు న, కులుచాపము ద్రుంచి సూతుఁ య గూల్చి తురంగం

- బలఁ జంపి చక్రరక్షుల, తలలు నటికి సిడము ద్రుంచి య దరహానముతోన్. 180
- వ. మెఱసినం గుఱితచిత్తుం డై. 181
- చ. వలకయు వాలునుం గొనియెఁ య బాండుకుమారుండు పెక్కుచెక్కలై
యలఁ దొరఁగంగ నేసె గద యె త్తినఁ ద్రుంచె రథంబు డిగ్గి యు
జ్వలవరిఘాభిరాముఁ డయి య వచ్చిన నవ్పరిఘంబు రూఢుమా
పి లసితలాఘవస్ఫురణ్యపెంపునఁ గల్గుండు నొంచె నాతనిన్. 182
- ఆ. మర్మశేదు లై నశమాగ్గణంబుల కోహ,టించి సిగ్గుఁ జలము య డిగ్గఁ ద్రావి
యెల్లజనులఁ జూడఁ బొల్లఁదనంబున, కోర్చి యుక్కుమారుఁడోడి పాటె. 183
- ... కరుండు నకులుని విరళుం జేసి యడమానించుట, ...
- క. వెనకొని రాధేయఁడు నిజధను వాతనికంధరమునఁ య దగిలిచి నలిఁ బ
ట్టిన నింద్ర చాప¹పరిగత,ఘనాకృతిని బొలిచె నతఁడు య కొరవనాథా. 184
- వ. ఇట్లు పాండవయువబాడుదలఁ బట్టి మందస్మితసుందరాననుం డై. 185
- క. వలుకలు వృథగా నన్నుం, బలికితి ము న్నింక నెన్ని య వలుక వలసినం
బలుకము నీ కేదగ నా,యలపుఁ జలము నీ వెఱింగి య తంతియ చాలున్. 186
- క. అల వెఱింగి పెనఁగు² పెనఁగం, దలఁచిన³ నదిగాక సిగ్గు య దలకొని యనికిం
దొలఁగుట యం కిట దగు వి,చ్చలవిడి నర్జునునికడకుఁ య జనుము కుమారా. 187
- క. అని విడిచె నకులుఁ గుంతివ,చనములు దృఢవృత్తిఁ జి త్రనంకలితములై
యనికిం గల్గుం డతఁడును, జని ధర్మజనరద మెక్కె య సప్రీడముగన్. 188
- వ. ఎక్కి నిట్టూర్పు నిగుడం గుంభనితీ స్తభుజంగంబుచందంబున నుండెనివ్విధంబున
మాద్రీపుత్రమానమథనవిజృంభితుం డగునవ్వీరుం డప్పడు మధ్యందినగతంబైన
మార్తాండబింబంబునకుం బ్ర తిబింబంబునుంబోలెఁ బ్ర దీప్తమూర్తియై వెలిమాపు
లును వెలివడగయు నుల్లసిల్ల శోభిల్లుతనరథంబు రయంబున దర్శనీయంబుగాఁ
బాంచాలబలంబు దరిసి పెక్కుతెఱంగుల మెఱుంగుటమ్ములగములు గదియించి.
- నీ. నూతులఁ దెగటార్చి య కేతనంబుల వీట,²తాటంబు సేసి రథధ్యములఁ గూల్చి
చామరచ్చత్రభూషణములు పొడిసేసి³ రథిజనములశ్రిరములు ద్రుంచి
కొమ్ములునటికి యంకకుళములు దునిమిలో,డములుఖండించికుంఠములువ్రచ్చి
జోదులతనువులు య భేదించి మోరలు, ⁴గళ్యాలతోడఁ జెక్కలుగఁ జేసి
- ఆ. కందములు పగిల్చి య కాళ్లులు ద్రెంచి యా,శ్వికులఁ జంపి చర్మరవిశిఖకుంత
మునలముద్గర ప్ర శముఖసాధనములు భ,గ్నములు సేసి భటుల య సమయం జూచి.
- వ. బాహువిలాసంబు మెఱయ నెఱయం బొలిచె భవత్సృతుం డగుయ్యయ్యత్సండు

1. గ. పరివృత. 2. జ. తాటంబులుగ రథధ్య. 3. గ. రథిజరంబులఁ + బృథివిఁ గూల్చి.
4. చ. గళ్యలుగూడఁ జెక్కలుగఁ జ. గళ్యలు చెక్కలుగఁగాగఁట. గళ్యలు చెక్కలుగఁగాగఁట.

వర్ణత ప్రతిముం డగునులూకువయిం గదిసి కులిశనిభం బుసవిశిఖంబున నొంచిన
గోపించి యా బల్లినుండు విల్లు విటుగ నేయుటయు నక్కమాటయదు. 141

తే. మేలువిలుఁ గొని యటువదిగనాలుగమ్ము
లతనిమెయి గ్రుచ్చి సాయకృ త్రితయనిహతి
నూతు నొప్పించి మఱియు నిశాతశరచ
యమ్ము పరంగించె నధికర్యయమ్ము మెఱయ. 142

వ. దానం గనలి. 148

క. బలువిడి నులూకుఁ జిరువది, శిలీముఖము లొడలఁ జొనిపి శ సిదము రయముమై
నిలఁ గూల్చిన నీసుతుఁడు, జ్వలవిశిఖము లయిదు నాపైదానియురమునన్. 144

వ. నొచ్చి యా సౌబలసందనుండు రాద్రంబు రూపంబు దాల్చినవిధంబుక విజృం
భించి. 145

శా. భల్లం బొక్కటఁ ద్రుంచె నూతునిఁ జతుర్రాజాహతికా నాజులకా
దొల్లం జేసె నిశాతపంచవిశిఖాటోపంబునం జించె వీ
రోల్లానంబు వికానముం బొరయ మే శ ¹ను క్కేది నీనందనుం
డెల్లం జూడఁగఁ బాతీ యొండొకరథం శ బెక్కం గురుగ్రామణీ. 146

క. గెలుపున మెయి వొడలఁగ సా, బలనూనుఁడు రథము పఱపి శ పాంచాలబలం
బులు గలఁగఁ బలుదెఱంగుల, యలుఁగుల విహరించె నుద్యతాటోపమునన్. 147

సీ. శ్రుతకర్మ నకులునిశుతుని శతానీక్తుఁ, దాఁకి యశ్వంబుల శ ధరణిఁ గూల్చి
నూతునిఁ బరిమార్చె శ నాతఁడు గద వైచి, రథవాహనముల స్వారథిని గేత
నముఁ బొలియించె భూరమణయిమ్మొయినీడు, తనయొందునకులనందనుఁడువిరథు
లై యొందుదేరుల శ కరిగిరి శ సుతసోముఁ, దలఁపడి కడిమి గాంధారనాథుఁ

తే. డతనియడరించువివిధస్థాయకము లెల్లఁ
దునిమి బాణత్రయంబునఁ శ ²దనువు నొంచి
తురగముల నరదమ్ముఁ గేరతువుఁ దిలప్ర
మాణశకలంబులుగఁ జేసె శ మద మెలర్ప. 148

మ. విరథుం డై పోలివోనిబీరమునఁ బృథ్వీభాగనంచారి యై
శరజాలంబుల భీమసేనసుతుఁ డాశ్చర్యంబుగా నీమఱం
దిరథం బేడైఱఁ గప్పినం దునిమె నుత్తేనోగ్రుఁ డై యయ్యహీ
వరుఁ డబ్బాలునిచాపదండము భుజావప్తంభ మేపారఁగన్. 149

చ. అతఁడు ప్రదీప్తఖడ్గము రథయంబుమెయిం గొని యాన్మపాలుఁ డు
ద్ధతిఁ బరంగించుసాయకశ్రతంబులు ద్రుంచుదు నుల్లసిల్ల న
ప్రతి పటుభల్లఖండితకృతపాణునిఁ జేసిన వీరఁబోక చే

1. క. నుక్కరి. 2. జ. శ్రుతసోము. 3. జ. ధనువు.

తిరునియ బెట్టు వైచె జగత్తీకర యాశనినిల్లు లెండు గన్. 150

వ. ఇట్లు కోదండంబు దుండంబులు సేసి నోలంగి యుక్కుమారుండు సుతకీర్తిన్యం
దనం బెక్క సాబలుండు సేతోక్కనిల్లెత్తి యుల్లెజసి నురవణించి పాండవరథి
కులం గలంచె గృహచార్యధృష్టమ్యములు పెనలగు నెడగోతముండు పాంచాల
వరుం బొడువునాటోపం బొలోకించి యుక్కొం లేడు సైనికులు దమలోన. 151

— ఇది ధృష్టమ్యముడు గృహచార్యునితో దలచడి యోడి పోవుట. ఇతి—

ఉ. ద్రోణువరాధిపం బధికరతోమాని సేయంగ నున్నయితఁ డ
క్షీణవరాక్రమంబువిలసిల్లంగ నీ ద్రుపదాత్మజుగ గత
ప్రాణునిఁజేయ కేలుడుగుం య బైకొను నంతటఁ బోక విస్ఫుర
ద్బాణవిలాసముల్ నెఱపుం య దా మనసైన్యము దల్లడిల్లగన్. 152

వ. అని వెండియు. 153

మ. వరదివ్యాత్రువిదుండు బాహుబలగర్వజ్ఞమనిర్యాహకుం
డరులం జరికిఁ జేకొనం డితఁడు¹క్రోధాత్మాత్ముడై నేడు ని
ర్భర శౌర్యంబు నుదాత్తధైర్యము నుద్యగ్నస్ఫూర్తి శోభిల్లు దు
స్తరదోర్బద్ధతిఁ దేక యున్న మనలం య దా నేలకుం గోలకున్. 154

వ. ధృష్టమ్యముండును బెండువడి యున్నవాఁ డనుచు నుండి రట్టియెడ² బెట్టిదంబు
లగుకృపాచార్యతూపులయేపు రథ్యంబుల నొంచి సారథిక్రొ వ్వడంచి యా
ద్రువదనందనుతనువు నెత్తుట దోచి యుల్లంబు గలంచె నప్పు డాతనినూతుం డత
నితో ని ట్లనియె. 155

చ. వినుము కుమార విప్రుభుశ్రవీర్య మవార్యతఁ దేజరిల్లెడుం
జనవు భవత్సమగ్ర శరణాలము లీతనిమీఁద దైవనం
జనితము సువ్వె యియ్యెడరు య సంగర మిట్టిద తొల్లి యెందు నా
కనినది లేదు లేరు దొల్యగం గొని పోవుట కార్య మిత్తఱిన్. 156

వ. నీయట్టివానివిక్రమంబునుండిట్టినయట్లునను ముటంజేసి యిమ్మహాత్ముడవధ్యుండని
నిశ్చయించితి నామాట కియ్యకొను మనవుడు నావృషతపాత్రుం డిదియట్టిదయని
నిశ్చయించి పలికి మఱియు హీనస్వరంబున ని ట్లనియె. 157

చ. చరణములుం గరంబులును య సంచలభావము నొందఁ జొచ్చె మేఁ
విరవిరఁ బోవు చున్నయది య విహ్వల మయ్యె మనంబు నీతలం
పరయంగ మేలు మారుతసురరాధిపనూసులలోన నల్ల నొ
క్కరుదెనకై రథంబు దొల్యగం గొని పొ మ్మడిబీర మేటికిన్. 158

వ. అనవుడు నూతుఁ డంతయు రయంబునఁ దేరు వ్యూహరాంతికం
బున కెగవంగ శంఖరవ్రముగ్ గుణనిన్దనముగ్ నిగిడ్చి యే

1. గ. క్రోధావిష్టుఁడై 2. గ. బెట్టిదంబు గాఁ గృపాచార్యుం డేపు నూపి రథ్యం.

- పునః గృపుఁ డుజ్జ్వల ప్రదర్శపుంజములం బగఁగంగఁ జేయుచున్
వెనుకొని పొల్చి నిల్చి గిరి శ్ర వెన్నె-ని నిల్చిన వజ్రకై వడిన్. 159
- తే. కడఁగి కృతవర్మతోడ శిఖండి పెనఁగు, చులసి శరపంచకంబున శ్రమరమునొంప
నతని నయ్యావవోత్తముఁ శ్ర డలఘువచ్చి, విశిఖవిద్ధునిఁ జేసి విల్ శ్ర విలుగ నేసె.
- క. ఒండుశరాసన మెత్తి శి,ఖండి గురియనవతిసా యశక మ్ములు పెలుచున్
ఖండించె నతఁడు తతో, నండం బొ ద్రువదవృత్తితనముఁడు వఱకెన్. 161
- క. ధనువు దునిమి కొమ్ములు మురి, సినవృషభముచంద మగును శ్ర శీఘ్రస్ఫురణం
దనువున శితశరములు వడిఁ, జొనిసి యశం డతని గళిత్రశోభనుఁ జేసెన్. 162
- చ. అలుక మనంబునం గదిరి శ్ర యోదవన త్తముఁ డొంకువంట దో
ర్బల మెనఁగంగ డెబ్బదిశ్రరంబుల నాడిని మేన ర క్తభా
రలు దొరఁగించి పెక్కు ప్రదర్శరంబులు మైవము నేయు చుండ న
గ్గలికఁ బెనంగె వెండియు శిఖండి విచిత్ర రథ ప్రచారుఁ డై. 163
- వ. ఆ ద్రువదనందనుండు జత్తు దేశంబున సంబక త్రయంబు నాటించిన. 164
- కా. కూరోల్లాసము వల్ల వింప గృతవర్మం డుగ్ర దీప్తిస్ఫుర
న్నారాచంబులు పెక్కు లొక్క మొగి మేనక గ్రువ్వ మూర్ఛితై న
వీరాగ్రేనరుఁ డట్లు సారథి భయావిర్భావదీనాత్మఁ డై
తే రచ్చాటు దొలంగఁ దొలుటయు భీతిం బాటఁ దత్సేనయున్. 165
- వ. వివ్వచ్చు విక్రమవిహారంబున కోర్చి శిబి త్రిగర్త సాల్వ సంశక్తక సైన్యనారా
యణ గోపాలోపేతుం డై సత్యసేన చంద్రదేవ మిత్ర దేవ మిత్రవర్మ సాశ్రుతి
సువర్మ సుశర్మాదు లగుసోదరసుతులు బాసటగాఁ ద్రి గర్త పతి పెనంగునవ్వుడు.
- సీ. సత్యసేనుఁడు మూఁడుసాయకంబుల మిత్ర, దేవుండు వష్టిసంధి స్తమార్గ
ణంబులఁ గ్రూరభాణంబులు మూఁటను, జంద్ర దేవుండు శరశ్రనస్తకమున
మిత్రవర్మఁడు గంకవత్తత్రిన వ్రతి, సాశ్రుతియేడునిరశాతవిశిఖ
ములను శత్రుంజయుఁ శ్ర డలఘువింశతికాండ, ములను సుశక్తుఁ డుర్జ్వలనవాత్తు
- తే. ములను గప్పిర పార్థు నాభలియుఁ డంబు, దములధారలు వోదువ నుశదాత్తరేఖ
గరము పొలుపారు మేదిసీధరముభంగి, దలఁవఁ బట్టగుధీరతఁ శ్ర బాలించె నధివ.
- వ. ఇట్లు సుస్థిరుం డై మిత్ర దేవునంగంబున గంకవత్త్రీశతంబును సత్యసేనుతనువున
మార్గణ త్రయంబును సుశర్మమిత్రవర్మలశరీరంబుల శిలీముఖాష్టకనవకంబులను
బఱపి శత్రుంజయు శిలాశితశరంబులం బడ వైచి సాశ్రుతిం బంచవింశతికాండం
బుల గీటడంగించియుఁ జంద్ర దేవుని నెనిమిదిఘమ్ములం దునిమి యుల్లసిల్లిన.
- చ. కనకపుఁగామతోమరము శ్ర గర్వ మెలర్చుగ నెత్తి పద్మనా
భునిభుజశాఖ యుచ్చి చన శ్ర భూరిబలుం డగునత్యసేనుఁ డు

- క్కున నిగిడింపఁ జేతిమునిగ్రోలయుఁ బగములుగా మహీతలం
బున నొగలందునుం బడిన శ భూవర పార్థుడు గ్రోధదీ ప్తుఁడై. 169
- క. హరిదేవఁ గన్గొని యాతని, యరదముఁ గదియంగ నడపు శ మరద మనుడుఁ బె
చ్చెర నొండొకమునిగ్రోలంగ, గర ముద్ధతి నడపె ఘోటకంబుల నతఁడున్. 170
- క. తే రతనియరదమునకుం, జేరువ యగుటయును గ్రీడిత శితబహుధల్ల
స్సారగతుల గాత్రశిరో, భారణ మొనరించి యొప్పె శ దరహానముతోన్. 171
- వ. ఇట్లు సత్యసేనునిఁ జిత్రవధంబు సేసి. 172
- చ. ఘనతరవత్సదంతశరభూతమునం బడ వైచి మిత్రవ
ర్ముని రథసూతు ¹నట్టి దొకకూరపుదూపునఁ నుర్విఁ గూల్చె నా
తని నముదీర్ణ మై పెలుచఁ శ దాకి త్రిగ ర్తబలంబు సుట్టు ము
ట్టిన వివిధోగ్రసాయక పగటివృత్ నొప్పి కలంచె వేపునన్. 173
- వ. వెండియు సుశర్మనిజ్ఞాతులు పోక పెనంగిన. 174
- ఆ. వెండిపింజఁ బొలుచుర వెడఁదయమ్మున మిత్ర, సేనధరణినాథుశరముఁ ద్రుంచి
వాడినారనము ²సుకవర్మునికునికిట, నాటె నయ్యమ ర్త్యనాథసుతుఁడు. 175
- వ. అట్టియెడ సంశ్లక్షగణంబు లన్నియు నార్పులు నింగి ముట్ట నలుదిక్కులం గిట్టి
బెట్టిదంబు లగ నత్రుశత్రుపరంపరలు గరిసిన నష్టేటివిలుకాఁ డలుక నూనిన
యలంతినవ్వుచెలువంబు మొగంబునకు వింతచె నొనంగ విజృంభించి యెంద్రా
త్రంబు ప్రయోగించిన నది ప్రదీప్తభల్లాంజలిక ప్రముఖంబులం బరఁగుటయు.
- సీ. తేరులచెక్కలు శ వారణంబులఖండ, ములు భూషణంబులరపాయుడి ఘోట
కంబులతునియలుఁ శ గరవాల్తోమర, శరపరిఘాదులశశకలములును
రథికజనంబులర వ్రయ్యలుఁ బామర, చ్చత్రకేతువులయంశములు భటుల
తుమురునుకొతులరతుండంబులునుగంక, టములభాగములుఁజిందములనుఱుముఁ
- తే. గలసి నెత్తుట మునిగిప్రేవులఁబెనంగి, మెదటబుంగివియచ్చరహృదయములకు
నద్భుతంబు బిభత్సంబు శ నావహింప, సంగరాంగణ మతిఘోర శ భంగి యయ్యె.
- వ. అప్పుడు. 178
- క. కరిహయశవముల విఱిగిన, యరదంబుల విషమ మైనయూజిఁగీతి నె
త్తురుకొంపిలోన రథ్య, స్ఫురణకతనఁ దవులఁబడక శ శోభిత గతియై. 179
- ధిదుర్భేదహడు ధర్మజనిలో యుద్ధంబు సేసి విరఘుఁ డగుట. ధి—
- తే. నరుడు దీవ్రశైరార్పులు శ వరఁగఁజేయఁ
గలఁగి హతశేషసంశ్లక్షక వ్రజంబు
వలుగడల విచ్చుటయుఁ బొగ శ వాసి మెఱయు

నగ్నియునుజోలే వెలుఁ గొందె య నాతఁ డభివ.

180

ఉ. కౌరవరాజు ధర్మజుఁడు య గర్వము చేయునెడం గడంక మైఁ
కౌరవరాజు ధర్మజునికాఁపునునకొ నవసాదుకెంబులకొ
సారథిమేన నొక్కచతురసాయకంకొ బిగిడించు నాతఁడు
నోరతరాఘుఁ డై యతని య నొంచె ద్రు మూవకసాయకాహతిన్.

181

వ. నొంచి తోడన.

182

తే. తునియలుగఁ జేసె హరులఁ జగతుశ్శ్రమముల

నూతుఁ బంచమమున ఘనకేతుయష్టి
షష్ఠమునఁ జావదండంబు య నప్తమహున
నలిగి యెత్తినకరవాల య మప్తమమున.

183

క. ఆలోనన యజ్ఞవతి, చాలికనారసము లైదు య వత్సమున వడిం
గీలించి ధైర్యపారము, దూలించినఁ దొలఁగి నీసుకకుం డిల కుటికన్.

184

చ. వికలరథప్రయత్నం బృథ్వివీపతిఁ గన్గొని ద్రోణపుత్రక
ర్ణకృపులుఁ దక్కునుం గలుగునాయకులుకొ రయ మూర వచ్చి కూ
డికొనుట నూచి యెంతయు వ్యధిం జనుడెంచిరి ధన్యునానుపాం
తకు ననుదగ్గు లై యతినిశ్చయకృతుల సంకరకౌతుకంబునన్.

185

వ. ఇతైఃసంగున సవరాన్ణంబున దొరలమొత్తంబు లొక్కడెనకుం దాక్కొనిన సుభ
యబలంబుల నురవడించి కలయన్ జెంపినం గ్రంధుకయ్యం బయ్యెనందుఁ జందం
బులమ్రాంతయు నాశ్వులయల్పివును బాణకృపాణాదె హేతిసంఘట్టనంబునం బుట్టు
రణనంబును రథావయవాస్థికపాలభంజనంబున నెనంగునదంబునుం గూడి పరఁ
గిన దిక్కులు విక్కిటిల్లెఁ గరులకొమ్మలం జక్కి వ్రేలుతురంగంబులును సందు
కొని చొచ్చినసుభటులు ¹ సెరివిన నొకరి కూలుశుండాంబులును నాశ్వీకుల
మొగంబునం బడి లులాయంబులు సొచ్చినసరోవరంబులచందం బగుకాల్పలంబు
లును రథికులు వోక పెనంగిన నటనఱ లయినయరదంబులును నెత్తురుకాలు
వలును గండలతిట్టలును బ్రేవులప్రోవులును నెమ్మలరాసులును నత్యంతరౌద్రంబు
నావహించె ననుటయు నాంబికేయుండు.

186

చ. సమరము² పెంపు సెప్పెదవు య నంజయ చెప్పవు నీవు నీమహీ
రముణునిభంగి ధర్మజుశ్రరంబులచే విరథత్వ మొంది మా
నముఁ జలముం దెగం దొలఁగెనా మగుడం బురికొంట లేడె ని
క్కము సెపుమా తనూజుభుజ్యగర్వవిహీనత నొంచె జిత్తమున్.

187

వ. అనిన నానూతనందనుం డమూనవవతి కిట్లనియె.

188

తే. విరథుఁ డయ్యెన కాని యగ్రవీరుఁ డాహ,వంబు దక్కక యెందుర్యథంబు వన్ని

కొని నముద్ధతి వచ్చి స్రవోధ మైన, మనముతో నూతునకు నిట్లు శ లనియె నధివ.

ఆ. 1 తెల్లనీవిరులును శ తెల్లనిగొడుగు నై, యల్లవాండె పాండవగ్రజుండు
మెరిసియున్నవాండవటపు మువ్వోటికి, గధముఘోటక ములసరయము మెరియ.

వ. అనుటయు నలందు నట్లు చేయు నయ్యుధిష్ఠిరుండు నిజసారథి నాలోకించి యహి
కేతుమహితం బై వచ్చుచున్నధృతరాష్ట్రనందవన్యంననంబునకు సమ్మఖంబుగా
మనరథంబు నడుపు మనుటయు నాతం డవిధం బొచరింప నయ్యురువు రతిరథి
కులకుఁ బ్రకటప్రథనం బయ్యె నట్టియెడ. 191

నీ. పాండవుచాపంబు శ ఖండించె నీగొడు, కొండొకధను వెన్ది శ యటక యారఁ
డక్కురునాథువిల్ శ గ్రక్కునఁ దునుమాడె, నలందు నేతొకవింటనలని నేయ
నయ్యుధిష్ఠిరుండు నానాస్త్రంబు లేసిన, నాచ్చాదికం బయ్యె శ సంబరంబు
వా కొండొరుల రక్తధారాపుటులఁ జేసి, పుల్లకింశుకభంగిం శ బొలిచి రేచి

ఆ. ఘోరశక్తి వైచె శ గౌరవపతి యది, నడుమఁ దునిమి ధర్మనందనుండు
నొంచె నిశితవిశిఖరపంచకమ్మున నమ్మ, హేమనురము దర్ప శ మెనక మెనక. 192

వ. ఇట్లు కౌంతేయముఖ్యుచేత నొచ్చియు గాంధారీనందనుండు. 193

చ. బరవన మొప్పు గ్రూరనవశభల్లవిదారితుఁ జేసి నమ్మహి
శ్వరు నతఁ డల్లి బల్లిమగుశచాడుశిలీముఖ ముచ్చి పోవ న
క్కురుపతి నేయఁ గయ్యముస్రకుం దుది యప్పుడు చేయువాండు గా
నరదము డిగ్గ నాతఁడు గ్రహకలనోద్భటబాహుదండుఁ డై. 194

క. డిగి రయమునఁ గదిసిన నా, జగతీవతి యేచి యుగ్రశక్తి నురము బె
ట్టుగ వైచిన నీతనయుండు, మగుడఁగ రథ మెక్కి వింట శ మాక్కొనువాండై.

—ఇతి దుర్యోధనుడు ధర్మజుతో యుద్ధమునెసి మార్చిల్లుట. ఇతి—

క. అత్తఱిఁ గడుఁ బెల్లుగఁ గ్రొ, న్నెత్తురు వడియుటయు నతఁడు శ నిర్భరమూర్ఖా
యత్తుఁ డగుడుఁ గృతవర్మఁడు, దాత్రత నెడిసొచ్చె బాహుదర్పము నెరియన్.

ఉ. ఆతనిఁ దాక వీక ననిరలాత్మజుఁ డప్పు బలంబు మారుతో
ద్ధూతవయోధివోలె వడిఁ శ వోద్వడియెం గృతవర్మ కంత ను
ద్వోతితభంగి వచ్చి విజయఁడు వెనం దునుమాడె లీలమైఁ
జేతులతీట వోవ రథనసింధురవాజిభటోత్కరంబులన్. 197

వ. అంత. 198

క. కురుపతి దెప్పిటి బాహు, స్ఫురణంబు దలిర్ప నింద్రజుని మాక్కొని ని
ష్ఠురవినిధవిశిఖినిహత, శరీరుఁ జేయుటయు నతఁడు శ నశ్రోధుం డై. 199

తే. కార్ముకముఁ గేతువును ఘోటకముల నూతు
వెడఁదబలుతూవు లేడింటఁ శ బుడమిఁ గూల్చి

1. గ. తెల్లనె నడిదము + తెల్లనిగొడుగు నై.

భల్ల మొక్కట నతనిపెళ్ళిల్లు చునిమి
ప్రాణములో గొనఁ జాలెనుబాణ మేని.

200

క. కని యాటముల నెడ నది, దునియుగా గావించ గురుసుకరం దాతనివి
ల్లును హరులఁడునిమి పార్థుఁడుదను మాక్కొమ్మపునిచాపకడముద్రుంచెన్.

చ. వసిఁ గృతవర్మ బాఁకిన స్రవారణఁ దద్దనువుక హయంబులక
సిడమును రూపుమాపి విలసిల్లి యెదిర్చినదున్నసేనునిల్
నడిమికిఁ ద్రుంచి గాండివగురణధ్వని దిక్కులు పిక్కటిల్ల నె
క్కుడుమద మొప్పుఁ గల్గుచెనకను జన నారధికుం దుదగ్గుఁ డై.

202

క. అన్నరుని మూఁడుశరముల, వెన్నుని నిరువదినిశాత్రవిశిఖముల వెనక
భిన్నాంగులఁ జేసి నిజయు, మున్నేసినయన్నిబాంధులబి శ్చేసెన్.

203

వ. అంతకు మున్ను సాత్యకితోడం బోరి పోర మూరాభేయుండు దనదెన కడరిన
కవ్వడిం గని యక్కడ మొగం బయి యిటుపరా క్రమించినం జూచియేచి యా
నవ్యసాచి కడ్డపడి యక్కేశవానుజుండు.

204

తే. నవతిశరముల నవమార్గకణముల శతశి,లీముఖంబుల నేసి దోర్లల్ల మెఱయ
సారధిధ్వజపాయరభకసహితముగ ను,దీర్ఘదర్పుఁ డై కప్పె నరక్కర్ణుఁ డధిప.

205

వ. అప్పుడు యుధామన్యుండును శిఖండియు ద్రావదేములు సుత్రమాజుండును యు
యుత్సంజునుగవలుసుధృష్టద్యుముండును జేకెతానుండును బ్రభద్రకచేదికరూశ
మాత్యు కేకయ వత్స జలనమేతంబుగా ధర్మనందనోత్సాహాదీసి తాటోపశోభితు
లయి కవిసి వివిధాశ్రుత శ్రువ్రాతము లానూతనూనుపయి నడరించిన నవ్వీరుండు.

మ. అసి వేగంబ మరల్చి భూరిపవనవ్యాపారనిర్మర్దితా
టవులం బోలఁగఁ జేసి దంతిభటఘోరటన్యందన శ్రేణులక
దివిజవాతము పిచ్చలింప రభసోద్రేకంబు రాద్రంబుఁ బెం
వ విజృంభించె ధనుర్గుణధ్వని నభోభాగంబు శేదంపఁగన్.

207

మ. కని గాండివధరుండు దర్ప మెనఁగం గ గర్జాశ్రుజాలంబు నీ
సున వారించి శిలీముఖార్పులు పరిసన్నార్జితప్రభం బర్వఁ బే
ర్చినఁ గార్చి చృడరక మృగంబులు భయోద్రేకంబునం బాటుచా
డ్చున నీమూఁడలు నల్లవం బఱచె ¹సురమాత్రభిమా ర్తంబు లై.

208

వ. అంత నంశుమంతుం డవరగిరియవులకుం జనుటయు ధరాఘాటికిఁ దోడు సంధ్యా
రాగమిళితంబై నతిమిరంబు గవిసిన నెద్దియుం గాన రామిం జిత్తంబులు గలంగ
రాత్రి యుద్ధంబునకు నోహటించుటంజేసి మనదొరలఁ బొంకవనై నికులు దఱిమినం
దామ్రి వాటింపక తిరిగిపోయిరి జయంబునేకొని వీరినవ్వును వాసు గవ్వడిం గమల

నాభుని బ్రశంసించుచుం బని రివిధభంగున నుభయస్వయంబులు నిజశిబిరంబుల కరిగి విశ్రామంబు నొందె నని చెప్పుటయు సంజయవసు ప్రభరాష్ట్రం డిట్లనియె.

ఉ. తెల్లము మిమ్ము నందఱ వ్రసించెగ నయ్యునురేంద్ర నరసను
1. దొల్లక పోక పాడు దనకృతి గ్రత సూపెద నన్న మీమహీ
వల్లభు²వారి కేల యుమ్రదహ్నుల కై నను హృపుతోడం పో
3. జెల్లదు గాన తద్భుజవిరళేదను రూఢము గాదె సంజయూ.

210

సీ. యాదవవీరచక్రయంబునాటోపనముద్రో ముడిపి సురభద్రం దెచ్చె
ఖండవం బాహుతిరగా లీల నొనరించి, నన్నాచ్చి నయ్యంత్రపుల్లం జేసి
శబరవేమము దాల్చి చనుదెంచి తోడరిన, శివనిశో బెనంగి మోచ్చించె నతని
గంధర్వచేపడ్డకారవన త్తము, విడిపించె లావును శ వెరపు మెలయె

ఆ. గాలకేయకులముం శ గాలునిపోలికి, ననిచె నఖలవృత్తుల శ పనికి నియ్య
కొలిపె గీర్తి 4. జగము శ గొనియూడ నేకకో, దండచండవిలసితమునం గాదె.

వ. కావున మనవారికి నోటమి యెక్కిరిటివలనం గలిగె ననుకలుచ వారి గర్హంవం
దగ దట్టిజెట్టితోడం బెనంగుటఁ బ్రశంసకుం దగుదురు పదంపడి వా రేమి సేసి
రనిన భృతరాష్ట్రునకు సంజయము డిట్లనియె.

212

ఆ. 5. అట్లు దివిసి పోయి నూటఁ బోటు నొడళ్ళ, గలయం గలిగి దక్కిరగదిరి సురియు
దొరలుఁ దాను నపుడు శ దుర్యోధనుండు విచారాభిముక్తి సున్నయవనరమున.

వ. పార్థుడనఁ బలుకు పుట్టినం గ్రోధంబున నూర్పులు నుదశించం గర్జుండు 6. భగ్న
దంష్ట్రం బయి విమంబు లేనిభుజంగంబును పోల్చు దగి పరాజయంబు నొంది
దీనదశకువచ్చియున్న మూఠికవరులంగలయంగనుంగొనికార వేశ్యకున కిట్లనియె.

ఆ. అలపు వెరవుఁ దలఁచం శ గలఁ డితం డన వాసి, కెక్కినట్టిరధికుం శ దక్కిరిటి
వలయునెడల నతనిరవాసు దేవుం బో, ధిండు నెల్ల తెఱఁగుఁ శ దేబవకం. 215

క. అనిమిషనాథుం డిచ్చిన, భువశక్తికి ననుర నొడ్డి శ గాండివిఁ దొలంగిం
చినహరివంచన పదపడి, మన మెల్లను దెలియ వినమె శ మనుజాధీశ. 216

క. అగుం గాక యతని నాతని, మగఁటిమియును నేక్కు నెల్ల శ మాన్వద సీకుం
బగ యనియెడుమాటయు నిజ్జగమునం గలుగంగ నీకు శ జగత్తీశాథా. 217

— శ్రీ కర్ణుని రెండవనాటి యుద్ధము. —

వ. అనినం బ్రియం బంది సీసందనుం డతనిం దగువారలను నిజనివాసంబులకుం
బోవం బనిచి తానును నభ్యంతరమందిరంబున కరిగె నారాత్రి సుఖనిద్ర సేసి

1. గ. దొల్లకపోమి. జ. దొల్లదు గాక. 2. క. వారికి శమకహ్ను. జ. వాడే. మెదిర్పుయను.
3. గ. తెల్లనె. 4. క. గుణము. 5. జ. ఇట్లు... మేలుదోలుకొడళ్ళ. 6. ఇది పెక్కిటఁ గానరాదు.

లేవకడ నను న్నజనంబులు సంగ్రామంబునకు నడచి కలత నక్కడ నుక్కుమిగిలి పాండవబలంబులు దోతెంచె ధర్మనందనుండు బృహన్నతివలె బైనమర్జయ పూహంబు వన్నించినం జూచి మనపాదును హాకికి బ్రతిగా జూసారెంచుటకై రాధేయరాకకు నెదురుచూచుచు నొకభంగిం బన్నిరనిన పని నూంచికేయుండు.

క. శీతార్జునంబులు ప్రద్యోతనునదయంబు గోచరమన్నరణి నా నేతేరం గోరుజనులకు, నాతండు నిజతేజమునం బ్రేమం బొనంగెచోగో. 219

ఉ. అమ్మొయి ధర్మనందనునియగ్గలికం దొలునాడు రాజు బ న్నమ్మలపాటు నూచుచు రణంబుకడంక దొటంగి చన్నబు తెమ్మొయి నద్దినంబున నరహీనపరాక్రమలీల నూపెనో తమ్ము నెఱుంగ లేమియు నరతండును నాతండు నేమి నేయుదునో. 220

ఆ. కర్ణుడట్టె కలనం గాంతేయవర్గంబు, గృష్ణయుతము గాంగ గెలువజాలు నేమి సెప్పఁ గలదు గ మీమానవేంద్రుని, చిత్తమాంద్య మతినిఁజెఱువ కున్నె.

క. సాబలుసీతియుఁ గర్ణభుజబలమును గూడి తనకు గ సామ్రాజ్యం బీఁ గా బలసి వెలయువాఁడై, యాబే లూఱును మనంబునం దేవ్రాదున్. 222

క. జూదంబునాడు మొలచిన, మాదుర్దశ పెరింగి నంజనమా నిర్భరహః భోదయవరంపరానం, పాదని యై మనసు నిట్లు గ పఱిగొనియెడినే. 223

క. దుర్యోధనుచేసినయవ, కార్యంబున వచ్చినట్టికష్టంబులు దా త్పర్యంబున వినియెదఁ బ్రతి, కార్యంబులు ¹గామి మనసుగందుచు నుండన్. 224

క. పాండునృపుసుతులలో నొక్కొండై నను నొవ్వం డింతెక్కును మును వనితా మండలిచేరువ మెలంగెడు, గండున మెఱసెదరు కురునికాయము² ననుమన్. 225

వ. దైవంబు బలవంతం బనినవిని నంజయుం డజ్జననాథునితో దేవా వినుము వగచినం గృతవడినకార్యంబు గ్రమ్మటం బొడమునే డెందము గుండు నంతియకాక యట్లుం గాక నీవు నేసినయదియ చూవె ఫలించె భండంబు వలదని యెన్నిభంగులం జెప్పినం బాండవులకు గీడు దలంచి యప్పలుకులు గొన వైతివి వారలవలనము న్ననేకపాపంబు లాచరించితి నీవలన జనక్షయంబు వాటిల్లె గావునఁ గడవంబడిన దానికి వగవం బనిలేదు దారుణం బైనరణంబు విను మనుటయు నతండు కర్ణుం డట్లు దడసినకారణంబుఁ దొడంగి యెఱింగింపు మనుటయు నహ్మనవేశ్వరునకు నానూతనూనుం డి ట్లనియె. 226

క. లేవకడ నకలబలములు, భూపాలురు వెడలి నడవఁ గ బోరికి బినపా నీపుత్తుండు వెడలెను నా, బోపకఁ దమ్ములుచు గర్జయకుచు దోనడవన్. 227

వ. అయ్యవనరంబున. 228
సీ. రథము రథమ్ముఁ జేరఁగఁ దెచ్చి యమ్మెదీ, నీశ్వరుతోఁ గర్ణుఁ గ డిట్లు లనియె

1. క. గమి మనసు. 2. క. నెదురన్; ఖ. మునుమన్;

- నాకుఁ గృత్యంబు లభనేకముల్ గలిగె ను, న్నాథసంజయనకు య నట్ల కాన
యారనంబున మూకు య నిద్దట తొండొరు, వినుచక పెనంగఁ జొరపుకద యింకఁ
1గలమా మొక్కమొగంబుగ్రావున నేఁ డేమో, నలంపడి పోరుమృత్యులవుఁ జలము
- ఆ. నులసిల్ల నొక్క య రొకరుని నొంపను, జంపఁ జూతు మా నిరలింపనాథు
నలనంగన్నత క్షిప్రలియింతు నామోడ, నలుకు లేక తలుమునాతఁ డధిప. 229
- వ. అప్పుడు చేనెత్తురు గా కుండ పక్కిరీతి గీటుపంగిండువిభంబూహింపుము. 230
- చ. సరియగు నాకు దివ్యశరభాంబులం దలఁపొసి చూడ న
న్నరుండు దృఢత్వలాఘవగుణంబులఁ దక్కువ యారపాటివి
స్ఫురణఁ గరంబు 2వట్టపడు య భూవర సౌమవరేఖ నేమియున్
దొరయఁడు ధైర్యశౌర్యపటుదోర్విభవంబుల హీనుఁ డెంతయున్. 231
- క. మును విశ్వకర్మ దేవేంద్రునకై నిర్మించె మహితరూపము విజయం
బనుచాపము దానన బహు,దనుజుల మర్దించె నలఁ డురదగ్రస్ఫూర్తిన్. 232
- చ. పరిచయ సక్తచిత్తుఁ డయి య భౌగవరామున కాతఁ డిచ్చినం
బరుషపరాక్రమమున నృపాలుర నెల్లను నిమ్మహాభుజం
డిరువదియొక్కమాటు సమయించెఁ దదీయనితాంతశక్తి
పురమదయాపరుం డొనఁగెఁ య బాధివ నాకడి కూర్మిపెంపునన్. 233
- ఉ. ఆమహానీయచాపమున య నరునుదర్ప మడంచి నేడు నం
గ్రామము నుజ్జగించెద నృకంటకసుస్థితి గల్గి మేటి నై
భూమి 2యమర్చెదం గొనుము య భూవర నీ దగుపుత్రప్రేక్ష్యులన్
శ్రీమహిమన్ సమస్తజనసేవ్యమహాన్నతిఁ బొందునట్లుగన్. 234
- వ. అని పలికి వెండియు నిట్లను నావిజయంబును విజయగండీవంబును నొక్క
రూప యతినికి నక్షయతూణీరంబులు నగ్నిదేవుం డిచ్చినయభేద్యరథంబును
నవధ్యరథ్యంబులుం గల వని యొక్కడయినను దాని కంతఁ జింతింప. 235
- క. నారాచము లాదిగఁ గల,భూర ప్రదరములు బండ్లఁ య గొని వచ్చెద బల్
తేరులు దృఢవాజులు నా, తేరివెనుకఁ బెక్కుమర్చి య తెచ్చెద నధిపా. 236
- వ. మఱియు నొక్కం డాకర్ణింపుము భువనప్రవర్తకుం డయినకృష్ణుండు సారథ్యంబు
సేయుట సప్నార్థపరాక్రమం బసాధ్యంబై యుండు నట్లగుటంజేసి. 237
- తే. భండనము సేర్పుమెయిఁగృష్ణరపాటియనఁగ,మహిఁబొగడ్లకునెక్కిననమ ద్రనాథు
నాకు సారథి గాఁగ నొనర్చవలయు, గెలుతు నట్టైన నన్నరు యనలపు మెజయ.
- క. హరి కెక్కు డరయ మద్రే,శ్వరుఁ డశ్వజ్ఞానమున ననంతయ మే న
న్నరునకు మిక్కిలి బలవి,స్ఫురణంబునఁ గర్మకుశలబుద్ధిఁ దలంపన్. 239
- క. కావున నవ్వర మిమ్ములు, గావించుట యెల్ల హితముఁ య గావించినయ

- తై వెలయు నింత నేసి మహావర నను జూడు పోర శ నె ప్లేచెదనో. 240
- క. విను మిత్రైఱగున నే నయ్యనిమివవర్గంబు నైన శ నాజి జయింతున్
మునుజులు పాండుతనూజులు, జననాఱుక నాకు నొక్కసరకే తలంపన్. 241
- వ. అనిన విని నీవుత్తుండు ప్రీతుం డయి రాధేయు నగ్గించి నీ కల్లభంగినిశల్కుసార
థిం గావించెద నని పలికి యుత్సాహదీప్తుం డై. 242
- క. అమ్ములబండ్లును రథర,ధ్యమ్ములునుం డెక్కుం డెత్తుం శ నవనీశులు నా
తమ్ములు నేనును నీపా,ర్వమ్మున నడచెదము బరవశనం బుగ్రముగన్. 243
- క. అని చెప్పి ప్రీతుం డగునా,తని దోడ్కొని నడచి సముచితంబుగ శల్కుం
గని భక్తిం బ్రణతుం డై యి, ట్లను దుర్యోధనుడునవిసశయమాగ నతనితోన్.
—ధృదుర్యోధనుడు శల్కుని గర్జనకు సారధ్యంబునేయు మఱి ప్రార్థించుట—
- నీ. సత్యవ్రతంబును శ తాత్రవదుర్దశా,పాదసంబును మహాభాగతయును
నీకు నైజంబులు శ నాకుం డెద్దయుం గూర్తు, గావున నిన్నేను శ గారవించి
వినతుండ నై వేడికొనియెద రాజుల, నడుమ నీ దగుసామగ్గనస్య మెఱిగి
యర్జును నని డెగ్గటార్చుగ వలయుట, యూహించి సంభృతోత్సాహ లీలఁ
- ఆ. గావు మితని ననుచుం శ గర్జనిం జూపి యీ,తని రథంబు గడవు శ మనఘయిట్లు
లైన నితండు పగఱం శ బోసక పొదివి యస్థలితగతుల నొంపం శ జంపం జాలు.
- చ. గురుండును భీష్ముండుం జనినం శ గొంచెపుమూఁడలతోడ నేను సం
గరవిజయంబు గోరి భుజగర్వమునన్ నడి నన్నపాండుభూ
వరసుతవర్గముం దొడరుకవాడన కా మది నిశ్చయించు తె
వ్వరిం గొని యింత నీ వెఱుంగరవా నినుం గర్జనిం గాదె నమ్మితిన్. 246
- క. ఇమ్మివ్వరమ్ము సార,ధ్యమ్మితనికిఁజేయు మినున శ కరుణుండు సాహ
య్య మొనరిచినట్లుగఁ దిమి,రమ్ముక్రియన్ రూపు నెడి యుర్రాతు లడంగన్.
- క. అనిన విని కెంపుసాంపునం, గనుఁగవ యుగ్రమాగ బామలు శ గదియంగ ఛాల
మ్మునం జెమటవొడమనీసుతుం,గనుఁగొని యిట్లనియె నతండుకటము లదరంగన్.
- నీ. నను నింతసేచపుఁబనికిం బంపంగ నీకుం, దగునె భూవర వర్ణ రధర్మ విధము
తెఱుంగవే శూద్రుల శ కేనాటం బరిచర్య, నేసిరి మూర్ధాభిషిక్తు లైన
రాజులు నూతజు శ రాధేయుదొరం జేసి,కొని యేను సారధ్యమునకుం జొరంగం
జాల నీతని బలశాలింగాం దలచెదు, నాకంటె నిట్టిబ్రహ్మంబుం గలదె
- ఆ. పగఱలోన నొకనిం శ బాల్పెట్టు మెట్టివాం,డైన సమయంజూచి శయరుగు వాడ
నట్టిభంగి సాల శ దంటెనిం దరవాయి, గొని వధింతు శత్రుకోటి నెల్ల. 249

1. క. బరహసముద్రగమునన్. 2. గ. మితనికి సహజమ్ముగ నినునకు ననూరుసారధ్యసహ
య మొదలి-జ. మ్ముసారధ్య మ్మితనికిఁ జేయు వినతాతపయుసహాయత్వ మొదలిపరవిగతి. 3. క,
కా కింతకంటె బహుంబు. 4. క. దరువాయిగ. అరవాయి.

- క. విను మేను విక్రమింపఁగఁ, గనుగొనియెడువంతవాఁడుఁ శ్ర గలఁడే కలనై
లనికాయంబు వగుల్కు, వనిధులు గలంతు ధరణి శ్ర న్త్రుం గలయన్. 250
- చ. నరవర చూడవే తెలియఁ శ్ర నాదగు బాహులు మద్దలంబు నీ
వరయక పల్కితే నొకని శ్ర తక్కుట సారథి నై రథిత్రవి
స్ఫురణము తక్కు నోపుదునె శ్ర నూతలనూజాఁడు పోడశాంశమాన్
దొరయంచు నాకు వానవసుత్రున్ మురమర్దనుఁ జీరికిం గొనన్. 251
- వ. ఇట్లగు తెఱఁగక చెప్పితి వెఱింగియొం గర్లపక్షపాతంబున నవమానించెదేనిమా
భూమికిం బోయి వచ్చెద గనివలికి రాజమధ్యంబున నుండి వెడలిపోవం జూచినం
గురుపతి న ప్రణయబహుమానంబునం జని నిలువరించి సాంత్యనస్వరంబున మధు
రాక్షరవిన్యాసంబుగా నతనితోఁ 1గర్లుండ యేల తక్కు నీకక్కడయినరథికులుం
గలరే శడిందివఁగఱకు హృదయశల్కం బగుటఁ గాదె నీకు శల్కం డనునభిధానం
బయ్యె నాయభిప్రాయంబు వినుము ధనంజయునకు రథిగగుణంబులం గర్లుండు
మిక్కిలి కృష్ణునకు నశ్వహృదయజ్ఞానంబున నీవధికుండవు ధనంజయునకుఁ బ్రతి
పీరుంగా మనము కర్లుం జాలించితి మది కృష్ణుండుసెల్ల నీకునికిం జేసి కృష్ణువర్త
నంబునకుఁ బ్రతివిధానం బాచరింప నిన్నుంగోరితి నింతవని నీకుండకునొరులకు
శక్యం బగునే యనిన విని ముదితహృదయుం డయి మద్రేశ్వరుండు. 252
- క. ననుఁ గృష్ణుకంటె నధికుం, డని యిమ్మునుజేంద్ర కోటి శ్ర యాకర్ణింపం
గొనియాడితి విమలయశోఃఘనుఁ డగుకర్ణునకు రథమృగడపెడ నధిపా. 253
- వ. అని యా నూతునందను నుద్దేశించి వెండియు నిట్లనియె. 254
- క. జనవల్లభ యొకనమయము, విను మీతనితోడ నేను శ్ర విచ్చలవిడిఁ దోఁ
చినమాట లెల్ల నాడుదు, నను నెగులు పట్ట కుండికనం బొం దొనరున్. 255
- క. అనుటయు గౌరవమున నీతనయండు రాధేయుఁ జూచి శ్ర తగు నెట్లగుఁ గా
కని పలికి శల్కనిం గనుఁ, గొని యిది గడులెన్న యనియెఁ శ్ర గురువంశనిధి. 256
- వ. ఇట్లభినందించి యున్నయన్నరేంద్రుం డమ్మద్రపతిమనం బురియాడనోయని
శంకించియతనితో మఱియు నిట్లను నివ్వధం బాచరించుటకు విచారంబు వలవదు
తొలింటిపెద్దలవృత్తాంతంబు వినుము మార్కండేయమహాముని మాతండ్రి కేను
వినుచుండఁ జెప్పినయది నీకుం జెప్పెద సురలతోడిదురంబున నసురవరుండగుతార
కుండు దెగినపిదపఁ దదీయతనయులు విద్యున్మాలియుఁ దారకాక్షుండును కమలా
క్షుండును ననువారలు వారిజానను నుద్దేశించి. 257
- || దుర్యోధనుడు శల్కనకుఁ ద్రిపురాసురుల వృత్తాంతంబు నెప్పుట. ||—
- క. దమమున నియమంబున ను, త్రమమును ఘోరంబు నైననశ్రవ మతినిష్ఠం
బ్రముదితు లై చేయఁగ న, క్కమలభవుండు దోచి వరమృకాయాణ్యమునన్. 258

వ. వరంబులు గోరికొం డనవుడు వా రందఱు నొక్కమాటయు కా నకలభూతంబుల
వలనను సర్వకాలంబులయందును నవధ్యత్వంబు మాకు వీ వలయు నని యడుగు
టయు నయ్యజుండు. 259

క. ఆచంద మెందుఁ గల దని, గోచరమే ¹యిచ్చుటకును ² గొనుటకుఁ దగుమై
నూచి యడుగుండు ³ సుభదర, బై చెల్లెడునట్లుకాఁ బ్రయంబున నిత్తున్. 260

వ. అనవుడు నయ్యసుర లక్ష్మణిమాకు మావ్యూరకు మూడుపురంబు లెల్లనుఖంబులుం
గలిగి కామగతునంబు లై దేవదానవయోగోరగాదిజాతులకుం జెటువ రాక విల
సిల్లునట్లుగా నొనంగు మేము భవత్ప్రసాదంబుసొంపున నిర్భయులమై పెం పొంది
నంచరించెద మనుటయుఁ బద్మభవుఁ డిది లెస్స దీనికిం దుది యిట్టిద యని నుడివి
యట్టిద గాకుండ నప్రమత్తుల లై వ ర్తిలుం డనిన నద్దనుజేంద్రులవ్వరంబు లెప్పు
డొక్కడం గూడ నప్పుడు బలియుం డగువాడు నెటువం దలంచినం జెడునదిగా
నొడంబడితిమి ప్రి పురంబులు సంగతంబులు గాకున్న నసాధ్యంబు లై వెలయ
వలయు నని పక్కిన నద్దేవుండు మీరు పురత్రయంబును సంపాదించుకొనుం డే
నమ్మకానుభావంబులం బొందునట్లు గా నిచ్చితి నని నిజస్థానంబునకుం జనియె
నిత్రైఱంగున. 261

తే. వరము వడసినయాదైత్యవరులు దమకుఁ

బురము లొనరింప దానవకృపాజ్య మయుని

వేడికొనుటయు నాతఁడు ¹ విపులతపము

కలిమి నొప్పారుపురవరకమ్ములు ఘటించె.

262

వ. అవియుం బ్రాకారగోపుర ప్రాసాదప్రముఖవివిధానయవంబులు పసిండియు వెండి
యు నినుమాను నై నాల్గుదిక్కులు నూజేసియోజనంబులు గలిగియుండు నందుఁ
బసిండిం జేసినయది దివంబునను వెండి నొనరించినయది యంతరిక్షంబునను నిను
మునం గావించినయది భూమిని సంచరింపను వరుసన వానికిం దారకాక్షుండును
గమలాక్షుండును విద్యున్మాల్మియు రాజలయి దివ్యంబు లగునంబరంబులనునాభర
ణంబులను మూల్యానులేపనంబులను మణియు సనేకవిభవంబుల నుజ్జ్వలులై ² నెగ
డుదు రిట్లు పురత్రయవిహారంబున జగత్త్రయంబును నాక్రమించి యసురత్రయం
బప్రతిహతవిభూతిమై వర్తించు నమ్మువ్వరుం దన్ను నాశ్రయించుటంజేసి వారల
యోగక్షేమంబు లరసికొని యెవ్వరికి నెయ్యది యిష్టం బయ్యది యెల్లం దన
మాయాబలంబున మయుం డొదవించుచుండు నవ్వీధంబునఁ బరమసౌఖ్యంబు
లనుభవించు చుండ బహుకోటిసంవత్సరంబులు ననియె నట్టియెడ. 263

1. చ. నిచ్చువరము గొనుడు దగవుమై. 2. జ. నుఖదం బై, 3. జ. నెగడి రట్లు.

- నీ. తారకాక్షున కొక్కతనయ్యుండు వారి యన, జనియించి వారిజాననుగుటించి
తపము సేయంగఁ బ్రత్యక్షమై యదేవుఁ, డడుగుము వరమన్న న నతఁడుత్రిపుర
ములవార లాయుధంబులు దాడి చచ్చినఁ, బీనుఁగల్ నీరిలో న బెట్టి తడువ
నొక్కఁడు పడుగు రై న యెక్కుఁడులావును, బీరంబు మెఱయ సంక్రమితి నుల్ల
- ఆ. సిల్లునట్టిబావి న చిరతరతోయ మై, మాపురములఁ జిత్త్రమహిమ వెలయ
నావహిల్ల వలయు న ననిన నిచ్చితి నని, యమ్మహాత్ముఁ డరిగెనదియుఁ గలిగె.
- వ. ఇట్లు మహాస్థభావం బైన యబ్బావి పడసి యప్పురంబులవారు పోరికి శంకింపక
నిర్జరభయంకరు లగుచు భువనంబు లన్నియు బాధించుచుం బెట్టి లోభమోహ
వశేతం బొంది విచ్చలవిడిం దిరుగం దొడంగిన దేవపితృనునిజనసానంబులకుహాని
పుట్టినం బురందరుం డఖిలబృందారకులు బరివేష్టించ నప్పురంబులపై నెత్తి చని
పెనంగి శేదింపం జాలక విషణ్ణుం డయ్యె నంత నతండు దివిజాలుం దానునంయమి
సహితుండై చతురాననుపాలికిం బోయి ప్రణామపూర్వకంబుగా నద్దానవులతెఱం
గెఱింగించి తద్వధోపాయం బడిగిన నతండు వారల కిట్లనియె. 265
- ఉ. ఏచినయాపురత్రయము న నేకశరంబున రూపు మావఁగాఁ
జూచినఁ బోవుఁ గాని మెఱచొప్పునఁ బోవదు సంగరోన్ముఖుం
డై చనుదెంచెనేని మద్రనాంతకుచే నది సెల్లు నొండ్రకు
స్గోచరముట్టె యింతలు వసుల్ ననుఁ డమ్మహితాత్ముపాలికిన్. 266
- ఆ. అనిన నట్ల కాక న యని దివ్యవర్షన, హస్తకంబు వార న లభికిన్మ
నతులతపము సేసి న యత్యంతశుద్ధాత్ములై మహేశుకడకునరుగునవుడు. 267
- వ. అవ్వరించి బ్రార్థించి పురస్సరుం జేసికొని యరిగి. 268
- క. వరదు శరణ్యు శళాంక, స్ఫురితశిరోభాగు సర్వభూతేశ్వరు శం
కరు సాంఖ్యయోగనిష్ఠా, పరసులభు ననంగదమనుఁ న బరమాత్ము శివున్. 269
- ఇతి పురసంహరముకొలుప బ్రవర్ణదులు రుద్రునిం బ్రార్థించుట. —
- వ. కని ఫాలంబులు భూమి సోకం బ్రణమిల్లిన నదేవుండు మీరాకకుం గారణంబేమి
యనవుడు లేచి నిలిచి వారు కరకమలంబులు భక్తి మొగిడ్చి. 270
- క. స్తుత్యానుభావ నిర్మల, నిత్యానందస్వరూప న నిగమవిరోధి
స్థిత్యవనయనోన్ముఖ చిత్తస్త్వాత్మక భక్తలోకద్యౌత్యహరా.
- వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతించినం బ్రసన్నుం డై భవుండాదరించి
మీకు భయంబు వలవదు మీచెప్పినయట్లచేసెద వలయుకార్యం బెయ్యదియనిన
దేవమునిసంఘంబులుప్రహర్షంబు నొందె వరవిందభవుండప్పురమేశ్వరునకిట్లనియె

1. క. యప్పురంబు పడసి 2. క. మెట్టు లింతలు పసుల్ ననుఁ డమ్మ; మెట్టులం బనుఁడుగొల్పుననమ్ము.

- సీ. ప్రజలకుఁ బతి గాఁగఁ గ బిచిత్ర సీత న, న్నట్లు వనఘోక క నగుటఁజేసి
విచ్చలవిడి వరం క బిచ్చిత్ర ననురత్ర, యనునకు దుర్గత్ర హంబు గలిగి
యశువువురును దారుణాక్రమమున భవ, ¹నత్రయసుఖాధనం బొనర్చు
చున్నాడు వారల క నొరులకు నుడువ శక్యము గాదు సీత శ్రీమృంబ చెఱువ
- ఆ. వలయు మునులు దేవతలు నేను శరణుఁబొచ్చితమి నిన్నుఁ గరుణాజేకొనంగ
వలదె మమ్ము నొరులు క గలరె జగంబులు, గావ భూతనాథ క సీత దక్క. 273
- వ. అనవుకు నద్దేవుం గయ్యసురులు సెఱువవలయువా రగుదురు వారలు బలవంతులే
నొంటిమై నావనికి నుత్సహింప నేర మనీయంబు లయినతేజోబలంబులం గర్ధంబు
పుచ్చికొని మీరందఱుం గూడి యాదుష్టదైత్యుల మర్దించుట కార్యం బనిన న
ద్దివిజులు మా కందఱకుంగలతేజోబలంబులకు నద్దనుజుల తేజోబలంబులురెట్టియయి
యుండు నట్లగుటఁజేసి మాచేతం జెడరు భవదీయతేజోబలంబులు భరియింప
మేము శక్తులము గాము మాయందఱతేజోబలంబులలో నగంబు పుచ్చికొని నీవ
యాశక్తుల సమయింపు మెల్లభంగిని సీకు రక్షణీయుల మగుమమ్ము రక్షింపు
మనుటయు నజ్జగన్నాథుండు. 274
- క. అమరులకు నసురులకు నే, నముండ శివం బఖలభూత్రజాలంబులకున్
నమత నొనరింప శివనా,మము నాకుం జెల్లు లోకకమాన్యం బగుచున్. 275
- వ. అయినను. 276
- చ. అనయముఁ గ్రూరకర్ము లగునట్టివిమూఢులఁ బల్కుచూర్పఁ బూ
నన తగు ధర్మవర్తను లనం జనుమియెడ ద్రోహు లైనయ
ద్దనుజులఁ ద్రుంచి మీకుం బ్రమదం బొనరించెదఁ దేజమున్ బలం
బును నగపాలు వెట్టి ననుఁ క బొందఁగఁ జేయుండు మీర లందఱున్. 277
- వ. అని మఱియు నొక్కటి సెప్పెద లోకంబుల కెల్లను బశుత్వంబును నాకుం బశుపతి
త్వంబునుం గావలయు నట్లునుఁ బశుహాననంబునం బాపంబు లే కుండు. 278
- క. పినరింపుండు దివ్యరథం,బును దచ్చోదకుని నశ్వముల విల్లును న
మ్మును నాకు నట్లు లైనను, దనుజులదుర్గములు వినిహితము లగునాచేన్. 279
- ఆ. అనిన విని పశుత్వమునకు శంకించి వి, మ్మల్లులైనసురలకచంద మెఱిగి
భయముగొనఁగవలదుపశుభావమోక్షణ,విధియుఁగలదు దానికవినుడుమీరు.
- వ. అని పలికి హరుండు వారలతోఁ బశుపతి వ్రతానుమానంబునం బశుత్వమోక్షణం
బగు నదియును ద్వాదశాబ్దములు నడవవలయు నిష్ఠానుమావంబుగా నంవత్సరం
బునఁ దదర్థంబున ఋతువున మానంబునఁ బండ్రెండుదినంబుల మాత్రను ఫలించు
వనుటయు నట్ల కాక యని వార లందఱును లోకంబులకు లోకేశ్వరునకుఁ బశు

1 క. శ్రీమంబుకు బాధ + నలఁచుచున్న, వారల నుడువ నెవ్వరికి కళ్యంబు, తఱి గాదు
శ్రీమంబు + చెఱువ నిపుడ.

త్వంబుఁ బశుపతిత్వంబుఁ గలుగుటకు నొడలబడి యుమ్మడితొట్టనిఁ బశుపతి వని పేర్కొని నిజతేజోలాభములు సకలించియల గైకొని యుత్పత్తికి బలుల డై తొల్లింటికంటె వెలింగె నప్పు డదేవునకు దేవతలు బిభృషులైననుఁ బుంహవనంబునకము యభిషేకంబునేసిర్వప్తనాలోకించి మహా దేవతనకుడివ్యకథ ముద దగియెడసాధనం బులనుగల్పింపు మొనవుమఁ గనఁ ప్రభావమహనీయుండగువిశ్వకర్మయవహితండై.

సీ. సామర్థ్య మొప్పు విశ్వంభరాచక్రము, రథము గల జేసి చంద్రవ్రతుని నుష్ణ కరునిఁ జక్రంబులు ౧ గాఁ బెట్టి పారిధి, ౨ య మొనర్చి హిరమూవనీధ రంబున వింధ్యనగరంబున సస్తాప,లంబున నుదయ శైలమున ¹ బలుపు టవయవంబులు దీర్చి ౩ యగ్నుల మూఁటఁ ద్రి, వేణుకరచనఁ గాగించి మేరు

ఆ. పర్వతమున నాత్రపత్రంబుఁ గల్పించి, హయలు మేవములు శ్రరాసనంబు వత్సరంబు శరము ౩ వాసుదేవుండును, గాఁగ సంఘటించె ౩ గౌరవమున. 282

వ. ఇట్లు చరాచరాత్మకం బై తేజరిల్లునత్తేరు పీఠించి ఫాలాశుండు గ్రహమంజిత వ్యోమమండలం బుపాదానకారణంబు గావిశ్వకర్మ గావించినవచంబు దొడిగి శరాసనంబు ² ధరియించి శరంబు పుచ్చికొని దానవనంత్రాననోత్సాహుం డగుచు నారోహణంబు సేసి వృషభధ్వజంబునం బాలు పొంది. 283

ఆ. అవ్వరోగణంబు ౩ లాచుఁడు బాడుచు, సంతనమునఁ జెలఁగ ౩ నకలమునులు బహువిధములఁ దన్నుఁ ౩ బ్రస్తుతి సేయుగ, నమరవరులఁ జూచిరయల్ల నగుచు.

క. సారథి యెవ్వం డనుటయు, వారలు సీచిత్తమునకు ౩ వచ్చినవానిం గారుణ్యంబునఁ గైకొని, తేరు నడవఁ బనుపు మనిరి ౩ ధీర విచారా. 285

వ. అనవుడు సద్దేవుండు. 286

తే. అరయ నెవ్వఁడు నాకంటె ౩ నధికుఁ డతని మిఁగి యెఱిగి యొనర్చుండు ౩ సారథిత్వ మునకు నని చెప్పుటయు మహాత్మునులఁ గూర్చి కొని యుమర్చులు సంభృతశ్రవణము లగుచు. 287

వ. కమలాననుకట్టెదిరికిం జనిభక్తిం బ్రణమిల్లిడేవా నీవలన నీలగ్రీవుండు ప్రసన్నుం డయ్యె భవదాజ్ఞనే మితనీశిరభంబుం దగుసాధనంబులు నమకట్టితమిసారథిదొరక కున్నవాఁ డది యెట్లనిన సారథ్యం బాచరించుపురుషుండు బలనత్వంబుల రథి కున కధికుండు గావలసి యుండు రథంబు పృథ్వి రథ్యంబులు వేదంబులు రథికుండు రుద్రుండు రథచోదకుండు సులభుం డగునే గుణాధికుండు వగునీ విష్ణునికిం బూన వలయు దానవభయభ్రాంతుల మైనమమ్ము రక్షింపుము మా కేమగడయు నీవ

1 ఆ. సవయవంబులు దీర్చి + పర్వతమునఁ ద్రి. 2 ఆ. వాసుదేవుండును. 3 క. ధరి యించి విష్ణుసోమగ్నిసంభవం బై వెలుంగుశరంబు.

భవదీయ ప్రసాదంబున బ్రదికెద మని చాగిలి మ్రొక్కినఁ బరమాదరంబున నెత్తి యెప్పుడమేసి. వారలఁ గాఢాన్వయమున గనుగొని. 288

ఉ. మీరు నిజంబు చెప్పితిరి శ్రీ మిక్కిలి నేర్పును లావుఁ గలిగినా
సారథి పోరులన్ రథికులనత్తముఁ దా గెలిపించు బుద్ధిదో
స్వారవిలాసభంగులకు శ్రీ శర్వుడు మెచ్చుఁగ నాగమాత్మతో
దారహయంబులన్ నడవెడల దనుజుల్ వెఱు గండునట్లుగన్. 289

వ. అని పలికి సురగణంబు ముదంబునం బొదలఁ దనచేతికమండలు మోక్కెడ నిడి
జడముడి బిగియించి యజనపరిధానంబు దృఢంబుగాబంధించి ప్రణవంబునందవ్వు
యొనర్చినముఁగోల పుచ్చుకొని నొగ లెక్క నిట్లు లోకపితామహుని సురలు
శంకరసారథ్యంబు సేయించి రని చెప్పి దుర్లోభనంబు వెండియు నిట్లనియె.

క. హరు లమ్మహాత్ము లిరువుర, భరించుట కోర్కలేక శ్రీ పడుటయు నెత్తె
వెరవున లావున వాగెలు, ధరించుచును బద్మభవుఁడు శ్రీ ధరణీకాథా. 291

వ. ఎత్తియత్తురంగంబులకు వీర్యశౌర్యంబులు గలుగ నను గ్రహించి రథంబు గడవం
దత్తేశ్వరంబు గొనియాడి కామదమనుం డాదనుజులదుర్గంబుల దెనకు నరదంబు
వటపుము నేడు జగంబులయలజడి మాన్పెద నాచేతిబలువు నూడు మని పలికిన
నప్పరమసారథి మనోమారుతజననత్వంబులు గలుగునవ్వేదాశ్వంబులం బటవ
నధర్వాంగిరసులు చక్రరక్షకు లయి¹చనుదేర నత్తే రావురంబుల కడరిన
నయ్యాదిమరథికుండు. 292

— ధీరుడ్రుడు ప్రిపురంబుల సంగఠించి సురల సంతోషపఱుటఁజెప్పి—

సీ. కోవనందీవుఁ డై శ్రీ చావంబు నజ్ఞంబు, గావించి మౌర్ఖిమార్గగణముఁగూర్చి
పాశుపతాస్త్రసంభదంబుగాఁ జేసి, పురములు మూఁటిసి శ్రీ బుద్ధి నిలువ
నవి యొక్కచోటికి శ్రవప్పుడ కూడిన మునులును, సురలునశ్రముదముఁబొంది
గెలు గెలు మంచు నశ్రింప నయ్యుగ్రుడు, దెగ వాపియేసిన శ్రీ²దితిజయుతము

ఆ. గాఁ బురత్రయంబు శ్రీ గాలి నీతై పశ్చి, మూర్ధ్ని దొరగ నమ్మహాగ్ని లోక
ములు దహింపఁ జొచ్చెఁబురహరుఁ డది మాన్పె, సంతసెల్లె నకలగజంతువులును.

వ. అప్పు డనిమిషమునిజనంబులు గృతకృత్యు లయి భూతనాథుం బ్రణుతించియతం
డనుమతినేయ నంబుజాననుండు లోనుగానందఱు నిజసానంబులనుం జని రివ్విధం
బున లోకహితార్థంబుగా నప్పరమేష్ఠి శివునకు సారథ్యం బనుష్ఠించె నీవు నట్ల
పోతఁ గౌరవరక్షణార్థంబుగా రాధేయరథంబు గడపు మిక్కర్జునకు నక్కిరీటికిఁ
గృష్ణునకుఁ బలశౌర్యంబుల నెక్కు డయినవాఁడవు మదీయజీతంబును రాజ్యం
బును భవదధీనంబులు వానిం గలిగింపను జయంబును సుఖంబును గావింపను నీవ
యొడయుండ వికార్యం బొదరించి నన్నురక్షింపు మని ప్రార్థించి నీవుత్త్రుండు

1. ఖ. నడలేర. 2. గ. దివిజరేపుయు, తెంబుగాఁ బురత్రయంబు నీ తై.

మద్రపతికి మఱియు నిట్లనియె.

- సీ. ఇది యొక్కయితిహాస శ్రీ మే నొద్దనుండ ధర్మప్రవీణుం డగుబ్రాహ్మణుండు
ధృతరాష్ట్రవసుమతీవతికిఁ జెప్పినయది వినుము భార్గవవంశేశ్వరునఁ బ్రసిద్ధుఁ
డగుజమదగ్నికి శ్రీ సత్యంతనిర్మల,మతి రాముఁ డుదయించె శ్రీ సతనిచేయు
తపమున మారుండు ప్రకృత్యమై నిలిచిన, సతఁడు దివ్యాత్మంబులగుగుటయును
- ఆ. సమ్మహాత్ము డగుచు శ్రీ లైనవారల సవి, నిర్దహించుఁ గాన శ్రీ సీవు పరమ
శుచివి గమ్ము నీకుఁ శ్రీ జోవుడు సఖిలము,హాత్మవీర్య మనియె. శ్రీ నాదరమున.
- వ. అనిన విని జామదగ్న్యుండు వినతుం డై నాకెప్పుడు పాత్రత్వంబు గలిగె నప్పుడు
నీవ తలంచి దయసేయుదువుగాక నీకు శుశ్రూషసేయుచుండునట్లుగాఁబ్ర సాదింప
వలయు నని విన్నవించిన విని కరుణాయ త్తదిత్తుం డగుభవుం డవ్వరం బిచ్చిన న
మ్మహాత్ముఁడు 2నియమనిష్ఠాపరుం డై పూజోపహార ప్రముఖవిధానంబుల నద్దేవు
నారాధించుచుండ సనేకసంవత్సరంబులు సన నొక్కనాడు పరమేశ్వరుండు
ప్రసాదలసితాననుండై గౌరీదేవికి సతనిం జూపుచు. 296
- క. రాముఁడు విమల వ్రతచ,ర్యామహితుఁడు నాకు భక్తుఁ శ్రీ డని పలుమాటలుం
దా ముద్దు సేసి మృదువచ,నామృతసంసిక్తుఁ జేయునానమయమునన్. 297
- వ. బలవంతు లగుదనుజులచేత బాధితు లయి బృందారకు లయ్యిందుధరుపాలికి
భయసంభ్రమంబులతో నరుగుడెంచి తమయలజడి యెఱిగించిన. 298
- ఆ. జామదగ్న్యుఁజూచి శ్రీ చయ్యనఁ జని దాన,వుల వధించి దేవతలకుఁ బ్రీతి
యాచరింపుమనియోహరుండుదానికిమది,మదముఁబొందికేల్య మొగిచి యతఁడు.
- క. అకృతాస్త్రుఁడ నగునాకుం, బ్రకటభుజాబలులు నత్త్రురపారీణులు నై
నకలసురనికరసంబా,ధకు లగుదానవుల గెలువఁ శ్రీ దరమే యనుచున్. 300
- తే. అంబికానాథుఁ డిట్లను శ్రీ సతనితోడఁ
దలఁపు నీడెన నిలిపెద శ్రీ దానఁజేసి
పగఱ నిర్జింప నగుఁ బదంప్రపఱి మనోర
థంబు సిద్ధించు నరుగుము శ్రీ దడయ కనఘ. 301
- చ. అనవుడు నట్ల కాక యని శ్రీ యాజమదగ్నిసుతుండు ధీరతం
జని సముదగ్రు లైనసురకత్తులఁ దీ వ్రతఃరాయుధోత్కరం
బున వధియించి వారిబలుహోటుల నొచ్చినమేనితోడ వ
చ్చినఁ బురవైర్జి నిర్వ్రాణుని శ్రీ జేసఁ గరంబున నంటి యాతనిన్. 302
- వ. ఇవ్విధంబునం బ్రకృతిసశరీరుం గావించి భర్గుం డాభార్గవువయిం ప్రీతిశీతలం
బగునాలొకనం బొలయ నాతని కిట్లనియె. 303

1. క. నప్పుడ నితలంచినట్లు దయసేసెదవు గాక. 2. గ. యమనియమానుషానభరత్సంబు గలిగి పూజో. 3. గ. రామగోత్మరం. 4. క. ప్రవీణురీ.

క. అనివర్తనమతిఁ గవయఁగ, నని నీ దగుతనువు సునిశ్రితాయుధములు ¹దా

కిన నోవ్వదు శత్రులు పన్నిన సుడువుము గర్వ మవఁచి య నిర్మలచరితా. 304

వ. కావున వరప్రతి గ్రహంబునకు నిదియ సమయంబు. 305

క. కొను మని దివ్యం బగున, త్రునికాయము శత్రుచయముఁ య దద్దయుదయ ని
చ్చిన నవి యాలఁడు సాష్టాంగనమస్కారంబు నేసి య కైకొనియె నృపా. 306

వ. తదనంతరంబ లోకగురుం డగునాహరునిచేత ననుజ్ఞాతుండై యతండునిజస్థానంబు
నకుం జనియె నయ్యతిహాసప్రకారం బిట్టిది యివ్వధంబున వివిధదుష్కరసత్కర్మా
నుపానఫలంబు లైవచ్చిననర్వదివ్యాత్రుంబులు నారాముండు రాధేయునకుఁ బ్రీతి
చేతస్కుండై యొనంగె నట్టిమహాత్ములు హీనకులజాతుల నాదరింతురేయప్పణ్య
పురుషుండుగయికొనుటఁగర్హం దుత్కృష్టయోనిజాతుం డనితలం దెద వదనవత్సో
బాహు ప్రముఖాంగకంబులు నూడ దేవకుమారుండుంబోలె నున్నవాఁడు ప్రకృతి
కాంత కుండలవ జ్జవచంబులతోడ నాదిత్యనన్నిభుం డగుకొడుకుం గాంచునే
సింగంబు లేడి కెల్లు వుట్టు నితనికి నూతనంవర్ధితుం డైనకీడు దొడరె నింతియకా
నోపు దుద్రశిష్యత్వంబున విశ్రుతుం డగుభార్గవరామునకుఁ బ్రియశిష్యుం డగు
నంగరాజు ననంగదమునుం బరిగ్రహించినవిరించి భంగి బరిగ్రహించినీవుసారథ్యం
బాచరింపు మఖిలగుణంబులను సారథి రథికున కధిసుండు గావలయు ననునీతినీవు
ప్రసన్నుండ వగుటంజేసి నాకు సిద్ధించె ననుటయు. 307

త. గుచ్చి మద్రవిభుండు నీకొడుకుఁ గాఁగి
లించి ప్రియ మానసమునఁ ద్యలిర్చ నృపకు
మార నీవు నాకొలఁది యి య ట్లరయ నెఱుఁగు
దేని నిది లెన్న నీకోర్కీ యేను దీర్తు. 308

వ. అని మఱియును. 309

... శిల్పుండు కర్ణునకు సారథ్యంబు నేయ నొడంబుట. ...

క. వీరులకుం బలుకులు నేఁ, దైనను జెప్పుదు హితంబు య లగుకార్యంబుల్
దానికి నోర్వఁగ వలయుం, గాని యలుక వలదు నీకుఁ య గర్హవ కథిపా. 310

ఆ. అనినఁ గర్ణు డిట్లు యను మద్రవతితోడ, హుర కజఁడు నరురకచ్యుతుండు
బోలె హితుండ వగుము య బుద్ధిపరాక్రమ, శాలి నాకు నీవు య నంగరమున. 311

వ. అనవుడు నట్ల కాక యని శిల్పిండు మోడియు. 312

క. తగువార లొరులు దెగడుట, పొగడుట యగుపలుకుపొంతఁ య బోవరు హితకా
ర్యగతులు సెప్పుఁగఁ ²దెగ డగు, బొగ డగు నెమరోవ్వలయు య బుద్ధిగలిగినన్.

తే. శక్రుతేరైన నడవంగఁ య జాలువాడ, ³నుజువు సెప్పుదు రథికు నేరమతిఁగ⁴నీను

1. జ. దాకిన నోవ్వ కుండఁ జేసెన, విను మానుషకర్మ మవఁచి * వినులచరితా. 2. క. దెగ
డఁగ, బొగడఁగ నెను. 3. గ. నొజువు; 4. నొజువు. 4 జ. నీక,

గృష్ణసారథ్యునుఁ దగుక్రీడ గెలుపఁ, దలఁచునీ కేను గడపుట శ దగురథంబు.
చ. అన విని భూవిభండు ప్రియ శ మూరఁగఁ గర్ణునిఁ జూచి దేవకీ

తనయుఁడు మద్ర నాథునకుఁ శ దట్క-వ మూలలితముం దలంప నీ
తని కెన రాఁడు భౌగ్యముఁ శలంబున సారథి యొక్కె నీకు నీ
యనఁ గొని నీవు పార్థునియ్యహంకృతి మాన్యుము ధీరమానసా. 315

క. అని యతఁడు శిల్పుఁ గనుఁగొని, వినతుండై నీవు లావు శ వెరవును మెఱయం
దనుఁ గావ నంగవతి యుర్జునుఁ గలన జయించువాఁడు శ రూఢిగ ననుడున్.

వ. అట్లయ్యెడుం గాక యని పలికి మ ద్దేశ్వరుండుసారథ్యంబున కనురూపం బగు
సన్నాపంబు వాటించినం బ్రీతుం డగుచు సూతనందనుండు దనసూతు నాలో
కించి తగురథంబునకుం గల్పన యొనర్చు మని నత్వరంబుగాఁ బనిచిన వాఁడును
రయంబున దృఢమందరం బగుస్యందనంబు సుఃస్విలంబు నేసి తెచ్చి దీవించి యి
చ్చిన నయ్యరదంబుఁ బూజింపం బురోహితు నియుమించి తదీయమంగళవిధానా
నంతరంబ తాను నర్పించ కృత ప్రదక్షిణుం డై ప్రణమిల్లి భాస్కరోపసానం బా
చరించి సవినయంబున శిల్పి నారోహణంబు సేయు మనుటయు నతం డచల
తటంబునకు లంఘించునింగంబుచందంబున నొగ లెక్కిన. 317

ఆ. మెఱఁగుతోడలలితర మేఘంబుమీఁదికి, పోయి వెలుఁగుభానురపాలుపు దోఁవ
మద్ర రాజనహిత్యమహిం మె యుప్పు న. త్రేయ కర్ణుఁ డెక్కి శ తేజరిల్లె. 318

వ. అని యిట్లు కర్ణ సారథిత్వంబునకు శిల్పుండు మెయి కొనుట నంజయుండు ధృతరా
ష్ట్రునకుం జెప్పె ననిన విని యటమూఁదవృత్తాంతం బెఱింగింపు మనుటయు. 319

చ. అవిరళదర్శనసిరమృహామునిమానస¹ వానభలనో

త్సవరసికా రసాత్మక నిశితాంతకృపాకరదివ్యచి త్త న
త్సవిభవసంభృతైక్యసుఖతామయదేహా నిరామయా వున
ర్భవవరిహార² హరిపదపద్మయుగ స్తవహృద్యనం స్తవా. 320

క. కమలవనసదృశదృగుచి, సముదయశమితార్థి క్త్రోనంఘా లక్ష్మీ
రమణత్వశివా ప్రియతా, నమవా³యాంబ్యమానగ్రసాందర్యనిధి. 321

మాలిని. అనుభవశమరమ్యా శ హంసభావైకగమ్యా
వినమదఘవిదారీ శ విశ్వలోకోపకారీ
దినకరశశిస్త్రా శ ిధిపరిన్నందచిత్రా
దనుజమథనలిలా శ ధర్మతత్త్వాసుకూలా. 322

గద్యము. ఇది శ్రీమదుధయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తక్కినసోమయాజివ్రణితం బయిన శ్రీమహాభారతంబునకర్ణ పర్వంబునందుఁ బ్రథ
మాశ్వాసము. 323

1. గ. భేరితోజ్జ్వలాత్మనః. 2. గ. సావవ. 3. 3. సుస్థితి. 4. క. మూలము. 5. గ. ధీమతి.

హరిహరనాథాయ నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

కర్తవర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

నిమ్నవననిపుణకృ
పానిరతిశయార్ద్రభావ శ భావాతీతా
భానుసహస్రప్రభ ర
మ్యానంతవపుః ప్రకాశ శ హరిహరనాథా.

1

— యో శబ్దము కర్ణునాహుకకు విఘ్నకరంబు లగువాక్యంబులు నెప్పుట. యో—

వ. దేవా వైశంపాయనులకు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు దనసుతుండు సూత
సుతుశోర్క— దీర్ఘం బూని యతిప్రయత్నంబు నేయుట యాకర్ణించి యాంబి
కేయుండు.

2

ఆ. ఎట్లు ప్రియ మొనర్చె నట్లు సంప్రార్థితుం, డైనమద్రనాథుఁ శ ¹డంతఁ గోరి
తేరు గడప నతనిశతెచ్చిశొన్నట్టి యు, వీరుఁ డేమిథంగి శ విక్రమించె.

3

వ. అని యడిగిన సంజయుం డిట్లనియె నట్లు రథిసారథులు విలసిల్లి వందిమాగధ
సస్త్రాయమాను లగుడుఁ దనవలనను గౌరవంబునం గనుంగొనుటయుఁ గురు
రా జయ్యంగరాజు నుద్దేశించి.

4

చ. గురుఁడును భీష్ముఁడునా నరునశకునా బకవైరికి నగ్గలంబు వీ
రిరువురు వారి నిద్దఱ నశహీనపరాక్రమలీల గీటడం
తురు ధ్రువ మంచు నాత్మఁ బరిశ్రోషముఁ బొందుదు నట్లు ²గాక ని
ర్భరబలశౌర్యముల్ మెఱయ శ గ్రక్కున నాపని నిర్వహింపుమి.

5

తే. బాడుదల నొండెఁ బట్టుము శ పాండుతనయ
ముఖ్యు వీరు వా రన నేల శ మునుము వట్టి
వైరివర్గంబు నెల్లను శ బారి నమరి
సైన్యయులముగ నదృశ్యజయము గొనుము.

వ. నడవు మనుటయు నమ్మాటఁగైకొని కన్లుండు శయ్యనిం దేను నడవు మనిన నతం
డట్ల చేసె నప్పుడు శంఖశరీర ముఖతూర్వనాదంబులు రోదసిగవ్వారంబు వివ్వ
లంబు గావించె నివ్వధంబునం జని చని గర్వాగ్రహవిధేయుం డగురాధేయుం
డమ్మద్ర పతి కి ట్లనియె. 7

శా. నారాచాదిమహోగ్ర బాణపటలీగ్రనానావిధోల్లాసముల్
సైరింపన్ ధృతి లేక పాండుతనయుల్ శ సంభ్రాంతి నొందంగ వి
స్తేరం బై ఖచరవ్రజంబు మోగడన్ శ మెచ్చంగ నీచరాష్ట్ర-దు
ర్వారోదగ్రత నేడు సూపిడ భుజావస్తంభసంరంభి నై. 8

సీ. అన విని మద్రరా శ జాతని కి ట్లను, సత్యవరా క్రముల్ శ శౌర్యఘనులు
భుజవీర్యమహితులు శ భూరితేజోధను, లఖలాస్త్రవిత్తము శ లాభ్యు లమర
పతి కైన రణమున శ భయము వుట్టింపంగ, నోవును రప్పాంశుభూపతనయు
లేల వారల నింత శ దూలపోఁ బలికెద, విప్పుడు వల్క-రా శ దెల్లు నీకు

తే. గాండివజ్యానినాదమ్ము శ గ్రమ్మి కర్ణ
విదళనము సేసినను భీముగదమెఱుంగు
లొలసి చూడ్కులు మిఱుమిట్లు శ గొలిపినను భ
యంబుపెల్లున నవుడు వా శ యడఁగుఁ గాక. 9

వ. అని వెండియు. 10

చ. నరునిశరంబులన్ రథగ్రణంబులు గూలఁగ భీమునుల్లన
త్పరిఘమునన్ గజవ్రజము శ భగ్నము గాఁ బెఱతమ్ములున్ యుధి
ష్ఠిరుండును దాఁకినం జలము శ డించి దొరల్ గలఁగంగఁ జూచియుం
దిర మయి సేవు నాలుకకుఁ శ దెచ్చినమాట గదా వినం దగున్. 11

క. అనుపలుకులు వినియుం దా, విననిచెప్పులు సేసి మద్రనిభుతో రాధా
1తనయుండు నాచేతీబలువు, గనుఁగొనియెక విపుడ యనియెగం డయగంగన్. 12

వ. ఇట్లు సంగరోత్సాహదీప్తుం డై నడతెంచునతని నుపలక్షించి. 13

చ. కురుబల ముబ్బి యార్చె బట్సుఘోటక హేషితనిస్త్వనంబులుం
గరివరబృంహితధ్వనులు శ గాఢము లై విలసిల్లె నెత్తురుల్
గురిసె నభంబు మ్రోయఁ బిమ్మగుల్ మొరసె బారి నుల్క లెల్లెడం
దొరఁగెఁ బ్రదీప్తమారుతము శ ధూళిఁ గడున్ వసెఁ జల్లె భూవరా. 14

వ. మఱియు బహువిధోత్పాతంబులు గౌరవులకు నాశం జగుటం దెలుపుచుం దోచె
దోచిన నవి యెల్ల సరకుగొనక వారు దైవమోహితులు గావున శల్యనహితుం
డైనకర్ణుం గనుఁగొని కుంతీనందను లతనిచే నిర్జింపఁబడుదుర కాఁ దలంచి

సంతోషించి రతండు భీష్మద్రోణులదోర్విర్యంబులు పొందుతనయలచేతం గోలు పోయె నని మనంబున వారల మెచ్చక ముంగి యె మెఱసి నడచు చుండి పార్థపరాక్రమస్మరణంబునంగ్రంధంబు జనియించి యూర్పులు నందడింప మాన దర్పిస్తాదంబున మద్రవతి కి ట్లనియె.

15

మ. అరదం బెక్కి కరాననంబు గొని తేం య పారంగ నే నేచి సం గరసంక్రీడకుఁ జొచ్చినం దృణసముం య గాఁ గొందు నదేవతా వరు నైనకా గురు నాపగాతనయుఁ బావం జూచుటకా నైరు¹లే తురు చెండాడెద ను గ్రతం దలలు నాశదోర్ధ్వముం బాడుమీ.

16

వ. అని పలికి యనంతరంబ గాంగేయకుంభసంభవులంతటిమానుసులు నిట్లు రిత్త సావు నత్తురే యని యుగడించి మఱియు ని ట్లనియె.

17

ఉ. వారల లోకవీరుల నశవధ్యుల గీటడఁగించి పల్లూరక వారలయట్ల యెందు ననిశ్వాద్యులనం జనుమేదిసిసులం బోర వధించి రాద్రమునఁ య బొంగిక్రమాగతమృత్యువొక్కొ నాఁ గా రణకేలికిం గడఁగుకగాండివి నేన యెదిర్చి యోర్చెదన్.

18

ఉ. పొందునృపాగ్రనందనుఁడుఁ య బావనియుం గవలం జలంబుమై నొండారు మూదలించుకొని య యొక్కటఁ దాఁకినఁ దీవ్రవిస్ఫుర త్కొండవిదారితాంగకులఁ య గా నొనరించి యలంచి లీలమై గం డడఁగింతుఁ బోక పెనఁగం గలచంద మెఱింగి చెందుదున్.

19

వ. ²అని వెండియు నిట్లను భీష్ముడు దెగిననుద్రోణుదోర్విలానంబునానగలిగియుండె.

సీ. ద్రోణుండు బహుదివ్యభాణదీప్తుఁడు భుజా,బలశాలి శౌర్యసంపన్నహృదయుఁ డక్షీణవిక్రముఁ య డతిరథశ్రేష్ఠుఁ డ, వీరుండు పార్థుచే య బోరఁ బడిన ధార్తరాష్ట్రులయేవు య దఱిఁగెఁ దదాస్త్రైనికులు గం డడఁగిరి య నీ వెఱుంగ నైనను రాముక్త్రపాతిశయంబునఁ, గనినయారథమును య గార్మకాది

అ. దారుణాస్త్రశస్త్రశతతులును గలిమి నే, నతనిఁ దొడరి దివిజ య లడ్డపడినఁ గూల్తు నెల్లభంగిఁ య గురురాజుమన్నన, యప్పదీర్తుఁ బ్రాణ య మానవడక.

21

— ధౌశల్యుఁ డజ్ఞసపరాక్రమం బుగడించి కర్ణుని దూలం బలుకుట. ధౌ—

వ. అనిన విని శల్యుండు కర్ణున కి ట్లనియె.

22

చ. వినినజనంబు లీతఁ డవిశ్రవేకి యనన్ వల దింతరజ్ఞు ల

ర్జునుబలశౌర్యసంపదలు య నూచి యెఱుంగమె మున్నునిన్ను నా తనిఁ గలనకా జగం బెఱుంగదా యతఁ డద్భుతవిక్రమోజ్జ్వలుం డెనయుడె నీవుపౌరుషవిశ్రహీనుఁడ వద్దివిశేంద్ర నందనున్.

23

1. గ. లేకురు. 2. అ. క. అని పలికి వెండియును నిట్లను భీష్ముడు దెగిన ద్రోణువతులత విశ్వా న్ననిచయము దోర్విలానంబున జూలం గలిగి యుండె * భూనత మగుచున్.

- సీ. రాత్రిమై దాకి క్రూరతఁ జోరి మగఁటిమి, వాసినయంగారకపగుకంటె
ఘోషయాత్రావిధిఁ గురురాజుఁ జెఱవట్టి, మాన మేదినచిత్తసేనుకంటె
ఖండవోద్యానంబుఁ గావ నేరక సిగ్గు, పడి చన్ననిజ్జ్వలప్రభునికంటె
గ్రీడాకిరాతుఁడై క్రోడంబునకుఁ గాఁగఁ, బెనఁగి చిక్కిన త్రిలోకమనుకంటె
- ఆ. నెక్కుడైనవీరుఁడే నగునునితోడఁ, బొడుతు నొడుతు ననినఁ కబోలుఁ గాక
వినుము సూతరనయ క మనబోఁటు లాతనిఁ, జెఱుతు మనుట నోర్చిచేటుగాడె.
- చ. నృపుఁడును భీష్ముఁడుం గృపుఁడు క నీవు గురుండును దత్తుతుండు ను
గ్రపుబల మేచి తో నడవఁగఁ 1 బెనుదాడిగఁ బోయి మత్స్యనా
థుపసులఁ బట్టి యద్ధౌరల్యతోఁ జెడి పాటితి కర్ణ యుధ్వు క
య్యపుబలు పాడె 2 దీపు మనకయగ్గునునమ్ములు దుష్ట వత్సెనే. 25
- ఉ. ముందరియట్లు గాదు జనకముల్ దెగడక వెఱఁబాట నేడు సం
క్రందననూతి మాఱ్ఱొని తిరం బయి పోరెద దాఁపఁ బ్రాణముల్
నిందకుఁ జాల నింక ననుకనికపుఁబల్కులు వల్కు లొప్పు దా
సం దుదిఁ జచ్చినం జను మొనక నరుఁ దాకుట రిత్తవోవునే. 26
- వ. అనవుడు నలుక వొడమిన నడంచుకొని రాధేయుండు మద్రపతి కిట్లనియె. 27
- చ. నరునకుఁ బూని పల్కితి విగనం జవి మాలినదొడ్డవల్కులే
3 నరగలి లేక బెట్టడరిగవప్పుడు నూడుము నన్ను నాతనిం
దిర మయి బాహు శక్తియును క ధీరతయుఁ వెరవుం జలంబు నె
వ్వరిడెనఁ గాంచె జెక్కుడుగ క వారి నుతింపుము మానుమంతకున్. 28
- వ. అనుటయు నట్ల చేసెద నని పలికి శల్యుం డూర కుండఁ దేరు వో నిమ్మని
రాధేయుండు నడిమి పలికిన నమ్మద్రేశ్వరుండును దురంగంబుల సత్వరంబుగా
నడపె నివ్విధంబునం జని మనమొన సొచ్చి సైనికులు సంతసెల్ల వారలం
గలయం గనుంగొని కర్ణుం డిట్లనియె. 29
- సీ. వలను శోభిల్ల నెరవ్వాఁడైన వీడె యర్జునుఁ డని నాకిప్పు క నూపెనేనిఁ
బనదనం బే నిచ్చుభంగి యందఱకును, వికరించి చెప్పెద క వినుడు మీరు
పొగడంగఁ దగురథ్యములతోడిసావర్ణ్యరథములు వలసిన క రఘుము లావుఁ
బొలుపును గలుగుకాంభోజహయంబుల, వలసినఁ 4 బేర్పునకత్త్యంబునందుఁ
- తే. బరిణతము లగుసుందరకరివరముల, వలసినను జారులావణ్యవతుల వలసి
నను మహాగ్రామములు వలసినను గోర్కి, కెక్కుడమ్మేటిమగని కేరనిచ్చువాండ.
- క. మఱి యొక్కటి సెప్పెద నిద్రఱు కృష్ణులఁ జంపి వారిధనములు నా కి
త్రతఁ దద్రథ మిదియే యని, యెఱిగించినయతని కిత్తు క నేనుముదమునన్.
- వ. అని పలికి శంఖంబొత్తిన దుర్యోధనుం డనుజనహితంబుగాఁ బ్ర మోదంబునొండె

1. గ. వెను దాడిగా: 2. గ. దీపు కి. 3. నరపంజరేక. 4. క. చ. 5. బెక్కుకనంబులందు.

నప్పుడు నిస్సాణాదితూర్వనిస్వనంబులు దిక్కులం బిక్కటిల్లె మనయోధవరులును
వరూధినియు నుబ్బునఁ జేర్చి యార్చిననినదంబులు నింగి ముట్టె నయ్యెడఁబ్రహ్మ
భాసురముఖుం డై మద్ర విభండు రాధేయున కిట్లనియె. 32

ఉ. ఎవ్వరు నూప నేల నరు య నిప్పుడ కాంచెడు రిత్తవారికిం
గొవ్వన నుజ్జ్వలార్థములు య గొం డని యీ వల దిట్టు లిచ్చినకొ
నవ్వు జనంబు మిక్కిలి ధన్యంబులు గల్గినఁ జేయ రాదె నీ
కెప్పిధి నైన సద్యయము య ¹లెందు నపాత్ర పుటివి యొప్పునే. 33

వ. అని యంత నిలువక. 34

క. కొలఁది యెఱుంగక కృష్ణులఁ, గలన గెలుతు ననియె వీవు య గంటిమె సింగం
బుల నెత్తటి నైనను ²నే, పోలముననేనియును నక్క య పోరి గెలువఁగన్. 35

ఉ. అగ్ని సారం దలంచునటు య లర్జును నెక్కటి దాఁకఁ గోర్చి నీ
కెగిది మాను ³మీపలుకు య లెవ్వరుఁ జెప్పఁగ లేదు రూ పఱ
స్మృగ్గఁగఁ గాల మయ్యెనొకొ య నావచనంబు లొకింత కర్ణము
లగఱ నిచ్చి యోధులు బలంబులుఁ దోడు గఁ జోడు ⁴టా పుగున్. 36

ఆ. ఏను ధార్తరాష్ట్రహిత మాచరించుట, కై పెనంగి చెవుల య కస్త్రియంబు
లైన నిన్నిమాట య లాశితి నాబుద్ధి, విని దురాగ్రహంబు య విడువ వలయు. 37

చ. అనవుడు నల్లి సూతసుతుఁ య డాతని కిట్లను మవ్వలంబు న
మ్మిన నను నిత్రైఱంగునకు య మేకొన కుండఁగ మాన్ప వజ్రహ
స్తునకు వశంబు గా దనినఁ య జొప్పునునే నినుబోఁటి ⁵కాస్త్రై జె
ప్పిన క్రియఁ జెప్పి నీవు వెఱవించిన నే వెఱ పెక్కువాడనే. 38

వ. అనుటయు నతని నగ్గలంబు కోపింపం జేయుటకై శల్యుండు మఱియు నిట్లనియె.

తే. ఇప్పుడే నీకు బుద్ధులు య సెప్పు నేల, నరుండు గాండీవగుణనికర్తృణంబు సెలఁగఁ
గదిసిసీమెయి బలుతూవురగములునిగుడఁ, జేసి నిను బుద్ధిమంతునిఁ య జేయుఁగాక.

వ. అని యంతం దనివోక యతండు. 41

సీ. రోషమహాటోపభీషణహరితోడ, సమరంబునకు హరిణము గడంగి
దానధారాభీలదంతావళముతోడ, సంగ్రామమునకు శ్రశంబు గడఁగి
చండస్వభావోగ్రభ్రుండరీకముతోడఁ, నాజికి సారమేయంబు గడఁగి
దారుణతుండాతిరహోరగృధ్రముతోడఁ, గలహంబునకు సుర్యగంబు గడఁగి

ఆ. యడరునట్లు గాదె య త్రుకళానముజ్జ్వలుండు పార్థుతోడ య సంగరమున
కీవు గడఁగి యడరు య తెల్ల రాధేయ నీ, కేటిబలము నమ్ము య నొందుఁ గలను. 43

1. లింతయపాత్రపుటివి, ఆ. ప్ర. 2. క. బెప్పులివేయు నెవరి నక్కలూకు గెలువఁగన్.

3. ఆ. మవ్వలకు. 4. క. మెప్పుగన్-గ. మెప్పుకున్. 5. ఆ. కాస్త్రచెప్పిన.

వ. అనియె నివ్వినందున నధిక్షేపింపఁబడ కర్ణుడు గోపించి కౌశాచకన్ముల నాశేల్లు నాలోకించి.

41

క. గుణవంతిలగుణములు నిర్గుణుఁ డెఱుంగు బేల వివాపు శ గుహారియ వీ గుణ మిలిపించుటకు గల దెన్, గుణవంతుఁడ నైర్గుణులు శ గలదే నీకున్.

44

నీ. అర్జును నత్రప్రహ్వ ప్రహరాణులు హృదయజేగదముల నీ శ వెఱుంగ వలెని కొలదియు వనసూత్రకొలదియుగాంచివా, కొలదియు వెఱిగి వారలముదీయ దివ్యాస్త్రబలమున శ దేగిట్టాల్చు నని నని, యె లక్ష్మణునితె శ నెట్లు అనినఁ గడుఁబెద్దకాటంబు శ గంధర్వుఁడౌమల, సర్వములకు నాక్షిపి శ కనుదీపంబు

ఆ. దొనఁగరంబు భక్తరతినిదన నున్నది, యాహుమనంబు హృదయోస్త్ర మింత యంతయునకి యుదరనాహుల గొనుదాన, కష్టమోర్తునొండె శృష్ట్యు 2 నోర్తు

45

వ. భార్గవాస్త్రంబున నొక్కసం బొంపుత్తు నల్లులగుట యాహవహంపదవనివహంబు లోనం గృష్ణారుసులయందు లక్ష్మీబంధురంబును సుప్రతిష్ఠితులై యందు నయ్యునుపురం బొదిపి పెండ్లిం గనుచుంటి మెఱునుం గలదే వారలగరుడకపి ధ్వజంబులు జక్రగాంధీసంబులు బెఱువానునులకు భీషణంబులు నాకుఁ బరి తోషణంబులు వేవురుగోపందులుఁ బదివేవురువారులుఁ బన్నినం బోరెద నీవు మహాయుద్ధకొవిదుండవు గాఢుంజెసి వెఱచఱచి కొలు లఱచెద వక్కడిపక్ష పాతంబునఁ బ్రేలెదవో యెఱుంగ నింక నిట్టిహుల లాడితేని బ్రాణంబుల కొఱ యెల్ల వని పలికి వెండ్లెము.

46

— యి కర్ణుడు శేల్లునికై గోపించి యవనిమరాచారంబు లుగడించుట. —

నీ. విను సావదేశసంరచనితుం డివగునిక, ముద్బుద్ధి గాక న్యమబుద్ధి గలదె ట్లత్రియాధమ నీచ శ కలమ చోకింబున, నాబొలకొలల శ మైవవాక్య మతిసుటిలుండు సంరగతుండు గాఁ డేమిట, జెలికిఁ గీ హొనరింతుఁ శ జెట్ట పలుకు దుష్టాత్మకుఁడుఁ గడుఁగగ్ధుండు మద్రుతిం, వసునంతవచ్చుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె

ఆ. వావి లేక యెల్లవనితెలుఁ బురుషులు, గలయ మీకు నెగ్గు శ గాక యుండు మున్ను గల్లు పిదప శ జన్నుఁబాలె పెరు, గుదురు సెప్ప నేల శ గుణము లింక.

క. పలుపురకుఁ బుట్టి నిచ్చలు, గలుద్రావుడుఁ బెరెగి 4 యెల్లు శ గఱకురు శీలం బులు నుచితిము లగుభాషణ,ములు నీ విహూట లుడిగి శ పాదపాద మనికెన్.

48

చ. మఱియొకఁ డేను జెప్పెద నశమానుషవిక్ర ములీల నల్లడం బఱపియుఁ జంపియున్ రిభున్యవాలక సైన్యము యా పడంచి మై దొలుగుట యొప్పదే తినుపు శ మాలులు గాఁ 5 బెఱవారి గెల్పుకో

1. గ. నై నగుము. 2. క. జ. దిరు. ర. క. గ. జ. వగుట ముద్బుద్ధియ కాక నుద్బుద్ధి గలవె. 3. క. గ. చ. యెట్లు గడుదుర్మతింబులు ననుచితభాషణములు, 4. లుములుఁ బలుకంగ నేల పద మనికె. 5. క. బెరవారి - చ. బలువారి - జ. జెలువారి - గెల్పుగా.

లుట దొంగ నాడుకొని వున్నవ శ్ర నోవునులే నినుజొలు తెమ్మయిన్. 49

వ. కినియించి గదం నల గడులు వేటుకడక యాకక తేని వోని మ్మనవుడు మద్ర
పతి యతని నవలొకించి. 50

ఆ. హితము నెప్పుడగనె శ్ర యే నీకు ననియును, గాక నీరథంబు శ్ర గడవు చుండి
కొరవాధినాథకాల్పాన్ని వగులాటి, పురుషావు నెప్పు శ్ర మంద వగునె. 51

ఉ. సారథి వత్తుండై రథిగృహము రథ్యబలంబు నాముధో
దారత సూనముగ రణవిధము నిమిత్తమభాసుభక్తుని
ర్ధారణముగ గదిం గని హితం బెఱిగించుట నీతి గాన నీ
వీరన మెత్తి నోఁ జికి శ్ర తేనియుఁ జెప్పును సూనంకనా. 52

వ. ఏ నేమిదప్పు వేసిక గదం నల గడు. వ్రేనెగవు నీ విట్లంటివి గదా యని హి
తోపదేశంబు మున నెత్తునే లది విమోక్షస్థానంబు విడిచిచెద వినుము
విని నీవు నాచెప్పినట్లు చేసి పుణ్య నీ నీయ కుండినం గడుమే లని యి
ట్లనియె. 53

నీ. అంబుధిలో నొక్కయలఘుతరదీప్యమన ధన్యవర్తి నాఁ శ్ర జనునరేంద్రు
పురమున నొకతైత్త్యవరుఁ డధ్వరాదివత్సవృతుఁడును కాంతిరవాంతియుతుఁడుఁ
గరుణావరుఁడు దాననిరతుండు ధనభాగ్యశోభియు బహుపుత్త్రగ్రలాభవిలసి
తుండు నై వర్తింతు శ్ర మందగ గది సేరె, నొకకాకి యలనిపుత్రగ్రుకులు దాని

తే. కంగిళులు నెట్టి వోయక శ్ర నెమిఁ బెరింగి
కొన్ని గడు విూటి యెట్టిప్రతురాను పన్నుఁ
బోల వనియెమఁకాకాశ్రమఁ దృణేగ
రించి యది పెక్కఁదలంబు శ్ర గ్రీ డి రివాపు. 54

వ. ఇట్లు విహరించు మంద నొక్కరాదు గొప్పహంసంబులు పక్షబలంబున గువ
ర్ణతో ¹నరిసేయం దగుకట్టివి నముద్రంబుచేరువఁ జనం గని యాశోమటికొడుకు
లక్కాకంబునకు వానిం జూపి యి ట్లనిరి. 55

క. పులుఁగులలో నీ వెక్కుడు, విలనదలి నంచ లిట్లు శ్ర విహవీళిఁ గరం
బెమిం జయెనువీరి, గలసి పఱచి గెలువ పలదె శ్ర ²గతులబహులతన్. 56

వ. అని తారతమ్యజ్ఞానహీను లగున మ్మల్గుబుద్ధులు నెప్పిన నిచ్చిప్తదర్శితం బగు
నదియును మార్గంబునం దా నంతోదాన నని తలం గి వారిచెనకుం జని మనం
బున వీనిలో మేటి యెయ్యదియో యుం చుం జేసి తనచూడ్కిక వచ్చినయంచం
బురుడించి పఱచియు ర మ్మరి పిలిచిన నచ్చొంచ లొయ్య నిలిచి వెలుచ నవ్వి
యవ్వాయునంబున కి ట్లనియె. 57

క. మానననరిసి వసింతు మహిమలము జపముఁ బక్షు శ్ర తెల్లను బొగడం

1. క. నారయునటివి. 2. జ. గతిబహుగతులన్.

గా నెందుఁ దిరుగుదుము ద,వైస్వనను భేదంబు లేదు శ హంసల మగుటన్. 58
వ. ఇట్టిమాయందును. 59

క. బలశాలి యైనహంసముఁ, బిలిచితి పురుడించి పాట శ ¹బేలతనమునకా
గలకే యింతకు మును హం,సలతోఁ బురుడించువాయనంబులు జగతిన్. 60

సీ. అనుటయుఁ గాక మి శ ట్లను హంసములతోడ, గతులునూటొక్కటిగలవు వాన
నొక్కటొక్కట శత్రయోజనవ్యాప్తి నే, మెఱయుదుఁ బొడవుగారమిఁది తెగసి
చనుట యచ్చటనుండి శ చక్క నేలకుఁ జోడు, వట్టి డిగ్గుట మారతపాతభంగి
సంగతి పరువడి శ చాటులీలాగతి, వక్రయానము వలయక్రమంబు

ఆ. లోను గాఁగ నెట్లు శ లైనను మీఁగొరినట్ల పఱచి మేటిరయంచ యైన
దాని నివుడ గెలుతుఁ శ దక్కటియంచలు, భయమువొందఁ గాకిరపదువువొంగ.

— ధృ కాశము హంసముతో సముద్రముమీదఁ బఱచి భంగపడుట ధృ —

వ. అనుటయు విని ము న్నాహూతం బైనహంసం బక్కాకంబు నాలోకించి. 62

ఆ. నూటుగతుల నీవు శ వాటు దే నన్నియు, నెఱుంగఁ బులుఁగు లెల్లనెట్లు వాటు
నడరి యాకసమున శ ²నిడుకొట నట్ల పా,టుదము రమ్మ జలధిరచదల ననిన. 63

వ. అయ్యెడం గూడినకాకంబు లపహసించి శతప్రకారగతి యగుదీనితో నేకయాన
పర్యవసానహీనముత్పాదోహలి వగునీ వెట్లు మచ్చరించెదవు పఱచి భంగ
పడియెదవు గాక యనుటయు నమ్మరాళం బా గమిం బాసి పఱవఁ దొడంగినం
దోన యవ్వాయనంబునుం బఱచె నిట్లు రెండును మున్నీటిపై మిన్ను దఱిసి
పాటునట్టియెడ. 64

క. రాయంచ మందగతిఁ జను, వాయన మతితీవ్రభంగి శ వలను మెఱసి లీ
³లాయితము లొప్పబహుగము, నాయానము నొంది పఱచు శ నగ్గలికమెయిన్. 65

ఆ. ఎలమిఁ గడచి పోవుఁ శ బిలుచుఁ గ్రమ్మటి వచ్చి
ముక్కు ముక్కుమీద శ మోపుఁ జాట్లు
నేచి తిరుగు నీక శ లీకలతో రాయుఁ
నొరయుఁ జిత్ర గతుల శ మురియు నవ్వు. 66

వ. ఇవ్విధంబునం గాకం బనేక ప్రకారప్రసరణచతురం బై నంచరించుటం జూచి
ముదితంబు లైనవాయనంబు లధికస్వరంబుల మెఱయుచు హంసంబుల గలి
గొని నవ్వుచుఁ దరువులవయిం ద్రుల్లి త్రుళ్ళి యాడుచు మరాళంబు పరాభవంబుఁ
జొందెడుఁ జూడుం డని పెద్దయెలుంగునం బలుకుచుండఁ దదీయకలకలంబాలించి
హంసంబు భరితోత్సాహంబై. 67

క. పొడవునకు నెగసి యెప్పటి, పడమటి దెన నిగిడి పెలుచు శ బఱచినఁ గూడం

1. క. గ. చ. జ. తేలుదనమునన్. 2. క. చ. సంగడిఁ బరువిడి. 3. క. గ. చ. నిడు
కాటు. 4. క. నిడుకాటు. 5. క. లాయితము లొప్ప.

- గడురయమునఁ జని యంచం, ¹గడవం గా²కిలకఱచి య కాకము పాటున్. 68
- వ. పాటి పాటి డయ్యటయు నయ్యంచ యదంచితత్వరితగమనకళానైదగ్ధ్యంబు మొఱయం బఱచిన ³బీటువడి కాకం బాకులాంతరంగంబును వికలాంగంబును నై యిట్లని వితర్కించు. 69
- క. నేరక తొడరితిఁ గాల్కొన, భూరుహములు లతలు గిరులుఁ య బొద లేమియు లే వారయ బహున త్వమయము, వారిధి డిగిసోడినపుడ య వలయుం బొలియన్. 70
- వ. అనుచు దీనమానసం బయి భయంబునం గలంగి డప్పి సొగసి యవశత సంత కంతకు డిగుచు చున్నయక్కాకిం గనుంగొని కలహంసం బిట్లనియె. 71
- ఆ. నీ వనేకగతులు య నేర్చిది యేగతిఁ, జనుట చెవుమ వాయ్యసంబ యేను గడవ నరిగి పిలువఁ య గా నేల తడసెద, వెఱక లేటి కిట్లు య లేడల విడువ. 72
- వ. అనియె నట్టియెడ. 73
- క. తలకొని జలములు వత్తంబులు దుండము దోక సోక య బొరిబొరి నెగయక బల మఱి మెయిదిగఁబడఁగా, సొలసి యెగయలేక వాయ్యసుండు వెగ డొంచెన్. 74
- వ. ఇట్లు ముస్త్రీటిసీటివయిం బడి ⁴నగ్గలం బగుదురవస్థకు బెగ్గలంబు నొందుకాకంబు నాలోకించి పలుక నగుం గాక పలికినట్ల యెప్పరికి జేయఁ దీరుం బని తీరం గదా యనిన రాయంచకు నక్కాకం బిట్లనియె. 75
- క. ఎంగిళులు గుడిచి క్రొవ్వనఁ, బొంగినమెయితోడ గర్వమునఁ దిరుగుచు నా కుం గలదె యెందునెదురు వి, హంగమవతినైన గెలుతు య నని మును దలెత్తున్. 76
- క. నాకొలది యిప్పు డెఱిగితి, నీకరుణాలోకనంబు య నిగిడించి శరణ్యా కావు నన్ను మగుడం, గాకులలోఁ గలువఁ దగవు య గాదే నీకున్. 77
- వ. అని యిత్రైఱంగున. 78
- క. ఆకులతఁ బొంది పలుకుచుఁ, గా కా యని చంచు ⁵దెఱవ య గా నఱచుచు నీ రాకరమున మునిఁగెడున, క్కాకిం గలహంస పరమరకారుణ్యమునన్. 79
- క. వెరవునఁ దత్తనువుం దన, చరణంబుల నిఱికి యెత్తి య చా వ్రడిపి బల స్ఫురణంబు మొఱయ వీఁపున, ధరియించుచు వచ్చె బత్తీరతులు నులింపన్. 80
- వ. ఇవ్విధంబునం దెచ్చి యెప్పటి నెలపున డించి రాయంచ యక్కాకి దెప్పిఱిన దానితో నచ్చటికాకులు విస నింక నిట్టియవినయంబు లెన్నుండును జేయకు మని పలికి నిజసహచరంబు లగుమరాళంబులుం దానును వలయుచోటికిం జనియె నీవు నాకోమటికొడుకులయెంగిలికూటం బెరిగినయక్కాకంబుచందంబునఁ గురు కుమారులయెంగిళులు గుడిచి క్రొవ్వి యెక్కుడువారల ధిక్కరించెదవు నీకొలది యెఱుంగవు దీనం జేటు వాటిల్లుఁగాన తేటవడ నెఱిగించెద నాకర్ణింపుము 81

1. క. గడవఁగఁ జనుకినక నేచి. 2. క. గ. చ. జ. కీలుకఱచి. 3. గ. బీటు వడి-ల. బరువిడి

4. గ. యగ్గలం బగుదురవస్థకు బెగ్గడిలునక్కాకంబు. 5. క. దరము గాదే. 6. గ. దెఱవఁగా నఱచుచు.

చ. విరటునిగోవులకా మరల శ్ర విల్పి మదంబున నీసుతమ్మునిం
బొరిగొండ బాగుం దాచ కలు శ్ర పోయితి నాం డలభూమయాత్రలో
గుడువటి దింవి క్రీడి కృత్యమం దగుచాత్రము నేసి యెక్కడకా
నురిగితి చెప్పుమా నిజము శ్ర సూతతనూభవ నాకు నేర్పడన్. 82

వ. అని వెండియు. 83

చ. పనిపడి జామదగ్నుడు నరభక్ వినిపింపడె మీకు నెల్ల న
ర్జునభుజనైభవంబు జామదగ్నునెపును నాడ నొకాళం
తనవులుం తెప్పరే లనూవిధంబుల నారల గెల్పు రామి ిముకా
విసమె యెఱిగితి కా నెఱియ శ్ర నీటికికిచూటలు కేము నేటికిన్. 84

క. ఒంటిమీయి నాక నాముక్కంటికి వశమగునె ప్పవ్వ గాండీవుల ని
ట్లంట యుడిగి తగురథికుల, పంటగొని రణము నలుపు శ్ర శత్రులు నలకన్. 85

తే. గొంతికొడుకును జేవకకొడుకు మనము
గనియెదము దినకరవిశ్వాకటాణం బోతె
వెలుగ నయ్యెడ ఖద్యోత్రవిలసితంబు
తోడి దగుం గాక నీపెంపు శ్ర దోవం గలదె. 86

వ. అనిన విని కర్ణుండు గమలనాభునిపెంపును బాగుబలిమియు నెఱుంగక యే నల
వారిం దొడరెద నెట్లు నెప్పిడును దొడరుడు దొడరి నా కొండనేనొండ నగుదు
నింఱియ నీవు వెడమూట రాడక యుడుగు మని పలికి యచ్చటిమహిపతులు విన
నమ్మద్రవతి కి ట్లనయె. 87

— శ్రీకర్ణుడు శల్బునితోఁ దనకుఁ గలిగినకాపంబు తెఱంగు నెప్పుటఁబట్టి —

నీ. తలంచిన నెదకు సంకతాపంబుం జేయంగఁ, జాలెనునట్టిని శ్ర జామదగ్నుడు
కోవంబు బ్రాహ్మణ్యశాపంబుం గాక యే, సరకు గొందునె మురగహరుం గిరిటిఁ
జెప్పెద మిను ముత్రుశియోర్థి నై మహేంద్ర, ద్రుసగంబునకు జమగదగ్నిసుతునిఁ
గోరిపోయినఁ గృపాంశభోరాశి యగునమ్మ, హాముని గులము నగ్నడుగుటయును

తే. బొంకునకు నోర్చి బ్రహ్మత్రుమనకుం గాఁగ
బ్రాహ్మణుడ నని చెప్పి తగ్గతాదభక్తి
గలిగి మెలంగంగ కిట్టించె శ్ర నలఘుబహువి
ధాత్రుశత్రునంపేడిఁ గా శ్ర నతఁ డు నన్ను. 88

వ. భార్గవాభిధానం బగుమహాత్రుంబులోనుగాననేకదివ్యాత్రుంబు లిచ్చెఁ బదంపడి
బ్రాహ్మం బగునత్రుంబు నొసంగె నొసంగి సమరంబున నాపత్సమయంబున దీనిం
బ్రయోగింపుమని యానతిచ్చె మఱునాడ త్రపోధనన త్రముండు మదీయాంకతలం

1. క. మీ, విసమి యెఱుంగుదున్. గ. మీ, విసమి యెఱుంగుమన్, 2. క. గ. చ. మాటలు
బుడిక జెప్పెదన్ - జ. జెప్పుదున్.

బుర నొఱిగి విద్రించు ముడ నొక్కజుంతు నా క్రింపితోడ దొలిచిన నొకచో
 త్తునకు నిద్రాభంగం బయ్యెనునది కలవకుండెడి దనుటకల బ మేలొని యుండు
 నెత్తుబ్రైలునగున తల్లికారం బడగ యేల జెప్ప విగి మద్దర్శనమున కప్పుచువడి
 నీవుబ్రాహ్మణులకపు గా నెక్కడనుచు విన్నట్టిదొక గుండును వెలుది నూతనుతుండ
 నని చెప్పి జెప్పినప్పు యక్కింకలబా నూతొకంబు నది యవ్వచ్చునూ బుచ్చుతా
 కారం బైయుండె నున్ననసాంబు గోరి యుద్ధుం దిమ్మనీనానకు ననన్ది దేట
 వటిది యుతనిం గోపంపం జేయగూడె కేటకాపు బాల్చి కల్లు సేసె గానోవు
 నానందుని గోపించి కలలుంబున బ్రహ్మత్తులకు నరి గ్రహించి తది నీనువలయు
 కాలంబున వోయెను ముచ్చిచ్చి బాసెనొక బైలు దోలె నును నావన ముట్టిన
 యెడ భర్గవాత్తులు దోవకుండుటయుం గలిగె ను నొకటి నది జామదగ్గ్య
 గోపంబు తెలుగు బ్రాహ్మణ కొడుకులెఱు గెఱంగుట నాకర్ణింపుము. 89

సీ. శ్రమమునకై యేనుకొనకలాంబకములు నెక్కుడు వెననేను సరయ్యెడనునొక్క
 యాబెయ్య యుటిక నాకర్ణమునమున నుప, తొలగుచు నొక బాసె గలుగు
 బ్రాహ్మణు డధానోపంబున నిల హోయి, కేటకాపు బాల్చి కల్లు సేసె శత్రు
 నివారంబు జెసితి శ నీవు నావచనశిల్పంబున నిరూపించె శ మాము నీను

తే. నమర మేకాగ్రనిర్భరోత్సాహకృత్తి, నడవ నరిపంబునక్రంబుపులిమిం గ్రుగి
 వలయు నెవ్విరు మార్కొనిగెలుపగోరి, శ్రమమున సేసెదవలనచే శ బావు మూవు.

చ. అనుటయు భీతి జేడకొని శ యావులు పేయును నెడ్ల నూలునూ
 అను రథముల్ శతంబును మోయునుల మొత్తము బోనియుంగనా
 జనశతకంబు దురితకెరన పకముం గొని శాంత. బాంస వే
 యనినను మాన దయ్యె వసుధామరుగోపము తీ వరూపమై. 91

వ. మానక యన్న మఱియును. 92

క. నాకుం గలసొమ్ము లెల్లను, నీ కిచ్చెద నను బ్రసాదగ్రనిరతికటాక్షా
 లోకీతుం జేయు మనుడు నలం, డీకాటులు మాను మునుదు శ నేగెం బెలుచన్. 93

వ. ఇట్లుగుడు నలుక పువునం గన్నుల నిప్పులు రాల ముల కనుగొని నావలకు
 లకు బొంకునుం గలదే నీకీ దుష్కర్మంబు పరలోకంబునకు బాధకంబు గాకుండ
 నిదియ ప్రాచుశ్చి త్రం బయ్యెడుంగాక బొమ్మనూతనంవనా యే నెట్లుంటె నట్లుగుట
 దప్ప దరుగు మనయుం గావున నాజామగ్న్యబ్రాహ్మణులకొపంబులకు వెఱుకు
 నర్థంబవలికితి నీయున్నరాజులును నాతోడినుఖదుఃఖంబులకుం గలవారగుటం జేసి

1. క. గ. చ. 'శ్రమమునకై యేను వినిధాంబకంబుల'. 2. గ. వినిధాంబకంబుల, నెక్కుడు
 వెననేను + నొక్కచిరుత, యాబెయ్య. 3. కేటకాపు బాల్చి కల్లు + దీని నిట్లు.

కృష్ణార్జునులకు నే జెఱవ నింద్రయమవతుణకు బేరలు వజ్రదండపాశగదాహస్తలై
బెట్టు ముట్టినను బెదర నని యుండుదుఁ దక్కినవారిం జెప్పనీల యిప్పుడు బ్రహ్మ
స్త్రమునుం దోచుచున్నది యన్నరునియ న్నెడకు మనరథంబు సఫలము పుడమి
జనంబులు మదీయకోదండపాండిత్యం బొందొరులకుం జెప్పిగొని యచ్చెకు వందు
చుండు నట్లు సేసెద నమ్మటిమగని ష్ట్రస్మ్యనివాసంబు నొందించెన. 94

సీ. కాండమహాతరంగము బైదుల ముందు, విజయంబు రాశికి ర వేల నగుదు
బాణరశ్మిలః బర్హివంధులః బొదివెను, నర్జునాశ్రయన ర కళా మగుదు
విశిఖోగ్ర శిఖల పరశ్విఖుల సేర్పుకీరీటి, ఘోరవావాగ్ని కాసార మగుదుఁ
బ్రదరవేగమున నరరాతులఁ గూల్చుచా, ధాతిహయపునకు ర నచల మగుదు

తే. విల్లు వట్టుకువారికి ర నెల్ల నెక్కు, డనఁగ నెగడినగాండీవి ర నాహవమునఁ
దొడరఁ బ్రాణంబులకు నానరవడులఘుప్ర, కాదులకు వచ్చునే నాకుఁగదా శల్య.

వ. అనివలికిన విని యమ్మద్రవతి వీనియంతరంగంబు గలంగఁ దా నర్జునుచేతంజచ్చుట
నిర్ణయించె నెట్లనిన నిట్టియప్పుడు జనులు దనమీఁదం జాలమి వెట్ట కుండుటకుం
గాదె జామదగ్గర్బ్రాహ్మణులకావంబులు భూపాలురు విన నుగ్గడించె నిక్కలంక
యే నీరజ్జలానికి నర్జునుగణవిశేషంబు లెఱింగించి మదంబడంచిన కతంబునం గలి
గెఁ గొంతేయాగ్రజనుకు నా యిచ్చినవరంబు సఫలం బయ్యె నని మనంబునం
దలంచె మనుజేశ్వర విను మాశల్యుండు సెప్పినయాఖ్యానంబునం జిత్తం బెరియు
చునికింజేసి యాసూతనందనుం డతనితో మఱియు నిట్లనియె. 96

— ధృ కర్ణుడు హంసకాకి మోహాఖ్యానము విని కోపించి శల్యుని దూఱుట. ధృ —

క. దృష్టాంతము సెప్పెద నని, కష్టతా నీవు నన్ను ర గాకము నరు ను
తృప్తమరాళము గాఁగ ని, కృష్ణపుంగవఁ జెప్పి తిది సరభత్వము లెఱుగే. 97

ఆ. నీచులకు బలంబు ర నెట్టిన వరునని, కాఱు లఱుడు చున్ని ర గాన యిట్లు
వలికి తింతఁజేసి ర భయ మయ్యెనే నాకు, నట్టిహుట లింక ర నాడ కుసుగు. 98

క. అడిగితినే నిను నాక, వృషిభుజబల మెట్టి దని యరనారణ నీ వి
ష్టకు నృపు లెల్లను విన వా, విడిచి పొగడె దిల్లు వంద్రివిధమున నతనిన్. 99

చ. అనియొన శత్రులం బొగడు ర బారయ మూర్ఖత గాదె యిట్టిమ
ర్జనుని సహితంబురే పెలుచు ర జువక సైరణ సేయుకాల మై
నినుఁ దెగఁ జూడ నైతి ధరణీపతి కయ్యముపైధరంబున
గొనకొని సూతకృత్యమునకుం దగఁ బంచినవాడు గావునన్. 100

వ. అని వెండియు. 101

తే. అకుటిలుం డగునాకు నరత్వంతకుటిల
వృత్తి సహితంబు సేసెద ర విలైఱంగు

మి త్రివంచన మారయ త మై త్రిన ప్ర
పదకృతోద్భూతి యనియెడుపలుకు వినవె.

102

క. జను తెట్టిది మి త్రివిధం, బని చెప్పుదు రట్టిచంద త మఖలము దుర్వో
ధనునందుఁ గలదు నాయెడ, మన మూఱసి యుండు నా క్రమం ద్ర ప్తీ తిన్. 103

క. జను తెట్టిది శత్రువిధం, బని చెప్పుదు రట్టిచంద త మారయఁగా దు
ర్లుండ వగునీకు నాయెడ, వినుము కలిగె దీన మనసు త విచ్చెం గుటిలా. 104

ఉ. కావున నీకు నప్రియముఁ త గౌరవరాజనకుం బ్రియంబునుం
గా విధి మెచ్చ బాహుబలగర్వ మఖర్వము గాఁగ లక్ష్మీకిం
జేవయుఁ గీ ర్తి కున్నతవిశ్రజ్ఞంభణముం గలుగఁ ముకుందగాం
డీవులఁ దాకి గెల్చెదఁ గర్ణడిందిమగంటిమి యుల్లసిల్లఁగన్, 105

వ. అని పలికి మఱియును. 106

తే. భండనంబునఁ బార్థుడే త బడక ¹నేడు, మేలుచే యైతినేనియు త మృత్యువునకు
నెన్నుడును నగపడ నాకు త నివ్విధంబు, సందియములేక చి త్తంబునందుడోచె.

చ. వినుతమహాశ్రముల్ వఱపి త విక్రమసంపద నాకుఁ జూపున
ర్జునుభుజలీల కోర్చెద వ్యసుంధరఁ జక్రము గ్రుంగి నారథం
బునకు నవార్య మై యెడరు త వుట్టక తక్కిన శల్య చూడుమీ
నను విశిఖావలీవిలనంబున నాతనియేవు మాపెదన్. 108

వ. నీకు వెఱపింప నయ్యెడుకొలందివారిని వెఱపింపుము కర్ణుండు విక్రమంబునకుం
గీ ర్తికి నాన్నదం బగుటకు. జనియించినవాఁడు గాని భయంబు గొనుటకుం గాదు
కురువతినన్నిధి నీవు సారథ్యంబునకుం బూను చుండి పలికికొన్న బాసకతంబున
బ్రదికిపోయి తనిన విని శల్యుండీయసర్థప్రలాపంబులం బ్రయోజనం జేమి వినుము
కర్ణ కర్ణులు వేపురై నం గిరీటిని గెలువం జాలుదురే యనుటయు నితండు గినుక
²నెఱ్ఱనై న కన్నుంగవతోడినవ్వు నవ్వుచు నిట్లను ధృతరాష్ట్రునిన్నిధి ను త్రమద్వి
జులగోష్ఠి సఖులదేశాచారవిదుం డైనవృద్ధబ్రాహ్మణుండు సెప్పవంటి బాహ్లిక దేశం
బునవారు గోమాంసంబు నంజికొని మద్యపానంబు సేసి నగ్నులై యసంగతదురా
లాపంబులతోఁ దిరుగుదు రని తొడంగి యనేక ప్రకారంబుల బాహ్లిక దేశనిండోప
న్యాసంబు సేసి నట్టిబాహ్లికుల కొడయుండవు తత్ప్రతంబు లగుపుణ్యపాపంబుల
నాటవపాలు నిన్నుండేరు నట్లుంగాక వారియరాచారంబులు వారింపమింజేసి యా
కల్మషంబు లెల్లను నిన్నుం బొందు బాహ్లికులకంటె మద్ర దేశజాతు లవినీతు లని
యార్యులు సెప్పుదురు ని న్నేమి సెప్పం గల దింతవట్టు నెఱింగి నాలుకయడంచి
యుండు మనవుడు నమ్మదేశ్వరుండు. 109

క. లావులు ³రథాతిరథం, ఖ్యావేశం దెలియఁజెప్పెఁ త గాదే భీష్ముం

1. క. నేను. 2. అ. నెఱ్ఱ నైకన్నుంగవతో నవ్వుచు. 3. ఆ. రథాతిరథసంఖ్యా.

- దావచనమ్ములు మనమున, భావింపుము క్రోధ మేల శ బలియుండ నీకున్. 110
- తే. విడుతు రాత్తుల బంధుల శ వెలలు గన్న, నమ్ముదురు కులకాంతల శ నంగదేశ
జనితు లగువారు విభుండ వ్యజ్ఞుల¹ కిట్టు, లేలొకో నొడ్లచరితంబు శ లెన్న నీకు.
- క. వరదోషము సెప్పంగ నేర్తురు గా కాత్మీయ మైనదోషంబు మది
బరికింపంగ నధములు నేర్తురె తలంపక యుంటి పలుకరతో నుండకుమీ. 112
- వ. అని యుల్ల నం బాడి మఱియును. 113
- ఆ. నకలదేశములను శ నన్మార్గవర్తులు, గలరు దుష్టతతియు శ గలిగి యుండు
మది నెఱుంగ నేర్పుమధ్యస్థు లదియును, నదియు నుగ్గడింతు శ రెదురు మెచ్చ.
- వ. ఒక దేశంబు బాగోడ యగుట కలుగునే యట్లుం గాక సదాచారదురాచారంబులు
దైవం బెఱింగెడు² నీ వనాత్మజుండ పూర కుండు మనియె న ట్లయ్యురువురు వివా
దంబుసేయుట యాలించి చేరి కౌరవపతి సఖభావం బువన్యసించి రాధేయురాజత్వ
గౌరవంబు గొనియాడి మద్రవిభుని వారించిన నాసూతనందనుండు నగుచు శఱ్ఱ
సుద్దేశించి పొడ పొడ రథమ్ము పో నిమ్ము పో ని మ్మని పలికె నట్లరిగి శఱ్ఱుండు
నస్మితుం డగుచు వెండియు నర్జును³ నుగ్గడించి శృష్టుండు సారథియును గాండీ
వంబు సాధనంబును నై యప్రతిహతమనోరథుం డగునారథికుతోడం బెనంగ
నోపితేని నీవ మాకెల్లను రాజ వమ్మేటిమగనియరదంబు మన మొగ్గరంబు చిక్కు
వఱుచుట గలుగు నని యెఱుంగ నయ్యెడు మన మేమటక యుండ వలయు
నీ తోచుదుర్నిమి త్తంబు లనునంధింపుము. 115

... శఱ్ఱుండు గర్జనతో నప్పుడు దోచునల్పతంబులు వెప్పట. ...

- క. వఱులు మనచేరువఁ బెల్లఱుచుట బెట్టెదురు గాలి శ యడరుట గ్రద్దల⁴
తఱ చయి యాడుట వికృతపు, టఱపులతో రేగి కాకు శ లఱుచుట గంటె, 116
- వ. అని వెండియు. 117
- ఆ. సిడముకామ నూడు శ వడఁకెడు మన తేరి, చుట్టు మెఱుఁగు గట్టినట్టివిఱుత
వడగలందుఁ గంటె శ వెడలెడు మంట లు, గ్రంబు గాఁగ నోపు శ రణము నేడు.
- వ. అనియె నప్పుడు రాధేయుండు ధృష్టద్యుమ్నాభిరక్షితం బయినధర్మతనయవ్రా
హంబు గనుంగొని రథివరులం దగినయెడల నమర్చితసమోహరం బాయితంబు
సేసికొని యురవడింప నమ్మద్ర పతి య త్తైత్తి యాలోకించి. 119
- ఉ. అల్లదె యర్జునధ్వజవిహారము గానంగ నయ్యెడుం గపీం
ద్రోల్లననంబునక మెఱసి శ యుద్భటు లై నత్రిగర్తు లేవు శో
భిల్లంగ వారె యన్నరుని శ బెట్టుగఁ దాకి రతండు నంపఁ
న్వేల్లి నిగిడ్చి ముంచె నదె శ నింగి గుణధ్వని వొంగ వారలన్. 120
- ఆ. అనినఁ గర్ణుఁ డీట్లు శ లనియె నుశ్తక, బలముచేతఁ బొదువఁగబడి కిరీటి

1. అ. కల్ల, నొడ్లచరితంబు లెన్న నీ కుచితమగునె. 2. అ. నీవు నాత్మజుండవు. కె. గ. నగించి.

- మేఘపిహితుఁ డైనమిహిరునిచాడ్చున, వాఁడి లేక యున్నవాఁడు గంట. 121
- వ. అనుటయు శబ్దండు. 122
- చ. వరుణుఁడు నీళ్లచే జెడునె య వాయుసఖుండు మహేంధనోత్కర
స్ఫురణ నడంగునే నరుండు య వోరుల నేవఱు లేల కల్లు నె
వ్వరికిని వానిఁ గీడ్పఱువ య వచ్చునె గాలిఁ బరాభవింపగా
1 దొరకొనినం జలంబుమెయి య దోయధి యంతయుఁ ద్రావ వచ్చినన్. 128
- ఆ. దేవతలకు నైన య దేవేంద్రపుత్రుని, నాహవమున గెలువ య నలవి గాదు
మనము గెలుతు మిట్టిమాట లాతనిఁ జేరఁ, జనక యాడి దీన య సంతసింపు. 124
- ఉ. మేరువువోలె నొప్పినసమీరణపుత్రుని పేర్మియున్ మహా
దారుఁడు ధర్మచందను నుదాత్తతయున్ విజయానుజన్ము లే
పారఁగ నున్నసంపును న్యహంకృతి యేర్పడ ద్రావదీనుతు
2 ల్వీరల మీఱి పొల్పెనఁగు య లీలయుఁ జూడుము సూతనందనా. 125
- వ. పాదపులు ధర్మవరు లేవ్వలన ధర్మంబు గలుగు నవ్వలనికి జయంబు గలుగుట
దప్పదనునమయంబున సంశయక కులంబుంగనుంగొని మనసైన్యంబునునవ్వసాచిం
జూచి వారిసేనయును గడంగి యొండొంటితోఁ దాకిన గంగాయమునలనంపా
తంబుచందంబు దోచె నట్టియెడం గురురాజు రాధేయుని మద్రరాజుం దగురా
జులను సాదరావలోకంబున సంభావించి యిట్లనియె. 126
- ఆ. ఎద్ది ప్రియము సేయు య నేపారుశూరుల
చిత్తములకు నది యుదాత్తభంగి
నొదవె మీకు బాహుమదమునఁ గొనియాడుఁ
దుగ్రశౌర్యమహిమ యుల్లసిల్ల. 127
- క. బలు పెనఁగఁ బొందుపుత్రులఁ, బొలియించిన నతులరాజ్యభోగంబును వా
రలచేతం బొలిసిన నుజ్జ్వలనాక సుఖంబుఁ గలుగు య వ్రాలుండు పోరన్. 128
- వ. అనిన వార లందఱు నుబ్బి సింహనాదంబులు సేయుఁ దూర్యనినదంబులు సెలంగ
సైన్యంబులు సంతనంబునం బొదలె నప్పు డశ్వత్థామ రథిజనంబులమనంబులం
బ్రమదం బెనంగ నిట్లనియె. 129
- క. ఆయుధము విడిచి యుండఁగ, సాయకగురు మీరు నూడఁ య జంపినకట్టే
సాయుని ధృష్టద్యుమ్నుని, మాయించియ కాని తొడినరములు పే నూడ్చున్.
- క. కడువడి వడముడియును గ,వ్వడియు నతనిఁ గావఁ బూని య వచ్చిరయేని
జెడుదురు మచ్చాపంబున, వెడలువివిధవిశిఖశిఖలరవేడిమిచేరన్. 181
- చ. అన విని యవ్వరిష్ఠరథిరకావలి పెల్లుగఁ బొందుపుత్రయో
ధనులవయిన్ వెనం గవియుదర్పము వార లుదగ్రవృత్తి మా

కొనినమహా గ్రంథంగియును శ ఘోరపులీల విన్మయంబొన
ర్చె ననిమిషాంతరంగములఁ శ జెల్లె రణంబు నుదీర్ణరా ద్రమై. 132

క. జననంక్షయంబు పెల్లె, మనవచ్చుం బ్రళయకాల శ మయ్యెనొ కా కం
దును నిట్టివి గలనే యని, మనమునఁ దలపోయె వలసె శ మముబోటులకున్.

వ. అట్టియెడ. 134

ఉ. శ్రీతి యెలర్ప వీరుల వ్యరించుటకుం జనుదెంచి యప్పరో
నాతము గంధపుష్పవర్షవర్షణ కెళియొనర్ప సారభం
బాతటి సంచరించులలితానిలుఁ డెక్కుడు సేసి వీచె సంచ
జాత నవీన ఘర్మజలరజాలక సైనిక లాలనీయుఁ డై. 135

ఉ. ఆ సమయంబునం గురుకుల గ్రామి భీమునిఁ దాఁకె వైరినం
త్రాననమత్తవారణకందంబనముద్భటుఁ డై యతండునుం
జేసె రణంబు దత్ప్రబలసేన దలంకెనునట్లుగా నము
ద్భాసితదుర్నివార్యబహుభాణవిసారణదారుణోద్ధతిన్. 136

క. పదపడి రాధేయం డున్నదవృత్తిఁ గవిసె గుణనిగదాంబును బె
ట్టిద మగురథనిస్వసముం, జదల నిగుడఁ బాండవా గ్రజన్మునిదెనకున్. 137

వ. ఇట్లు గవిసిన మనసైనికు లిట్లని రివ్విధంబున ధర్మనందనుం గదియ నడరిన
నరుండు వచ్చి యడ్డంబు సొచ్చునపుడు. 138

చ. నరునకు నూతనూతికి రక్షణం బగు నేఁ డతిఘోరభంగి సంచ
దరయ నితండు గి టడఁచు శ నాతని నన్నటు లున్నవాఁడు దు
ర్భరరిపుబాధ దక్కి కురురాజ సుఖత్వముఁ బొందు నిష్టు రం
డరదము సేరి యాతనిమహాస్త్రవిలాసము నూత మేర్పడన్. 139

క. గెలు పెల్ల భంగి నితనికిఁ, గలుగు ననుతలంపు వ్రట్టఁ శ గా నిపుడు మనం
బుల జనియించు మనోరథ, మలవడుటయుఁ బోర నెఱుంగన య్యెడు నదియున్.

వ. అనుచుఁ గూడుకొని రథకరితురగనమ్మర్దనిర్దళితభూభాగంబుగా నురవడింప రాధే
యం డతిభీషణం బగురణంబున. 141

తే. మిగిలి యప్పాండవా గ్రజ్రమగఁటిమియును
జలముఁ గోల్పుచ్చి తూలఁ బోఁ శ బలికి మెఱసె
నధివ యతనికి వీరమై శ నడ్డవడఁగఁ
గడఁగునదైనయోధులగర్వ ముడఁచి. 142

— యి కర్ణుడు ధర్మజుడై గవిసి విజృంభించుట. యి—

వ. అనిన విని నంజయునకు ధృతరాష్ట్రం డి ట్లనియెఁ గర్ణుండు దన మొన యెట్లాయె
తంబుసేసెఁ గాంతేయముఖ్యునైననన్నాహం బెట్టి దతం డతనింబొదివినయప్పుడు
గత్తడి యెవ్వలననుండె నవ్వీరుం డన్నకడనున్న నానూతనంధనునకట్లు సేయవశం

బగునే వానవుండు నకలసురగణంబులతోఁ బన్ని యన్నరునిపైవచ్చి ఖండ వంబు గాల్చు కుండఁ గావం జాలెనే బ్రదుకున శాసవశుత్తుగల కతిని మార్కొన వచ్చునే రాధేయునకు వచ్చుం గాక యనుటయు. 143

తే. ఇట్లు లను సంజయుం. డహ్మహిశ్శరునకు
సంగవతిమోహరంబుత్రైతంగు ధర్మ
సుతునియొడువిధంబు న్నరునుండు వారి
పోరు నెడ లేమియును మీఁదిరపోరు వినుము. 144

వ. కృపాచార్యుండును గృతవర్మయు మాగధులు వలవట శకునియు నులూకుం డును గుప్తపుడడంబులతో వారికెలనను సంశ్చకగణం బిరువదినాలుగువేలు ముఖ్యరథంబు లగ్గలిక నుల్లసిల్లి దావటను నీకొడుకులందుఁ గొందఱు కాంభోజ శకయవనసైన్యనమేతంబుగా వారియవులను బహుబలభాసితం డై దుశ్శాస నుండు వెనుకనుం గతివయసోదరపరివృత్తుం డై కురురాజు విఱుందను నశ్వ త్థామప్రముఖయోధులు గరినికరకృతసన్నాహులై యన్నరవతి నియోగింప నతనిపజ్జ నిలువ నిజపుత్రులుఁ దనచుట్టునుం గదిసి యెనక మెనఁగుబరవనంబున మెఱియ నూతనూనుండు సేనాముఖంబునకుం దిలకం బై నిలిచి పోలిచె నట్లు మోహరించి మదకలమాతంగంబులతఱచుకతంబున మొయిశ్శమొ త్తంబుల కైవడిం గాఱుకొనున మొయిన నురవడి నడపించునాకర్ణునిం గనుంగొని కాంతేయా గ్రజుండు గాంధీవి రావించి యిట్లనియె. 145

ఉ. నూతననూజమోహరము శ్ర నూచితై యెంతయు గట్టి యై నము
ద్వోతీతథంగిఁ దోఁచె నది శ్ర యుక్కునఁ బై పడి యిబ్బలంబు ని
ర్ధూతము సేయ కుండఁగ నెదుర్కొని యెమ్మొయి నిల్వరింత మ
న్నీతి విధింపుమా బలువు శ్ర నేర్పును దద్జ్ఞులు పిచ్చులింపఁగన్. 146

వ. అనుటయు సంక్రందననందనుండు. 147

తే. సారవంత మై కర్ణునిసైన్య మురవ
ణించుఁ గా కేమి దీనికి శ్ర నృపవరేణ్య
పూని సేయంగ వలయుఁ బ్రధానకార్య
మతని సమయించుటయ నాకు శ్ర నది భరంబె. 148

వ. అనిన విని యమృతుజవతి యుతని కిట్లను న త్తేని నీవు . రాధేయుని గెలుపుము భీమసేనుండు సుయోధనుని నకులుండు వృషసేనుని సహదేవుండు సౌబలుని శతానీకుండు దుశ్శాసనుని సాత్యకి గృతవర్మను భృష్మద్యుముండు ద్రోణపుత్రుని ద్రావదేయులు శిఖండియుం దారును దక్కటిధార్తరాష్ట్రులం దలఁపడువా రేను గృపునితోడం బెనంగెద ననుటయు నట్ల కాక యని యతండు మున్ను దననిలి

చిననెలవునకుం జనునెడ నయ్యుద్ధిపిరువనువు తెలుగు వార లందఱకు నెఱింగించె నతండు వలపటివలన సైన్యాగ్రవర్తి యయ్యను వ్యవహరిండు వామ పార్శ్వవర్తి యయ్యనునై నేయద్రావదేయసమేతంబుగా నప్పుండవాగ్రజుండు మధ్యభాగస్థుం డయ్య నున్నయమ్మోహరం బా సూతనందనుమొనయురవణి సరకుగొనక మార్కొనియె ననవుడు నాంబికేయుండు.

149

మ. నరుఁ డయ్యె విని వచ్చె నన్నరునకు శ న్నంశఁ ప్తకశ్రేణికి

స్తర మత్యుద్భటభంగిఁ జెల్లుటయు ము శ న్నాచించి తీ వయ్యుధి
ప్రిరునిం గర్జుడు దాఁకి యోర్చె ననియుం శ జెప్పంగ వింటి రణం
బరయం జిత్రము సెప్పు మత్తెఱుగు సుశ్రవ్య క్తంబుగా నంజయ.

150

వ. అని యడిగిన నంజయుండమ్మావవవతి కిట్లను నట్లు ధర్మజుండు సెప్పెన కాని యయ్యిరువాఁగుం గదిసినప్పు డన్నియమంబు నడవక 1 కయ్యంపుటచిత్వంబున నొండుజెఱుగు సెల్లె నది యెఱింగించెద నవధరింపు మవ్యధంబున మొనలు రెండును నొండొంటిం దాఁకొనునమయంబున నవ్యసాచి గర్జునడచుచక్కటికి నడరం గడంగినఁ గ్రాలుకపికేతనంబుగ్గనుంగొని తేంపు వెంపునఁ బొంపిరి వోవుచుఁ ద్రిగర్తాదిసంశ ప్తకులు సరభనంబుగా నడ్డవడి పైకొని రఱిమి పొంగినవయోనిధిం బోలిన నబ్బలియుండు సెలియలికట్టం బోలి నిలువరించి మాతంగ ప్రముఖసేనాంగనకలాంగళకలంబుల నిలాతలంబు గప్పు చుండ నొండొండ పేర్చి యాబలం బా బలమర్దననందనుసరదంబు ముంచికొనిన నవ్వీరుండు విజృంభితవిక్రముం డై బడబాగ్నికీలాకలాపంబుచందం బగుసాయకనికాయంబు నిడిగించుచు నెక్కుడుమదంబున నమ్మాకలం ద్రెక్కిను చుండఁ దల్పికారం బాలోకించి రాధేయునకు శఙ్ఖుండు.

151

ఉ. అల్లదె యర్జునధ్వజవిహారము గానఁగ నయ్యెడుం గపిం

ద్రోలనంబునక మెఱసి శ యుద్భటు లైనత్రిగర్తు లేవు శో
భిల్లఁగ వారె యన్నరుని శ బెట్టుఁగ దాఁకి రతండు నంపవె
న్వెల్లి నిగిడ్చి ముంచె నదే శ నింగి గుణధ్వని వొంగ వారలన్.

152

వ. అని చెప్పి చూపె బదంపడి భారద్వాజపుత్రునిబరవసంపుమాటల నాటోపంబు మిగిలి మనరధికులు గవిసిన దారుణరణం బయ్యె నని యాకర్ణించి తది యేర్పడ వినుము వివరించెద.

153

సీ. కృపుండు సౌబలుండును శ గృతవర్మయును నలిఁ

జెలఁగుమూఁకలతోడఁ శ జెలుచఁ గవిసి

కాశ కైకయ మాత్యు శ కౌసల పాండ్వాది

బలములఁ దాఁకి రగ్గలిక మెఱయ

నారెండువాఁగుల శ నాయుధంబుల¹యెడ

మంటలుఁ బొల్లును శ మింటఁ బుడమిఁ

జూడ నక్కజముగఁ శోఁశిత²ధామము

ప్రచురధూళీతిమిరముల నడఁప

తే. భగ్నరథములు నిపతితేరథములు నిహతి

హయములును మృతభటులును శ రయమునకు వి

ఘాత మొనరింప నున్మద్రగమనభంగు

లందు బలువెర వొలయుఁ బోరరాడి రథివ.

154

వ. ఆలోన.

155

—శక్తరుఁడు పాంచాలకుమారుల నశేకులం జంపుట—

ఉ. మేలిమదానశంబులును శ మేటిహయంబులుఁ దమ్ముపిండు నా

భీలతఁ జుట్టి రాఁగ రథభృందముతోఁ గురురాజు కర్ణుదో

ర్శిలకుఁ దోడ్పడఁ గడఁగె శ రేణు వ్రదీర్ణముగా నతండు పాం

చాలబలంబుపై నడరె శ శౌర్యనముద్భటబాహువీర్యుఁడై.

156

వ. అబ్బలంబునకు జానట యై చేదిసైన్యంబును బెనుఁబ్రా పై పాండవానీకంబునుం

దఱిమినఁ బెరిగినదర్పంబునం బ్రదీప్తుం డయి యక్కర్ణుం డాగట్టిమాఁకలం

దఱిసి మెఱుంగువాలమ్ములు వఱప నవి వీనుంగుపెంట లగుచుండ నుఱక

యుక్కునం బొదివినబలుమగలకుం గీర్తియు స్వర్గంబును నొసంగి తమవారి

కంటఁ బ్రమోదభరితులం జేయుచు సాయకాసారంబులు వరఁగించుచు బహు

విధరథప్రచారంబు లుల్లసెల్ల నాసేనలును గృపకృతవర్మాదియోధబృందంబులతో

బెనంగుమొనలును నొక్కటిగాఁ గలంచి యందు శోఁశితజలంబులను మాంస

మజ్జామస్తిష్కకర్దమంబులను బలితాతపత్రహంసంబులనుం బాలుచునట్టి నదీ

ప్రవాహంబులు వఱపె ననుటయు ధృతరాష్ట్రండు ధర్మసందనుం గర్ణుండు గది

యునప్పు డతని కక్కడ నడ్డపడుట శవ్వరు గడంగి రిక్కడ నితనికిఁ దోడ్పడ

నెవ్వారు గలిగి రనుటయు సంచయుం డవ్వభున కిట్లనియె.

157

తే. ఇవ్వధంబున సేనలక్రొవ్వడంచి

సూతసూనుండు ధర్మజుఁ కేతనంబు

దెనకు నడర ధృష్టద్యుమ్ముఁ శ డేనక మెనఁగ

బంధులును దాను వడి నడ్డరపడియె నధివ.

158

క. వారలఁ గడచి ప్రభద్రకు, లారాధేయువయి గవియ శ నాతండు మహా

దారుల సేమ్యర భద్రా, కారుల నారాచన ప్రకంబునఁ గూల్చెన్.

159

క. కని పాంచాలురు గోవంబును దర్పము నెఱయ మెఱయఁ శ బొదివిన రాధా

- తనయుం డిరువదియేవురఁ, కునిమె నిరువదేను వెడఁదతూవులఁ బెలుచన్. 160
- క. వెండియు నేవునఁ బైకొని, చండశర ప్రశరములు వ్రేసెనె గురియఁగ ను
ద్దండతఁ బొంచాఁబరఁ గల్గుం దేవురఁ జంపెనైదుకూర్రాత్రుములన్. 161
- వ. ఇట్లు భానుదేవ చిత్ర సేన సేనాబిందు తపన శూరసేనులం గీటడంచి మాటోపదీపి
తుండయి చక్రరక్షకు లగును షేణసత్త్విసేనులును వెనుక బలసివచ్చువృష సేనుండు
నిమ్మవృక్షగుడుకులఁ గడిమి రూఢి కెక్కం దనకు రణక్రీడకుం దోడుపడియెను
నుల్లానంబుననుల్లంబు వల్ల వింపం బొండవబలంబులం గలం దునయ్యంగపతిమీఁద
ధృష్టద్యుమ్ను శిఖండి జనమేజను ప్రముఖపాంచాలకుమారులును సాత్యకినకుల
సహదేవద్రావదేయులును గేకయ్యమాత్యయోధవీరవ్రాతంబును భీమసేనపుర
స్సరంబుగాఁ దోఁతెంచిన బహుళజలధరంబులు ధరణీధరంబువయిం గురియు
పెనుసోనచందంబు దోఁవ వివిధాస్త్రశస్త్రంబు లలినివయిం దొరఁగింపం గనుం
గొని కౌరవేశ్వరుండు దుశ్శాసనశకునితదీయతనయులు దనకెలంకులం దఱుమం
గరిఘటలతోడం గడంగి యవ్వడముడిని మూర్ఖుని. 162
- క. తానును వారును దూవుల, వాన వయిం గురియ నతఁడు ౩ వారించి గళ
ద్దానాంబులొలమధుకర, మైనగజవ్రజముఁ బటుశర్రాద్దులఁ బొదివెన్. 163
- క. బొదివెడనప్పుడు శౌర్యోన్మదుఁ డగునయ్యనిలతనయ్యమార్గణములు బె
ట్టిదముగఁ గవియును నోటఁజి, యెదురుపలే రైరి కురుకురలేంద్రుఁడు వారున్. 164
- మ. బలుగాలిక నలుదిక్కులం జెదరునభ్రాత్రేణి¹మాడ్కిన్ నము
జ్వలనూర్వాంశులచేత విచ్చునిబిహ్వధ్వంతంబు చందంబుఁ జూ
డ్కులకుం దోఁచెఁ బ్రచండనంగరవటీర్ష్యుండైనమాభీముకూ
పులమొత్తం బడరం గరిప్రకర ముగ్ధాభ్రాత్రి యె తూలివన్. 165
- వ. అట్టియెడం గృవప్రముఖరథికులు రాధానందనభవన్నందనులకుం దలకడచి పవన
నందనుపార్శ్వంబులం దఱుముధృష్టమృన్నాదియోధులం దలవడిరి దుశ్శాసన
ప్రభృతులును వారిం గూడికొనిరి కర్ణనందను లక్ష్మిమూర్తమర్దనుం దాఁకి రందు
సుషేఖుండు. 166
- క. ఖరభల్లంబున నాతని, శతాననము ద్రుంచి నారకనములు రయము మై
నురమున నేడు సొనిసి ని, మ్రరనినదం బెనఁగ నార్చె ౩ సురలు నుతింపన్. 167
- ఇథ భీమసేనుడు కర్ణనందనుఁ డగునయ్యసేనుం జంపి విజృంభించుట. —
- సీ. కనలి యెండొకవిల్లు ౩ గొని కీచకాంతకుఁ, డక్కుమారునిచావయ్యుష్టి విలుగ
నేసి మై బల్దూపు ౩ లీరేడు నాటింది, తన్ను పొడరురారాధాతనూజ
నుబ్బువాలములు ౩ డెబ్బదిమూఁట వా,రించి తత్పుతుఁడు దోర్లొల మెఱయఁ
జేరిన నానత్వీరసేనురథ్యంబుల, నూతుఁ గార్ముకమును ౩ గేతనంబు

తే. నేషుమాపులఁ దునుమాడి శ యేంచి మూఁడు

నారసము లంగమున గ్రుచ్చి శ నాశమునకు
వికసిలాంభోరుహముఁ బాపురవెరపు దోఁపఁ
దునిమె వెనఁ గ త్తివాతియ్యమ్మున శిరంబు.

168

వ. తునిమి దోస్సారంబు దుర్వారంబుగా నుక్కునం దక్కటిరథికజనంబులవము నడరి
1 కృవకృతవర్మాదిరథికవరులకోదండంబులు దుండంబులు సేసి వారిం గ్రూరమార్గ
ణంబుల ముద్దించి దుశ్శాసనుని సాయక త్రయంబునను సౌబలునిఁ దద్విగుణ
బాణంబులను స్రుక్కించి యులూకుని నతనితమ్ముని నొక్కుమ్ముడి విరధులం
గావించి కర్ణుకొడుకుం గని యోరిసుషేణా పాలిసితి పొమ్మునుచు బలునారసంబు
నిగిడించిన నది నడుమన కర్ణుండు నఱకి మెఱుంగుటమ్ములు మూఁడు మేనం
బఱప నుఱక మఱియు నట్టిమార్గణం బక్కుమారు నుపలక్షించి యేసిన నా
సూతనందనుం డదియునుం ద్రుంచి యవ్వడముడిమీఁదఁ ద్రిన వ్రతితీవ్రప్రదరం
బులు వరగించె నప్పుడు నకులుండు గవిసిన.

169

ఆ. చిత్రచాపము క్తశశితశరపంచక, హతశరీరుఁ జేసి శ నాసుషేణుఁ

డేచి నకులుఁ డతని శ నిరువదియమ్ముల, నొంచి కర్ణమనము శ నొవ్వ నార్చె.

చ. అలిగి సుషేణుఁ డెంతయు రయంబునఁ దొమ్మిదిదొడ్డవాడితూ

పులు మెయి జొన్ని విల్ దునిమి శ పొంగిన నొండొకదీప్తచాప ము
గ్గలిక దలిర్ప నెత్తి వెనఁ శ గార్కుకదండము ద్రుంచి నొంచె దో
ర్బలవిభవం బువాత్తముగఁ శ బాధునితమ్ముండు సూతు నాతనిన్.

171

ఆ. అన్యచాపలసితహస్తం దై కడఁగి సు, షేణుఁ డతనివప్ప్రబాణగాధ

నిహతదేహుఁ జేసి శ సహదేవుఁ డడరిన, మేటితూపు లేడు శ మేనఁ గ్రుచ్చె.

క. అయ్యిరువుర యబ్బాలుని, కయ్య మమరదైత్యరణముకరణి మహాగ్రం

బయ్యె వృషసేనుఁ డత్తఱి, నియ్యని సాత్యకి నెదిర్చె శ నిషుచయ మడరన్.

సీ. సాత్యకి వృషసేను శ సప్తనవ్రతిమార్గ,ణంబులఁ బొదివి బాణత్రయంబు
సూతుమై బఱపిన శ నాతఁ డాతనిపెను, 2 గడఁత వాలికయమ్ము శ గాఁడనేయ

గోపించి మూఁడుబల్లూపుల సారథి, నొకభల్లమున విల్లు శ నుజ్జ్వలాత్మ

నప్తకనిహతి నశ్యశ్యంబుల నేకకాం,డన్నార్తి గేతుదంధంబుఁ దునిమి

ఆ. శినివరుండు వక్ష్యమున మూఁడుశరములు, నాట సొగసి కర్ణసనందనుండు

డెలిసి కనలి వాలుఁ శ బలకయుఁ గొని తేరు, 3 డిగ్గ నవియు నతఁడు శనుగ్గుసేసి

వ. ఇవ్విధంబున విరధుండును నిరాయుధుండును నగునక్కుమారుం గనుంగొని
దుశ్శాసనుండు రయంబున నెయిది నిజరథంబుమీఁదికిం దిగిచికోని తొలంగం
గొనిపోయిన నతండు వేటొక్కయరదం బెక్కి యెప్పటియట్ల తండ్రి తేరివెనుక
వర్తించె నయ్యంగపతి దొమ్మిదియమ్ము లడరించి శైనేయుసూతాశ్వచాపంబులు

1. క. గ. చ. కృపకృతవర్ణులకోదం. 2. గ. గణత వాలమ్ము. 3. ఆ. డిగ్గి కనియ నవియునుగ

రూ పడంచి యులనిఫాలమ్మున మూడు వాలిక యమ్ములు నాటించె నానర్థ్యక
నందనుం డన్యన్యందనారూఢుం డయి కపిసి కర్ణనకుం దోడువడుబలంబులం
గలంచి యులనినువున నేమనారసంబులు నిగిడించె: గూడికొని శతాసీకుం
డన్నియశరంబు లేసె నప్పు డురవడించి తక్కుటిద్రావదేములు డెబ్బదిమూఁ
డును ధృష్టద్యుమ్ముండును శిఖండియుం బదివదియు భీమసేనుం డటుపదినాల్గును
సహదేవుం డేనును నకులండు ముప్పదియును ¹(యుయుధానుం డేను) బాండ
వాగ్ర జుండు నూలును బాణంబు లాసూతపుత్రువము గుప్పించి నొప్పించిన.

క. మదమున నతఁ డందఱుఁ బది, వదితూలుల నే పడంచి ౧ బహువిధగతులం
దదనీకంబునఁ దే రొప్పదముగ వడి సంచరింపఁ ౧ బెద్దయు మెఱసెన్. 176

శా. శై నేయుండును భీమసేనుండును ధృష్టద్యుమ్ముండుఁ ద్రావదీ
నూసులే ము న్నడరంగఁ గట్టి విశిఖ్రస్తోమంబు లొక్కుమ్మడి
మేనగ్రుస్వ శిఖండియుఁ భువబలౌ న్నైతంబు సూపఁ వెసం
దా నయోధుల సూతసూతి ²విరభర్త్య స్థులం జేసినన్. 177

వ. వియచ్చురులు వెఱఁ గందరి వెండియు నవ్వీతుండు వారల నందఱ నత్రుధారలం
బొదువుచు నేడెఱుం బెఱవారిని బాణాంధకారంబునం గప్పినం ద్రిప్పికొనియును
దొలంగియుఁ దెరలియు ములఱియు నాంధికసంఘంబు దైన్యంబు నొందె నంత
ధర్మనందనుని బాధింపఁ ³దలం పయిన. 178

క. ఆ రాధేయుం డాతని, పై రయమునఁ గవియుఘోరభంగిఁ గని మహా
దారంబుగఁ జేదిబలము, బోరన నెడసాచ్చెఁ దూర్యములు మొరయంగన్.

ఉ. సూతలినూజుఁ డబ్బలము ౧ సొచ్చి శతత్ర యయోధవీరులం
జేతులతీట వో నులుము ౧ సేసి విశ్వంఖలదర్పమర్దముం
డై తిలుమంగఁ గల్పితరథాక్ర మ ముప్పగ వచ్చి ధర్మజుం
బ్రీతునిఁ జేయుచుం గడిమిఁ ౧ బెప్పరి సాత్వికియుఁ శిఖండియున్. 180

క. వారికిఁ దోడ్పడి యక్కడి, విరులు గొందఱు గడంగి ౧ వివిధోగ్ర శరా
సారము లంగాధీశ్వరు, పై రయమునఁ గురిసి రుగ్ర భంగిఁ జెలఁగుచున్. 181

క. కురువఱి యోధులును స, త్వరు లై యారధికవరులఁ ౧ దాఁకి భుజావి
స్ఫురణము సూపిన నద్భుత, కర మయ్యెఁ దదవనరంబుకయ్యం బధిపా. 182

వ. ఆ సంకులనమరంబునందు. 183

శా. బాణజ్వాలలు బెట్టు పర్వ గగన్య ప్రతీభణజ్వాలతా
క్వాణస్ఫూర్తి ఛటచ్చటారవముగాఁ ౧ గర్జోగ్ర దావాగ్ని య
క్షిణోదగ్ర త వైరిసైన్యవనభర్తస్త్రిభావనిర్వాపా
రీణం బై వెలుఁగొందె నిర్జరులు పర్జింపంగ నే ముబ్బుగన్. 184

వ. అమృతహోగ్ర విజృంభణంబున. 185

క. ఆటోవ¹మడఁగి యచ్చటి, మేటిమగలు టిచ్చనడిగి १ మెయిగలి కర్ణం
డేటలవికిఁ గవిసె ధను, ర్జ్వాటంకృతి సెలఁగఁ బొండ్రవాగ్రజఁ బెలుచన్. 186

వ. ఇత్రైతంగునం గవినన నతనిమీఁద నమ్మేదిసీనాయకుండు సాయకజాలంబులు
పరఁగించిన నతం దుఱక యతిరయంబున నవి వారించి. 187

సీ. నవ్వుచుఁ జాపంబు १ నడిమికిఁద్రుంచి మై, మఱువుఁ దొంబదిశిత్రమార్గణముల
భేదింప రత్నప్రభాదీప్త మగునది, సాదామనీచార్యజలద మంబు
జాపునితనువున १ కడ్డ మై యుండి వా, తాహతం బై పాయసప్టువోలఁ
బడుటయు మణిమయాభరణసుందరమైన, యతనిగాత్రము నత్యారాంబరంబుఁ

తే. బోలి యప్పుడ యానూత్రపుష్పిచేత, రక్తమణు మైనపల్లవోన్ ద్రిక్తకల్ప
తరువుచందంబు నొండె నగతండు రాజ,ధర్మమూఁది చలింప కదలెనధిప. 188

వ. ఇట్లదల్చుచు. 189

క. చదల మెఱంగులు వర్ణం, గొదమపిడుగునట్ల నిగుడఁ १ గుంతీసుతుఁ డు
బ్బు దలిర్ప శక్తి వైచిన, నది కర్ణుఁడు నప్తభల్ల १హతి నెడఁ దునిమెన్. 190

సీ. పాండవాగ్రజుడు దర్శంబును వేగంబు, నొప్ప నవ్వీరునియరమునందుఁ
గరముల ఫాలభాగంబున నాల్గుతో, మరములు సొనిపి నెత్తురులు వఱపి
యార్చినఁ బేర్చినగ్రయగ్గలికంబున, నానూతనందనుఁ १ డతనినూతుఁ
జంపి కేతువుఁద్రుంచి १ తాతశరంబుల, నంగంబు నొప్పించె १ నపుడు సాత్య

తే. కియు శిఖిండియ నెడసాచ్చి १ రయము బలువు
మెఱయ రాధాతనూజునిమేన నమ్ము
లోక్కమొగి నింప నయ్యోధుఁ १ దుఱక వారి
విరధులుగఁ జేసి విండులు १ విఱుగ నేసి. 191

క. తనువులఁ బలుబాణంబులు, నినిచి వెగడువఱచి కడచి १ నిరతిశయరయం
బునఁ గదిసి ధర్మనందను, ననేకసాయకపరిక్షితాంగుం జేసెన్. 192

వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుండు నొప్పించినందదీయనందంబునైఁ డింపంజాలకయమ్ము
హివతి హతసారథికం బగురథంబు దొలంగం దోలుకొని పోయనం దోడన తవిలి
నిలువరించి హాసభాసితం డగుచు నయ్యంగవతి యతనితో నిట్లనియె. 193

... కర్ణుండు ధర్మరాజు నొప్పించి యవమానించుట. ...

సీ. యత్రియకులమున १ జన్మించి యిది ధర్మ, మిది యధర్మం బని १ యెల్ల నెఱిగి
నట్టిసీ १ కిట్టిమహాహవమునఁ బ్రాణ,ములు డాచికొన శాస్త్రపులకుఁ దొలఁగి
పోవుట దగునె నీబుద్ధి గానఁగ నయ్యె, నృపనీతి యెఱుంగవుఁ १ నీవు బ్రాహ్మ

1. గ. మడిగియక్కడిఁది. క. మేగలి. జ. మేగరి. ఇట చూడు కర్ణ. గ. ఆ. ౧౧౬. పద్య. మైగలి
దుస్ససేనుడున్. పి. క. గ. చ. కిట్లు మహా.

- ణాచారవేదివి శ్రీయాగాధ్యయనముల, వర్తింపు కయ్యంబు శ్రవణ దుడుగు
తే. మింక ననుబోటిఁ దొడరిననంతకంటె, నెడరు వాటిల్లు వేగ పొవ్విష్టంటికడకు
వారియుఁ బార్థుండు నున్నెడక్కైన నరుగు, మేను దేగ నీదుప్రాణానశ కింత నిజము.
వ. అని పలికె గొంతివచనంబులు మనంబున నునికింజేసి వధియింప నొల్లనివాఁ డై
యప్పండవా గ్రజు విడిచి యా పురుషన త్తముండు తదీయ సేనాసముదయంబు
నానాశ్రునిహితంబు సేసె లజ్జాకులమానసుం డగునమ్మానవపతియును దత్ప్రదే
శంబున నిలువక తొలంగి పోయెం బోవుటయు. 195
- క. విను మతనియోధజనములు, మొనయుఁ దిరిగె నట్లు సమరమున విముఖం బై
చనునబ్బలముం గని వెనుకొనియెం గర్జుండు నీదుర్మోడుకులుఁ దానున్. 196
- క. పటుసింహనాదతూర్యోత్కటరవగుణనిస్వనములు శ్రగలసి యఖిలదీ
క్షటధారణ కేలినము, దృటము లగుచుఁ గురుబలమునఁ శ్రబరఁగె నరేంద్రా. 197
- ఉ. ఇమ్మెయి సూతనందనునియేడ్డఱి కోడిన యోధవీరనం
ఘమ్ములఁ బొండవా గ్రజుండు శ్రగన్దొని పేర్కొని పేరెలుంగునం
గ్రమ్మఱుడెంచుకొరవనికాయముగర్వ మడంపుఁ డన్న డై
ర్య మ్మిగులొత్త వే తిరిగి శ్రరారథికుల్ మరలెన్ బలంబులున్. 198
- వ. ఇవ్విధంబున వృకోదరపురస్సరంబుగాఁ బొండవబలంబులు మార్కొనినమన
మూఁకలుం గూడికొని తిరం బై 1 త్రోచి తలఁపడుటయు నయ్యురువాఁగునందు.
మ. కరిబృందంబులు ద్రెల్లెఁ బెల్లుగఁ దురంగస్తామముల్ పెక్కు గూ
లె రథాసీకము లగ్గలంబు గెడసెన్ శ్రలెక్కింపఁ బెక్కినకా
ల్వరమొత్తంబులు రూపడంగె నీడము శ్రల్పగ్గయ్యె నన్నెలనె
త్తురువెల్లికా మునిఁగెన్ మరుత్తచరవంశక్తుల్ వెక్కనం బందఁగన్. 200
- వ. అట్టినందడిగయ్యంబునభీమ సేనుండునులై నేయుండును బెట్టిదంపుటరవడిం గవిసిన
ధృష్టద్యుమ్నాదిరథిక్ ప్రకరంబును బరవసంబునేయుం గురుబలంబు వెఱచఱచివఱ
చినఁ గర్ణుం డదల్పిక రతలంబై త్రినిలునిలుమనివలికిన నమ్మాహారంబునిలువదయ్యె
నవప్తంభవిజృంభితుండైన యానూతనూనుండు వెండియుం గౌరవుల¹ వేఱువేఱపురి
కొల్పిమరల్చిననమ్మొనయును మొగకట్టినిలిచెనంతం బవమాననూనుందాను మా
కొన నగ్గలిం చె నతం డతనినాలోకించి యంతకుమున్న శ్రుతకే రిస్వందనం బెక్కి
యున్నతమయన్న వలను సాత్యకిధృష్టద్యుమ్నులకుం జూపి వారలతో నిట్లనియె.
ఉ. ఈతఁడు దుర్దశం బొరసె శ్రనేను గనుంగొనఁ గర్ణుఁ డేచి దు
ర్నితిపరుకా సుయోధనుని శ్రబీతునిఁ జేయుటకై కడంగె మీ
చేతికి నిచ్చి యిట్లురువు శ్రనేనెద నిన్నరనాథు నాకు నా

1. క. కోడంబడుటయు. 2. గ. పేరువాటిక. చ. పేరువేరం. 3. అ. యలడము; క.క. యలె
వు: ఇది 'యలుబువు' అని యుండవోవు.

- సూతతనూభవుఁ సమయఁ శ హాడక పోడు విమాద మెమ్మొయినే. 202
- క. ఏ నొండె నతనిచే నా,చే నొండె నతండు దెగుట శ సిద్ధముగ మదిం
బూని కడంగెద మీరీ,భూనాథునిఁ గాచికొనియ శ పోరు నడపుడే. 203
- చ. అని పటుసింహనాదమున శ నంబరముం బగిలించి తేరు క
ర్ణునిదెనఁ బోవ నిచ్చినఁ గ్రనుంగొని శబ్దము కన్నతోడ ని
ట్లను మనమీఁద వచ్చుననిశ్లాత్మజుఁ జూచితె యంతరంగ మే
ర్పునలుక కామిషం ¹బిడఁగఁ శ జూచినచందము గాన నమ్మొడున్. 204
- చ. అలిగిన మూఁడులోకముల శ నైనను జీరికే జేకొనం డితం
డలఘుపరాక్రమాస్ఫురణుఁ శ డన్జననూనుడు నాత్మపుత్రుడుం
బాలిసిర కాని కోపమునఁ శ బొంగఁడు ²నాఁడును నాఁడు నింత దో
ర్బలమును శౌర్యసారముఁ దిరం బయి చూపఱు మెచ్చఁ జూపుమీ. 205
- చ. అనవుడు భీముఁ జూచి యతఁ శ డాతని కి ట్లను నట్టివాడ కా
కనిలజఁ డల్లుఁ డెట్లు సమరరాగ్రమునకా భవదుక్తియట్ల ³యిం
తను వగునే కిరీటిఁ దెగ శ టార్చుగ నీతని నొంపఁ జంపఁ దాఁ
గని వెన వచ్చునాతఁ డధికం బగుమద్భల ముపు నూడుమీ. 206
- చ. తర మిడి చంపెఁ గీచకశ్రతంబు నితం డది యేల యెల్లెడకా
చిరు దనఁగా బలాధ్యుఁ డనఁ శ బెద్దయుఁ బేర్చినవాఁ డగుకా వృకో
దరుఁ డటు లైన సీతనిమృదం బడఁగించుట లీల నాకు నీ
వరదము సమ్మఖంబుగ రయంబునఁ బోవఁగ నిమ్ము భూవరా. 207
- ఉ. నావుడుఁ దేరు మద్రనరశనాథుఁడు భీముని ది క్కుదగ్రతం
బోవఁగ నిచ్చెఁ దూర్వరవశముల్ సెలఁగెకా దివి పిక్కటిల్ల న
ప్పావని నవ్వుచుకా బలము శ వాయ వడం గడుబెట్టు గిట్టినం
జేన దలిర్ప నారథిక్రసింహునిఁ గర్ణుడు గప్పెఁ దూవులన్. 208
- వ. కప్పి యాలోన. 209
- క. వెన నతనియురము బలునా,రసమున నొంచుటయు నతఁడు శ రాధేయతను
ప్రసరన్నవనారాచో,ల్లసితుం డై మెఱసెఁ గురుబశలంబు దలంగన్. 210
- ఉ. సూతతనూభవుం డనిలకనూనునిచాపము ద్రుంచి యేచి యు
ద్వోతీతమార్గణంబు మెయి శ నుచ్చి చనకా నిగిడింప నొండువి
ల్లాతఁడు ధైర్యసారము రయంబును జూపఱు మెచ్చ నెత్తి నం
స్ఫితశరోత్కరం బతనిశ పేరుర మాడఁగ నేసి యార్చినన్. 211
- తే. ఈడఁబోక రాధాసుతుఁ శ డేసి నిరువ, దేనునారాచములు పవరమానతనయు
క త్రశము దూటి యంగంబుఁగఁగఁడి పాటి,నిలువ కట చని మేదిస్థితలముసారఁగ.

మ. అలుకం గెంపు గనుంగనం గడురగా శ్రీ సప్తాండవుం డేసినం
గులిశంబో యన బ్రజగర్హి నిగిడెన్ శ్రీ భూరంపుభల్లం బుర
స్థలి శేడిల్లంగఁ జేరిమోడఁ బడి మూర్ధ్వం బొంది కన్గండు ని
శ్చలతం జచ్చినయట్ట లండె వెఱు దశస్సైన్యంబు దూలెం గడున్.

213

— ధీమండు కరుని మార్పితం జేసి నాలుక గోయం బూనుట. ధీమం—

వ. అప్పు డయ్యనిలతనయందు దనయరదంబు గదియం దెచ్చి యా సూతనందనుం
గనుంగొని యిన్నీచునాలుక గోసెద ననుచుం గట్టినయలుగు వెఱికి యతనియర
దంబుమోది కడగ నత్తుకొనినఁ జూచి మన్త విధుండు వారించి యిది మూర్ధ్వ
గాని మరణంబుగా దీయవగ నాలుక గోసినం జచ్చు నితనిం జంపుటకుఁ బౌర్ణండు
ప్రతిన వట్టినవాడు సీవు నంపిన నతండు నెవ్వగం బొందు ననిన విని యవ్వీరుండు
వీఁ డిప్పుడు పాండవాగ్రజుని బాధించినం గోధాంధుండ నై యిది మఱచితిం
గాని చావు గామియు నిట్టియెడ నాలుక గోయం దడవఁ జచ్చుటయు నెఱుంగుదు
నిశ్చేఱుండు సీవు దలంపించి తెన్నచేసి తిద్దరాత్ముండు సభలోన ననభ్యంబు లగు
మాటలు ద్రావది నుద్దేశించి యాడిన నుగ్గిపించినకోపం బజాతశ త్రునకుఁ బ్రియం
బుగా నడంచికొని యుండితి నేడు తద్యేదన వెలార్పం జూచితి నట్ల చేసితినేని
మానధనుం డైనధనంజయుండు దనచేసినపూనిక నెఱవం గానక మనంబునం
2 గుండి మడియఁ గృష్ణయధిష్ఠిరులు నాతనితోడివార యింత ప్రమాదంబు సీవు
గలిమిం దెలిసితి మే లయ్యె మాతల నీయాజ్ఞ యుల్లంఘింప నని పలికి నిలిచె
శల్కుండును సంతసిల్లి తేరు దొలంగించె ననుటయు నాంబికేయుండు సంజయున
కి ట్లనియె.

214

క. పాండవుల నాజి నోర్పు నితం డని మీరాజు సూత్రతనయునిఁ బొగడుక
గం డడఁచె భీముఁ డిట్టిమ, గండుఁ గలఁడె పిదప నెట్లు శ్రీ గయ్యము చల్లెన్.

— ధీమండు శ్రుతవర్మాది కురుకుమారులఁ బెక్కండ్రఁ జంపుట. —

వ. అనవుడు సంజయుం డాంబికేయున కి ట్లను నట్లు బాధితం డయినరాధేయుంగనుం
గొని కురువతి దమ్ములతో భీమసేనుచేత సూతనూనుండు గడు నొచ్చింగావలయు
వేగం బెయిదుఁ డనుటయు శ్రుతవర్మాదికుమారులు గొందఱు పటుగతిం గవిసి
యక్కాంతేయుం జట్టుముట్టిన నతండుఁ దదనుచరుల నేనూటయేబండ్లు వీరరథి
కులం బిలుకుమార్చి శ్రుతవర్మశిరంబు భల్లంబునం ద్రుంచిన నది ముఖకాంతిమెఱ
యం జంద్రమండలంబు మహి కెఱుగుతెఱుంగుఁ దోవం బడియెఁ బటుబాణద్వ
యంబున వికటునినముని బెట్టేసిన బెడిదంపుగాలిం దూలుతరువులకరణి ధరణిం
ద్రెళ్ళిరి తదనంతరంబ తీవ్రనారాచంబునఁ గ్రాధుం గూల్చి సందోపనందులనొక్క
పెట్టపెక్కమ్ములం బొరిపుచ్చె నిట్లునీకోడుకులార్వరుం దెగినఁ దక్కటివారువిచ్చి

దైన్యంబు నొందిన సైన్యంబు గలంగె నంతకుఁ దెచ్చిటి యెప్పటివరసంబు
శోభిల్లం గర్జుండు గడంగి డగ్గటి. 216

చ. అనిలజమీఁద నేయు నతఁ య దాశరముల్ దునుమాసి నప్తకాం
డనిహతుఁ జేసె నాతని దృఢ ప్రసరంబుఁ గప్పె నాతఁడు
విచుము నముజ్వల ప్రదర్శవిధులఁ గా నొనరించి యుత్తురు
తనయుఁడు పేర్చి యార్వ వసుధావర యాధికుఁ డుదగుఁ డై. 217

మ. పది బాణంబుల నొంచి విల్లు దునుముం య బ్రసీరదీప్తుజ్వల
ద్గద వైచెం బవనాత్మజుం డది యెవఁక య ఖంఠించె నవ్వీరుఁ డు
నృదుఁ డై పాండవుఁ డొందువిల్లుఁ గొని నానాశంకపత్రంబులం
బాదువం గర్జుండు నొంచెఁ దత్తను వతిసూక్ష్మదృశాస్త్రంబులన్. 218

వ. దానం గోపించి. 219

చ. పలుతర మైననారసము య పాదుపురాత్మజుఁ డుగ్రుఁ డై యుర
స్తటమున బెట్టు గ్రువ్వ సుగ్రతం బయు వీపున నుచ్చి పోవ ను
త్కటధరణీ ప్రకంపచల్యతం బగు శైలముఁ బోలి తాల్మి
క్కుటముగ రోషరంజితముఖుం డయి కర్జుండు ఘూర్ణి తాకృతిన్. 220

చ. రయమునఁ బంచవింశతిశ్రరంబులు మేన నిగిడ్చి భల్లన
చయహతి విల్లు నక్కడఁచి య నస్తితవక్త్ర సహస్రపత్ర ల
క్ష్మీ యతిశయిల్ల రభ్యములఁ య జెడిసె మారుతి యేది విద్విష
దృయద గదారుచిస్ఫురిత్రబాహువిలాసవిభానమానుఁ డై. 221

వ. అరదంబు డిగ్గ నుటికి కర్ణునిదెనం గవియుం గురుపతి సేనం గలయేనుంగులం బది
యేడింటిం బురికొల్పిన నవి దివాకరుఁ బాదువు నంబుదంబులచందంబున నాజెట్టి
మగనిం గిట్టిన నతండు జోదులతోడం గూడ సగ్గజంబులం జమపుటయు సౌబ
లుని ఘోటకంబు లాటోపంబున మూడువే లొక్కట నురవడించిన వాని
ప్రాపున నరదంబులుం గాలుబలంబులుం గవిసి కూడికొని పొదివిన మదం
బొదవి యమ్మహాబలనందనుండు దారుణరణవిహారంబున నొండొండ పేర్చిన
యబ్బలం బుజ్జ్వలానలంబున వైచినచర్మంబువామ్మన ముసింగి యొనింగె నప్పు
దాశకునియోధులు పంచశతరథికులు రథసంబున నడరిన వారల సూతాశ్వ
కేతుస్యందననమేతంబుగా నతిముఠి నుఱుమాడి యగ్గలిక మెఱసిసం గని
యగ్గాంధారరాజ వసుపం గడంగిసయవనదేయి లగునాశ్వికులం ద్రిసహస్ర
సంఖ్యల నవ్వడముడి పొడిసేయుచప్పుట్లు గార్చిచ్చు వెదురుటడవి నేర్పు తెఱం
గునం దోచె నిట్లు గదపండువు సేసి యొండురథం బెక్కి యక్కొండేయుండు
భండంబు సేయ రాధేయుండు పాండవేయగ్రజుం దాడి తీవ్ర ప్ర కాండంబుల

గప్పి సారథి సమయించినఁ జేతు తురంగంబులు దొలంగ నీడ్చికొని పాతిన
వెనుకొనునయ్యంగవతిం గనుంగొని. 222

ఉ. భీముఁ డదల్పుచుకొ రథము శ్రీ భీమగతిం గవియింప నాతఁ డు
ద్దామత మాటుకొన్న వివిధస్ఫురదస్త్రవరంపరావ్యయ
శ్రీ మొన లప్పు డచ్చెరువుఁ శ్ర జెంది నుతిచె మురాంత కానుజుం
డామరుదాత్మజుం గడచి శ్ర యంగవతికొ వెనఁ దాఁకెఁ దాఁకినన్. 223

క. ఆ యిరువురనిబిడకన, తొమ్మకపటలములు నిగుడ శ్ర సరి ముఖ్యాహ్లా
స్థాయత్ప్రభాఘ్నఁ డయ్యుం, దోయడబొంధవుఁడుమింటఁ శ్ర దోవక యుండెన్.
వ. వా కొండొరులశరవరంపర లడఁగించి రాసమయంబున. 225

చ. తన కరముల్ నిగిడ్చి ¹యుచితంపుమెయిం గొనిమాడి యంతటం
దనియక లీలఁ జేరి సముదంబుగఁ బట్టినెఁ బొందె భాస్కరుం
డనటకుఁ దావలం బయి జగ్గనాథిప చూడ శమంతవంచకం
బున విరిదమ్మి తేనియులఁ శ్ర పా ల్పెనఁగెం బ్రతిబింబ మొతయున్. 226

వ. అప్పుడు కృప సౌజల కృతవక్తాశ్వత్థామలయుద్ధామ² సహాయ్యంబున సమధికో
త్సాహుం డగునానూతనందనునిసంరంభంబునం గౌరవానీకంబు దర్శి³దేకం
బునం గడంగినం బొండవబలంబునుం బొంగె నివ్వీధంబున నిరువాఁగును
గలయకా బెరసిన నార్పుల నడల్పులం బొగడుటలం దెగడుటల నెనఁగునులివు
తూర్వరవంబుల గెలువ నమ్మిచిని నెత్తుటకా జొత్తిల్లి కెంజాయ రంజిల్లు
పుట్టంబు ముసుంగు వెట్టినయంగనచందంబు నొందె మస్తక ప్రముఖావయవంబు
లును గోదండాద్యాయుధంబులును మకుటప్రభృతిభూషణంబులును నాతపత్ర
ధ్వజవామరంబులుం దునిసి పడ భీమాభిరామంబులుగాఁ గరిహయనరసమూ
హంబులు రక్తసిక్తంబు లైన సకాలబాలాతపలీల యావహిల్లం దక్కినసేనాం
గంబుల మిగిలినమాతంగంబులు పెనంగినకనకలిప్తకాండంబు ⁴లూడుకొనం
దాఁకిన నెరగల్గు వోవుకొండలకైవడం బొలుచునవియును నస్త్రశస్త్రపాతం
బులం గ్రమ్మురుధిరమ్ముల గైరక నిర్హరంబులతోడిధరాధరంబుల ననుకరించునవి
యును మెప్పుముటువు లటువు శ్రే నానానిశితశరంబులు నో నాటినం జేవలు
దక్కి టెక్కలు దెగియున్న శైలంబులం బోలునవియును నగుచుండఁ జెలంగి
చతురంగంబులును బెరముఁ బెనంగునుల్లాసంబున శోణితం బడంగ మట్టవిసి
రేణువు లెగినం జూడ్కులు నిగుడ కున్ననుం దఱియ నుటికి నిజాభిధా
నంబులను జననీజనకనామంబుల బిరుదాకంబులం ద మ్మెఱింగించికొనుచు
వీరులు పోరుచక్కటికిం జొచ్చి పాపై ⁴పేరువాడుతదీయబంధుమిత్రులం
బొగడు నమరులయెలుంగులు సింగి నిండం బెల్లు మోరఁగుకిలాలం బాధూరి

నడంచినకొలంది నిలువక యేలు లయి పాట నుచ్చి భూతభౌతాశక్త వ్యాదంబు
లోల లాడుచుం ద్రావుచు మదించి నృత్యంబులు సేయ నంబరంబున నట్ట లాడ
వెక్కినపాటొనర్పం జాలునానమయంబున మనంబు లెప్పటితమకంబున ననిం
దనివి ననమిం గవిసి కయ్యంబు సేయుసైనికోత్తములసింహనాదంబులు దిక్కు
లం బిక్కటిల్ల నాకలనికలన నట మున్న తన్ను బొదివివ త్రిగర్త కోసల నారా
యణ గోపాలబలంబుల నబ్బలనూదనసూనుండు గాండీవారావం బాకినంబు వగి
లింప నొప్పించి. 227

చ. తఱిమి సుశర్మఁ దాఁకిన నశ్రలండుఁ దదంగమునకొ దశాస్త్రముల్
వఱపి మురాసురాంతకునిభాహువునం బటుమార్గణత్రయం
బఱిముఱిఁ జొన్ని బల్వెడఁదరయమ్మున నుజ్జ్వలకేతుదండ మే
డైఱఁ జలియింప నేసిన నుదీర్ణతఁ దత్కపి యార్చె నార్చినన్. 228

— శ్లోక సంకప్తకు లందఱు నొక్కపెట్ట యర్జునరథంబుపైఁ బడి యాదుట. —

సీ. వెగడునఁ ¹జె య్యేది య వేగంబ తేటి సం, శప్తకు లర్జునురసాయకముల
కోహటింపక నమూత్యాహంబు వదల కం, నఱు నొక్కపెట్ట తద్రథము వొదిలి
హరులతోఁగాడియురహరికేలు నొగలును, ²బలుగాఁడియునుగండ్లుఁ య బట్టిమెలఁగ
మిడుక రాకుండ నశ్రమేటివిల్కానిమే, నును నిగ్రహించుట య గనుఁగొనంగ

తే. నద్భుతం బయ్యె నపుడు సే యార్చి శౌరి
లీలఁ గొందఱ మత్తశుంభదాలభంగి
మెఱయఁ దూలింఁచె గాలను య గుఱుచతూపు
గములఁ బొరుండు పలువుర య నమయఁ జేసె 229

వ. అంతఁ గొంతయూరువువోయినం జిఱునవ్వు నవ్వికవ్వకి కమలనాభునకి ట్లనియె.

ఆ. తేరు గదల సీక య వైరులు బలువిడిఁ, బొదివి వట్ట రాచరపొల్లనైన
యెనుదక్కవృవతిరసూనుఁ డిట్లూరుండు న, హించు నెట్లువిక్రమించుఁగాక. 231

క. అని పలికి చూడుమీ న, న్ననుచు భుజుగాత్ర మేయ య నది యరులకు గ
క్కునఁ బాదబంధ మొనరిం, చిన ముంచె నలంకు వారి య శితవిశిఖములన్. 232

వ. ఇవ్విధంబున. 233

ఆ. నాగపాశబంధనంబుల గుడివడి, వారు వివిధబాణ దారితాంగు
లై రథంబు విడిచి య రప్పు డానంశప్త, కవ్రజంబు గని త్రిగర్తవిభుండు. 234

క. గరుడాత్రుం బేసిన న, చెరువుగ గరుడములు గవిసి య చీరెం జంచు
స్ఫురణము మెఱిగ వన న, య్యురగాత్మకబంధ మూడ య నుర్వీనాథా. 235

క. తనకడిమి బంధమోక్షము, గనినరథికోటి గండగి య గాంధీవివము నే

1. క. జేడ్చెడి. 2. జ. బలుబండి కండ్లును * బట్టి తొలగ.

పునః దూపులు దొరగింపఁగ, ఘనభూజాండు సుశక్తుఁ డేసెఁ గనదస్త్రమునన్.

చ. అది ¹నడుడెంద మామటయు శ నాటెను మూర్ఖ మునింగి తేరివై

జదికిలఁ బడ్డ నుబ్బి యదె శ చచ్చె సుశక్తునియేటు బాకె బ

ల్లిడుఁ డగుపార్థుఁ డంచు మద్యలీలల నార్చిల నీదుసైనికుల్.

చదలను దిక్కులం బరఁగె శ శంఖముఖోద్భట తూర్జనాదముల్.

237

సీ. అంతఁ దెప్పిటి విలకయాంతకుకై వడిఁ, గవ్వడి యేచి మార్గరణచయంబు

పెల్లడరించిన శ బిటువోయె సుశర్మ, యాసేనహొద నైరద్రాస్త్ర మక్కి

రీటి నవ్వుచు నేయ శ నాటోపమున నది, వివిధబాణాకృతిఁ శ గవిసి నులుము

గావింపఁగాఁ బదిరవేపురు సంశప్త, కాగ్రేనరులు దెగటాటి రప్పు

ఆ. డుక్కు దక్కి తలరి శ తక్కిటియోధులు, చేప్పితంబు లెడలఁ శ జిత్రరూపు

లట్టు లైరి ధూమ శ మడఁగిన వెలుంగొందు, ననలుచంద మయ్యె శ నన్నరుండు.

వ. హతశేషు లైనసంశప్తకులు డత్తురశనహస్త యోధముఖ్యు లన్నిజమువిజయంబు

నహింపకయొండొరులంబురికొల్పినిబలంబులతోడం గడంగి నతండతిదారుణం

బగురణంబు సేయుఁ దక్కిటిపాండవులదెసఁ బోరు కౌరవబలంబు దద్బలశౌర్యంబు

లోర్వక భీతిం గలంగి పఱచినం గృతవర్మ కృప గురుపుత్రకర్ణులు నులూకసౌబల

సుయోధనులును దుశ్శాసనాదికుమారులును బరవనంబు సేసి యాసైన్యంబు దై

న్యంబు వాయ విక్రమించి రట్టియెడ గృపునియవరిమితశరజాలంబు పాంచాలపుం

జంబుం బొదివినం గనలి శిఖండి యధ్యుహిసురవరుని మూర్ఖునియె నయ్యురువుర

నమరంబు రామ రావణుల రణంబుకరణి నొప్పె నల్లు పోరి పోరి శారద్యతుండు.

చ. హరులను సూతుఁ జంపిన సురద గ్రత నా ద్రువహత్మజుండు వి

స్ఫురితకృపాణచర్మపరిశోభితుఁ డై యరదంబు డిగి న

త్వరముగ నేగుడేర శరశవాహినిపై నిగిడించె నాటఁ డ

య్యరి వెఱంగందుచుకొ నిలుచునట్లుగ జోదులు పిచ్చులింపఁగన్.

240

వ. అట్లేచినకృపాచార్యుపై సురవడించినధృష్టద్యుముం గృతవర్మయు ధర్మతనయు

ద్రాపదేయుల నశ్వత్థామయుఁ గవలం గురుపతియును వృకోదరుం గర్జుండునుం

దలఁపడి నిలువరించి రగ్ధాతముండు శిఖండివలక పఱియులు సేసిన నతండు దెరలక

కేవలకరవాలంబున విక్రమింపం గడంగిన నయ్యుతిరథుండు.

241

క. వాలికతూపులు మేనం, గీలుకొలిపి నొంపఁ గని సురకేతుండు బాణ

జ్వాలలు నిగుడ నడిరి యా, భీలత నాకృపునితోడఁ శ బెనఁగె నరేంద్రా.

242

తే. తనకు నెడ సొచ్చి యిట్లు లగ్ధండు పెనఁగ

ద్రువదనందనుఁ డల్లన శ తొలంగి పోయె

నా సుకేతుండు గృవునిమై శ నాడ నిరువ
దాటుశరములు పటపి రశయంబు మెఱచు.

243

వ. ధనువు దునిమి యొండుకోదండం బెత్తిన నదియును ఖండించి.

244

క. తోడన హయసూతుల 1నోఁ గాండఁగ నేముటయు నతఁడుగనలుచు బలువిల్
క్రీడయపోతం గొని మే, గాండఁగ నిగిడించె ద్రిదశనారాచంబుల్.

245

అథి కృపాచార్యుండు సుకేతుం డనుపాంచాలకుమారుని పంపుట.

తే. అట్లు నొప్పింప దూఁగాడునా సుకేతు

కంధరము మెఱుంగారెడుక త్రివాతి

దొడ్డతూవున నేవునఁ శ ద్రుంచుటయును

శిరము ధర తొల్లె గుండలస్ఫురణ మెఱచు.

246

వ. ఇట్లు సుకేతుండు నచ్చిన నతనిమూఁకలు పిచ్చె ధృష్టద్యుమ్నండుఁ గృతవర్మ
యుం బోరు నెడ ధృష్టద్యుమ్నండు గృతవర్మవత్స్థలంబు విశిఖనవకంబున
నొప్పించుటయు నప్పాంచాలవరు నతండు సూత కేతుహయన్యందనసమేతంబుగా
నిబిడశరజాలంబునం బొదివిన నవ్వీరుండు బలాహకపిహితమూర్తి యగు మా
ర్తాండు ననుకరించి తాను సైంధవ వధదినంబునం బారావతవర్ణంబు లగురథ్యంబు
లగురునరుణాశ్వంబులక బెరయం బఱపిన తెఱంగున.

247

తే. అలిగి నొగ నొగతోఁ దాఁక శ నతిరయమునఁ

దేరు పఱపి కృపాణ ప్రదీప్తపాణి

యగుడు గద వుచ్చికోయును శ నలుమ లేక

చలము డిగఁ ద్రావి కృతవర్మ శ యిలకు దాఁటె.

248

వ. అక్కుంభసంభవుచందంబు గాక వంచకుం డై యప్పుడునున నబ్బలుమగండు
దొలంగిన నయ్యరదంబుమీఁదికి లంఘించి యా ధృష్టద్యుమ్నుండు.

249

క. ఆ రథికు నచటఁ గానక, సారథిల దునుముటయును శ సంతనమునఁ బొం

గారి శతనశబ్ద మిచ్చి మహారవమున నిక్కడిక్క శ డనియె నతండుక.

250

చ. విని కృతవర్మఁ గాంచి పటువిక్రమ కేళి యొనర్ప నాత్మనా

హనమున కేఁగి యేచి ద్రువదాత్మిజఁ డాతఁడు లోను గాఁగ వ.

మ్మునఁ గలమేటిజోదులనశముద్ధతి యే డైఱ నిల్వరింప వి

ల్గానఁ బటుశౌర్యశోభితబ్రలుం డగునయ్యదుముఖ్యుఁడొక్కఁడున్.

251

వ. అట్టియెడ నొక్కరథికుండు రయంబున నిజరథంబుమీఁదికిఁ గృతవర్మం దిగిచి
కొని యనికిం దొలంగం గొనిపోయెఁ బాంచాలోత్తముండును దనమునుము
బలంబు గలంగం బరాక్రమించు చుండె.

252

సీ. ధర్మపుత్రుఁడు గురుశతనయుతోఁ బెనఁగుచో, బానట యై శినిరపాత్రుఁ డడర

- నా యిద్దఱును ద్రోహదేయలు వెఱంగందు, నట్లు వారలను సైన్యంబుఁ బొదివి
బహుభాంధకార మార్పాదించి యమ్మేటి, విలుకానిసాయకశ్రవితతి నింగి
ఘనమయంబుగఁ బర్వత జననాథ వారల్లి, యొక్కొక్కఁడుం డనేకోగ్ర బాణ
ఆ. నిహతుఁడేయనతఁడుఁడై హాసితవదనుఁడై, యొకనినొకని బహుసముజ్జ్వలాస్త్ర
విద్దుఁడేసి కడంగి శ్ర వివ్వచ్చుకొడుకుచా, వంబు దునిమెఁగూర్చి భల్లనిహతి. 253
క. ధృతి నొందువిల్లుఁ గొని యా, స్రుతకీర్తి దదీయతనువు శ్ర సానిపెం బ్రదర
త్రితయంబుఁ గనలి యాతం, డతనిం దత్పార్వ్యచరుల శ్ర నమ్ముల ముంచెన్.
క. ముంచుమహోద్ధతి యాలో, కించి తనదుచూడ్కి దట్టశం పెనఁగం గో
పించి శరనికరములు గు, స్పించుచు ధర్మజుడు గవిసె శ్ర భీమభంగిన్. 255
చ. కదిసిన నమ్మహాభుజుడు శ్ర గార్ముకముం దును మాడి మూఁడుబె
ట్టిదపుమెఱుంగుతాపులఁ బ్రటివ్రత సూపిన నా నృపాలుఁడు
స్మదఁ డయి మేటివింట బలుమార్గణముల్ వెన నేసె మూఁడు న
ర్వాయును నధరామరునిశ్రవై శినివంశవరుండు దోడ్పడన్. 256
వ. ఇట్లు ప్రాప్తై కడంగి. 257
ఆ. అర్ధచంద్ర బాణశ్రవతి గురువుత్తుని, ధనువు శినివరుండు శ్ర దునుముటయును
శక్తి వైచి యతఁడు శ్ర సారథి గూల్చి బల్, వింటఁ గురిసె బహుశ్రవిశిఖ వృష్టి.
క. సారథి లేమిని సాత్యకి, తే రీడ్చె దురంగమములు శ్ర దే రటు వాఱన్
భూరమణ ధర్మనందను, వారు వొదిలి రంపగముల శ్ర వడి గురుతనయున్. 259
క. భీమాస్త్రశిఖల నశ్వ, తామూగ్ని దహించె ధర్మతనయానుచర
స్తోమాటవి నొక ప్రేల్మిడి, నామెయి జనవిస్మయావ్యహం బయ్యె నృపా. 260
వ. అప్పుడు కురురాజు పాండవుల నాచార్యనందనుచేతం దెగినవారలంగాఁ దలంచె
నంతఁ దఱిమి యుధిష్ఠిరుండు ప్రచండకాండంబుల నవ్వప్రవరుం బీడితుం డేసి.
సీ. అలవును వెరవును శ్ర గలవు కృతాస్తుండ, వని నిన్ను నెఱుంగుదు శ్ర నైన నెల్ల
సొంపు పార్వతునకుఁ శ్ర జూప నోపినఁ డెల్ల, మగు నది యట్లుండె శ్ర నరయనీకు
నెయ్యంబు వాటించునేర్పు కృతజ్ఞత, యనునివి లేవు బ్రాహ్మణుండు దపము
దమమును గల్గువశ్రనమున నుండుగా, కని సేయునే యెంత శ్ర యడచిపడినఁ
ఆ. బడితి గాని యడ్డరవడలేవు కౌరవ, కులము నెల్లభంగి శ్ర గెలుతు మేము
నీవ చూడ ననుడు శ్ర నావీరుఁ డేమియు, ననక నగుచుఁ బటపె ననంపవెల్లి. 262
వ. ఆవెల్లికి నోర్వలేక యా భూవిభుండు దొలంగె నట్లంతటిమానిసిగ గెలిచినవాఁ
డై నిలిచి నిజపార్వ్యంబులమూఁకలంగనుంగొని గురువుత్తుండు గ్రూరవిహారం
బునకు నమరి మెఱసె మారుతితోడం బోరుకర్ణుండు దదనుచరంబు లగుకరూశ
చేదీన్యంజయపుంజంబులుం దన్నుం బొదివిన నబ్బలంబునకు బాహుబలంబు
నూపుచుండ నతని విడిచి యాభీమసేనుండు కౌరవసేనపయిం గవిసె కనుపుగొట్టె

- నా రాధేయవృకోదరలమునుములు ధనంజయు మునుముభంగిం బ్రజాత్యయం
బగుచుండె నీ దుగ్ధం త్రంబున ననేకులకుం బొలియవలసె నయ్యవనరంబున. 263
- సీ. కవలతోఁ బెనఁగెడుశకారవనాథుఁ డ, న్నకులునంగంబున శ నవశరములు
సానిపి యాసహదేవురక నకపునీడము ద్రుంచి న వార లిడువురు శ నెనిమిదింటఁ
బదితూవులను నొంపఁబతిరెండువిందులుఁ, దునుమాడుటయు నన్యధనువులై త్తి
యన్నయుఁ దమ్ముండుఁ¹దన్నుఁ బెక్కమ్ములఁ, బొదివివఁ గనలియా శభూవిభుండు
- తే. వారి దివ్యాస్త్రములఁ గప్పాఘోరభంగి
గాంచి జను లక్కుమారులు శ గాలవశతః
బొందుదుర కాఁ దలంప నశ్వుడు గడంగి
యడ్డవడియె ధృష్టద్యుమ్నుఁ శ డతిరయమున. 264
- వ. ఇట్లు పాండవసేనాపతి భూనాథుం బాఁకి యేసిన నత్తుండు. 265

— ధృష్టద్యుమ్నుడు దుర్యోధనుం బాఁకి విరళునిఁ జేయుట. —

- ఆ. ఇరువదేనునిశితశరముల నొప్పింప, నలిగి యారఁ డతనియంగకముల
నటువదేనుతూవు శ లడరింప నఱకె న, కౌరవేశ్వరుండు శ గార్ముకంబు. 266
- మ. బలువి ల్లుగత నెత్తి యొక్క మొగి నశ్పాంచాలవక్రుండు దీ
పులు గ్రమ్మిం బదియేనుమార్గణము లాశభూమిశుపై నేసినం
గలయం బూచినకింశుకంబుచేలు వంగం బొందఁ దచ్చాపముం
బెలుచం ద్రుంచి యలండు ఫాలమున గుప్పించె² దశోగ్రాస్త్రముల్. 267
- క. కాలాయననారాచము, లోలి నుదుట నాటి యున్న శ నొప్పారెం బాం
చాలవరుముఖము మధుకర, చూలికచేఁ బొలుచుతమ్మిరమాడ్కిం బాడన్. 268
- సీ. కనలి యవ్వీరుండు శ కార్ముకాంతరమునఁ, గూరభల్లంబుల శ ఘోటకముల
సారథిఁ జాపంబుఁ శ దేరును గొడుగును, దునుమాడఁగా భవత్పుత్రుఁ డేపు
గుండక శక్తి శివ్రగుడ్డుగఁ ద్రుంచె నే, డైఱఁ గృపాణము గొన ననుటుముసేసె
గద యెత్తఁ బఱియలు శ గావించె నుబ్బి ర, త్తనుయాహికేతువు శ నఱకి వైచె
- తే. నిట్లు హయనూతకోదండశ్రవీను దళిత, రథుని విగతాతపత్ర నిరర్బగుశక్తి
ఖడ్గముద్గరకెతు విశఖండితాపి, ధానుఁ జేసె నస్పర్షతుం శ దానరేంద్రు. 269
- తే. వికలసాధనుఁ డై నయ్యవ్యభుని నతని
తమ్ముఁ డగుదండధారుండు శ తనదుతేరి
మీఁద నిడుకొని శత్రునశ్రమిపభూమి
వాయఁ గొనిపోయెఁ జూచి రాధేయుఁ డవుడు. 270
- క. శినివంశవరునితోడం, పెనఁగి పెనఁగి యలని విడిచి శ పెలుచ ద్రుపదనం
దనునిరభమునకు నెదురుగఁ, దవయరదము ననఁగ నిచ్చె శ ధరణీనాథా. 271

వ. సాత్వికియును శరంబులు గురియించు దోన తవిలె నుభయసేనావతు లగు నా
 సూతనందనధృష్టద్యుమ్నాల్లుదార్కొనిన నయ్యుల్లవాగునందు నొక్కరుండైన
 నోల మానగొవక కడంగినం బోరు ఘోరం బయ్యె నట్టియెడఁ బాంచాలకుమా
 రులు వ్యాఘ్రకేతు సుకర్మ శుక్ల చిత్రోగ్రాయుధులును జను రోచమాన సింహ
 సేనులును బలుజేరుల మొత్తంబులతోఁ దన్నుం గవిసినం గర్జుం డయ్యెనమండ్రు
 వీరుల నెనిమిదిథల్లంబులం దునిమి తత్సహచరల బహుసహస్రరథికుల సమయిం
 చినం జేదిరథిక ప్రవరులు జిస్తు జిస్తుకర్మ దేవాపి భద్రులును దండ చిత్ర చిత్రాయు
 ధులును హరిసింహకేతు రోచమానశలభులును సబలంబుగాఁ దలఁపడిన నాపదు
 నొక్కండ్రు నొక్క పెట్ట పెట్టిదంపుటంపటపాలుచేసి మఱియును బిరుదు లయి
 పయింబడినదొరలను వారివరివారంబులను వసుధం గూల్చియు నలంచియుఁ గలం
 చియుం గడిమి మెఱయుచు నిట్టిచందంబు భీష్మద్రోణులయందుఁ జూడ మని జనం
 బులు వెక్కనపడ విడిధనమరణిహారంబు నలిపి వెండియు 272

నీ. సింహంబుకూరిఁ జొరచ్చినగజంబులభంగి, బులి కగ్గ మైన జంకలవిధమున
 జ్వలనంబుఁ గిట్టినశలభంబులట్లుఁ బాంచాలయోధులుఁ జేద్యసైనికులును
 దనుఁ దాఁకి పొలియ రాకథాతనూభవుఁ డనిఁ, దనివోక ధర్మనందనునియున్న
 చక్కటి కడర ధృష్టద్యుమ్నాడును ద్రాపదీపుత్రులును సహాదేవుడును శి

తే. ఖండియును సాత్వికియు నకురులందుఁ జేయఁ

గలమహీశులుఁ బొదివి రక్తకర్ణు నతఁడు

పెక్కుపాములు బొదివినఁ శ బెనఁగుగరుడు

ననువు దోవఁగ బోరాడె శ మనుజనాథ.

273

వ. ఆనమయంబున భీమసేనుకూరిం బడినకౌరవసైన్యంబునం బ్రబలచతురంగంబు
 లొక్క మొగిల్ బడలువడి రణాంగణంబు మూసికొనియెం బెఱమూఁకలువెఱఁ
 గునం జెయ్యేది కరళ్యడంగినమున్నీటియ ట్లుండె గాండీవి నంశ ప్తకుల ననేకుల
 మేటిమగల గీటడంచి హతశేషం బగుబలంబువిచ్చుటయు వాసుదేవునాలోకించి.

ఆ. అ మరులకు నజయ్యు శ లగునప్తనంశ ప్తకులు మదీయబాణశ్రుహారభంగి

కోహటించి పాటు శ చున్నారు భీముని,మునుము కౌరవులును శ మొనయలేరు.

క. కర్ణుం డొక్కరుఁడును నముదీర్ణుం డై సిడము మెఱయఁ శ దిరిగి బలువిడిగ.

ఘూర్జితము సేసె మనసై,న్యార్జవమును మంథనగముగనను వమరంగన్. 276

చ. అరదము వోవ నిమ్మ రయ శ మారఁగ నాతనిదిక్కు నావుడు

స్తరహాసితంబుతో నలినగ్రనాభుఁడు భీమునిచేతఁ బోదు నీ

శరములవేడిఁ గౌరవులగ్రనంగరవాంఛ యడంపు మిన్న న

న్నరుఁడును నిచ్చుకొన్నఁ గురునాథునియోధులు బెగ్గడిల్లఁగన్.

277

ఆ. అమ్మరారి ధవళగ్రహములు మెఱయు నద్విక్కు సత్వరముగఁ గ దేరు వోవ
నిచ్చుటయును జూచి గ విచ్చ నబ్బలము సింగిఁబుఁ గసిన లేడిగమముఁ బోలే.

వ. అప్పుడు నీకొడుకు సంశ్చ ప్రకులం బురికొల్పిన రెండువేలరథంబులును మున్నూ
తేనుంగులును జతుర్దశనమాస్త్ర తురంగంబులును లక్షద్వయవదాతులును నప్పుడు
పయిం గడిసిన నలండు శింజినీటంకారంబునం బటుశరనారాంబున నింగి నించి
పదివేపు రుద్బుటక్షత్రియలం బొలియించి యక్కలనం గాంభోజబలంబు దోచిన
నం దుఱికి తదీయ సైనికులకరంబులు శింబులు నఱికిన నది ¹మహావాతనిహత
విటపం బైన యారామరంబుచందం బయ్యె నట్టియెడ.

279

క. అడరి సుదయీణుతిమ్ముఁడు, గడువడి నేయటయు నలనిగ్రకరశాఖలు గ
వ్వడి యర్థచంద్ర శరముల, వెడందతూపున శిరంబు గ వ్రేల్చిడిఁ ద్రుంచెన్.

280

క. యవనశక సైన్యములు మైఁ, గివిసినఁ దద్రుధిరజలము గ నాలువలై పా
ఱ వెనం బఱపెను వివిధా, శ్రువితానము లక్కిరీటి గ ధంఠీనాథా.

281

మ. కని సంశ్చ ప్రకు లేచి యొక్క మొగి నాకొం లేయనిం జుట్టుము
ట్టిన సేనాంగచతుష్టయాంగములు ఖండ్రిభూతముల్ సేసె నా
తనిబాణోత్కరవేగి ముత్కటమరుగ్రస్తం క్రీడజేమూతపా
టనముం జేసినభంగిఁ జత్రబలగ్రాధస్ఫుర్తి శోభిల్లఁగన్.

282

క. హరి వెరవున ధవళాశ్వ, స్ఫురణమున రథంబు మెఱయుఁ గ బాలు పారెడు న
న్నరునత్యద్భుతవిక్రమ, పరిణతి నూడఁ గనుదోయి గ పదివేల్ వలయున్.

283

క. ననుఁబోటులమనములు మెచ్చునఁ గరఁగె నసింగ నేల గ సురతతి కృష్ణా
ర్జునులం గని దుందుభిని, న్వనములతోఁ గురిసె విరులగ్రవాన వొగడుచున్.

284

వ. అయ్యవనరంబున నశరీరవాణి యయ్యురువుర నుద్దేశించి యఖిలదనంబులు నాక
రింప వీరు చంద్రార్కులం గడచిన కాంతిదీపుల సులసిలైవరు తొల్లి యేకరథస్థు
లైన బ్రహ్మేశాసులవిధంబున వెలింగెదరు గంటిరేపెరు పరమ మును లగునారా
యణుండును నరుండును జుండి యనియె నిట్లు మహానీయాశ్చర్యములు గనియును
వినియును మాత్సర్యధుర్యుం డగునాచార్యనందనుం డరిగి యమృతహాత్ముల మా
కొని మార్గణోజ్జ్వలం బగుదక్షిణకరంబున నా ఫలును బిలిచి హాసభాసిత
ముఖుం డగుచుఁ గుసితం డగునతని కిట్లనియె.

285

— శ్లో॥ ఆశ్చితామ యదనుం తేహ్ని మార్కసి సంగ్రామంబు సేయుట. శ్లో॥

క. ననుఁ దగియెడునతిథిం గా, మనంబునఁ దలంచి నీవు గ మన్నిం దెదవే

- నిని వచ్చెద నీపాలికె, ననఘా సంగ్రామ మొనఁగు యూతిభ్యముగన్. 286
- ఆ. అనినఁ గృష్ణుఁ జూచి యుద్ధముఁ జూచార్యులనయుగెలువ కునికి ర్నదెన్య మిపుడు
సమయఁ జూడ వలయు య సంత వృక్షలను నీమనసు వచ్చువనికిఁ బనువుమనుడు
- ఉ. తేరు మురారి ద్రోణసుతురదిక్కునకుం జన నిల్చి మేలుమేల్
పోరు ఋణంబు దీర్చు కురుభూపతికి నరుబాహులీలకు
నైరణ గల్గి నిల్చు మనిగన్ విని యట్లుల కాక యంచు న
వీరుఁడు వష్టిబాణముల య యెన్నుని నేసె నుదగుఁ డై వెనన్. 288
- ఉ. అమ్మలు మూఁడు పార్థులను య వాడఁగ నేసినఁ ద్రుంచి వైచె జా
వ మృతఁ డమ్మహాద్విజుఁడు య భారవహమ్మగునొండువిల్లు శీ
ఘ్రమున నెత్తి చేతులను య గాల్చు మోమున ¹వింకికొమ్మనం
గ్రమ్మినభంగి గా శిలశ్రరచ తతుల్. వడి నించె బైవమున్. 289
- క. కడుఁ బెక్కువేలు దూపుల, వడిఁ గృష్ణార్జునుల సరభవహంబుగ నె
క్కుడుమదమునఁ బొదివినఁ జె, యెడలె వెఱఁగువడిరి వార య లిద్దఱు నధిపా.
- వ. ఇవిధంబున వివిధవిశిఖజాలంబులఁ గారు నే యార్ప రా కుండఁ గప్పి యార్చిన
నప్పార్థుం డతనిచేత దనవిక్రమం బసహృతంబయ్యె నని తలంపఁ దత్త్రైన్యంబున
హాహాకారంబు లెనంగఁ జారణసిద్ధగణంబు లట్లు నిశ్చేష్టితులై న యా లోకరక్ష
కుల నాలోకించి లోకంబులకు బ్రదుకు గలుగునో యని పలుక నప్పద్మనాథుండు
గనలి యక్కవ్వడి నుద్దేశించి. 291
- క. గురుసుతుఁడు నిన్ను మిగులుట, గర మాశ్చర్యంబు ముష్టి య గాండివము దాఁ
దిర మయి యుండదొ బాహుల, వెరవుబలువు గుంజనో విశవేకింపు మెదన్.
- క. గురునికొడు కనుతలంపునఁ, బరుసఁదనంబునకుఁ జొరక య భంగవశికో యు
ద్ధరతఁ గడుఁ జెడియె ననవుడు, ²నకోవనారంభుఁ డై విశజముఁ డాతనితోన్.
- క. వెనఁ బెక్కు-ముల్లులు మనపై, ముసుగువడం బఱపి యతఁడు య మురభంజన సం
తన మందెడు నింతన యే, గసి మనఁగెడఁ జూడు నన్ను య గాండివంబున్. 294
- మ. అని భల్లప్రకరంబులఁ గురుతన్మాజాత్రుప్రతానంబుడ
దనువుం గేతువు నాతవత్రమును జ్యోతస్సూర్తిఁ దున్నాడి గ్ర
క్కున నవ్విపుఁడు శక్తియుగ గదయు నుక్కుం దాల్చియు దోష నె
త్తినఁ దోడ్తో నవి ద్రుంచి వైచె సమరస్థేయాభిరామాకృతిన్. 295
- ఆ. ఇట్లు ద్రోణసుతునియేపు పార్థుఁడు దుహి, నంబుఁ జెఱుమనిపిర్యభుమెఱుమ
జెఱుచె వంతఁ బొదివె యుజక యారథికు ను, శక్త వృక్షసాయురసభనముగ. 296
- క. ఎందఱు వొదిలిరి వారల, కందఱకును దమక తమక య యరునచలుల
స్యందన మెదు రైనట్లు మ, దిం దోచెఁ దదీమబాణాత్మ ప్ర బహుతన్. 297

- క. అప్పుడు గురుతనయాద్రిం, గవ్వంగ వజ్రోపమానశకాండహాలు వెనం
గువ్వనఁగూర వజ్రప నరుఁ, ¹డప్పరునఁదనమున కోర్చి యతఁడుం బెవఁగెన్. 299
- వ. అట్లశ్వత్థామ పెనంగు చుండ సంశ్చక్తవ్రజంబునందు. 300
- క. చేతులు దలలును బహువిధ, హేతులఁ మనియలుగఁ జేసి యిలఁ దొరఁగించెం
జేతులకసి వోవంగ న, రాతులు బెగ్గిలఁగఁ గ్రీడిత ప్రకటస్ఫురణన్. 300
- క. తురగద్విపరథతూర్యాభరణధ్వజచామరాత్రపత్రశకలముల్
పారిఁ బారి ధరఁ గవ్వంగ నె, త్తురుటెలులు వానిఁ దొలఁగఁగ న్రోచుచువచ్చెన్. 302
- వ. అట్టియెడ. 302
- తే. అంగవంగనిపాదకశ్శింగబలము, లఙ్ఘనునిమీఁదఁ బెల్లుగ న నడచుటయును
గురుతనూభవుఁ డతనిని న మురవిరోధి, సంపపెనువెల్లి ముంచి బె నట్టర్చి పేర్చె 304
- వ. అవ్విక్రమవిశేషంబునకు రోషంబు నొంది. 304
- క. అవ్వికుం డవ్విపుని, క్రొవ్వును నానైస్యనమితిక్రూరోద్ధతియన్
నివ్వటిల సీక ఖచరులు, నివ్వెఱవడ సమరకేళినిపుణత మెఱసెన్. 305
- వ. మెఱసిన నెఱసినరోషంబున మఱియును. 306
- మ. గురుపుత్రుం డనురాంతకున్ విజయునిం న గూరాత్రుసంతానని
మరపాతంబున నొంప నాహరి దన్యాటోపంబు సైరింప క
న్నరుతో నొషధ మూడి చేసి తెవులు న స్మర్తింప కున్నం దుది
స్మర మై యుండదె యే వడంపుము రిపు న స్సంరంభి వై నాపుసున్. 307
- వ. అతండు విజృంభించి గుణంబు సారించి. 308
- చ. శిరమునఁ గంతదేశమునఁ న జేతులయందు సురస్థలంబునం
జరణములన్ శరంబులు వెనన్ నిబిడంబుగఁ గీలుకొల్పుచున్
వెరవునఁ బగ్గముల్ దునుమ న వేగమ యీడ్చె దురంగమంబు ల
గ్గురుసుతుతేరు గయ్యమునకకుం గడుదవ్వు దొలంగ భూవరా. 309
- వ. ఆ భూదేవుండును భగ్నోత్సాహుం డై యల్లన నూతనందనుసమీపంబునకుం
జనియె నప్పుడు శౌరి సంశ్చక్తనైస్యంబుడెనకుం దేరు నడవుచు దమసేనదిక్కు
కోలాహలం బొకర్ణించి చూడ్కి యట నిగిడించి యర్జును నుద్దేశించి వేదండా
రూఢుం డైనదండధారుండు మనబలంబులం గలంచుచున్నవాఁ డమ్మగధోత్త
ముండు భగదత్తునంతవాడ యతని మడియించి మఱి చేయం గలవని సూచి
కొంద మనివలికిన నక్కవృడి యొకంబడ నక్కడ కరదంబు వోవనిచ్చె నట్టియెడ.
—ఐ దండధారుం డనురా నదండంబుతోడ నర్జునుచే జచ్చుట. ఐ—
- క. పాండవనైస్యంబుల వేదండంబుల ఘోటముల రక్తధంబుల భటులం
బండగతి ముగధపతి నిజ, శుండాలముఁ బఱపి యేవుఁ న జూచి తెరల్చెన్. 311

1. క. డప్పరును కోర్చి యప్పు + డతఁడుం.

వ. అవ్వీక మవిహారంబు వీక్షించి.

312

తే. ముగధునిోల్లలకుఁ గాక యమవలంబు

విడిగెఁ బొడ పొడ మని తాను యడవఁ దేను

హరియుఁ బటవంగ నరునుం యడవవడమె.

జండచేష్టితోదండవేదండమనకు.

313

క. అగ్గలిక దండభారుడు, దిగ్గజనిభసిజరియఁ యదీవ్రత మెఱుఱు

డగ్గఱుగఁ బఱపి హమముల, నగ్గజనిభస్మజనినరుల యమములగఁ మ్రేన్.

314

చ. అలిగి కిరీటి మాగధ ధర్మాధిపుజాహులు ద్రెంచి గ్రక్కునం

దలయును ద్రుంచి యేనుఁగు నుడగ్రతఁ బీనుఁగుఁ జేసి నపు గొం

దల మొకయింత లే కరినితమ్ముడు దండుడు బాకి తోమరం

బులు వరఁగింపఁ గేలు శిరముం గరటిం యనుమాడె నుగ్రతన్.

315

క. తదనీకంబుగజంబులు, పొదివిన బలుగాలి మేనుఁముల దీప్త గతిం

జెదరించువగిది నరుఁ డున్నదుఁ డై నలుడనలఁ దోలె యమహాధీశ.

316

వ. ఇవ్వీధంబున మగధసైన్యంబు మర్దించి సంకేతక సైన్యంబుపైఁ గవిసి కపికేత

నంబు మెఱుంగులు మెఱుఱు మధుమధుమెరవున వెలిమాపులగతు లక్కజంబు

గా నుక్కునఁ బొరుండు భల్లసారాచ ప్రముఖప్రదరవరంపరలసొంపును బాహు

వీర్యధైర్యంబులపెంపును నిలింపనికరంబు వర్ణింప నందు మహార్ణవంబునం

దిరుగుమందరనగంబుచందంబున నిజన్యందను బొప్ప నప్పటప్పటి కెక్కు

దొడగుమదంబునం ద్రిగర్తాదు లగునమ్మార్తురు వైపయిం గ్రమ్మికురియునత్తు

శత్రుంబులు విదళితచ్చిన్నచూర్ణితంబులు సేముడు దడియుగా త్రంబులుం గరటి

ఘోటకతనువులుం దునియ లయ్యును సుగ్ధలయ్యును బటియ లయ్యును గుడు

లయ్యును ధరం దొరగ బామర బావి గేలినిల్పరామజంబుచాప్పనవిహరించి

యవిహతభృతివ్రతమహితు లగునహితుల నత్తుత్తమశోకంబులకుం బుచ్చినం

గొంచెపుమాఱక విచ్చినం బెద్ద వెనుకొనక యరదంబు మరల్చి వచ్చునెడ

నచ్యుతుం డర్జునునుద్దేశించి భవద్విక్రమవిహారస్థలంబు సూచితే యని పలికి

వివిధాయోధఖండంబులను వేదండాశ్వరథవదాతిశక్తిలంబులను భూషణాతపత్ర

కేతుచామరాంశంబులను జఘ్ఘత్సమత్కిరణపరిణతం బగురణస్థలంబు సూప

నవ్వుడు గొఱప్రాణంబులతో నొఱునరతురగద్విరదంబులను గొందలు దమ

వారిం గానక కన్యకా నించుచు నాలింగనరోదనప్రముఖంబు లై నకరుణాభాష

ణంబు లగునవస్థాపితేషంబులం బొందువారలం గృపాశు రై యాలోకించుచు

నయ్యరువురు దమమోహరంబున నెనంగుకలకలంబు విని యుద్విగ్ధమనం

బునం జనుదెంచు చుండె రట మున్ను కౌరవుల మొనయును గర్జుని మొగ్గ

రంబును రెండుముఖంబులం బెనంగు చుండి కయ్యంపు¹టుచిత్రార్థంబునం గలసె
నట్టియొక రాజును పురిగొల్పు రాధేయనకుఁ బ్రాప్తము పులిందబాహ్నిక లేంక
ణాంధ్రభోజానీకంబు గవిసినం గాంతేయబంబునకు భరం బగులయు. 317

అథామలయధ్వజం దశపాండ్యమహారా జశ్చతామచేత జచ్చుట.

సీ. పాండ్యుఁ డాసేల్యపై బెట్టిదంబుగ, నడరి బాహాబల శ మక్కజముగఁ
బేరిచి వీనుంగురపెంటకాఁ జతురంగ,ముల రూపుమాపె నశ్చయ్యలఘుభుజుఁడు
ద్రోణభీష్ములు దననతోఁ బాటి యనువలు,కున కోర్కఁ డచ్యుతాశ్వునులు దనకు
నెక్కుఁడు నా విన్న శ నేవగించుచు నుండు, నవ్వీరుఁడమ్యైయి శ నా క్రమింపఁ
ఆ. గని కడంగి యెదురు శ చని గురుతనయొందు
నగుచుఁ బగఱ నీవు శ మృగకులంబు
గలఁచువారియుఁబోలెఁ శ గలఁచెడు నాదిక్కు
మొగము నేసి యనికి శ మొనఁజు మనియె. 318

చ. అన విని మేను వొంగ మలయధ్వజఁ డుగ్రపునారసంబుఁడ
త్తమవును గుచ్చి మార్చిననడంబు నభంబునఁ బర్య నంపవె
ల్లి నిగుడఁ జేయఁ దొమ్మిదిశిలీముఖములే వెన నమ్మహీశువై
ననిమిషవర్ణనీయగతి శ నగ్గురునందనుఁ డేసె నేసివన్. 319

వ. అత్తొమ్మిదింటిలోన. 320

క. ప్రతిశరములు పాండ్యమహీ,వలియును బరంగింప నైదు శ భగ్నము లయ్యె
గతి నెఱక నిగిడి రథ్య,ప్రతి ధరం గూల్చె నాల్గుబాణము లభిపా. 321

తే. మఱియు గురుపుత్రుఁ డేయ నశ్చయ్యలయ కేతుఁ
డాశరంబులుఁ దదనుశ్చర్యాలతయును
దునిమెఁ దునిమిన నతిరయంబున నతండు
నారి సంధించి యమ్ముల శ నభముఁ గప్పె. 322

వ. అపాండ్యమహీవతి పరివారసామర్థ్యంబున రథ్యనంతుం డయి వాయవ్యాశ్రమ
బున నయ్యంపపరంపరఁ బ్రతిహతంబు నేసి తదీయచక్రరక్షకులం దెగటార్చి
యార్చినంగెరిలి యుగ్గురునందనుండు దత్తపాదరుల నొఱుమాడి నత్తమయాగురు
చందనసుందరంబైన మలయగిరిప్రకారంబునం బాలుచు కేతనంబు గూల్చి గుఱ్ఱం
బుల గీటడంగించి నూతుప్రాణంబులు గొని చావంబు ద్రుంచి తేరు దుమురునేసి
యతండు వొలివోనిపారుమంబునం బ్రయోగించునశ్రుతశ్రుంబుల నుఱక నఱకి
యగ్గమై యున్నను గయ్యంబువలని వేమక నతని నమయింప నొల్లక యరవాయి
గొనినయాలోనఁ బతితయోధం బైననుకల్పితమాతంగంబు నెక్కి గిరిశిఖరంబు

1. క. గ. జ. టుచితంబునం. 2. క. గ. డ. బేర్చిన బీనుంగురపెంటలై ...రూపుమాపె.
3. క. జ. నడరింపవేన

నలంకరించు కేసరియట్లాప్పి యాద్రవిజేశ్వరుండుసామజంబు నుద్దానుగతిందటిమి
భీమాభిరామం బైనతోమరంబు వైచిన మణిగణోజ్జ్వలం బైనఘాద్యాణిశిరో
భూషణంబు ధరణిం బడినఁ ద్రొక్కంబడినభుజంగంబుపోలికం గనలి యబ్బలు
మగండు తత్పార్శ్వవర్తుల నార్కుర రథివరులఁ దద్వేదండంబుతుండంబును
జరణచతుష్టయంబును నమ్మెడినీవతిపాదంబులుఁ గరంబులుశిరంబును నతితీవ్ర
భల్లంబులం దునుమాడిన నద్దిక్కుమూఁకలు విచ్చెం గురుభూవకుం డమ్మహీసుర
వరుం జేరం జని యగ్గించె నప్పుడు. 323

క. నిలు నిలు మని తమమూఁకల, నిలిపి వృకోదరుండుగవిసె శ్రీ నీబలములపైఁ
దలకొని ధృష్టద్యుమ్నా,దులు సంరంభోద్భటముగఁ శ్రీ దోడ్పడి రథిపా. 324

క. వారలవడి కోర్వక య,క్కొరవసైన్యంబు దెరలఁ శ్రీ గర్జుండు దర్ప
స్ఫారత నదల్చి నిల్చి యు,దారగతిఁ వైరిరథిశ్రుతి మూర్ఖానియెన్. 325

వ. అతనికి బాసటయై యడరినయశ్వత్థామచేతం బలుపురు పాంచాలురు వొలిసిరి
కృష్ణుండు గ్రీడికిం బాండ్యమహీపతి సమయుట నూపి నమీరనందనకర్ణాదు లగు
నిరువాఁగురథికులపరాక్రమంబును వేటువేట నిరూపించి చూపిన నతండును రథం
బు మనసేనలోనికిం బోవ నిమ్మనిన నతం డట్లజేయ నుబ్బినపాండవానీకంబునకును
రాధేయగురువుత్తులరభసంబునం బేర్చినమన మొనకును సంకులనకురం బయ్యె
నం దాకర్ణునకు ధృష్టద్యుమ్నునకుం బరస్పరశరకర్తనంబును నితరేతరచ్చత్త్ర
కేతుఖండనంబును నన్యోన్యవర్మవిదారణంబును మిథశ్శరీర²పాలనంబును నగునం
గ్రామంబుసెల్లె నట్టియెడ నాసూతనందనునకుం దలకడచి గురునందనుండు ద్రువద
నందనుంగవిసి బ్రహ్మఘ్నునిలునిలు మేనుగలుగ నెట్లుబ్రదికెద వని పలికి వెండియు.

క. మాతండ్రియెడం జేసిన, పాతకము కలంబు గాఁగఁ శ్రీ బాంచాలనికృ
ష్టా తునిమెద నిను నరుఁ డిట, యేతేరక యున్నఁ బాట శ్రీ కీవు నిలిచినన్. 327

వ. అన విని ధృష్టద్యుమ్నుం డతని కిట్లనియె. 328

క. మీతండ్రి కికుటికి నటికిన, హేరియ నీకొఱకు నునిచి శ్రీ తిపుడ నఱుకుదున్
నీతులువపలుకులకు నీ, డై తోచినయుత్తరంబు శ్రీ నదియె దురాత్మా. 329

వ. అని యంత నిలువక. 330

తే. వినుము బ్రహ్మఘ్నుఁ డన నీకుఁ శ్రీ జనునె బ్రహ్మ
ణబ్రువఘ్నుఁడ నై సమున్నతి పహించు
నన్నుఁ గిల్చివపరుఁ డనుననిన్ను జనకు
కడకుఁ బుచ్చెద వేగిరవడక నిలుము. 331

1. క. భారతయరవడి కోర్వక, భారవ. 2. క. భారవంబును. గ. పాటనంబును. 3. క.
గ. చ. కొర్కి నటికిన. 4. క. గ. య. హేరియ నీకొరియును నిప్పుడ నఱుకుదు. చ. హేరిన నీ
కొరియును నిప్పుడ నఱుకుదు.

వ. అనియె నట్లయ్యెనుపురు నొండొరులం బగుమంబులు పలికి తలఁపడి విమత
లంబు విశిఖశిఖాకలాపంబులం గప్పిరి రాభేయండు యాధామయ్యను నుత్తమాజ్ఞో
ద్రాపదేయతై నేయులను మఱియుం జేదం గల పాండవ పాంచాల యోధులను
బొదివి భండనంబు నేయుచుండె నా ధృష్టద్యుమ్నుండు గురువుత్తుక్రొదండంబు
దుండంబులు నేసివం గువితుండై యొండువిల్లుఁ గొని యొప్పీరుండు. 332

క. సూతరుంఁగన్యందన, కేతనచాపములు నఱికి శ్ర కేమియిన్ ను
గై తొరఁగ నేసె దోడ్తో, నాతతశక్తియును గదయు శ్ర నతఁ డెత్తంగన్. 333

వ. అస్పాంచాలోత్తమండు వాలునుం బలకయుం గొని కవియుం గడంగినవనియును
దుమరు నేసి పెల్లెనే పడకున్న నశ్వత్థామ¹ వేగిరపడి వెఱుంగందుచుఁ జేతిబాణా
ననంబు విడిచి కృపాణంబు గొని భుజంగంబుదెన కడరువిహంగపతివిధంబునఁ
జనుట నూచి నవ్యసాచితో శౌరి ధృష్టద్యుమ్నుండు గురువుత్తుక్రొబారిం బడియెం
గావవలయు ననుచు నద్దిక్కు నూపిన నతండు సత్వరుం డై యప్పీరుం డాద్రుపద
పుత్తుక్రొ గవిననకొలందిఁ గూర్పంబు లగునారాచంబులు గుప్పించుచు నొప్పించిన
నమ్మహీసురవరుం డయ్యత్సాహంబు వడలి మరలి యరదంబున కరుగ నహదేవుం
డు దనతేరిపైకి నస్పార్శతుం దిగిచికొని తొలంగం గొనిపోయె నక్కుంభనంభవ
నంభవుం డగ్గాండీవి మూక్కుని పెనంగి బెట్టిదంబుగాఁ గనుకనిం దాఁకియతండు
నాటినసునిశితశరంబున సోలె సారథి రథం బొండుపలనికిం దోలె నర్జునుం డట్లు
నిజనేనానాథు రయించి ద్రాణిమదం బడంగించుటకనుంఁగొని కౌంతేయసైనికులు
సింహనాదంబులు నేయ నక్కడ నిస్సాణాదులనాదం బెనంగి నింగి నిండిన. 334

తే. సూతసుతుండు ధనంజయుఁ శ్ర జూచి రోష

కలుషితాక్షుఁ డై తలఁపడఁ శ్ర దలఁచె నపుడు

తత్తణమున నంశ ప్తకశ్రతియుఁ దోఁచె

రెండుఁ గని యట్లు అనియె నాశక్తికి హరికి.

335

వ. కర్ణుండు మనల మూక్కునం గడంగెడు నంశ ప్తకులుఁ గ్రమ్ముటం ²బొదివిరి కర్ణ
చేతం దగులుపడితి మేని నంశ ప్తకుల కోహటించినవార మగుదుము వారల
దిక్కుదేరు వోవ నిమ్ము. 336

చ. అన విని యట్లు చేసె నతఁ శ్ర డర్జునుఁ డారిపుకోటి ముట్టి యే
పున నుఱుమాడు చుండఁ గురుభూవర యప్పడు ధర్మసూతనం
దనులు నముద్ధతిం గడఁగ శ్ర దందడి క్రొత్తగ వారిసేనయున్
మన మొనయుం బెనంగె నుప్రమారహితం బగువిక్రమంబునన్. 337

ఉ. నంగర మేను బెక్కుదివ్రనంబులు సూచితిఁ గాని యెప్పు నా
భంగి మునుంగ దచ్చెరువురపాటునఁ జిత్తము వోరు చున్నియో

త్రుంగుచు నున్ని యో మొలుగఁ గ దూలక పై పయి గ్రమ్మఁ గూలు నే
నాంగము లందు నిండుఁ గలహంబుమహా గ్రత యేమి సెప్పుదున్. 338

అట్లు కరుండు పాంచాల సైన్యంబు దైత్యులు నొందించి విజృంభించుట.

తే. అందు పాంచాలవీరల గ నశ్వసూత, రథనమేతంబుగా సంగరరాజు దర్ప
మెసఁగ నేవురఁ బడవురగ్నేనుడిను మహాస్వమార్గణములఁ దునుమాడె నధిప.

క. పదపడి పాండవయోధుఁ, ల్వాదినినఁ బెనుఁడుంగమమవునలో గజవతి యు
న్మదవృత్తిఁ గేలి నలుపువ్వగిది గాతఁడువోలె నురలుగీర్తన నేయున్. 340

వ. అట్టియెడ, 341

చ. ద్రుపదతనూజులుం గవలు గ్రోవదిపుత్రులు శౌరితమ్ముఁడుం
గుపితమనస్కులై బలుపునోల్లలఁ దాఁకి రతం డదల్చి యు
గ్రపురభనంబునన్ శరవశరంపరలం బరఁగించె గౌరవా
ధిపువృశయంబు మోదమునఁ గ దేలఁగ నందఱయంగకంబులన్. 342

వ. వారలపై పక్కురుభూనాథుం డేనుఁగుకయ్యంబునకు వెరవు గల కళింగవంగాంగ
మగధసుహృదౌపాండ్రాదిదేశంబులబలంబులం గవియించిన నవి తదియచతురంగ
బలంబుల మట్టి మల్లాది చిత్రవధవిహారంబు నలువ నగజప్రథానసేన లగ్గలికం
జించి చెండాడుచు నాదండిమగిలును జేకితావప్రభద్రకులును రాద్రరనంబునం
బెనఁచినం గనుఁగొని మదంబునం బొదలి యు తరించి యురవడించిన. 343

తా. వంగాధీశుఁ గరీంద్రుతో శివడఁగ గర్వస్ఫూర్తి కై నేయుఁ డే
యం గేలీగతి మాది లేఁగొడుకు పాండ్రాధీశ్వరుం గిట్టి యా
భంగిం గూల్చుఁ దదగ్రజం డటుల దగర్పం బొప్ప సుహృధినా
థుం గోపంబున ద్రుంప నేచెఁ గరటిస్తామంబు లంతంతకున్. 344

క. విను ము ప్లేచి నకులుఁ బొది, వె నుద గ్రధ్వని ననేకవేదండము లం
దెనిమిదిటిఁ గూల్చె బాణము, లెనిమిదియెనిమిదులఁ దమ్ముఁ గ డే డెఱనధిపా. 345

క. ఆ ధృష్టద్యుమ్నాదులు, గ్రోధాంధత నడరి యేనుఁగుల నత్రహతిఁ
వ్యాధూతములుగఁ జేయుచు, రాధేయుం గదియ సంగరము పేల్చెనృపా. 346

వ. ఆనమయంబున శోణితంబు పెల్లున ము న్నైగసినలేణు వడంగిననిజివాఁగునై నికు
లును దమతమయడియాలంబులతోడి గొడుగులును సింహంబులును బెద్దయు మెఱసి
పెనంగు చుండ సంకప్తకనంచయంబు గించిదవశిష్టంబుగా నష్టంబు నేసిననవ్య
సాచికి శౌరి యక్కొరవపాండవబలంబులబోదు నూపి యప్పుడు దుర్యోధనుండు
దనయందుఁ జేయంగలవారును దానును ధర్మనందనుం బట్టుతలంపున బెట్టుపొదు
వుటయు నమృతంబున కానపడి యడరునసురుల మరలుకౌక్రములచందంబున

భీమసేనుడును సాత్యకియుం బ్రతిహతులం జేయుటయు సంత నిమిషక యక్కురు
విభుండును గర్ణకృపాశ్వత్థాక్షుండును నుద్దామగతి నబ్జ్యుతపురశరజాలంబుల
నమ్ముల జడియించు గదిసి యక్కంఠేయాగ్రజ్వంకటంబు ద్రుంచివైచుటయు
గర్ణుతాహుటంబునం గపంసుధార్తరాష్ట్రులసింహానానంబులకుం దెరలక మరు
త్సుతండు మండల ప్రచారం జగలుటయు సాసూతనందనుడు మొదలగునమ్మేటి
మగలమార్గణాస్త్ర లక్ష్మీనుజవతిపైఁ బరంబులము సకులనమాదేవసాత్యకిధృష్ట
ద్యుమ్నద్రావణేంద్రప్రభృతు లైనపాండవేయపాంచాలాదియోధులం గలంచి
యక్కర్ణుండు కమలాకరంబునం గేలి నలుపుసుండాంబులీల నటించుటయు
నమ్మేడుం జగ్గలిక నక్కవృషిహాక గోరి కపికేతవం బాలోకించుటయుం గలిగిన
యప్పరిపాటి యంతయు నేర్పడం జెప్పి యా రాధేయరథనం బుగ్గడించి
మఱియు ని ట్లనియె.

347

క. నినుఁ దలఁవడఁ జూచినయీ, తనియేడ్చెఁ జుంట సారఁగఁ ॥ దలఁచు మిడుతయు
బున కెన యె నాకుం దోఁచినయది మ్రందింపు మితని ॥ శితివిశిఖములన్. 348

వ. అని వసికి యతని కప్పుడు దోడ్పడ నుత్సహించుభవత్పుతు నువలక్షించి బీభ
త్సునకుం జూపి.

349

ఉ. ఇ త్రజీఁ ద్రుళ్లు నూపి నిను ॥ నేవున మాఁక్కొని గెల్తు న న్తలం
పెత్తి నుయోధినుం డదె య్యహీనబలంబులఁ గూర్చె గర్భతో
ను తగజంబు లీల నెలగమామిడిఁ గూల్చినభంగిఁ బొందువు
త్రోత్రమ వీనిఁ గూల్చు మతఁ ॥ ఊంటిగ రాజ్యము నీకుఁ జేకుఱున్. 350

వ. అనునవనంబున.

351

మ. సమదాటోపత వాఁమునందనుడు ధృష్టమృష్టులై నేయు లే
కమనోవృత్తిఁ గడంగి తో నడర దోర్గర్వంబు శోభిల్ల కౌ
ర్యము సొం పార నిలింపకోటి వొగడక ॥ రాజాజ్ఞసైన్యంబు లా
క్కొమొగిం బెల్లగిలంగ బెట్టడరె నక్రొధాంతరంగంబుతోన్. 352

క. అడరి పటుబాణజాలం, బడరింపగ వారిబలము ॥ లధికరయము నె
క్కుడుమదము నొలయఁబైకొని, బడలువడఁగఁ జేసె నీదుర్బలముల నధిపా.

క. వడిఁ బొదివి భీముఁ డార్చినఁ, జెడ విడిగినసేన నేమి ॥ సెప్పుడుఁ దనదొం
దడిఁ దాన చడిసె వెనుకొను, కడిఁదిమగల చేత గాసి ॥ గాడె నరేంద్రా. 354

ఉ. మ్రొగెడువాహనంబులును ॥ మోములు వాడఁగ వాహనంబుల
న్దిగి తలంగుసైనికులు ॥ నేలకుఁ ¹గవ్వపుఁజొప్ప సొప్పడం
దగ్గసిడంబులుం గులముఁ ॥ దన్నుఁ దలంచి యెదిర్చి యొంటిమై
మగ్గెడువాడు నై కురుభ్రరావరుసైన్యము రూపు మాయఁగన్. 355

- ఆ. పావనికి నిషాద్యవతినందనుడు హూఁఁకొనిన నాతఁ డతవిక్రకుంజరంబు
కరముతోఁ దదీయైకరములు శిరమును, పాతక శిశిశరములు నాలుగింట. 356
- క. మూఁ డిడైహిలు లిమ్మొందు, బోఁడిమి సెడి పాటఁ బవనపుష్పనియెదురక
వేఁడిమి సూపక నొకఁడు, న్వాఁడిమిగఁడు లేడ యే మననం గల దధిపా. 357
- వ. ఇవిధంబున విక్రమించివభీమసేనుబరచనంబును దసీహస్సె నికులనందంభంబునుం
బద్ధనాభుండు ఫల్గునునకుం జూపి చెప్పె ననిన విని నంజయునకు ధృతరాష్ట్రం
డిట్లనియె. 358
- క. నీచెప్పెనుమొయి నూడఁగ, నీచిత వాటిల్లె మన యోగికి మునకుం దా
రేచేటు సెడిరా కౌరవు, లాచిత మువన్యసింపు న మంతయుఁ దెలియన్. 359
- క. అనవుడు నతఁ డిట్లను న,మ్మునుజవతికి హితులు సెప్ప న నూనక నీచే
సినదుర్జయమున జేటాం,దెను వగవక రణము వినుము న ధీరవిచారా. 360
- వ. ఇట్లు భీముకడంక గని కప్యడి దనమునుముకొంచెపుమూఁకలం దోలి మిగిడి మన
సేనల మర్దించుటకుం దమవారిఁ జేరం జనఁ గౌరవపతి యుమ్మారుతి మార్కొని.
- యి దుర్యోధనుడు భీమసేనుం దలచడి పోరుట. యి—
- తే. ఎందు వచ్చెదు నిలు నిలకమేను గలుగఁ, గడిమి సెల్లునె నీకు నీరక్షణము నిన్ను
నంతకునిపాలి కనిచెద న ననుచు రోష,ర క్తలోచనరుచుల శరములు వఱపె. 362
- క. రాధేయుండు సుదీర్ఘ,క్రోధుం డై గర్జతోడిగృణరవము నభో
1 బాధం బొనర్పఁగా నిజ,యోధులఁ బురికొల్పికొని నశముద్ధతిఁ గడఁగెన్. 363
- వ. అట్లుయ్యిరువురు నుత్సాహంబు వాటించి నిజానీకంబు నిలువరించిన నది పురి
కొని పోరికి నమరుటయుఁ బాండవబలంబును దిరం బయి పెనంగం దొడంగె
నట్టియెడ నక్కడ నిక్కడఁ జేయం గలదొరలు దలఁపడి యుక్కు న నక్కజం
బగునమర క్రిడ నలిపి రండు. 364
- సీ. కర్ణుఁ డేపారి శిఖండిరభ్యముల సా,రథిఁ గేతువును గూల్చి న రయము మెఱుమ
విగతాయుధుండు బాణవిహతాంగుడునుగాను,దగ్గుడై తఱుమనకతండు దొలఁగఁ
బాటె దుశ్శాసనపార్షతు లొండొరు,తనువులు నొంచుచు న నిమిషులకు
నచ్చెరు వగునట్టియని సేయ వారల,యనుచరు లేడ సొచ్చి న పెనఁగి రంగ
- తే. రాజు నూడఁ దత్పుష్పసారథిశిరంబు,నకులుఁ డొకభల్లమునద్రుంపఁజకితమైక
లంగునచ్చటిమూఁకఁ జరలంబు మెఱుమ, నిలిపె నాసూతసూనుండునృపవ రేవ్య.
- వ. అట్లు సారథిరహితుం డైనవృషసేనుండు వేటొక్కసూతు నమర్చికొని తండ్రి
కిం జక్రరక్షకుం డై నిలిచె నకులుండు నొందుదెన కడరె సహదేవుం డులూ
కుని విరథుం జేసి వఱపె సాత్యకిసౌబలు లన్యోన్యకేతుపాతనంబును బరస్పర

కంకటకర్తనంబును జేసి రాశై నేయుండు దురంగంబులం జదిపిన నరదంబు
డిగ్గ నుజ్జికి యొనరించునగ్గంధారవిభుం గని యులూకుండు. 366

క. మును సహజేవుం డెగవం, జనినప్పుడ యొండుదేరు శ సవరించుకొనం
గనుట నది సేర్పి యలనిం, గొనిపోయెను నంగరమునకటం దొలంగంగన్. 367

ఉ. అచ్చటిమూక నల్లడల శ నాతురతం జెడి పాటి భీముచే
జచ్చె గురుజీతీశ్వరునిసారథి గూలె హయాలినుగ్గు గాఁ
జొచ్చె రథం బతండు వెఱ శ సొచ్చి ధరిత్రికి దాఁటి పోయి జె
న్నిచ్చిన నీదుయోధవరు శ లేడై మూర్ఖుని రమ్మనుత్సుతున్. 368

వ. యథామన్యుండు గృపాచార్యధనువు దునిమిన నమ్మహాత్ముండువేటొక్కవలెత్తి
ఆ. కేతనంబు గూల్చి శ యాతపత్రము దును,మాడి నూతుఁ జంప శ నధికభయము
గదిరి తేరు దాన శ కయ్యంబునకుఁ దొలఁగంగఁ దోలె నతఁడుకొరవేద్ర.

క. శితశరము లుత్తమాజుడు, గృతవర్షునిమేన నింపఁ శ గినుక గదిరి మూ
ర్ఖుండుగఁ జేసె నతఁడు వెడ, నతనిం దత్సూకుఁ డెగ చెననరదముఁ దొలంగన్.

—|| అశ్వత్థామ యుద్ధముం దలచడి మహాహంబు సేయుట. ||—

చ. గురుతనయుం డనేకరథికుల్ దనపార్శ్వములం దువస్తులై
దురముకడంకమైఁ దఱుమ శ దోర్బలశౌర్యము లుల్లసిల్ల ని
ష్ఠురశరవృష్టి ముంచె మధునూదను మధ్యమపాండవున్ వియ
చ్చరులు ప్రశంస సేయఁగ నిరజధ్వజుని సయనోత్సవంబుగన్. 372

క. అలిగి నరుఁ డైంద్ర మాదిగఁ, గలదివ్యాత్రుంబు లేమయ్య నయ్యెయ్య
జ్వలమార్గణంబులను న,క్కలశభవసుతుండు మూన్చె శ గౌరవముఖ్యా. 373

వ. ఇవిధంబున వివిధాత్రుంబులం బోరిపోరి. 374

సీ. ఉటక యశ్వత్థామ శ యుగ్ర బాణంబులు, విజయునిదక్షిణభుజము మాఱు
మూఁడేమ నొచ్చియుఁగబోడిమిసెడకయ,బృలిముండుదల్చెఁ దగ్ధత్వావ్యవర్తు
లగుపెనుమూఁకల శ నమ్ములవెల్లిఁ జేరల్క నకుఁధజనాత్మజుండు
రథ్యచయంబు నారాయణుఁ వానర,ధ్వజము నప్పిరుగార్త్రమును బొదివె
తే. మెఱుఁగువాలంపగముల నశమ్మెయి నరుండు,ద్రాశితోడ భరంపశీరణ మొనర్చు
చుండ నటమున్న ధర్మజుఁ శ దురవసించి,చిత్ర సేనుని నమ్ములఁగజుక్కువడిచి.

క. తఱిమి తనమునుము సైన్యము,నుఱుమాడఁగఁగని సు మోధరయఃకుయున్నగ నే
డైట నీయోధులు మూర్ఖుని,యజిముఱి నొప్పించి పట్ట శ నమరి పొదివినన్.

ఉ. పావని మున్నుగాఁ గవలుఁ శ బార్షతుండున్ వెన వారిఁ దాకినం
జేవ దలిర్ప నచ్చటికిఁ శ జెచ్చెరఁ గర్ణుండు వచ్చి తీవ్ర బా
ణావృతమూర్తిఁ జేసె మనురబాధివ యారథికావలిన్ ధను

1. ర్భావిలతస్వనంబున విశ్రుతిద్వీపరంబు ప్రపూరితంబుగన్.

377

క. అట్టియొక 2. మూది పిదపటి, నట్టి కురున్మహాలు రేంపురమను లక్ష్మణులు రా
బెట్టుగ నేసిన పేదన, ముట్టుముఁ జెప్పెయ్యె నలించు ర మొనయును దలంకెన్.

మ. కని రాధేయుడు దవ్యబాణనిహతిం ర గౌతమసైన్యంబు నె
ల్లను నొప్పించిన బిజువోయె నది ముల్లాసోగ్రుఁ డై ధర్మనం
దను నమ్మేటిమగండు గిట్టుబుము నానలం డల్లి పెల్లెసినన్
విను మందస్మితసుందరుం డగును నరవీరుండు ధీరోద్ధతిన్.

379

వ. అనేక చండకాండంబు లంగంబున గీలించి.

380

ఆ. వలుఁదనారనంబు ర వక్షంబు దూఱంగ, నేముటయును బొండ్లవేయుఁ డార్చి
గూరి నిలువ లేక ర కూర్పుండఁబడి నూతు, నరద మెగవు తొలంగననియెనధివ.

వ. అనుటయు వాఁ డట్లు చేయం గౌరవులు గడంగి పోనిక పాదువుం డనునెలుం
గులతో నక్కొంతేయగ్రజ వెన్నాడి కవిసినం గేకయపాంచాలబంబులడ్డపడి
పెనంగె భీమసినుండు సుయోధిను నిలు నిలు మని ముదల్చి యమ్ములంగప్పె
నన్నును రాధేయుండు రభసంబున.

382

క. పాంచాలురఁ గేకయుల ను, దంచితగర్వమున వాలురమ్ములవెల్లిక
ముంచిన నోలటి యరిక ర, పంచాననమూరి భీమురపజ్జ కొదింగినన్.

383

వ. అక్కర్లుండు నిజరథంబు మెఱిమి ధర్మనందను వెనుకొనియె నతండు విశిఖవేద
నం జెప్పడిన చిత్తంబుతో, శిబిరంబున కిల్ల నల్లన పోవు చుంకియుఁ దన్ను నా
సూతనందనుండు మూఁడుమావుల నేసిన మరలి యమ్మేటిమగనిమేనం బలు
మార్గణంబులు సోనిపి తత్సౌరధి నాయక త్రయంబునను హయంబుల శరచతు
ష్టయంబునను సుక్కించె నట్టియెడ.

384

క. ఇరుదెసల నున్నకవ ల, న్నరవతి దురవస నూది ర నారాచపరం
వరలు వరఁగించుచును జె, చెప్పరఁ గర్ణునఁ దాఁక రలఁడు ర చిఱువ వొల్లదున్.

తే. వార లిరువుర నుగ్రంపురనారనములఁ

గప్పి దంతవర్త ములును ర గాలనాల

సుందరంబులు నగుధర్మనందనుని తు

రంగమంబులఁ బడ నేసి ర రముము మెఱిమి.

386

క. అతనిశిరస్సాణంబును, శితనిశిఖినిపాతించు ర సేపి యుదారో

ద్ధతి నకులుకాయుక్తముహయ, లతముం దురుమాపటము నరతండును నతఁడున్.

క. నహదేవునితే రెక్కన, నహతౌతపఁ డన కర్ణుఁ ర డమ్ముత్పర నం

పిహితశరీరులఁ జేసెను, బహువిధబాణములఁ డలము ర బలములు మెఱిమిన్.

చ. కనుఁగొని శిల్పం డెల్లనియెఁ ర గర్జునతో నిది యేల ధర్మనం

దనువయి నాగ్రహించెడు హిరణం బగుకార్యమె యమ్మహీశు నీ
వనిఁ దెగటాల్చిన ట్లయిన శ నర్జునుఁ జుల్కలశోకశోషముల్
పెనఁగొన నిన్నుఁ గౌరవులఁ శ బీనుఁగుపెంటలఁ నేయ కుందునే

389

తే. ఇతఁడుదెగటాతొనెనియ్యనేమిఫలము, గలదునరుఁబొలియించుటకయలఘుకౌర్య
మదికురుక్షీతిపాలునకఖలరాజ్య, సిద్ధియును జేయునింక నాశబుద్ధివిచుము.

390

వ. అదియునుం గాక.

391

క. వాఁడె కురుక్షీతిపాలుఁడు, పోడిమి నెడి భీముచేతఁ శ బొదువఁబడియె న
వ్యాడిమగని కడ్డము నీ, వేడిమి దక్కంగఁ గలదె శ వేటొకఁడరయన్.

392

క. పవనసుతుచేత నాభూ,ధవుఁ డీలెనయోని నీవు శ ధర్మతనయునిం
గవలకా నమయించుట దలఁప వృథాస్ఫురణంబు గాదె శ పరబలభేదీ.

393

క. అస విని యజ్ఞైర్జి భవ, త్తనయునిదెరఁ జూచి వాయుశతనియునిచే నా
తనిపొదువఁబడుట యేర్పడఁ, గని రాధాతనయుఁ డతనఁగ్రావంగఁ జనియెన్.

క. చనుటయు నజాతశత్రుఁడు, దనశిబిరంబునకుఁ బిన్నశతమ్మునియరదం
బున నతని నతనియన్నను, గొని చనియెను సత్వరముగఁ శ గురుకులముఖ్యా.

395

వ. అని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు ధర్మనందనువలాయనం బెఱింగించె
ననుటయు.

396

ఆ. మొదలిరాజు సభయ్యముగ నిట్లు నమరంబు, దొఱిగి చనియె నట్టెరపెటబలంబు
దొరలు నిలిచి పోరు శ టరిది యనంతర, వర్తనంబు విప్రవర్య చెపుము.

397

వ. అని యడుగుటయు.

398

చ. అని మివవంద్యమాన ఘనశాదరశీలసుధాయమాన న
త్వనలినగంధరూప విబుధధద్విషదంతకరప్రతాప నం
జనితనిర స్తకామ మునిశనంఘమహార్ణవపూర్ణసోమ వే
దనికరసంవిధేయనిజశత త్వపరిష్క్రియ నిత్యనిష్క్రియా.

399

క. ప్రమితివిదూరా సుమన, సుమితిసమారాధనప్రసన్నాకారా
గమనాగమననిరసనా, శమనదమనసాధ్యపరమశారోల్లసనా.

400

మాలిని. ద్విజవతివృషభాంకోదీర్ఘ కారుణ్యపూర్ణా
భజననిరతరత్నోప్రౌఢ నిశ్చేదరూఢా
గజదురితనము త్రేకఘ్న హృత్పిన్మనిషూ
యజనవిధిఫలత్వవ్యాప్త సిత్యప్రదీపా.

401

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజ
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునకర్ణవర్ణంబునందు ద్వితీ
యాశ్వాసము.

402

హరిహరనాథాయ నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

కర్ణపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

మచ్చరణాంబుజయుగ
శీమధుమూర్తిప్రభావిత్రీనవిమలచే
తోమత్రభృంగభక్తజ
నామృతసరసీస్వరూప శ హరిహరనాథా.

1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు కర్ణుండు గౌతమేయగ్రజు విడిచి దుర్యోధనసంరక్షణంబునకుం జనుట విని ధృతరాష్ట్రుండు దనమనంబున 2

క. అనిలజునకుఁ జాలఁడె నా,తనయుఁడు మోసంబు గాక శ ధర్మజుఁ డట్ల బ్రీనఁ బోనిచ్చుట రాధా,తనయునకుఁ బుద్ధి యగునె శ తప్పెం దప్పెన్. 3

వ. అని నగచి యుధిష్ఠిరుండు సనినపిదప నెత్తెఱుంగున సంగరంబు సెల్లె నని యడిగిన నంజయుం డతని కిట్లనియె నట్లు సని యాధర్మతనయుండు రథావతరణంబు సేసి మంధిరంబు ప్రవేశించి సెజ్జ నొడలు సేర్చి నాటి యున్నయమ్ములు వెఱికించుకొని హృదయంబున నమ్మెయి నున్నపరిభవంబు వీడ యొసర్చ విపాదవివర్ణుం డగుచుఁ గవలం గనుంగొని మీరు సమీరనందనుకడకుం జనుం డని చెప్పె నట మున్న నకులుం డొక్కయరదం బొయితంబు 1 సేసికొని యుండుట నయ్యిరువురుఁ ద్వరిత గతిం జని యంబుదంబుచందంబున గర్జిలుచుఁ గౌరవులతోడం గయ్యంబు సేయు చున్నభీమసేనుఁ 2 జేరం జని యవష్టంభవిజృంభణంబునం బొలిచిరంత నప్పాండ వాగ్రజు తెఱం గేమియు నెఱుంగక నరుండు ద్రాణితోడ భరంపడి రణంబొనర్చు చుంసి. 4

క. నెఱి దగఁ జేజిత మై గమి, మెఱుగు లడరునారసమున శ మిక్కిలివడి నే డైఱ మెఱయ నురము నొంచిన, నుఱ కవ్వెపుండు వై చె శ మగ్రంపుగదన్. 5

వ. వైచిన నవ్వీరుండు. 6

చ. అది దునుమాడి మేనఁ బదిరయమ్ములు గ్రమ్ముట గ్రుచ్చి నూతు బె ట్టిద మగుకొలఁ గూల్చినఁ గరడిందిమగంటిమిఁ దాన రభ్యసం

1. సేసికొనియె నయ్యిరువురు 2. సేసం బొచ్చి

- పదయును నూలుకొల్పికొని య పాగుని గృహని నొంచె విస్తయం
బాదవఁగ జేవకొటికి నృపాస్తమ యగ్రదువున్నుఁ దుగ్గుఁ జే. 7
- వ. అ స్తద్భుతవిక్ర మంజున నశ్శతామ విజృంభించిన సహింవక. 8
- చ. హయామలు వగ్గముల్ వెడఁదగయమున సుగ్గుగఁ గ్రీడి యేయుడు
రయమన నీడ్చెఁ జేరటు దుగ్గరంజనకుం దొలఁగంగ నెంతయు
భరమున నీమొనల్ గలఁగి య పాతె నరేశ్వర వారిసైన్యనా
చయ మెగవక మహీతలము య నంభుతకంపము గాఁగ నల్ల డన్. 9
- ఉ. పాటినఁ జూచి కౌరవస్థాపాలుఁడు నూతననూజతోడనీ
కాటెయ మద్బలంబునకుఁ య గాఁ దగునే నివిధాన్త్రనంపదక
మీటిన నీవ నూడఁగ నగమేయవరాక్ర మ నీకు బాండవు
ల్మాతె తలంప నీ దగుబలంబును జేవయఁ జూపు మి త్రుటిన్. 10
- వ. అనిన విని యబ్బలుమగండు మదోద్రేకంబున మద్ర పతి నాలోకించి యిట్లనియె.
- చ. కనుఁగొను మిప్పు డేను మురగ్గున్నురుఁ బాగుని భీమసేనుని
దునిమెద నన్త్రనంపదయు య దోర్నిభవంబును కౌర్వసారము
జ్ఞనులకు నెల్లఁ దెఱుముగ య నా దగువూనిక పార మెద్దు మే
దిని గురునాథుఁ డొక్కఁడ యశ్శిరిసాఖ్యత నేలునట్లుగన్. 12
- వ. రథరథగతులు నెఱయ మెఱయ వలయుం జమ్మి యని పలికి విజయంబు
వీడించి గుణంబు సారించి గాండీవంబు నీ కెదురే యని యగ్గించి యప్పుడు
వైవయి నురవడించువరసైనికులం జే యె త్తి యుదల్చి భార్గవాన్త్రంబు ప్రయో
గించిన సమృహసీయసాధనంబు. 13
- శా. ఘోరానేకశరాకృతిం బరఁగి సంఘోభంబు గావించుచుం
దేరుల్ ద్రుంగఁగ వారణంబులు ధరం య ద్రెళ్ళంగ నశ్వాలి ను
గై ర క్తంబునఁ జేలఁగా భటచయం య బర్హంతచూర్ణీకృతా
కారత్వంబు భజంపఁ గేలి నలిపెం య గాంతేయసైన్యంబునన్. 14
- వ. ఇప్పురుసున భార్గవాన్త్రబాధితం బై యప్పొడవబలంబు వెఱచఱచి మరలి
పఱచిన మనమూఁకలు వెన్నడిం దలుమ నానూతనందనుం డ ట్లేచి యార్చి
యంటం దాకి విశిఖశిఖలు నిగిడించుడు బొగ తేనిమంటపగిడి బ్రదీప్తుం
డయినఁ దదుత్సాహంబున కొటువడి యాసైన్యంబుజనంబులు హాహాకారంబు
లెసంగ దీనదశం బొంది ముకుంద పురందరనందనులం బేర్కొని యా క్రందించి
రట్టియెడ. 15

ఉ. గాండివి తొరికిల్ల లనుక గ గల్గని జూచితే దోకని కమో
గండతం దెంపు నేసి కటకగ్రహా నా హజురేటి చూడ రా
కుండెడువట్టగా నలుక గ మగ న మండలు లిను నేర్చునా
నుండక నీసునం దొడరి గ యేటమి కెచ్చికోవంగ నేటికన్. 16

క. చచ్చిన మఱిగెల్లు గోకా, వచ్చునె తవయెడలు గలుగ గ కైదుల గలువ
వచ్చుం దటి నచ్చిన నది. వచ్చు జయ్యాలకు 'వరుద్రమి' ప్రధానీ. 17

తే. వ్యవగలింటి నూర్చునిగివడి గల్గు, డు గమూర్నినె వెలుగుచు శ్రమన్న వాడు
మనగథం బినుమాడన గ మరలనిమ్ము, బ్రదికియుండిన శుభములు శ్రవడయవచ్చు.

వ. అనిన విని వాసుదేవుండు వడముడిదిక్కు విలోకించునెడ నతండు కల్లునకు
మార్కొని వరా క వింది పాండవసైన్యంబు నిలువగించి ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి
సాత్తుకి వ్రావరోయాదిరథికు లారథికునిం దలఁపడఁ దానను గౌరవలవయిం
గడంగ న ప్తమైటిమగనియాలోపం బప్పటికి కైరినివారణంబునకుఁ జాలి యు
నికి యనునంధించి రాధేయం దొరులతో డయ్యం బోరుటయుఁ బాగుండు డప్పి
దీర్చికోనుటయు మేల కాక యని యూహించి యమ్మురారి దేరక్కురుసేనాధి
పతి నంగ్రామంబు నేయుచక్కటి కడ గలుగం గొని 'చని యన్నరునితో' మన
మశ్లోకామతోడివెనగువం జిక్కిననమయంబున ధర్మనందనుండు సూతనంద
నున కక్కడ యుండె నాతండతనియమ్ములనొచ్చెనో యని తలంచెద నయ్యవనీశు
నవ్వ యెఱింగి నుడి నీ వయ్యంగరాజు నమయింపం గలవాడ వనుటయు. 19

ఆ. అన్న నొచ్చె నన్నయమ్మాట చిక్కంబు, గలఁవ నిజబలంబు గ గలయఁ జూచి
యన్నరేంద్ర గాన గ కనిలనందనుకడ, కేగి యడిగె నతండు గ నిట్లు లనియె.

ఉ. కారవకోటి నేఁ బొదివి గ క్రందుగఁ గయ్యము నేయఁ గల్గు డా
భూరమణుఁ వడిం గదిసి గ భూతిశరంబులు మేన నింప నొ
వ్వారుటయుం దొలంగె నతఁడ డాహవరంగమానందు లేడు నీ
వారయు మింత కల్లుగునో గ యచ్చుతఁ డుండఁగ నట్లు లే లగున్. 21

వ. అనిన విని వివర్ణుండు వ్యకోదరున కిట్లనియె. 22

క. క్రూరము లగునూతనుతుని, నారాచము లొడలఁ బెక్కు గ నాటినఁ జేత
స్సారము సెడి శివరమునకు, నారాజేగనొకొ యకట గ యటు గా నోపున్.

క. నోకాచార్జునియు గ్రపు, బాణంబుల కోర్చి యతండు గ వడునంతకు న
క్షీణభృతి ననయమర, క్షోణి నిలిచి కల్లుచేతఁ గ గోల్పోయె గదే. 24

వ. అనివలికి యనిలనందను నాలోకించి యన్నరుం డావృపాలులెఱిం గలుంగు
టకు నీ వరుగు మేను సేనమొగంబున నిలిచెద ననిన విని యవ్విరుం డవ్విధంపు

నడవడి నీరూఁ జనుం గాని జనంబులు న న్నమునం బోలి కోహటించి పోయె నని
యాడుదు రని చెప్పిన నహ్మారుండు. 25

ఆ. సరభసముగ నన్ను శ సంశ వ్తములు ఏరె, తొడయ చున్నపాదం శ దొలగి నాకు
నరుగ నెట్లు వచ్చు శ నని చూపె నలసికేనపుడు గడంగి వచ్చునట్లులముల. 26

క. చూపుటయు నగ్గలం బగు, నేవునఁ గిహ్యారవైరి శ యేం : బిహివక
యాపు నెడఁగ నెమ్మనలను, భూపతి సరయుగ నేవ శ హ మ్మనియె. వృషా. 27

—.. కృష్ణార్జునులు ధర్మరాజుసేమం బరచు నకనశిబింబునకుఁ బోవుట. —

వ. అనిన నట్లకాక యని యర్జునుం డచ్యుతు నాలోకించి యామహిషాలుం గను
నంతకు నామనంబు గలంగెడు రథంబు రథుంబునం బోవ ని మ్మని పలుకుట
యు నతండు భీముం జూచి యేము మీయన్నసేమం బరయుట వలయునని
గావునం జనియెదము నిపు కురు సైన్యంబుల బయలుదేలుదురే గెలుపుగొను
మని యగ్గించు తెఱంగున దీవన లిచ్చి తురంగమంబులం ద్వరితగతి నడపె నివ్వి
ధంబున మాధవధనంజయులు సమరంబునకు సమీరనంబునం జాలించి శిబిరం
బున కరిగి ధర్మసంధనుమందిరంబు ప్రవేశించి యేలంబ శియ్యాతలంబున
నున్నయన్నరవతిం గని మూతండు గుళిలి యుం యునుకక ముదంబు నొందు
చుం తిదేక్షుచరణంబులకుఁ బ్రణతు లుని రాధరణీనాథుండు వారలు రాధేయు
వధించి వచ్చిరకాఁ డలంచి డెందం బలర ముదస్మితంబుతో నభినందించి
వారలవదనంబులు వీక్షించి యి ట్లనయె. 28

మ. సుర లైనం జల మెత్తి కర్ణుని రణక్షోణి జయింపగ నె
ర్తురె యుద్విరుండు జామదగ్న్యకలతాస్రం డద్ద తేజంబునక
దొర సప్తార్చకే లావునం బమితుఁ శ దుయ్యం డగణ్యుండు సం
గరసంక్ర డిలయందుఁ బేక్షానఁ దగుక శ గాంభీర్యధైర్యంబులన్. 29

తే. అట్టిబల్లిదు ననిఁ దెగ్గబూర్చి మీర, లేమియును గాక వచ్చితి శ రింతనంత
నంబు దొరకొనునే నామృనంబుచింత, వంతి యెల్లను జెన నరవక్రులార. 30

చ. అతనికి నాకును గలిగె శ నావాస మింతకు ముంద రందుఁ బా
ర్షతుండును సత్యకాత్మజుండు శ శాంతినపాతికరుండు ద్రాపది
సుతులును జూడఁగా నతండు శ సూతిహయధ్వజపాలనంబు నే
సి తనువు దివ్రకాంక్షములఁ శ జెండుగ నే వె నునుకొ గమన్. 31

వ. అప్పుడు దుర్యోధన ప్రభృతిభార్తరాష్ట్రులకు భిమసేను ప్రభావంబున బ్రదుక రాని
యంతి వుట్టిన నన్ను విడిచి యాతం డట వోవ నే నిట వచ్చితి నని చెప్పి
వెండియు గాండ్రిప నుద్దేశించి. 32

సీ. పదుమూడువర్షముల్ శ వగలును రేలును, గర్భదర్పం బెట్లు శ గడతునొక్కో
యనుచింతిజేసి యాశ్రమోపద్రులు లేక, పరిభావ మందితి శ బసువుల జేయ
విప్రులు పట్ట రా శ వెతి సొచ్చి యొడిగెడు, గవయంబుబాహువున శ గర్భభీతి
నుల్ల నుడుకుచు శ నాండుడు ¹గర్భంను, విహారక భామున శ వ్రేలు నాకు
తే. సురనదీసుతుచేతను శ గునుచిచేత, బడనిపరిభవమున వాడు శ పటిచె నన్ను
నంతయును నీంగఁ గాంచి నిరముట్టియగుజా,వలనఁ జేసెంబు వివసిత శ నలఘుచరిత.

చ. వెరవును లావు దివ్యశరభీర్యము శౌర్యముఁ గల్గకర్ణ నె
పురుసునఁ జంపి తీ వరినిగబంధులు మిత్తులుఁ బుత్తులున్ సము
ద్ధరబలు లాజకేలిసంకెలుల్ ధృత హస్త్రునిపుత్తు లెల్లఁ ద
త్పరిచను లెట్లు లట్లు లని శ బ్రాణము లిత్తురు వాని కడ్డ మై.

84

చ. అరు దిది నీవు నొవ్వక మగహాబలుఁ గర్ణ వధించి తాతఁ డ
క్కురువతి నంతసింప నకు శ గూర్జ్విది సంగరిహూమి నేన యొ
క్కిరుండును మీకఁ బాడి యునుగర్భపుమాట ననంగ నీక నేఁ
టిరణములో న నిట్లు ప్రకటించె భవమృజవిర్యశౌర్యముల్.

85

చ. పలికిన నేమి బీరములు శ వల్కులు సేవకనితి యా సభం
బలుకునె యట్లు జూదపునెగంబున ద్రావది నింతకాల ము
పులుకు లలంచు చుండె మది శ బాహువు గీతినయ్యుమ్మలట్ల దో
ర్బలదృఢలీల నిప్పు డవి శ వాపతి తిర్చి తలలతి యంతయున్.

86

క. అతిగర్వ²నమున్నతి మిగు, నలసిశిరము వానివార శ లందఱు బాహ్వు
ద్గతితోఁ జూడఁగ నమర,క్షీతి డొల్లెనె విజయ నీమగశిరభల్లమునన్.

87

క. ఈరవమునఁ గదిసి శరా,నారముపైఁ గురియ నీవు శ నశ్శోధుండ వై
పేరుంమున వెన నాటిన,తోలం బగునారనమున శ ద్రుల్లి కెకసెనే.

88

వ. అనిన ధర్మిందనునకుఁ బురందరనందనుం డ ట్లను నేను సంశప్తకులతోడఁ
బెనంగుచుండ ననేకధనమూహనమేతుం డయి యుశ్వత్థామ వచ్చి నన్నుం
బొదివిన.

89

క. ఏనూఱురథంబులు వెనఁ, బీనుఁగుపెంటలుగఁ జేసి శ పేర్చినఁ గుపితుం
డై నిప్పు లురలుకన్నుల,తో నశ్శోదండగురుసుత్రుండు నామీఁదన్.

40

క. ఊతక యడరి మెఱసినయే, డైనెఱయఁగ గుడునువడి యశ తిస్సురితరుచి
మెఱసి ధను వనలవలయుము, తెఱఁగునఁ జెక్కుర్గతి ప్రకటివారిం జేసెన్.

41

✓ క. స్వాతిగతుం డగుశుక్రుం, డే తెఱఁగునఁ బరఁగఁ జేయు శ నెనకపువర్షం
బా తెఱఁగున సాయకిన, స్వాతిశయం బావహించె శ నతఁడు వరేంద్రా

42

క. తనయరదం బెద్దెనఁ జూచిన మొగమున వ్రేల దీ ప్రశశితవిశిఖముల్

- ననుఁ గృష్ణుం గప్పిన నే, ననఘా కల నరయఁ జాల యై నై వెళువనన్. 43
- క. వదవడి యొకభంగి నతని, మద మడచినఁ దొలఁగఁ బాతె యహవము మూలం
దదనంతరంబ నిన్ను, స్వదకితి నరనాథ మన యగ్నిశఁములోచన్. 44
- క. ఆలోఁ గర్ణునిచేతం, దూలనిచతురంగములను య దొరలను ధరణీ
పాల మనమొనలఁ గానను, వ్రాలినదర్పమున మెఱ ముగ్ధవశమునఁ గగన్. 45
- క. ఆతనిచే నీ విక్కడ, ¹కే తెంచుట వింటి సేమ య మెఱుంగుతలంపుమై
నే తెంచితి నప్పీరుని, చేతులలా వన్నదీయసేన నిలుపుటన్. 46
- క. మనుజేంద్ర కుశలి వగునిను, గని నామన మూఱిసిల్లె య గాత్రున మగుడం
జనియెడఁ గొనియెడ రాధా, తనయునితల నలము నెఱయ య దర్పము మెఱయన్. 47
- క. ననుఁ జూడుము వేడుకకుం, జనుదెంచి భవద్బలంబు య సుతన మందం
దునిమెడఁ గర్ణుని దుశ్యోధనుశోర్కియు నీమనంబుకౌతూహలఁ గెఱన్. 48
- మ. ధనురాచార్యునిచాపు సూచి తగ రాయధానందనుం డా సుమో
ధనునిం దమ్ముల వారిసైన్యములనుం య దాఁ గాచువాఁ డై రణం
బునకుం బూనుట నింత సేమ వలదే య భూపాల యేచారి మం
డునె యాటం గలదీపమ ట్లతఁడు మంరమం గాక యే నార్చెదన్. 49
- చ. నరవర పంపు మేను బ్రధ్వనంబున కేఁగిన సూతసూనుండు
ద్ధురత నెదిర్చేనేనిఁ దల య ద్రుంపక తక్కిన విప్రుతోడ ని
ప్పురుసున నిచ్చువాఁడ నని య పల్కిపదంపడి యీక తక్కు ము
ప్పురుషునిఁ జూచుమాడ్కి ననుఁ య చూడుదు నీవును వాఁడేవుఁడున్. 50
- వ. భీమసేనునకు సేనాముఖంబునఁ దాన నిలుచుట భరం బయి యుండు నేనునుం
దడయుట గర్జంబు గాదు పోయెద ననిన విని యమ్మనుజవతి గర్జుండు కుశలి యై
యుండుట యెఱింగి యతనిబాణంబుల నొచ్చినవాఁ డగుట నలుక గదిరి య
క్కిరీటితో ని ట్లనియె. 51
- ధర్మరాజు గర్జుండు బ్రదికి యుమ్మనాఁ డని విని యుత్తుకు గిరికి పరుకుట. —
- క. అనిలోఁ దెరలుట దొలఁగుట, యచునివి ననుఁ గాక నొచ్చి యెరను గల ²న
ల్లను వెడలఁ జనునె యే నట్లును గా కిట వచ్చుటం జరలుక నై తిఁగఁడున్. 52
- క. విను కర్ణున కే నోడితి, నన నేటికి నీవు నోడి య తనిలజ మా ద్రి
తనయులు మున్నే యోడిరి, మనతోఁ గూడంగఁ గంసశఁమర్దిము నోడెన్. 53
- క. కావున మన మిఁక ననికిం, పోవం బని లేదు విపిన్యభూమికే జని ము
చ్చో వెఱపు దక్కి తపసుల, మై విచ్చలవిడిఁ జరింత య మందఱునుఁ దగన్. 54
- క. కాదేని బిరుదు లాడక, సాదుల మై వినయ మొప్పు య జని కురునాథుం
డేది వనిచినను జేసి ద, మావృష్టి నతండు నూడున ట్లుండఁ దగున్. 55

1. 'యే తెంచుట' అనియే ద్రా. ప్ర. 2. నెట్లును. 3. మర్దనుఁ డోడెన్.

వ. అని శంజాడ రంజిల్లకన్నెల నన్నెరు సాలోరించి. 56

ఉ. సీతెలు గిట్టి జేసి రణనిష్ఠులు యానక బాల్మీకాచి వై
దైతవనంబునంద నమురద గ్రభుజాబు దుష్టముందు రా
ధాతనయండు వాని నని శ దాక నశిశ్యము నాకు నన్న నే
నీ లేరు వేల వత్తు మహి శ యేల నశక్తులు గాంత నేనునే. 57

తే. అని వధించెడు గర్గు నే శ నని ప్రతిజ్ఞ, సేసి యిటు దెచ్చి నన్నిట్లు శ సేసి తింత
శ్శలు నేర్పితి పొడవుగా శ నత్తి నేల, వైవ నోర్చితి నను బగవారినడుము. 58

ఉ. పంకజనాభుడుగ వినగఁ శ బల్కిన యివ్వులు కిమ్మెయిం దుడిగ
బొం కగు టోర్చి తట్టనిను శ బుట్టినయిల్లు నుతించె పోరిక
శంక గొనండు గెల్పు గురునంధుము సీతెడు వుణ్ణుఁ డన్నయా
బొంకరి దివ్యవాణియుఁ ద్రవోధనులుగ మును ని ల్లలంతులే. 59

క. విను మపులుకులు పాటిగఁ, గొని దుర్వోధనునితోడ శ గొంటిని బగ ము
న్న నిజంబుగ నెఱుంగను వీ, డని రాధేమునకు వెఱుచు శ నని శే నిన్నున్.

సీ. దేవత లిచ్చినతేరు నశ్వంబులు, గపి కేతనంబును శ గలవు దైవి
కంబుచే నున్నది శ గాండవ మనఁ బాటి, యంతరిని ల్లది గాక శ హరి రథంబు
గడ పెడు నటె పరికర మిట్టి దై యుండ, నెట్లు కర్ణున కోడి శ యిల్లు వలియఁ
బాటు తెంచితి వీవు శ భండనంబునఁ గర్గు, గని పాటు దని సుయోధనుడు సెప్పె

తే. నది నిజంబుగఁ గొనక బేర్పై తినాడు, బేలతనమునఁ గాదె పాంశాలమాత్స్య
పాంశు లాదిగఁ గలిగిననబంధుమి త్ర, జనులు దెగటాటి ర ప్రయోజనముగాఁగ.

వ. అని పలికి కృష్ణునాననం బాలోకించి కర్ణు నిగ్రహించుట యశక్యం బయ్యె
సుయోధనాదికొరవులు గనుంగొన వానిచేతం బరిభవింపఁబడి యేను జీవంబుతో
నునకిం గడచినకష్టంబునుం గలదే యది యిట్లుండ నేను జాపు దప్పి వచ్చుట
వడముడికతలంబునం గలిగె నతం డొక్కరుండును బ్రాణంబులు డావక వరబలం
బులు బడలువడం బోరు చున్నవాడు. 62

క. అని పార్థు జూచి యులఁ డి, ట్లను నే డభిమన్యు డొండె శ హైడింబుం డొం
డెను గలిగిన ని ట్లగునే, విను మును చేసినది యనుభవవింపఁగ వలదే. 63

ఆ. నిన్ను దృణము జేసి శ నన్నాదురాత్మండు, బంధుహినులొలకబఱుప నెడరు
దోచినప్ప డొదవి శ తొలఁగించువానిఁ గా, కన్యు లేల బంధుఁ శ డండు జనులు.

చ. హరి గలుగంగ నేటికి ధరయంబున వచ్చితి నీదుగాండివం
బెరవుగ నిచ్చి నీవు నొగ శ లెక్కి హరిగ రథఁ జేయఁ గన్న ని
ఘరభజవి క్రమోగ్రుఁ డగుసూతతనూభవుఁ దత్సహాయులం
బొరిగొనఁడె సుయోధనునిహోడిమి దూలఁగ నొక్కమా త్ర లోన్. 65

ఆ. గొంతికడుపునందుఁ య గొడుకుఁజూ లై నీవు, దోప కుండ వైతి య తోచినట్టి
పిండ మొడలి యైనఁ య బిరవ దిగంబడ, నయ్యెనింగ వుట్టు య వట్టు లై న. 66

— శ్లో { ఆరుణడు దన్ను ధగ్గుజుఁ దాడినపలుకులకుఁ గోపించి
యతనితల నలుక వాలు వెఱికిండుట. } —

సీ. అనినఁ గృపాణంబు య గొని నవ్యసాచియ, స్విభు వేయిందలంచిన య విష్ణుఁడెఱిగి
వాలు గేల నమర్చ య వలసినకల మేమి, కౌరవు లియ్యెడ య లేవ మనము
ధరణీశ్వరునిసేమ య మరయంగ వచ్చితి, మీతనికుశల మి య క్షేర్పడంగఁ
గంటిమి సంతోషకాలంబు గా కిది, క్రోధకాలమె వధ్యకొటి యిచట

ఆ. నేది గాఁగ నలిగి య తీ వని పలికిన, రూక్షభంగి యగుకర్కశాక్షదృష్టి
యానరేంద్రునివాడ య నడరంగ నర్జునుఁ, డ య్యురారి క్రిట్టు య అనియె నభివ. 67

క. విను మొరులకు గాండివ మి, మృతి న న్నెవ్వండు వలిక య వలనిశిరము గ
క్కునఁ బగుల నేయుటకుఁ జేసినవాడఁ బ్రతిజ్ఞ నాదురచిత్తములోనన్. 68

తే. ఇట్టికష్టపుఁగేలి కై య యిట్లు సేయఁ
బ్రతిన వట్టుట దగదె యివ్వలుకు నీవు
వినఁగ నితఁ డాడ నిమ్మపీకవిభుఁడు ధర్మ
వంతుఁ డగుఁ గాక చంపనవలయుఁ గృష్ణ. 69

వ. చంపి పాలిత ప్రతిజ్ఞండ నైననాకు ననత్యంబు రాకుండఁ బరిహరించెద దీనికి
నీ వేమి సెప్పెదవు సెప్పుము జగత్కృత్యసాకల్యపేదవి నీచెప్పినట్ల చేయం గల
వాడ ననుటయు నచ్యుతుండు పో పొమ్మెక్కడివాడ వని యదల్పి మెదియు
ని ట్లనియె. 70

ఆ. నీకు వృద్ధసేవ య లేకున్మి యెఱుంగంగ, నయ్యె రిత్త యిట్లు య లడిచి వడుటఁ
బట్టి ధర్మ విధివిభాగజ్ఞులైనవా, రేల చేయఁ జొత్తు య రిట్టిదాని. 71

క. చేయంగ వలయువానిం, జేయుట యిట్టివియె కొన్ని య చేయ కునికి ధ
ర్మాయ త్తచిత్తుఁ డై నా, నాయోగ్యులము లెఱిగి య నడవఁగ వలదే. 72

క. సత్యంబు నహింసయు నను, నశ్వత్త సత్యధర్మ యుగళ్యమందు నహింస
సత్యము గాచుట ధర్మ మ, సత్యమున నహింసఁగావఁ య జను నంద్రు బుధుల్. 73

ఆ. కర్మనూత్ముభంగి య గానక యిమ్మొయి, సత్యరక్షణంబు య నలుపుపొంటె
భ్రాత ధర్మవరుఁడు య రా జిమ్మహాత్ముఁ జం, వగఁదలంచుట ధర్మవధము గాదు.

క. విను పిన్ననాఁడు నీ వీ, యనుచిత మగువ్రతము వట్టి య తది గాకయు బె
ట్టవ్రతము సూన్యతమును నీ, కనియెఁపచందంబు బుధులు య గయికొన రెందున్. 76

వ. అది యెట్లం టెని. 76

ఆ. ప్రాణహాని వచ్చునట్లున సర్వధ, నాపహారవేళయందు నడపు
సత్యమన్యత మండ్రసత్యంబు సూన్యత, మనివరిగ్రహింతు య రార్యజనులు. 77

వ. విను పెద్దయు వినికి లేనివాడు కాశికం డనునొక్కవిప్రుం డొక్కవిశిష్టగ్రామం
బున కనతిదూరంబున సరితస్సంగమపుణ్యక్షేత్రంబున వసియించి సత్యంబు పలుకు
వాడ నని వ్రతంబు వట్టి సత్యవాది యనం బ్రసిద్ధుం డయి తపంబు సేయు
చుండ నొక్కనాడు ముచ్చులం గని వెఱచఱచి పఱతెంచినజనులు గొంద
ఱయ్యారేమంబుచేరువఁ బొదలఁ దూటి రంత వెనుదగిలి వచ్చునుచ్చు
ల త్రహ్నధనునికడ కేతెంచి యిప్పు డిట వచ్చినవార లెట వోయి రని యడిగిన
నలండు సత్యవిభాగవిధిజ్ఞుండు గామింజేసి తన కసత్యంబు వాటిల్లు ననుశంక
నీ గుల్మలతాగహనంబు సొచ్చి రని చూపి చెప్పిన సత్తెక్కలికాండ్లు వారలం
జంపి ధనమ్ము గొని రమ్మని తద్వచనదోషంబున నరకప్రాప్తుం డయ్యె ననునతి
హనంబు విందుము హింసాకరం బగుసత్యంబు ధర్మంబు గాదు తొలుత వినిన
దానిన పట్టి మూఢుండు పెద్దల నడిగి తెలిసికొనక వర్తించి దుర్గతిం బొందు
నింతవట్టు విచారించి యజాతశత్రుండు వధ్యుం డవుం గాఁ డని నిశ్చయింపు
మనుటయు సర్దుచుం డి ట్లనియె.

78

తే. తల్లిదండ్రులమాడ్చి హితంబు నెప్పి, నన్నుననుచితకృత్యంబునకుఁ దొలంగఁ
ద్రోచితివి తోకమున నీకు శ్ర గోచరంబు, గానిధర్మనిబోధంబు శ్ర గలదె కృష్ణ.

79

క. జనములు వృథాప్రతిజ్ఞం, డని నను నిందింప కుండ శ్ర న గ్రజుండు సుఖం
బునికియుఁ గలిగెడునట్లుగ, నను గ్రహముఁ జేసి చేయునది పనుపు దగన్.

80

వ. అనిన సతం డతని కి ట్లనియె.

81

—శ్రీకృష్ణఁ డర్జునుని బ్రతిజ్ఞాభంగంబు గాకుండ ధర్మజా దూటు మని చెప్పటం—

చ. అతిశితకర్మ బాణహతి శ్ర నంగము నొచ్చినదాన నల్లియి
ప్పతి నిను నొవ్వఁ బలుకు టిది శ్ర ప్రాభవ మింతియె కాక నీ యెడ
మరిఁ బటుకోపముం గలదె శ్ర మారుతనూనుండు నీవుఁ దమ్ములుం
బతురవిసేతి సేతనివశకంబునఁ గాదె చరింతు రెప్పుడున్.

82

క. కాపునఁ బ్రభుత్వసంపద, నీవిభుఁ డాడినది యెల్ల శ్ర నెగ్గుఁ గొనక నా
చే వినుము నీదుప్రతినకు, నేవిధి సేయ నగు దాని శ్ర నేర్పడ ననఘా.

83

క. నీ విట్టివాడ వని ధర్మణీవిభునిం బలుకు మదియ శ్ర నీచంపుట నం
భావించి పిదపఁ బ్రణతుండ, నై వినయము సేయు చిత్ర శ్ర మలర నతనికిన్.

84

వ. అ ట్లయిన నసత్యదోషంబునకును గురువధపాతకంబునకుం దొలంగి సమాహి
తుండ వగుదు తదనంతరంబ కర్ణుని సమయింపఁ జనుటకు నిమ్మనజపతియను
మతి వడయుద మనుటయు నప్పలుకుల కళినందించి పురందరనందనుండు ధర్మ
నందను నుద్దేశించి.

85

మ. కనదత్తుంబుల నుజ్జ్వలోద్భటగదాఘాతంబులం గాలఁ గే
లను విద్విట్పతురంగసంఘములు గూలం గేలి నల్పంగఁ జా

లినయాభీముఁడు వల్కుఁ గాక నను జ్యోత్సీలానమగుండ నై
యనిలో నిల్వంగ లేని నీదిటులు కీ య డాడంగ న్నగుండనే. 86

క. న న్నైటింగి యెటింగి యిట్లవఁ, జన్నే నీజహ్న పెక్కుశకలము లై పో
కున్నది యే లొకొ రణమున, నెన్నడు నీ వేమి సేసి యతిత యనుటకున్. 87

క. నకులుఁడు సహజేవుండును, బ్రకటభుజాస్ఫురణమున న్యరాతిబలము నే
లకుఁ గోలకుఁ దెత్తురు నో,నికి వచ్చినయట్లు లాశిరే యిబ్బంగిన్. 88

సీ. నీవు జూదం బాడఁ య గా వైరబంధంబు, గౌరవజాతితోఁ య గలిగె మనకు
రాజ్యనాశంబు న్యరణ్యవాసంబును, దాన్యదైవ్యంబు న్యత్యంతదుఃఖ
ములుఁ దెచ్చికొంటి నీ య గ్గొలఁచుదు నీమనంబున నించుకేనియు య ననికిఁ జాల
కున్న వానికిఁ దాల్చి యెప్పుడు గాక ప్రల్లదములు వలికిన య లాఘవంబు

తే. సెందు మున్నేమి సేసినఁ య జేసి తింక
నైన దుర్బుద్ధితనములు య మాని తగిన
పౌరుషము లేము సేయఁగ య నూర కుండు
మిడుమ వడువారు సైతురే య యంతవట్టు. 89

వ. అని యగ్రజ నప్రియంబులు వలికి యంతరంగంబు సంతాపంబు వొంద నిట్టూ
ర్పు నిగిడించి యంతకము న్నొటఁ బెట్టినవాలు వెఱికినం గనుంగొని పద్మనా
భుండు గ్రమ్ముట నిది యేమి యని యుడిగిన నతం డే నిన్నరనాథు వో నాడిన
వలుకులకుఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు దలఁద్రెంచుకొనుటయు కా నిశ్చయించితి ననుటయు
నమ్మిపొత్తుఁ దాత్ప్రశంస సేయు మని మరణం బని పెద్దలు సెప్పుదు రనుటయు
నీచెప్పినట్ల చేయ కునికికిం గడచిన యధర్మంబును గలదె యట్లు సేయువాడన
కాక యని యా ధనంజయుండు ధనుర్ధరుం డై ధర్మనందనున కిట్లనియె. 90

ఆ. హరుఁడు దక్కఁ జాప్యధరుఁ డొరుఁ డెన నాకుఁ
ద్రిభువనముల లేడు య దిశలు గెలిచి
తెచ్చి నీకుఁ బ్రీతి య నిచ్చితిఁ బెనుపారు
ధనము రాజసూయ్యదక్షిణలకు. 91

వ. దీప్తప్రతాపం బగుసంశ్లక్షనంచయంబు నడఁగించి కించిదవశిష్టంబుగా నవ్వం
బు సేసితిఁ గురుసేన నాచేతం గూలి యెట్లున్నదియో యటునూడు మని పలికి
మొగంబు బిగు వుడిపికొని సవినయంబుగా దండ ప్రణామంబు సేసి నిలిచి చేతులు
మొగిడ్చి యజాతశత్రున కప్పురుహూతవుత్తుం డిట్లనియె. 92

క. నను సుప్రసాదదృష్టిం, గనుంగొను మేనిపుడు గొన్నికాటు లఱచితి
మనుజేంద్ర వానిఁ బెడచెవు,లను బెట్టుము వేటుగాఁ ద్రలంపక దయతోన్.

తే. వినుము సత్యంబ పలికదఁ య దనువుఁ బ్రాణ
ములును నీసొమ్ముగా మదిఁ య దలఁతు నేను

నాడువృత్తంబు భవదధీరనం బనంగ

నేల వనువుము నను భీముగ్రామి కధివ.

94

క. ఓపి యతనిరణభారము. వాపెదఁ గౌరవ్యసేన శ బళలునటిచి సా

టోవతఁ గన్గనిఁ దునిమెద, మాపెదఁ గురురాజుదూరభీరమానము బలమున్. 95

వ. ఎల్లభంగుల నేడు రాధం బు శ్రురహితం జేసెద గా దేని గొంతియైన నట్టిద
యగుం గాక. 96

చ. అన విని యివ్వహీరమణుఁ శ డాతని కి ట్లను మీకు నాకలం

బున బహుదఃఖముల్ గలిగె శ భూరికులంబున క స్త్రియం బొన

ర్చియవిసీతుఁ బావపరు శ న్రేయఁ దగుం దల ద్రెవ్వ నీమనం

బునఁ గృప వుట్టి తానినను శ బోయెద నిన్నడ యేను గావకున్. 97

క. ననుఁ దొఱఁగి నీవు సౌఖ్యంబున నుండుము సమరభీతు శ భుజబలహీనుఁ

జనవతిఁ గాఁ జేయుటయొప్పున కట్టుము పట్ట మనిలకపుత్తునిఁ బ్రీతిన్. 98

వ. అని పలికి సెట్జె డ్గి వనవానగజునోన్ముఖుం డయినం గనుంగొని కమలనాభుం
డాభూపతిచరణంబులకుం బ్రణతుం డై యి ట్లనియె. 99

నీ. నరునిప్రతిజ్ఞ భూవర మున్నెఱుంగని, యింతియ 1 కా దేను శ నితఁడు నిప్పు

డా డినమాటలు శ నంతరంగంబునఁ, బట్టపు పేర్పుకోరవమున నీకుఁ

దను నెవ్వఁ డుఱక యశస్యునకు గాండీవ మి, మృనిధిక్రరించె నాశ్రని వధింప

బ్రతిన 2వట్టినవాఁడు శ భావ్యంబు గానియ, పులు కీపు పలికితి శ పరమధర్మ

ఆ. మైననల్లనివ్యవహారిఁ బొందుట కోర్చు, కునికిఁ జూచి యేన శ యల్లమునఁ ద

లంచి యట్లు వజుకణబంచితి గురునిఁ గీ, టాడటయ వధించు శ టగుటఁజేసి. 100

క. శరణము పేదెను భవ, చ్చరణంబులు వట్టికొని నిశ్చరదయాని

గృరబుద్ధిని గావుము మ, మ్మిరపుర నీతప్పు నైపు శ మెల్లవిధములన్. 101

క. సూతసుతునిమెడ నెత్తురు, భూతలమున నివురు నేడు శ భూనాయక నీ

వాతనికి సలిగినప్పుడ, చూ తెలియె బూని 3యేన శ చుమ్ముపలికనన్. 102

క. విను సత్యం బాడెదఁ బాఠునిచే నేఁ డెల్లభంగిఁగదనుమంబకు క

ర్ణునిదెనఁ జింతయు వంతయ, మనుజేశ్వర విడుపు వంపు శమమ్ముఁడెలివిలోన్.

—ఇ థర్షరాజ గృహునివాక్యంబులం గూడ చేటి ప్రసన్నుఁడగుట—

వ. అనటయు ధర్మమానుండు ననంభ్రాసుంబుగాఁ గృష్ణు నైతి యతండు ప్రాంజలి
యై యుండ నతని కి ట్లనియె. 104

క. ఇది యట్టిద మోసంబునఁ, బదిలుండఁగా కేను ముమ్ము శ వదిరినకతనఁ

హృగయము గలగిన నాకె, య్యదియును దోవమి వికారి శ నైతి మహాత్మా. 105

ఆ. ఇట్టినన్ను ననునరయించి బోధించితి, కరుణవేర్మిఁ జేసి శ గారవమున

నజ్జులైనవమ్ము క నావత్సమోగిధి, మునుంగ కుండం గాచి క తపఘమూర్తి.

వ. అనియె నవ్వుడు విచర్ణం బగువదనంబు వాంచి యున్నబాసనిం జూచి వాసు
దేవుండు నీ విట్లు విషణ్ణుండ వగుట గర్జంబుగా విమ్మేసినివతిముఖప్రసాదం బభి
నందించి యనుమతి వహసి చని రాధేయవధనికోరంబున నితనికిం బ్రിയం
బాపాదించుగాక యింకండడడు నేల యని వల్కి వెంపిము. 107

ఉ. ఈతని నొవ్వు బబ్బుటన క యీదురవర్థకు వచ్చి తక్కుటా
తాతమహాసీ నీనృపతిఁ క జరిపెన నెట్లుగదో వివత్తికిం
బాతకఘోరవృత్తిని క బాసిత దైవ మనుగ్రహించుట
నీతెలి వాత్తబంధుజననిర్మితపుణ్యవిపాక మర్జునా. 108

వ. అనిన నతండు గన్నీ రొలుక నన్నపాదంబులపైఁ బడిన నశ్శూకవాగ్రజంకును
బాష్పస్థావిలేముఖం డగుడు నతనిమీఁద నొకగ నిట్లయ్యుటవును నొంకొరులం
బట్టికొని యేడ్చి రచ్చుతుం దుడవ నుడిగి తత్కాలోవగతనముచితపరిజనానీత
జలంబుల ముఖప్రయోశనంబు నేసికొనిరి తదనంతరంబ ధర్మనందనుండు దమ్మునిం
గొంగిలిండుకొని మూర్ధాఘ్రాణంబు నేసి చిటునవ్వుతో మనల నింత వలు
చునే కర్ణం డని పలిక మఱియును. 109

అ. ఎల్లఁ జూడ సిడము క విల్లు నశ్వంబుల, సూతుఁ దునిమి నన్ను క నాతఁ డలపు
నెఱయ గెలిచెనతని క ని విప్లు నంపక, యున్న బాసు బ్రదికి క యుండదగునె.

చ. అనవుడు నమ్మహీపతికి క నర్జునుఁ డెట్లను నేడు కర్ణు నే
ననిఁ బడ వైతు నీయడుగు క లాన తదీయసుశృంగణంబుతో
విను మటు నేను కే మిగిడి క వెల్వెలఁబాతెడుమాముతోడ వ
త్తునె యిట కృష్ణసారథిముఁ క జ్ఞానువైమానవిహీనవృత్తి యె. 111

వ. అని గోపాలదేవు నాలోకించి నీమనంబునం గర్జుడు దెగటాట వలయు నని
యించుక దలంపుము దాన నే నతని వధియింతు ననిన నమ్మహాత్ముం డట్టివని
కిం జాలుదు వని యుత్సాహదీప్తుం డై పలుకుటయుఁ బార్థుడు నిజరథంబు
సవిశేషకల్పితంబు నేయించి రథ్యంబుల జలపానభావ్య¹భాదనంబులం బ్రబలం
బులఁ గావించి పూన్పించి యుగ్రజ వీక్షాని గమనోన్ముఖుం డగుబయు
నద్యుతుం డవ్వెభు నీక్షించి సేతమ్మునిం గారుశ్యార్ద్రకటాక్షుంబుల నిరీక్షింపుము
దీవన యిచ్చి వనుపు మని చెప్పిన నన్నరవరుండు గిరీటిం దిగిచి బిగియూరు
కొంగిటం జేర్చి నీవు కృష్ణవనుపునం దగుమాట లాడి తత్రైఱంగు నేనునుం
దెలిసితి నాయెఱుంగమి నిన్నుం బలికినవలుకులస నున్నులింపకుమీ యనుట
యు నతండు వికసితవదనుం డగుదుఁ దత్సవర్ణముంబు ఘటంబు సోకం
బ్రణతుం డయిన నమ్మానవపతి యెత్తి పునఃపునరానింగనంబు నేసి కర్ణునిగెలుపు

- విజయ నీకు విజయంబు కాశ్వతం బయ్యెను మని దీవించిన వమ్మేటిమగండునాటో
వంబుగా దేవ నిన్ను నొప్పించినయి పొవకర్మ మత్కొచ్చుకము క్తశీలీముఖంబులం
బొలిపుచ్చి యిదె వచ్చెద ననుకు నంజలిపుటంబు నిటలంబునఁ గదియించి
వీడ్కొనియొడదనంతరంబ డామోదరుండును నన్నరుండును నరదం బెక్కి
యలకునుల్లంబులతో నరిగి శుభప్రసంబు లగునిమిత్తంబులకుం బ్రమోదంబు
నొందిరి పదంపడి రాధేయవధప్రకారచింతాక్రాంతం డైనగాండీవితనువునం
బ్రస్తేదకణములు గ్రమ్మనం గనుంగొని కమలనాభం డతని కిట్లనియె. 112
- ఆ. అమరులకు నజయ్యు శ లగువారిఁ బెక్కండ్ర, గెలిచి తీర్చ నీకుఁగల యుదాత్త
దివ్యబాణములు సురదీర్ఘధనుర్వేద, కాశలంబు బలముఁ శ గలదె యెందు. 113
- చ. అమరనదీతనూభవుఁడు శ సత్ప్రగురుండు భవన్మహాత్మది
వ్యమహిమలో నడంగిరి జయ ద్రథుడా వధికాద్భుతంబు మ
ర్తమునన కాదు లోకముల శ నన్నిట నీ కెమ రెవ్వ రేల చి
త్తమునఁ గలంక యాచుడుము శ దిర్భము నెక్కెడు సంతకంతకున్. 114
- క. బలమును శౌర్యముఁ దేజముఁ, గల డని కౌరవులు నమ్మి శ కర్ణుని సేతోఁ
దలపెట్టిరి సీబాణంబుల గూతెమ సతఁడు కి ర్తివొందెడు నిన్నున్. 115
- క. కురుపతియాశలు మాలగ, దురమున రాధాతమాజ్యకునుమాసి జయ
స్ఫురణంబునఁ గృతకృత్యులఁ, బొరయుము నీవారు మోదరమునఁ దేలంగన్. 116
- వ. అని వెండియు. 117
- ఉ. కౌరవసైన్య మగ్గలము శ గాదె కడుక్ భవదీయసేన క
వ్వారణకొటు లాతురగ్రవర్గము లారథసంచయంబు లా
వీరభటావళిల్ బహుళవిక్రమకౌతుకి వైససేశరా
సారములక్ బడల్పడఁ గృతకం బుట టిప్పును నీకుఁ దోఁపజే. 118
- క. కురుసేనలకుం బతి యై, సరిక్పుటండు పదిదినములు శ సమరము సేసె
శరమహిమ సతఁడు నీచేఁ, బరిరక్షితుఁ డైనసైన్యపాలు మిగిలినే. 119
- చ. అతని శిఖంసిబాణముల శ క ట్లర సేపితి ద్రోణునిం జనూ
పతియుఁగఁ జేసెఁ గౌరవవృథాలకుఁ డగ్గునుఁడుక్ భవచ్చమూ
పతి నడఁగించెనే దివననంచక మమ్మెయిఁ బోరి తాప కా
ప్రతిహతబాహురక్ష యిరువ్వాఁగును జూడదె పొడవోత్తమా. 120
- క. భీమునిరథవిహరణ ముద్ధామం బగు పెల్ల నీదురదర్పంబునఁ గా
దే మాఱు లేనిభవద, స్త్రామేయబలంబు దెలియు శ సంతయు నాకున్. 121
- వ. కృపాశ్వత్థామకృతవర్తకర్ణకల్పలులు నీచేతం బోయెనువారు కృపాశ్వత్థామల
డైనం గృప సేసి తేనియుం జంపక గెలిచి విడుము చుట్టం బని యరనాము

గొనుట కర్ణంబు గాదు కృతవర్ణము నమయింపుము శబ్దమందు మేనమామ యై
నను బగవారిం గూడి పరాక్రమించు చున్నవాడు గావున నతని వధియంచుట
పాపం బని తలంప వలవదు కర్ణండు జతుగృహదాహంబును గవటద్యుతోత్సా
హంబును లోనుగాఁ గలదుర్వోధనుదుర్నయంబులకు మూలం బట్లు గాక జూడం
బునప్పు డానభలోన ద్రావది నుద్దేశించి యప్పాపాత్ముండు. 122

క. తే రిచట మగలు నీకును, వీరలు జూదమున నోడి య విడిచిరి నిన్నున్
వారిజలోచన నీపై, గూరిమి గలమగని వెదకికొను మొగు ననఁడే. 123

తే. ఏను సంధికిఁ బోయినఁ దాను ధార్తరాష్ట్రమానసములఁ బగ య రాజుఁ బెట్టి
వన్నుఁ బట్టింపఁ జూడఁడె యెన్నఁడైన, నాడికారణ మతఁడ మీయాపదలకు.

చ. వినుము సుభద్రపట్టి బలుభవిల్ మును వంచన వాడు డాసి త్రు
చిన మఱి కాదె యందఱును య జేరి వధించుట యీ పరాధవం
బనలమపోలే నున్నది య్రహర్షిశముం బరితాపకారి యై
మనమున నత్రువృష్టి నది య మాన్పుము బంధులు మోద మందఁగన్. 125

క. ఆ సభ నాదుష్టాత్ముండు, సేసినదుర్నయము సూచి య చిత్తమునఁ గడున్
1 నోసినబంధులు వానిని, గాసిగ గ్రద్దగమి దొలువఁ య గనుఁగొన వలదే. 126

వ. వాడు వడినం దక్కటిరాజులుం గౌరవులు నీకు మొనకట్టరని చెప్పె నిట్లు సెప్పు
చు నమరస్థలంబున కనతిదూరంబుగాఁ జని యట్టిత్తిచూచి కర్ణండు సంగరంబు
సేయునరంభం బుగ్గడించి యగ్గాండివికిం జూపి పుండరీకాక్షుండు. 127

క. కేతనము రథముఁ దురగ, వ్రాతముఁ బొడిచేసి నీశ్వరంబులఁ గర్ణున్
నే తునిమినఁ గని శల్కుండు, వాతెఱ యెండంగఁ బాఱవలదె కిరీటీ. 128

వ. పూనిక నెఱసి శోకం బుజ్జగించి లోకంబు సంస్తుతింప నుఖవి గమ్యునినం బ్రము
దితహృదయుం డై. 129

శా. నీతోడ్పాటున నేఁ ద్రి విప్లవముల య న్నెల్వంగ నూకింతు నా
చేతం గర్ణుండు రూపు మాలి చను మెచ్చింతున్ నినుం జూడుమీ
దైతేయాంతక యంచు శేషనిభహస్తం బుద్ధతిం 2 జూచి ని
రూతారాతిబలుండు పుచ్చికొనియెన్ య దుర్ధాంతకోదండమున్. 130

... అర్జునుడు గృహనివాశ్యంబుచేఁ గర్ణనిపథ కత్సహించుట. ...

వ. ఇట్లుగాండివం బెత్తి యెక్కు నెట్టి యన్నరుండు నేడు నాబాణంబులు బాణాన
నంబును నరదంబునుం జూచి సుయోధనుండు శకునియొద్దసాల్పును బలకయునమ్మం
డవంబును దలంపవలయుఁ డననమ్మినబం టైనకర్ణుండు నే నేయుకూపులతాకున
రూ పడంగినం గని యవ్వెంగలి దాను విదురుబుద్ధి వినమికి నగం బొంద వలయు
ధృతరాష్ట్రుండు దనకుం గార్యదర్శనంబు లేమి యుగ్గడించి తన్ను నిందించికొన

వలయు నతండు గొడుకులదేనను వారు రాజ్యంబుదేనను విగతాశులు గావలయు
నని పలికి ఓచీయును. 131

ఆ. రాజరాజు బాసి శ్ర రాజ్యసంపద ధర్మతనయుఁ జేయఁపెంపు శ దారు దెలియుఁ
గాంచి సాత్త్వికయును శ గవలును భీముండు, గారవిండువారు శ గాక నన్ను. 132

క. సురగరుడోంగవిద్యాధరాదిపూతములు సూత్రతనయుని నేఁ డేఁ
బారి వ్రచ్చిన ననుఁ బొగడుచు, నరుగుం గా కునికెవల్లు శ కంబుజనాభా. 133

వ. అని యిట్లు నల్లాపంబు నేయుచుం గృష్ణార్జునులు నిజసేనఁ జేరి రంతకు మున్న
యరువాఁగునం జేయం గలదొరలఁ దలఁపడినం బోరు ఘోరంబయ్యె నందు. 134

నీ. కర్ణసూనులలో నొకం డుత్తమాజుని, చేతఁ జచ్చుటయు శోకాతురుండుఁ
గ్రోధదీప్తుండు నశగుఁడు గర్జుఁ డాతని, తురగ కేతనములఁ శ దునును నాతఁ
డడిదంబు నేకొని శ యరదంబు డిగి కృపా, చాచ్యురధ్వంబులఁ శ జంపి భీష్మ
వైరితే రెక్కా నాశకారద్వతుం డట్లు, విరథుఁ డయ్యును బలువిడిఁ గడంగి

ఆ. నతండు పాదచారి శ యని యాశిఖండి య, నిప్పు నేయఁ డయ్యె శ వేగ మెయ్యి
ద్రాణి యతనిఁ దనరథంబుపై నిడికొని, యనికే దొలంగిచనియ్యెమనుజనాభ. 135

వ. అట్టియెడ. 136

చ. అనిలసుతుండు దీప్త విశిఖంబులు వర్షంగ నేచి యంబరం
బునడుమఁ దేజరిల్లురవి శ బోలెడువేడిమి కోహటించి నీ
మొన దెరలంగ నారథిశ్రముఖ్యుండు పార్థుఁ దలంచి సారథిం
గనుఁగొని మానసంబు దలఁకంగ రణోగ్రత దక్కె యిట్లనున్. 137

క. నరుఁ డన్నవ ర్తనముతెఱఁ, గరయుటకై మదిఁ గలంగ శ నట చనినాఁ డ
న్నరవతిమర్దశ గని దు, సరశోకం బడరి తానుఁదదవస్థుఁ డగున్. 138

తే. అయ్యిరువురకు నొకటి య్రసట్టి దైన, మనము కౌరవసంఘంబు శ మగ్గఁ జేసి
గెలుపుగొంటిమయేనియ్యుఁఫలముదాన, నేమిగల దనువగఁజి త్ర మెరియఁజొచ్చె.

— ఛా భీముఁ డర్జునురాకఁ గోరి విశోకుతో నిచారించుట. ఛా —

క. ఐనను నివృటిదుఃఖము, మానింపఁగ మనకు నొండురమం దెయ్యది యీ
సేనల దొరలను గౌరవ, భూనాథుని నమయఁ జూచిర పోవుట దక్కన్. 140

వ. అని పలికి యవ్విశోకునకు మనదిక్కుసిడంబులు సూపి యని యెవ్వ రెవ్వరి
చిహ్నంబు లేర్పడం జూచుకొనుము మనశరంబులకొలఁది యెట్లున్న దరయు
మనవుడు నతండు వీ రెవ్వరై రేమి నీ వలిగినఁ బడక పాఱక నిలువం జాలువాఁ
డిం దెవ్వం డత్రుశత్రుంబులనంపద యడుగ వలదు నేడు దెచ్చినవానిలోన
నాతెచ్చుప్రేగుపడి పూని వచ్చుటండి యొక్కటి మించుకయు వెలితి గాక యున్న
యది గాక యున్న నేమి భవద్బాహుసంఘంబునకు మూలధనం బైనగదా
దండం బెల్లపనికిఁ జాలునని చెప్పినఁబవమానసూరియూసూతుచే నేతనప్పించి.

ఉ. వేడుకఁ జూడు మేను బటురవిక్రమకౌతుకలీలఁ బేర్చి చెం
డాడెద వైరులకా విడురుఁ శ డప్పును సెప్పుడె జూడ మీల్లు గా
నాడెనె రాజరా జకట శ యావ్రతినల్ గడ తేడ్పుఁ గాక బొం
కాడునె ధర్మజావరజఁ శ డంచుఁ దనావులు వంతఁ బొందఁగన్. 142

వ. అని వెండియు. 143

ఉ. ఉత్తమకర్మ మిట్టి దని శ యొక్కరుఁడుం దగఁ జెప్ప ¹తేడ నా
కిత్తటి నేన పోలుతెఱఁ శ గెల్లను జేసెద నట్లుఁ గాక నా
చిత్తము మార్గవ ర్తియుఁగ శ శిక్షక మయ్యెడు దైవ మంచు న
త్తైత్తి భవద్బలంబువయి శ నెల్లను జూ పడరించె నేపునన్. 144

ప. ఇట్లు గలయం గనుంగొని యద్దిక్కు గలగుండు గొనుట యెఱింగి విశోకునిలోఁ
గౌరవసైన్యంబు మనము దఱుముకయు తాన కలంగెఁ గెలనం గవ్వడి గదిసనొ
కాక యనుటయు వాఁడు నిపుణంబుగా నిరూపించి ముదంబునంబొదలుచు. 145

క. నరుఁ డదె కంటే కౌరవ,కరిసేనం గవిసెఁ గేతుకపిరుచు లంభి
ధరబృందమువైఁ గలయం, బరఁగుతటిల్ల తలఁ దలఁవఁ శ బట్టు నిగుడన్. 146

క. హరిమేనికాంతియును నరు,కిరీటరత్నాంశువులును శ గిటిగొన రథ ర
ధ్యరుచులు వెరసి విచిత్ర,స్ఫురణంబునఁ దేజరిల్లె శ జూడు కుమారా. 147

వ. అనిన విని యంతరంగంబు సంతోషమయంబుగా సంగంబువొంగ నేర్పడనాలో
కించి విశోకునకు వృకోదరుం డిట్లనియె. 148

తే వరవుడుల నూర్వరను మేల్గివాజు లిరువ,దింటి నూఱులు పదునాల్గు శ నిత్తు నీకుఁ
బనదనము సీవు నాకు భీభత్సురాక, సూపి ముద మొనరించితి శ సూతవర్య. 149

వ. అనియె నప్పుడు వారణఘటావిహరణంబు సేసి వానవి వాసుదేవుతో మన తేరు
భీమసేనుఁ జేరం బోవ ని మ్మనుటయు. 150

క. అతఁడు హరులఁ దఱుముఁగ ను,ద్ధతిఁ జనునెడ మనబలంబు శ దర్పమహాగ్ర
కృతిఁ బొదివినఁ జతురంగ,వ్రతకుల నన్నకుండు నేలకాలుగఁ జేసెన్. 151

ఆ. మందరంబుచేత శ మధిత మై తిరుగుసా,గరమునులివు గెలిచె శ ధరణినాథ
పార్థుఁ డురవణింప శ బలువడిఁ గలఁగెడు, కౌరవేంద్రసేనశకటకలంబు. 152

వ. కేతుచామరాతపత్ర భూషణశకలంబుల నాశౌర్యభూషణుండు రక్షతోణికి విభూ
షణం బొచరించె నట్లు కర్ణువధంబునకు వేగిరపడి తఱుమ నుఱుక మనమొన
వెండియు నొండొండ వయిం గ్రమ్మిన నమ్మేటిమగండు. 153

క. పేరు గలరథికముఖ్యుల, సారథిరథరథ్య కేతునహితంబుగ ను
ర్వారవిభి⁴విస్ఫురణవి,హారంబున శతచతుష్టయము పొడి చేసెన్. 154

1. కైరి; సేలి 2. గడఁగెడు. 3. కళవళంబు. 4. 'విస్తరణ' అనియే. (వా. ప్ర.)

వ. అన్వేడిమికి నెఱచఱచి యచ్చటిమూఁక విచ్చుటయుఁ గర్ణముందటిమోహరం
బుత్సహాతీవ్రం బయి యారఱఱించినం గని యన్నరుం దురగనికరంబునకుఁ
గవియుగరుండునికై వడినదైన కడరె న ట్లడరుట యాలోకించి తనికట్టెదుటి మొన
బెట్టు దాఁకి. 155

తే. వాయుసత్త్వండు వాయుజగత్ ప్రదీప్తతనుఁడు వాయుతనూజఁ దురదగ్రవృత్తి
నేచి బాహాసహల్లాస శ్ర మెనక మెనఁగఁగనువుగొట్టె వాలమ్మలఁ శ్ర గౌరవేంద్ర.

వ. అవ్వీఁ నాటోవంబు నూచి కురుభూషతి ప్రధానసైనికులకుం జూపి యితండుసమ
సిన నక్కడ నకలంబు నమయు మీ కొక్కుమ్మడిం బొదివి పొరిపుచ్చుం డనిన
వాడును వారణాదచతురంగంబులయగ్గలిక మెఱయ నతనిం జాట్టుముట్టి యస్త్ర
శస్త్రంబులం బొడుపుటయు నతండు. 157

అ. వాని నెల్లఁ ద్రుంచి శ్ర వల వ్రచ్చికోని లీల, నిగుడుచోటనోలె శ్ర వెగడువడక
తఱిమి రక్తనదులు శ్ర వఱపి మస్తకకూర్మ, హస్తభుజగతతుల్య నతిశయిల్ల. 158

క. కురువిభుఁడు నూచి శక్కునిం, బురికొల్పిన నాతఁ డుగ్రముగ మార్కొని పే
రురమాన నారాచంబులు, గురిసినఁ బవనజుఁడు నరకుగ్గిన కారధికున్. 159

క. బలునారసమున నేసిన, నలఘులఘుత మెఱయ నాతఁ శ్ర డది యిరుమూఁడ
మ్ములఁ దునియలు సేయుడు నతఁ, డలిగి యతని ధనువుదునిమెరనల్లననగుచున్

ఉ. ఒంపొకవిల్లు వుచ్చికోని శ్ర యుజ్జ్వలపోడశభల్లముల్ సమ
ద్దండత నేసి సీమఱుది శ్ర తత్తను వాడఁగఁ జావకేతువుల్

ఖండిత మై పడంగఁ దురగంబులు నొవ్వఁగ నూతుమేనఁ బెన్
గండలు నెత్తురుల్ దొరఁగఁ శ్ర గౌరవపుంగవుఁ డిచ్చ మెచ్చఁగన్. 161

తే. అలిగిజమునాలుక యుబోనిరయతులక క్తి, వాయువుత్తుఁ డారిధికుపై శ్రవైచె నతఁడు
వెరవుమైఁ బట్టి దాన నశవీరు బాహు, వుచ్చిపోవై వ మనమొన శ్ర యుల్బి యార్చె.

అథశకుని భీమసేనుం దలచడి మూర్ఖుడు డై తన రథంబుమీదఁగూలుట. అథ

చ. అనిలజఁ డట్లు పెల్లెనఁగూర్చునూర్పులు సైవక మేటివిల్లు వే
ళొని కనుదోయి గెంపు గ నశకుంతిలవిక్రమ మొప్పుఁ ద్రుంచె నా

తని ఘనకార్ముకంబు నిశ్శిర ప్రదరంబులు మేన నించె నిం
చిన నతఁ డుర్విఁ గూలఁ గురుశసేనకు బెగ్గల మగ్గలంబు గఱ. 163

తే. కూలి మూర్ఖ మునింగినఁ శ్ర గురువిభుండు
దన రథంబుపై నిడికొని శ్ర యనికిఁ దొలఁగఁ

బోవుటయుఁ జూచి తమతమ్యపోరు మాని
దొరలు డెరలిన మూఁతలు శ్ర మరలి పఱచె. 164

వ. ఇట్లు నెఱచఱచి యవిసినకలంబుజనంబులు దీని సేరినయట్లు కర్ణుం జేరి కాలు
దన్ని నిలిచె నన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 165

తే. అట్టియెడఁ గృతవర్ణ ద్రోణాత్మజుండుఁ

గృవుండు నృపతియొక గర్జుండుఁ శ గినియొక జాల

రయిరె కిమీరవైరికృత్యుంబుకడఁక

యిట్లు లుందునె పదపడి శ యెట్లు లయ్యె.

166

వ. అనిన సంజయుం డమ్మహీవతి కి ట్లనియె నవ్వును కహాశ పాంచాలచేది సైన్యంబులఁ

దఱుముటయుం గని కర్ణుండు గడంగిన మనమూఁజులం బురికొని పవనతనయుతో

డం బోరె నప్పొండవనేనానముదయంబు రభసంబున నారాధేయు బొదివిన.

క. అతఁడు వివిధోగ విశిఖ, ప్రతతులు నిగిడించి ఘోరభంగి నుదారో

ద్ధతి నూపినఁ జేడ్చడి త, చ్చతుశంగంబులును గలఁగె శ జగతీనాథా.

168

చ. కనుఁగొని భీమనేనుఁడు శిఖండియు సైన్యవిభుండు ద్రావడి

తనయులుఁ గేశవానుజుండు శ దాఁకిన నందఱ కన్నిరూపు లై

తనువులు సింహుడు హయవిరాటానము నొంచుచుఁ గేతుదండఖం

డన మొనరించుచుం బెనఁగె శ డయ్యక క్రయ్య కతండు గండునన్.

169

క. నకులనహదేవులును వారికిఁ దోడ్చడి నిశితకరవర్గితునిఁ జేయం

బ్రకటితబలశౌర్యుండు నూ,తకులోద్వహుఁ జేచి వారిఁ శ దలఁకం జేసెన్. 170

క. వెక్కండ్ర తోడఁ గర్ణుం, డొక్కడ పోరాడి మొక్కుకముక్కున వారిం

జిక్కువడం జేయుట గడు, నక్కజ మై యుండెఁ గౌరవవాధిప చూడన్. 171

వ. ఇవిధంబున నద్దెనఁ జేయం గలముగల వెగ డందించిన బోక పొదువుపాంచాల
చేదిమాతృస్వయీవర్గంబులపై నతం డనర్హప్రసారంబు లగుశరాసారంబులు నిగి
డించినం గరిరధఘోటకభటావయవఖండంబులును వివిధాస్త్రశస్త్రశకలంబు
లును జామరచ్చత్ర కేతుభూషణభాగంబులును భూభాగంబునం దొరఁగం బెరిగి
నెత్తురుటేలులు వాఱ మఱియుం బొండవయోధవరులు వరుసం బోరి పోరి
యంతకంతకు నివ్వటిల్లునాకర్ణుక్రొవ్వున నివ్వెఱవడిన నవ్వీరుండు గోవులం దోలు
కోల్పులికై వడిఁ గొంతేయబలంబులం బఱవఁ బాంచాలురు వెండియు దండి
తనంబున నతనిం దలఁపడిన నాతండు పంచమిశతిరథిసులం దునిమి వైవస్వతు
చంచంబునం బేర్చినం దూర్యరవంబులు సెలంగం దత్తుత్తులును దుర్యోధన
కృపదుశ్శాసనులు నశ్వతామశకునికృతవర్ణులుం బైకొని యా ధర్మనందను
సైన్యంబు నమయింప నది విచ్చిన నెలుం గిచ్చి పోసక నిలిపి భీమ నకుల
నహదేవ ధృష్టద్యుమ్ను శిఖండి ద్రావదేయులు గడంగి కౌరవసైనికులం గనువు
గొట్టం దొడంగినం బోరు ఘోరం బయ్యె నిత్రైఱంగున రెండుదెఱంగులమూఁ
కలు దెగటాఱు చుండ గాండీవి దమమోహారంబున కుత్సాహం బెనంగనొక్క
వలన మనమొనల నెత్తుటం దోఁచుచుం గదిసి దలయె త్రిచూచి శౌరినుద్దేశించి.

సీ. కర్ణునికేతువు శ్ర గ్రాతెడుఁ జూచితే, భీమాదు లైన యుగద్దామరథిక్
జనులు పెక్కుండ్ర తోననిసేయుచున్నవాఁ, డితనిప్రాపున గురుశ్రుతుఁడుఁగృపుఁడు
గృతవర్మయును గురువతి సురక్షితుఁ జేసి, కొని మీక బాంచాలగోటి బడలు
వటిచెద రురవడి శ్ర దటిమి యా రాధేయ, గీటడఁగింతము శ్ర ఘోటకములఁ

తే. బటురయమునఁ బో ని చ్చుగోత్రపలుకుటయును, శౌరి యొట్టులుసేయంగతల్కుడమ్మ
హోగ్రరథవేగమును వరుశనుజ్జ్వలంపు, తేవుఁ గని నూతపుస్త్రతోనెట్టులనియె.

క. కేతనకపిథయదం బై, తోఁతేరంగఁ జక్రధరచక్రతురసారథ్య
ద్యోతితవల్లనచారు, శ్వేతహరులు మెఱయ వచ్చువీరునిఁ గంటే. 174

వ. అని మఱియును. 175

సీ. నవ్వెడుతలలను శ్ర గొవ్వారుచేతుల, బిరుదులు వెట్టినశచరణములను
వాతులు తెఱచినశవాజమునకముల, గిరిశృంగములఁ బోనిగోరిశిరముల
నవయవభేదంబు శ్ర లడఁగెనున్నగఁ, దుము లైనబహుగాత్రనమాదయముల
భయదంబు లై మహిఁ శ్ర బదునిమానములట్ల, యుజవట లైనట్టియరదములను

తే. నేలఁ గప్పుచుఁ దనబాణశబల మడర, నెవ్వ రడ్డము సొచ్చిన శ్ర నించుకయును
దవులఁబడక నముద్ధతిఁద్రదివిరి మనలఁ, జేటి చూచుచుఁ బార్థుఁ డీరదిక్కుఁగవిసె.

క. తోడై డావట వలవటఁ, గూడి తఱుమువారు లేరు శ్ర కోపంబున నీ
తోడిబవరమున కడఁరెడుఁ, గ్రీడి మనతలంపు గూడె శ్ర గెలుపుము గడఁకన్.

ఆ. పాయ వడియె సేన శ్ర బరవన మలరంగ, మార్కొనంగ మేటిరమగఁ డొకండుఁ
గలుగ నోవఁ డేపు శ్ర దలకొన మనమ యి, బ్బలియుఁ దలఁపడంగతవలయుఁ గర్ణ.

వ. అనిన విని కర్ణుండు గవ్వడిబాహుబలంబును శౌర్యసారంబును దహప్రభావం
బును ముక్కుంటితోడ నెక్కటి పోరుటయును బాశపతాదిదివ్యాస్త్రంబులు
వడయుటయును బురందర ప్రముఖబృందారకులకు నజయు్యు లగుకాలకేయుల
నిర్జించుటయు విరాటుపనులం బట్టించుకొనుటయు లోనుగాఁ గలవిశేషంబు లుగ్గ
డించి కృష్ణమాహాత్మ్యంబు వొగడి యిట్టివారల నే నొక్కరుండన మార్కొని
మదం బడఁగించెద మద్ర నాయక మనతేరు వారియరదంబునకు నమ్ముఖంబుగాఁ
జన ని మ్మనిన నతం డట్ల చేయఁ గనుంగొని కురువతి పురికొలువఁ గృప కృత
వర్మ గురువుత్ర గాంధారవిభులును గొందఱు కుమారులును విక్రమాటోపంబు
దీపింప నయ్యంగరాజం గడచి యడరి యా ఫలునుం బొదివిన నమ్మహాభుజండు
హరిణకులంబు గనినసింగంబువిధమున విజృంభించి యా రథికులపైఁ గలయ
వివిధవిశిఖంబులు నిగిడించి ధనువులు దునిమియు ఘోటకంబులఁ గూర్చియు
సారథుల నమయించియు దత్తేనాతురంగంబుల బడలువఱచియు నబ్బలు
మగలం డెరల్చి యొత్తరించి కెలనన దురంబు సేయునమ్మరు త్రనయం జేరం

జని బహువిరోధిజనపయోధిమగ్నుం డగుచున్నయతని నుద్ధరించి సంప్రీతుం
డగునతనికి నగ్రజకుశలం బెఱింగించి సంతోషపాగరంబునం దేల్చి నీ వింక
డప్పి యార్చికో మ్మిని పలికి రాధేయకభసోర్హాహనహితం బగునీబలంబు
మీదం గవిసిన.

179

— శ్రీ కుసుమారులు పదుగు రర్జునుం దాడి మృతు లగుట. —

చ. తొడరి భవ త్రసూజులు పశ్చిమంపు సముద్భవసింహనామ లై
వడిఁ దనుఁ జుట్టు ముట్టుటయు శ వారలసూతహంధ్యజులం
బొడి పొడి నేసి యాతఁడు రిపుల్ వెగ డంద వెడందతూవుల
మెడలు దెగంగ నేసి రణమేదినికి బలి నేసి నత్రలల్.

180

వ. అట్టియెడ.

181

తే. నవతికారవరధికులు శ గవిసి కడిమిఁ

బొడుపుటయు నన్నిశరముల శ భూరిరయము
మెఱయ నందఱఁ దెగటార్చి శ తఱుమునతని
దాఁక వేయుమున్నాఱునంశ తావళములు.

182

వ. ఇట్లు దాఁకినయాభీరాదిమైచ్చనికరంబుల నతం డనేగవిధవిశిఖంబుల విరియిం
పం బైపై గరితురగసుభలరథసమూహములు, గ్రమ్మినం గని కడంగినవడ
ముడితోడ్పాటునం జేప్పడియు నవి వోక పొదివి పెనంగిన గద గొని యరదంబు
డిగి యగ్గలికనప్పవనతనయుండు దారుణరణవిహారంబున నెఱయ మెఱయం దఱ
చుగామె ఱుంగువాలంపగములు గాండివి గుప్పింప నప్పు డమ్ముఖంబు చతురంగం
బులయం దొక్కఁడేనియు రక్తంబునం దొంగనిముట్టిది లేకయుండెనట్లు గార్చిచ్చు
వొదిలినకాననంబుచందం బయి యాసైన్యంబుహాపఱ విజికి కర్ణ కర్ణ కావుకావు
మనునెలుంగులతో సతనివెనుక తొడిగిన నీకొడుకు లబ్బలుమగని బలసి నిలువ
నావీరుండు దీప్తికైవడి సమరార్ణవంబున ముసుంగునీక యమ్మోహరంబునుద్ధరించి
మార్వీ దాటించి కరిటిదెనకు నడరె సంతకు మున్న యరదం బెక్కి యసితన
యుం డాధనంజయుని గూడుకొనిన నయ్యురుపురకుం దలకడచి పాంచాలు రా
నూతనందనుం దలఁవడుటయు.

183

తే. ద్రావదీనందనులును సాత్యకియు లోను

గాఁగఁ బొండవసైనికోర్కెరము గవిసి

కూడికొనియెఁ బాంచాలురఁ శ గురువరేణ్య

యందఱకు నన్నిరూపు లై శ యతఁడు వెనఁగె.

184

వ. అప్పుడు.

185

సీ. జనమేజయునినూతుఁ శ దునిమి రథ్యంబుల, నో నేసి భీమత్యనూజ నకుల
సుతులచావములు ఖంధితిములు నేసి ధృష్టద్యుమ్నుమావుల శ సమయఁజూచి

- మెయి వెంచి సాత్యకేహరణులం గూల్చి కే, కయకుమారునిబయ్యకడకుననువం
దజ్జలకుం దల్లి ౧ లిన్నునొప్పించి¹ప్ర, నేనును బా జాడం ౧ జెలంగి చంపు
తే. టయెను బు త్రళోకంబు గిక్కయ మనంబు
నందు బిరిగొన రాధేయం ౧ డతని నఱకె
శినివరుం డొండువాజులం దనరథమునం
బూన్చికొని వచ్చి తత్పుతుం ౧ బొదివె నధివ. 186
- వ. ఇట్లు సూతుపాత్రుం జగుసువేణు బొదిలి శినిహాత్రుండు. 187
- చ. హయములం ఒంది ముప్పనిర్గతాస్త్రునిజలం దెగటార్చు బొది తం
ద్రి యమనిచంద మై ²తెగితిరే శినివీరుంక యందు నేయుడు
నృపదమహోగ్రతా నిగురునారసముక నడుమక శిలీముఖ
త్రయమునం ద్రుంచి మునం బడరత్రితయంబు శిఖండి గుచ్చివన్. 188
- తే. కనలి యా సూతపుత్రుం దాతనినికంబు
ధనువుం దునుమాడి హరత్రతరయుం జగుసు
దేవుం దండులు కనుగొనం ౧ గా వధించి
యేసె సుతసోముం డడరిన ౧ నేవు దఱుంగ. 189
- వ. వెండియుం బొంచాలరధిసంఘంబులు రాధేయమింద నురవణింప నమీరణ
సుతసహాయుం జగునవ్యసాది వానిం గడచి యక్కర్లునరదంబున కడరెనట్టియెడ
ను త్రమాజుండును జనమేజయుండును యుధామచ్యుండును శిఖండియు ధృష్టద్యు
మ్నాండును నతనిం దలమిగిలి యబ్బలుమగనిం బొదివి యింద్రియంబులు దృఢా
త్మునిం గలంపం జాలనిచందంబున నాసూతనందనుం ³దెరల్పం జాల రైరి వారల
కేతుచ్చత సూతతురగధనుస్తూణీరంబులు రేణువులు నేసి బహుబాణంబులం
దనువులు నో నేసి సింహనావంబు నేసినయ్యుంగవతివై సునంగతు లై ప్రావని
కొడుకులు గవిసిరి వారిం గూడికొని శినివరుం డా నేనావతి వారి నేయుసాయకం
బులు ద్రుంచి యాతనికిం దోడ్పడుటకుం గడంగినకొరవపతియంగంబున నెనిమిది
సునిశితవిశిఖంబులు గుచ్చి పేర్చిన. 190
- క. అలిగినయన్నరనాథుని, కలకుల వెనక దఱిమి కర్ణకృపకృతవర్మల్
బలుతూపుల నేయంగ నన్నలుపుర స్క్రించె నతండు ౧ నారాచములన్. 191
- తే. దొరలం గడచి బలంబు లుగ్ధురత నిగుడ
వారిమొనలు నెదిర్చిన ౧ ఘోరతుముల
నంగరం బయ్యె నయ్యవనరమునందుం
దాకె దుక్కాననుండు వాయుననయుతోడ. 192

1, 'సుదేవుం దా జాడం గా వధించు' వ్రా. ప్ర. 2. 'తెగితిరే' అ. ప్ర. 3. 'గడల్ప
లేకరి.

అథ దుశ్శాసనుడు భీమసేనునితో బోలె చచ్చుట. 194

తే. సారథులయుబ్బువాజులకచలులతయును, మెఱచునొప్పును తేరుల కమోదంబొలిచి
రపుడు గయ్యంపువేడుక క నాతండును న,తండు జూపఱక న్నులకవండు వగుచు.

క. ఒండొడలమోద నుజ్జ్వల, కాండము లడరించు చట్లు క గడిసెదొడ భీ
ముండు ప్రమోదభరితిచి,త్తుం డయి తగ నిట్టులనిజెను క నుశ్శాసనునితోన్. 194

ఉ. ఆ సభలోనఁ గొన్నయునా క మంతయు సీఁగఁగఁ గంట పడ్డితో

బాస కొకింతయుం దొలఁగఁ క బాటకు తీర్చెద నిప్పు నేడు నా

చేసినపుణ్య మెవ్వరును క జేయరు ని న్నిటు సేర దెచ్చుటం

జేసి విధాత నాకుఁ గృప క నేయుట గానఁగ వచ్చెఁ దమ్ముఁడా. 195

వ. అనిన విని యతఁ డితని కి ట్లనియె.

196

సీ. ఎఱుంగుదుమఱచితినే లక్కయింటఁజి,చ్చిడి మిమ్ముఁబఱచినకయ్యునును లవియుఁ

1గాకయునమ్మెయి క గాంధారరాజు మీ,యన్నతో వెడజూద క 2మార్చి రాజ్య

లక్ష్మీ జేకొని కానకలకుఁ బోవ నడచితి, మందుఁ బెక్కావద క లనుభవించి

యజ్ఞాతవాసార్థ క మవ్వరాటునిపోలి, కరిగి యత్యంతదైన్యంబు నొంది

ఆ. యట్ల మీర లునికి క యప్రసిద్ధమె యివి, యేల రిత్తమాట క లేలు పోలు

తలకువచ్చియునుకు క దరహానమునఁగెంపు, గదురఁ బహనసుకుండు క గడఁగి డాసి.

క. భల్లములు మూఁట సిడమును, విల్లు నఱకి నూతకంతకవిదళనమున శో

భిల్లి నిలలమునఁ బలుద,రోల్లసితుం డగుచు నాటె క నొకసారనమున్. 198

వ. దాన బీటు వోవక దుశ్శాసనుండు.

199

క. తురగములఁ దాన నడపుచు, వెరవు రయము నెఱయ నొండుకవిలుఁ గొని గాఢ

స్ఫురణమున భీములనువునఁ, బరఁగించె మెఱుంగు లడరఁ క బండ్రెంపమ్ముల్. 200

క. తోడన కోదండము దును, మాడెను సూతుమెయి గ్రుచ్చె క నాటమ్ములు నం

క్రీడయపోలెను ముప్పని, యాడించెను మఱియుఁ దూపు క లనిలబ మేనన్. 201

మ. ధను వొం డుగ్రత నెత్తి యేఁబదిశితాస్త్రంబుల్ మరుత్సూనుఁ డా

తనిగాత్రంబున గ్రుచ్చినం గినుకమై క ధైర్యంబు శౌర్యంబు నొ

ప్పు నతం డుజ్జ్వలభల్లయుగ్మయుగళస్సారాహతిః వాజులం

దునిమెం జూపఱు పిచ్చులింప విలసద్దోర్ధ్వదుర్వారుఁ డై. 202

వ. ఇట్లు విరఘుం డై వృకోదరుండు మెయి వెంచి.

203

మ. గద లీలం గొని తేరు డిగ్గి మెఱుంగుల్ క గ్రమ్ముంగ సారించి యు

న్మదయానంబునఁ గిట్టి ఘోటకములక క ముందించి బాహాబలం

బు దలిర్పక భవదీయసూనునరదంకబుం ద్రేళ్ళ ద్రోవంగ బె

ట్టిదపుందోమర మెత్తికొం చరఁడు గాఢరక నేలకుఁ గ్రక్కునన్. 204

1. గ. గాక యే మమ్మెయి. 2. జ. మాడి రాజ్య.

- వ. అట్లు దాటి బెట్టు నైచినఁజుత్తోమరం బురం బాడ నేచి యుక్తిచకారాతి వను
ముఁడువల్సరంబులు దమపడినపాట్లును బ్రతినచందంబును డెందమున నావహిల్ల
నుద్దండగజాదండంబున దుశ్శానను నైవ నలందు నెత్తురు బొరంగ ధరణి బడిన
బెబ్బలి లేకొదముం బొదువుపోలికం బొదివి మెడ ద్రొక్కి యెక్కుడుమనంబున
నక్కుమారానితో నిట్లనియె. 205
- క. మాను నభఁ బలికినదానం దని వోపక యిచ్చటికి నెగవకి వచ్చితియే
మనియె దనుము నీచూటలు, వినుటకు నాకికను సాల శ వేషపడియెడున్. 206
- వ. అని యమ్మహాబలసంపదసింఁచు మహాగ్రలోచనప్రభలు నిగుడ మనబలంబులం
జూచిన. 207
- క. నిగుడుదవాగ్నిజ్వాలల, వెగ డందినమ్మగకులంబురవిధమున నతిభీ
తి గదిరి నలుగడ విచ్చిన, జగతీశ్వర యలెడు మెఱసెం శ జక్కనిబయలన్ 208
- వ. అప్పుడు నీయందుఁ జేయం గలసైనికులు సూచి తత్తేజోవిశేషంబునం జూడుకలు
మిఱుమిట్లు గొన వెఱచఱచి యంతంత టిచ్చవడి యుండ. 209
- కా. లీలం గేల నమర్చి మత్తగజ కేళీసుందరోల్లాస మా
భీలత్వం బలరింపఁ ద్రిప్పుఁ జవలం శ బృథ్వీసర్లి నైచు ముం
గాలం ద్రోచు మొగంబు వ్రేయు దెన లుగ్రస్ఫూర్తి పీఠీంచు మోఁ
కాలూఁడుం బయి గ్రమ్మఱంగ మెడ ²చిక్కం ద్రొక్కి నిల్పుక నగున్. 210
- వ. ఇవ్విధంబున ఘోరవిహారంబు నలిపి భీనువిక్రముం డగునాభీమసేనుండయ్యవ
రాజనాననం బొలోకించి. 211
- క. ఏ నురము వచ్చి నెత్తురు, దేనియ ³యిదె ద్రావెదం గరదిసి ననుఁ గడిమిఁ
మానుప దిక్కు గలిగిన, న్రాసి ⁴మైలుఁగింపు మీ మొననం గలవారిన్. 212
- వ. అని పెలువం బలికి కుతారంబు వెఱికి యలని మొగంబుమీఁద జలిపించి. 213
- అథ భీమసేనుడు దుస్ససేనునియుగంబు వచ్చి రక్తపానంబు సేయుట. అథ—
- మ. నరసింహుం డనురేంద్ర ప్రచ్యుకరణి శ నౌద్రం బుదగ్రంబు గా
నుర మత్స్యగ్రతః జీరి క్రమ్మురుధిర శ మ్మల్లాసి యై దోయిట
స్వేర వారం గొని త్రావు మెచ్చుఁ జవికి శ స్త్రేనుఁ మొగంబుఁ భయం
కరరేఖం బొరయంగఁ జల్లికొను నశక్కొరవ్యుఁ జూచుం బొరిన్. 214
- వ. ఇట్లు దారుణభంగిం బ్రతిష్ఠాకరణపూరణం బొచరించి. 215
- తే. తల్లిచన్నులపా లేను శ ద్రావ నెట్లు, లాననే పలు తెఱఁగులర తేనియలును
ఖండశర్కరతోడిదుర్గంబు లనుభ, వింపఁబడవే యవియు నింతియింపు గావు.
- చ. అని యెలుఁ గెత్తి పల్కు నల్లి శ నాను మహాద్ధతిఁ ద్రుళ్లు నార్పుఁ బె
ల్చిన భుజ ముప్పళించుఁ దమస్ససైనికులుఁ మనవారు రక్కసుం

దని నెఱఁ గందువారు గల్గితాయధు లయ్యెడువారు భీతి మా
ర్చును బడువారు నై రణవిరామముఁ బొంద మదోత్కటాకృతిన్.

217

218

వ. వదంపడి.

మ. గద సేతం గొని యంత్యకాలయమరేఖం బేర్చి ర క్తంబుచా
య దలిర్పం దను వృగ్రసుందరముగా న నవ్వీకుఁ డేఱెంచి యు
న్మదమాతంగములీల దోచ మనసేసం బొల్పఁజం దోలి వే
పొదివెం గ్రమ్మఱ దుస్ససేను వికట్రస్సూర్తిస్సూర్తియై.

219

వ. చలంబు నెఱచు నతనికాలు గేల నమర్చి మొగంబు గలంగొనుచు నక్కిమూర
నైరి యి ట్లనియె.

220

క. ఏమిర పను లని యార్చవు, నీమాటలు నిలువఁబడియెరనే వనరము మి
మ్మేము మగుడ నిదె యార్చెన, మీమాటకు మాటు చల్కు న రెవ్వరుఁ గంటే.

ఉ. నెట్టన యల్లినం దగునె న నీళ్ళను ద్రోచుటయుఁ విహన్మముం
బెట్టుటయుఁ మహాభుజగ్రభీషణదంష్ట్రులపాలు సేతయుం
జట్టులుఁ బెద్దలుం జెబులుఁ న జాడ నభి నెఱి మాలి యమ్మెయిం
దిట్టన కోర్పు తెందుఁ గలదే విను గెల్వరె జాద మెవ్వరున్.

222

క. అని పలికి క్రమ్మఱఁగ మన, మొనమీఁదఁ బ్రమరివాఱి న ముద్గరలితం
బునఁ గేలుమెఱయుఁ జని తన, కన¹లడఁగక దుస్ససేనుఁగనుఁగొని పలుకున్.

ఉ. పైవడి పోయె గాక శృతశ్రాష్ట్రుఁడు గన్నది యేమి యా సభం
దా వల దన్నఁ గీ యుగ్రచా పతి లేఁ డనఁబడ్డకాంత నేఁ
డివు గనుఁగొనంగఁ బత్రియేడ్డెట నొప్పెఁ బతుల్ విజ్ఞాంభిత
శ్రీ విలసిల్లుకామినులు న సేప్పకె రి ట్లఁజితృదీనతన్.

224

క. విను మేను జేయఁ బూనిన, పనులం దొకటి గడతేఱఁ న బాపాత్ము సుయో
ధనుఁ బొరిఁగొని తలఁ దన్నును, నను రెండవపనియుఁ దీర్ప నరిగెద నెలమిన్.

225

చ. అని యెలుఁ గెత్తి చెప్పి యతఁ న డాతఁగీ టడఁగించి యార్చెఁగ
ర్జునకును లోను గా మనవ్యరూఢినియోధులకుఁ మహాభయుం
బున మనముల్ గలంగఁబడి న పోకి నూల్కొన నీని తీర్చుపా
టున నకలాంగకంబులు గ్రమఁగ శిథిలంబులు గా మహాగ్రుఁడై.

226

క. జనపతియుఁ గృపప్రముఖులుఁ, గనుగొన ని ట్లనిలనుతుఁడుఁగౌర్వ మొడల్ గై
కొనినట్లు పేర్చి దుశ్చా, ననుఁ జంపుటఁ జూచి రోషనంరంభమునన్.

227

వ. నీకొడుకులు కవచయు నివంశయుఁ బాశయు దండధారుండును ధనుర్గ్రహం
డును నలోలుపుండును నహండును మంమండును వాతవేంతును సువర్చసుం
డును గూడి కవిసి వివిధవిశిఖంబుల నతనిం బొదివిన నంతకు మున్న దుశ్చానన

ర క్తపానకౌతుకాధీనమననుం డైన యా భీమసేనుపై నెవ్వరు గడంగుదురో
యని క నిష్ఠిడి యుండి యతం డ ప్రతిహతంబుగాఁ బ్రతిపదీక్షుటకు ¹ఫల్గునుండు
ప్రీతిచిత్తుండై యుండె నంత భీమండు భల్లదశకంబున నక్కుమారదశకంబుశిరం
బులు దునుమాడె ²నట్టిభీమునియాటోపంబున కోటటి నీసైన్యంబు సమరవిముఖం
బయ్యె నానూతనందనుండు భీతుం డై వదనంబు వెల వెలఁ బాట నూరకుండె
నప్పుడు శిల్పుం డతని నాలోకించి యిట్లనియె. 228

తే. ఉగ్రుం డై దుస్ససేనునిరయరము వ్రచ్చి
రథిర ముగ్రతఁ ద్రావుతగు త్రనూజఁ
జూచి చేడ్పడి చెయ్యెడఁ గ జూచితేసు
యోధనుని సీవు నట్టెన గ నొప్పు నెట్లు. 229

క. బలియు రగురాజుఁడను గాల్, నిలువక తెరలంగ వీరె గ నీస్త్రావున శ
త్రులఁ దాఁకఁదలంచుకృపాదులునిలిచిరి కూర్పుకొను మృత్యులధైర్యమునన్. 230

చ. కడువెగ డంది యున్ననినుఁగొన్గొని ³వీడె యుచారధైర్య మే
ర్పడ వృషసేనుఁ డొక్కడఁడఁ గ బాండుతనూజుల మార్కొనంగఁ బో
యెడు నరు సీవు దాఁక వలకడే రణభారము నీభుజంబునం
దిడియె నను న్నమం గురునగరేంద్రుండు దాసిఁ దలంపు మిత్తతీన్. 231

వ. అనిన విని యతండు సమరోన్ముఖుం డయ్యె వృషసేనుండు భీమసేనుపై నురవణింప
నకులుం డడ్డవడి యక్కుమారునిసిడంబును గొడుగును గోదండంబును ఖండించిన

చ. అలిగి యతండు వే తొకశరరాసన మెత్తి రథమ్ము ఘోటక
మ్ముల నిలఁ గూల నేయఁ బాలివోవనిధైర్యముపేర్చి వాలునుం
బలకయుఁ గొంచు మా ద్రితొలుకపట్టి ధరిత్రికి దాఁటి బెట్టుగో
ల్లలఁ జని తల్పహాయభటదారుణకేలి యొనర్చి పేర్చినన్. 232

ఆ. కర్ణసుతుండు వలక గ్రఖండించి కృష్ణనర్పంబుఁ బోనిపటుకృతపాణ ముఱక
నఱకి నారసములు గ నాటించె నయ్యర్జు, నానుజన్ముమేన గ నల్లనగుచు. 233

వ. అప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుండును యుధామన్యుండును నుత్తమాజుండును శిఖండి
యు జనమేజయుండును సాత్యకియు ద్రాపదేయులును రౌద్రంబు శోభిల్లరుద్రుల
కై వడి వృషసేనువయ్యుం గవిసేనఁ గృతవర్మకృపద్రాణి దుర్యోధనులును శత్రునియుఁ
దతోద్దరులు గొందఱును గ్రందం దఱిమి దుర్వారవిశిఖవర్షంబుల వారలం
గప్పినం గని గజసాధను లగుకళింగు లురవణించి. 234

క. కృతవర్మ సిక్కువడ భూవతి నేడ్పడ శత్రుని వెగడురవణఁ దదవరజ
ద్వితయము ధరఁ బడఁదీవో, ⁴ద్ధతిఁ బోరిరి చావటంకృతంబులు నెలఁగన్. 235

1. క. గ. శ. ప్రీతిచిత్తుం డవోఫల్గునుండు భల్లదశకంబున. 2. క. గ. చ. నాభీమారునల
యాటోపంబున. 3. గ. వెండి ఆ. 4. ద్యుతి...టంకృతంబులు నెలఁగంగన్.

వ. ఇత్యైతంగునం బోరినం గనలి కడంగి. 237

క. ఆ మువ్వురుఁ జలమున నుద్దామద్విపసహితచిత్రదశసంబున నం
గ్రామతలము రక్తాక్రం, బై మెఱయ బలాధిపత్రయముఁ బొరిగొనినన్. 238

క. తక్కుటిరధికజనులు పేరుక్కున నయ్యథచ సంబు య నొదిగించియునుం
జిక్కువఱచియుం కునిమియు, నెక్కుడుమద మెప్పు మెఱసిరిభవురనాథా. 239

వ. మెఱసినం జూచి. 240

ఆ. అరద మెక్కి తఱిమి య నలితనూజఁ డప్పీరుతోన పాండరవేయసేనఁ
జేయుఁ గలుగుదొరలు య శితశరాసారంబు, లడర వారిమీఁద య నడరుటయును. 241

వ. రణంబు దారుణం బయ్యె నందు. 242

సీ. కర్ణునియ గ్రభాగంబునఁ గరిఘటల్, దునుమాడునకులనందనునిఁ గిట్టి
వృషసేనుఁ డమ్ములగ్నెల్లి పైఁ బరిగించి, శితభల్లమున నూత్నశరము ద్రుంపఁ
గనుఁగొని యక్కర్ణతనయునిమీఁదఁ బా, థాదులు గవిసిన య నతఁడు పార్థ
ననిలజ మూఁడుమూఁ య డమ్ముల నొప్పించి, యా శతానీకుని య నట్లఁచె

తే. నకులుతనువున బాణనృప్తము సానిపి, శార్దూలమేనఁ బండ్రెండ్రసాయకములు
వఱపి పేర్చినఁ గౌరవృప్తతి మెచ్చి, పార్థవేడిమి యాహించిరథయముఁబొందె.

చ. కలఁకులయోధులం గడచి య క్రీడి వడిగ వృషసేనుమీఁద న
మ్ములు నిగిడింప నా రధికశ్రమఃఖ్యసిమూఁపున నక్కుమారుఁ డే
వలరఁగ వాఁడితూపులు రయంబుమెయిం బది బెట్టు గుచ్చియ
గ్గలిక ముకుందు సేసె నవకాండములక దివి ముట్ట నాన్పుచుక. 244

వ. ఇట్లు విజృంభించిన. 245

—.. అరుణఁడు వృషసేనుని మృతిజూచిండుట. —..

మ. భృకుటిన్సూరితఫలభాగుఁ డగుచుం య బొంగారి యానూతపా
త్రకుకోదండము బాహుదండములుఁ జిత్రతస్పూర్తిఁ దున్నాడి మ
స్తక ముగ్రోదతిఁ గూరభల్లవిలనృద్ధారాహతిం ద్రుంచె బా
ణకళాదుర్దముఁ డన్నరుండు పతియు య న్రాధేయుఁడుం జూడఁగన్. 246

వ. ఇవ్విధంబున వృషసేను సమయించుటం జూచి కర్ణుండు శోకవ్యాకులచిత్తుం
డై కన్నీ రొలుకం గోపాటోపంబున నుద్భటుం డగుచు నమృహరథుని తేరికి
సమ్ముఖంబుగాఁ దనయరదంబు వఱపించి యర్జున యర్జున యని యాహ్వనంబు
సేసిన నతండును సవిశేషాత్సాహంబునం బొదలి యుడరె నట్టియెడ దురం
బు దక్కి యిరువాఁగునుం బరమకౌతుకంబునం గనుంగొను చుండ నయ్యెరు
వురు రామసన్నిధంబులు నాదిత్యసంకాశంబులుఁ ద్రినయన ప్రతిమంబులు నగు
నాకారంబుల నుల్లసిల్లిరి వారలయొక్కటికయ్యం బాలొకించు కుతూహలంబున
సురపితృవిద్యాధరనందయమిసంఘంబులును శచీపతి ప్రజాపతిపశుపతులును లోను

గా ననేకదివ్య తేజించి నభోభాగంబున నిలిచి రచ్చుడు బ్రహ్మ రుద్రున
కి ట్లనియె, 247

— శ్రీ కర్ణాజ్ఞులద్వంద్వయాదృశాలమన బ్రహ్మరుద్రేంద్రుల ప్రసాదైతరములు. —

క. ఇడవుడు సరిరథులు నమ, స్ఫుంబులు విక్రాంతివరులు శ శూరులు వీరొం
దొరువులతోఁ బెనఁగఁగ న, శ్వర మగు జగ ముడుపరాదె శ నమగు బసఘా. 248

క. అన విని యాదేవుఁ డ, న్వజభవున కిట్లు అను నశవాశ్శ్యధకు లీ
ఘనభుజులు వీరరణ మెట్లును జెల్లుం దప్ప నప్పలుకు విడు మిరిన్. 249

వ. అని యి ట్లహ్మహత్ములు నల్లవంబులు సేయ నాకర్ణించి పాక శాసనుండు నప్ర
ణయంబుగా బ్రహ్మ కి ట్లనియె. 250

చ. తడము నుదా తశౌర్యము సుగద గ్ర బలంబును గల్లుకీర్తి
య్యపువెర వెక్కు డై శైలుచునట్లుగ నీవు దలంపనే పురా
ణపురుషు లైనకృష్ణులు రక్షణంబున శాత్రవు లాక్రమించుటం
గుపితమనను, లైన నిలకక బ్రదు కమ్మెయిం గల్గనేర్చునే. 251

వ. సరనారాయణులను నెందును జయంబు ధృవంబని తొల్లియుం జెప్పితి రిమ్మహా
త్ములు జయించుట లోకహితంబు గర్లుండు ద్రోణభీష్మపాండవం బైనపుణ్యలోకంబు
వడయుఁ గిరీటి చిరకాలం బిడుమలం బడినవాఁడు గావున రాజ్యసుఖంబు
లనుభవించుం గాక యువన నపురమేష్టి వీరల జయూపజయంబులు నిశ్చయించి
పలుక నేల యనుటయు నీశానుం డతని నాలోకించి నిశ్చయించుట మేల కాక
యె గ్గది నిశ్చయింత మని కలిసికొని యతండునుం దానును వాసవువలను విలో
కించి కృష్ణార్జునుల నుద్దేశించి. 252

తే. మహితమును లగువీ రెండు శ మాణులేక, మెలఁగువారయికాదె జగన్మించినారు
వినుము నీచెప్పినట్లుల శ వీరి నొరులు, ధిక్కరించుట లోకహితంబుగాదు. 253

వ. వీరికి జయంబు ధృవం బని వీరికి యంత నిలువక వీరి జయంబు ధృవం బయ్యెడు
మనవుడు నయ్యమరవిభండు సురముని ప్రభృతులం గలయం గనుంగొని దేవ
దేవు లిడువురు నేమతంబుగా నిశ్చయించిన లోకహితం బగునానతి యాక
ర్ణించితిరే మీచిత్తంబు లిత్రైజంగున కనుకూలంబులు గావలయు ననిన నందఱు
నది యట్టిదకాక యొం డగునే యని రనిమిషులును గుసుమవర్షంబులు గురియిం
చుచు దివ్యదుందుభిధ్వానంబులు సెలంగించి రయ్యవనరంబున సఖిలభూతంబు
లును విస్తృయోత్సుల్లనయనంబు లగుచు నమృహద్వంద్వయుద్ధంబు వీక్షించు
నేడుక నొండుతలంపులు దక్కి యుండె నట్లు దాక్కొనిన మహానీయరథంబులు
రెంటియందును సన్నాహాసముజ్జ్వలు లై యొప్పువాసుదేవార్జునులును గర్ణశల్యు
లును దమతమశంఖంబు లొత్తి రప్పుడు. 254

తే. రెండుసేనలశంఖభరీముఖంబు, లైనబహుతూర్యములపట్టుధ్వాన మడరి

- నింగి ¹వొంగారె నత్యంతశనిశ్చలంబు, అయ్యె పై నికనికరంబు శ్ర లడ్బుతమాగ.
- సీ. కవికేతనము హ స్తికత్వము నమ్మహా, బలు లిద్దలును దహోబలముగలవఁ
గన్నవి యె బుద్ధి శ్ర గల్గి శోభిల్లు మి, ర్విశ యున్నకు కవి శ్ర మొరంగి హ స్తి
కత్వపై నవరినఁ శ్ర గయ్య నూరెంటికి, గలిగె నం బాహు స్తికత్వ దెరలె
నంబుబాతుండు ముద్రాధినాథుండును, దృక్పలహంబునఁ శ్ర దేజరిల్లి
- తే. రజ్జునుండును గర్జుండు శ్ర దర్జనంబు, లై నచూడుఁ లొండొరువులకూననయలఁ
బజిసి రాశ్వుపాదులకబలువు శల్య, కర్ణచి త్రజౌల్పల్యముల్ శ్ర గానవచ్చె 258
- వ. అట్టియెడ నానూతనందనుండు మద్ర పతి నాలోకించి. 257
- తే. అజ్జనుండు నన్నునోర్చినయట్లు లై న, నెట్లు సెప్పుమా యునుడు మరద్రేకుఁ జేను
గృహు లిద్దఱి నొక్కటఁ శ్రగిట్టి తీవ్ర, బహుశోకరజాలములపాలకపఱుతు ననియె.
- ఆ. అట్లు సవ్యసాచి శ్ర యడిగిన మురవైరి, నగుచు నినుండు గూల్గినను ధరిత్రి
వఱియ లై న మేరు శ్ర వొఱగినఁ గర్ణచే, నీవు గోలుపోవు శ్ర శేల కలుగు. 259
- వ. అని వెండియు. 260
- ఉ. ²అట్టిద లోకపర్యవన శ్ర మా దురవస్థకు సుక్క నేర్తునే
కీట్టుదుఁ గర్ణ శల్యు లనుకీటములం గరతాడనంబులం
బెట్టుదుఁ నేలఁ గొరవులఁ శ్ర బీనుఁగు పెంటలు గాఁగ ధర్మజం
గట్టుదు బట్టమన్న నగి శ్ర గాండివి యద్దనుబారి కిట్లనున్. 261
- ఉ. నవ్వుల కంటిఁ గాక యని శ్ర నాకు నశకృమి కర్ణశల్యులం
గ్రొవ్వడఁగించు శ్రే ద్రుపదుకూతురు గొల్వనఁ బడకబానునా
నెవ్వఁగ బొందుచునా నమయ్యనిష్ఠ నడంగితిఁ గాని యింక నా
మువ్వకుఁ బూని వచ్చినను శ్ర ముట్టెదఁ గర్ణని నేలఁ బెట్టెదన్. 262
- మ. అరదంబు సజము హఙ్మవ్రజము శ్రల్లాంగంబులు జాపముం
గరకాండంబులుఁ బెక్కుభల్లముల నుగ్ర స్ఫూర్తి దుష్మాశి ని
వ్వరభల్లం బొకటా సుయోధనునిచూడకుల్ నీజుగా నిర్జ యు
దురగర్వోన్నత మైనకర్ణులఁ ద్రుంకతుం జూడుమా వేడుకన్. 263
- ఆ. కర్ణ మద్రవతులకాంతల విధవలఁ, జేయువాడ నీవు శ్ర చెన్ను మిగిలి
నగుచు నేడు ద్రుపదనందనవీనుల, ధర్మసుతునిచెవులఁ శ్ర దనువు నినువు. 264
- క. సంతసపువార్త వుచ్చుము, కుంతికి నే దంతి దరువుఁ శ్ర గూల్చినక్రియ దు
ర్బంతగతిఁ గర్ణఁ గూల్చుట, యంతయుఁ గన్నారఁజూచియచ్చుత యెలమిన్.
- వ. అని పలికె నా నమయంబున సుభయ సైన్యంబులజనంబులకు నంబరంబున నున్న
దివ్యసమూహంబులు నందు గీతనృత్తంబుల మల్ల సిల్లునవ్వుగోగణంబులుం గాన
నై న సమృద్ధింబున వారు ననిమిషు లై యుండి రప్పు డేకనిశ్చయు లగుకర్ణు

దును దుర్యోధనుండును నచ్చెఱచాటునం బొరయుక దురంబుమీఁదిభరంబునం
బొలిచి రికుహలంబునై నికులు గిరికింక గర్జనకు ననియుఖంబు గాఁ దల మిగులఁ దగ
దనుబుద్ధిన భయంబునను దద్దభంబులం బెంటిని బలిసి నిలిచి రమ్మవహీరులు ధను
ద్వ్యతులను జాణవ్రభంబు దీవ్రతేజంబులను బ్రదీప్తులకల్పాంతనూర్యులచందం
బగుచు నొండాడుల నోర్చుకడంకలఁ జేర్చి రయ్యుచనరంబున నశ్వత్థామ కురు
పతిఁ జేరం జని కరంబు సేతం జెనుల్చి సాంత్యన¹స్వరంబున నిట్లనియె 266

... ఆశ్వత్థామ దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు నేయుట. ...

చ. కలన గురుండు భీష్ముడును శ్ర గాండీవీచే బడి రంగరాజు వా
రల కధికుండె యాతని దురరంబున నోర్వఁ గలండె పూని యే
వల దని బుద్ధి పెప్పిన నశ్వశ్యము నాతఁడు నిల్పు సీతనికా
నిలుపుము నీవు ధర్మసుతునిం దగుమాటలఁ జేర్చఁ జొప్పవన్. 267

వ. తెలిపిన దామోదరుండునుం దెలివి నొందు. 268

క. భీముండుఁ గవలును ధర్మజుఁడే మరలెఱువార లేను శ్ర జెప్పెడివలుకుల్
భూమిశ కురుకులమునకు, నీమొనరాజులకుఁ బ్ర జకుహిత మూహింపన్. 269

చ. వలవదు నన్నునుం గృపు నశ్వధ్యులఁగాఁ గొని క్రీడి గెల్వ శ
క్తు లని తలంప భీష్ముడును శ్ర ద్రోణుండు లోక మెఱుంగఁగా నవ
ధ్యుల హరికల్మి నారధికుడోర్పలలీల నడంగి హోర య
చ్చలమొ ఫలంబొ యింక యెన నర్చుట మేలు వారితోన్. 270

చ. హరి ననుజెంచినపు మన శ్ర మమ్మొయిఁ బల్కితి మింక సంధికి
స్వైర వగు టేల గల్గు నని శ్ర నీవు దలంపకు మాంబి కేయు భూ
వరుండుగఁ జేయు ధర్మజుఁడశ్వశ్యముఁ బాండునృపాలుపాల యే
వురకు నమర్చుఁ గాని చవర్చుకా వెలిమెచ్చును నొల్లఁ జేమియున్. 271

తే. పాండవులయట్ల రాధాసుకతుండు నాడు
పలుకులకు నియ్యకొను నీవు శ్ర బ్రదుకు తెరువు
వట్టు బ్రదికిన నెల్ల శుభములుఁ గలుగు
నీసు మానుము చచ్చిన శ్ర నేమి గలదు. 272

క. పెడతలఁపు లుడిగి సంధికి, నొడఁబడు మిరి లెన్న దీని శ్ర కొడఁబడమి గడుం
జెను తెరు విప్పటివదనుక, గడవఁబడుట ద్రాటఁ దప్పకరణియ చుమ్మి. 273

చ. అన విని యమ్మహీరమణుఁ శ్ర డాతని కిట్లను నిప్పు దున్నసే
నునివని దీర్చి మారుతతనూభవుఁ డాడినమాట యేర్పడ
న్వినియును సంధి సేయుటకు శ్ర నీ వభిలాషము సేత యొప్పునే

పెనఁకువ కర్ణుఁ డే లుఁగు ౧ బేలవె మానుము ద్రోణనందనా.

274

కా. శ్రాంతిం బొందినవాఁడు పార్థుఁ డపరిశ్రాంతుండు గర్జుండు ము
ద్దాంతోదగ్రత నేఁడు గీటడఁచు నీరతం డాతనికా నహ్మి య
త్యంతంబుకా శిశిరశ్చ మొందినను గోత్రాభుల్ జడం కానినం
గుంతీసూనునిచేతఁ గర్జున కనిం ౧ గోల్పాలు వాటిల్లునే.

275

వ. అని పలికి యజ్ఞసవతి తనసైనికుల నాలోకించి సమరముత్సాహముగాంబు
లగుభాషణంబుల ముఖరుం డగుటయు నఖిలతూర్పుంబు లొండొండ మ్రోసె
బొండవబలుంబువను భరీవణవాదులరణనంబులు నిగిడె నవ్వుచు కర్ణుండును నర్జు
నుండును.

276

క. కరి కరి గిరి గిరి సంభో, ధర మంభోధరముఁ బెలువఁ ౧ బాణీవక్రియఁ వాఁ
కిరి కడఁగి గగనతటిఁచును, ధరణియు మ్రోయును నడంక ౧ ధరణీనాథా.

277

క. మెఱయ వెలిమాపులును గడు, మెఱుంగారెడునరదములును ౧ మింటను మంటల్
వఱవెడు వాలమ్ములుఁ జూ, వఱ నొత్తోలుతాఁకు వెఱఁగునవడఁ జేసె నృపా.

278

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వీరోత్తము లుదాత్తభంగిం దలఁపడి పెనంగం దొడంగిన నుభయ
సేనలవారలు నార్పులు నింగి ముట్టుఁ జెలంగి రట్టియెడ.

279

మ. భరితోత్సాహాతఁ బేర్చి దీప్తు లడరక ౧ భల్లమ్ము లొక్కుమ్ముడిం
బరఁగం జేయుము కర్ణుగాత్రములలోఁ ౧ బొరుండ వేత్తుంపు మి
క్కురుభూపాలకు రాజ్యకాంక్ష 1 దొరయే ౧ కోడండపాండిత్యవి
స్ఫురణం గర్జుండు నీకు నీబలుపు నేరపుం జూపు మత్కుగ్రతన్.

280

వ. అని పాంచాలురు పార్థజయార్థనంభాషణంబులు సేసిరి కౌరవులును గర్జు డగ్గఱి.

చ. కడఁగుము నీమబాణములఁ ౧ గవ్వడి గూలినఁ బాలు నంతతోఁ
జెడుదురు పాండవుల్ రణము ౧సేయు నుదగ్రత యెల్లఁ దక్కి వే
రడవుల కేఁగి సాధుమును ౧ లై చరియింతురు కౌరవేంద్రుఁ డీ
పుడమి నమస్తముం బొగడు ౧ పొంపిరివోవఁగ నేలు లీలతోన్.

282

వ. అని తఱిమిరి ప్రొద్దునుం జాలవ్రాలెఁ గాలాంతకప్రతిము లగునప్పార్థకర్ణు
లన్యోన్యజయార్థు లై పెనంగునవ్వుడు.

283

—కర్ణుండు లొండొరులమీద దివ్యబాణంబు లేడు బూనుట్టు కర్ణుండు—

నీ. కర్ణుండు పదిచండకాండంబు లర్జును, తనువురఁ జూసవ న్యర్జునుఁడు దీప్త
ఘనబాణములు పదునెనిమిది కర్ణుమై, బరఁగింప నయ్యంగరవతి దళోగ్ర
చక్రమార్గణముల ౧ నరభనంబున నొంచె, నన్నయ నానిండు ౧ నట్టి పన్ని
శరములు రాధేయు ౧ నురమున నాటించె, నతఁడు దొమ్మిదివాలశలమ్ము లతని
తే. వక్షమున గుచ్చి సాయకద్రవ్యముకొరి, మేన నిగిడింపబీభత్సుఁడనుమెఱుంగు

మావు లానూతపుత్తు నెత్తుట కునుంగ, నేసె బాహానముల్లానగమెనక మెనంగ.

చ. అలిగి కడంగి నూతనుతుఁ యడమ్యుతపాదులఁ దీవ్రబాణపం
క్తులఁ బొదువం బకాక్రమికునూహలి యెవ్వడయుండు విన్నవ
వ్వొలసి ముఖాంబుజంబునకు యనొప్పుగఁ దద్రవరభ్య కేతునూ
తులను దదీయగాత్రమును యమాపులవెల్లి యునుంగఁ జేసినన్. 285

క. ఆతఁడును దురగసారథి, కేతుయతులు గంగ ముంచెన్ గ్రీడయపాలెన్
కాతశరవృష్టి నన్నడు, నీ తెలుగున మణియుఁ బెనఁగి యిద్దఱుం గడఁకన్ 286

కా. ఆ యుగ్రాహవకేలి నిట్లు నిప్రుణుం యె యొప్పునస్పృహఁ జా
గ్మేయాత్మం బరిఁ బోసి బారుణమహోగ్నిజ్వాలికల్ భీషణ
స్థాయుద్ధంగి నభస్థలిక నిగుడ దర్పస్ఫూర్తి శోభిల్ల రా
ధేయాంగోద్దహనాభిలాష మెడఁదన్ యదీపన బెట్టెసినన్. 287

ఉ. అంతకళాపవహి విపులకృతి గైకొని నచ్చిన్లు మి
న్నంతయుఁ దాన యై కవియనవద్విశిఖంబు మనంబులోన నా
వంతయు శంక లేక నమృదగ్రత హరుణమార్గణాహతిక
కాంతముఁ జేసి విక్రమవిశాలుఁడు గర్జుడు మాకు నుబ్బుగన్. 288

ఆ. ఫలునుండు మేఘుబాణ మేసిన భూనభోంతరంబు సంభ్యతాంధకార
మయ్యె సూతనూనుఁ యడనిలాత్తు మేయుడు, నాతిమంబు విరిసె యనాక్షణంబు.

ఉ. అర్జునుఁ డైంద్ర బాణము సకమంచితభక్తి ధరించి మంత్ర వి
స్ఫూరితగాండివుం డయి రిశువు కరంబులు సంచలింప న
తూర్జితశక్తి నేయుడు మహోగ్ర బహుప్రదరప్రకారతా
దుర్జయలీల నిర్మథనదోహలి యై యది కర్ణుఁ గిట్టినన్. 290

క. అతఁ డభిమృతబాణ, ప్రతితిఁ దదుద్రేక మడఁచి యపారునిమేనన్
శిశశరములు నినిచిన మా,రుతపుత్తుండు గనలి యన్నరయన్ కిట్లనియెన్. 291

ఉ. సూతసుతుండు నీయెదుర యస్కంక నిల్పుట కాక నీశర
వ్రాతము నిల్పరించి యనిరవారణ నొంపఁ దొడంగె ఖండవం
బేతెలి వొంది కాల్పితి మహామేధుండు నివ్వెఱఁ గంది యుండఁగా
నాతెలి వాత్మ సూక్ష్మానిసి యగ్గలికం దెగటార్చు మీతనిన్. 292

చ. తెలి మన కగ్గ మై యరుగుదెంచినవాఁ డితఁ డిడల్కి యింక నొం
డుగడకుఁ బోవ కుండఁగ గర్జుణ వేన డగ్గటి యే గపాలముం
బగులుతునో గదానిహతిఁ యబార్థ భవత్ప్రకటప్రతిజ్ఞై
తగ దని మాన్పి దేని నిశితప్రదరంబులఁ ద్రుంపు కంఠమున్. 293

వ. అని పలిక నప్పుడు. 294

- సీ. వుండరీకాక్షుండు ౧ గాండివితో సీహ,దివ్యబాణములు రాధేయుచేతఁ
మాలపోవుటయు బలైమావుల నాతండు నిను నొంచి యిట్లు పేర్చినవిధంబు
నుత్సాహ మొడలి నీ ౧ వునికియుఁ గని కురు,నంతటి యార్జుణ బాంఝాలతోటి
పిఱునని పోవంగరమెఱుంగవో మొటిఁగిరఱుఁగఁ జేయునది లేక ౧ వెగడువడితో
లే. చక్రమిచ్చెన నితనిమృత్యుకము దునుము, మనిన నగుచుఁ గిరీటి బ్రహ్మత్రయమధిక
నిష్ఠ మై నేయు నది బహుశనిష్ఠరప్రదీ ప్రకరముఁడై గర్జునికెనకు నడలే. 295
- క. ఆ రథికుఁడు దలచక నియు,నూరూఢప్రౌఢభావుఁ ౧ డగుచుఁ దడస్తా
దారతరబలమునన త,ద్దారుణసంరంభ ముడిపె ౧ ధరణీనాథా. 295
- తే. ఉడిపి తోడన కవ్యడిగ్మొడలఁ గృష్ణు
మేన మూఁడుమూఁ డడరించె ౧ మెఱుఁగుఁదూవు
లన్నరుఁడు గర్జుతనువు శ్రల్పాంగకముఱుఁ
జించె దొమ్మిదితోమ్మిది ౧ శితశరముల. 297
- ఆ. మొనసి క్రీడి మఱియ్యమూఁడు నెనిమిదియు, రెండునాలు పదియుఁజంటమార్గ
ణములు గ్రుచ్చె సూత్రనందనుమై నతఁ, డుఱక యుతనిమార్చి ౧ యూడ నేసె.
- వ. ఏసి మఱియు శితశరంబులం బొదువం బాలి వోవక పార్థుం డాగుణంబు నమా
హితంబు నేసి పెల్లసేనరయంబున రాధేయుం డతనిశింజిని శిథిలంబు గాద కాక
యని తలంచె నాధనంజయుం డతనివింటినారి వికలంబుఁగా జేసి. 299
- క. చిఱునగవుతోడ మైచుఱు, వఱువుల్లుగఁ జేసి యుతనియంగము దోఁగం
బటపె రుధిరంబు బెడిదపు,మెఱుఁగువెడఁదయంపగమి నగమిత్రులుదలచన్. 300
- చ. తెరలక కర్ణుఁ డవ్వజయుఁ గదీవ శరత్రయవిధుఁ జేసి మం
దరధరు నత్రుపంచకనిశితాంతహతిం గను నొంచె నాశరో
త్కరము వరప్రభావకలితం బగుటఁ మగుడంగ వచ్చె ని
ష్ఠరరథనం బెలర్చి మధుసూదనుఁ గ్రమ్మట నేసె నాతఁడున్. 301
- క. అలఘుపటుభల్లవంచక,ముల రెంటం గ్రీడి చిత్రముగ నయ్యత్రు
మ్ములుమూఁడుమూఁడుశకల,మ్ములుగాఁదునుమాడె జనులు ౧ పొగడ నరేంద్రా.
- క. కర్ణునిమొయి నాలోనన, కర్ణాంతాశ్శవ్వచండకాండము లధిరో
దీర్ణక్రోధంబున న,భర్ణగతుం డగుచు గ్రుచ్చె ౧ నతఁ డే వలరన్. 303
- చ. మఱియు నరుండు సూతసుతు ౧ మర్మవిభేదన మాచరించిన
నైఱుఁగులు గ్రమ్మనమ్ముల విశిశ్చలధైర్యముపేర్చి నాతఁ డు
క్కఱక పెనంగె దానఁ గన ౧ లగ్గల మై పెన నమ్మహాభుజం
డఱిమఱిఁ జీకటుల్ గవియునట్లుగ రోదసి నించె దూపులన్. 304
- తే. వెగడువడిచ క్రరతుకుల్ ౧ వెనుకదిక్కు,గా చురథికులుఁ బార్శ్వసంక్రతులుఁదమ్ము
విడువఁ జాలక లజ్జ వోరవిడిచి రపుడు, గర్జువారలు వాఱుట ౧ గని విధుండు. 305

క. ఆదిక్కువాడు భీముని, దాదిగ నని నేయ కుందునన్నియతి యెడం
దా దైన్య మొంది తప్పం, గాదని యూహింప నీనికలకకతమునన్. 306

—ఇతి— దుర్యోధనుడు తనయోధుల నర్జునుం దలచడఁ బరికొలుపుట. —ఇతి—

వ. ఇరుగెలంకులమూఁకలం గలయం గనుంగొని యెలుం గెత్తి. 307

క. తోడనుడు పొడవుం జేయుడు, పొడువుడు బీభత్సుఁ బ్రిదిలి య పో నీక వెనం
బడ నైవుం దొక్కు మ్మడిఁ, గడఁగి యనుచుఁ జేయి వీచె య గౌరవనాథా. 308

క. విను మేలఁ దీక్ష్ణయిఁ బరికొల్పిన రథకరితురగసుభలబృందములు రయం
బున సారవణిం చె నయ్యర్జునుడైఁ దగువారు నిలిచి య చూచుచు నుండన్. 309

వ. ఎదిరినైన్యంబు నమరంబు దొఱంగి యుండుట యెఱింగి కడంగుట పాడి గా దని
దొరలు దురంబునకుం జొర కుండిరి గాండీవి గోదండగుణరణనభరితభూనభోంత
రుం డగుచు వివిధవిశిఖజ్వాలాకలాపంబులవేడిమి సూపిన నే పటి వెఱచి య
మ్మాఁకలు వఱచిన నక్కరునాథుం డద్దొరల నుద్దేశించి. 310

క. బీరమును లావుఁ గల్గిన, మీ రందఱుఁ గర్ణు నొకనిగమిఁదన యిమ్మై
జో రెల్ల ద్రోచి ఫల్గునుఁ, జేర కునికి యాయుధోప్రజీవులతెఱఁగే. 311

వ. అనిన విని యుల్లంబుల లేనియత్సాహంబు దెచ్చికొని వా కొక్కుమ్మడి నుర
వడించిన. 312

మ. భరితక్రోధమహోగ్రవృత్తి సిడముల్ య భంజించుచున్ సూతుల
స్థరణిం గూల్చుచుఁ జాపముల్ నఱకుచు య న్రథ్యంబులం జంపుచున్
నరుఁ డాళీలవరాక్రముం డగుడు దైన్యం బంది వె న్నిచ్చి వి
చ్చిరి వా రందఱు దివ్యసంఘము నుతింపఁ జూచి యుప్పీరునిన్. 313

చ. కురుపతి వెండియుం దఱుముఁ య గోల్తలు నేయర క్రమ్యుఱంగ నె
వ్వరు నతిభీతి నిట్లు మననవా రెడ గాఁ జని చూచు చుండి ర
పురుసున నానమిద్ధరణిభాగము శూన్యతఁ బొందఁ గర్ణుఁ డ
న్ననుఁ దలపడ్డ నప్పటిరకణంబు మహాద్భుత మయ్యె భూవరా. 314

చ. శ్రమమున సోలు చుండియుఁ బరరాక్ర మనంపదసొంపు మీఱ దు
ర్గమవివిధాస్త్రజాలతిమిరంబుల నొండొరుఁ గప్పికప్పి శౌ
ర్యములును బాహువీర్యములు య రాజుల నచ్చెరు వందఁ జేయ ను
గ్రముగఁ జెనంగి రయ్యమరకరాజతనూజుడు సూతసూనుఁడున్. 315

వ. అట్టియెడఁ దక్షకునవత్యం బై తత్సోదరుం డగునైరావతుండు పెనిచి యుప
లాలింప నుల్లసిల్లినయశ్వసేనాభిధానుం డగునాగకుమారుండు సర్పముఖశరా
కారంబు గైకొని తనయొద్ద నుండఁ దానుఁ బసిండియొఱుం బెట్టి యనుదినంబును
గంధపువ్వుంబుల నక్షతంబుల నర్పించుచు నయ్యర్జునుమీఁదం బ్రయోగించు
వాఁడై యున్నయట్టియమ్మహానీయాస్త్రంబు రోహవేశవివశుం డగుచుఁ బుచ్చి

కొని తల దెగ నేమిటకై యొక్కర్లుండు నమదీర్ఘ జ్వాలాజాలంబు లంబరంబునం
బర్వజూపణ హోహాకారంబులు నేమిట గాద్యక గుణంబున సంధించి తెగవాపినం
గని ¹యా రత్నికలహాపు కంఠంబుచుక్కటకంగాక తిప్పిచిపొంగ ప్రదేశంబుకొలంది
యగుటంజేసి యది నెవంబుగా శబ్దం డతనిని జిత్తునైకల్యం బొపాదించందలంచి
యీసంధానంబు డెడ నునుముట కనుగుణంబు గావీ విపుణంబుగా నిరూపించి
యెందుభంగి సంధింపు యనిన గర్భండు గవచున గవచగవ గెంపు గడలుకొన
నమ్మద్ర పతిం జాణహాటం బూచి.

316

- క. ననుబోటిజోడునుం గా, దని పలుకంగ నేర్పు నీకు శ నంత గలదె య
ట్లును గాక వినుము కర్ణం, దినుమా టొక శరణు దొడుగునే పరులు నగన్. 317
- వ. అని పలికి కలువం బగుచి త్తంబుతో నెలుం గెత్తి ఫల్గున ఫల్గున పాలిసి తంచు
నేసిన.

318

- క. పలుదెన మంటలు ప్ర బ్బంగ, నలఘుస్ఫురణమున నిగుడునయ్యత్తంబు
జలజాతుండు గని వంచాం, గుళమాత్రము రథము ధరణి శ గుంగ నదుముడు.
- క. సురగరుడఖచరవిద్యా, ధరభేదరు లంబరం బురదా త్రధ్వనినం
భరితముగఁ బొగడి రమ్మర, హరు దివ్య ప్ర నవవిరచితార్చనతోడన్.

320

అథ సర్వముఖశరంబున నరుసుకీరీటంబు భూమిపై బడుట. అథ-

- మ. కురువంశోత్తమ వారిదిక్కు ప్రజ సంక్రమోభింప నప్యవతూ
పు రయం బుగ్రము గాంగ బిట్టడరి దంభోలి ప్రభగ్నడమా
ధరశృంగాకృతి గా హరించె బహురత్నస్థితరశ్మిచ్ఛటా
స్ఫురితం బైనకీరీటము విజయనోష్ఠం దేజముం గుండంగన్.

321

- తే. జనులు విహ్వలు లగునట్టిఘనరవంబు, దిశలయందు నాకనమున శ దీటుకొనంగఁ
గర్జుం డట్లు భదించె దిశకృతులచేత, నైనఁ జెడనికీరీట మరయ్యహిశరమున. 322

- క. సురపతి దపంబు సేసినఁ, బరమేష్ఠి ప్రియంబుఁ బొంది శ బహుమానపుర
స్సరముగ నిచ్చినయని య, క్కిరీట మరిభీషణత్వకీర్తిదము నృపా.

323

- ఆ. వనధివాసు లగునిరవాతకవచు లను, దనుజు లాపురంద్రుడున కజయ్య
లైన వతండు వనుప శ నర్జునుఁ డోర్చిన, మెచ్చి యక్కిరీట శ మిచ్చె నధివ. 324

- చ. వినుము నరేంద్ర చూడ విన శ విస్మయ మిట్టిది ²పావరమ్మవా
త నెగయుఘోరరూపభయశోద ప్రథమానవిహగ్నిజహ్నిక
ల్దనికీనఁ బెల్చి మండుచు నిలాసలి డొల్లె నినుండు పశ్చిమాం
బునిధి నితాంతదృశ్యుని శ పొల్వెనంగం బడుభంగి దోవంగన్.

325

- ప. అవ్వదు.

326

- ఉ. శృంగము లేనిసేగిరిరచెల్లునఁ గ్రీడి కిరీటహీనుఁ డ

య్యుం గనువట్టె డెల్ల తలకయ్యెల్లియ మాళి దృఢంబు గా నమ
రైం గుడునాథ పూర్ణశక్తికెన్నునఁ జూగ్యజహీధరంబు కాం
తిం గడచున్నచందము ప్రకీతము గాఁగ నటించుచాక్షునన్.

327

వ. అట్లు రాధేమరస్రము క్తం బై కిరీటంబు నిర్దహించి నేలం గలపినయమ్మహా
రగంబు గ్రహ్యణం గవిసిసం గని కమలనాభుండు గవ్వజితో మనమీద మగుడ
నిమ్మహానర్పంబు ననుదించుచున్నయది యనిన నతం డిది యొక్కడిపామిట్లు వచ్చు
టకుం గతం బేమి యని యడిగిన దీని నెఱుంగజే ఖాండచం బేర్చునప్పుడు దన
తల్లిని రక్షించికొని యవలంబునకుం దప్పిపోవం బోవ నీక నీ వేసిన నన్నాగాంగన
మ్మతీం బొందె నప్పుగ వాటించికొని కర్ణకడ నమ్మెయి. నున్నయత్వసేనాభిధాన
భుజంగంబు.

328

తే. ఆతఁ డేయఁ గిరీటంబు శ్ర వసహరించి
దానఁ గోపంబు వోవక శ్ర తాన కడఁగి
నిన్నుం బరిమార్చు గడఁగెడు శ్ర నన్న నెఱిగి
యాటువటుభల్లములఁ దును శ్ర మాడె నతఁడు.

329

వ. అత్రైటంగున.

330

నీ. ఉరగంబుఁ దునిమి వేగమరలి కర్ణనిమీదఁ, బదియుఁ బం ద్రెండుసురబటుశరములు
నిగిడించి యుజ్జ్వలం శ్ర బగుదొడ్డనారనం, బేసిన నది రుక్మిరాసవంబు
పాసంబు సేయుచు శ్ర మే నుచ్చి చనిన దం,డాహతం బైనమహాహివోలే
నాసూతనందకుం శ్ర డత్మ్యసగ్రు డయ్యు, నంతకుమును ¹పావరముచేత

తే. నర్జునుఁడు సావముకి వేఱుగఁది యాతఁ,డటులు గెరలి పంద్రెండువారలమ్ము లేసి
వదననాభుని నొప్పించి శ్ర పార్థు నొకటి, కొఱతగా నూఱుశరములనుఱక నొంచె.

క. వెండియు బలువిడి నయ్యో,ఖండలసుతుసురము గ్రూరకాండంబుల నొం
డొండ కడు నొవ్వ నేసి య,తం దుబ్బున నార్చె గగనస్థల మద్రువగన్.

332

ఆ. ఆర్చి వెలుచ నట్టహాసంబు సేసిన, నలిగి యతఁడు భల్లశ్రములఁ దదీయ
భూరికంకటంబు శ్ర పోలువఱ నఱికి యు,ల్లసిలేమకుటకుండశ్రలములు దులిచె.

333

వ. దులిచిన నబ్బలుమగండు.

334

క. శిరమునఁ గర్ణంబుల నె,త్తు రొలుక బరిమేనితోడఁ శ్ర దూలక బాహు
స్ఫురణంబు మెఱయ సాయక,వరంపరలు నరునిమీదఁ శ్ర బఱవెంబెలుచన్.

335

తే. వానిఁ దును మాడి యాపాండురనూనుఁ డలఘు
శరచతుశ్చరిఁ బొదివి నైత్తురులు మేనఁ
బఱవ గెరికనిర ర్యవ కరకోభి

తాచలము వోలి పోలిచె నరహస్యంగరాజు.

336

ఉ. అమ్మెయి సుగ్రుఁడై మఱియుఁ గ నర్జునుఁ నుజ్జ్వలవత్సవంతకాం
డమ్మెలు పెక్కు నర్జుకద్యధస్సుకణం బలకంగి నెని ర
భ్యక్షుల సూతుఁ గేతనము గ నాతనితేనును నూడె గప్పి మే
ఘమ్మలు గ్రమ్మి భూధరము గ గప్పినభంగిఁ చలంపఁ బట్టునన్.

337

వ. ఇవ్విధంబున విక్రమకుతూహలి యై విజృంభించె ననృపకు.

338

ఉ. నెత్తుటఁ దోగి మేను కడుగ్రనీయరుచిం గొమ రాద బాణనం
వత్తి యదగ్రతఁ మెఱయ గ భాన్వరుఁడై యరదంబుమీడ భూ
పోత్తము కర్ణుఁ డొప్పె నమరణోజ్జ్వలమండలకాంతపూర్ణము
నొత్తపుడీపుటుం దగ నిగనుం డవరాద్రి వెలుగునూపునన్.

339

వ. ఇట్లు సూతనందనుండు నొచ్చియుఁ బోలిపోనిబంటులవంబును బంటమెఱుంగులు
చదలం బరంగ శరంబు లడరించుచు బహుబాణంబులు రేణువులు గాఁ జేయు
చుండ నవ్యసాచిదివ్యాత్మవిలాసంబు భానమానం బయ్యె నమృతనరంబునఁ
గాలుం డదృశ్యాకారంబున.

340

అక్షా బ్రాహ్మణశాపంబునఁ గర్ణరథవక్రంబు భూమిం గ్రుంగుట.

క. భూసుర శాపంబున నిదె, యీ సూతజరథముచక్ర గ్రుంగెడు వీ
తానుఁ డగు నీరఁ డని సేనానముదయముగృకము విగ్రహం బలికె నృపా.

341

వ. పరశురామరత్నం బయినభార్గవాత్మం బయిపేటికిఁ బోనీ మహాధనం బప్పుడు
రాధేయునకుం బ్రతిభాసింప కుండె డాపటికల్లు ¹గ్రుంగినఁ దేకు ఘూర్ణితై నట్లు
జానుదగ్గమహీసురులశాపంబు లస్త్రబలంబునకు రథంబునకు వైకల్యం బాపా
దించి చిక్కుచఱుగుటయును నర్పముఖశరం బాధంగి నిష్ఫలప్రయత్నిం బగుట
యును దనమనంబున నొ వ్వవరి యక్కర్ణంబు గరంబులు విడుర్చుచు.

342

తే. ధర్మవాదులు ధర్మతత్త్వప్రకాశ,చిత్తు లగువారిఁ బూని రక్షింతు ధర్మ
మందు రది బొంకు గావించె గ నకులధర్మశీలుఁ డగునాకు ధర్మపుర సెలపులేద.

క. అని ధర్మంబును దూఱఁగఁ, దను నర్జును బాణవిలతి గ ²దద్దయువడిఁ దాఁ
కినఁ గర్ణంబు విషాదంబున వెండియుఁ బెద్ద మాఱు గ భూవరముఖ్యా.

344

క. కన లభిక మైన లా వె,క్కినయయ్యంగవతి నొంచె గ గృష్ణార్జునులకా
సునిశితశరములు మఱియుం, జొనిపెను దనధైర్యమహిమ గ సురకరిగివం.

345

వ. అలిగి యర్జునుం డాశీవిషంబులుపోనివిశిఖంబు లాఱుకట్టుమే నుచ్చి చన నేసినం
గ్రోధభాసితం డై యతండు బ్రహ్మాత్మంబు ప్రయోగించుటయు నప్పార్థం డైం
ద్రాత్మంబు ప్రయోగించిన.

346

- క. అమితబలం బగుబ్రహ్మేశ్వ్రుమాచే నాహ్వయే మహావ్యక్తం బగుటయుఁ జ
త్తమున విహాయు దనుకంగఁ గనుటకులంబు గాలనమనగ్గఁగిడితితోడన్. 347
- వ. నీయత్తం బివ్వఁడు కర్ణాత్తంబుచేత విధ్వంసం బయ్యె నిట్లు గా నేల యన
వునుఁ గవ్వడి బ్రహ్మేశ్వ్రువ్రతానందంబు నన్నుహసించునాధంబు బాధితంబు నేసి
రాధేయాంగంబుబాణజాలంబులంబొదివి నొప్పించిన కన్నుటిమగండుగాండీవంబు
మార్చి కోటిఁ బాసి పో నేసిన నానవ్యసాచి మగున నవచ్చి మార్గణంబులు నిగి
డించిన రయంబున నానూతనత్త్రమాడ్కి కమ్మార్చి యాడుట దోచు కుండ
నవ్విరుండు విచ్చుచ్చువిశిఖంబులు వారిరిచి యతని నొంచిన వెండియుఁ బుండరీ
కాకుండు సహస్రాక్షనందను నుద్దేశించి. 348
- క. నిను నొంచువాఁడె కర్ణుం, డనితరసుబధ ప్రకార శ మగుభుజవీర్యం
బున ¹ననమానోజ్జ్వలభే,లనమునఁ దెగటాల్చు కరవిశ్రలాస²నిరూఢా. 349
- వ. అనునప్పుడు విషవిస్ఫురజ్జ్వలగభంగం బైనబాణంబు రౌద్రమంత్రనహితంబు
నేసి కర్ణుండు పార్థసాణంబులు గొన నప్పళించి సంధింప యున్న కొండొక కుం
గినచక్రంబు కుండ మునుంగిం దిగఁబడిన నొడ్డగెడవై యరదం బేటునకుననువీక
తక్కిన నుక్కటి యుక్కర్ణుండ ప్రతీకారంబు లగురోషవిపాదంబులఁ గన్నీరొలుక
రథంబు డిగ్గి కవ్వడిదెనఁ గనుంగొనుచు నిట్లనియె. 350
- నీ. అరదంబుచక్రంబు శ ధరఁ బాలఁ గ్రుంగిన, నెత్తెర నంతకు శ నేయ కుండు
మేను భూమిఁజేడ శ నీవు రథస్థుండ, వియ్యెడఁ దగ వగు శ నేయ కునికి
విరిదలవానిని శ విరథుని నాయుధం, బిడినవానిని శూరు శ లేకు రెండు
మహిని శూరుండ వసుకమాత్ర గా దుత్తమ,కుటుంజపు రణధర్మకొవిదుండ
- ఆ. విట్టిసీవు దగినయట్టిభంగిన యని, నేయ వలయు నిట్లు శ నెప్పు టెల్లఁ
బాడి యేప్పుడంగఁ జలుకుట గాని గో,విందునకును నీకు శ వెఱచి కాదు. 351
- వ. అనిన విని యుచ్చ్యతుం డతని కిట్లనియె. 352
- క. ఏమీ తగవును ధర్మము, నీమనమున నేడ వుత్పరనే గర్వము ను
ద్దామదురభిమానము నే,లా మఱచితి కర్ణ యా చక్రం బెట వోయెన్. 353
- ఆ. పరమధర్మపరులు శ పాండుభూవల్లభ,సుతులు వారి నతుల్యశుభము లొందు
ధర్మహీను లైనకథా ర్రరాష్ట్రులకుఁ బా,టిల్లు నివ్వధమున శ నెల్లచేటు. 354
- వ. దీనికి నీవు కటకటంబడినం బోవునే యని పలికి వెడియు. 355
- నీ. గొంతయు నందఱుగొనుకులు సుపుత్రై, యుండంగ లక్కయిల్ శ మండఁ జేసి
కవటంపుజాదంబు శ ఘటియించి ధర్మాత్ముఁ, డగుధర్మసుతుసిరి శ యవహరించి
యంతఁ బోవక ద్రువదాత్మజుఁ దెచ్చి న,భాస్థలి నమ్మయి శ భంగపఱచి
యమ్మహాత్ములఁ జంప శ నడవికి ఘోషయా,త్రావిధి నెపమున శ దాడివెట్టి

తే. బాలు నభిమన్యు నొక్కని శ బహురథికులఁ
బనిచి చంపించె మీసుయోధనుఁడు తలఁపఁ
గానియిప్పాపముల కాదిక ర్త వీవ
యిన్నియెడలను నీపాక్షి శ యెందుఁ బోయె.

356

వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు గర్జితో నాడుమాటలఁ దోడ్తోడం బెరిగినయుద్ధసంజయు
మనంబురోపానలంబు రోమకూపంబులఁ బట్టుజ్వాలారూపంబుల వెడలుట యతి
విస్మయప్రదంబై యుండె నయ్యుగమూర్తి సముద్రపరాక్రమంబునంగురియు
పటుబాణాసారంబు వారించి యవ్వీరునంగంబున నయ్యుగపతి నిశితాస్త్రంబులు
నిగిడించుట మహాద్భుతం బయ్యె నత్రైలంగున నీడంబోక పెనంగునతం ఓతిరయం
బున నన్నరునిం బదిదొడ్డనారంబుల నొప్పించిన సత్తేశోధను డాజ్యభారాచ్చ
టాసేకంబున నుద్రేకంబు నొందినఘోరవహుండునుం బోలె మండి శత్రునం
త్రాసనంబును మిత్త్రోల్లాసనంబును బ్రగుణమణిజాంబూనదమయంబును జనప్ర
స్తుతిపాత్రంబును హస్తీకత్యైత్మకంబును నగునతని కేతనంబుఁ గనకపుంఖప్రభా
భాసితం బైనథల్లంబునఁ బడనేసినం గౌరవులు నిజయశోబలదర్శియంబుల
మొత్తంబులు వడుటగాఁ దలంచుచు హాహాకారంబులతో నారాధే యనిడెన
నిరాశు లై రట్లు ప్రసీతకేతుపాతనం బాచరించి ¹(న దానం గనలి కర్ణుం
డతనిశితకూరనారాచబాలంబులు గృష్ణార్జునుల మీఁదం గురిసి వెగడువడిచి
యరదంబుపిఱిందొక్కిమ్ముక్కిందికి మూఁపు సొనిపి లావున నెత్తిన రథచక్రంబు
విడువక భూమి గులవర్వత కాననముద్ర సహితం బాటంకుళంబు లెగసె నట్లు
కర్ణుండు రథంబు నిలిపి మీఁదికిం జని మొప్పటి బాణంబు సంధిప మెడిముఁ
జ క్రంబు క్రుంగినఁ గ్రమ్మట రథంబుడిగి యెత్త నమరెనయ్యవసరంబునఁగృష్ణు
వనువునం) గ్రీడి దోడన.

357

మ. కులిక ప్రస్ఫురణావహానవిభ్యాగుచ్ఛంబులం గల్గి యాఁ
కలిమై వచ్చుకృతాంతువక్త్ర మన నుగ్రం బై మురారాతిరు
దులచ క్రంబును శూలముం దెగడుచుం శ గ్రూరంపుటా ప్పాసు నం
జలికం బైనమహాస్త్రముం దొడివి కర్ణం బుబ్బునం జేయుచున్.

358

క. ఏను దవశ్చరణంబున, దానంబున గురుజనాభిరతర్పణమున ని
త్యానూన వ్రతశీలుండ, నేనిముఁ గర్ణతలఁ ద్రెంచు శ నీకర మనియెక.

359

క. అని తెగ నిండఁ దిగిచి యేసిన నయ్యుస్త్రంబు రోద్రసేనుహరంబుం
దనమెఱుంగుల నించుచు నిరు, మొనలజరుల గాఢమూర్ఛముంచుచు నిగిడెన్.

—ఐ అర్జునప్రముక్తం బగుభారకరంబు గర్జితంబుఁ ద్రుంచుట. ఐ—

చ. నినదనముదృటస్ఫురణ శ నింగి పగుల్పంగ నర్వహృతకం

1. (.....) ఈపాఠము పెమ్మప్రతులఁ గానిపింపదు.

వన మగు చమ్మెయిన్ నిగిడి య పారివన త్రడు యేమి సెప్పుదుం
దునిమె శిరంబు ర క్తమునకు య దోగుడుం గన్గునియట్టు వజ్రభూ
రనిహతిఁ గూలుగైచి ధర్మరాధరముం ¹వలపింపఁ బట్టుగన్.

361

క. చరమగిరినుండి విడియెను, తరణికరణి సూతపుత్రుగ్రుల వడఁ గాంతి
స్ఫురణోజ్జ్వలంబు సతినుం, దరమును నగుకాచు మట్లు య ధరణిం బడియెన్.

362

తే. అధివ యుండవ కను విచ్చి య యఖలజనులు

గనుఁగొనంగ నెఱుకొజ్జల్యతనపు విడిచి

చని నముద్దీప్త మైన తీరబంబు వారి

జాప్తబింబంబు సొచ్చె న య త్యమ్భతముగ.

363

వ. అట్టియెడ.

364

క. వినుము మహీసుగుశాపము, దునుజేంద్రా సూతపుత్రుగ్రమరణాంతం బై
యునికినో రథచక్రము మేదినిఁ గ్రుంగుట తేక తొంటికి తేఱఁగున నుండెన్.

365

తే. దారుణాస్త్రజాలంఘలకృష్ణ రిసైన్య, తావ మొనరించి యాసూత్యతనయతరణి
పార్థుడు స్తరకాలవైభవము గడవ, ననువు లేమి నన్విధమున య న్నమించె.

366

క. సూతతనూజుండు వడినం, బ్రీతిం బొంచాలు రార్వఁ య బెల్లుగఁ దూర్య
వ్రాతంబు సెలఁగ నమ్మా, దాతేశయము వొండె బొండ్రవాసికంబుల్.

367

క. నిడుఁగేలుక బలుతోడలు, న్విడఁదయురము నై రణావగనిం గర్జునోత్తల్
వడి యున్నగని విహదం, బకరి తొలఁగుమాష్టిఁ గ్రుంక య నర్కుం డంతన్.

తే. నిర్గతప్రాణు రాధేయు య నిజకరములఁ, గరుణపెంపున నంటుట య కారణముగఁ
బావనన్నాన మొనరింపఁ య బోవునట్టు, లవరజలనిధిలోనికి య నరిగె నినుడు.

369

వ. అప్పుడు.

370

తే. కాము బాసినకమలంబుకరణిఁ బొలుచు

కర్ణుతల యిలఁ బడియు సురదీర్ఘ కాంతి

నొప్పునట్టయుఁ జూచి శ్రయ్యుండు సింహము

ద్రెస్సి మో డైనయరదంబు య ద్రిప్పె నధిప.

371

క. బలితపువన నాబోతుం, బులి గొనినం బనులు వాఱురసోలికిఁ గ్రోధో
జ్వలుఁ డగుపార్థుండు కర్ణుని, బొలియించిన నీడు సైన్యములు వెఱఁ బఱచెన్.

తే. దీనివృత్తి శిల్పండు నీరసేవజనులు, నట్లు పాంచాలు రుబ్బువ య నార్వసిగ్గు
వడక పాండవమధ్యమున సేవము మరలి, మరలి చూచుచు బాటిరిమనుజనాథ.

ఉ. గాండివము క్తబాణమునఁ య గర్జుండు గూలుటయుం దలంకి శ
ల్పం దరదంబు దోలుటయు య నొక్క మొగి భవదీయసేన లొం
డొండకలంగి పాటుటయు య నుల్ల సీతుం డయి చూచి వాయువు

త్రుండు మహావిరావమున క్క రోదసి విక్రటిలంగ నార్చినన్. 374

క. ఆ నిగదంబునఁ బాండవ, సైనికహృదయములు శౌఖ్యసంపద నొందెన్
మానవనాథ భవత్సుత, మానసములు శోకఘూర్ణమానము లయ్యెన్. 375

వ. ఇష్టిధంబున నరదంబు దోలికొని యరిగి యమ్మద్రవతి బాష్పాశులలోచనుండును
దీనాననుండును నుద్దిగ్ధరః శ్వాసుండును నై యన్నకౌరవేశ్వరుం జేరం జని
యతనితో నిట్లనియె. 376

చ. నరవర యెందుఁ జూడమె రక్షణంబులు గర్లుడు నరునుండు నం
గిర మొనరింతురే యటులు క్క క్రౌర్యరూఢికి దివ్య లొంది ర
చ్చెరు వది యట్టు లుండె విను క్క చెప్పెద నెంతయు భీతిఁ బొంది రా
వాయు నగుండుఁ గర్ణువసి క్క కంత విభాత్పాడు దప్పె వానికిన్. 377

వ. అని వెండియు. 378

మ. ధరణీచక్రము నీవ యేలుటకు నుగత్సాహంబు వాటించి పో
రిరి ప్రాణంబులు డాఁపమిం బడిరి వీరరిం జూడు మంచుం దురం.
గ రథేభంబులు చుట్టుఁ గూలి వికటాకారంబు లై యుండ నొ
ప్పి రణోర్విం బడి యున్నభూపతులఁ జూరవెం జూపి యా రాజుతోన్. 379

వ. మఱియు నమ్మద్రవతి యింద్రయమవరుణకు బేరులఁ బోల్చిం దగినయంతలింతలు
మేటిమగలు మనకార్యంబున కై కౌర్యంబును బాహువీర్యంబును మెఱయించి
ధైర్యంబు వొగ డొందం బెనంగుట విఫలం బగుట విధిక్రృతంబు దీనికి వగవం
బని లే దని చెప్పి ధనుఃఖండంబుల నాయుధశకలంబులఁ గేతనాతపత్ర చామర
గజఘంటాతరంగిణిలతునియలం గంకణకేయూరహారమకుటంబులతుమ్మళ్ల
సభిరామభీషణం బగురణాంగణంబు నూపి నీకయి పెనంగి నమసినసైన్యంబు
నాలోకింపు మనునవ్వ డనురాంతపార్థులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరిం
చిన నింగి వగుల్చునమ్మహారవంబున గుండియ లవిసి కురుబంబు లత్యంతవిక
లంబు లయి వినిపాతితరావణనందనుఁ డగుసుమిత్రానందనఁసింహనావంబున
భయం బంది పఱచుడా నవసేనలచందంబున నీకొడు కున్న నెలపు విడిచి వలియం
బాటిన నెలనెలం బాటునక్కురువతితో నాశల్యంబు సంభ్యాసమయం బయ్యె
నేటికిఁ గయ్యంబు సాలింపుము వేగుటయుఁ జేయవలయుకర్ణంబు నూచికొంద
మనియె నట్టియెడఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్మశకునిసుశర్మవృశ్శత్రు లగుదొరలు
పాండవజయంబునకు దైన్యంబు నొందినయావనంబులతో నిశ్వాసంబులు నిగుడ
నక్కురువతిఁ జేరం జనుడెంచిన నతండు మూఁకల మరల్ప రామియు దొరల
యత్సాహవైకల్యంబును శల్యమూటలతెఱంగు నూహించి మరలి కర్ణుం
బేర్కొని విలాపంబునీయుచు హాకర్ణ హాకర్ణ యనునెలుంగులతో ²(బలంబులఁ

దివియ నియమించినం దివిసి) కౌరవులు దోడం జనుడేర నిజశిబిరంబునకుం
బోయె నప్పోవుట జూదంబున నోడి పాండునృపకుమారులు పురంబు వెడలి
యడసికిం గోన్రునప్పటిభంగి యై యుండె నయ్యవనరంబున. 380

చ. తనువులఁ గర్ణదౌణము లుగదా త్రగతిం జెలు వొందఁ గౌరవుల్
కనుకనిఁ బాఱి శౌరియును శ గవ్వడియున్ వెలుఁ గొంది రొక్కడ
న్విసుతిమరీచు లై పొడిచి శ నిర్భరసంతమనంబు నల్లడం
జన నభిరామమూర్తు లగునచంద్రుని సూర్యునిఁ బోల్చు బట్టుగన్. 381

వ. ఇట్లాప్పి యుమ్మెఱుంగుటమ్ములు వెటికి వైచి యొందోరులయాననంబు లాలొ
కించి రాత్రి ముఖం బయ్యె విరోధుల వెనుకొనుటకు సమయంబు గాదని సంభా
షణంబులు సేసి తమసేనలం దివియ నియమించి. 382

తే. బలునిఁ దెగటార్చి మరలుగోరవతియు హరియుఁ
బోలెఁ గర్ణుని నమయించి శ లీల మెఱయ
మరలి రత్నంతమోదనంశభరితు లగుచుఁ
గవ్వడియుఁ గృష్ణుఁడును బంధుశ్రగణము లలర. 383

వ. అప్పుడు దివ్యు లన్నరనారాయణుల ననేక ప్రకారంబులం బ్రశంసించుచు నిజ
నివాసంబులకుం జనిరి పాండవసేనాజనంబులు సంతసంబునఁ జేలుచు ధనంజయుం
జెలంగి పొగడుచుం బోయి రివ్వధంబున జయంబునం బొంపివోవుచుఁ బాండ
వులు విడిదల కరిగి ధర్మనందనునగరి మొగసాలఁ జొచ్చి రట్టియెడ. 384

క. చెన్నునఁ బాంచాలురు మును, మున్నానృపుకడకు నేఁగి శ ముదితాత్ముం డై
యన్నయతినిఁ గని దీవన,ల న్నతులను నమ్మదానుశలావములఁ దగన్. 385

వ. గారవించిరి విష్వచ్చుండు వేగంబ యరదంబు డిగ్గి చని యజ్ఞనవతిచరణంబులకుఁ
బ్రణకుం డైన నతం డైత్రి యాలింగనంబును మూర్ధఘ్రాణంబును జేసె భీమ
నకులనహదేవు లన్నరదేవోత్తమునకుఁ బ్రణమిల్లి పార్థుం గాఁగిలించిరి కృష్ణ
సాత్యకు లప్పాండవాగ్రజునకు నవినయ ప్రణామంబు లాచరించిన నమ్మహీవరుం
డభినందించె నప్పుడు కృష్ణుం డతని కిట్లనియె. 386

—.. శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరాజుతో సుససల్లాపము చేయుట. —

క. భువనము లన్నియు నొక్కటఁ, గవిసియుఁ గర్ణుఁ బరిమార్చునగానోపున భూ
ధవ భవధీయక్రోధాగ్ని విహతుఁ డై క్రాఁగఁ గాక శ నిక్కం బరయన్. 387

ఆ. రథికివర్చుఁ డైనశ్రరాధేయుపొలిసిన,యపుడ యెల్లఁ బొలిసె శ నని తలంపు
కౌరవుల కడంగె శ వైరంబు నీ కింక, నెదురు లేదు ప్రీతిఁ శ బాదలు మధివ. 388

చ. అన విని యమ్మురాంతకున శ కాన్యపుఁ డిట్లను నీవు చక్కఁ జూ
చిన సులభంబు శోభనము శ శ్రీధర నీదగుకూర్మి కేను భా

జన మటె నాకు దుష్కరమె శ శత్రుజయంబు భవత్ప్రసాదజీ
వనులము మాకు సంపదలు శ వచ్చు నవశ్యము నింత నమ్ముదున్. 389

ఆ. లఖిలరక్షకుండ శ వగునీకు భక్తుల, మైనమమ్ముఁ గాచు శ టరుడె తలఁప
భయము నెవ్వగయును శ బాసి నాకంటికి, నిడుర వచ్చు నేఁడు శ నీరజాక్ష. 390

వ. అనవుడు నచ్చుతుండు. 391

చ. మనమునఁ గూర్తు గాన తగుమాటల నాకుఁ బ్రియం బొనర్చుటా
వ్వును వీను మీజయంబునకు శ భూవర యేను నిమిత్తమాత్రమీ
యనుజులు నీమఱిందులు మ్రహ్మద్భుతవిక్రమశీలు రిట్టిని
న్ను నోకఁడు పోర మార్కొనఁగ శ నూల్కొని రూపజ కుండ నేర్చునే. 392

వ. అని యిట్లు మధురసల్లాపసౌఖ్యంబు నొంది ధర్మనందనుండు పాలికలను సూచు
వేడుక దనకుం బుట్టినఁ గృష్ణునితోడం జెప్పియతం డనుమతినేయం గాలవాలం
బులు దంతవర్ణంబులు నగురథ్యంబులఁ దనరథంబునఁ బూనించి యారో
హణంబు సేసి కరదీపికానహస్రంబులు వెలుంగ నమ స్తబంధమిత్ర సోదరపరి
వృతుం డై యరుగునప్పుడు కృష్ణు నాలోకించి. 393

ఆ. నకలధరణివలయాశాస్త్రాజ్యమునకు నేఁ, డేను భర్త నైతి శ నెల్లవెంపు
గలిగి నీడుకరుణఁ శ గడిదిమగం డగు, వగతుఁ డశ్రమమునఁ శ డెగుటఁజేసి. 394

క. అని కీర్తించుచు నరుం గనుఁగొని యగ్గించుచు ముదంబు శ గూరినమదితోఁ
జని కర్ణునిశిరమును ద, త్తనయులగాత్రములుఁ జూచె శ ధరణీనాథా. 395

వ. చూచి త న్నప్పుడు గ్రమ్మఱి జన్మించినవానిఁ గాఁ దలంచి యాపదలకుం బాసి
సంపదలకు భాజనంబు నైతి నని యూఱిశిల్లి యుల్లాసంబున మరలె నిట్లు కర్ణ
సాగరంబు గడవ నీది పాండునందనులు పరమానందంబు నొంది రని సంజయుండు
ధృతరాష్ట్రునికుం జెప్పె నని జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 396

చ. అనలుఁడు భాస్కరుండును సుకథాంశుఁడు నధ్వరనం ప్రవర్తకుల్
వినుము నరేంద్ర యాక్రతువు శ విష్ణుమయం బిది నిర్వహించి ర
రునుఁడును గర్ణుడుగా నమర్యరూపమునం దగ నీ ప్రబంధ మిం
పొనరఁ బఠించినకా వినిన శ నొందు నరుం జరసౌఖ్యసంపదల్. 397

వ. అనుటయు. 398

చ. ప్రకటమహర్థసారభవ్యరాశరనందనవాక్యమంజరీ
ప్రకరనమర్పితా పరమృతావననామ జగత్ప్రయావిధా
యకపరితేక ప్రతిసమాహృతికారకచిత్తవృత్తిభా
వక భవబంధమోచన ద్వివాకరచంద్రకృతానులోచనా. 399

- క. వినతదురితనిరననశుభ, జననకలాకల్య¹చరణసంభావన పా
 వనతటిసిమాల్య నమ, న్ననిగమనంవేష్య సరమశసంయమిహృద్యా. 400
- మాలిని కరణఫలపరిత్యాగ వ్రతోదాత్తచేతః
 పరిణతఃసుఖశీతభాజమానా నతాంహా
 నిరననచరణాబ్జోన్నద్ర తా రాజమానా
 నిరవధిపరిణాహా శ నిర్భరానందదేహి. 401
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యులు త్ర బుధారాధనవిరాజి
 తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునఁ గన్గపర్వంబునందు సర్వం
 బును దృఢీయాశ్వాసము. 402

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతమునందలి

కర్ణపర్వము సమాప్తము.

1. క. దివ్యకరణసుసంభా, వనతటిసి. 2. గ. వ్రతోదాత్తచేతః. 3. క.సుఖశీత-గ.సుఖదేవ-
 ణ. మమశీత-భాజమానాః-క. సుఖశీతభాజమానమాహ, 4.క. తాంభోఽనిష్కృతాహంజమానా.

హరిహరనాథాశ్రమ సమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

శల్యపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

గిరిజానమవామమ

హాగురుతరశుభగనంపరదాలంబనదా

యోగిజనక్షేమనమీ

హాగర్భితదివ్యచిత్త శ హరిహరనాథా.

1

క. దేవా జనమేజయధా, శ్రీవల్లభుః శుక్తుకర్తవ్యరేఖాసామ్య
శ్రీవిలసితుః డైయిట్లనుఁ, దావైశంపాయునున కుదాత్తవిసీతిన.

2

క. దురమున నమ్మెయిఁ గర్ణుఁడు, పరిమార్పబడిన నల్పపరిజనుఁ డై య
కురుపతి యజన్ము లగున, య్యరులయెడం బిదవ నెట్టు శ లయ్యె మునీంద్రా.రి

తే. ఏను ముచు విన్నయక్కొర శ వేంద్రపాండు
విభుతనూజలచరితంబు శ వేడ్కఁ బెంచెఁ
జెవులతియ్యంబు దళుకొత్తఁ శ జెప్పు మనఘ
వారి దైన యనంతరవర్తనంబు.

4

న. అని యడిగిన వైశంపాయునుం డమ్మహీనాయకున కిట్లనియె నట్లు కర్ణుండుడెగిన
దుర్యోధనుండు హతావశిష్టవసుధావరులు పరివేష్టించఁ గొంచెపుమూఁకలతోడ
విడిదలకుం జని సుహృజ్ఞనంబులు దేర్పవిషాదం బుడిగి నముత్సాహదోహలి యై
శల్యనిం దనకు సేనాపతిఁ గావించి వేగుటయు బలువును బొలువును వెలయుఁ
బాలికలనికి నడచె బొండ్లవేయులును ¹(బలంబులతోడం) బన్ని యేతెంచిన²(న
య్యిరువాఁగునకు) సురాసురనమరంబును బోనినాగ్రామం బయ్యె నంత మధ్యా
హ్నంబున నమ్మ ద్రపతి యుధిష్ఠిరుపరాక్రమంబునం దెగియెఁ బదంపడి భటులం
జెలులుఁ జుట్టంబులును సమసిన నుక్కు దక్క యుక్కురువిభుం డనివని సాలించి
వెలుఁ బొందెనుడెందంబుతో నొక్కరుండును దొలంగం బొడి యొక్కమడుపు
సొచ్చి దాఁగి యుండె నట గెలుపునుబ్బునం బొంపిరివోపునాడ వేము లతం డం

(1) (2) ఇవి ప్రాచీనముల శేష.

దునికి యెఱింగి యయ్యెడకు నరిగి నలిరేగి చుట్టుముట్టి పిలిచిన వెడలి వడమునీ
తోడిపెనుకువం బెదయొంబ్రాడు పెనంగి యా భూనాథుండు బ్రాదు సాలవ్రాలి
నప్పుడు ¹భీముగదాఘాతంబునఁ దొడలు విఱిగి పడియె నంత నిశానమయంబున
నశ్వత్థామ కృపకృతవర్ములు దనకుం దోడుగా ధర్మనందనస్కంధావారంబుఁ
బొదివి పాంచాలప్రభద్రకమాత్స్యప్రభృతిశేషసైన్యంబుల నమయించె మఱు
నాఁడు సంజయుండు కురుక్షేత్రంబునందుండి పూర్వాహ్లాంబునఁ గరినగరంబున
కరుగుడెంచి.

5

చ. పోరిఁబారి మోము బాష్పజలరపూరము గ్రమ్మఁగ నూర్ధ్వబాహుఁ డై
చరణయుగంబు దొట్టవడ ౩ సంభృతిశోకత రాజవీధి నే
వ్వరిఁ గని యైన హామహితరవైభవ హాభృతరాష్ట్రపుత్ర హా
కరిపురనాథ యం చెలుఁగు ౪ గద్గదికం దగులంగ నేక్షుచున్.

6

క. జననయనచకోరానందనుఁ డగునృపచంద్రుఁ డనుచిత్తం బయినవిధం
బున నస్తమించె నంచుం, ²దనుడోలనభరితభూరితైన్యం డగుచున్

7

వ. చని ధృతరాష్ట్రమందిరంబు ప్రవేశించి లోపలికొలుపున గాంధారియుం గోడం
డును విచరుండును మఱియును దగుచుట్టంబులునుం బరివేష్టించఁ గర్ణులేమికిఁ
బ్రేముడించువలుకులు సెల్ల నుల్లంబు దురస్థిల నున్నయన్నరనాథుఁగని డగ్గతిక
వెట్టుచుఁ దనవేరు సెప్పికొని చేరి పాదప్రణామం బాచరించి యేడ్పు బెరయు
నెలుంగుతో నిట్లనియె.

8

నీ. జననాథ శల్యుండునయ సె సౌబలుఁడు గీ,టడఁగె నులూకుండు ౪ ముసిసె నకల
సంకప్తకులు గడరచనిరి కాంభోదశ,తానికములు తెగ్రహితై యవన
పార్వతీయమైచ్చరబలములు ద్రుంకె నల్,దిక్కులమన్నీలుఁ ౫ దక్కుఁగలుగు
నరనాయకులును జరచ్చిరి కుమారులు గల,యందఱుఁ దెగిరి కర్కశాత్మజులును

తే. బాలిసీ రయ్య వృకోదరుఁపలుకు దప్పు, కుండఁ దద్దదాచండ ప్రచండనిహతి
రెండుదొడలును విఱిగి ధర్మరి త్రిం బెరుచఁ, గూలి యాపఱి రారాజ్యధూళిబ్రుంగె.

వ. మఱియు ధృష్టద్యుమ్నుఁడును శిఖండియు నుత్తమాజంషును యుధామన్యుండును
లోనుగాఁ గలపాంచాలురును జేరి మాత్స్యప్రభద్రకప్రభృతిబలంబులు లోనుగా
నవశిష్టజనంబులునుసీమనుమలై నప్రతిబంధ్యాదిద్రావదేయులును నకలరథసామజ
ఘోటకసుభటసమేతింబుగా మృతిఁ బొంది రిల్లు కౌరవశిబిరంబును బాండవ
స్కంధావారంబును విధివశంబున ³వనితావశేషంబులయ్యెలందుఁ గృపకృతవర్ము
లు నశ్వత్థామయుఁగా మువ్వరును నందుఁ బాదప్రత్యేర్వురును గృష్ణసాత్యకులుగా
నేడ్వరును భవత్సుతుం డయినయుయుత్సుండును శేషించి రిప్పిధంబునఁ బరుసో

1. క. తానుబడియె-జ. తాను వ్రాలె-వంక. 2. గ. తనలోన-జ. తనవోహ-భరిత. 3. గ. నరవ
శేషంబులయ్యె.

కందు నే డడైహిణులు నఖిలతోడికి దుర్యోధను నధిపుఁ గావించుచు నింపనుం
బూని కాలం బగుటయు నాటంబున నిశ్చేషత్వంబు నొంజెనని చెప్పుటయు
నమ్మహివతి మూర్ఖిలై విదురుండును వివశుం డై యెఱుగఁ గాంభారియుఁ
గోడండును జె య్యేది పువడిం బడిరి తక్కుటిచుట్టుంబులు యెగంబులు మొగు
డం జి త్ర రూపంబులచందంబైరి నంజయప్ర యుత్పంబున నందఱుం గ్రహణింబునం
దేటి రప్పుడు మేను వడంక నమ్మావవనాథుండు నలుదిక్కులకు యెగంబు
ద్రిప్పి విదురు నుద్దేశించి పుత్రహీనుండ ననాథుంకనగుట యెఱింగితివమ్మండ
యిటమీఁద నీవ నాకు గతి యగు మనుచు మృగిడ నగుడుమూర్ఖాతిశయం
బునం బరవశుం డయిన నతండును నారీజనంబును శీతాంబు సేవనంబులను
లలితవ్యజనవిజనంబులను గొండాక సేపునకు సేదచేర్చింప గూర్చుండఁ జూక్కురు
విభుండు గుంభనితీ వృ థుజంగంబుచందంబున నిశ్శ్యానంబు నగుడుచు నూర
కున్నం గనుంగొని యక్కంతా సముదయంబును నంజయుండును రోదనంబు
సేసిరి పదంపడి యవ్వించిత్ర వీర్యనందనుండు.

10

ఆ. అనఘ వశముగాదు శ్ర మనసు గోచం ద్రమీ, నదినెః జుట్టములకు శ్ర నదనములకు
బుచ్చుమనియె ¹బలుకుల పుచ్చుపాటడంచుగ, ద్దడిక దైన్య మెనఁగ శ్ర విదురు తోడ.

క. అనుటయు నాతం డందఱకును మెలపునఁ జెప్ప వగలఁ శ్ర గుండుచు నల్ల
ల్లన తమనిలయంబులకును, జనిరి మఱియు నేచ్చుచుండె శ్ర నంజయు డలఁతన్.

వ. అమ్మేదిసీశ్వరుం డేది గతి యని దుఃఖాలిశయంబునఁ జేతులువిదిర్చి యా నూత
నందను దిక్కు మొగం బయి.

13

క. చావరు నొవ్వరు పాండవు, లేవురు నని నీవు చెప్ప శ్ర నిప్పులుకులు దుః
ఖావేశకరము లై చే, తోవృత్తి దహింపఁ జొచ్చి శ్ర దుర్భరభంగిన్.

14

క. తనయు లని నందఱుం బడి, రనఁగా విని పెక్కునఱియు శ్ర లై పోవక యి
ట్లునికి యరయ వజ్రమయంబని తలఁపఁగఁదగు మదీయరమన హృదయంబున్.

ఉ. కన్నులు చీకులై సుతనిక కాదుముఖాలవిహారలీలలుం

జెన్నగుప్రాయ మొది విలసిల్లుతెఱుగును జూడఁ గాన కి
ట్లున్నను బంధుకోటి సమయోదితలాలనఁ బల్కు పల్కులన్
విన్నవి వీరు లిట్లు గొఱవిందముః జూడిన యట్ల పొక్కెడిన్.

16

వ. అని దుర్యోధను నుద్దేశించి.

17

సీ. ఇట రమ్మ నన్నుఁగొఱిటఁజేర్చు కొడుక మీ, చుప్పుయారూర్కాన వచ్చువృత్తు
లగుచుమ్ము విడుచుట శ్ర దగునె మేగతిః పోవు, వారకు సెప్పుయి శ్ర కొరమేద్ర
యాధత్వవికలుల శ్ర నరమక యిల్లుపీ, షీదితి నానాఃవఁగృహముః బ్రయము
నెక్కడ వోయె భూమిగులుగొలువంగ, నుండు ²దీ వట్లొలిక మున్నవాడ

1. ఆ బలుకుల పుచ్చు 2. క. వి. వి. మొదియె పుచ్చుచు నీ వట్లొంటి, * నుచ్చు.

- తే. వధికబలదుర్నివారుండ య నై ననీకుఁ బాండుపుత్రులచేత నశ్చాపం బావు
వచ్చెనిచ్చులు భక్తిమై య వచ్చి కొలిచి, గారవింప నిం తెవ్వరు య గలరునాకు. 18
- వ. కయ్యంపుమాట పుట్టిన యప్పుడు నీవు నావోడ. 19
- కా. చాపాచార్యుండు భీష్ముండు గృహుండు నశశ్వత్థామముం గల్గ నా
కీపాండుతీతిఁబలపుత్రు లెను రిం య దెవ్వఁడు దృవ్యమ్మనా
వ్యాపారుం డనిఁ గర్ణుఁ డొక్కఁడుండు మూఁడుం జేయు మద్బాణవి
ద్యాపారీణత గెల్లు నొక్కఁడన యే య నయ్యేపురక వ్రేల్చిడిన్. 20
- తే. మున్ను చెప్పినవారు గా య తెన్నుఁ గలరు, నున్ను బాహ్లికభగద త్త నోమదత్త
శకునిభూరిశ్రవశ్శలకల్యణసింధు, రాజవిదానుమందాదిరథికవరులు. 21
- క. ఏనును గర్ణుండు దమ్ములు, నాసలువురు పీట లైన య నటు సూడు వృథా
నూనుల నెట్లు జయించెదనో నమ్ముము నాబలంబునను గలితనంబున్. 22
- క. అని యూఁజిల్లఁ బలికిన్, విని భవదీయానివార్యనిక్రమమునఁ బాం
డునరేంద్రసుతులు దెగుదుర, యని తలఁచితి నీవె తెగి తె యవ్వీకులచేన్. 23
- క. అమరనదీతనయుండు సింహము గాక నరుండె పార్థుఁ య డట్టిమహాత్ముఁ
నమయించె నట్లు జంబుక, నముని శిఖండిఁ గొని విధి కనసాధ్యము గలజే. 24
- చ. శరగురుఁ డట్టియోధుఁ డతె య చచ్చె ననికా దొర గానివానిచే
వెరవున లావునన్ జనులు య వెక్కన మందఁగఁ జేయు సింధుభూ
వరుఁ డతె రి త్రవోయె ననివార్యుల బాహ్లికసోమదత్తులం
బరు లవలీలఁ జంపి ర తె య పల్కుదు నే మని యేను దై వమున్. 25
- క. నీసమ్మనభూరిశ్రవః, డేనికలా వతఁడు నెందు య నెన లేనిమగం
డై నభగదత్తుండును ¹వ, మ్రొన తెఱం గట్టె యేమి య యందుఁ గుమారా. 26
- ఉ. నచ్చిన కర్ణునిక్రమమునం బువీరులయం దొకండునుం
జచ్చులలేదు దుర్దమము య శల్యభజావిభవంబు లోకముల్
మెచ్చినయట్టి దండు నొకకమేలు వినంబడ దమ్మహాత్ములన్
ముచ్చులఁజంపినట్టులు వరుల్ దెగబార్చిరి దైవమచ్చినన్. 27
- తే. కొడుక తమ్ములు దోడ్పడఁగడఁగి శత్రువరుల గెలిచెనంటివొక్కరుండుదక్క
కుండ నీతమ్ముఁగుఱులనూచముట్టు, గొనియెనే విధి యేగతిఁ య జనుదుఁజేపును. 28
- క. కదిసి వవనుజుండు బెట్టుగ, గద వేసినఁ దొడలు విడిగి య కయ్యపునేలన్
మద మఱి వడినప్పుడు నీ, మది నేమని తలఁచితో కుమార యెఱుంగన్. 29
- వ. అని పెక్కుభంగుల విలపించి. 30
- చ. తలవఁగఁభాగ్యవంతుల కురదాత్తశుభం బగుః గాక పున్యాహీ
నుల కది గల్గ నెచ్చునె తనమాధవు లాఱిసి వోయి రింకగా

నలఁ జరియింపఁ బోవుటయ ౧ నా కుచితం బటు గాక చండి నై
నిలిచితి నేని మాటలనె ౧ నిచ్చలు భీముఁడు చూడు మండఁడే.

31

క. విను దుర్యోధనదుశ్శాసనులఁ బలికి పలికి నిచ్చుచావుగ నప్పా
వని యలఁచుఁ గాన యాడవికిఁ, జనుటయ మేలైనతేజఁగు ౧ సంజయనాకున్.

32

వ. అని పలికి యత్యంతదుఃఖదూషితస్వాంతండుగుచు నమ్మహికాంతండు నిట్టూర్పు
నిగిడించి యా నూతనందనున కి ట్లనియె.

33

క. సురసరిదాతృజుఁడును శర,గురుఁడును గర్జుండుఁ డెగుట్రకుం దలఁకక యె
వ్వరిబాహుబలము గొని యే, మరి కోల్లల సేసికొక్కొ ౧ మనవా రనికిన్.

34

వ. అని తనకొడుకుచలం బూహించి.

35

చ. మను విదురుండు సెప్పె సత్కీమూర్ఖమనోగతి యెవయ్యాసుయో
ధనుచరితంబు గీ డఖలభాత్రిజనంబులకుం బొనర్చు నా
శన మని దానిఁ గొందఁ జివ్విచారులు పాటిగఁ బట్ట రైరి నా
కును మది వారి కెట్లటుల ౧ కుత్సిత మయ్యె విధాతృప్రసన్న.

36

క. అప్పు డటు లతఁడు సెప్పఁగఁ, దప్పు దలంచినఫలంబు ౧ దగఁ గుడువక పోఁ
జొప్పుడునె నూతనందన, చెప్పు మనికి నెవ్వఁ డమరె ౧ సేనాపతి యె.

37

చ. దురమున నర్జున ప్రకటదోర్విభవంబు నెదుర్చు జాలు ను
ద్ధరుఁ డొకరుండు గల్గెనె విరధూతవిరోధిబలుండు శల్యఁ డె
వ్వరిభుజశక్తిఁ జిక్కఁ గురునర్మముసంక్షయ మెట్లు సెల్లెడు
స్తరబలభాసీభీమునిగర్జదం బడియెం గురుమాఖ్యఁ డెమ్మెయిన్.

38

వ. కృపకృతవర్మాశ్వాత్మామ లెబ్బంగి బ్రతికిరి ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిప్రముఖపాంచా
లురును జేది మాత్స్యప్రభద్రక ప్రభృతిబలంబులును నామనుమ లైనప్రతివిం
ధ్యాదిద్రావదేయులును దక్కునుం గలుగుయోధవీరులు నెవ్వధంబున మృతిఁ
బొందిరి పాండవు లేవురును బద్మనాభసాత్యకులును యుయత్సూడును నెత్తెఱం
గునఁ దెగటారక తప్పిరింతయుఁ బరిపాటిఁ దేటవడం జెప్పుమనిన వినిసంజయుండు
ధృతరాష్ట్రున కి ట్లనియె.

39

ఉ. నూతనుతుండుఁ జేయఁ గలకళూరులు దర్పనమ గ్రభూపతి
వ్రాతముఁ బెక్కుదంతిరథ్రవాజభటావలులఁ భుజాబల
స్థితులు పాండునందనులకచేఁ దెగటారిన నోడి వీటికిఁ
సీతనయుండు హీనరథ్రసీయుతుఁ డై యటు లేగి నెవ్వగన్.

40

—... కృపాచార్యుఁడు దుర్యోధనునకు హింసాపాత్రంబు చెయుట. ...

వ. మందిరంబుఁ బ్రవేశింపకయొక్కబయల నిఖిలబంధుమిత్రపరిజనపరివృత్తుండైనదిచ
నయ్యవసరంబునఁ గృపార్ధ్రచిత్తుం డై కృపాచార్యుం డన్నరేంద్రున కి ట్లనియె.

41

- క. నమరము విడువజొంటకు ను, తమధర్మం బిదియ తొంటిరథా శ్రీశులు కృ
త్యమగఁ గొని యాచరించిరి, తమకు సుగతి గోరి కీ ర్తితస్సురణమెయిన్. 42
- క. ¹విను నొకపలు కడ్డము, గా నొడివెద దాని లెన్న గా విని యది మే
లైనను జేసిదు గాడే, న్మానెద వేర్పడఁగ వినుము గ మనుబాధీశా. 43
- చ. అహరనదీతనూభవుఁడు గ నస్త్రగురుండును గర్జుండుం బరా
క్రమమనాసియై లాహవభుగ్రంధరు లట్టిర తక్కుఁగల్గుభూ
రమణులు బంధమిత్తులు దుగ్రంబున నందఱుఁ బాండునందనుల్
నమయఁగఁ జేసి రట్లు భుజ్యత క్రియ దైవబలంబు నెక్కుఁ డై. 44
- చ. వెరవును లావునుం గలుగునీరులు పోరులఁ బడ్డ హీనతం
బారసితి మస్త్రశస్త్రహతి గ భూవర చిక్కినవారు నొల్లఁ బో
యిరి విను పాండురాజునుతు గ లేవురు గంటికి రెప్పచంద మై
హరి తముఁ గావఁ గా వెలసి గ రక్షతదేహవిలాససంపదన్. 45
- క. శ్వేతాశ్వపాటవం బుద్ధ్యోతిత మై మెఱయఁగాఁ జగతుర్దంతరుచి
స్థిత మగుగజముక్తియ నరుఁ, డాతతకురు సైన్యసరసియందుఁ జరించున్. 46
- క. జ్యోరవము నాదముగ నతి, ఘోరత వైరు లనుకరటిగోటికి రయదు
ర్వారం బగునర్జునకం, తీరవము శితాస్త్రనఖపరటీవృతఁ జూపున్. 47
- తే. అర్జునోద గ్రదవశిఖ గ హరిమహాని, లంబు ప్రేరేప వైరిబలప్రకీర్ణ
గహనదహనవిహార ముగ్రముగఁ జలువఁ, డేటిచూడను రాకున్నిదెల్ల మధిప.
- ఉ. ద్రోణుఁడు నూతనందనుఁడు గ ద్రోణతనూజుఁడు నేను శల్యుఁడుం
ద్రాణవరాయణత్వమున గ దర్పము నూవఁగ నీవుఁ దమ్ములు
కాణవరంవరల్ గురియ గ ఫలునుఁ డందఱ మిఱి సైంధవ
ప్రాణము నాచికోలు నరకపాల తలంపఁగ మ ర్త్యకృత్యమే. 49
- ఉ. ఇంతకమున్ను సెల్లెఁ బదియేడుదినంబులనంగరం బతి
క్రాంతతఁ గుంది రిందుఁ గల్యసైనికు లద్దెనఁ గల్గుయోధు లా
క్రాంతవిరోధిదర్శుఁడు పురందరనందనుబల్మికల్పిని
శ్చింతిత నుల్లసెల్లెదరు గ చెక్కు చెమర్చక కారవేశ్వరా. 50
- క. బలవిక్రమమును లగుదొర, లిలిగిన మనసేన మేదిసీశ్వర విను క
న్నులు సెడిన ట్టున్నదియీ, కొలఁదిం బారిఁగొనుట నరునకకు సుకరమగున్. 51
- వ. అని చెప్పి కృతవర్మకల్యగురువు త్రులను దన్ను నెన్ని. 52
- క. దామోదరుతమ్ముండును, భీముఁడు నిరుగెలఁకులందుఁ గ బేర్చి తఱుమ ను
ద్దామగతి నడరుకవ్వడి, కే మిందఱుఁ దలఁప నొక్కయెత్తు కుమారా. 53
- చ. అనిలనుతుండు పూన్కి బలుకపారఁగ, గొండొక దీర్చె నేపు నొం

- దినభుజనంపదం గోఱత శ దీర్ఘం నింకఁ గడంగ కుండునే
మనకు నజాతశత్రునిసమంచితమార్దవ మూఁది సంధి నే
య నుచిత మైనకాల మిది శ యాగ్రహముం జొరసీకు చిత్తమున్. 54
- క. సమరము నిష్కారణమై, రమునం బాటిలె నెల్లరాజులు భరతో
త్తములును మడిసిరి విడు కో, నము దీర్ఘక్రోధుఁ దైన్యవతి కీ డొందున్. 55
- క. తమకు బలం బెక్కినతఱి, నముచిత మగువిగ్రహంబు శ శత్రుల కుత్సా
హము మీఱినపుడు కర్త, వ్యము సంధి యనంగ విందు శ మూర్ఖులచేతన్. 56
- క. కలవా రెల్లను దెగి నీ, తలన నిలిచెఁ గార్వ మధిప శ తగ నొడఁబడు మి
ట్టల మగునాత్మవినాశము, కలుగుట యది విపులపాతకం బండ్లు బుధుల్. 57
- క. తనకై కాదే మది నెల్లను గోరుట వినుము దాఁ బ్రశయ మొందెనయే
నిని వారనియుద్యోగం, బునకు ఫలం బేమి రాజ్యపుంగవ చెపుమా. 58
- క. నినుఁ గాచిగొనుము నీ పు, న్నను సర్వము గల్లు ధర్మవందనునిఁ దగం
గను మఱియు రాజ నని తన, మనమున నెక్కించుకొనఁడు శ మదగర్వంబుల్. 59
- తే. రాజ్యభాగంబు దగ ధృతరాష్ట్రునకును, నీకు నన్నదమ్ములకు నాశనృపతియొనఁగు
నాతఁడెపుడు శుశ్రూషసేయంగఁగోరు, గురుజనములకుఁగావునఁగూడుటొప్పు. 60
- చ. హరియును గా దనండు కరుణాన్వితు లై తగ నమ్మహాత్ము లె
పురుసునఁ గార్వనిశ్చయము శ వల్కినఁ గీచకవైరియుం బురం
దరతనయుండునుం గవలు శ దానికి మా ర్పలుకంగ నెమ్మయిం
జొర రగు సంధి యెట్లు నన్యనూయత నూల్కాని చేయు మి త్తఱిన్. 61
- ఆ. ఇంత చెప్పు టనికి శ నే నోడి ప్రాణరక్షణము నేసికొనుట శ గాదు నీకుఁ
బధ్య మనియుఁ దఱిమివల్కితి విను విన, వేని నొచ్చి తలఁచెదట్టులగుట. 62
- వ. అని యగ్రాతముండు శోకాయ త్తచిత్తుం డగుచుం దనకు హితోపదేశంబు
నేసిన విని దుర్యోధనుండు వేడినిట్టూర్పు నిగిడించి యొక్కింతసేపు చింతా
క్రాంతం దై యార కుండి వ్రాల్చినకనుదోయి విచ్చి యవ్వప్రపరు మొగంబు
నూచి యి ట్లనియె. 63
- చ. చెడుటకు నోర్వ కీ విటులు శ చెప్పితి నాకు హితంబు నెయ్య మె
క్కుడు గలయట్టిచుట్టమునకకు నయశిక్ష దగుం గదా భరం
పడి బవరంబులం బెనఁగుభంగిని గార్వము దెల్పఁ జాలిన
ప్పుడు నిను రక్షణార్థి వని శ భూసురసత్తమ యే నెఱుంగుదున్. 64
- వ. నీకూర్మివేర్చింజేసి కీడు దొలఁగింపం జూచి సంధిక ర్తవ్యం బని పలికితివి గాని
యవ్వలుకులు నాకు రుచియింప వె ట్లంటేని. 65
- నీ. కవటంపుజాదంబు శ ఘటియించి రాజ్యంబు, గొని ధర్మజనిమది శ గుండఁ జేసి
నభ కేకవత్త ర్శజన్మల నమ్మయి, బాంచాలి ముందల శ వట్టి యీడ్చి

నంధి సేయఁగఁ బూని యైతొరి యేలెంచిన, నన్నిధంబున కస్మియం బొనర్చి
 వలువుడు గూడి సౌభధు నొక్కని బాలుఁ, గిట్టి యుట్టెఱఁగన య గీటదంచి
 తే. నేడు దుశ్శాసనవిఘ్నో మ్మునైత్తరనిల, సుతుండుమదమునద్రావ్యటసూచి కొఱఁత
 సత్తివదీక్షునతంఁదని య భయముఁబొంది, పొందుఁగోరిన నదియెల్లపౌనఁగుఁజెల్పును.

ఉ. రాజులు భక్తి గొల్పఁగ ధర్మరావలయుం బఖిలంబు దర్శవి
 భ్రాజితవృత్తి సేలి యనుగ్రహ క్తులఁ బోచుచు శత్రుకోటికి
 న్దేవము ¹దప్పు జేయుచు ²నగ్రతిప్రమదంబున నున్ననాకు నిం
 కాజయె కాక యొక్కనిదగయం గనురాజ్యసుఖంబు జేటికిక.

67

వ. నిశ్చయం బిట్టిద యగుటంజేసి.

68

ఆ. పొడతు నెట్లు పొందుకపుత్తులతోఁ గయ్య, మేను నీవు దీని య కియ్యకొనుము
 వలుకు వివది గాఁగఁ య దలఁవకు ముచితంబు, తెఱఁగు ధీరజనులకెఱుంగరాడె.

చ. విభవమునుం బ్రతాపమాను య విప్రులకీర్తియు మాయ ధర్మపు
 త్రభటనమావవృత్తమాన య దైవ్యము నొందుట కోర్కె రాదు వీ
 తభయతఁ జోరఁ బేర్కొని యుద్ధాత్తవదంబున కేఁగి భీష్మకుం
 భభవజయద్రథాదు లగుబంధుల మిత్రులఁ గూడు టొప్పుగు.

70

వ. అంత వలవ దిమ్మట మగపాడి కాడితిం గాని.

71

ఆ. ఏను దెంపు చేసి యాయున్నరథికజ,నంబుతోడఁ గడఁగి య నడవఁ జెట్టు
 దఱిమి పొందురాజ్యతనయుల ముద్దింతు, ననఘ నీవు మెచ్చునట్లు గాఁగ.

72

చ. అన విని చుట్టు నున్నవృపు య లందఱు సంతన మంది య న్నరేం
 ద్రుని వినుతించి యోటమికి య రోయుట నొందినచింత వంత యె
 ల్లను దిగఁ ద్రోచి నెమ్మనములక రణకౌతుక మావహిల్లునా
 ననములు దోఁన దర్శనచరణంబుల సేనకు ను బ్బానర్చుచున్.

73

— యి డర్యోధనుడు శిబిరంబు విడిచి సుస్థితీరంబు చేడట. యి—

వ. చెలంగి కృప కృతవ ర్మాశ్వత్థామ శకుని శల్యులు గార్యంబు విచారించి కౌర
 వేశ్వరు నాలొకించి మన మీరాత్రి శిబిరంబున నిద్రించుట యొప్పు దెట్లనినఁ
 గర్భం దెగటార్చుటంజేసి వేర్చినయుబ్బునఁ బొండవులు పైకొని పరాక్రమింప
 నప్పలింపఁ గలుగుఁ జో యని తలంచెదము వినుము వంచనఁ దొలంగి యుండి
 మనకుం గలచతురంగంబుల నాయితంబు సేసికొని పెనఁకువం బన్ని వారికి వెఱ
 గగునట్టిబెట్టిదంపుటురవడిం గదిసి రణంబు సేయుద ములైన జయంబు గొనవచ్చు
 నని చెప్పిన నవ్వసుమతీవతి ప్రీతుం డై యది లెస్సవెర వట్ల చేయుద మనినము
 చితభంగిం దగువారల కెఱింగించి కదలి యచటికి రెండ్రామడ యగునరన్నతి
 పొంతం బయటికి బలంబులం గొని చని నకలజనవాహనసహితంబుగా నమ్ముహ

- నదియం దిచ్చానహాపస్తానపానంబు లాచరించి వలయులెఱంగున నెనుక నడ
తెంచినవివిధాహారములం దుష్టి బొంది యిష్టలాభములు సెల్లుచుండ నున్న
సమయంబున ము వాక్యకర్తలము నడపినదొరలును జిత్ర సేనాది భవత్కుమారులును
గర్జుకొడుకు సత్యసేనుడును లో నై నయూప్తజనంబు లమ్మనుజనాథున కి ట్లనిరి.
- చ. వెరవును లావునుం గలిగి శ్ర విక్రమునంపద సొంపు బొటి భూ
వర భవదీయ మైనబలవర్గము నొడ్డన మేర్ప వీరకమైః
బురికొలుపంగ నిర్భయతః శ్ర బోలెడునట్లుగఁ దాను ¹ముంద రై
తిరముగఁ జేయఁ జాలు నొకర్థిరు నొసర్చును సైన్యనాథుఁ గన్. 75
- వ. అనిన విని వృషస్కంధుండను బీనదీర్ఘభుజాగ్రభుండును భగవరలబ్ధజన్మండును
దివ్యాస్త్ర ప్రేషియఁ నవ్యాహతవిక్ర మోద్ధాముండును నశునశ్వతామ నాలోకించి
యాదరభరితుం డగుచు నా ధరణీవరుం డతని కి ట్లనియె. 76
- ఆ. అనఘ సీవు నాకు శ్ర నాచార్యునట్టుల, నేమగడయుఁ గాన శ్ర హితము సెప్పఁ
దగు బలాధినాథుఁడుగఁ జేయ నర్హుని, నెల్ల వినఁగ నిశ్చయింప వలయు. 77
- చ. అనుటయు నాతఁ డిట్లు లను శ్ర నజ్జనపాలున కాజినైపుఁడ
బును మహానియశౌర్యమును శ్ర భూరిబలంబును ²సర్వన త్వజే
ధనముఁ బరాక్ర మోద్ధతియు శ్ర ధైర్యసమగ్రతయుం గలండు శ
ల్యుని రథినిపతిత్వమహిమోజ్జ్వలుఁ జేయుము కౌరవేశ్వరా. 78
- క. నినుఁ బట్టి పాంచుపుత్రులఁ, దనమేనల్లురఁ దొఱంగె శ్ర ధరణీశ్వర యీ
తనిఁ గడచినపరమహితులు, మనకుఁ గలరె యితఁడు లోకశ్రమాన్యుఁడు గాఁడే.
తే. కార్తికేయుం డధీశుఁడుగ నమర్చు, లెలమిఁ బురికొని దైత్యులగెలుచుకరణి
మద్రవిభుఁ డగ్రణిగ నేచి శ్ర మనము నడచి, కడిదివగఱ జయింతము శ్ర కౌరవేంద్ర.
- వ. అనిన విని సమస్తజాతీశులును జయజయశబ్దంబులతో శల్యుం బరివేష్టించి సంగ
రోత్సాహంబునంబొంగిరి కురునాథుండు గద్దియ డిగి నవినయంబున నమ్మద్రవిభున
కభిముఖుం డై యి ట్లనియె. 81
- ఉ. పొచ్చెము లేనినెయ్యమునఁ శ్ర బూని విపద్దశ నొంద కుండఁగా
నెచ్చెలిఁ గావఁ జూచుమహానీయున కిట్టిద కాల ³మిప్పు డీ
వచ్చువడంగ నీభుజబలలాతీశయంబున నద్భుతంపుగె
ల్పిచ్చి కృతార్థుఁ జేయు వను శ్ర నే నినుఁ జెందియుఁ దూలఁ బోదు నే. 82
- క. పూనుము చమూపతిత్వము, నానమ్మినవారు నేను శ్ర సరపతిబలసం
తానంబుతోడఁ బరిజన, మై నడచెద మాక్రమింపు శ్ర మరివర్గంబున్. 83
- చ. అన విని శల్యుం డి ట్లనియె శ్ర నమ్మునుజేంద్రున కిప్పు డింతప్రా
ర్థన మొనరింప నేల వసుధావర యే నినుఁ జేరినప్త నా

- ధనమును బ్రాణమున్ బలవికృతానము నీకు సమర్పణంబు నే
సినయవి గావె నీపనువు న సేసెదఁ గౌరవసేనఁ గాచెదన్. 84
- మ. భుజవీర్యంబున నచ్యుతార్జునులు నన్ న బోలంగ తే రల్క వ
చ్చి జయింపంగఁ గడంగినన్ సురలు నాశచే నొత్తు శే నేచి య
క్కజపుం జేవయు లావుఁ జూపువడికిం న గొంతేయులే యొర్తు రా
ప్రజయున్ నీప్రజయుం గలంగఁ జెలంగం న బాటెంతు నాటోపమున్. 85
- చ. అతిముఠి బాణజాలముల న నక్కడిసైనికులం దెరల్పెదన్
గుఱుకొని నాకు మాఱుకొని న కోల్తలఁ జేసినవీరవర్ణమున్
నటికెదఁ జూచుభేచరగ్రణంబుల క చెప్పరుసా టానరౌదన్
బటపెదఁ బొందునందనులఁ న బాఱక నిల్చిన రూ పడంచెదన్. 86
- శా. గంగానందనుపోటు మెచ్చక గురుం న గా దంచు రాధాతనూ
జం 1 గీ డాచుచు నీతఁ డెవ్వఁడొకొ యాశ్చర్యం శల్యుఁడే యిట్టివా
నిం గయ్యంబుల మున్ను గాన మనుచు న స్వభంగులం జూప తె
ల్లం గీ ర్తింప ధనుఃకళానిపుణవీర్యలాభేలతన్ జూపెదన్. 87
- ధృ దుర్యోధనుడు శల్యుని సేనానాయకుఁగాఁ జేయుట. ధృ—
- వ. అని పలికిన సీసుతుండు ప్రీతుం డై కనకకలశంబుల సరస్వతీజలంబులు దెప్పించి
శాస్త్రోక్తప్రకారంబునఁ దగురాజులుం దానును సేనామధ్యంబున భద్రవిధానో
పేతంబుగా నమ్మద్రవిభు సభిషేకించి బలాధిపత్యవట్టబుధంబు నిర్వర్తించిన శంఖ
భేరీ ప్రముఖమంగళతూర్యరవంబులు సెలంగ సైనికసింహనాదంబు లుల్లసెల్ల
నప్పు డాశల్యు నుద్దేశించి దీవనలం బొగడ్తల నఖలజనంబులును ముఖరు లయి
రిట్లు సుతిసిల్లి సపరివారంబుగాఁ గురుభూమిశ్వరుండు విశ్రామంబు నొందె నట్టి
యెడ మున్ను సమరజయంబునం బ్రమోదభరితుం డగుచు నిజశిబిరంబునకుం
జనినపాండవాగ్రజుండు బంధుమిత్రపరిజనంబులఁ దమకమనిషిదలకుం బోవం
బచువక యుచితప్రదేశంబునఁ జేరొలగం బుడి మనవారివలనివిశేషంబు
లరయఁ జారులం బనిదినవాఁ డై వారులు మగిడి వచ్చునంతకు నే మేని
వినోదంబులం బొద్దు వుచ్చి యుక్కడిముక్కాహులుతెలిక గంతయు విని
యచ్చుతునాననం బాలోకించి యిట్లనియె. 88
- చ. కురువతి మద్రరాజుఁ దనకనుక బలముబుచ్చినిఁగా నొనర్చి నం
గరమున కుత్సహించె నధిక ప్రమదంబున వాసినము
దిర ముని పేర్చి యున్నయది న దీనికి నెమ్మది నేమునార నీ
వరయుము కార్యవృత్తి హృదయంబునఁ బొడవరక్షతోత్సుకా. 89

- వ. నీ వెట్లు నిశ్చయించి పలికె దట్ల చేయుదు ననిన సమ్మతించిరినకు ముఠాంత
కుం డి ట్లనియె. 90
- నీ. శిల్ప నిఘంటువును శ కౌర్యధైర్యంబు లగ్గుల మాతనికి వాహుభుజభుజులను
గాంగేయకుంభజ్యకర్ణుల మిగిలెను, గాదేని సముద్రమున గాని ¹ యెనదు
గాఁ దలంపగరాదు శ కౌరవపతి మాన్యు, జేయుట నిశ్చయింపబడినది
జాపు భీమునకు నర్జునునకు ² సేనయంగ, రాదు సాత్వజ కౌర్యరామ హర్ష
తే. తునకుఁ దత్సోదరులకు మార్కొనిపెనంగి, బ్రదుక రాదు నీపీట నాబల్లి దునకు
సెనురురధికునిఁ గాన నశనేకహేతి, నిపుణశార్దూలవిక్రమ శ నిపు శక్తి. 91
- క. ఒరు లయునఁ బెక్కు³ దినములఁ, బొరిఁగొను నీబలము నెల్ల శ బొరివోవ నతం
డరిభంజన నీవైనం, బరమోత్సాహమున నెల్లి శ పడ చై తతనిన్. 92
- ఆ. అతఁడు మేనమామ శ యనుకృప దక్కుము, రాజధర్మమును బురస్కరించి
యతులవిక్రమక్రియాపాటవంబున, నవ్విరోధి నామ శ మహావ వలయు. 93
- క. గాంగేయనిఁ గుంభజుఁ గర్ణుం గడచితి మింక నుద్ధృతం డగుమద్రే
సుం గూల్చు మంతతోడఁ దె, గుం గురువతివని జయంబు శ గోమము కడంకన్.
- వ. అనిన విని యుద్ధిష్ఠిరుం డతని కి ట్లనియె. 95
- ఆ. అనఘ నీవు చెప్పినట్టులు సేసెన, మున్ను పలికినాడ శ సన్న రేంద్రు
కడిమి నాకుఁ బాలు శ గాఁ బూని యుద్యోగ, వేళయందు నెల్లి శ వినుచునుండ.
- వ. నదనంబునకుం జని సుఖనిద్ర సేయు మని పలికి పద్మరాధునిఁ దనతమ్ములనుధ్యస్త
ద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకే ప్రముఖులను దక్కటిపరిజనంబులకు నిజమందిరంబులకుం
బోవంబనిచి వీతశిల్పం బైనమాతంగంబుచందంబున శ మూలంబు సేరె బలం
బంతయు నత్యంతసంతుష్టం బై విశ్రాంతి నొందె నారాత్రి యే నిట వచ్చి నీకుఁ
గర్జవృత్తాంతంబు సెప్పి నీవు వసువ మిగిసి చని తేల్ల తెల వేఁగునప్పుడు కౌరవ
సేనానన్ని వేళంబు సేరితి నా నమయంబున. 97
- క. కురువతి పడవాళ్ళుం దగు, దొరలకడకు నత్వరముగ శ దురమునకు భటో
త్కరము వసువు సేయుటకై, బరవనము దలిర్పఁ బనిచెఁ శ బార్థవముఖ్యా. 98
- వ. పనిచిన నెల్ల వాసు నుల్లంబుల నుత్సాహంబు లుల్లసిల్ల దమతమవతురంగంబు
లకు నవరణాలు సంఘటింపం దొడంగినఁ దూర్పుంబులు సెరిగ నొంపొరులఁ
బిలుచునెలుంగులు నింగి ముట్ట రథసేమిగజవతురంగభురవుభటచరణానంఘ
ట్టితిం బగుధరణీతలం బద్రువ బహుళం బగుసులివు చంద్రోదయనమము సూర్య.
మానం బగుమహోర్ణవంబునినదంబు ననుకరించె నట్లాముతం బై శిల్పశకుని
కృతవర్మాశ్వత్థామంబును దక్కునుంగల యోధవసులును నొక్కడ ననుజనహతుం
డై యున్నమనుజువతిసన్నిధిఁ గూడి యులందు వినఁ దయలో ని ట్లనిరి. 99

1. క. గ. జ. యనుదు. 2 గ. జెవయంగ. 3. గ. విధముల

క. ఒకఁ డొకఁడ పొండవులఁ దాఁకక సెన్మోవేతగాధరగతి నందఱు నొ
కొకతల గాఁ దలఁపడి వాఁరికడంక యుడువఁగవలయుఁ యీ గ్రీడముపోతెన్.

వ. మన మొకల్లోకల్లకుఁ బ్రా పగుచు నేపారి పోరినం జల్కన గెల్పుఁ గొనవచ్చు
నిత్రైజంగు మనకు నమయింబు నుండి యట్లుఁ గాక యొంటి పెనంగెడివాఁడును
బెనంగెడివానిఁ గని కూడుకొనినవాఁడును బంచవిధపాపంబుల నొందఁగలవాఁ
డని యొండొరులకుం జెప్పికొని కదలి యుద్దామసామర్థ్యంబున నమ్మద్రవతి
ముంగలి యై నడవం జనునవచ్చు.

101

— యి కారవస్త్రేణ్యంబు యుద్ధసన్నద్ధం బై వెళుట. యి—

సీ. చంచరీకావళిర్ముంకృతుల౯ గల్పించు, కర్మర్ముశంఘభాతలనములును
ధరణీపరాగసంకతానంబు గబళించు, కరళీకరచ్చట్రాస్ఫురణములును
ఘంటికాటంకృతికాంతి సంభావించు, నిర్భరబృంహితస్వసములు
సంబరభాగంబు య నల్పంబు గావించు, నున్నతగాత్ర స్రవముద్ధతులును

తే. జారుభీషణ రేఖలు య భూరిమదభ, రాభిరామయానంబులు య నాహవోచి
తోగ్రకల్పనాభంగులు య నుల్లసిల్లఁ, గయలు భా త్రితలంబు గ్రక్కునల నడచె.

చ. గతిబహుతాలనతురవిగ్రహుత్తితి మేదిని జీవి తేశక

ల్పితనఖరేఖలం జెలువురపెంపు వహించుపురంధ్రిఁ బోల ను

ద్ధతదృఢబంధురాంగలలితంబులు నూర్చికంకణీర్ముగా

త్పత్తిపటుహేమలుం దగ నుద్గర్జము లై నడచెం దురంగముల్.

102

సీ. మీఠినయుబ్బిన య మీఠిడిక గాఢులు, సాఁమరభృంబులరచలులరయును

లలిలఁ బెండ్లి కిసఁ బోవురచెలువున విలసిల్లు, నూతనసంబువిగ్రహుర్నితంబు

జలనంబుమేలిమిఁ య బాహుభారము లగు, నవయవంబులవిభరనాతిశయము

పరుదుల నుద్భట్రాస్ఫురణంబు లై క్రాలు, కేతనంబులనముగద్దోర్నితంబు

తే. సొంపు మిగులంగ జోదులరయంపమామల, దీప్తులును తే. తనవృత్తలరవిధితులును

హారరశ్మలుఁ గీడ్చెర య నగుచు వెలుఁగఁ, జేరు లరిగె నుద్దామతఁ య గౌరవేంద్ర.

చ. కడఁకయు లావునుం గరఁగి య గట్టిగఁ గూర్చి మొసర్చినట్టిపే

కొడఁకులఁ దాల్మియుం గడమియుం గలయుం బరికంపి యందు నే

ర్విడుకొని గాధభంగి రచియించినచందము నెమ్మనంబులుం

గడుం జెలు వొంద నుబ్బి వడిఁ య గాల్చుల మేఁగెఁ గరం బువ గ్రతన్.

103

వ. ఇట్లు కురుబలంబు నమరతలంబు చేరం బోవునంతం బొండవబలంబునుం జను

దెంచె వనిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కి ట్లనియె.

104

తే. సురనదీసుతుచావును య గురునిచావు, గర్జుచావును వినిననాకర్ణములకు

శల్కుచావు దుర్యోధనురచావుఁ జెప్పి, యధికతరముగ సంతోషకమావహింపు.

క. అమృతవిభుని ధర్మజఁ, డెమ్మయిఁ బరిమార్చెఁ గౌరవేంద్రుని భీముం
డెమ్మయిఁ గీటడఁచె రణం, బెమ్మయిఁ బరిపాటిఁ జెల్లె శ నేర్పడఁ జెపుమా. 108

వ. అనుటయు సంజయుం డమ్మనుజవతి కిట్లును వగ చుకొలంది కడచనియె ధీరుండవై
వార్త లవధరింపుము. 109

క. గంగానుతగురుకర్ణుల, సంగరమునఁ బొండుసుతులు శ సంపుట గన్నా
రం గనియు సీతనయు లానం గూరిరి వారిఁ జంపు శ శల్కుం డనుచున్. 110

వ. దుర్యోధనుండు దిక్కు మాలియుండియు నడియాసంజేసి తన్ను సంపన్నునింగాఁ
దలంచుచు. 111

చ. అనుజులు దాను శల్యునిఁ బ్రియాశీశయంబునఁ జేరఁ బోవ నా
యన మును గర్జుఁ డర్జునశ్రరాహతిఁ గూలిన నుబ్బి భీముఁ డా
ర్చిన నడ లొంది తల్లడిలుశచి త్తము లూఱట నొంద వారలం
గనుఁగొని వల్కులకా శ్రుతిసుశ్రుతి బావరించె నుద గ్రమూర్తి యె. 112

వ. ఇట్లు నమరోత్సాహసమగ్రుం డయిన మద్రవతి సర్వతోభద్రవ్యూహంబు
వన్నించె నందు ముఖంబున మద్రవతి కర్ణపుత్రప్రముఖపరివృతుండై తాను
నిలిచె వలపట శకయవననమేతుండై కృపాచార్యుండును దావటఁ ద్రిగర్త
నహితుండై కృతవర్మయు వెనుకఁ గాంభోజనహాయుం డై యశ్వత్థామయు
నడుమఁ గురువీరపరిరక్షితుండయి కౌరవేశ్వరుండునుసతనిముందటఁ గరిఘటాగ్ర
భాగవ ర్తియైనబహులచతురంగంబులతోడ శకునియు నిలుచునట్లుగానొనర్చి పేర్చి
యురవణించె నంతకమున్న పాండవులు మూండు మొగంబులుగా మోహరించిరి
ధృష్టద్యుమ్నుశిఖండిసాత్యకు లగ్రేనరులు గా భీమాద్జను లగ్రజనగ్రభాగంబున
శోభిల్లి సీతారూపవిద్యోతితం బైనశల్యుకేతనంబు నూచి త్రోచి నడచి రనిన
విని ధృతరాష్ట్రుం డప్పటికి మనకుఁ బొండవులకుం గలసేనాంగంబులకొలంది
యెఱింగింపు మనవుడు సంజయుం డాజనపతి కిట్లును మనకుఁ బదునొకండువేలు
రథంబులును బదివేలునేడునూఱు గజంబులును రెండులక్షలు హయంబులును
మూండుగోట్లు పదాతులును వారికి నాఱువేలు రథంబులును మూండువే లేనుం
గులును లక్షగుఱ్ఱంబులును గోటికాల్బలంబులును గలిగియుండె నయ్యెడ్డనంబు
లొండొంటి గెలుచునగ్గలిక డగ్గటియె నట్టియెడ. 113

ఉ. ఒండొరులకా జయించుమతి శ నుద్యటలీలఁ జాల నొప్పి య
పొండవకౌరవుల్ పెనఁగురథంగి గనుంగొనువేడ్క నొక్కొ యీ
తంపు మహాద్రి నెక్క ననఁ శ దద్దయుఁ జె న్నుగుబింబకాంతి న
ర్కం డభిరాముఁ డై పొడుపుఁగొండవయిక వెలుఁ గొండఁ జూడఁగన్. 114

చ. ఆరసి యనాగతిం బెఱుంగునట్టిమనంబులు గల్గుపాండుభూ
వరసుతబంధుమిత్ర కురువర్గసుహృజ్జనకొలు లత్తఱిం

బొరసె నతిప్రమోదమును శ భూరివిషాదము నాంగ సంబుజో
 త్కరము వికాస మయ్యె గుండ్రదంబులు మీలన మొందె నంతయున్. 115

సీ. కుంజరసికుబుంబకంభస్థలీనంగ, సిందూరరుచులతోఁ శ జెలిమి చేసి
 కేతవ్రాతన్యకీలితమాణిక్యరస్మలగెడ విహారంబు నలిపి
 సైనికనికరవ్యభివృద్ధివరిలిప్త, కాశ్మీర¹దీపులఁ శ గౌగిలించి
 దండనాథోత్కర్శచంగభావోద్వృత్త, చక్షుఃప్రభలుఁ దారు శ నర నయాడి

తే. యంగుజాలంబు లుభయసై శవ్యంబులందుఁ
 బరంగి బహువిధకస్త్రాస్త్రకరణతతుల
 బెరసి వివరభాగలక్ష్మీ దీప్తిపించి మెలయ
 కాల్యరమణీయుఁ డగుచిత్రభానుఁ డొప్పె. 116

— శ్రీ కరుపాండవుని పదునెనిమిదవనాటి యుద్ధపారంభము. —

వ. ఇట్లు పూర్వకంఠాన్వనమయంబునఁ దార్కొని శరీరముఖతూర్యనిస్వసంబులు
 వింగి వొంగం జెలంగ. 117

క. పిండొంటిఁ దాఁకి హేతులు, మండంగ దచ్చారతతులు శ మహి రాలంగ ను
 ద్దండతఁ గలయం బెరసెను, రెండుమొనలుఁ గ్రూరతరపరస్పరణము లై. 118

వ. ఇతైఃసంగునఁ దలఁపడి. 119

క. అరదంబులు నరదంబులఁ, గరులు గరుల హరులు హరులఁ శ గాల్వరుమఱి గా
 ల్వరఁ దాఁకి వివేకగెఁ గడుభీకరభంగులు మెచ్చుచేర శ గగనచరులకున్. 120

చ. పెనుపును నాకనం బవియుబృంహిలముల్ దము నుగ్రగర్జిత
 స్వనములతోడి మేఘములవందము గా నొనరింప మీఁదియో
 భనికర మేయసాయకవిశ్రానము భీషణవృష్టి గా రయం
 మనఁ బయికోన్నయేనుఁ గులకపోరునఁ దేరులు దేలె నెత్తుటన్. 121

తే. కరులగమి వొదిలి విరభముల్ గాలుకొనఁగ, నీక మరలినఘోటకాశనీకములను
 విరుదుమగల మొత్తములనుకబిండిపించు, నేయుబలితంపునేర్పులఁ బ్పెరువుఁ బెనువ.

క. పటురయమున నాశ్వికు తొక్కటఁ బెక్కం ద్రెక్కి రథనికరములు ఝడితి
 త్రుటితాకృతులుగ విహరించుట యెక్కుడువేడ్క నేయశ్రురగణమునకున్. 123

క. పలుపురనొక్కఁడు నొక్కనిఁ, బలుపురుఁడెగటార్చుటయునుకబలుదెఱఁగులమూఁ
 కలు పలుదెఱఁగులఁ దలఁపడి, పోలియించుట పోలియుటయునుకబారిను గ్రముగన్.

క. చలమునఁ జోక పెనఁగుకాల్పలమువయిం దురగములు నిశభంబులు నరదం
 బులుఁ గూడి కవిసి యింతిం, లేలు దునియలు నేత యనుచిత్రకౌర్యము గాన్.

క. తెల్లనినవరణ మెలయ న, ముల్లసితము లగుతురంగముల మొత్తము చం

1. క. దీప్తికు. 2. జ. ప్రాగ్భాగలక్ష్మీ. 3. పెనంగడుభీక. మెచ్చుచేర. 4. గ. రథికు.

- చల్లలితపక్షముల శో, భిల్లుగతుల నొప్పునంచ్యపిండుం జోలన్. 126
- వ. అయ్యిరువాఁగును బేడు వాడునప్పుడు. 127
- క. గుణనినదము రథనేమి, క్వణనంబుం దురగఖరరక్తవముఁ గరిఘంటా
రణనమును హేతినంఘ, గ్నణనాదముఁ దూర్యఘోష్యనంపదఁ గడచెన్. 128
- సీ. నెత్తుటఁ దోఁగియు శ నిగిసి పోరెడువీరు, లలరిన నడ¹ మోదురగులవిధంబు
గక్కునఁ దెగి వడి శ కదలెడుబాహుదం, దములు మహాభుజంశ్రగములభంగి
యవని రక్తాక్షంబు శ లై యున్న² యట్టిబల్లలు గెందామర్యకొలనివగిది
దఱచు గా నెఱి దప్ప శ నొఱిగినగజములు, గులిశభగ్నాచలకలమునట్లు
- తే. దునిసి తొఱిగినజోదులకొడలు సామ
జములకరములు నొండొంటిచందములు గ
నుంగొనఁగ వింత లగుటను శ నంగరాంగ
ణంబు రమణీయమును భీషణంబు నయ్యె. 129
- తే. ఏమి చెప్పుదు శరాద్రంపురైసకమందుఁ
దఱచుమెదఱులు కొంపులు శ నుఱుములైన
యెమ్ము లిసుకయు సితచామరమ్ము లంచ
లయ్యె రుధిరంపుటేఱుల శ కప్పు డధివ. 180
- క. విను మయ్యేఱులలో వా, హనములె యోడలు గఁ జూడ శ నక్కజ మగును
క్కున సుద్దామవిహారం, బొనరించిరి వీరయోధు శ లుర్వీనాథా. 181
- వ. ఇవిధంబునంబోరు ఘోరంబై చెల్లు చుండ నుల్లసితవిక్రమవిజృంభితు లగుభీమ
పార్థులు నలిరేగి నారాచ ప్రముఖనానావిశిఖంబుల మనమొనఁ గనుపుగొట్టినది
తెగ డొంది మగిసిన నమ్మేటిమగ లుబ్బి పొండ్రదేవదత్తంబుల నొత్తుటయధృష్ట
ద్యుమ్నండును శిఖండియుఁ గాంతేయాగ్రజ మున్నిడికొని తఱుమఁ దొడనకవ
లును గడంగి రట్లాటోవడివీతు లైనపాండవేయులయురవడికి నోటఱి నీబలంబు
హాహాకారంబులతోఁ బలుడెనలఁ బఱవం దొడంగినం గనుంగొని శల్వుండు
సారథి కి ట్లనియె. 182
- ఉ. అల్లడకంటె పాండుతనయగ్రాణితేరు సితాశ్వయు క్షమె
తెల్లనియెల్లి నొప్పినది శ తీవత మాక్కొని యా నృపాలుశో
భిల్లుట మాన్వఁగా వలయు శ భీషణభంగి రథంబు వోవ ని
మ్రొల్లజనంబు నాకడిమి శ యేర్పడ నేఁ డెఱుంగఁగఁ జేసెదన్. 183
- ఆ. సురలనైన గెలుతు శ దురమున వినునాకుఁ, బాండుపుత్రులెదురె శ భండనమున
నేర్పు బలువుఁ జూపి శ నిన్ను మెప్పింతు నా, చేతిబలువు నూడు శ నూతనర్య 184
- వ. అనుటయు వాడు పాండవబలంబుల కెదురు గా నరదంబు నముచితరయంబున

నడవనమ్మ ద్రవతి నముగ్ర నమద్రే కంబుచందంబై నయాసై న్యంబునరభనత్వంబు
చేలియలికట్టుడుం బోలి యుడుపుట యచ్చెరువై యుంకె నట్లు శౌర్యధైర్యంబుల
నుల్లసిలుకల్గుట జూచి మనమూలకజను మగుడ నిగిడిన సంగ్రామంబు భీమం
బయ్యో నందు నకులుండును గర్జపుత్తుని డగుచిత్ర సేనుండునుదలఁపడి యెండ్లోరు
వులకుఁ గృతాశ్రయ్యంబును నకుగవిశారదత్వంబును జూపుచుం బెనంగు నెడనా
సూతపుత్తుండు.

135

— ధృతకర్ణకౌడుకులు చిత్రసేనసత్యసేనసుశర్ములు నకులునిచేతః జచ్చుట. —

చ. నకులునిచావడందము ఘోర ప్రదరంబున దుష్టి భాన్వరాం
బకమాలు మూడు దీప్తగతిస్థలతలంబున నాటి తుంచె ఘో
టకములఁ గేతనం బిలు బ్రడక విదళించి వధించె సూతు భే
టకమును ఖడ్గముం గొని కర్జదంగఁ బయిం బరఁగించె భల్లముల్.

136

క. ఆ నిశితభల్లములు దన, మేనికి రాకుండఁ బలుక శ్ర మెఱయ జడియుచుకా
వే నిగిడి కడిసె మూద్రీ, సూనుం డాసూతసూతిశ్రసూనునరదమున్.

137

తే. కడిసి మీఁదికి లంఘించి శ్రమద మెలర్చ, గళము దునిమిన నమ్మ స్త్రకంబు డొల్లఁ
గర్జపూరకిరీటన్యకలితవివిధ, రత్నరోచులు మెఱయ ధర్మరాలలమున.

138

వ. ఇట్లు చిత్ర సేనుండు వడినం గనుంగొని కాంతేయసైనికు లార్చినం బేర్చినశోక
రోషంబులు మనంబుల ముప్పిరిఁ గొన వానిసోదరులు సత్యసేనుండును సుశర్ముం
డును నప్పొందుపుత్తువైఁ గవిసిన నతండు వేటొక్కతే రెక్కి బలువిల్లెత్తి
దండధరప్రచండసూర్తి యెమార్కొనిన నల్పిరుదుముగ లయ్యరదంబు భల్లం
బుల నఱకం దొడంగిన నుఱక చిటునవ్వు నవ్వి.

139

చ. కడువడి సత్యసేనుతుర్యగంబులఁ గూల్చి శరాననంబుఁ జ
క్కడిచిన నొండుతేరికి రరయంబుమెయిం జని యన్యచాప మె
క్కిడుటయు నక్కుమారునిశిత తేఘయు గంబున నొంచి నొంచె గ
వ్వడియునుజన్ముఁ డుగ్రుఁ డయి శ్ర వానినహోదరురెండుతూపులన్.

140

తే. అతనిధను వాసుశర్ముఁ డుగ్రధతి ధలిర్చు
ద్రుంచుటయు నొండువింట బల్గదూపు లొడలఁ
బఱపి వానిశిరంబును శ్ర నఱకి సత్య
సేనువిలుఁ ద్రుంచె నా పాండుశ్రసూనుఁ డధివ.

141

కా. ఆ రాధేయతనూజుఁ డన్యధను పుగ్రకారుఁ డై యెత్తి దు
ర్వారప్రక్రియ సేసె నా విశిఖముల్ శ్ర వారించి యాతం డతి
క్రూరస్ఫూరశరత్రయం బతనివ్యఘోభిత్తిఁ గీలించి వే
నారాచంబులు రెండు దమ్మునిమెయి శ్ర నాటం గడుక బెట్టు గన్.

142

క. వా రలిగి యొక్కయుమ్ముడి, సారథిఁ బెగటార్చి యార్చి శ్ర చాపముదునియం

దేరు వికలము గ మేను వి, హరితము గ నేసి కమ్మక గ్రమ్మరణక.

143

వ. ఇవ్విధంబున.

144

మ. విరభుండు వినిక్యతచావుడు శతావిధుడు నై మేదిని

వర నిపుత్తుడు చంచకు గ్రతరజ్యమ్మం బైనచండాహి నాఁ
గర మాభిలత బొచ్చుక్కిఁ గొని యుగంక నత్వరుం దమ్ము ను
స్థిరనరంభత సత్యసేను బడ వైతచెల జాప అగ్నింపఁగన్.

145

ఆ అన్నపాలు నూచి శ యనుజుఁ డుల్లంబున, నడలు కనలు గమర శ నంపవానఁ
గప్పెనకులునంతఃగ్రాచి భీముకుమారుఁ, డెబ్బదె నతనిమొరవకమెక్కెనలఁడు.

వ. ఇట్లు ద్రావదేయుం డశుశ్రుతిసోమునియొకడం డెక్కి బలువిల్లుఁ గొని యుక్కు-
మారుండును దోడువడ నాసుశత్యుని బలుశరపరంపరిం బొదివినఁ బాలివోక
యలఁడు.

147

తే. వాఁడితూపులు నకులుమై శ మూఁడు నాటి

యిరువదింటఁ దత్పుత్తునిగయురము నొంప

నర్థచంద్ర బాణాహతి శ నవ్విరోధి

శిరము దునిమె నప్పొండుభూవరసుతుండు.

148

శా. మా ద్రిపుత్తునిచేతఁ గర్ణుసుతు లీరమాడ్కిం బడం జూచి వి

రోద్రేకం బెకలంగ నీసుతుబలు శ బొక్కుమ్ముడొక రిచ్చిన

న్మద్రాధీశుండు సింహనాదము రణనౌర్యేనలులైనముఁ

కాద్రప్ర కమనూచకంబులు గ నంగరంభస్ఫురమ్మార్తి యై.

149

తే. హస్తతల మెత్తి నిలునిలుగమని యవల్పుఁ, లోక తిగియమ్ముకలు శరీర కమరఁ

బొంక వేయులమొనలు సుగద్దండవృత్తి, సురవణించిన సంగరముగ్రమమ్మె.

చ. అడవి ధనంజయూడు లగునక్కడివిరులు విక్రమింప ని

క్కడ భవదీయనందనముగ్రు ప్రభవోద్భటయోధవర్గము

ల్పడిఁ దఱుమంగ నవ్వుడు బలద్యమముఁ విశిఖాక్షి ¹ వేచ్చె యె

క్కు డయినభీతి నొందె రణఘోరత భూవర యేలు నెప్పుడున్.

151

న. ఇట్లు మథితం బమ్మును బారుమంబుపెంపున నియండును వేగంబు గుండక

వింతచందంబునం బెచ్చుక్రందు గగనచయలకుఁ గమ్మలపడువు గా బృంహత

ధ్వనులను ఘంటానినదంబులను నేమినిన్వనంబులను గేతుకింకణీకణానంబులను

² రంభారవంబులను హేమాఘోషంబులను భుజాస్పాలనంబులను సింహనాదంబు

లను చిక్తలభేదనం బొనర్ప నమ్మతోత్సాహంబున నాహవక్రీడ నలుపుదుండు

బుండరీకాక్షరక్షాతు లగుసాండుపుత్తులబలశౌర్యసంపదలసాంపునా బెం బొదవు

ధృష్టమ్మమ్మశిఖంపిసాత్యకి ప్రముఖులై నదండముగలు గూడికొనితఱును దారుణ

నైపుణంబున బాహోతోపంబు నూపింప గార్చిచ్చు గవిసినం గలఁగుమ్మగకులంబు
కై వడిం గౌరవసైన్యంబు దైన్యంబు నొందిన. 152

క. పెనుకొంపిలోపలను బ్రుంగినధేనువు నెత్తుపోల్కిరిని శల్బ్యం ద
మొన్నఁ దనభుజబలమునఁ గలఁ, గనియట్లుఁగ నిలిపె శౌర్యగర్వము మెఱుమున్.
వ. నిలిపి పేర్చిననమయంబున మనదిక్కున నుల్కాపాత ప్రముఖంబు లగుదుర్ని
మిత్తంబులు నొడమిన నీకొడుకులు గూడికొని చేతుం గలసై నికులం గూర్చికొని
తిరం బయి పెనంగి రల్లు పెనంగునెడఁ గడంగి తలకడచి మిగిలి మద్రవతి
మార్గణాసారంబు పరఁగించుచుఁ బొండవా గ్రజున గ్రభాగంబున నున్నభీమసేన
సాత్యకీర్ణ్యద్రుమ్యముశిఖండీద్రావదేయమాద్రేయులఁ దాఁకి పదిపది ప్రదరంబుల
నొప్పించి కదిసి యన్నరపతిని బదితూపుల వేడిమి నూపి మలసినఁ బొంచాల
ప్రభ ద్ర కబలంబు లాజెట్టిబిరుదుచుట్టు ముట్టిన. 154

ఉ. వాలి యతండు బాహువిభ్రవం బలరించినఁ బేర్చి రా ద్ర తం
గూలుగజంబులుం గెడియ్యగుట్టపుతండుముఁ ద్రెళ్ల తేరులుం
గీ తెడలించినట్ల పడుక కేతువిలొనము నుగ్గురూచ మై
రాలుపదాతివర్గములు శ్ర ర క్తపుటేరులుఁ బ్రేవుప్రేవులున్. 155

వ. మఱియును. 156

క. ఏరూపు లయిన రూ వఱి, ఘోరాశనులట్ల శల్బ్యకూరాశ్రుంబుల్
కౌరవులు పొంగఁ బొందుకు, మారులసేనపముఁ దొరఁగె శ్ర మనుజాధీశా. 157

వ. అట్లు దొరుగుదారుణమార్గణాసారంబున వెగడువడి యా బలంబు పొండవా
గ్రజువెనుక కొదిగిన నమ్మహిమతి పురికొలిపికొని శల్బ్యమాక్కొని నిశితవిశిఖ
వర్షంబునం బొదివిన నమ్మ ద్రవిభుండు గూరనారాచం బతనిమే నుద్భిపో నేయ
నా ధర్మనందనునకుఁ దలకడచి యేడమ్ముల నవ్వడముడియు నహదేవుం డయిదు
తూపులను నకులుండు నవశరంబులను బ్రతివిధ్యాదిద్రావదేయులు బహుబాణ
పరంపరలను నప్పీరు నేయ నప్పుడు గృహచాయ్యుండును గృతవర్మయు శకునియుఁ
దత్తుతుం డులూకుండును నీకొడుకులుం గవిసిరి గురుపుత్తుండు మందహాసం
బుతో నమందగతి వచ్చి వారిఁ గూడికొనియే నక్కడిసైనికులును రథసంబున
నా రథివరులఁ దాఁకి రట్టియెడ. 158

క. కృపుండును ధృష్టద్యుమ్ముండు, నువమాతీతాతిఘోర్యయుద్ధంబున బా
హువలుత్వమ్ములు నూపి ర, ధివ రొండుయలకు 1 ననుత్వర్ధిస్తాకృతులై. 159

క. ఒకని నొకనిఁ బదిపదిసా, యకముల నొప్పించె వీరు శ్ర లగుపాండుకునూ
రకు లేవుర నంతట ద్రోణకుమారుండు మోము చిఱుత్తనగవున నొప్పన్. 160

ఆ. వాయుతనయుఁ బుశ్యవర్ణాశ్వముల మద్రవతి ధరిత్రిఁ గూల్చె శ్ర నతండు దేరు

డిగ్గి నిజగజావ్యభీష్మతః జూపె గౌరవ్యసైన్యమునకు య రాజముఖ్య. 161
క. అనిలజనియశ్వములఁ గూల్చినయప్పుడు శల్క¹నిం గల్గెలితనము మెఱయం
తనయంపవెల్లి చే ముం, చె నకులుతమ్ముండు నీడుగసేన దలంకన్. 162

తే. అతనిహయములు నమ్ముద్రవతిశరములఁ
బడిన నప్పండవునిఁ దలకడచి బలము
పొదివె నయ్యోధముఖ్యుఁ ద్రతుత్తుఁ డవును
గదిసె నానహదేవుఁడె య గడిమి మెఱయ. 163

చ. కవిసిన దట్టకం పడకుకనులతోడఁ గృపాణపాణి యె
యవనికి దాటి యాతనిశరరావలి ద్రుంచుచుఁ గిట్టి తేరిపై
కి వడిఁ జలంబుమై నరిగి య కేళియపోలె శిరంబు ద్రుంచి పో
యె వెనఁ బొగడ్డ కెక్క ధరణీశ్వర యొండురథంబుమీఁదికిన్. 164

వ. ఇవిధంబున. 165

క. సుతుఁ డీల్లిన మద్రమహీ, పతి శోకకోధవేగభరితాత్మకుఁ డై
శితశరపరంపరల నుద్ధతిఁ బొండవనైనికులమృతం బడఁగించెన్. 166

శల్క భీమసేనుల గదాయుధము.

క. ఉరవడి రథిజనంబులఁ, దెరలిచి యేపారుతనదుర్తతేజ మెఱయ ను
దురగతిఁ గాంతేయాగ్రజ, నరదమునకుఁ గవిసె వాల్మీకములు నిగుడన్. 167

సీ. కనుఁగొని భీముండు య గనుల నిప్పులు, రాల శుండాలక్ష్మీబాలరంజి
తంబును రిపుసైన్యదైన్యప్రదంబును, నాత్మీయవాహినీహర్షకరము
నై శతధారామృహభుజగతిమా, ధరశృంగనమత సురదగ్ర మగుచు
నెనిమిదియంచలనెఁగుమెఱుంగుల, దారుణం బగుగదాదండ ముగ్ర

తే. రేఖ సారించి రాద్ర ముద్రక మండఁ, గదిసి మద్రాధిపునితురంగములఁ జదియ
మోడె నాతండు దోమరమునఁ దడియ, విపులవత్సంబు భేదించెరప్పవరేణ్య.

క. ఉరమున నాటినఘనతో, మరమును డాచేతఁ బెఱికిఁ య మారుతి మద్రే
శ్వకునూతు వై చె దానన, ధరణిని బోరగిలఁబడ సురదగ్రస్ఫురణన్. 169

మ. విరథుం డై పొలివోనిదర్పమున నగ్రవీరుండు ఘోరంపులు
ద్గరముం గేల నమర్చి తేజు డిగి దుర్ధాంతాకృతిఁ వజ్రభా
సురశక్తుండును దండచండయముఁడు య శూలోగ్ర ఫాలాత్ముఁడు
నరి సేయం దగువారు గాఁగఁ బొలిచెన్ య సంస్తుత్యనారంభతన్. 170

వ. ఇట్లవప్తంభవిజృంభితుం డైనయాసేనాధిపతిం జూచి యేచి భీముఁ డుద్దామరభ
నంబున నతనికినమ్ముఖంబుగా నడరినఁ బణవాదివాదిత్ర నిర్భరనినదంబులు సెలంగె
నప్పు డయ్యిరువాఁగు నిరువుర నేనికపోరు చూచువిధంబునఁ గనుఁగొనుచు గదా

1. గ. దోకలితములు. 2. జ. మోడ.

రణంబునకు శత్రుండు దక్కమారుతి నూర్కొనఁజాలు మేటిమగలు నివ్వడముడి
వెలి గా నివ్వద్రవతిమీదఁ గవియనట్టిజెట్టివిరుదులుం గలరే యనుచు నచ్చెరు
వొందు చుండ. 171

ఆ. మండల ప్రచారమహితాకృతులు గర్జ, నలుగఁ బొలిచి మాఱుమలసి అంక
లెనఁగఁ బోరి కమరి శ యేపారువృషభయు, గంబునట్లు వాద్యగవిని రధివ. 172

చ. మదమున నిమ్మొయింగదిసి శ మద్ర విభుండును భీమసేనుడుకా
గదలమెఱుంగు లాకనము శ గ్రమ్మగ నుదృటభంగిఁ ద్రిప్పి బె
ట్టిదముగ వ్రేయ నిప్పులు వ్రడిం దొరగించె సమగ్ర విస్తయ
ప్రదరవభంగు లై యవి వరస్పరఘోరవిఘట్టనంబునకా. 173

వ. ఇట్లు దొడంగి. 174

క. ధిక్కారంబులు చరణదభక్కారంబులును మెఱయ శ బలువు వెరవు పే
రుక్కును నెక్కుడు వేగము, నక్కజములు గా నుద్గ్రు శ లై పోరు నెడన్. 175

చ. వెరవున నంగముల్ నుసులకప్రేలులు వమ్ముగఁ దాకినట్లు ది
క్కరిరదన ప్రహరములఁ శ గంపము నొందక యుండుమేదిసి
ధరములఁ బోల్చు బట్టగునుదగ్ర పుమూర్తుల కిద్ద అందు ని
మృరభసంబు శౌర్యమువ్రటుత్వముఁ ద్రాసునఁ బెట్టినట్లుగకా. 176

వ. ఒక్కొక్కమా అబ్బున. 177

క. ఎనిమిదియడుగులకొలదిని, వెనువెనుకకుఁ పోయి నిగిడి శ వేగంబునఁ గి
ట్టినతగఘటకై వడి దాఁకునగంబులభంగి దోచుఁ శ గురుకులముఖ్యా. 178

వ. ఇట్లెఱంగునఁ జెనంగి నెత్తుట జొత్తిల్లినయంగంబులు పుష్పితకింశుకంబులఁ బోలఁ
బరిశ్రమంబు నొందియుఁ బొలివోవనిదర్పంబున. 179

—గదాయుధమున మార్కటఁ దెనకల్యునిఁ గృపుడు తొలంగఁగొనిపోవుట. —

క. ఇరువురును నందు నూడక, వెర వెడలినయొగ్రహముల శ వ్రేసినగద లొం
దొరులమెడలకెలఁకుల బ, ల్నరములు దాఁకుటయు వా రిశలం బడి రధిపా. 180

వ. ఇవ్విధంబున నమ్మహావీరులు మూర్ఖిలుటయు నుభయునై స్వంబులును హాహాకార
ముఖరు లై రట్టియెడఁ గృపాచార్యుండు శత్రుకడకుఁ దనరథంబు రయంబునం
బఱపించి. 181

క. వడియును గద విడువనియ, క్కడిదిమగని గుచ్చి యెత్తి శ గారవమున నం
దిడి తొలఁగం గొనిపోయెను, వడముడి దెప్పితియె నంత శ వసుధాధిపా. 182

వ. తెప్పటి లేచి చూచి సేవదేనియమ్మద్ర పతింబేరుకొనియుద్దండగదాదండమంసి
తం బైనకరంబునం బిలిచె నయ్యుద్ధతి నహింపఁజాలక సింహనాదంబుతోడఁ

1. జ. ప్రదరవిభంగు లై. 2. క. దాక సప్యమం గరి. 3. గ. సమయంబున. 4. గ. ట్టియెడఁ
దగఁబలు వడిఁ దా 5. సుధు లూడఁక.

దూర్యన్వనంబులు సెలంగఁ గురుభూవరుముందరినైనెనికులు రభనంబు గా నతఁ
డునుఁ గూడికొని తఱుముఁ గవిసినం గాంతేయగ్రజవగ్రభాగంబున రథికులు
చేకేతానపురస్సరు లై యార్పులు నింగి ముట్ట నయ్యునిలతనయుఁ దలకడచి వారిం
దలఁపడి పెనంగి రప్పుడు. 183

శా. ఆ కౌరవ్యవిభుండు వజ్రకఠినం శ బై యొప్పుప్రానంబు దీ
ప్తాకారోజ్జ్వలవృత్తి నెత్తి నిజస్యైన్యం బుబ్బుచం గ్రాలఁ గే
లీకల్పంబు గ మింట జంటమెఱుంగు శ ల్పిండం బ్రదీప్తక్రమ
శ్రీకాంతుం డగుచేకేతానుఁ బడవైతెం జావ జగ్గింపంగన్. 184

వ. ఇట్లు చేకేతానుండు వీతాంసుం డైనం గని కౌం డేయులు కోపాటోపంబున సైన్యో
పేతగతిం గడంగి కౌరవసైన్యంబుపైఁ బటుబాణంబులు గురియుచు నడరిన
శల్కుండు ధర్మపుత్రుని దుర్యోధనుండు ధృష్టద్యుమ్ను నమ్మహీపతి పనుప నశ్వ
త్థామత్రిగర్వులు మూఁడువేలరథంబులవారు వివ్వచ్చుని మహోత్సాహంబున
మోర్కొనిరి తక్కటియోధులుసేనయునవిర్యోధివరూఢినిగలయకా బెరయుటయు
నక్కజం బయ్యె నప్పుడు పెండ్మాళి యెగసి చూడ్కులు నిగుడ కున్నను సైనికులు
సింహనాదంబులు సెలంగం జేయుటయు బిరుదులు ప్రకటించుటయు బోధకం
బుగాఁ బోరిన పోరనఁదోరిఁగుళోణితం బాఠేణువు నడంచినఁ బ్రియం బంది యిరు
వాఁగును వ్రేయుండు పొడుపుఁ డనునెలుంగులు నింగి ముట్టఁ జెనంగునట్టియెడ.

చ. బరవన మొప్పు మద్రపతి శ సాండవముఖ్యునిమీఁదఁ గాండముల్
గురిసిన నాన్వచాలుఁడు నశకుంతితుఁ డై పడునాల్గుతూపుల
న్నరపతిమేన గుచ్చి యెలకనవ్వున నొప్పిన నమ్మహీశుపే
రురమున నాటె నారథికుఁ శ డొక్కనముజ్జ్వలబాణ మేడైఁజన్. 186

వ. నాటినం గనలి యమ్మునుజేంద్రుండు చంద్రసేనుం డనుతదీయచక్రరక్షకుండునిమి
నవనారాచంబులు సారథిమేననిగిడించె. 187

ఆ. అవుడు శినివరుండు శ ననిలపుత్తుఁడుఁ జేది,బలము శల్కుఁ దీవ్రభంగిఁ జూడువ
నాతఁ డాధనంజయగ్రణిఁ బటుతర,పంచమార్గణముల శ నొంచె నధిప. 188

క. విను మిరువదియేడమ్ముల, శినిమనుమనియు బృథంఁచెఁ శ జేదిరథికులం
దునిమిం దీవ్రశరోత్కర,మున నిరువదియేపురకా నశముద్బలభంగిన్. 189

క. కవలు దనమీఁద రయమునఁ, గవిసిన నిశితతరసాయకములను మార్చి
రవము సెలంగఁగ వారల,యవయవముల నినిచె నతఁ డ్రహంకృతి మౌఱయన్.

చ. కనుఁగొని ధర్మనూతి భుజ్యగర్వ మెలర్చుగ బెట్టుగిట్టి శ
ల్యునిమెయిఁ దీవ్రమార్గణనశముత్కరముం బరఁగించి కేతువుం
దునిమిన నాతఁ డాపతికిఁ శ దూఁపులవేడిమి సూపి వాయునూ
సునిఁ గవలకా శినిప్రవరు శ నొంచె వడిం బదియేసి యమ్ములన్. 191

దేవుండు గదయును బ్రయోగించిన నయ్యోధవరుండు వాని నన్నింటిని మింట
మెఱుంగు లడరు వెడదయములు పరఁగించిత్తుంచి యార్చినం జేర్చినరోమంబున
నాకృష్టానుజుండు సారథి మూడువాఁడితూపుల నవ్వీరోధి రెండుబాణంబుల బె
త్తేసినఁ గ్రోధదీప్తుం డై ప్రచండకాడంబుల నయ్యేవురను స్రుక్కించిన నీవుత్తుం
డతనిచేతఁ బాండవుత్తులు పొలియుడు రని తలంచె నట్లు భాసమానుం డైన
సేనాపతిం గని భీమసేనుండు సహింపక తెంపున బెట్టు గిట్టిన. 202

క. శినిమనుమఁడఁ గవలును దోడన యురవడి నడరి పొదువురటయు నగ్గలికం
బెనఁగె నతం డానలువుర, కనలుఁ గడంకయును సరకుగఁ గొన కధిపా. 203

వ. ఇట్లు పెనంగు చుండఁ బాండవాగ్రజుండు మున్ను దనచేతఁ జచ్చినచంద్రసేను
లోడివాని ద్యుమత్యేనుఁడల ద్రెవ్వ నేసినఁ జక్రరక్షకహీనుం డయ్యును బొలి
వోనికనలున శల్కయుండు నటలు వెఱికినం గోపించుసింగంబుచందం బై నమీరణ
సుతాదు లగుజోదులనలువురయంగంబులఁ దురంగనికరశరీరసారథినికాయనహీ
తంబుగా బహువిధవిశిఖంబులు పరఁగించి నెత్తురులు దొరఁగించినం గని యా
ధర్మవందనుండు విపాదంబు నొంది నిజాంతరగతంబున. 204

క. హరివచనంబు లనత్యంతఁ, బారయఁగ నేర్పు నొకొ మద్రభూపతిబాహు
స్ఫురణము భీమాదిరథిక, వరు లోర్వనియట్లు గాఁగ శ వ్రాతెడి దోడ్తోన్. 205

వ. అని తలపోసి తనబలంబునకుఁ జేయి వీచినఁ దోయధివీచివితానవిలానంబుచందం
బునఁ జతురంగంబులు శల్క్యపైఁ గవిసిన నాధైర్యధౌరేయుండు మందరనగంబు
లీలఁ గైకొని వారలం గలంచి పాంచాలపుత్ర ప్రభృతియోధప్రకరంబులనుపాండ
వాగ్రజునిం బరమసాంద్రతీవ్ర శరాంధకారంబునఁ గప్పి సింహనాదంబునేసిన. 206

క. దివిజగరుడఖచరాదులు, వివిధవచనరచన లెనఁగ శ వినుతించిరి శా
త్రవభీకరుఁ డగునమ్మ, ద్రవిభునిరణవిహరణములు శ ధరణీనాథా. 207

వ. ఆ సమయంబున. 208

తే. గురుసుతుండు పెనుఁబ్రాపుగ్రానరునిఁబొదివి, యధిప సంశ్చక్తులువివిధాస్త్రతతులఁ
గప్పి రతఁ డందఱను జండ్రకాండవిదళి, తాంగులుగఁ జేసె దోడ్లీ ల శయతిశయిల్లు

చ. తెరలక వారు వై పయి నుగ్రదీర్ఘనముద్ధతి గ్రమ్మి వాజుల
హరిని సిడంబుపైఁ గదియ శ నాతఁడు నేడ్పడ బాణవర్షముం
గురిసిరి కారవేంద్రమొనకకుం బ్రమదం బగుభూరభంగి న
పురుషవరాక్రమస్ఫురణ శ పార్థవన త్తమ కాన మెయ్యెడన్.

వ. ఇట్లు నవ్యసాదికిఁ జే యార్పరాకుండ దర్పంబునూపిన నాభూవరకుమారవర్యుండు
వీరాగ్రహనేకంబున విజృంభించిభల్లాధచంద్రక్షురికాముఖ నారాచ ప్రముఖ
విశిఖ పరంపరలు పరఁగింపవని యాపైనికులరథ్యంబులుగూల్చియుఁ గేతనంబులు

ద్రుంచియు బాణములు నటికియు బాణాననంబులు విడిచియు నూతుల గీటడం
చియు నరదంబులఁ జెక్కియు మైమలుపులు పొల్లు సేసియుఁ జామరంబులు దుని
మియు నాతవత్తంబులు రూపుమాపియు నెత్తురు లురలించియుఁ గండలు దొరి
గించియు నెమ్మలు వగిలించియుఁ గాల్గు ద్రుంచియుఁ జేతులు దునిమియు వ్రయ్య
లుగా వశంబులు నీటియు మగ్గంబులఁ జొచ్చియు మకుటంబులు డుల్చియుఁ
దలలు రాల్చియుఁ బ్రాణంబులు పీల్చియు రాద్రం బావహించినలయకాలరద్రుని
సంకీర్తనంబుచందంబు దోచె నప్పుడు రథివరసహస్రద్వితయంబు దెగటార
నవ్వాడిమగండు పేరడవి దహించుదావపావకునిచందంబున వెలింగె దదీయ
తేజోమహిమ సహింపక యుద్ధామగతి నశ్వత్థామ గదిసి యక్కవ్వడిం దొడరి
దురం బొనర్చె నందు. 211

సీ, అతఁడు పండ్రెండువారలమ్ము లాబీభత్సు, మెయి గ్రుచ్చి కృష్ణునిరమేనియందుఁ
బదివాడితూపులు ౧ పటపిన మదిలోన, నగించి యవ్వీరుఁ ౧ డలఁతినగవు
తోడ రథ్యముల నూతనునిఁ గూల్చి యాతని, తనువున నెఱతెగ ౧ గొనక నాటె
మూఁడుమార్గములుగ్రమునలంబు పరిఘంబు, నాతఁడు నిగిడింప ౧ నదియునదియు

తే. నన్నరుఁడు దోడతోడ నై ౧ బాటునిశిత
కాండములఁ ద్రుంచి పటుసాయక త్రయంబు
సొనిపె నవ్వీపుమేన మార్కొనియె నపుడు
గడఁగి యప్పార్థ సంశ ఘోరక వ్రజంబు 212

వ. అట్టియెడ. 213

—అథ సురభుఁ డనుపాంచాలకుమారుం డశ్వత్థామచే జచ్చుట. —

క. సురభుఁడు గురుసుతుపైఁ దన, యరదము వఱపించి యేయ ౧ నప్పాంచాలో
త్రరు నొకనారసమునకును, నెర సేసె నతండు గినుకయెనకం బెనఁగన్. 214

వ. ఇత్రైటంగున. 215

ఆ. సురభుఁ గూల్చి యతనిరయరదంబుపైకి నుద్ధరత సరిగి గురుసుతండు చండ
కాండనమితి నిగుడ ౧ గాండివి దాకి సం, శ వ్రకులకు సంత్రసం బొనర్చె. 216

వ. అయ్యవనరంబున. 217

క. కురువతి ధృష్టద్యుమ్నుని, యురవడి గద నిలువరించి ౧ యుద్ధతి మెఱయన్
శరపంచకమున నొంచెను, బరఁగించెను మఱియు నవత్రిబాణము లొడలన్. 218

తే. అతఁడు డెబ్బదియమ్ముల ౧ నతని నొంప, నన్నరేద్రుండుఁ జేడ్చడ ౧ ననుజనమితి
బలయుతంబుగనడరియ్యబృలియుమీఁదఁ, గురిసిర శ్రుశ శ్రుంబులుగ్రనరవరేణ్య.

క. ఆ పాంచాలో త్రముఁ డుద్దీపితకోపుఁ డయి వారిఁ ౧ దీప్తరశరా
టోపంబునఁ గలఁచె రయం, బేపారఁగ నాత్మసేన ౧ కేడ్డఱ మెఱయన్. 220

- చ. కృపకృతవర్మలం గడిమిఁ శ గిట్టి శిఖండి ప్రభద్రకుల్ మహా
గ్రవువడి దోషుడంగ భుజగర్వము నూపిన నాబలాధ్యులుం
గుపితమనస్కులై బలువుఁగోల్తలఁ బేర్చినలావు చెవ క
య్యపువెన వేపు దాల్చి సరి శ నచ్చెరుపాలున ముంచెఁ జూపఱన్. 221
- వ. అప్పుడు శల్వుండు యాధిష్ఠిర భీమసేన నకుల సహదేవసాత్యకి ప్రముఖులపైఁ బటు
బాణంబులు గుప్పించి నొప్పించిన. 222
- క. నకులుండు రభసంబున నా, యకదశక మతనియురంబునందుఁ జొనుప న
భ్రుకుటి యగుదు నయ్యల్లునిఁ, ద్రికాండముల నొంచి యతఁడుగ్రదీసిం చె నృపా.
క. తక్కిటినలువురు వొదిలిన, నొక్కొకనికరీరమున మృహోగ్రాస్త్రంబుల్
పెక్కులు వెనఁ బఱపి మవం, బెక్కి నకులుధనువు దునిమె శ నిషునహితముగన్. 223
- వ. ఇట్లు శల్వుండు విజృంభించినఁ గోపించి. 225
- మ. నకులుం డొండొకచాప మెత్తి పటుబాణశ్రేణిఁ బర్వంపఁ గీ
చకవిఘ్నంసి నిగిడ్చె షష్ఠిశరముల్ శ శైలేయుఁ డుద్దీప్తనా
యకముల్ దొమ్మిది యేయ ధర్మసుతుఁ డీరైదమ్ములమ్మద్రనా
యకుపై నన్నియుఁ బిన్నితమ్ముడును దో శ డై నాట నాటెం గడున్. 226
- తే. అతఁడు వెన నవనప్రతిశతిశిలిము, ఖముల సాత్యకి నొంచి మూర్ధణముతోడ
ధనువు ద్రుంది రథ్యమ్ములశరణిఁగూల్చి, వదిపదుల్ బలుఁమాఁపులగపఱపె మేన.
క. ఇవ్విధమున శిసివీరుని, క్రొవ్వు చెఱిచి పాండుపుత్రకులబాణంబుల్
నివ్వటిల నీక నలువుర, నవ్విరుఁడు నొప్ప సేసె శ నద్భుతభంగిన్. 228
- ఉ. పాండవు లట్లు మద్రపతిరబాణములం దెరలంగఁ జూచి తా
నొండొక తేరికెం జని స్రముద్ధతి సాత్యకి దాఁక నాతనిం
జండతర ప్రచారణవిశళారదుఁ డై వెన వారు గూడి యు
ద్దండత నూపి రక్కజపురదర్ప మెలర్పఁ బెనంగె నాతఁడున్. 229
- ఉ. ఏవురతోడ నట్లాకడ శ యేచి పెనంగుటఁ గౌరవేంద్ర యా
ధావళి చూచి కూడికొని శ యారథికోత్తముగాధవిక్రమ
శ్రీ విలసిల్ల నంప పెనుఁజేకటి యాకన మెల్లఁ గప్పఁగాఁ
జేవయు లావుఁ జూపుటయుఁ శ జేడ్పడి రాప్రతివీరు లందఱున్. 230
- వ. సేనయు నొక్కమ్మడి నద్దిక్కు దఱిమినం గని కృష్ణాష్టసులు నిజసైన్యంబు నమ
స్తంబు నేకముఖంబు సేసి మార్కొని రాసమయంబునఁ గిరీటి కృపకృతవర్మ
లను సహదేవుండు సాబలుని ద్రావదేయులు గొందఱురాజులను శిఖండి యశ్వ

త్థామను భీమసేనుండు సుయోధనునిఁ దాఁకఁ బాండవాగ్రజుండు దనకు నకు
లుండు బాసట గా శల్యు నిలువరించెఁ దక్కునుం గలయోధులుం దక్కటైనైని
కులుం దలఁపడి క్రమంబున నెల్లబలంబును గలయక బెరసె నిట్లు నూత్నాని
యంతంతకు రణంబు నమ్మర్దవాణుం బయ్యె నత్రతీ నమ్మద్రపతి రాద్రంబు
యాపు దాల్చిన తెఱంగునం బొంగి పాంచాలయాదవాదిరథికవరులకును బాండు
కుమారులకును వారింప, గొలఁది గాక రథచిత్రగతులు మెఱయు నెక్కడఁ
జూచినం దాన యె నానావిధవిశిఖవితానంబుల నంబరభాగంబు సంపిహితంబు
సేసిన మధ్యందినగతం బయ్యును మూర్తాండబింబంబు దోవకయుండె నట్టియొడ.

సీ. కరులఁ ద్రుంచెడువేళ శ్రీ గిరులఁ దున్నాకునం

క్రందనుకైవడి శ్రీ గానవచ్చు

నరదముల్ దెరలించునప్పుడు పఱమొగుల్

విరియించుబలుగాడ్పువిధము మెఱయు

హయములఁ జెండాడ శ్రీ నరుగుచోట్లను లేళ్ల

గమిఁ గిట్టుకోల్పుల్లికరణి యెలయు

భటులకు నరుగుచోఁ శ్రీ బస లేని పెనుఁగాన

దరికొనుచిచ్చుచందంబు గలుగుఁ

తే. గసి మనంగినయంతకుకరణి యంత్య

కాలరుదునిదర్ప మ్రకాండమృత్యు

ముఖము నుగ్రభావము దోచునమునయు వీర

నమితిఁ దెగటార్చునప్పు డాశల్యునందు.

232

వ. ఇట్లు విజృంభించి యత్యద్భుతవిక్రమంబున నుల్లసిల్లునమ్మద్రమహీపతి సుభయ
సైన్యంబులజనంబులు ప్రశంసించి రంతకంతకు నగ్గలం బగునగ్గలికఁ బెనంగి
యతండు భల్లాదికాండవరంపరులు పటురయంబునఁ బరంగించువరమాభీలభంగికి
నోహటించి ధర్మజుమోహరంబు దెరలి మరలి పఱవం దొడంగిన నన్నరవరుం
డదల్చి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు మని నివారింప నిలువదయ్యె నయ్యుధిష్ఠిరుండు
పౌరుషంబుపింపునఁ దెంపు సేసి మామా యని పేరెలుం గెత్తి యాశల్యునిఁ
దాఁకి దర్పంబు సూపినం జూచి మగుడ నిగిడి సేన పోరికిఁ బురికొనియె నప్పుడు
పాండవాగ్రజుండు దమ్ములను దొరలను దనచాలికిఁ బిలువం బంది వారలతో
నిట్లనియె,

233

చ. అమరనదీసుతాదు లగునక్కడివీరుల మీర లందఱుం

గ్రమమునఁ బిల్కుమార్చి భుజ్యగర్వము సూపితి లేను శత్రుసై

న్యమథనకల్యు శల్యుఁ దెగటార్చెద నా కిది కృత్యమీ సము

ద్యయ మనివార్య మై నెగడునట్టి తెఱంగు వినుండు చెప్పెదన్.

234

వ. నాతేరికి నకలుఁడును సాత్యకియు నలవటను సహదేవుఁడును ధృష్టద్యుమ్నుం
డును డావటను గావలియై రావలయు వెనుకం గదిసి విష్వచ్చుండును ముందటి
కలన మొనసి వడముడియును నడచునది యింత యేమిటి కన వలదు న న్నొండె
నతం డతని నొండె నేను నమయించుట యవశ్యంబు¹ను గలుగం జూచితి నిట్లు
తెంపు చేసి యమ్మద్ర పతి మాక్కొనునాకు దుర్దమప్రయత్నంబు కర్తవ్యంబు
కృపకృతవర్మాశ్వతామసాబలనుయోధను లయ్యోధముఖ్యు రక్షింపం జేయు
వరాక్రమంబునకు మీరు ప్రతివిక్రమం బాచరించుచుండ నుద్దీర్ణం బగుమదీయ
బాహుపాలవంబున నమ్మేటిమగని గీటడంగించువాడ నని పలికిన నారథివరు
లును దక్కునుగలవార లమ్మానవపతిపూనికి నగ్గించి యతనిరథంబు నవిశేష
కల్పితంబు నేసి యతండు సెప్పినతెఱంగున నశ్నద్ధులై సముద్ధతిం దేజరిల్లు
టయుఁ దత్తైస్యం బుత్పాహదీప్తం బై కడంగినఁ గరిఘంటారవంబులును రథ
నేమినిన్వనంబులును దురంగకింకిణీకృణనంబులును సుభటసింహనాదంబులును
నిస్సాక్షాదితూర్వనినదంబులును బెరసి యంబరంబుఁ బిక్కటిల్లఁ జేసె నివ్విధం
బున యుధిష్ఠిరుం దుదృఢుం డై యారవడించిన.

235

శ్లోక శల్క ధర్మసంపదము ద్వంద్వయుద్ధము.

క. కురువిభుఁడు దనదు² మొనలకు, బరవన మొప్పుంగ మద్రవతి మును శౌర్యో
ద్ధరుఁ డయి కడంగ నడరి య, వ్యరూఢిని దాకె ధరణి శ వడవడ వడకన్.

వ. అట్టియెడ.

237

క. పులులు దలఁపడినయుబ్బును, బలుపును దోవంగ మద్రవతిధర్మసుతుల్
తలఁపడి యొండొరువులపై, నలఘుప్రదరములు పఱపి శ రథిరయమునన్.

238

వ. వారి నాలోకించి యుభయసైన్యంబులు విజృంభించి నంరంభంబునం గలయకా
బెరసినఁ గ్రందుకయ్యం బయ్యె నందు.

239

ఉ. నీ తనయుండు సింహకమగ్రనీయతరం బగుభీమునుల్లన
తేతన మర్ధచంద్రశరశీప్రహతి³ మణికింకిణీని
దాతిశయంబుతోడఁ బహునట్లుగ నేసి శరానవంబు బల్
వాతిశరంబునం దునిమె శ వారివరూఢిని యే వడంగఁగన్.

240

చ. అతండు ప్రదీప్తకోపముఖుఁ శ డై పాశక్తై నురంబు వైచినం
బతి యరదంబుపైఁ బడియె శ బల్వగుమూర్ఖ మునింగి యప్పు డా
యతథను వెత్తి నూతుతల శ యక్కురుఘస్మరుఁ డేసె డొల్ల వే
గ తొలఁగ నీడ్చుఁ దేరు దురద్రగంబులు మూక గలంగి సొం పఱన్.

241

క. కని యశ్వతామయుఁ గృపుఁడును గృతవర్ముఁడును నెక్కుశ్రమబరవసమునన్
మనసేనకుఁ దలమిగిలిన, మనుజేశ్వర కవిసెఁ గ్రీడి శ మద మెలరారన్.

242

1. గ. విచారించితి. 2. జ. మొదకును బరవన మొనఁగంగ.

- క. అమ్మభిమున నమరము రా, ద్రమ్మ పెనిచె మద్ర విభునిఁ శ్ర దలకడచి యనీ
కమ్మ బహులాశ్రుతేశ్రుచ, యమ్ముల ధర్మజునిఁ బొదివె శ్ర నత్తుగ్రము గన్. 244
- వ. పొదివిన నయ్యుధిష్ఠిరుండు.
- చ. అరదముచి త్రనంచరణ శ్ర మక్క జ మై విలసిల్లఁ జేరులుం
గరులును ఘోటకంబులును శ్ర గాల్బలముం దనచేతఁ గూలఁగాఁ
బొరలఁగ మేదినిం దునియ్యప్రోవులుగా రుధిరంపుకొంపి బ్రుం
గ రణవిహారముం జలిపె శ్ర గౌరవనాథ యనేకభంగులన్. 245
- క. నరులు ¹మ్మదు వితఁ డనంగఁ, బరఁగుయుధిష్ఠిరుండు శత్రుబలముల కతిని
మ్మరుఁ ²డయ్యె నపుడు సుర ల, చెచ్చెరు వందిరి చూచి ద్రోణశిక్షఁ బొగడుచున్.
- గ. మునుము బయ లైన నలిఁ జే, ర్చినయమ్మునుజేంద్రుమీఁద శ్ర శిరవిశిఖము లే
పున నిగిడించుచు శత్యుండు, దనరుభుజాబలముతోడఁ శ్ర దఱిమెం బెలుచున్.
- క. అష్విరునివాలంపఱి, క్రొవ్వు నడఁచి తనదునంపగ్గోల లడరఁగా
నవ్వసుధాధిపుఁ ³డల్లని, న వ్యోలయఁగ మాఱుకొనె ఘృణారహితుం డై.
- వ. ఇవిధంబున మాకొని ధర్మజమద్రపతులు నిజశంఖంబులు పూరించిరి ఖేరీ
ప్రముఖతూర్యస్వనంబులు నింగిఁ బొంగారఁ జెలంగె నయ్యురువురు నొంజొరుల
పైఁ జండకాండవరంపరలు పరఁగించి తనువులనెత్తురు లురలించి పూచినబూరు
వుల పొలుపు దాల్చి రట్టియెడఁ గనుంగొనుజనంబులు. 249
- చ. వెరవును లావుఁ జేవయును శ్ర వీరల కారయ నొక్కరూప దు
స్తరభుజశక్తి ధర్మజుండు శ్ర శత్యునిరూ పడఁగించి యివ్వసుం
ధరఁ గొను నొక్కో నేఁ డితనిఁ శ్ర దా నమయించి నమస్తమేదినీ
శ్వరుండు గఁ జేయ నోవు నొకొ శ్ర శత్యుండు కౌరవరాజనందనున్. 250
- వ. అని నందేహాదోలాయమానమానసు లై రవ్వుడు. 251
- తే. మద్రపతి ధర్మజునివిల్లు శ్ర రా ద్ర మెనఁగఁ
ద్రుంచి నూఱమ్ము లేసి యుగధురతఁ బేర్చె
నతఁడు వేటొక్కధను వెత్తి శ్ర యలనిధనువుఁ
దునిమి వెన నేసె మున్నూఱుతూఁపు లధిప. 252
- ... విరఘఁ డయినశత్యుని శక్యతామ తనరథముపై నిడికొని పోవుట. ...
- ఉ. తోడనె తేరివాహములఁ శ్ర ద్రుంచి మదంబున సూతుప్రాణముల్
కీడయపాలెఁ బుచ్చికొని శ్ర కేతువుఁ గూల్చిన సేన విచ్చెఁ జే
యాడక యున్నశత్యుని రక్తయంబున నాత్మరథస్థుఁ జేసి వె
గ్గిడునఁ బొంద కుండఁ దొలఁగించెను ద్రోణసుతుండు భూవరా. 253
- వ. ఇట్లు శత్యుండు సమరవైకల్యంబు నొందుటయు ధర్మనందనుం దార్చి పేర్చి త

ద్వలంబుఁ దఱిమి నంతనమ్మద్ర పతి యొండురథంబు గల్పించుకొని కడంగి యా
కాంతేయాగ్రజుడై గంకవత్తంబులు నిగిడించుచు నిగిడినం గని యదైనఁ జేయఁ
గలసై నికోత్తములు సరభసంబున నయ్యోధవరు నెదుర్కొని రప్పుడతండు సాత్య
కిఁ బదిసాయకంబులను భీమసేనకలనహదేవుల శరత్రయంబులను సుక్ష్మించి
యొక్కుడుమదంబునం బాదలినయంగంబులతో నలిరేగి మఱియు నప్పుడు పొగ
డం దగి యుండె నాకర్ణింపుము. 254

సీ. కమలాకరములీలఁ శ్ర గలఁచి యాడెడుగంధ,దంతావళమునముగ్ధందండతయును
దర మిడి మృగనమృతకర్మము ఘోరంబు గా, వధియించుకంతీర్యవంబునేపు
నీరసారణ్యంబు శ్ర నిర్భరాటోపతఁ, గాల్చుదావాగ్నియగ్రక్రమంబు
ప్రకటవిక్రాంతిఁ బురత్రయంబును నమ,యించుఫాలాక్షునియే డైతయును
ఆ. ¹బోల్చు బట్టు లయ్యె శ్ర భుజగర్వశౌర్యప్ర,తాపదుర్దమప్రకోపములకు
మద్రవిభుఁడు గోలుకమనఁగి శాత్రవసైన్యహానకేళి నలుపునవనరమున. 255
వ. ధర్మనందనుం దల మిగిలినచతురంగంబుల నవ్యధంబున వినిహతంబులు నేసి
యమ్మహీపతిడై గవిసినం గని కవలును నై నేముండును భీమసేనుండును దోడ
నడువ నతం డమ్మేటిమగని మాల్కొని పటుమార్గణంబు లురంబున నించి
నొంచె నప్పుడు కురువిభుండు పనువ మన సైనికులు దలమిగిలి శల్యునికిఁబ్రావయి
యప్పవనతయప్రభృతులతోడఁ బెనంగి రతం డాపాండవాగ్రజుమేనఁ జండ
కాండనప్తకంబు నినిచిన నజ్ఞననాథుండు నవనిశితనారాచంబు లవ్వీరునంగంబుల
నాటించె నిట్లు దలఁపడి కొలుపులులపోలికఁ బేరేనుంగులతెఱంగున బలుసింగం
బులచందంబునం బోరి యొండొరుల నొప్పించి రప్పుడు. 256

సీ. శల్యుండు బలునార్యసము పాండవాగ్రజ, నురమున నాట నశత్యుగ్రదీప్త
ఘోరనారాచ మ్యాకుంతీసుతుం డేయ, నతఁడు మూర్ఖుల్లిన శ్ర నలరే ²నధిపుఁ
డమ్మద్రపతి తేజి శ్ర యలుకఁ గెంపారెడు, కనుఁగవతోఁ జండకాండ మొకట
నయ్యుధిష్ఠిరు నొంప శ్ర నాతండు పసిడిమై,మఱు వాఱుకూపుల శ్ర నటికివైచి

తే. వాఱురమ్ములు దొమ్మిది శ్ర వక్షమున ని
గుడ్చ నయ్యోధవరుఁ డతికూరభల్ల
యుగళఖండితచావుఁ జేరయుండును నొండు
ధనువుఁ గొని యవ్యభుండు దశత్రువు సింఁచె. 257

క. బాసట యై భీముండు పెల్లెసెను మద్రపతి నాతఁ శ్ర డిరువురతోడఁ
జేసెం గయ్యము గృపును,వ్యాసీతవిక్రమముతోడురపాటు గలుగఁగన్. 258

వ. అట్టియెడఁ గంకటాంతరంబు ధరియించి కడంగి. 259

ఆ. మద్రవిభుఁడు ధర్మమారుతసుతులమై,మఱువు లుఱక నటికి శ్ర మార్గణములు

- దొమ్మిదింట రెంటు ౧ దూటులు సేసె దోర్లండములు ప్రదీ ప్రసన్నుడగుచు.
 క. ఆలో ధర్మజాసారధిఁ, గూలఁగఁ గృపుఁ డేయ మద్ర కుంజరుఁడు భుజా
 లీల మెఱుఁచుంగ హయము, ల్పాలుగు నొక వేల్చిడిని నిల్లం బడవైచెన్. 261
- వ. ఇవిధంబున విరఘం దై యమ్మహాకాంతుం డంతర్గతంబున. 262
- క. గెలుపుము శల్కుని నీ వని, పలికి ముకుందుండు నన్ను ౧ బనిచినవాఁ డ
 ప్పలుకులకు ననత్యత్వము, గలుగఁగ నేర్చునొకొ దైవస్థుటనబలమునన్. 263
- వ. అని శంకించియుఁ గొంకువోవక యజ్ఞగన్నాథువచనంబునకు నన్యథాత్వం బేల
 గలుగు నని యద్వైపునిం దలంచి యామూల యమోఘంబు గావలయు నని
 ప్రార్థించి వెండియు. 264
- చ. స్ఫురితషడర్థనేత్రునిఁ ద్రిశూలసముజ్జ్వలు నిర్గుణుఁ గుణా
 దరసముపాత్తముఁ రిఁ గలిగిత ప్రభవస్థితిసంపూర్తిక్రియా
 నిరతి¹వివ రిత త్రిభువనముహానియుని దైత్యమర్ది న
 ప్పరుషవరుం జతియ్యజ్ఞ విభుత్వమహాన్నతు నాశ్రయించెదన్. 265
- తే. భండనము సేయునకునగ్గిభాగమునఁ బ్రచండశూలోగ్గిహస్తుఁడై శత్రుకోటి
 గీటడంచుచు నేఁ జూడఁ ౧ గేలి నలుపు, దేవు జయసిద్ధికై నన్నుఁగింతుభక్తి 266
- వ. అనుచుఁ బురుషోత్తమునిఁ జిత్తమున నిలిపియున్నతం బైన పూర్వకాయంబుతో
 మందప్రకారంబున మార్గణంబు లమ్మద్రపతిదెన నిగిడింప నతఁ డది బెండువడుట
 గాఁ దలంచి తఱిమి యతిముఱి శరంబులు గురియుటయు నప్పుడు. 267
- చ. పవనసుతుండు విల్ నటికి ౧ బాణయుగంబున మేను నొంచి శా
 త్రపులు దలంక నారథికుర్రధ్యములన్ ధరఁ గూల్చి సూతుకం
 కవిదళనం బొనర్చి ప్రకటస్ఫురణంబునఁ గంకటంబు భ
 ల్లవిరతి ఘోరనంపాతి నిల్లం బడ నేసె రయం బెలర్పఁగన్. 268
- వ. ఇవిధంబున. 269
- క. విరఘుండు నచాపుఁడు వ,ర్మరహితగాత్రుండు నై నశమద్ర విభుఁడు భా
 సురఖడ్గచర్మశోభిత,కరుఁడై తేరు డిగి కన్నుఁగవఁ గెం పారన్. 270
- మ. జముచందంబున నేచి ధన్యుఁడుపై ౧ సంరంభదుర్దాంతద
 ర్పమునన్ వే కవియంగఁ జండబలమర్యాదుండు భీముండు ద్రుం
 చె మదం బారఁగ వాలునుం బలకయున్ ౧ శిఘ్రత్వసంపీప్రుఁ డై
 తమది క్కార్ములుఁ దూర్యనాదములు నశత్యంతంబు శోభిల్లఁగన్. 271
- వ. అమ్మద్రపతి నేర్పును జేవయుం గలవరిడనంబులు చేర్చఁ గంకటగదావంశం
 బులు ధరియించి యుధ్విగూఢాద నురవశి నడరె నప్పు డప్పాకవాగ్ర
 జనకు బాసట యై సాత్యకిఞ్చప్పమృమ్మ శిఖండిద్రావదేను మాద్రేయు లేయు

సాయకంబులు సరకుఁగొనక గదం జిత్రంబుగా జసియును వడముడివిక్రమంబున
దవులంబడక నిగిడె నశ్వనూతరహితం బగుగధంబుపై నున్న యన్న రేండ్లండు
తన దేనకు సింహచంక్రమణత్వసుందరుం డై వచ్చునప్పడు నాలోకించి నక్కోధం
బైనయవప్టంభంబున నుద్దీపితం డై. 272

క. ఇతని నమయింప నయ్యుచ్యుతుండు ననుం బనిచె నాకు శ నొనరించినపా
లితం డని తలంచి మొగ ము, గ్రత నొందంగ శ క్తివీఁడంగనుఁదోయిలయన్. 274

వ. హృషీ కేసు నుద్దేశించి. 274

ఉ. నీదెన నాదుచి త్తమున శ నెక్కొని యుండెనుభ క్తి భద్రనం
పాదిని గావు టచ్చెరువె శ భక్తజనాభిమత ప్రదానవి
ద్యాదులతత్వ మేర్పడ జరయం బొడఁగూర్పుము దేవ సం శ్రి తాం
హోదళనంబు నీకు వ్రత శ ముల్లము నాపము నిల్పు మి త్తతీన్. 275

వ. అని హృదయంబునఁ బ్రార్థించి యప్పారీవో త్తముండు. 276

ఉ. అచ్చపుభ క్తికా మతిఁ బ్రియంబున నొందినఘాలలోచనం
డిచ్చినఁ బ్రీతియోగమును శ నెక్కు-సుభ క్తియు నానహిల్లఁగా
నిచ్చలు గంధపుచ్చముల శ నిష్ఠమయిం బరిశోభితార్చనం
బిచ్చుమఁ దాను గొల్ప నుతి శ కెక్కినయమృతహానియశ క్తికెన్, 277

మ. ప్రణతుండై రభసోదయాభినవవర్షస్ఫూర్తి శోభిల్లు మ
¹నృణిదండద్యుతిమంజరీస్ఫురణము శ స్సంశోభిఘంటావటు
కన్యనంబుఁ రిపుసైనిక ప్రకరదృశకర్ణవృథు జేయ భీ
వణరేఖం ²బగువానిఁ బుచ్చికొని చంకచన్మృష్టివృష్టువృత్తిన్. 278

వ. అభిరామభీమాకాయండై. 279

తే. నరయుకిసుకఁ బెన్పెడఁడ యై శ నిప్పు లురలు
కన్నుగవ శల్యుఁజూచిన శ నున్నయునికి
నలండు నీఱు గా కుండుట శ యరిది యయ్యె
మాకుఁ జూడంగ నప్పుడు శ మనుజనాథ. 280

వ. ఇట్లు రాద్రోదేకంబునఁ బుర త్రయవాహదోహలి యగుకూలాయుధులీల దోచ
దుర్నిరీక్షుం డై. 281

ఉ. ఘోరతర ప్రకార మగుకూంచితబాహునిలాస మొప్ప వి
స్తారము వింత యాసురము శ సారతరంబు గఁ జూచి వ జ్రహా
రారుచినన్నిభ ప్రచురగ్రస్మలు పర్వంగ బిట్టు వై డె న
ద్దారుణశ క్తి నవ్విభుఁ డువా తనమత్కృతకల్య శల్యునిన్. 282

తే. అట్లు పాండుభూపాలకురన గ్రసుతుండు, మద్రనాథునివైచిన శ రాద్రమెనఁగ

గంకటమునూటి వతుంబుగదచి వెన్ను, నెడలిచనియమ్మహాశక్తిపుడమిజొచ్చె.

... ధర్మరాజు శక్తి ప్రయోగించి శత్రుని జంపుట. ...

వ. ఇట్లు శక్తి బేడిదంపుటరవడి నుచ్చి పోయిన. 284

చ. తీతిమున ముక్కునం జెవులఁ శ గన్నుల నొల్కెనురక్త మంగ మా
పుత్రము గఁ జేయఁగా నతఁడు శ బోరగిలం బడియొక ధరం గర
ద్వితయము సాచి ధర్మజునిరదిక్కు శిరంబుగ వజ్రదారుణా
హతిఁ బడుభూరిభూధరమృతాత్మశృంగముభంగి భూవరా. 285

ఆ. భూమిమీఁద నిట్లు శ బోరగిలం బడి, ముద్రనాథుఁ డొప్పె శ మానవేంద్ర
తేమయరమునందు శ లీలమై వ్రాలిన, ప్రాణనాథుఁ డబ్బు గాఁగ. 286

ఆ. ధర్మనంగరమున శ ధర్మజుచే జచ్చి, పొలిచెఁ జూడ మద్రభూవిభంఠు
విధియతంబు గాఁగ శ వేలిచి విడిచిన, నాటి యున్నయగ్ని శ ననుకరించి. 287

మ. కని శత్రువుజుఁ జేచి ధర్మనుతు నుగ్రస్ఫూర్తి శోభిల్లఁ దాఁ
కిన నాభూపతి చిత్రచాపధరుఁ డై శ కేళీనమప్రక్రియ
ధనువుం గేతువుఁ ద్రుంచి తోడన నముగద్యద్ధిస్తభల్లాహతిం
దునిమెం గుండలకాంత మైనశిరము శ దుర్దాంతదర్పంబునన్. 288

వ. ఇట్లు శత్రువుఁడు సోదరసహితంబు గా బడినఁ బాండవసైన్యంబుజనంబులు వృత్ర
వధం జూనరించుపాకశాసనుఁ బ్రశంసించుబృందారకులట్ల ధర్మనందను నగ్గించి
రమ్మొగ్గరంబునం దూర్జునినదంబులు సింహనాదంబులుఁ జెలంగఁ గలంగి కురు
సేన విఱిగి పఱచినం బోసక పొదువుం డనుచు సాత్యకి వెనుకొనుటయుఁ గనుం
గొని కృతవర్ముండు మూర్ఖునియె నయ్యాదవసింఘులరణంబు దారుణం బయ్యె
నందు. 289

నీ. కృతవర్మ సాత్యకి శ నతిశితశరదశక్తమున నొంచి తురంగశ్రమముల¹యుబ్బు
నుడిపి విల్లునుముట్రయును నొందువంట న, బృలియుఁడాతనిమేనఁబడిమెఱుంగు
టమ్ములు వజపి ర్శభ్యమ్ముల నరదంబు, సూతుని నఱికినఁ శ జూచి కృపుండు
దనతేరిపై బెట్టుకొని తొలఁగించె న, వీరుపోరికి మూఁక శ వెఱచి పఱచె

తే. గడఁగి వెనుకొన్నపాండవోత్కరమునొకడ, నిలువరించెనుద్దండుఁడై శనీతనూజుఁ
డంత వేటొక్కతేరెక్కి శ యరుగుడెంచి, తాఁక హార్దిక్యం డరిసేన శ తల్లడ్చిల్.

వ. ఇట్లెదిర్చినఁ బేర్చినయలుకఁ బాండవాగ్రజుండు కృతవర్మునిఘోటకంబులను గీ
టడంగించినఁ గురునందనుం డాహ్వాదికనందనుని నిజస్వందనంబున నిడుకొని య
వ్వలికిం గొనిపోయె నప్పుడు కృపాచార్యుండు గదిసిన నయ్యధిష్ఠిరుం డాఱమ్ము
లెమ్ములం గీలింప నతండు పదాఱుతూవుల నాభూపాలునిఁ దదీయతురంగంబుల
నేసె నానమయంబున. 291

తే. భద్రకరి నక్కి చామర్య ప్రకరవీజ

నములు ధవళాతవ త్రవిభృయనమృద్ధి
యశీకయిల్ల సైన్వోత్సాహ శ మావహిల్లః
బాలిచె నెంతయు భవదీయపుత్రుఁ డభివ.

292

— శేల్యవర్ణము లొక్కపెట్ట భస్మరాజుం జుట్టు ముట్టుట. —

ఉ. అమ్మనుజేంద్రముందటికి శ నార్పులతోఁ జనుదెంచి శేల్యజు
ట్టములు సత్వరమృగం గర్జనగి యనేకులు వీరయోధు లు
గ్రమ్ముగ వీకఁ డేరులు పొగడ్తకు నెక్కంగ దీప్త మైననో
పమ్మన నేచి పాండవులపై నడరం గని పేరెలుంగునన్.

293

వ. అన్నరనాథుండు.

294

తే. మీర¹లెవ్వరు వడిదలగ్మిగిలిచనంగ, వలదునామ్రాలబలుపారి శ నిలువుండనియె
వారు నిలువక పాండవబలముచేవ, దఱుంగఁ జొచ్చి యుధిష్ఠిరుఁడాకి రధివ.

వ. ఇట్లు చలంబున నవ్విభుండు దలఁపడి వివిధాశ్రుంబుల నొప్పించినఁ గవ్వడియును
వడముడియుఁ గవలును ద్రావడికొడుకు లేవురును గోవిందుతమ్ముండును
ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియును జండరయంబున నుద్దండచతురంగసమేతు
లై యారధికులఁ బొదువుటయును వారు వీరోద్యోగంబున సైన్యసాగరంబున
నున్నదమకర ప్రకరంబులవిధంబున విహరించి రట్లు పాండవసేనాతో భసంపా
దు లగునాజోడులయాటోపంబు విలోకించి గాంధారవతి గాంధారేయు నాటో
కించి.

296

తే. మద్రవిభువారిసమ్మయ్యమా ర్తురాగి, కొనఁగఱవనకునుపేఱింపఁ శ జనునెయనుడు
నలేడు నామాట వినక వారరరిగి రేమి, సేయువారము చెప్పు మార్చిత్య మనియె.

వ. అని నన్ను నాపరివారంబును రక్షింపను దగ నెఱింగింపను నర్హుండ వీవ కావె
యనుమాట లాడిన నతండు ప్రీతుం డై బలవరిచాలనంబును గర్జంబు సెప్పుట
యును దనపనిగా మనంబునం బూని యవి దోఁచునట్టియుచితవచనంబుల
నవ్వసుమతీపతికిఁ బ్రియం బాపాదించి.

298

చ. వినుము నరేంద్ర సైనికులు శ విక్రమలీల నరాతిసేన సా
చ్చినఁ బతి గావ కున్న నుపగజీవులు మెత్తురె యన్నఁ గాతుఁ గా
కని బహుతూర్యనాదములు శ నార్పులునుం జెలఁగంగఁ ద్రోచి య
జ్ఞనపతి వీకమై నడరె శ సైన్యయుతంబుగ నత్వరంబుగన్.

299

క. అంత ధనంజయకిమ్మి, రాంతకముఖయోధవరమృహస్త్ర ప్రకరం
బంతకుకడ కనిచెఁ బరి, శ్రాంతం బగుమద్ర నాథురధిక చయంబున్.

300

వ. ఇవ్విధంబున.

301

- మ. అడలం గీటడగించి పాండుసుత సైన్యం బుచ్చి వై గ్రమ్మినం
గురుభూనాయక సేన నొచ్చి కలయం శ్ర గూర్క ధర్మ గుంపు లై
తిరుగం బాజంగ జొచ్చె విచ్చె మరలక శ్ర దిగ్భాంతి వాటిల్ల న
త్వరతక నల్లడ బాటె నవ్విభుడు గర్వం బేది వెల్వెల్లంగన్. 302
- క. మనవారి కవుడు భీష్ముని, చనుటయుఁ గోదండగురుని సమయుటయును గ
ర్హస్థిపాలియుటయును గ్రా వై, మనమున ¹వెనుఁబాటు గదిరె శ్ర మనుజాధీశా. 304
- వ. అప్పు డదిక్కు జనంబులు.
చ. ధరణికి నింక నాయకుడు శ్ర ధర్మతనూజుడు నేడ వశ్యముం
గురువతి గూట వెవ్వగలకళం గురు రయ్యెడు నాంబికేయుఁ డు
ద్ధరు లగుపాండునందనుల ర్దుమభంగి యెఱింగి ధర్మత
త్పరులకు గెల్పు బ్రాంతెహరిభక్తులఁ బొందవె భూరినంపదల్. 305
- వ. అని రట్టియెడ నీకొడుకు నిజసారథిం జూచి మనబలం బాహవంబున శోహ
టించి పాటెడు నిత్రతి నేను బరవనంబు నేసినఁ గాని నిలువ దవ్యధంబునకు
రథం బను వై యుండఁ జేసి చేరఁ దెమ్మనిన వాఁ డట్ల చేయ నతం డేనుంగు
డిగి రథం బెక్కి యెక్కుడుమగటిమిం బొంగునంగంబులతో సైనికుల కడ్డంబు
నని యెలుం గెత్తి. 306
- ఉ. ఎక్కడఁ ²బోవ వచ్చు గిరు శ్ర లేనియుఁ గాననభూములైనఁ దో
నెక్కియుఁ జొచ్చియుం బగతు శ్ర రేడ్వఁ గిట్టి చలంబునం దలల్
ద్రొక్కక తక్కు రట్లయిన శ్ర దుర్గతి వాటిలుఁ బోక నిల్చి పే
రుక్కునఁ బోరినక సుగతి శ్ర ³యెండెను నంపద యెండఁ జొప్పుడున్. 307
- వ. అట్లుం గాక. 308
- క. పాండవబల మిల్పం బై, యుండం గృష్ణుడు ధనంజయుండును డప్పిం
బెండవడఁగఁ గని మనకును, గం డడఁగఁగ నేల గెలుపుఁ శ్ర గైకొనవచ్చున్.
- వ. అని పలికి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు మనిన నబ్బలం బలని నగ్గించుచు మరలె
నమ్మేటిమగండు ముంగలి యయి నిలిచి పొంగారం గవియుకొంతేయనేనా
నముద్రంబునకుఁ జెలియలికట్ట యయ్యె నయ్యవనరంబునందు మునుకొని
వడిం దలుమువడముడిం బొదివి మనవదాతి ప్రకరంబు దర్పంబున నార్పులు
బొబ్బలుం జెలంగ బహువిధశస్త్రాస్త్రంబులు పరఁగించినం బెరింగినమదాతిరేకం
బున గదాదండంబు ధరియించి ఘోరాకారం డగుచుఁ దేరు డిగ్గి పేరడవిఁ
గూల్చువెనుగాలికై వడి నతం డేకవింశతినహ స్రసంఖ్యసుభలుల నేలపాలు నేసె
నప్పుడు. 310
- క. కరిహయరథబృందం బు, దురత నడరెఁ బాండునృపసుతులమూఁకలపై

- నిరుఁ డబ్బలంబునకు ని,మ్రురగాండివము క్తశరపరటుత్వము సూపెన్. 311
- క. నకులనహదేవులును సా,త్వక్తియును రభసమున వాల్మీరఃస్మృతు నిగుడన్ శకునిపముఁ గవిసి రతఁడును, బ్రకటస్ఫురణంబునం ద్విరం బై పోరెన్. 312
- చ. సమదగజాధిహాథుఁ డయి య సాల్వఁడు పాండవసేన జొచ్చి ఘోటములఁ గలంచుచున్ గజస్ఫుటల్ విరియించుచుఁ గాబ్బలంబుఁ జిత్రము గ వధించుచున్ రథకర్తదంబములన్ సమయించుచున్ మహాగ్రముగఁ జరించువిస్ఫురణఁ య గన్గొని కోవనముద్భటాకృతిన్. 313
- ఇతి భుష్టద్యుష్టుసాత్యకులచేత సాల్వఁ డేనుంగుతోడఁ బీనుంగై పశుట. ఇతి—
- వ. భుష్టద్యుష్టు డెదుర్కొనిన నతనిఁ ద్రొక్కించువాఁ డై యుష్విరుండు వారణవతిఁ గొల్చిన నతండు. 314
- మ. పటునారాచచయంబు కుంభయుగళీభాగంబునన్ బెట్టు నాటుటయుం గ్రొవ్వటి పాతె నగ్గజము సాటోపంబుగాఁ గమ్మటించుటకున్ సాల్వని మెచ్చెఁ గన్గొనుజననస్తోమంబు కోపోద్దమాద్భటవేగంబున వచ్చి పట్టె నది యాపాంచాలుతే రుగ్ర మై. 315
- క. ఆతఁడు గద చేతం గొని, భీతి గదురుమనముతోడఁ య బృధికి దాటన్ సూతాశ్వసమేతంబుగ, నాతే రయ్యేనుఁ గెత్తె య నాకనమునకున్. 316
- ఆ. ఎత్తి త్రిప్పి యాడి యలలతోడ వేసిపా,దములఁ జమపఁ జూచి య దారుణాస్త్రతతులు నిగుడఁ బవనతనయశిఖిండిసా,త్యకులుసాల్వఁ దాఁకి య రతిరయమున. 317
- క. అతఁ డందఱబాణంబులు, వితథంబులు సేసి యస్త్రవిద్యాపారీణత సూపె నవ్విధం బ,ద్భుతము 1నినిచె గగనచరతత్తులచిత్తములన్. 318
- వ. అవ్వడు. 319
- తే. 3 అజ్ఞపాటించి మదివెఱకముజ్జగించి,రయముమెఱయనప్పించాలరరాజుకుండు గదిసి యెగసి కుంభనలి యగదఁ బగుల్పఁ, గొండ గూలిన ట్లక్కరి య గూలె నధివ. 320
- క. ఆలోనన. శినివరుండు వి,శాలాన్య ప్రదరనిహతి య సాల్వనిశిర మా భీలముగఁ ద్రుంప నాతఁడు, గూలిన మనమూఁక విచ్చె య గురువంశనిధి. 321
- ఉ. వాలి యెలుంగు సూపి కృతరహస్యండు సైన్యము నిల్వరించి యున్మీలితవిక్రముం డగుడు య మేమయి నాతనిఁ దాఁకె నస్త్రవిద్యానితుండు సాత్యకి యుదగ్రత వారలు పోర వారిదోర్గిలలు సూచి రోటువడి య రెండుబలంబుల మోధవిరులున్. 322
- వ. ఇట్లు పెనంగు చుండి. 323
- క. కృతవర్ము నొంచె నెనిమిది, శితశరముల శినివరుండు య శినివరు వాపంబతఁడు దునిమె బలువిలుఁగొని, యతనిహయంబులను సూతుర్రాకండు కూర్చెన్. 324

మ. విరభుం డై యభిరామహాలమున న్యవ్వీరుండు నై నేయు నై
చె రయం బార నతండు భల్లమునఁ ద్రుంచెం బెక్కు తుండంబు లై
తోరుంగం జూచి వివాది యై నిజరథస్థుం జేసి తద్బాణగో
చరతాదుర్దశ కాశ్యథోద్యముఁ గృపాపూర్వకంబు లెప్పించినన్. 325

క. మనసేన విఱగె నృప నీతనయుం డొక్కఁడు డుదగ్రతరముగఁ గుంతి
తనయుల నద్దెనఁ గలయోధునికొఱఁబుఁ బొదివెనబాణధారలఁ బెలుచన్.

మ. పతి యిమ్మై నముదిర్చిపక్ర మకళ్యాపారీణుఁ డై విద్విష
చృతురంగంబులముందు నొక్కటిఁబు విశ్వాకోల్లసనార్థణ
హతికిం దప్పక యుండునట్లు గ నమృతాశ్వర్యసంపాదకో
ద్ధతిబాహువిభవంబు సూపె సురబృందస్తోత్రపాత్యోద్ధతిన్. 327

వ. అప్పుడు రెండువీళ్ల నతనిపాటిమీటిమగలు లే రనుబుద్ధి నాకుం బొడమెఁ బదం
పడి పాండవులును జేయుఁగలవారలును నవ్వీరుం బొడివిన నతం డందఱ కన్ని
రూపు లై ధర్మసుతుని శతశకంబులను భీమసేను డెబ్బనిసాయకంబులను సహ
దేవుని నైదింటను నకులు నఱువదినాల్సింటను శృష్టమృత్యుని నప్తమార్గణంబు
లను ద్రావదేయుల నైదెదుతూఁపులను సాత్యకి మూఁడుకాండంబుల నొప్పించి
సహదేవుఁడును దునిమిన నక్కుమారుండు వే తొక్కవిలుఁ గొని చలంబున
నక్కురువిభుం గదిసినఁ దక్కటిరథకులం గూడికొని యొక్కొక్కరుండు
పెక్కములు పెఁగురియఁ గేలచందంబున వాని నన్నింటి వారిం చుచుఁ దత్తను
పుల శోణితింబుఁబూరించుచు నాజెట్టిజోడు బెట్టిదుండై పెనంగ మనయోధులుం
బురికొని యద్దొరల మార్కొనిరి మన సైన్యంబు దైన్యంబు విడిచి మరలి వారి
బలంబులఁ దలఁపడియె నట్టియెడ. 328

క. భీముఁడు గురుతనముఁ ప నుద్దామభుజావీర్యశౌర్యధైర్యములు జన
స్తోమము లగ్గింపఁగ నంగ్రామ మొనర్చిరి నితాంతగౌఢస్ఫూర్తిన్. 329

చ. పరుషపరాక్రమస్ఫురణఁ శ బౌండవముఖునివాజులం జకు
శ్వరవాతిఁ గూల్చి సౌబలుఁడు శ నత్వరుఁ డై సహదేవుఁ డమృతీహీ
శ్వరుఁ దన తేరిమొద నిడి శ సంగరమథ్యము వాపె నాతఁ డొం
డందముమీఁదికిం జని రథయంబున నయ్యరిః దాఁకె నుద్ధతిన్. 330

క. శరములఁ బొడివిన నాతఁడు, దిర మై యేమంగ రణము శ దివిజగరుడభే
చరసిద్ధ ప్రకరాద్భుతి, కరప్రకారమున నొప్పెఁ శ గౌరవనాథా. 331

సీ. శకునిసందనుఁడును శ నకులుండు నొండొరులకుఁ జూడబాహుబలంబు సూపి
రతులశౌర్యమున నాత్యక్తతవక్తులు, పోరిరి విలుఁ ద్రుంచి శ కౌరవేందుః
డేసి ధృష్టద్యుమ్నునచి యొండొకమింట, నతని నాతఁడు నొంపన నక్కజూపుః

గయ్యమయ్యురువుర క కయ్యోద్రావదివుత్తు, తేవుడు వతిఁ గిట్టి క యింద్రియములు
తే. బాలికునిఁ జిక్కువఱచినదగిదిఁ దలక, జేయ నతఁ డీడఁజోవక క సాయకములు
పెక్కురయమున నిగిడించెయొక్కమార, వితతిఁగలఁవఁ దత్సంగరమతిశయిలై.

వ. మఱియు ననేకు లనేకులం బొదివి పోరాడ నంతకంతకుఁ బేర్చినయ్యగలిక మొగ్గ
రంబులు రెండును గలయుక బెరసినంబేర్చినపెంహళి భాసుబింబంబుగప్పి యప్పుడు
దొరుఁగునరతురంగమాతంగదుధిరధారల నదంగిన నధికం బైన నంగరంబు
నకుం గడంగినకొంతయులయారవడికి నోహటించి మనమోహరంబుదొరలు
మరలిన మరలినక నీకొడుకు పురికొలుపుకొని తఱిమివం గనలి ధర్మసుతుండు.

తే. మూఁడునారాచములఁ గృపురవాఁడి చెఱిచి

వాలి కృతవర్మహయముల క నాబుగింటఁ
గూల్పఁ దనతేరిపై నిడి క గురుసుతుండు
దొలఁగఁ గొంపోయె నవిర్రకథుని వృచాల.

334

చ. కురువతి చూచి చిత్తమునఁ క గోపము పెం పెనలార నేడునూ

ఊరదము లాతనిం బొదువునట్లుగఁ బంచిన నొక్కచెట్ట బం
ధురతరవారివాహములు క తోయజబాంధవుఁ గప్పుచాడ్చు దోఁ
వ రయముమైఁ గడంగి యవి క పైకొని యవిభుతోఁ జెవంగఁగన్.

335

క. కనుఁ గొని శిఖండిముఖయో,ధనికాయం బడలి యా రథప్రకరంబుక

సునిశితశర ప్రకరములఁ, దునుమాడెఁ రాద్రనము క దొల కాడంగన్.

336

వ. ఆ నమయంబున మన దెన నుల్కాపాతశర్కరావరాదు లగునుత్పాతంబులు గలిగె

వానికి శంకింపక శకుని గడంగి యోధవరులతోమీరు కోల్తల నేయుం దేను

¹వెడముట్టునఁ దాఁకి ధర్మనందనాదులను నమయించెద నంచు నముద్ధతిం గదిసె

నప్పుడు మద్రేశబలపురస్కరం బైనయమ్మోహరంబు రభసంబునం దఱిమి

పాండవసేనాసంరంభంబున కోర్వక తిరిగిన నాసుబలనూనుండు ప్రబలతురంగ

దశనహస్తంబులతో వేగంబు మెఱయ వైరిసేనవెనుకఁ గిట్టి యేను గలుగ

మీకు భయం జేల యని యక్కరపసైనికులం బేరుకొని యదల్చి యార్చిన

నా కొంతేయవాహిని కలంగిన ధర్మనందనుండు సహదేవు నాలోకించి.

337

— శకునిసహదేవు లాశ్విక సహాయులై ఘోరంబుగాఁ బోరుట. —

ఆ. వేగ తాఁకు మైదురవేలగుఱ్ఱంబులు, ద్రౌపదీతనూజరతియు నీవు

శకుని ననుడు నతఁడు కసంరంభజృంభియై,యట్లచేయ ఘోర కమయ్యో బోరు

వ. అట్టియెడ.

339

నీ. లీలఁ గట్టియతోడఁ క గూలంగ వైచియు, డొంకెనపోటులఁ క బొంక మడఁచి

పడఁద్రొచి²యును వాలకగడికండములుగ వ్రేసియుఁ గరారంబులఁ కజిఱిచెఱచి.

1. గ. జ. వెడముట్టున. 2. ఆ. జ. వాలునఁ గడికండలుగను వ్రేసియు.

గీటడంగించియుఁ గిట్టి యొండొరుఁ బట్టికొనిఁ మలుచందంబు గ ననికే జొచ్చి
 నేలకు వంచియుఁ గేలిమై ¹గళమపై, నెక్కియుఁ బెక్కిండు గొక్క మొగిన
 ఆ. యొక్కటయు నహించియుక్కునఁ బెనఁగియు, నుజక వివిధగతులనుబ్బిచెలఁగి
 బొమ్మ లాడినట్లు²పోరి యారావృతు, లధివ నెఱయ మెఱసి గ రందు నిందు. 340
 వ. మఱియు ననేక ప్రకారంబుల భండనంబు నేసిరి పదంపడి యుమ్మాద్రీ కుమారుని
 వీరోద్రేశంబునకు నోహటించి గాంధారసోదరుం డాఱువేలతురంగంబులతోడం
 దిరిగె నతఁడును ద్రినహస్తహయ శేష సేనాసమేతుం డై యన్నకడ కరిగె నా
 సౌఖ్యండును జుట్టి వచ్చి ధృష్టద్యుమునిమొనపైఁ బడిన నతండు సైన్యసము
 ద్దండసంరంభం బెనంగ విక్రమాటోపంబు నూపినయపుడు పంచసహస్రత్రిశత
 హయంబులు వడిన రాద్రంబు రూపు దాల్చిన ట్లాయుధఖండనాస్థిభంజనశబ్ద
 శ్రవణంబునను రక్తమాంసమేదోస్థిమ స్తిష్క మజ్జానమ్మేళనదారుణరణతలదర్శ
 నంబునను దదీయవిస్త గంధాఘ్రాణంబునను యోధులు వీరచేతస్కులైరి తెగిన
 తల యొక చేతను నెత్తుట జొత్తిల్లినకరవాలం బొకకరంబునను బట్టుకొని యట్ట
 లాడినట్లు పెనంగి యాశకుని హతావశిష్టంబు లైవశతాశ్వంబులతోడఁ దొలంగి
 యచ్చటిజనంబులతోఁ గురుపతి యెచ్చట నున్నవాఁ డనిన వార లి ట్లనిరి. 341

ఉ. అల్లదె కంటె పూర్ణశశియుట్లు కడుం జెలు వొండెఁ జూడఁ బే
 రల్లె రథప్రతాన మదె గ యేవున సంగరకేలిఁ జూల శో
 భిల్లెడు నయ్యెడకా రివువిభీషణవిక్రమణ ప్రకారగా
 ధోల్లననుండు భూపతి మహాన్నతి నొప్పెడఁ బొమ్ము చెచ్చెరన్. 342

వ. అనిన విని తల యెత్తి చూచితత్ప్రదేశంబున కరిగి యద్ధరణీశుం గని యతని
 కిట్లనియె. 343

క. పోలియించితి నే గుఱ్ఱంబులఁ దేరుల కుటికి యింక గ భూరిరయమునకా
 పోలియింప వలయుఁ బ్రాణంబులు డాచిన వశమి పాండుశ్రవుత్ప్రియ గెలువన్.
 వ. రథంబులు గజంబులు డెగినం గాని కాలుబలంబుల నమయించుట పని గాదనిన
 నమ్మాటకు సైనికులు సంతనం బంది బరవనంబు నేయ నమ్మహీనాయకుండు
 నముత్సాహదోహలి యై తఱిమిన మూఁగలు కడంక యెలర్ప దర్పస్ఫురితంబు
 లగుచు నురవణించినం గని గాండీవి గోవిందున కి ట్లనియె. 345

క. మొనసి చనుదెంచుదుర్యోధనసేనానముదయంబుఁ గ దఱియ నుజవడిం
 జననిమ్ము మనరథము నా, సునిశితబాణముల నమయఁ గ జూచెద దీనిన్. 346

—ఇతి దుర్యోధనుహర్యం బుద్దేశించి కృపారుణుల సంభాషించుట. —

వ. అనుచు నమ్మున యాలోకించి నిరూపించి. 347

క. పెనకువ యెడ త్రెవ్వక పదు, ననిమిదిదివసములు సెల్లె గ నే పెనఁగంగా

1. క. గ. దళమపైఁ 2. గ. పోలియువారావృతు.

వనధిం బోలెడుకురుబల, మనఘా కనుఁగొనఁగ గోష్ఠ్యదాకృతి యయ్యెన్.

ఆ. దైవ మిట్లు గలఁచుననే వీరి మదిమది, నుండిఘోర మైవశ్యయుద్ధమునకుఁ
దొడఁగ వలయునట్టితోడరువు కావించి, కొనిరి చీకురాజ్యకొడుకు లేచి. 349

చ. అమరనదీసుతుండు వడినప్పుడు వీరలజ్ఞాది సంధికా
ర్యమునకుఁ జొచ్చు నింక నని శ యాత్మఁ దలంచితీ నమ్మహాత్ముఁడు
నస్సముచితవాక్యవృత్తిఁ గురునాయకుఁ డేర్పఁగఁ జూచె జిత్తదో
వమహిమ నద్దురాత్ముఁడు ప్రశాంతత నొందఁడు యెన్నిభంగులన్. 450

క. గంగాతనయుఁడు దెగినను, సంగరమున కుత్సహింపఁ శ జనునే తమకుఁ
వెంగలు లని యప్పుడు దెలియంగా నెఱిగితి సుయోధనాదులఁ గృష్ణా. 351

ఉ. దంతియుఁ దాను నాజి భగదత్తుఁడు గూలఁగఁ జూచి సింధుభూ
కాంతునిచావు దెల్లముగఁ శ గన్గొని యాతనిఁ గావఁ బూని య
ట్లంతలు రాజు లెల్ల సమయం గని ద్రోణనిపాటుఁ గాంచి యా
వంతయు నాత్మలోనఁ దెలియండు సుయోధనుఁ డంతమూర్ఖుఁడో. 352

క. తనయనుజు లకట దుశ్శాసనుఁడును లోనైనవారు శ సమసినచందం
బును బంధుసహితముగఁ గర్ణుని గీటడఁచిన విధంబుననుం జూడఁ టొకో. 353

క. అది యెల్ల నేల చెప్పఁగఁ, దుది శల్కునిపాటుఁ గనియుఁ శ దోష దితఁడు బ
ల్లిదుఁ డని ధర్మజుడనఁ దలఁ, విది కురువతి బుద్ధికోలది శ యేటికివగవన్. 354

క. ట్లోణరాజ్యార్థము దన,ప్రాణము గలుగంగ నీడు శ రారాజు జగ
త్రాణపరాయణకరణధు,రీణుం డగుపాండుసుతగర్భిష్ఠున కెట్లున్. 355

వ. కావునఁ గొఱంతయును దీర్చవలసి యున్న దనిన విష్ణుండు జిష్ణున కి ట్లనియె. 356

ఉ. అక్కడ సంధికిం జనినయప్పుడు నవ్విడురుండు కృష్ణ నీ
విక్కడ కేల వచ్చితి విశహీనవివేకుఁడు ¹దుర్మదాంధ్యముం
దక్కునె సంగరంబ యుచిత్రతం బగుకృత్యము గాక యిమ్మెయి
న్ముక్కున నూర్పు గల్గఁ గుజరనుండు సుయోధనుఁ దుర్వి యిచ్చునే. 357

వ. అని బోధించె నదియునుం గాక దుర్యోధనుండు జనియించినప్పుడు మును
లిప్పాపాత్ముండు నిఖిలక్షత్రియక్షయహేతు వగు నని యాదేశించిరి గాదే
యనిన నర్జునుం డతని కిట్లనియె. 358

తే. అమృహాత్ములు సెప్పినయట్ల యయ్యె, నున్నవారలఁ బొలియించి శ తన్నువిడిచి
కాని విడువండు ధృత రాష్ట్రసూనుఁ డుద్వి, ధర్మసూనున కిది నిశ్చితంబు గృష్ణ.

క. దుర్బల మగునమ్మాకను, దోర్బల మెనఁగంగ నిపుడ శ త్రుంచెద ²నాడు
ర్షిర్బంధపరుండు దన దగు,దార్బల్యము గనుచు మదము శదక్కి కనుఁగొనన్.

వ. రయంబున రథంబు గడవు మనుడు నుత్తుంగమారంగమహీరుహాశోభితంబును

సాంద్రస్థందనగుల్మగహనంబును బహుళహయకఠోక్తింబును సముష్ణుటనుభుట
లతాలశితంబును నైసనుయోధునసేనాశానసంబునంబు మాధవమహావాయువు
ధనంజయుదాదశానలంబు దరికొల్పిన. 361

క. ఆ కృష్ణవర్చస్వి దక్షిణభీకరశంజహ్వా లడరఁ శ బేర్చిన నధిక
వ్యాకులత నొందె రోదసి, నాకాకస్మితి మెచ్చునం బొడలంగన్. 362

వ. ఇట్లు దారుణరణవిహరణంబు నలిపి నవ్యసాచి యా సైన్యంబు నిపతితవిఘటిత
భ్రాంతపలాఘితంబు సేసినఁ దెరలక నిలిచి కరుణతి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు
జుని యెలుంగసూచిన నది మగుడఁ బురికొని నిగిడినేమినిననఘంటాక్వణనకింకిణీ
నిక్వాణంబులు సెలంగఁ బాండవబలంబుఁ దాకిన ధృష్టద్యుమ్నుశిఖండి కతాసేకు
లయ్యసీకంబు ననేకవిధసాయకనికాయంబులం గప్పి రప్పఁచు ధృష్టద్యుమ్ను నర
దంబుచక్కటికి నందంభంబున. 363

ఉ. భూపతి మించి యాద్రువదగ్భూపతనూజనురంబు నిర్భరా
టోపత యుల్లసిల్లఁగఁ బ్రటు ప్రదరంబుల నొంప నాతఁ డు
ద్దీప్తితోవుఁ డై హరులు శ దైశ్లఁగ సారథి డొల్ల నేయఁగా
నే పతి తేరు డిగ్గి యతఁ శ డెక్క హయోత్తముఁ గౌరవేశ్వరా. 364

వ. ఎక్కి కొండొక తొలంగి మాలంగఘటలం బురికొల్పిన నవి పురందరనందను
నరదంబుఁ బొదివిన వహ్నికుండు ఘోరనారాచధారల నవ్వారణంబులపైఁ గురి
యం గని గహాహస్తం డై యరదంబు డిగ్గి యనిలపుత్తుండు గవిసినఁ దుండంబు
లవిసియు దంతంబులు దునిసియుఁ గుంభంబులు వగిలియుఁ బ్రక్కలు చదిసియు
వెన్నులు విటిగియు నగ్గజంబు లొఱులుచు నెత్తురులు గక్కుచుఁ దెరలుచు
నుపివను చుండ వెండియుం బైపై నురవణించుకరులం గనుంగొని ధర్మజ నకుల
సహదేవులును ధృష్టద్యుమ్నాదియోధులు నద్దిక్కుతటిమి రట్టియెడ నశ్వతామ
కృతవర్మకృపాచార్యులు దుర్యోధనుఁ దేరిగములలోనం గానక కలనం బడియెనో
యని యనుమానించుచు నచ్చటిమానవపతులం గురుపతి యెచ్చట నున్నవాడని
యడిగినఁ గొందఱు శకునిదనఁ దొలంగె ననఁ దక్కటివా రతని వెదక నేల
బ్రదికియండనేనియుఁ గనికొందము పాండవులమీఁద నుటికి పొడుతము గాక
యనిన విని యట్ల చేయ నారథిత్రయంబును విదదనీకంబును వెడలి సొబలుఁ
డున్నచక్కటికిం జనియె నిట్లు దిక్కు మాలినయ మ్మొనచుట్టును ముట్టి. 365

అథ దుర్విషహాప్రభృతికురుమారులు భీమునిచే జచ్చుట. అథ

క. పాంచాలకుమారాదు లు,దంచితభుజబలము మెఱయ శ నమ్ములవెల్లి
ముంచిరి నిజకరిహరిరథ,నంచయనందంభ మెనఁగ శ జగతీనాథా. 366

1. అ. గలంగె. 2. చ. పొట్లడుదము. 3. జ. రథావీకంబును.

వ. అప్పు డేను ధృష్టమృత్యువినిబారి కొకభంగిఁ దొంగి నన్నియొకదైన నుద్దామగతి
చతుశ్చతస్యందవములతో నడచుచాత్మకిచేతఁబట్టుకఁది నట్టియొక వశ ముడి కుంజర
ప్రకరభంజనవిహరణపారీణతం బేర్చి యోర్చిఁ దాది నిగొడుగులు దుర్వివహ
దున్నదక్కఁ ప్రముఖులు శితవిశిష్టములు గురించుమం గనుసి యుజ్జ్వలముగనిం
బాదివిశ నతండు కథం బెక్కి యెక్కుఁగుముదంబున భల్లం రాచాదిబాణంబులుఁ
బ్రాణంబులు గొనినఁ కనుఁగొని హతశేమం బైన శవదీపములును గ్రోధశోకా
నేశంబున నవ్విడుఁ జుట్టుముట్టిన నాజెట్టిజోడుచువశతరథంబులును కంతిశతనస్త
కంబునుమరంఁగావ్యశతంబునుబహుతి దశనహస్తంబునుదననామక నముదయంబుల
వేగంబున నమయునట్లుగా సంక్రీడనంబు నూపిన దక్కటెచును దేజిమాడనుం
బాల కంతింత నిలువ భవత్కూమారమూరణం బప్రతిహతఁడై చుట్టుబడు నుల్లంబు
వికసిల్ల శిష్యైకసోదితుం డైననుయోధనునిఁ దెగినవానినకాఁ గొని తన్ను నవ్వుడు
కృతార్థునిఁగాఁచలంచుచు ముల్ల చటదినం గించివశిష్టంబైనయూ కౌరవసైన్యంబు
వెగడంపిటిచ్చనడియెనయ్యవనరంబున గుట్టపుడండంబులతో సుదర్శనుఁడు దాను
నున్ననుయోధను నాలోకించి గోపాలదేవుండు దేవేంద్రపుత్రుని కిట్లనియె. 867

సీ. అరు లడంగిరి యుధిర్మేధుఁ డాది యగుభవ, బ్యాధితఁ డివరిపాలనమున
నుల్లసిల్లిరి సందర్శమునిబాడుదల వట్టి, కొని పచ్చి హస్తాకి ౧ వినుతి కెక్క
నెలమి ధృష్టమృత్యుక్షుధఁడెరిఁము నొప్పె ని, వ్వుడ కూడ తఱుముమీఁద్రోవు గట్టి
నిలిచినహామములంబాలియింపవలయుని, దున్నాఁడు చూచితెయ్యెడ్డు చక్కఁ

తే. గానమర్చుచుఁజూమ్ములగలము దెసలఁ, బొరినిగుమ్మమపుతరాప్త్రోరపుత్రుఁడల్ల
వాఁడె తెల్లనిగొడుగుతో ౧ వాఁడి దక్కి, నివ్రలు గప్పిన నొప్పఱునివ్వువోలె.

క. ఇరిసిని భవదీయోజ్జ్వల, శితనారాచప్రసారశీఘ్రాభీఘ్ర
ద్ధతి గతజీవితఁ జేయుము, కృతకృత్యుఁడ వగుదు జగము ౧ గీర్తింపగనే. 369

క. వినుము ధృతరాష్ట్రసందను, లనిలతనముచేతఁ బాలిసి ౧ రుదఱు నిం కొ
క్కనుజుండు నితండుచు నిల్చినవా రయ్యునుపు రిపుడు ౧ చెల్లెక రెల్లుక. 370

వ. అనిన విని సవ్యసాచి సవినయంబుగా నమృతమునాఁడు వీక్షించి. 371

చ. అమరసవితహాధపుని ౧ నస్త్రుకళాపరుఁ గర్ణుగ్ధ మహా
సమరమునం దనేకబంధనంఘములక బలవత్పుపాలవ
ర్గములను మద్రరాజు మదిగఁ దెగవార్చె భవశ్రురావ
వ్యమహిమ యిక నల్పతరవైరినమూసాము దాని కక్షమే. 372

వ. ఇహ్మఱుగంబులు యాజేయగురు రెండువేలగాలు హుంకయు సాబయితోడి
యేమాఱుగుట్టుంబులు నింతియ కాదె యీసీన యిది కృపాశ్వత్థామకృతవర్మలు
గలిసి నిలువ నిలిచినయది యేచు దఱిమి యఱుముల కలిగెనే నిరవస్థును బరి

మార్చెద నిమ్మాంక పడియును బాటియుం తనచుట్టు బయలైన సుయోధనుం
డెట్లయ్యెడినో యటునూడుము మార్కొనియెనేని యదీయమార్గణాగ్నికినాహుతి
సేసి కపటమ్యాతంబున నపహృతంబులైన నకలధనంబులు నలుంగు మొనమరల్చిన
వాడనై పాండవాగ్రజునిచింతవంత యంతయుఁ బుచ్చివైచెద నేడెల్లపనులు
నక్కనయ్యెడుఁ గరిపురపురంధ్రీజనులు తమ పతులుఁ బుత్తులుం బొలియుట విని
పాండవు లుద్దండబాహువీర్యశౌర్యసమగ్రులని యెఱింగెదరు గాక యనుటయు
నన్నరుమాటకు మెచ్చుచు నలండు. 873

చ. అరదము కౌరవేంద్రుడెసకై నడపంగఁ గెలంకులం గడం
గిరి నకులానుజన్మును శ్రీ గీచకవైరియుఁ గౌరవేశ్వరుం
బారిఁగొన నుత్సహించి వడి శ్రీ భూవర వారి కెదిర్చి సౌబలుం
డరిబలముం దదీయరథశ్రావలియున్ వినుతింప నుగ్రుఁ డై. 874

వ. తక్కటివారు నుక్కెక్కి పురికొని రాశకునియు సుశర్ముండును సవ్యసాచినిసుదర్మ
నుండు సమీరనందనుని నీమగ్రనందనుండు సహదేవునిం దలంపడి రట్టియెడ.

క. నడముడిఁ దలమిగిలి రయం, బడరంగ సహదేవుఁడత్తు శ్రీ దగ్ధత మెఱుఁడుం
దొడరి భవత్సుతు మార్కొని, నిడుద వెడఁదటాఁపు లేస్రనెఱిఁ దూలించెన్. 876

ఉ. కట్టియ వైచె నెన్నుదురు శ్రీ గాఁడ భవత్తనయుండు మాద్రిలేఁ
బట్టి నలండు! సోలియును శ్రీ బాహిరపోవక తేఱి యా విభుం
గిట్టి నిశాతబాణచయ్యకీలిత దేహునిఁ జేసె రావుతుల
కట్టువకాసు లై నరునిఁ శ్రీ గప్పిరి శక్తులఁ దోమరంబులన్. 877

వ. గాంధారదేశీయు లగునాశ్వికు లట్లు పొదివిన నొదవినకేమకఁ గూర్తభల్లంబుల
శిరంబులు ధరం దొరఁగించినఁ ద్రిగ ర్రస్యంధననందోహంబడరి గోవిందపురందర
పుత్తులపైఁ బలు ప్రదరవరంపరలు పరఁగించి విజృంభించిన నవ్విజయుండు. 878

సీ. సత్యకర్మునితల శ్రీ చారుకుండలపరి, స్ఫురితత్వ మొందుచు శ్రీ ధరణి డొల్ల
నేసి మృగంబుపై శ్రీ కరఁగుసింగముపోలె, గిట్టి నత్యేషుని శ్రీ గీటడంచ
బహుదిననంచిత్రప్రకటకోపానల, జ్వాలలు సాకారశ్రీలఁ బయ్య
తెఱుఁగున నరుణవృద్ధి ప్రిజాలుంబు సుశర్మువై నిగిడిది శ్రీ సామకత్ర

తే. యం బొడలనాటుటయుఁడద్రుధంబులొక్క, పెట్టఁగవిననన్నిఁటిఁబ్రబుకుమార్చి
రథ్యములఁ గూల్చియతనియురంబుఘోర, భల్లమున వ్రచ్చి నిర్గతప్రాణః జేసె.

వ. ఇవిధంబునఁ ద్రిగ ర్రపతిం బ్రేతవతిపాలి కనిచి మనదెసజనంబులు భేదంబునను
వారు మోదంబు నొంద నలనినందనుల నేమృత సేనమండ్ర ముప్పుదుండ్ర
మూఁడుమూఁడుగోలలం దలలు నటికఁ దత్తైస్యశేషంబు బారిసమర భీమసేనుఁ
బారిం బడినసుదర్మనుండు దదీయశరజాలంబుల నదర్శనగతుండై పదంపశితచ్ఛరవి

ఖండితకంఠం దై నః గోవంబు దీపింప వగ మిగుల నక్కమాత్రమునఁ జేయఁబూర్వము
రుతసుతుఁ జట్టు మట్టిన నతండు బెట్టిదంబు లగునూపుల నది పొంగుటకు
స్త్రేవున నిహరింపఁ గనుంగొని నహింపక మహిమతియును దీపింపఁ బరగించునల
గఁగిన పక్షాంతిని నైశ్యంబును నరభసంబున నెదిర్చి చేర్చి నైశ్యంబున
సౌఖ్యంబును నహదేవుఁ దాఁకినం దత్తుతుం చులూకుండు మనవి త్తే లిడఁచె
వడముగియుఁ బిన్నతమ్మునికి బానట యయ్యె నాశకుని మా ద్రివసమునుఁ బ్రదీప్త
భల్లత్రయంబున నొప్పించి వదినారాచంబు లతనిమీన నొప్పించినం గోతండుచు
నయ్యురువుకు సాయకనికాయంబు నిగిడించిన నాగారాధారరాజు మొగ్గరంబునఁ
గత్తంబులు గరవాలంబులు వల్కాణంబులు మోరలు గంతంబులు చరణంబులు
గరంబులు శిరంబులు దునియలై తొరఁగిన ధాత్రి చిత్రాకారం బై యిటుడె నిట్లు
దనతుంగనముదయంబు నమయుటయుఁ జలం బెడవక నీచుఁబడి పున్నకులా
నుజం గిట్టి.

880

క. పెనుగడఁత దొడ్డయ త్రళమున వైచిన నతండు మూర్ఛ్యమునిఁగి కథముమీఁ
దన పశింఁ గనలి యప్పావని పొదివెను గౌరవేంద్రవాహనిఁ గడఁకన్.

881

వ. పొదివినయప్పిరునారాచంబులతాకున.

882

క. అది గొంత పుడమిఁ బక ను, న్నది పాఁకినఁ గని యదర్పిత యునికుడు బె
ట్టివముగ నెలుంగు నూపెను, మద మారఁగ నబ్బలంబు ముగుడుచెడమునన్.

వ. ఇవిధంబున దొర యిటిమి తటిమి యయ్యెన కుత్సహంబుగాఁ జలుబహాహం
బగురథం బెక్కి శకునిఁ గూడుకొని కవిసిన.

884

తే. పాండవులనైశ్యమును నమృద్దండలీల, మాటుకొనె సంఘతోమూర్ఛ్యరేణిసకులు
తమ్ముఁ డహ్మయపైఁ బదిరయమ్ములొక్క, పెట్టగుచ్చి మాతనివియఁబెట్టుదుంచె.

... ఉలూకుడు సహదేవుడత పృథుం డగుట. ...

సీ. ఆ సౌఖ్యంబు శ్రరాసనాంతరదీప్తుఁ, డగుటయు నకులుండు శ్ర ననిలసుతుఁడుఁ
దాఁకిన వారి నశ్రతంప పెక్కమ్ముల, నొప్పింప నతనిత్యరూఁ డనిల
సుతసహదేవుల శ్ర సునిశితశరవర్షమునఁ గప్ప నమ్ములూకుని ననక
సాయకంబుల నొంచి శ్ర శకునిమై నఱువది, యమ్ములు నాటించి శ్ర యనుచరులను

తే. బెగడుపటిచె నాభీముండు శ్ర బెట్టులూకుఁ
డడరి యన్నకులానుజ శ్ర నంపవెల్లి
ముంప నతఁ డేచి పటుభల్లమున శిరంబు
ద్రుంచె నన్నలయెడలు సంఘతోష మొంద.

886

క. తనయుండు వడ శకుని కనుం, గొని శోకం బాత్మ నారఁ శ్ర గూరఁగ నశ్రుల్
కనుంగొనలయందు నినిచె, న్మనుజేశ్వర విదురుభావ్యణంబులుఁ దలఁచెన్.

887

1. క. యెందరి మగిడి తఱుమ నమ్మెన.

వ. అట్లు దలంచుచు నిట్టూర్పు నిగుడ నహదేవువై నడరి మూడునారాచంబులు
నిగిడించిన. 888

చ. అవి వెనుక ద్రుంచి యాచనిశ్రరాసనముం దునుమాడె నక్కమా
రవరుఁ డతం డనిందితప్రకాక్రముఁ డై పట్టుఖడ్గమువైచీ
ప్రవిపులముద్గరంబున విశభాసిలిశక్తిని వైచఁ దోడుతో
నవియు ననేక బాణముల న నావృవసూనుఁడు నుగ్గు సేసినన్. 889

క. కనుఁగొని పార్శ్వచరులు విచ్చి న శకునియుఁ బాతె నుల్లసిల్లిరి కుంతీ
తనయులు దదీయసేనా, జను లార్పిరి కురువిభుఁడు విశ్వాదము నొందెన్. 890

వ. ఇట్లు పాతిన. 891

చ. అరదము సత్వరంబుగ శ్రరావళి పెల్లుగఁ బర్వఁ బాండవా
వరజుఁడు పోవ నీక పొదురవన్ వడిఁ బొంగలివారు పోరికిం
బురికొని త్రోచినన్ సుబలపుత్రుఁడు దత్తురగ వ్రజంబుతో
బరవన మొప్పుఁగా నతనినైనఁ గవిసెం గృతనిశ్చయాత్ముఁ డై. 892

వ. కవిసెనం గవి గుణంబు సారించి శరాసారం బడరించి యానహదేవుం డిట్లనియె.

చ. తలఁకుట యొప్పునే నృపతీధర్మము నూఁది యెదిర్చి మేమయిన్
నిలుచుట యొప్పుఁగాక మహానీయుల ధర్మతనూభవాదులం
బలికితి వీవు జూదపునైవంబునఁ దత్ఫల మందె దిప్తు మా
చలము బలంబు నేర్పడియెఁ న జచ్చిరి మీయవివేకు లందఱున్. 894

వ. మమ్ము నపహసించినవారిలోఁ గురుకులదాహకుం డొక్కరుండ తక్కు నద్దురా
త్ముండు నూచుచుండ భవదీయశిరంబుఁ దాలఫలంబు లగుడంబునంబడవై చువగిడి
బటుభల్లంబున డొల్ల సేసెద మామా పాతక నిలుపుమీ యని యట్లు బహు
భంగులం బలికి యలం డేయుసాయకంబులు వారించి దశమార్గణంబులు మేనఁ
జొనిపి. 895

క. తురగములు సిడము గొడుగును, శరాసనముఁ దునిమి యార్వ్య సాహసమున ని
ష్ఠరశక్తిఁ బూన్చి నాతని, యురఃస్థలము వైవ శకుని న యుర్విసాధా. 896

మ. సహదేవుం డది శాలభల్లమున నుత్సాహోగ్రుఁ డై త్రుంచి దు
స్సహభల్లద్వితయంబునం గరయుగ్రస్వైరచ్చివాకేలి న
ల్పి హనద్వక్త్రవిలాస మొప్పెనగ నాభీలమృతిస్ఫారభ
ల్లహతిం గంతము ద్రుంప మస్తకము డొర్లల్ల డొల్లె మేచున్ మహిన్. 897

వ. ఇట్లు కౌరవులదుర్మయంబునకు మూలం బగుశకునిఁ దెగబార్చి పేర్చి యార్చిన
యనుజన్ము నాలోకించి ధర్మతనము ప్రముఖులు పరమప్రహేళిభరితాంతఃకరణ
లై నిశకంఖంబులు పూరింప శౌరిముః బొందవశ్యరామరున రోదసి నింప
సుయోధనుసేన చెవర బెవర నిలిచి యూహించు సైన్యము సహదేవునివై ననే

కాస్త్రశస్త్రంబులుగురియుచుఁ గవిసినం గవ్యశీయో వడముడియో నవియున్నియు
మోఘంబు లగునట్లు చేసి యమూఱ బడలువడ నేసి యల్లాసభాసితలైనంగని
జనపతి శోకాక్రాంతమతి యె హతశేషు లైననిజసైనికులం బురికొల్పిన వారలు
రక్షకరహితు లయ్యును ధైర్యమెప్పున శంకింపక యానవ్యసాదిం బొదివి తదస్త్ర
శిఖాసందోహంబున మ్రందిపోయి రక్త-దురాజు దనచుట్టును బయి లగుటఁ గల
యం జూచి కష్టదురఁ జెలంగునాకాంతేయులం గనుంగొని తొలంగిపోవందలంచె
ననుటయు నాంబి కేయుండు సంజయుదిక్కు మొగం బై.

398

తే. అట్లు మనసైన్యములు దెగఁబారివపుడు, కుంతికొడుకులలో బల్యమెంత గలిగె
నకటనాకొడుకెట్టివాఁడయ్యెఁజెపుము, యనుడు నతఁడిట్టులనియె నశమ్మనుజవతికి.

వ. అట్టియెడ రెండువేలు రథంబు లేడునూఱుగజంబు లైదువేలు గుఱ్ఱంబులు వది
వేలుకాలుమానిసియుఁ దానును ధృష్టమృత్యుండు సంగరాంగణంబున మెఱసి
యుండె.

400

క. పలపలనిమూఁకలోఁ గాలి, నిలువక గుఱ్ఱంబు డిగ్గి య నీకొడుకు గదా
కలితభుజం దై యొక్కఁడుఁ, దొలంగి చనియె నేమి చెప్పుదుం గురునాథా.

వ. అని ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుండు దుర్యోధనుపలాయనం బెఱింగించె నని చెప్పిన
విని యటమీఁదివృత్తాంతం బె ట్లయ్యె నని యడుగుటయును.

402

ఉ. 1సంగవిదూరితాకలితశాంతరసస్ఫుట²రోహదిదబో
ధాంగనమూశ్రితావదుద్రయజ్వలన ప్రశమప్రవర్తకా
పాంగమరీచిరూపవితరతామృతవీచివిహార వానవో
3త్సంగతలోపలాల్వపద 4సంస్మృతివారణ దైత్యదారణ.

403

క. ఆశ్చర్యకరణకరుణా, నిశ్చలశుచిహృదయభావశ్శనియవిహరణా
వశ్చిమోనాడినరణ పు, రశ్చరణధ్యేయ భక్తరమణవిభేదూ.

404

మాలిని. ప్రణవమయగరిష్ఠో యపాయనంవేద్యభూమా
భణనమననదూరస్సార్థవిస్తారసీమా
5గుణవిభవనిరాసాకృంతితోల్లాసధామా
గణనరహితలీలా 6కల్పనిత్యాభిరామా.

405

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయక విమిత్రకొమ్మనామాత్యపుత్రబుధారాధనవిరాజితక-
సోమయాజిప్రణీతం బైనశ్రీమదాంధ్రమహాభారతంబున శల్యవర్ణంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

406

1. గ. సంగవిదూరితా...రసస్ఫుట. 2. క. రోహద- గ. లోమదిగ-బోధాంగ. 3. గ.
త్సంగతలోపలాల్వ; జ. త్సంగ తలోపలాల్వ. 4. క. సంక్రేతవారణ. 5. జ. వానీసరణ. 6. గ.
గుణభవనిరా.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధమహాభారతము

శల్యపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

కరణనిపుణపదవ

దాత్రీ కేవలన త్వనద్యైక మాయావ్యవధూ

శ్రేయశానగమ్యా మధు

రాకృతిసర్వత్వరమ్యైక హరిహరనాథా.

1

వ. దేవా వైశంపాయనండు జనమేజయునకి ట్లనియె నట్లు నిజపుష్టుండు పరా
జయంబు నొందుట యాకర్ణించి యాంబికేయుండు.

2

క. మద మడగి యొక్కరుండను, గద చేకొని రాజరాజు శ కాల్పడ నెట వో
మడి దలంచి తొలగెనొకొ యా, పద లిట్టివి కలవె మనుజులకు నెందున్.

3

వ. అనంతరవర్తనంబులెఱింగెఱింగింపు మనుటయు నజ్ఞననాథునకు సంజయుఁ డి
ట్లనియె.

4

సీ. ఏకాదశాక్షాహిణీసుఁ డై పెంపునఁ, బొంపిరివోపునశ్రవ్వుడమితేడు
జెనుక నొక్కరుండును శ జన లేక యేకాకి, యై పోయె నచటికి శ నవతిదూర
మై యుత్తరము ముట్టికనట్టితూర్పున నొక్క, మడువున్న దానిలోనడంగియుండు
వాఁడుగా నట్లు లగ్వలనికీ జని చని, విదురునిమాటలు శ మడి దలంచి

ఆ. యధికమతి నృపాలుననుజుండు సెప్పెనట్లకట దానిఁ గొనన శ యనుచు శోక
తప్తచిత్తుఁ డయ్యై దైవ మెవ్వరి నెట్లు, చేయఁ జాల దేమి శ సెప్పఁ గలదు. 5

వ. అట్టియెడ సుడిసి చిక్కినమూఁతలు వీకమై నెదిర్చినం బొదివి నిరవశేషంబుగా
నమయించి కృష్ణసారథికంబును ధవళహయంబును గపికేతనంబును నగునుజ్జ్వల
స్యందనంబును నప్పురందరసందనుండు బంధుమిత్రాభిసందితుండై యొప్పెనప్పుడు
పొలికలన నీబలం బఖలంబును బెనుగాలిం బడినపేరడవివగిడిం గానంబడు చుండె
నందుఁగృహశ్శత్రుత్వమకృతవర్మలు మువ్వరు బ్రతికిపోయి రానమయంబున ధృష్ట
ద్యుముండు నన్నుఁ గనుంగొని నగుచు సాత్యకి నుద్దేశించి.

6

తే. వీని నేటికి బట్టితి శ్రీ వీడు బ్రదికి, ¹యిచట వర్తించి మనకు నెక్కడిమి నేయు
నప్రయోజన మిది విడు శ్రీ మనిన నేల, విడుతు నీదోహిడలదెగ్గనడుతు నమచు.

వ. అలై నేయుండు వాలు వెటికి ²వేగ్రేయం బూచునంతః గృష్ణద్వైపాయనుండు నన్నిధి
చేసి యతని వారించి సంజయం జంపుట యనుచితంబు ముందల విడువు మని
యానతిచ్చిన నతండు వినతుం డై యట్ల కాక యని వలికి నన్ను విడిచెఁ గృష్ణ
ద్వైపాయనుండు మదీయాననం బాలొకించి బ్రదికిపోయి లెక్కడ కైనం బా
మ్మనుటయు నమ్మనీంద్రు వీడ్కొంటి నంత నతఁ డంతర్ధానంబు సేసెనేను డత్తు
దేశంబు వాసి సీనుతుండు ననిన చక్కటికి గ్రోశమాత్రంబు వోయిద్వైపాయనం
బునం బ్రసిద్ధం బైనయమ్మడువునమీఁపంబున.

8

తే. అతనిఁ గాంచితి నతఁ డశ్రు శ్రీ లడర నడలు
చూడ్కి నామోము చక్కఁగాఁ శ్రీ బాడ కోర
వోవఁ బూచుచు దీనతఁ శ్రీ బొంది యునికి
గని మనంబున శోకంబు శ్రీ గదుర నేను.

9

వ. ఒక్కింతసేపు వలుకు వెలువరింపఁ జాలక యూరకుండి యెట్టకేల కలుంగు దెచ్చు
కొని పారాశర్యప్రసాదంబున బ్రదికినతెఱంగు సెప్పిన నమ్మహీకాంతుండును
గొంతప్రాద్దు నిశ్చేష్టితుం డై యుండి పదంపడి నాదనఁ జూచి మనదెన బ్రదికిన
వారు గలరే యనినఁ గృపాచార్యాదిగణిత్రయంబును బేరుకొని వారలుబ్రదికి
పోయిరి త కొక్కుండును బ్రదుకుట లేదని యెఱింగించిన నిట్టూర్పు నిగిడిం
చుచు నామూఁపుపైఁ జే యిడి యన్నరనాథుండు నన్ను సీకడ కనుపం దలంచి
నాతో ని ట్లనియె.

10

తే. మాటుమానిసి లేకుండ శ్రీ మడిసి రెల్ల, వారు సీదెనఁ బొండుభూవరతనూజ
లావులుందాము నున్నవారాహవమునఁ, బడక తొలఁగితిఁబోటులఁ శ్రీ బడియునేను.

వ. అని.

12

క. కొంతేయులబారిం బడ, నింతియ సేరి చాలు రాజ్య శ్రీ మెల్లను దార్తై
పొంత ననుఁ బెట్టుకొని యొక, కొంత యొనఁగిరేని నట్టికూ డేమిటికిన్.

13

క. అనుజులఁ దనుజుల మత్పరి, జనులను నమయించి వారు శ్రీ నమరోల్లానం
బున మెఱయఁ బాడ నేర్తునె, జననాథున కింతవట్టు శ్రీసంజయ చెవుమా.

14

శ్లో. దుర్యోధనుడు ద్వైపాయనంబును మడుగున దాగి యుండుట. శ్లో.

క. ఇన్ముడువులోన డాఁగెద, నిమ్ముల నెచ్చటికి నైన శ్రీ నేఁగెదఁ దగువృ
త్తమ్మునఁ దొలఁగి నిలిచి మఱి, యెమ్మెయినేనియును దీర్తు శ్రీనే బగ యనుమీ

వ. అని చెప్పి యమ్మడవు సొచ్చి మాయావిశేషంబున జలంబులు శరీరంబు సోక కుండ నం నంబనంబు శేషింపి యుండ నంత రథస్థంబులు పరిశ్రాంతి నొంది తూగాడ నస్త్రుతస్తాదితీతంబు లగునవయవంబులతోడ రాజదర్శనవిషణ్ణు లగుచుఁ గృష్ణకర్ణశర్మశ్శ్వామి లచ్చట మెలంగి డబ్బాటుగా నన్నుం గని సంజయా బ్రదికితే యని వలికి కురువతి ప్రాణంబులం గలఁడే యని యడిగిన నజ్జననాథుఁ డొక్కండను బాటుతెంచి నీరిలో డాఁగియున్నతెఱం గెఱింగించి యాహదంబు నూపి యే మిరువురము నొండొరులతోనాడినమాటలు చేటవడం జెప్పిన వార లత్సంతవిహదంబు నొంది.

16

చ. సరవరఁ డేమఁ సంగరమృతం బడ కున్ని యెఱుంగఁ డక్కటా జరవన మేది వచ్చెఁ బిదగఁ వినియఁ మముఁ గూర్చికోలు దు స్తర మనుబుద్ధి నిప్పటికి శత్రులక న్మోఱఁగం దలంచి యీ వెరవున డాఁగ సర్వపుష్కరీవతి దుర్దశ నిట్లు పొందునే.

17

వ. అవ్యభుండు పెనుఁబ్రావై నిలిచిన నేము పగతురతోడం బెనంగం జాలుదుమను నమయంబున విజయవిజృంభితు లగుపాండవులు నబలంబుగా నచ్చేరువ నడతెంచిన నారథికులు దా రచ్చట నిలుచుట కార్యంబు గా దని తలంచి ననుఁగృహ చాక్ష్మరథంబుమీఁద నిడికొని మనశిబిరంబున కరిగి రందు.

18

చ. కలగొనఁ బాటుచుక సతులు శ గన్నుల నశ్రుజలంబు లొల్కవీఁ పులవయి పెన్నెఱుల్ విరియఁ శ బొడ్డుఁగ లాలలు రోదనధ్వనుల్ సెలఁగఁగ మోములుం దలలుఁ శ జేతులుఁ గెంపుగ మోఁదికొంచు భ ర్తల నహజన్ములక సుతులఁ శ దండులఁ జేకొని యార్తి నొందుచున్.

19

వ. హతశేషులైనవతాకాతవ త్రచామరభృదాదిజనంబులవలన నకలజననంజయంబు వినుచు నేలం బడి పొరలుచు లేచు చునికి యత్యంతకరుణం బై యుండనప్పుడు మాన్యవనితాజనంబులకావలివారునుం గడంగి వారలం దగినవాహనంబులపై నిడికొని యిక్కడకు వచ్చిరి తక్కినభీతజనంబులు పలుదెసలం బాటి రట్టియెడ నీకొడుకు యయుత్సండు శోకసంతప్తచిత్తుం డై.

20

శా. గంగానందనుఁ డాది గాఁగఁ గురునర్యఘం బెల్ల సంగ్రామధా త్రిం గూతెం బతి యొక్కరుండుఁ బటుకౌంఠేయ ప్రతాపంబుపే ర్నిం గీడ్పాటున కోర్చి పాతె విధి న్యామే బ్రాణముల్ నిల్పె నా కుం గాంతాజనులం దగంగఁ బురికిం శ గొం చేఁగు టర్హం బగున్.

21

వ. ఏకాదశాక్షోహిణీభ ర్త మన్నించుమానవతులు గాసి యగుదురే యని మనంబు నం దలపోసి రథంబు డిగి యత్తెఱంగు శౌరికి నజాతశత్రునకు నెఱింగించిన న ప్పాండవాగ్ర జండు పరమకృపాపరుండు గావునఁ బ్రీతుండై శౌరియాననంబాలో కించి యది మేల కాడె యని వలికి యతం డనుమరి నేయ నవ్వైశ్యాపుత్రు

బరిరంభణంబు సేసి తన్నతలంపు తలంచి తని సుధావింది పీనుకొలిపిన నతండు
రథారూఢుం డై రథ్యంబులఁ ద్వరితగతి నడపి ధూళితప్రేమసీజపంబుల కధ్నము
లగువృద్ధకంఠుకులం గలసి వారును వారును వారును మువ్వకారంబులఁ జేర్చి
పురంబు ప్రవేశించునప్పు డెదుర విదురు గాఁడె. 22

చ. అతఁ డడుగంగ శల్యసుబ్రహ్మజులుగా బల ము తఱుకగా గణ
క్షీణిఁ బడు తేర్పడం బలికి శ చెప్పెఁ దురంగము సిగ్గి మెనిసి
పతి యొకరుండుఁ బాటుబయుఁ శ బొండువముఖ్యుఁడు పీఠి. బంపగా
నతివల నిల్లు సేర్పుటకు శ నై యిట రాకయు మానవేశ్వరా. 28

వ. అనిన విని యతండు శోకవ్యాకులుం డగుడు నవ్వైశ్యాపుత్రుని బాగడి కాటో
చితకృత్యం బాచరించి తన్న చేసి తని పలికి మతియు నిట్లనియె. 24

తే. ఎప్పుడును సంజయుండు వచ్చి శ యెఱుంగఁ జెప్పుఁ
బలికి నమరవిశేషంబు శ లతఁడు సేఁటి
తెఱుగు చెప్పెడిఁ గాక యేతెంచి మున్న
మనము వినిపింపఁగాఁ దగ శ దనఘ దీని. 25

వ. ఒండుముఖంబున నివ్వార్త నగరు సొరకుండునట్లు గా సువిధానంబు సేయ
వలయు నీవు దుర్యోధనుప్రియాజనంబులను ద్రక్షకులను జోహ్కొని భవదీయ
మందిరంబునకుం జనుము తక్కటివారి నంతరిత నడకువతో నియవ నియమింప
వలయు నని పలికి తానును యుయుత్సండును సావధానప్రయత్నంబున నవ్వీధా
నంబు సంఘటించి సీతమ్మండు పెద్ద మొగసాలం జాలుమానునులం గావలిపెట్టి
యధ్యంతరంబు ప్రవేశించియుండె నక్కడఁ గౌరవసేనాసన్నివేశంబత్సంతవిరళ
జనం బయ్యె మున్ను మాతంగతురంగసుభబృంహిత హేషితభాషణంబుల
వలన శబ్దాంతరంబు గర్జనోవరంబు గానియట్టియాశీవిరంబు నిశ్శబ్దం బయి
యుండె ననిన విని యాంబి కేయుం డి ట్లనియె. 26

క. నూతనుత యిట్లు పగతుర, చేత మనబలుంబురాడసహులు బంధు
వ్రాతమ్మును సమసినఁ దుది, నేతెఱుగున నడచితిరి నశరేంద్రుండు మీరున్. 27

వ. అనుటయు నమృహీకాంతునకు సంజయుం డిట్లనియె నంత నయ్యెడకుఁ గాంతే
యులు సైన్యంబును దారును సుమోధనాన్వేషణవరు లయి రయంబున నరుగు
డెంచుకలకలంబు వీ తెంచిన. 28

క. కృతవర్తయుఁగృపుండును గురు, సుకుండును గనుఁగొను మరొండు వోటికిఁజని ర
ట్లతిరథనంబునఁ గుంతి, సుకు లచటికి వచ్చి నీమగ్గుకుఁ బలుగడలన్. 29

వ. అన్వేషించి కానమికి విషాదంబు నొందును మరలి చని చదురవ్వు డజాతశ
త్రుడు నీవుత్సృనగరిలోనిదనంబులఁ గృపతోడం గనుంగొని వెఱవకుండుం దని

పలికి చనియె నట్లు వారు నిజశిబిరంబునకుం జనుటయు మనయోధవరులు నేను
మనంబున నడలు గదుర నమ్ముడు ప్రకడకుం బోయితిమి కృపాదు లగుమువ్వరు
దమరాక యెఱింగించి యమ్మునుజవతి కి ట్లనిరి. 80

—౧౧— కృపకృతసర్వాశ్వులములు దుర్యోధనుం గని సంభాషించుట. —౧౨—

క. లెమ్ము కురునాథ కడఁగుము, మమ్ముం గొని పాండువు త్రామధనమునకు సై
స్యమ్మదియును నీచేతఁ గృత మ్మయ్యెడుఁ జమ్ము వలదు శ శంకింపంగన్. 81

వ. అట్లు గాక గెలిచి భూమి యేలుట యొండెఁ జచ్చి నాకలోకసుఖం బనుభ
వించుట యొండెం గాని నీయట్టివాని కిట్టితెజంగు కర్తవ్యంబు గాదని పలికిన
విని యవ్విభుండు వారల కి ట్లనియె. 82

చ. తనువు ఘనాస్త్రశస్త్రములకాఁకున నొప్పిని డప్పి పుట్టె నా
మనము వశంబు గా కడలె శ మాటలచందము సూడ మీరు డ
స్సినయటు బున్నవార లనుకజీవులు లేకు తొలంగి నేఁటిమా
త్రనిలువుఁ డెల్లి పైకొని యరరాతుల గెల్తము లావు వచ్చినన్. 83

వ. అనవుడు నగ్గురునందనుండు. 84

ఉ. ఏ లనుమాన మేచు సమయించెద వైరము నేఁటితోడఁ బాం
చాలుర నెల్లఁ దీవ్రశరజాలములం బొలియించి కాని భూ
పాలక పుచ్చు గ త్రళము శ పాటిగఁ బట్టుము నామమాట లి
య్యాలితనంబు వాపెదఁ బ్రియం బొనరించెద నీకుఁ దం డ్రికిన్. 85

వ. అనియె నప్పు డనిలసుతునివేటకాఱులు మాంసభారంబులతోడఁ బరిశ్రాంతు
లై జలపానార్థం బమ్ముడువునకు వచ్చి రంతకుమున్నుధర్మనందనుండొక్కబోయెం
బొడఁగని దుర్యోధనుండు దొలఁగెం జెట్టుచేమల నడంగి యుండునో మీరు
మెలంగునెడల నరయ వలయు ననిన వాఁడును వృకోదరునిమ్మగయులలోనివాఁ
డగుటఁ దమవారికి నెదురు వోయి యమ్మాట తెజం గెఱిఁగించుటంజేసి యప్పని
మనంబులం దున్నట్టిమాబోయి లట్లు కలన నేమిటి నల్లాపంబులు నేయు చున్న
యన్నరనాథునియారథికవరులవచనంబులు విని పూర్వాభ్యాసంబువలన న
య్యుక్తి ప్రత్యుక్తులపరిపాటి దేటపడిన నన్నీటిలో నీకొడుకు డాఁగి యుంట నిశ్చ
యించి తమలో మెల్లన ని ట్లనిరి. 86

క. ఈరథికులు తను నిమ్మయిఁ, బోరికిఁ దఱుమంగఁ దాను శ బురికొన కిచటం
గౌరవపతి డాఁగినగతి, బోరనఁ జని చెప్పవలయు శ భూనాథునకున్. 87

తే. అతఁడు పవదన మొనఁగు మూరతుతనయుని
మున్ను గని మెచ్చు వడయుద శ మన్నరేందు
నతఁడ కాన్పించు మనల రయమునఁ బోవ
వలయు మాంసభారంబులు శ వలదు లెందు.

వ. అని మోవులు డిగవిడిచి వెనం బాటి రయ్యచనరంబునఁ బొందునందనులు నీ నందను వెదక ననేకచారులం బాలికలనికలంకులకుం బుచ్చి యాతంఁగు తమ కగవడమికిఁ జంతాక్రాంతం లై యుండ నాబోయలు భీమునివణిహారులఁ ద్రోచి కొనుచుం దన్మందిరంబు దటియం జొచ్చి యతనిం గాంచి యక్ష్మమవున నమ్మహిపతి డాఁగి యునికి యెఱింగించి. 39

క. తమవిన్నమాట లన్నియుఁ, గ్రమమునఁ జెప్పిన నతండు గ్రహించి యుండున నర్థము లొనఁగె వారికి ననేకములు వహింపఁగఁ గొలఁది గా కుండంగన్. 40

వ. ఒనంగి యాలుబుకుల నగ్రజుఁ గానిపించి డేవా దుర్యోధనుండు ద్వైపాయన హదంబున నొక్కఁడు ద్రవిద్యంజేసి జలంబులు నిజశరీరంబు సోక కుండునట్లు గాఁ జేసికొని డాఁగియున్నవాఁడు వీ రెఱింగి వచ్చి రని యతనికి విన్నవించి యాసుయోధనగురునందనాదులనల్లాపంబు లెఱిగించిన నతండు పరమహర్షం బున నాబోయలకు బహువిధంబు లగుపనదనంబు లిచ్చి తక్కినతమ్ములకును గృష్ణునకుఁ జెప్పికొని వారును నకలబంధమిత్రపరిజనంబులునువోడన దనుడేర నుద్దామగమనంబున. 41

తే. తురగఖరపుటరథనేమిరకరిపదాతి, ఘట్టనంబుల నేల గ్రక్కదల శంఖ వణవనిస్సాకాహళ్యరణన మెల్ల, దెనలఁ బరఁగంగ వచ్చె నర్థదెనకు నధిప. 42

వ. అట్లు ధర్మనందనుం డేతెంచుకలకలం బాలకించి యంతకమున్ను రణోత్సా హంబున కై రాజు నిర్బంధించు చున్నయగురువుత్త కృప కృతనర్ములతనితోని ట్లనిరి. 43

మ. ధరణీనాయక సాంకుపుత్రులు నమ్యుద్దామోద్ధతి వీరె వ చ్చిరి వీరికి వడిఁ గిట్టి తాఁకుదము నీరచి త్తంబు పోరాటకుం జూరడే నిప్పటికిం దొలంగి చని యెచ్చోనైన నే ముండి చెచ్చెర రూపించినవేళఁ జెప్పినకకుం గ జేరంగ నే తెంతుమా. 44

ఆ. అనుకు నానృపాలుఁ గ డయ్యోధనరులతో, నిప్పు డనికి నుత్తరహింప కెచటి కేసిఁ దొలఁగిపోయి గ యిచటికి మగుడంగ, రంకు వగలు ననినరరాత్రి యగుకు. 45

వ. వారు వారణపురంబున కనివారణఃబోమినరు వోమరు గాక యిచ్చేరువఁ బోయి రేనియు నిమ్మచువున నాయునికి యెఱుంగలే రట్లు గాక యెఱింగిరేనియు నన్నుఁ జేరరాదు మదీయవిద్యావిశేషనం స్తాభి తాంభోమర్దయున నిర్భయుఁడ నె యుం డెడఁ బొం డనినం బొగుడునునంబులతోడ నారథిజనంబులు వోవం బతి జలం బులు శిలానవృశంబులు గా బరిస్తాభిచె నేరుకు పొండుమాసుల వాస లెల్ల కడల మెలంగుటజేసి రాజు నప్పుడు వెలువరించుట కర్జుంబు గా దరియు నతని తోయ స్తంభనవైదగ్యం బెఱుంగుట నొలసినయూహలు ముందటియట్లు వారల తోడం జని చని చిత్తంబు గలంగివం జనం జాలక యరదంబు డిగ్గి యవ్వుట. 46

నొక్కయెడ నొదిగి నిలిచెద నని వారలకుం జెప్పి యచ్చుపపునఱుత నొక్క-
పఱపుగలపొదయూఱుమిం దూటి పొంచియుండితి వారలు దూరంబు నని యొక్క-
విపులవటంబుపొంత విశ్రాంతి నొంది సీనందనువలనికిం జనినహృదయంబులతోఁ
దదీయకార్యచింతాభరంబు పట్టుకొనఁ దదనుబంధసంభాషణంబులు సేయు
చుండి రక్కడ.

46

క. కలకల నవ్వుచుఁ బెలుచుం, బలుకుచుఁ దమకలఁకులందుఁ శ బాంచాలకుమా
రులు ననుదేరఁగ బాండును,తులు వచ్చిరి సంతసంబుతో ముడుపునకున్.

47

వ. ఇట్లు వచ్చి ధర్మతనయుండు ¹భవత్తనయమాయాస్తంభితం బైనయాజలాశ
యంబు నిరూపించి తత్ప్రకారం బెఱిగించి యచ్చుతునితో నల్లన యిట్లనియె.

క. చొర రాదు మనుజులకు నెవ్వరికిని నిజులము కార్యవశీతివతి ని
ర్భరమాయాసంరక్షా, ²భరితం బై కాన వీతభయం జాతండున్.

49

— ధర్మరాజు మడుగున దానియున్నదురోధనుని మానాడుట. ధ—

క. అని వెండియు నాపతి గురు,జననాథుగుఱించి పలుకు శ శక్రుడు దోడై
చనుడెంచెనేనిఁ జో వ,చ్చునె నాచే దప్పి యిందుఁ శ జొచ్చినఁ దనకున్.

50

వ. అనిన విని యచ్చుతుం డతనికి నల్పస్వరంబున నిట్లనియె.

51

ఉ. మాయలు గల్గుదుష్టులకు శ మామపుభంగురె మందు గాక ని
ర్మాయత నుల్లసెల్లెడువశ్రాక్రమలీలలు గొల్పు నెట్లు దై
తేయులు దొల్లి మామల నశతి ప్రబలాత్మకు లైనఁ దద్వధో
పాయములక జయింపరె నృపాలక విష్ణుఁడు నిందుఁడుం దగన్.

52

వ. హిరణ్యకశిపువృత్రవధప్రకారంబులు వినమి రావణుండు హోమాదిమాయా
క్రియావిఘాతంబునఁ గాదె రాముచేత నిర్జింపంబడె నరకాసురు నేను బరిమా
ర్చిన తెఱం గెఱుంగ వే వీఁ డగుపడునట్టివిధంబు నూచికొమ్మనిన విని యప్పొండ
నాగ్రజుండు జలాంతర్గతం దై యున్నభవన్నందను నుద్దేశించి యిట్లనియె, 53

చ. ఇటు తగునే సుయోధన మరహివలయంబున నిట్టిదైవ్య మె
చ్చట వినఁ జూడఁ గల్గెనె యశసంఖ్యలు రాజులు సీకుఁ గాఁగఁ జ
చ్చటయును బంధుమిత్రులు విశ్రుద్ధచరిత్రులు పోర నట్లు త్రుం
గుటయును జూచి తేమిటికిఁ శ గుంకితి నిశ్శను జాపు దప్పనె.

54

ఉ. శూరుడ వండు నిగ ముడుపు శ సొచ్చుట శౌర్యముచొప్పె మాన మే
యూరికిఁ బోయె నాజి నృపు శ లోడుదురే నృపుఁ డన్నమాత్రయే
కారవంశజాతుడవు శ గవ్యపుఁజచ్చుట దెచ్చుకొంటి నీ
పేరును పెంపు మాలి యరిగబృందము నవ్వఁగ నిట్లు సేయుదే.

55

1. త. భవత్తనయమాయాస్తంభి. 2. క. పరిణత మై - గ. పరిత మై - అ. భరితాత్మకు.

తే. శ్చ త్రధర్మంబు విడిచినఁ శ గలదె యిహముఁ

బరముఁ బేరొలగంబునఁ శ బలుకువలుకు

లెల్ల ముఱచితె విను మవి శ పొల్లు లైనఁ

గట్టపాటు గా కుసుతేల శ గావ వచ్చు.

56

చ. కొడుకులుఁ దమ్ములుం గలన శ ఘోరపుఁజావులు సావఁ జూచి యె

ట్లాడఁబడె నీదుబుద్ధి యొడ శ లోముట కైనను రాజరాజ యి

మ్మడువున కీడ్చి తెచ్చె విధి శ మానము ప్రాణముకంటెఁ జాల నె

క్కు డగుట నెప్పుఁగా వినవొక్కో కడునీచతఁ బొంది తక్కటా.

57

శా. అంభోగర్వము సొచ్చి పాండుసుతభ్రాహ్మగర్వదుర్వారనం

రంభం బోర్వక డాఁగి యుండె నటె రాతరా జస్సిరో చచ్చుచో

గాంభీర్యంబును ధైర్యముఁ విడిచి దోర్లర్వంబు బెం డయ్యెనే

సుంధన్యానము దూలఁ గా కని జనస్తామంబు నిందింపడే.

58

తే. కర్ణశకునిదుశ్శాననులోకఘనులుగాఁగఁ,దలఁచివారలఁగొనిమమ్ముగలుచువాఁడ

వై మనంబున శంకింప శ కట్లు కీడు, చేసి తావూఁపు దప్పిన శ గాసి యైతి.

59

వ. నీకొలంది గంటి మగవడితి వింక నెందుఁ బోవచ్చు నని మఱియు ని ట్లనియె.60

మ. భయముం బాయఁగ ద్రోచి వీరగుణముం శ బాటించి సంగ్రామని

శ్చయబుద్ధిం దలకొల్పి పౌరుషముమై శ జా వొండె గె ల్పొండె గా

క యధీంత్వము నాకు నీడె యని వీరకం బేర్చి వే లాఁకు మెం

తయుఁ బే రయ్యెడు రమ్ము లె మొడిఁగినఁ శ దైన్యమ్ము వచ్చుం జూచి.

61

చ. అని మము నోర్చినం బృథివి శ యంతయు నేలఁగ వచ్చు లేక చ

చ్చిన సురనద్మసౌఖ్యములు శ చేకులు రెండుదెఱంగులందు నొ

ప్పనియది లేదు డాఁగ నగుఁబాటును బ్రాణముచేటుఁ దెచ్చుకోల

విను మము నీ వెదుర్పఁ దగు శ వేయవిధంబులఁ జాటి చెప్పెదన్.

62

వ. తెంపు చేసి మూఁడిద నులుకుట నీకు ధాత నిర్మించినవరమధర్మంబు పురుషుండ

వై తేని దీని ననుష్ఠింపు మనిన విని యవ్వసుమతీసునకు సుత్రాధనుండి ట్లనియె.

———దుశ్శాననులోకఘనులుగాఁగఁ,దలఁచివారలఁగొనిమమ్ముగలుచువాఁడ—

నీ. నరుఁడు ప్రాణభయంబుం శ బొరయుట యరు దయ్య

వినుము తెల్లంబుగా శ మనుజనాథ

రథవాహసారథిరహితండ్ల నగుటను

బ్రాణాదిహేతునంశవదలు లేదుఁ

బరివారశూన్యత శ వాటిల్లుటను బంధు

మిత్రసహాయ¹లుమిడి యడంగఁ

జచ్చుటఁ బోటుల నొచ్చి మేనును డప్పి

గూరి చిత్తంబును నబోరి కలయ

తే. కుడికిఁజేసియుఁ దొలఁగితి నొదిగి నేద, దేర్చుకొని రణమునకు నుగ్రదీర్ఘవృత్తి
వచ్చువాడనునీవు మీరావారు విశ్రమింపుఁ డంతకు మఱి రండు నసాంపునూవ.

వ. అని పలికినఁ బొండవాగ్రజుండు.

65

క. ఇంబాఁక విశ్రమించితి, మిందు నినుం దడవి కంటి నమిప్పు డిచట నీ

కుం దేతె డప్పి కురుపతి,నందన రమ్మింక రణమృతనకు నాయితమై.

66

వ. అనుటయు.

67

తే. ఎవ్వరికిఁ గాఁగ రాజ్యంబున నెల్లభోగ,ములును గోరుదు ఁక్కుమార్తులునునాదు
తమ్ములును లేరు తరగరగధద్వివప్ర,హీన యయ్యె నీక్షోణియు నేలపెనఁగ.

68

చ. ద్రుపదతనూజులగా గెలిచి నదోర్బలసంపద నుల్లసిల్లి మి

మృపజితదర్పహీను లగునట్లు గఁ జేసి సమస్తభూపతి

త్వపదము గంటిసేసియు²వృథాభనం బది యింపు గాదు క

ర్ణుపడట భీష్ములేమిని గురుండు మృతుం డగుటగా ధరాధిపా.

69

క. తనవారుఁ దానుఁ గూడఁగ, సనుభవసుఖ మందఁజేసి నది రాజ్యమెరా
జునకు భవత్పరిజనములు, సనుజన్ములు బ్రదికి రేలు నమఖలధరిత్రన్.

70

క. ఏ నింక సమర మెల్లము,హీనాయక నీక యుర్వి నచ్చితి శాంతిం

గానకుఁ జని వల్కలవరి,ధానుడ నై తవ మొనర్చెదను మునులకడన్.

71

ఆ. ఓడి వచ్చినాడ నుద్ధతి నాకేల, యుడుకు మాని నీవ నుర్వియేలు

గుట్టములును నేనుఁగులులేనిబయలునీ,తలనె కట్టికొనుము నధర్మతనయ.

72

చ. అన విని యన్నతేశ్వరుండు నహాసముతో నతనిఁగుఱించి యి

ట్లనుఁ దనుజానుజన్మసుహృదాప్తసహాయులు నన్నఁ గాదె శ

ల్యునిఁ గొని మమ్ము గెల్చి నకలరొర్వియు నేలుట కుత్సహించి తీ

వనవుట లేల మాను మిది నపాటిగఁబట్టుము లెమ్ముపోరికిన్.

73

నీ. నీయిగి నేను భూనాయకుఁ డగుటొల్ల, రాజకోటికిఁ బ్రతిగ్రహము ననునె
నిను ననిం దెగటార్చి నేలఁ బాలించెద, ననునొర్చితేనిఁ బెంపున సుఖంపు
మేమిటివాడ వై న యిచ్చితి పుడమి నీ, కనియెడుమాట యి నట్లాడె దివుడు
నీవు ధరిత్రి యారసేర్పినఁ గురుకులం,బునకు నిట్లాడఁగ నబొంద నేల

తే. శాంతి నొందుటకై ధర్మరసంవిభాగ,కరణ మొనరింప వచ్చినకమలనాభు

వాక్యవృత్తిఁబాటించక నవాడినూది,మోపినంతైన నుర్వియారసోప నంటి.

74

క. ఏమివిధంబునఁ బొరలియు, భూమి కురునృపాల నీకుఁ నబుచ్చుకొనఁగ రా

1. గ. లుమిడిమడంగి ఆ. అమ్మయి నడంగి. 2. అ. వృథాభనంబున మమ్ము లేదు. 3. అ. నందిదాన

- కీమియి దైన్యవడితి నా, కేమార్గము వట్టి యిచ్చై య దేర్పడఁ జెవుమా. 76
- క. అరులకు సిరి యిచ్చైద నను, వెరవిడియుం గలఁడె దీని య విడువుము నాకుఁ
ధర యిచ్చి తేనియును నినుఁ, బారిగొన కే విడువ నజిమి య పోరుట యొప్పున.
- క. నాచే నీపాణంబులు, నీచే నాజీవితంబు య నిజ మున్నవి యి
నీచిత యవకార్యము రాజోచితకర్మకృతనిశ్చయఁడ వగుము నృపా. 77
- వ. అని వెండియు నిట్లను జతుగృహంబు దహించితి పాములం గఱపించితి నీటం
ద్రోయించితి విషాన్నంబు వెట్టించితి వెన్నికఁబోపాయంబులు నేసినను నీచేతఁ
జెడక యునికి యెటుంగవే యింక నట్ల యిమ్మాయలం బ్రయోజనంబు లేదు.
- క. లేలెమ్ము బిరుదవై ర, మూలమునకు నీవు నెఱుంగు య దవిధము కడుఁ
1 మే లొండు తెగువు లే దిం, కేల యొడిగి కష్టపడ నశరేశ్వర చెవుమా. 79
- వ. అని యివ్విధంబున నహ్మనుజేంద్రుండు మఱియుం బలుకఁ బెరివారు నట్ల పలికి
రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు. 80
- తే. ఇట్లు జంకింపఁబడి మఱియేమిసేసె, నాతనూజుండు 2 మున్ను నెన్నడును జంక
బడినవాఁడుగాఁడక్కటపుడమిన్నాల్లు, చెఱఁగులునువెఱఁ దనపంపునీయబ్రదిక.
- క. పరిజనహీనత దీనతఁ, బొరసినయెడ ముట్టుకొని రిభుప్రకరము ని
ష్ఠరవాక్యమ్ముల నమ్మెయిఁ, బరితాపము నేయ నేమిభంగి నిలిచెనో. 82
- వ. అనుటయు సంజయుం డమ్మనుజపతి కిట్లనియె నట్లు ధర్మతనయుండునుదమ్ములుఁ
గొడుకులును ద్రుపదపుత్రులును బొదువుకొని పలుకుపలుకులకుఁ జిత్తం బుత్తల
పడ నాననంబు పల్లటిల్లఁ గరంబులు విదిర్చి దురం బొనర్చువాఁడై యప్పొండ
వాగ్రజున కిట్లనియె. 83
- సీ. మీ రేవురును బరివారబాంధవమిత్ర, సహితుల రఘలాస్త్రశస్త్రవంతు
లరు కరిన్యందనశతురగనమేతుల, రే నొకరుండ విశహీనసహచ
రత్వంబు విగతాయుధత్వంబు వాహాన, హీనత నొందితి య నేవిధమున
నని యొనర్పఁగ వచ్చు య నది గాక పోటుల, డస్సిరిఁ గడు మీకు య డప్పి లేదు
తే. వరునఁ దగ నొక్కఁడొక్కఁడత్రవచ్చిపోరుఁ,డివుడ వెడలిమిమ్ముందఱన్లె చెలులఁ
జుట్టుముల రూపుమాపెదఁజుట్టుముట్టి, పలువు 4 రాక్కనితోఁ బోరఁబాడియగునె.
వ. అట్లు మీరు సాలరేసి. 85
- ఉ. తమ్ముల నిన్నుఁ గేశవునితమ్ముని ద్రావదియన్నదమ్ములం
గ్రమ్మున గీ టడంచెద నొకండన యే నిదె వచ్చి బాహుద
ర్పముల నిర్లవారమును య భానుఁడు దోచి నముజ్వలాత్మతే
జమ్మున రూపుమాపుక్రియ య నజ్జత నిల్చుము సుస్థిరుండ వై. 86
- తే. వినుము నీకుఁ గృష్ణునకునుగవెఱచికాదు, ముంద రే నట్టలాడుటయెందుఁజెల్లు

1. గ. మేలొడవు తెగువు. 2. క. ముంద రెన్నడును. 3. క. నాభానంబు 4. క. రాకనితోఁ చెడఁగఁక బాడి.

- నమరధర్మంబు లేకుండు దెల్లముగ నెల్లవారలకుఁ దెల్పుటకుఁగానికవసుమతీశ.
 వ. నేడు మి మ్మందఱ నమయించి భీష్మద్రోణకర్ణభగదత్తశాప్తికజయద్రథశకుని
 శల్వాదు లగుబంధువు త్రనహాయులఋణంబు దీర్చెద నని పలికినం బాండవా
 గ్రజం డిట్లనియె. 88
- చ. సమరమువాడి నీ వెఱిఁగి శ్ర శక్తుల గెల్వంగ నుత్సహించు టా
 ప్ప మనఃజనాథ యొక్కఁడను శ బూని మహద్భుతబాహునంపదకా
 మము వడిఁ దాఁకెదం బిలుకునూరైద నంట యుదాత్త మైనదై
 ర్థమహిమ గాడె యి ట్లనినయంతన యే నటు తేల చేసెదన్. 89
- చ. వలసినయస్త్రశస్త్రములు శ వాహనముం గొను మొక్కరుండ నికా
 గలన జయించువాఁ డతనిగర్వము నీ వడఁగించితేని నీ
 యిల నకలంబు గైకొని వ్యహింపుము రాజ్యవిభూతి వాఁడు నికా
 దలవడి పోరుఁ జుట్టలును శ దక్కటివారలు నిల్చి చూడఁగన్. 90
- వ. అనిన విని భవన్నందనుండు ధర్మనందనున కి ట్లనియె. 91
- చ. అరదము లెక్కి ఘోరవివిధాస్త్రచయంబుల మున్ను పోరమే
 నరవర క్రొత్తచందముర్యణంబు కరంబు ప్రియంబు సేయు ని
 మ్మరగదలం బదాతు లయి శ సూరతయుకా మహాసీయధీరతా
 స్ఫురణమునుం బొగడ్త వడఁ శ బోరుట మే లని నిశ్చయించితిన్. 92
- తే. వింతకూరలు గుడవున శ వేడ్క సేయు
 భంగి సంగ్రామమున నూత్నభంగు లెడఁదఁ
 గాతుకము సేయుఁ గావున శ గద ధరించి
 నిను నహోదరులను యోధులను జయింతు. 93
- చ. అనుటయుఁ బొంగి ధక్కుసుతుఁ శ డాతనితో గద నొక్కరుండ నేఁ
 గొనియెద నీదుప్రాణము లకకుంతితబాహువిలాసభాసి నై
 యనవుడుఁ బుట్టలోపలిమృహాభుజగేంద్రుఁడు రోఁజునట్లు రోఁ
 జె నధివ యవ్వీభుండు దనశ్చిత్తము నప్పలుకులో గలంచినన్. 94
- శ్రీ దుర్యోధనుఁడు గదామండితుం డై ప్రాదంబు వెడలి వచ్చుట. —
- వ. ఇట్లు నిశ్శాసనంబు నిగుడ నొడలు పొంగఁ బటుకశాఘాతంబునం గెరలుశూకలా
 శ్వంబుచందంబునఁ గెరలి జలస్తంభం బుడిపికొని మకువు నంతోఁభింప నవహసిత
 శిలాసారోదారంబును కనకపట్టికామండితంబును నై నగదాదండంబు వివులాంస
 పీతంబున నమర్చుకొని వెడతె నట్లు సంరంభవిజృంభితుం డై. 95
- తే. గదయుఁ దానును రుచిరశృంగమునఁ బొల్పు
 పర్వతము క్రేటి సేయునీరవట్టిఁ జూచి
 కాలదండంబు చేకొని శ లీలఁ బొల్పు
 జమునిఁ గా మదిఁ దలఁచిరి శ జనము లెల్ల. 96

- వ. అతనిఁ గనుంగొని పాంచాలురును బాండవులును. 97
- తే. చిటుతనగవుతో నొండొరుకచేతు లప్ప
 లించి నిర్భరసంతోష్యలీల నొప్పి
 రమ్యహీనాథుఁ డయ్యుపగహాస మెఱిగి
 బొములు ముడివడఁ గనుంగవఁ శ బోధముఁ గెంపు. 98
- వ. కోపావేశంబు నొంది యుష్మత్తతారకంబుల వారల నెల్ల నాలోకించి. 99
- క. ఈగెలి వే లార్చెద బాహాగర్వము మెఱయ మిచ్చు శ సందఱు మహీ
 భాగమునఁ గూల్చి నెఱపెన నాగదబలు ¹పెట్టు లైననగుఁ డంబాకన్. 100
- తే. అనుచుఁ బోటులఁ దొరుంగురక్కాంబుధార
 లంగ మెలను గప్పిన శ నప్పు దొప్పెఁ
 గావిసెలయేఱు లెల్లెడఁ శ గలముఁ బర్వఁ
 బొలుచుకులపర్వతంబుచార్చున నలిండు. 101
- వ. అట్లు ఘోరాకారుఁ డై నిలిచి నీకొడుకు పాంచరాజకొడుకులు బంధుమిత్రవరి
 వారనమేతంబుగా నడరి యొక్కపెట్ట తన్నుం బొదువుదు రని శంకించిపాండవా
 గ్రజుడనఁ గనుంగొని. 102
- ఉ. రం డిట యొక్కఁ డొక్కఁడ దురరం బొనరింపఁగ మీరు పల్కు రొ
 క్కండను నేను హేతివాలకాయత డస్సినవాడ నన్న నా
 తం డభిమన్యు బాలుని నశధర్మతఁ బ్రాప్తు లనేకయోధు లొ
 క్కం డన కెట్లు చంపి రలు శ గాఁ గొను మిబ్బవరంబు నావుమన్. 103
- వ. నిరుత్తరుం డై యున్న భవత్తనయున కాధర్మతనయుం డిట్లనియె. 104
- క. ఏ నట్లు నూపి చెప్పితఁ, గాని యని రణంబుపాడి శ గాని యెఱుంగుదు
 రా నీను నీదువయి మి, త్రైనికులను వెఱవ కాయురము గమ్ము నృపా. 105
- క. తల చక్క ముడిచికొని ద్రిం, డలవడ బంధించి పోరి శ కమరి నిలుపు నీ
 వలచినయట్టివ యిచ్చెద, నలఘుశిర స్త్రాణంకకూటులు నెమ్మిన్. 106
- వ. మఱియు నొక్క తెఱంగు నీమనంబున మెమ్ము నచ్చెనువును నెలకొనంపలికవ
 నాకర్ణింపుము. 107
- తే. ఏటికొనుమీవు నొకని మాయేంద్రురండు, వాడు నితోడఁదగఁబోరుకవాడువానిఁ
 జంపి మహియేలు వానిచేరవచ్చి త్రిదివ, సౌఖ్యమునుము చేసితిరనమయమేను. 108
- వ. అని పలికి యుద్వలవినిభవత్తంబు లాతనిముదలం బెట్టింది. 109
- క. విను జీవముతో నీకు, జరనిమ్ము యొను దక్క శ సమరంబునఁ గో
 రినియది నీ కొనఁగెద నిం,తన చెడియెనె యకలు యన్నరదమ్ములకూర్పుల్. 110

వ. అనిన విని నీతనయుం డట్ల కాక నీవు నా కలిగెదవే యని కనకచిత్రతంబు లగు
శిరస్త్రాణకంకటంబులు గైకొని ధరియించి కాంచనాచలంబు ననుకరించుచు గద
చేత నమర్చి పాండవాగ్రజం గనుంగొని. 111

నీ. కవలలో నొకఁ డొండె శృగాంశివి యొండె వృశోదరుఁ డొండె నీరవొండె జేత
గద గొని యెక్కటికయ్యంబునకుఁ బూని, యేర్పడ నిలిచిన శ నీక్షణంబు
నమయంగఁజూచెదఁ గ్రమమున మీరెల్ల, నొకఁడొక్కఁ డేతేరఁ బ్రకటబాహు
దర్పంబు వొగ డొంద శ ధరఁ గూల వ్రేయుచు, వచ్చెద మఱియు నీరవారిలోన
తే. నలిగి యెవ్వఁడు దాకిన శ నట్ల నాదు
గదకు నెర నేసి పేర్చెదఁ శ గడు గదా ర
ణంబు నాతోడఁ జేయ మ్రస్తానధహరుండుఁ
గడఁగ లేడు మీ కెందుఁ బోఁ శ గలదు నేఁడు. 112

వ. ఇవ్విధంబున దుర్యోధనుం డుద్ధతుం డై మఱియుం బెద్దయెలుంగునఁబలుకుచుండ
నలిండు విన కుండఁ బద్మనాభుండు పాండవాగ్రజున కిట్లనియె. 113

చ. ఇతఁడు గదారణంబునకు శ నీకొలదికొ నినుఁ బిల్చినకొ మరు
త్పతిసుతుఁ గోరినం జిజుత్వతమ్ములలో నొకనికొ పరించినకొ
మతి నెసి కొక్కొ వీర లనుకూలకుఁ బాత్రము గాదె సాహసం
బుతఱియె మేదినిశ యిది శ బుద్ధి దొఱంగి తను గ్రహంబునన్. 114

చ. ఒకరునిఁ జంపి తేని నకశలోర్వియుఁ గైకొను మంట నీవు ముకొ
శకునికి మాయజూదమున శ సంపద లెల్ల ద్రయోదశాబ్దభో
గ్యకృతి నమర్చి యొడ్డినటు శ లైనది పండెఱుంగయ్య మయ్యె శ
త్రుకులము నెల్ల దుఃఖపడి శ త్రుచుట దాఁ దుదిఁ బందె మాడనే. 115

చ. నరవర యెక్క ఒక్కటి పెనంగఁగ భీముని నైనఁ బన్నఁ గా
దరయఁగ భీముకంటె గదగమందలికౌశల మెస్క దీ మహీ
శ్వరునకు భీముమేన బలసంపద మిక్కిలి దానఁ బోవునే
వెరవునఁ గోలుపోద భువ్యవిర్యము పోయె నెందుఁ జూడమే. 116

వ. అనిన విని మహాబలనందనుండు వసుదేవనందనుక కిట్లనియె. 117

—... శ్రీకృష్ణుడు భీమునిని దుర్యోధనుతోడఁ గామునఁ బుకనుట. ...—

మ. గద నాచేతికి వచ్చినప్పుడు మహాశక్తిగ్రక్తివై లోకము
ల్పమనాల్గుక నమయింతుఁ బొమ్మనునముగ్ధానంబు న న్నొందు డు
ర్మదనంరంధ్ర వికత్తులు డమునకౌశరవ్యాధము దెల్లు నా
కెదురై ప్రాణముతోడఁ బోవు నృపుని శ ట్లె లొత్తె దీ మాత్రకుక. 118

తే. వానిగదభారమునకు నొవ్వకయు నాను, పలుగదానంద ముద్దాకర బాహుకర్ప

- లీల విలసిల్ల వ్రేయుదు శ నేలఁగూల, సంతసముతోడిమెచ్చు పుట్టెంతు నీకు. 119
- వ. అనుటయు సచ్చ్యతుండు ప్రియం బెసంగ నాకిమ్మారమర్దనుమొగంబునఁ జూడ్కి నిలిపి. 120
- మ. బకవిధ్వంసన మాచరించితి హిడింబప్రాణముల్ గొంటి కీ
చకనిర్మూలనకేలి సల్పితి జరాసంధాంగక స్వైరభం
జకలీలక విలసిల్లి తీ వని మనుష్యస్సూర్తిమాత్రంబులే
యొకమర్త్యుం డెదు రెట్టు నీకు మదిలో శ నూహింప కి ట్లాడితిన్. 121
- క. కాళింగాదిక్షోణీ, పాలుర నున్నదమహాద్వీప ప్రకరములక
నేల నిడి కాలఁ జమరితి, వాలినకురునృపకుమారవర్గంబులతోన్. 122
- వ. అని పలికి కురుపతిదెసఁ గటాక్షవీక్షణంబు నిగుడ వెండియు. 123
- తే. వాలి దుశ్శాసనునితోమ్ము శ వ్రయ్యఁ జీరి, నీవు నెత్తురు ద్రావంగ శ నిన్నునతఁడు
సూచుచుండియు వెఱసొచ్చిస్మృక్కెఁగాక, కవియఁజాలెనె నీపయ్యఁబవనతనయ.
- చ. అగపడి కచ్చువెట్టి యితఁ శ డాడినమాటల కిప్పు బల్లిదుం
డుగఁ గొని యేను బల్వురుఁ గర్డుకొవడి నీతనిఁ జంపకుండ నే
మిగ సమయంబు సేసి తిది శ మేలొకొ యంటి నృపాలుతోడ నీ
మగఁటిమిచందముల్ దలంచి శ మారుతనందన యూజిడిల్లితిన్. 125
- చ. తులువతనంబునకొ సభకు శ ద్రోవది ముందల వట్టి యీడ్చి య
ట్లఁపఁగఁ జూచి నీవు దగ శ నాడినరెండుదెఱంగులందుఁ బెం
పొలయఁగ దుస్ససేనుపని శ యొక్కటి దీర్చితి తీర్పు మింక బా
హులకసి వోవ వీనిపనియం ద్వరితక్రమవిక్రమంబునన్. 126
- తే. పరజయము నొంది కట్టుముఠపట్ట మఖిల, ధరణిరాజ్యంబునకు ధర్మతనయుఁ బ్రీతి
బంధులకునెల్లఁ గన్నులకపండు వగుచు, నీవుఁ దమ్ములు సుఖవృత్తి నెలవుకొనుఁడు
- వ. అని మఱియును. 128
- చ. బరవస మొప్పు నీవు గదకపండువు సేయఁ దలంచి తాఁకినం
గురుపతి నిర్జితుం డగుటకై బవనాత్మజ యేను బూట పో
టరితన మెల్లఁ జూపుము కడంగుము నీ వని యేలిమాటమై
నరవర ధర్మసూనుఁడు విశనక విజయం బొసఁగెక మఱిందికిన్. 129
- వ. ఇవ్విధంబున వృకోదరునకు జయప్రదంబు లగుమాట లాడి దుర్యోధనుండు దండి
మగండు శ్రమంబునుం జాలఁ గలండు నీవతిప్రయత్నంబునఁబెనంగవలయుఁజుష్టి
యని పలికె నప్పుడుసాత్యకి యా సమీరనందను నగ్గించెఁబొంచాలురుఁ దక్కునుం
గలుగుధరణీశులు నబ్బలుమగనిఁ బ్రశంసించి రతం డగ్రజనాననం బొలోకించి.
- చ. వినుము నరేంద్ర యేను బలవిక్రమముల్ వొగడొంద నిక్కుల
ఘ్నునిపయ నామనంబునతికోపము పార్థుండు ఖండవంబునం

దనలము పర్వః జేసినటు శ్ర లగ్గలికన్ నిగిడించెదన్ గదం

గొనియెదఁ బ్రాణముల్ మహి యశ్రకుంతితశాస్త్రిగ నేలు మంతయున్. 131

ఆ. మహితకీర్తి పుష్పమాలికఁ బూన్చెద, నిన్నుఁ జీకురాకు శ్ర నేడు వనరుఁ

గాక శక్కునిబుద్ధికతమునఁ దమ కింత, పుట్టెనని తనూజుఁపొలియు తెఱిఁగి. 132

వ. అని పలికి సన్నాహంబు శోభిల్లు చుండ గదాదండంబుఁ గేల నమర్చి వృత్తున
కభిముఖుం డగువాసవుండునుంబోలె దుర్యోధనుదిక్కు మొగం బై నిర్వూన్య
హం బైనశుండాంబుచందంబున నున్నయన్నరపతిఁ గనుంగొని తమయన్న
యుఁ దమ్ములు నెమ్మనంబుల సంతసిల్లఁ దాను సమరోల్లాసభాసితం డగుచు
నతని కి ట్లనియె. 133

ఉ. ఇట్టిదిక్పారకర్మ మని శ్ర యించుక కొంకక లక్కయింటఁ జి

చ్చొట్టితి మాయజూదమున శ్ర ను త్తము ధర్మజుఁ ¹దూలఁ బుచ్చి తా

చుట్టలుఁ బెద్దలుం జెలులుఁ శ్ర జూడఁగ ద్రోవది భంగపెట్టి తి

ట్టటన కింకఁ దత్ఫలము శ్ర లన్నిటి నొందుము చేరి తగ్గ మై. 134

సీ. గాంగేయకుంభజశ్రర్ణశల్యాదులు, నీకుఁ గాఁ బెనఁగి యశ్రనేకబంధు

మిత్రులు మడిసిరి శ్ర ధాత్రీపతులఁ దోష, తెచ్చితి పలువురఁ శ్ర జచ్చి రంత

వట్టువారును దోడఁబుట్టువు లెల్లను, గూలి రంతటికిని శ్ర మూల మైన

శక్కుని గీటడఁగె నింకొకరుండ వీ వున్నవాడవు విను నిన్ను శ్ర నేడు నాదు

తే. గదకు నెర సేసి లోకంబుశ్రకల్మషంబు, లేను బాపెద నీరజ్జు, లేల నాకుఁ

జక్కనై రమ్ము మద్భుజాశ్రస్తంభశుంభ, దుగ్ర కేళికఁ బాత్ర మై శ్ర యోట దక్కి.

చ. అనుడు నెదిర్చి నీతనయుఁ శ్ర డాతని కి ట్లను నేల రి త్తగ

ర్జనములు గానలే పటుభుజాకలితోగ్రదాసముద్భటున్

నను నిటు రమ్ము నూపుము ర్భాణంబున నీదుబలంబుఁ జేవయున్

మన మిటు చేరి నిల్చి వెడఁగమాటల యాడుచు నున్కి యొప్పునే. 136

క. వినుము గదారణమున ననుఁ, జెనయఁగ వాసవున కైనఁ శ్ర జెల్లదు శివీ వీ

యనిఁ బాడి దప్ప కుండఁగఁ, బెనఁగుము ప్లాణంబుతోడఁ శ్ర బ్రదితెదు భీమా. 137

వ. అనిన విని పాంచాలురుం దక్కినజనపాలురుం బ్రశంసించి మ త్తమాతంగంబుఁ

*దలశబ్దంబుల నుబ్బుం జేయునోజ రారాజుఁ బ్రహర్షంబు నొందించిరి గజబృహ

తంబులు హయ పేషితంబులును జెలంగె నాయుధంబు లెక్కుడుమెఱుంగులఁ

బొలిచెఁ దదనంతరంబ యెల్లవారునునెడగలుగఁగూర్చుండిరమ్మహావీరులుదలఁపడు

వారై వీరోద్రేకంబునంజేసి యతిలోకం బగునవష్టంభంబున విజృంభించి యొం

డొరుల నవలోకించి రట్టియెడ.

138

శ్లో భీమశుక్లోధనులగదాయుద్ధము నూడ బుర్రాములకు నచ్చుట, శ్లో

సీ. యదుకులదీపకుండగురాముఁ డవ్వార్త, యంతక మును విని శ యక్కుమారు
లాత్మ శిష్యులు గాన శ యాహవ మీక్షింపఁ, దీప్తయానమున నేతెంచి దృష్టి
గోచరుం డగుటయుఁ శ గురునాథ తగ నెల్ల, వారు నెదుర్కొని శ గారవమునఁ
బ్రణమిల్లిన నతండు శ ప్రత్యభివందన, మాచరింపంగధశ్రాత్మజుండు

తే. సమ్మదంబునఁ బరిరంభణమ్ము సేసె, నరుడుఁ గవలును ద్రౌపదీనందనులును
వందనం బొనరించిరి శ వారి నాతఁ, డర్హభంగి భాషణముల శ నాదరించె. 139

క. హరియును సాత్యకియు వినయ, భరితాంతకరణు లగుచుఁ శ బ్రణతు లయిన న
య్యిరువురను గ్రుచ్చి జెరయం, భరిరంభణ మాచరించె శ బరమప్రీతిన్. 140

వ. ఇశ్లేఱంగున నెల్లవారలు నాబలదేవునిఁ గాంచి కుశలసంప్రశ్నంబు సేసి రయ్యా
దవపుంగవుండు సదుత్తరం బిచ్చి యేను బోయి పెక్కుదినంబు లయ్యె ననియుగ్గ
డించి మిమ్ము నిందఱను జూచుటకును నాశిష్యులగదాయుద్ధం బనుసంధించుటకును
వచ్చితి ననియె నమ్మరుత్సతుండును భవత్సతుండును గదలు చేతులన యుండ
నతనిఁ జేరి భక్తిం బ్రణామంబు లాచరించిన నతం డాదరించె నంతఁ గాంతేయా
గ్రజుండు రాహిణీయతో నన్నదమ్ముల యిరువురయెక్కటిపోరునూడు మని పలికి
వా రట్లు ద్వంద్వయుద్ధంబునకు సన్నద్ధు లైనతెఱం గెఱింగించిన నతండు లెస్స
కాక యని యనుమతి సేసెనని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు రామునాగమనంబు
సెప్పె ననిన విని తదీయప్రవర్తనశ్రవణకుతూహలాయ త్తచిత్తుం డైనజనమేజ
యుండు వైశంపాయనున కి ట్లనియె. 141

తే. ఉభయవాహినీసంగరోద్యోగసమయ
మున హలాయుధుఁ డేతెంచి శ మురహరుండు
పాండురాజనూనులయెడఁ శ బక్షపాతి
యనె విరాటాదిబంధులు శ వినఁగఁ బలికి. 142

క. హరి యెఱుంగనిచక్కటియును, బురుషార్థము నా కెఱుంగఁగబోలునె యీని
ఘరత వినఁ జూడఁ జాలక, సరస్వతీతీర్థమునకుఁ శ జనియెడుబుద్ధిన్. 143

వ. మీ కెఱింగించి పో వచ్చితిఁ బోయి వచ్చెద నని వాసుదేవధర్మజు లొడఁబడి
యనుపఁ జనియె నని వింటి బలదేవుండు తీర్థయాత్ర నిర్వర్తించిన తెఱంగునుభీమ
సుయోధనులగదాయుద్ధంబు చెల్లినభంగియు నతని కాలాన నచటి కేగుదేర
సమకూరినవిధంబును వివరించి చెప్పు మనిన జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డి
ట్లనియె. 144

సీ. వినుము నరేంద్ర యశ్విధమునఁ జని యమ్ము, హాత్ముండు గోసువగ్ధాదు లైన
దానార్హ బహుపదార్థంబులు దనయగ్ని, హోత్రంబు దెచ్చుట శ కుచితజనులఁ

బుచ్చె ననేకవిప్రుల నాప్తసచివుల, నలయరథద్విపాశ్వములగముల
రావించె దండులప్రముఖభోజనసాధ,నములు సంపన్నహృద్యములు గాగఁ

ఆ. దేరఁ బనిచె నిట్లు ధీరయాత్రాసంవిధాన మాచరించి ధీమాసనీయ
మగుసరస్వతీమ హంభోధిసంగమ,స్థానమునకుఁ జనియె ధీ సవినయముగ. 145

వ. అది ప్రభాసం బనుపేరం బరఁగు నట్లందులకుఁ జని తీరసేవనం బనుష్ఠించియంత
నుండియుఁ బధిశ్రాంతిప్రయాణంబుల సరస్వతీచేరువ నడచి శివీయసకలతీరంబు
లాడుచు నన్నపానంబుల నాననశయనయానంబులను ధీమతఃసకలతాంబరాభర
ణాదిద్రవ్యంబులను విపుల నతిప్రీతులఁజేయుచు బాలవృద్ధవనితావికలాంగదుర్బల
ప్రాయులఁ బరిశ్రాంతు లైనయెడలం దడిమికొని యథేష్టప్రకారంబుల శరీరస్థితి
నడపింపఁదగువారి నియోగించి మఱియు ననేకధర్మంబు లాచరించుచుఁ గురుక్షే
త్రంబునకు వచ్చె ననుటయు జనమేజయుం డాతీర్థవిశేషంబులు వివరించి చెప్పు
మనుడు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 146

క. మును చనియెఁ బ్రభాసమునకు, నని చెప్పితి నతని నది మహాత్తరతీర్థ
ము నరేంద్ర యందుఁ జంద్రుడు, దన యత్తిం దీర్చుకొని గతవ్యధుఁడయ్యెన్.

→ శ్రీభాగవతీర్థ ప్రభాస రహస్య ←

వ. అత్యైతం గెఱింగించెద దక్షకన్యకల నశ్విన్యాదు లగుసప్తవింశతినంఖ్యులఁజంద్రుం
డు వివాహం బయ్యె నందు రోహిణి రూపాతిశయవతి యగుటంజేసి తదానంత్రం
డైనఁ దక్కటివారు వగ నొంది తండ్రికడకుం జని చంద్రునియన్యాయం బెఱిం
గించిన నాప్రజాపతి చంద్రునితో నుగ్గడించి యిది చాల నధర్మం బింక నిట్లు
సేసి తేని శపింతుఁ జూమ్మి సముడ వై వర్తింపు మనుటయు నమ్మాటజనననా
దరంబు సేసి యతఁడు వెండియుఁ దొంటియట్ల వర్తించిన నెఱింగి యమ్మహా
త్ముండు గోపించి యటుఁదెవులు గొనుమని శాపం బిచ్చిన నయ్యోషధినాథుండు
నానాటికిఁ గృశం డయ్యె నట్లాతెవులుచేత నతండు పోడిమి మాలిన నోష
ధులు పస చెడియె దానఁ బ్రజలు డయ్యెం జొచ్చి రది చంద్రకార్యహేతుకం
బగుట యనుసంధించి. 148

క. దేవత లమృతాంశునితో, నీ వేటికిఁ గృశుడ వైతి ధీనికము చెపుమా
నావుడుఁ దన తెఱఁ గేర్పడఁ గా వారికి నతఁడు సెప్పెఁ ధీ గౌరవముఖ్యా. 149

క. విని వార లతనిఁ దోడ్కొని, చని ప్రార్థించుటయుఁ దగఁ బ్రసన్నుం డై యి
ట్లను దక్షుఁ డఖిలభార్యాజనులయెడన్ నడవవలయు ధీ శశి సమవృత్తిన్. 150

వ. అట్లు నడచుచు సరస్వతీజలనిధిసంగమకలితంబైనతీరంబుజలంబుల నిమగ్నుం డై
వృద్ధి బొందు వరుసన పదియేనుపదియేనుదినంబులు సంక్షయంబును బ్రవర్తనంబు
నొందం గలవాఁ డని చెప్పి వెండియు. 151

క. అమవస నమవస నాతీర్థమునఁ గృతస్నానఁడై సుకథాకరుఁడు ప్రవృ
ద్ధిమహితతనుఁడగు నని యతఁ, డమరుల వీడ్కొల్పియామృతగాంకునితోడన్.

వ. వనితలకు విపులకు నవమానంబు సేయకుమీ యని పలికి వీడ్కొలిపె నట్లు
శాపమోక్షంబు గని చంద్రుం డాతీర్థంబునకుఁ జని తదీయజలస్నానంబున నాప్య
యితశరీరుం డై లోక ప్రభాసుం డయ్యె నది కారణంబుగా నాతీర్థంబు ప్రభాసం
బనుపేరం బ్రసిద్ధి నొందె నం దుండి యారోహిణీనందనుం డరిగి చమసోద్యేద
నం బనుతీర్థంబున నొకరాత్రి వసియించి యుదపానంబునకుం బోయె దానివిశేషం
బాకర్ణింపుము. 153

క. త్రితుఁ డనఁగా ద్వితుఁ డనఁ నేకతుఁ డనఁగఁ దపస్విసుతులు ౩ గల రావిప్ర
త్రితయము భూపాలురకును, గ్రతుదీక్ష లొనర్చి ధేనుగణముం బడసెన్. 154

వ. ఇట్లు వడసి యొక్కట నేతెంచునెడ నయ్యేకతద్వితులునిజభ్రాత యగు త్రితుని
నంచించి తా రాగోవులఁ దొలంగ నడిచి కొనిపోవువారుగాఁ బాపబుద్ధి కుత్స
హించి రాసమయంబునఁ దెరువున నొక్కవృకంబుననుఁ దద్భయంబునం దొలం
గం బోయి ప్రమాదంబునఁ ద్రితుండు నూతం బడిన నమ్మరువురు నతని నుపే
క్షించి ధేనువులం గొనిపోయి రమ్మునికుమారుండు నిర్జలం బైనయయ్యుదపానం
బున నుండి సోమపానంబు సేసినంగాని యీదురితంబు వాయ దనితలంచి యజ్ఞ
సాధనంబునకుఁ బ్రతినిధులు సంకల్పరూపంబున సంపాదించికొని క్రతువొనరించిన
దేవతలు సన్నిధి సేసి హవిర్భాగంబులు గైకొనిరి సరస్వతీజలంబు తత్కూపం
బున నుద్గతం బై యాసవనపతి నుద్ధరించెనయ్యమరులు వరం బడుగు మనిన
సమ్మహాద్విజుండు. 155

తే. వినుఁ డుపస్పర్శ మిందుఁ జేసినయతండు
వడయువాఁడు మహితసోమరూపానఘలము
వరము నా కిది యనుటయు ౩ వార లట్లు
లవుట సంప్రీతిమై ¹నిచ్చి ౩ దివికిఁ జనిరి.

156

వ. అట్టియయ్యుదపానంబును సేవించి వినశనంబునకుఁ జనియెఁ ద తీర్థంబు హీన
జాతులకుఁ బొడసూపక నశించుఁ గావున వినశనం బనం బరఁగె మఱియు భూమి
కంబునకుఁ బోయె నది యప్పరోగీతనృత్యవిహారభూమి యగుట భూమికం బనఁ
బ్రసిద్ధం బయ్యెఁ బదంపడి గంధర్వతీర్థంబునకు నేఁగె నది విశ్వావసు ప్రభృతిగం
ధర్వతపస్సిద్ధిస్థానం బం దుండి గర్గస్తోతంబునకుఁ జనియె నందు గర్గండు సమ్మని
సేవితం డై చిరకాలంబు వసించె నచ్చోటు గదలి యాబలభద్రుండు. 157

ఆ. వినుము శంఖతీర్థమునకు నై సర్గిక,మునకు నాగధన్వమునకు వరునఁ

జనియె నాగధన్వ ౩ మనునది వాసుకేశాన మచటఁ దొల్లి ౩ సకలసురులు. 158

వ. నాగేంద్రత్వమునకు వాసుకి సభిషేకించి రం దుండి యానీలాంబరుండు నైమి శంబున కరిగె నయ్యెడం¹ దొల్లిసరస్వతి యనునేలు దూరంబై యుండ నైమిశా రణ్యవాసు లగుమునులు గ్రతువు సేయం దొడంగిన నాసరస్వతి వారల సంభా వించుటకు మలంగి పాణినకతంబునం దటసమీపం బయ్యె నవ్వీశేషంబు విని విస్మితం డగుచు నాహలాయుధుం డాతీర్థంబుఁ గొనియాడి సప్తసారస్వతంబున కుం బోయె నచ్చట మంకణుం డనుమహాముని వసించుఁ దొల్లి నలినభవున త్రం బున నైమిశారణ్యమునులయాగంబున గయనిక్రతువున నుద్దాలకునధ్వరంబున వసిష్ఠున పుత్రంతువున గురునిసవనంబున వెండియు నొకమఱి యాపరమేష్ఠియజ్ఞం బున హిమవత్పుష్కరాదు లైనతత్తత్ప్రదేశంబులకు సుప్రభయుఁ గనకాక్షియు విశాలయు² సురతన్వయు నోఘమాలయు సువేణీయు విమలోదక యుననునామం బుల నారీవేషయు కడై సరస్వతి చని యజమానసకల దేవమునిసంభావన వడసె నట్టిసప్తాకారంబుల నానందమియాశ్రమంబునఁ బ్రవర్తించుట నది సప్త సారస్వతం బనం బరఁగె నమ్మంకణునిచరితంబులు మఱియునుం గల వాళ్ళర్వ కరంబులు వినుము.

159

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము శ్లోకము

సీ. అతఁడు సరస్వతి శ్రీ నవగాహనము సేయు, చుండి యాచేరువ శ్రీ నోర్తు తడుపు గట్టక నీళ్లాడఁగఁ జూడఁ దనదుశుక్లము నిర్గమించిన శ్రీ ఘటసురక్షి తము సేయ సప్తభేదము లొంది యది సత్పురుషు లైరి వారు మృగరుద్ధణంబు నకు సంజననకారణం బైరి విను మొక్కనాడ త్తపస్వి ప్రేల్పాటి దర్శ

ఆ. గంటిఁ గూరయసరు శ్రీగాఢీన నర్తించె, సతఁడు తపముసిద్ధి శ్రీ కాత్మఁ బొంగి జగము లెల్ల దానసంతోభ మొందెన్నిర్జరులు భీతిఁజనిరి శ్రీ శంభుఁ గాన. 160

వ. కని యంతయు నెఱింగించిన నద్దేవోత్తముం డాభూదేవోత్తమువారి కరిగి యిది యెంతటివిశేషంబు దపంబు లిట్టివే నర్తించుట మాను మని పలికి తనయంగు టంబు వ్రేలం గీతిన నందు భస్మంబు గాఢీన నానందమి సిగ్గుపడి దండప్రణా మంబు సేసి.

161

ఆ. దైవ మెల్లఁ దలఁచ శ్రీ సీవ సమస్తజగంబులకును నేడుగడయు సీవ కర్మఫలదుండవును శ్రీ గర్మప్రదుండవు, సీవ కరుణ నన్నుఁ శ్రీ గావు మభవ. 162

వ. అని వెండియు ననేక ప్రకారంబులం బ్రశంసించినం బ్రసన్నుండై పశుపతి యత నీకే దపః ప్రభావం బక్షిణంబుగా వరం బిచ్చి చనియెనమ్మహాముని నృత్యంబు మానిన జగంబులసంతోభంబు శాంతం బయ్యె నట్టియమ్మహాత్మునివాసం బైన సప్తసారస్వతంబుననుండి యానీరి యాశనంబునకుం బోయె వినుము తొల్లిరఘు రామునిచేతఁ జచ్చినమహాదరుం డనునసురతలపునుక యొక్కతపస్వికాలఁ

1. క. గ. చ. యయ్యెడి దూరం బై యుండునైమి. 2. గ. జ. నలినభవు.

దగిలి పుచ్చ రా కున్న నతండు వేదనం బొందు చుండం గని యార్జులు సర
స్వతి నౌశనం బనుతీగంబు శుక్రండు దపంబు సేసినచో టందు బొమ్ము నీదురి
తంబు వాయు ననిన మహోదరనామధేయుం డగునాసంయమి యచ్చటికింజనినఁ
గపాలంబు ముక్తం బయ్యె దానంజేసి యది కపాలమోచనం బనం బరంగు
నచ్చోటు వదలి పృథూదకంబునకుం జనియెఁ దదీయవిశేషంబు వినుము గాధి
యనుమహారాజుకొడుకు విశ్వమిత్రుం డనునతండు. 163

ఆ. తండ్రియట్ల సకలకథాతీర్థం డై యుండి, దనుజమథనమునకు శ దండు వెడలి
యరుగునెడ వసిష్ఠునాశ్రమంబునపొంత, విడియ బరిజనములు వినియ మెడలి.

వ. అందు దుర్నయంబు లాచరించిన నమ్ముని కోపించి నిజహోమధేనువు నాలోకించి
నీబలంబు పనుపు మనిన నది దనమాహాత్మ్యంబున నచట నావహిల్లినఘోరా
కారు లగువీరులఁ బనుప వార లారాజువరూధిని మడియించిన శేషించినజనం
బులు పలుగడలం బాటి రట్లు దురవస్థం బొందునాసేనం జూచి యగ్గాధినందనుం
డెల్ల శక్తులకంటెఁ దపశ్శక్తి యెక్కు డగుట యెఱింగి యాపృథూదకంబునఁ
దపంబు సేయుచుండ దానికి దేవపతి విఘ్నంబు సేయ మఱియు నియమనిష్ఠుండై
బ్రహ్మచేత బ్రాహ్మణ్యంబును బడసె న త్తీర్థంబుననుండి బలభద్రుండు బత్వాశ్రమం
బున కరిగె నయ్యెడ బకుం డనుమునీంద్రుండు తొల్లి. 165

క. ధృతరాష్ట్రం డనుధరణీపతి దన్ను నథఃకరించి శ పలికనఁ గోపా
న్వితం డై హోమ మొనర్చెను, ధృతనరమాంసముల నతనికిం గీ తొదవన్.

ఆ. నఱుకఁబడినయడవికై తెఱంగున నతనిరాష్ట్రంబు సకలజంతంశ్రమదయములు
నులియ విన్ననయ్యె శ నులికి యాభూపతి, యత్తపస్విపాలి శ కరుగుదెంచి. 167

వ. దండప్రణామం బాచరించి వెక్కుభంగులఁ దేలించి మున్ను ధేనునిమిత్రం బగు
దుర్భాషణంబుల నింత పుట్టుటంజేసి యాసంయమికి ననేక ధేనువుల నొసంగి
దురితోపశాంతి యొనర్చె నట్టిబత్వాశ్రమంబుననుండి రేవతీరమణుండు యయా
తంబునకుం బోయె నందు యయాతీయజ్ఞంబున భోజనసమయంబున ధృతదుర్గా
దులయందు విప్రుం డెయ్యది గోరిన నది యెల్ల సరస్వతి సంపూర్ణమనోరథంబు
గా నొసంగుచు వచ్చె నయ్యెడ గదలి వసిష్ఠావగాహంబునకు వచ్చెఁ దత్ప్రదే
శంబు దొల్లి విశ్వమిత్రునాశ్రమం బతండు వసిష్ఠునెడఁ దపోవిషయమత్సరం
బును గుపితుం డై. 168

సీ. అతని వధించుటకై సరస్వతి మఱి, దలఁచిన నానది శ తత్త్వణంబు
సౌమ్యవేషంబునఁ శ జనుడెంచి నిశ్చలయై, పని యేమి యనిన నశ్రముని వసిష్ఠుఁ
గొనిరమ్ము వాకడ శ కని పంచెఁ బరిచిన, వార లిద్దఱితపోయె భవంబు
నకు భయ మందుచు శ నరనాథ యరిగి వ, సప్తపథ కప్పని శ సెప్పెఁ దెలియ

తే. నాతఁ డవ్వాహనికి నిట్లు శ లనియె నమ్ము, నీవు గొనిపోక తక్కిన శ నీకు శాప

మిచ్చు నగ్గాధినుతుండు దగ్గిచ్చునలుపు, మించు కేనియుఁ గొంకక శ యెప్పుడైన.

- వ. అని యనుజ్ఞ యిచ్చిన సరస్వతి యత్తపస్వి తనచేరువ నొకప్పుడు జపయుక్తుండై యుండఁ గూలాపహరణంబు సేసి వటుత నమ్మహాత్ముం గొనిపోయిన నతం డాంగిరసమంత్రంబుల నత్తరంగిణిం బ్రణుతించె నదియు సంప్రీత యగుచు నమ్ముని విశ్వామిత్రు నకు నన్నిహితం జేసిన నతని నగ్గాధిసూనుండు నధియంప సాధనం బన్వేషించునాలోన వంచించి యాప్రవాహం బవ్వసిష్ఠుఁ దొలంగించినఁ గోపించి విశ్వామిత్రుండు శోణితవాహిని వగు మని శపించిన నొక్కసంవత్సరం బత్తటిని దైత్యసేవిత యై యుండె నత్తిరంబునకుఁ గొందఱు మును జేతెంచి యాదురవస్థ యాలోకించి.

170

తే. అమ్మహానది నడిగి వా శ రత్నేటంగు, దెలిసి నిజయత్నబలమునఁ శ దీర్చు దీతె నట్టిదురవస్థ వారలు శ నాత్మఁ బ్రీతి, యూనఁ జలిసిరి పావనస్తానవిధులు. 171

- వ. అప్పుడు గొందఱు బ్రహ్మరాక్షసు లమ్మునులకుఁ బ్రణమిల్లితమచేసినవిప్రద్వేష గురుజనావమానదుష్టాన్నభక్షణంబు లగుపాతకంబులు వేటువేట యుపన్యసించి యే మియ్యెడ వసియించి యున్నవారము మాకు నిష్కృతి యనుగ్రహింప వలయు ననుటయు వార లాపనికి సరస్వతిం బ్రార్థించిన నమ్మహానది యరుణానది వలన నట్టితెటం గగు తెఱుంగుం గావున నిగూఢంబుగా నరుణం దనలోనికి దెచ్చి దీన మజ్జనంబు సేయుడని యనుమతి సేసిన.

172

ఆ. అజ్జలమునఁ గ్రుంక శ యాబ్రహ్మరాక్షసుల్, తనువు లచట విడిచి శ ధర్మపరుల గతికఁ బోయి రట్టు శ లతిగూఢమై యున్న,యరుణతెఱఁ గెఱింగియమరపతియు.

- వ. తాను సఖ్యంబు సేసి నమ్మించి నముచిఁ జంపినపాపంబు తదీయస్తానంబునం బాపికొనియె నట్టిపుణ్యస్థానంబుననుండి యత్తాలధ్వజుండు సోమతీరంబునకుం జనియె నది సోముండు రాజసూయంబు చేసినచో టయ్యెడ ననిమిషులు షణ్ముఖునకు నిర్జరసేనాధిపత్యంబునకు నభిషేకంబు సేసి రతండు తారకాదు లైన యసురులం దెగటార్చె నతనిజననాదివృత్తాంతంబు కౌరవవంశజాతుండ వగునీకు వినఁ దగుఁ జెప్పెద నాకర్ణింపుము.

174

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము. శ్లోకం

ఆ. హరుండు దనదువీర్య శ మగ్నియం దిడిన వ,హింపజాల కజన శ కెఱుంగ జెప్పి యతండు వనుప దాని శ నగ్ని గంగాగర్భభూతముగ నొనర్చె శ భూపవర్య.

- వ. తేజోమయం బైనయాగర్భంబు గంగ హిమవన్నగంబుమీఁద సముత్స్పృష్టంబు సేసినఁ గనకమయం బైనశరస్తంబంబున నగ్నిసన్నిభుం డగుకుమారుం డై యొప్పె నయ్యెడ మెలంగుకృత్తిక లక్కుమారుం గని పుత్రార్థిను లై యం దఱు నొక్కపెట్ట వీడు మాకొడు కని పలుకుచుఁ గరతలంబుల నెత్త నప్పు డయ్యార్వరచన్నులుం జేసిన నద్దారకుండు చంద్రనిభంబు లైనయాననంబు

లాలు దాల్చి సప్తమాతృస్తన్యపానం బాచరించిన విస్మయ ప్రమోదభరితంబులై
వార లాశిశువు నెప్పటియడన యునిచి రట్లయ్యగ్నిభవుండు గాంగేయుండును
శరజన్ముండును గార్హి కేయుండును నయ్యె నయ్యెడకు బృహస్పతి యేతెంచిజాత
కర్మాద్యనుష్ఠానంబులు నిర్వర్తించి పోయెఁ దత్ప్రదేశంబు దనమహానుభావం
బున జాతరూపమయం బై యుండు. 176

- క. విను మక్కుమారుఁ డుత్తమ, మనఁ దగియెఁడుతపము దనవిహారముగా వ
ర్ధన మొందె ధాత్రి ధాత్రిగ, ధనురాగమమునుశ్రుతులునుదనఁ గొలువంగన్.
- వ. ఒక్కనాఁ డక్కుమారుంజూచువేడుక శివుండు శైలకిన్యయుంచానుఁబ్రకృష్టబల
పరాక్రమంబులు నానా ప్రకారవదనశరీరంబులు గలుగు ప్రమథగణంబు గొలువ
నయ్యెడకుఁ జనుదెంచె నప్పుడు బ్రహ్మవిష్ణులును సింద్రాదిదిక్పాలురును రుద్రా
దిత్యమరుద్వసు ప్రభృతినకలసురులును గరుడగంధర్వకిన్నరకింపురుషసిద్ధవిద్యాధర
యతొదిదివ్యులును మునులును మఱియుఁ బితృదేవతలును ననుచరసమేతు లై
యే తెంచిరి మూర్తిమంతంబు లై యోషధిసరిత్సముద్రపర్వతంబులు నరుదెంచె
నిట్లు నిజదర్శనకౌతుకంబున వచ్చియమ్మహాసమూహంబున కభిముఖుండై యోగ
బలాన్నితం డగునబ్బలుండు రా నన్నీల గ్రీవుండు నిరీక్షించి యంతర్గతంబున.
- తే. ఉమయు నగ్నియు గంగయు నుండ నన్ను, గారవంబున నధికునిఁగఁ దలంచి
చక్క నాపాలి కేతెంచునొక్కొవీడు, సంభృతన్నేహభక్తివిఃస్రంభుండగుచు.

- క. అనుచుండఁగ నమ్మువ్వరు, తనతనచిత్తమున నల్ల న తలపఁగ నది యె
ల్లను దివ్యబోధమునఁ గని,కొని యబ్బలుండు యోగశకులత వెలయన్. 180
- వ. మూర్తిచతుష్టయంబు దాల్చి యన్నలుపురయొద్దకు నేకకాలంబునం జనినం గని
యెల్లవారు నద్భుతమగ్నమానసు లై రక్కుమారుండు పదంపడి యొక్కరుం
డై పొలిచి నిలిచె నప్పుడు. 181

- చ. హరుండును గంగయున్ శిఖయు నసంబికయుం బ్రణిపాతపూర్వని
ర్భరవినయంబుతోడఁ దగఁ న బద్మజుఁ జేరి మహాత్మ యిక్కుమా
రురుచిరమూర్తికిఁ గుణగురుత్వవిభూతికి నీడు గాఁగ ని
మ్మరసి యుదాత్త మైనపద న మన్న నతండు ప్రియం బెలర్పంగన్. 182
- వ. దేవహితపరుం డగుటంజేసి చిత్తంబునఁ దలపోసి వీడు దేవసేనకుం బతి
యగుం గాక యని నిశ్చయించి వారల వీక్షించి యవ్విధ మెల్లవారును వినం
దెలియఁబలికి శక్రవరుణాదు లగుమేటివేల్పుల నబ్బాలునకుం జూపి వీరు నీకు
రక్షణీయు లని యప్పగించె నయ్యమరవరు లక్కుమారు నభిషేకంబు సేయుద
మని వారిజాననుం బురస్కరించుకొని యెల్లవారును దోడన యరుగుదేర సర
స్వతీసమీపంబునకుం జని సకలరత్నమయం బైనదివ్యవీరంబు హిమవంతుండు
వెట్టనం దాభూతపతిపుత్త్రినునిచి బృహస్పతి హోమకార్యంబు నిర్వర్తింపనిశాన

విష్ణువిధిక్వాశికులు లోనుగా నమరముఖ్యు లభిషేక ద్రవ్యంబులు సారస్వతజల పూర్ణమణికనకకలశంబులు ధరియించి గంధర్వాపురోగణంబులు సంగీతమం గళం బాచరింప మహాముని ప్రకరపుణ్యాహూషంబులు సెలంగ నుమాశ్రీ సరస్వతీశచీప్రముఖ తైనపుణ్యాంగనలు దీవనలతో సేన లాలుక నభిషేకించి సమ్మాదంబున సేనాధిపత్యంబునకు బట్టంబుగట్టిరి తొల్లి తత్ప్రదేశంబున దేవ తలు జలాధిపత్యంబునకు వరుణు నభిషేకుం జేసి రవ్వరుణాభిషేకంబుకంటెఁ గుమారాభిషేకం బొప్పె నప్పావకసంభవునకుఁ గామదమనకమలభవశార్ఙ్గశత

మఖప్రముఖు లగునకలప్రభువులు దమతమయనుచరులయందు రూపగుణబల పరాక్రమాధికు తైనవారి నేటి భీమఘంటాకిర్ణసంక్రమదండధరసహితు లగు ననేకదీరుల నొసంగి వారల బెరసి వర్తించుటకుఁ దగినసేనాంగసముదయంబు నమ్మహితాత్మునకు మూలబలంబుగా నొనర్చి రబ్బలంబులఁ జిత్రాధరణవర్మాయుధధరులును వివిధప్రకారాకారులు నగుగజకర్ణనికుంబకుముదాదు తైనసైనికులు మెఱసి యుల్లసిల్లి రమ్మాడకలతో శత్రుధయంకరంబు లగుచు మాతృకా గణంబులు ప్రభాసీసివిశాలాక్షీపాలితాపురస్సరంబు తై పాలించెనట్టియెడ. 183

సీ. శంకరుఁ డుదితభాస్కరనిభద్వజమును, వాసవుఁ డసురవిధ్వంసకరణ పరిణతశక్తియు ; హరి బలవర్ధని, యగువనమాలయు ; నగజ యెపుడు మాయనివెలిపట్టుదోయని గంగ యుజ్జ్వలసుధామయకమండలువు గురుఁడు దీప్తదండము వైనఁ తేయుండు మహితమయూరంబు వరుణుం డుదారరూప

తే. మైనతామ్రచూడంబును ; నర్థవిభుఁడు, దర్పితచ్చాగమును శత్రుదళభవుండు లసితకృష్ణాజనంబును ; నసమనమర,జయము నొసంగిరి ప్రీతి నాశ్రవణులునకు.

వ. ఇట్లు సిద్ధస్వరూపదీపితుం డైనయతని నాపోవక చూచుచుశంకరుండు వీని కీవిభవంబునకు ననాయాసంబున నమరవిరోధినాశంబు గావించుటకు వలయు నని తలంచి భూతమయం బగుమహాసైన్యంబు సమర్పించె నప్పు డింద్రాదిబృందారకులు నిజబలసందోహంబులతో నాబద్ధివాహనుఁ బరివేష్టించిరి శంఖభరీపణవగోముఖ ప్రముఖతూర్వంబులు దిక్కులు పిక్కటిల్లఁ జెలంగె నట్లు మహతి యగు దేవసేనకుఁ బతియై యమృతహాసేనుండు సురముఖ్యులఁ జూచి మీ కెవ్వరి నేనియుం జంపను జెఱుపను వలసియున్నది యట్టిబల్లిదంపుఁబగఱం బరిమార్చెద నని వరం బిచ్చిన వారలు బహులప్రమోదంబు నొందిరి సేన యార్చినఁ ద్రిలోకంబులు నాదమయంబులయ్యె నవ్వేధంబున విశాఖుని నుత్తమపదస్థునిఁ గావించి వీరించివైకుంఠశ్రీకంఠులు నిజేచ్ఛఁ జనిరి పదంపడి యగ్గుహుండు దేవతలు తారకానురునివలన నలంగి యునికి యెఱింగి. 185

క. బలయంతముగ నడచిన నబ్బలీయుండు ననేకదైత్యబలములతో నగ్గలిక నెదురు నడచేను దద్బలయుగమున కక్కజంపురభండన మయ్యెన్. 186

— శ్రీకమరస్వామి తారకాక్షం జంపి దేవతలకు మదంబు సేయుట —

వ. అట్టియెడ.

187

క. తనదొరలుఁ దాను దారక, దనుజేంద్రుఁడుగార్తికేయు శ దాకిన నమృతా
శనగణసన్నుదసంపా, దనుఁ డగుచును శక్తి యతఁడు శ ధరియించె నృపా. 188

వ. అమృహాసీయసాధనంబున ననేకకోటిశక్తు లుద్భవించి నానాదానవ ప్రకరంబుల
బడలువడం జేసి యుల్కాసహస్రంబుల పిడుగులతండంబులమ్రోతచందంబున
విరావం బావహిల్ల నది ప్రయోగించి యమృహాత్ముండు మహిష త్రిపాదభృతో
దరులను దనుజసేనాపతులం బాలియింప నిలింపసైన్యంబులు సంరంభంబున
దైత్యబలంబులం దెగఱార్చె నక్కుమారుండు ప్రయోగింప నాశక్తి పగతఃరం
బిలుకుమాచ్చి క్రమ్యుఁఁ గరతలంబునకు వచ్చుచుండె నత్తారకుం డట్లుదమవారు
సమసిన సక్రంధుం డై యగ్గుహునిఁ గిట్టి బెట్టిదం బగునతనిశక్త్యస్త్రంబులతాఁ
కునం బడియె నిట్లు జయంబు సేకొని యక్కార్తి కేయుండు వెలింగె విబుధులు
ప్రమోదంబు నొందిరి పదంపడి. 189

క. బలికొడుకు బాణుఁ డనియెడు, బలవదసురవల్లభుండు శ బాధించు నమ
ర్యులఁ గ్రాంచపర్వతాశ్రయ. బలిష్ఠుఁ డయి జగములెల్లభయముం బొందన్. 190

వ. దాని విని యమృహాసేనుండు.

191

మ. కడిమిం బోయి మహా గ్రశక్తినిహతిం శ గ్రాంచంబు భేదించి యె
క్కుడు గర్వంబున వచ్చి మోక్షనిన రక్షోనాథుఁడత్సైన్యముం
గడువేగంబున రూపుమాపి మునిసంఘంబుల్ ప్రశంసింపఁ బె
ల్లడరన్ నిర్జరదుందుభిధ్వనులు పుష్పాసార మొప్పారఁగన్. 192

వ. త్రిభువనానందకరుం డై విజయవిభవాతిశయంబున నొప్పై నిట్లులలోకసంభావ
నీయం బగుషణ్ముఖచరితంబు లాకర్ణించి కృతార్థుండ వైతి శౌరవాన్వయపాఠన
యాబలదేవువృత్తాంతంబు కొంత విను మతం డత్తీర్థంబునఁ బ్రతిష్ఠితుం డైన
కుమారునకుఁ బ్రదక్షిణ ప్రణామంబు లాచరించి యందలిపెద్దలు కుమారాభిషే
కంబుసెప్పఁ జెవులపండువు సేసి. 193

ఆ. అగ్నితీర్థమునకు శ నరిగె నయ్యెడఁ దొల్లి, యగ్ని డాఁగియున్న శ నమరు లచటి
కేఁగుడెంచి కాంచి శ రిద్ధశతాగర్భలీనుఁ డైనయతని శ మానవేంద్ర. 194

వ. భృగుశాపంబునం బ్రాపిండు సర్వభక్షకత్వమునకుఁ జాలక దొలంగినయగ్ని దేవు
నట్లు గని ప్రహృదిదేవత¹ (అమృనివచనం బహుఘంబు గావుననీవు సర్వభక్షణుం
డయ్యి మాలో నగ్రపూజ్యుండ వని యెఱుఁడంబఱిచి) నికాపానంబులకుం జరుగుప్పు
డ తీర్థంబు పరమపావనం బని తజ్జలంబులు గృతస్నానులైరి యుండుండి యాసీరి

కౌబేరతీర్థంబునకుం జనియె నది కుబేరుండు దపంబు సేసి ధనాధిపత్యంబు మొద
తైనవరంబులు వడసినచో టయ్యెడ గదలి యతండు. 195

ప్రభావతి యనుమనికన్యమహిమన్ శము. ౧౯౬

సీ. బదరిపాచననామకపరమతీర్థమునకుం, జనియె భరద్వాజతనయ తొల్లి
యచటఁ బ్రభావతి కి యనునది యిందుండు, పతి గాఁగఁ గోరి తప్తంబుసేయ
నతండు వసిష్ఠునాకృతి దాల్చి వచ్చిన, నయ్యంతి యర్హపాద్యాదు లిచ్చి
భక్తితోఁ జేరి మత్స్యాని శక్రచ కిచ్చు, దాన నప్పునికిఁ మానఁ గాల

తే. వలయుపనిఁ బంపుఁ డన్న న కి వ్యాలయ నమ్మ
హాత్ముఁ డది యట్ల యగుఁ గానిఁ యతివ వీనిఁ
బక్ష్వములు సేయు మని కొన్నిఁబదరిఫలము
లా నితంబినిచే నిచ్చి కి యవుల నుండు. 196

వ. అదియును గృతస్తానయుఁ గలితధౌతపరిధానయు నై ప్రియి నగ్ని రాజఁబెట్టి
యాఫలంబులు జలంబులతోఁ గూడ నెక్కించి వండుచుండ నవి పాకంబునకు
రాకయుండ నెండియుఁ దననవరించినకాష్ఠంబులు గ్రమంబున నిడి యనలంబు
ప్రబలంబుసేయ గాష్ఠంబులు సమసెఁ గాని యారేఁగుంబం డ్లరియ వయ్యె
గాష్ఠంబులు గలయెడకుం బోయి తెచ్చునంత కగ్ని యాజనేని దుష్పాకం బగు
నని యామగువ తనకా లింధనంబుగా నిడి పాకంబుసేయఁ గనుంగొని పాకశాస
నుం డచ్చెరు వొంది ప్రత్యక్షంబై శుభాంగి నీదునిష్ఠాతిశయంబునకుమెచ్చితి భవ
దభిమతం బిచ్చితి నీతనువు విడిచి త్రిదివమ్మునకు రమ్ముసర్వపాపహరంబై యీ
తీర్థంబులోక త్రయప్రఖ్యాతంబయ్యెడు మనియెనమ్మహాభాగయునాసుమనోవిభు
నకు మనోరమ యై వెలసె నట్టిబదరిపాచనంబుననుండి. 197

ఆ. ఇంద్ర తీర్థమునకు కి నేఁగె నాబలభద్రుఁ, డచట నూలు క్రతువుఁ లాచరించి
యనిమిషేశ్వరుండుఁ గనియె శత క్రతుఁ, డను ప్రసిద్ధితోడఁ నతులపదము. 198

వ. అచ్చోటుగదలి హలాయుధుండు రామతీర్థంబునకుం బోయెఁ బలుమాలు రాజుల
నెల్లను బారిగొని పరశురాముం డత్యుత్తంజై పాయశ్చిత్తంబు గా నయ్యెడఁ
గశ్యపునుపదర్శనంబునరాజసూయంబులు నశ్యమేధంబులువాజపేయంబులు ననే
కంబు లొనర్చి యమ్మునీంద్రునకు దక్షిణసమస్తతోఁజియు నొసంగె నందుండి
యయ్యెకకుండలుండు యామునంబునకుం జనియె నది వరుణుండు ధాజసూయం
బులు సేసివ పట్టయ్యధ్వరంబునవసానంబున దేవాసురులకు నకలభూతసంక్షయ
కరర బగుచున్నసంగరంబు ప్రవర్తించె. 199

ఆ. అచట గదలి యాతఁ కి డాదిత్యతీర్థం, సేవనమున కరిగెఁ కి భీమశాల
యందుఁగ్రతువొనర్చి కి యాదిత్యుఁ డుజ్జ్వల, జ్యోతిపాధిపత్యశోభియయ్యె. 200

వ. ద్వైపాయనుండును శుకుండును గృష్ణుండును జైమినియు మతియును దేవలజై
గీవవ్యాదు లగునై ప్రికు లనేకు లయ్యెడ నద్భుతయోగసిద్ధిం బొందిరి. 201

తే. అచటనుండి సారస్వత శ్ర మనువసిష్ఠ, తీరమున కేగె నాబలదేవుఁ డధిప
యందుఁ దొల్లి నిష్ఠాతిశయంబుమై ద,ధీచి యనుముని నియమంబులొనరించె.

వ. ఆ నియమాచరణంబునకు నింద్రుండు శంకించి తద్విఘ్నకరణంబునకు నలంబున
యనునప్పరోవనితం బుత్తెంచినఁ దదీయదర్శనంబున నమ్మునివీర్యంబు స్థలించిన
దాని సరస్వతి గర్భంబుగా ధరియించి పుత్రుం గాంచి తపస్విజనగోష్ఠి నున్న
యత్తపోధనుకడకుఁ దెచ్చి వీఁడు నీకొడుకు భవత్తేజంబు వృథ వోసీక యేను
వహించి కాంచితి వీనిం గైకొను మనిన నతండు వాని నెత్తికొని యాలింగనం
బును మూర్ధఘ్రాణంబును జేసి యాసరిద్వర నాలోకించి నీవు బ్రహ్మసరస్సునజని
యించితి పుణ్యనదులయందు మేటివని సంస్తుతించి నీజలంబులం దర్పణంబుసేసిన
విశ్వేదేవతలుఁ బితరులు గంధర్వులుఁ దృప్తులౌదు రని యనుగ్రహించి యక్కు
మారుండు నీపేర సారస్వతుం డనం బరఁగుఁ బదంపడి పండ్రెండేం డ్లనావృష్టి
యైన నయ్యాపదఁ బొంద కుండఁ బెక్కండ్ర మునుల రక్షించి వేదాధ్యయనం
బులు సేయించు నని చెప్పి యొప్పించిన సరస్వతి ప్రీత యై తనయుం గొని
చనియె నాకాలంబున. 203

క. అమరులకు నసురులకుఁ గల, హము గలిగిన బలవిరోధియాయుధనికురుం
బము సవరించుమహోద్యోగమునఁ బ్రవర్తించె వీరకౌతుక మలరన్. 204

వ. అ ట్లుద్యోగించి. 205

చ. జగముల నెందునుం బడయఁ శ్ర జాల కతండు దధీచియస్థులం
దగియెడునాయుధంబు లగుఁ శ్ర దత్పరతం జని వేడ నాతఁ డి
చ్చు గురుతరాక్షయోజ్జ్వలయశోనిరతుం డని పంపఁగా నిలిం
పగణము వోయి వేడిన సృశాలక యిచ్చె నతండు ప్రీతితోన్. 206

వ. ఇచ్చి యతం డవ్యయలోకంబున కరిగె నమరవరుండును దదస్థుల వజ్రాయుధంబు
నొనర్చి పేర్చె నంత నాసారస్వతుండు ద్వాదశవార్షికం బగు ననావృష్టిదురితం
బునఁ దన్నుం జేరి సిన్నయనకవిద్యావిశేషకలితం బైన గౌరవంబున శిష్యత్వంబు
భజించినయటువది వేపురుమునుల సరస్వతీప్రభావజనితం బగునన్నంబున రక్షిం
చుచు వేదంబుఁ జదివించె నాసారస్వతతీర్థంబుననుండి యాసంకర్షణుండు వృద్ధ
కన్యాశ్రమంబునకుంబోయె నయ్యెడ గర్గవంశవర్యుం డగుఖని యనుతపోధనుండు.

తే. పరమతపమున నొకకన్యబడసి పెంచి, దివమునకునేగె నదితపశ్శిస్థిరతఁబూని
పతి వరింపంగ నొల్లక శ్ర బ్రహ్మచర్యమున వెలింగి యయ్యాశ్రమమున వసించె.

వ. పదంపడి యత్యంతవృద్ధయై పరలోకగమనంబు గోత నప్పడు యదృచ్ఛాసన్ని
హితం డైననారదుం డక్కన్యక క ట్లనియె. 209

- క. విను పాణిగ్రహణము సేయనిననితకుఁ బుణ్యలోక క మప్రాప్యము గా
పున నేయుపాయమున నై నను దగియెడు వరు వరింపు క నలినదళాక్షీ. 210
- ఆ. అనిన నిజతపంబునర్థంబు లంచంబు, గాఁగ నిచ్చి యదియు క గాలవాత్మ
జుని వరించె నతఁడు క సునతితో సమయంబు, పలికికొనియె ధరణిపాలవర్య.
- వ. సమయంబు నేక రాత్ర సహవాససమ్మతికలితం బట్లు పాణిగ్రహణసంస్కారవత్తియై
యావృద్ధకన్యక దైవయోగంబున నారాత్రి మనోహరయావనయుఁ బరమాను
లేపనమాల్యాంబరభూషణాభిరామయు నయ్యె నమ్మునియుఁ బ్రీతుండై యన్నాతి
సంగతి నన్నిసి గడపెఁ బ్రభాతంబున నన్నితంబిని యతని కిట్లనియె. 212
- తే. ఒక్కరేయి సీపాల నాగ్రయునికి గాఁగఁ, బలికికొన్నార మది సెల్లె క నలఘుచరిత
పోయి వచ్చెద నని దివంబునకుఁ బోవ, నుత్సహించె నమ్ముని మదిఁనుమ్మరింప.
- వ. ఇట్లుత్సహించి యిత్తీర్థంబున దేవఘుషిశిత్పతర్పణపరం డై యొక్కనాఁ డుప
వసించినవాఁడు పంచాశద్వత్సరపరిపూరణీయం బగు వైష్ణికబ్రహ్మచర్యఫలంబు
వడయువాఁ డనిపలికి తనువ్రవిడిచి దివంబున కరిగెఁ గురువంశోత్తమా యయ్యెడ
నారేవతీపతి శబ్దంబు రణంబునఁ బొండవులచేత నిహతుం డగుట విని వగచుచు
నచ్చటికిఁ జేరువ యగుశమంతపంచకంబునకుఁ జని యందులమునులఁ గురుత్తేత్ర
విశేషంబు లడిగిన వార లతనికి నది ప్రజాపతియు త్తరవేది యనియును సమస్త
దేవతలు నందు వరిష్ఠంబు లగునత్రంబు లాచరించి రనియును దానిఁ గురుండను
రాజు దున్నుటంచేసి దానికిఁ గురుత్తేత్రం బనునామంబు గలిగె ననియు నెఱిం
గించిన నయ్యేకకుండలుం డాభూమిశ్వరుఁ డేమిప్రయోజనంబునకు డున్నె నను
టయు నాతపోధను లిట్లనిరి. 214

— ౧౧. కురుక్షేత్ర ప్రభావాభివర్ణనము.

- సీ. ఇందుఁ బుట్టినజను క లెల్లను దుదిఁ ద్రిది,వంబున కరుగంగకవలయు వని ము
నంబునఁ గోరి యశ్నరపతి దున్నంగ, నింద్రుండు సనుదెంచి క యేల యిచట
దునియెద వనిన నగమ్మనుజాధిపతి తన,కోర్కి సెప్పిన గేల్లికొనుచుఁ జనియెఁ
బలుమటు నద్దేవతపతి వచ్చి వెండియు, నుల్లస మాడుచు క నుండు నతని
- ఆ. నతఁడు నిష్ఠ గుండ క కనిశంబు దున్నంగ, పరముఁ బ్రీతి నొసంగుకవాడు గాఁ
నమరు లెఱుంగ నిశ్చయము సేసి యాశక్తు, డచటి కేగుదెంచి క యతనితోడ.
- వ. ఈపుణ్యక్షేత్రంబున నిరాహారు లై దేహంబు విడిచినవారలకును విందునమరంబు
సేసి సమ్యక్ప్రకారంబున స్మృతిఁ బొందిన పమ స్థజంతువులకు సురభోకస్తాప్తి
గలిగెడు నని పల్కి నిజస్థానంబునకుం జనియె నట్లు చను చుండి యాశతమ
ఘోషుడు సంభావనాతిశయంబున. 216

క. గాలిఁ గురుజ్ఞేత్రంబున, ధూలి తనువుఁ జెంది నరుని ॥ దుష్కర్మములం
దోలి యతనికి ధరిత్రిం, దూలి ¹మధురలీలమై నశతులగతి యొసఁగున్. 217

వ. అని నిర్దేశించినఁ గురుస్మృపాలుండును గృతకృత్యుం డై సంతోషించె నని చెప్ప
టయు నాప్రలంబవైరి ప్రమోదభరితుం డగుచు మెలంగి యశ్వత్థ మధూకామ్ర
బిల్వాదిభూరుహోపశోభితం బైననిజపూర్వాశ్రమంబుఁ గనుంగొని యిది యెవ్వరో
యాశ్రమం బని యడిగిన నమ్మును లియ్యెడఁ దొల్లి విష్ణుదేవుండు దపంబుసేసిన
చోటు మఱియు శాండిల్యప్రభృతు లిందు యోగసిద్ధిం బొంది రనిన విని యయ్యా
శ్రమంబుఁ గొనియాడి తత్ప్రదేశంబున బహిఃపరివారంబునెల్ల వీడుకొల్పి యొక
పుణ్యాచలం బెక్కి దానితటంబున సమస్థలంబున మునిజనసహితంబుగ నాసీనుం
డయ్యె నాసమయంబున నిచ్చటికి జటామండలకలితుండును ²గుశచీరచ్ఛాయా
సుందరుండును గలహస్త్రియుండును నగునారదుండు హేమదండంబును మణికమం
డలువును గచ్చపవీణయుం బాలుపు మిగుల నేతెంచిన నెల్లవారలుం బ్రత్య
త్థానప్రణామంబు లాచరించి సుభోపవిష్టుం జేసి పఠివేష్టించి రాదేవమునిం
గొల్పియుండి యబ్బులదేవుండు. 218

క. కురువృత్తాంతం బడిగినఁ, గర మేర్పడఁ జెప్పె నతఁడు ॥ గాంగేయుండుఁ
గురుఁడును గర్ణుఁడు శల్యుఁడు, వరుస ననిం దెగుట కార్యవక్షితినాథా. 219

వ. మఱియును మృతు లైననృపకుమారాదియోధవీరులం జెప్పి పదునెనిమిదిదిన
సంబులఁ జెల్లినసంగరంబు తెఱంగును సంక్షేపరూపంబునఁ దెలియఁ బలికి దుర్యో
ధనసైన్యం బంతయు సమయటయు నందుఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్ములు బ్రదికి
పోవుటయు నన్నరపాలుఁ డోడి పాటి ద్వైపాయనహృదంబు సొచ్చి జలంబుల సం
స్థంభించి డాఁగుటయు నది పాండవు లెఱింగి సపరివారంబుగఁ జనుదెంచి య
మృడువుజాట్టుముట్టి బెట్టిదంపుమాట లాడుటయు దానంగనలి యమ్మునజవరుండు
మడుపు వెడలివచ్చుటయు నెఱింగించి బిరుదుమగ లగుపగతురు పెక్కండు
పొదివికొని యుండం గురువతియు నుక్కు దక్కక యున్నవాఁ డద్దండితనంబుఁ
జూచిన మెత్తు వీ వని యుగ్గడించి. 220

చ. అతనికి భీమసేనునకు ॥ నాహవ మయ్యెడు నొంటిమై మహా
ద్భుతబలశౌర్యధైర్యములఁ ॥ బొల్చుభవత్ప్రియశిష్యులన్ సుశి
క్షితులఁ గనుంగొనం. దలఁపు ॥ చిత్తమునన్ మొలతెంచునేనిఁ బొ
మ్మతులగదాకృతోజ్జ్వలవిశ్రహార ముదారనిరూఢి నొప్పెడున్. 221

వ. అనిన విని యమ్మునీండ్లునిం దక్కటిమునులను వీడ్కొని యచలంబు డిగ్గి యభ్యం
తరపరిజనంబులు నిజపురంబున కనిచి యన్నీలాంబురుం డరదంబుసమీపంబునకుఁ
జని సరస్వతి నాలోకించి. 222

చ. ఆరయఁగ మేటిపుణ్యనదులందు సరస్వతి సౌఖ్యసంపదల్
నరులకుఁ గల్గు నిజగమునం బరలోకమునందు నీసరి
ద్వార నొకనాఁడు సేరినను శ వాసవముఖ్యసమస్తదేవతా
వరులును నిందు మేల్ వడయ శ వత్తురు సంస్కృతి సాలు సిద్ధికిన్. 223

తే. ఆనుచుఁబలుమాటుచూచుచుఁగనధికభక్తి, మోక్షుఁగలుగిరంబునఁమోపియింపఁ
బుణ్యతమనిజమూర్తివిస్ఫూర్తిమెఱయ, నమ్మరాఠాతిపూర్వజుఁ శ డరద మెక్కి.

వ. అతిత్వరితగతిగమనంబున ద్వైపాయనప్రదంబునకుఁ జనుదెంచె నయ్యెడ. 225

తే. ధర్మపుత్రాదులును సుయోధనుఁడు నతని
గన్న తెఱఁ గాంచి కేయుండు శ విన్న తెఱఁగు
నధిప మును చెప్పినాడ న శ ట్లన్న రేంద్ర
కుంజరుఁడు విని యి ట్లను శ సంజయునకు. 226

--- యి పాండవదుర్యోధనులు ద్వైపాయనప్రదంబు విడిచి పారికలనికి బోవుట. యి ---

క. బలభద్రుఁడు సనుదెంచిన, నలఘుగదాస్ఫురితభుజసహాయత్వసము
జ్జ్వలుఁ డగుమత్పుత్రునకుం, దెలివి మిగుల కున్నె రణమూలతెఱఁ గె ట్లయ్యెన్.

క. అనుటయు నతఁ డిట్లను న, జ్ఞనపతికి హలాయధుండు శ సనుదెంచిన నె
మ్మనము దెలి వొందె మూఁపులు, దనరె మొగం బలరె నీదుఃఖతనయున కధిపా.

వ. ఇట్లు శ్రీతుం డై యాతండు ధర్మనందనుం జూచి శమంతపంచకంబు ప్రజాపతి
యుత్తరవేది యనఁ బ్రసిద్ధం బైనపుణ్యస్థలం బయ్యెడం బ్రథనంబున నిధనంబు
నొందినవారికి సద్గతి యగుట ధృవం బని విందు మెప్పటిపాలికలనికిం బోవుద
మనిన నతం డాద్వైపాయనప్రదం బాసీమలోనిది గామి యెఱుంగుం గావున
నమ్మాట కియ్యకొని తదభిముఖుం డై పోవ నాదుర్యోధనుండును గదాకలనం
బున నంసపీఠంబు పొలుపార మత్తగజేంద్రయానంబున నమర ప్రస్తూయమానుం
డగుచుఁ జన శంఖభేరిప్రముఖతూర్వస్వనంబులు సెలంగె నిట్లు పాండవపరివృతుం
డై యచటికి నీకొడుకు నడచి యమర్ష సముజ్జ్వలుం డై. 229

క. నిలిచిన సకలజనులు నెడ, గలిగి బలసి నిలిచి రవుడు శ గదయుఁ బసిడిగ
త్తశము మెఱయ నతనియెదురఁ, జెలు వొందె బకారి హేమశిఖిరియుఁబోలెన్.

చ. గనుఁగొని దర్పమంధరము శ గా నతఁ డి ట్లనుఁ బాండవాగ్రజ
న్మునకు వడిం బెనంగఁగ నశనుం బవనాత్మజుఁ జూచువేడ్క ని
జ్ఞనతతి యంత కంత కిటు శ సందడిగాఁ దనయిచ్చుఁ గ్రమ్ముదెం
చునో యుపవేశనిశ్చలతఁ శ జూచిన మే లఖిలప్రియంబుగన్. 231

వ. అని భూపాలుర నెల్ల నాలోకించినం బాంచాలాదు లగునయ్యందఱను ధర్మ
నందనుండు గూర్చుండ నియోగించి బలదేవవాసుదేవసహితంబుగఁ దాను
నాసీనుం డయ్యె నమ్మహినాథమండలంబున సీతప్రభుం డైనయన్నిలాంబరుండు

తారకామధ్యవర్తియై మెఱయుమృగాంకు ననుకరించె నట్టియెడ భీమసేనుం
డును దుర్యోధనుండును. 232

సీ. ఆభీలగర్జనశోభితదేహులై, యుద్భట వృషములయొప్పుఁ దాల్చి
రోషమహావిషభీషణవదనులై, చండోరగంబులకంద మొంది
మదసముజ్జృంభితమండితాకారులై, భద్రద్విపంబులకపగిది బొల్చి
చారుగదాశృంగసందీప్తమూర్తులై, మహితపర్వతములకమాప్సి మెఱసి

ఆ. వాసుదేవయుగము క వరుణద్వయంబు వై, శ్రవణయుగక్రికంబు; రామయమము
వోలె దర్శనీయశీల వహించి యంభోధియుగళ మనఁగఁబొంగు మిగిలి. 233

వ. ఒండొరులం జూచుటం జూచుచు బరస్పర హృదయవిదారణంబు లగుదారుణ
భాషణంబు లెసఁగ శుంభదవప్తంభంబునం బొలిచి నిలిచి రనిన విని యాంబి
కేయుండు. 234

క. తనుఁ బదునొకఁ డక్షౌహిణు, లనూనవిభవమునఁ గొలువ క నఖలచృపులుఁ బం
చినపని సేయ నెగడునా, తనయుం డేకాకియుం బడదాతియు నయ్యెన్. 235

తే. సకలధరణికి నాథుఁ డై క సంపదలకు, నెల్ల భాజన మగుకౌరవేంద్రుఁ డనద
తనము దోఁపంగ గడఁజేతఁగొనివినిశ్చ, యమునఁబోరికినమరెనేయక్కటకట.

వ. ఏ మనం గలడు సంజయా డై వంబ నేర్చుం గాక యని పనివి యూరకుండె
నట్లున్నయమ్మానవపతికి సూతసూనుం డిట్లనియె. 237

క. సీనుతుండు సమరవిషయో,ల్లాసంబున సంగకంబులం బొం గారం
గా సుస్వరఘ్నున నాకుం, తీసూనునిఁ బిలిచె నుద్ధతిఁ రణమునకున్. 238

వ. అయ్యవసరంబున. 239

క. ఉర్వీవలయము వడఁకెను, బర్హము గాకయును రాహు క భానునిఁ బట్టెం
బర్హతము లురిలె వరభులు, సర్వదిశల నఱచె నభము క శర్కర సురిసెన్. 240

వ. ముఱియు శిర్హాతపాతప్రభృతిమహాత్పాతంబులు గలిగె వాని నెల్ల ననుసరించి
గంధవహనందనుండు గాంధారీనందనుం జూపి ధర్మనందనున కిట్లనియె. 241

సీ. అశ్రమంబున కెల్వఁగనగు నాకుఁ జూపఱు, గొనియాడఁ బోరాడికూల్చి తొడలు
పొడిసేసి యిన్నిచుఁ క బొలియింతు మద్గదా, దండసముద్దండతావిభూతి
యవధరింపుము వీనియాయువు దెగఁబాటె, నిక్కులపాంసను క నిట్లు లేను
గదిసియుఁ గ్రమ్మఱఁ క గరిపురంబునకుఁ బో, నిత్తునే ధృతరాష్ట్రునిఁ కింక వగలఁ

ఆ. బాగులువాండు గాక క పోడిమితో నుండు, వాడె వీడు మనల క వారి పఱుపఁ
దొల్లి పడినపాటు క లెల్ల వెలాడింతు, నధిప నీమనమున క మార్గ మెసఁగ. 242

వ. ఇది పలికి దుర్యోధనాభిముఖుం డై. 243

క. నెఱి మాలి వీరి సీతఁడు, ప్రణవినపాటులకుఁ దగినశఫల మగు నని యి
త్రైలుంగునకు నియ్యకొని ఛా, పఱు పొగడఁగ నిన్ను నిపుడ క పడవైచుటకున్.

తే. అమరి యున్నాడ నాబారి శ కగ్గమైతి, పడుదుగా కంక నీకు ¹నక్కడకుబోవ
వచ్చు ననవుడు నిదియేల శ వెచ్చువెరిగి, యాల మెడనేసి యనిలజ ప్రేతెదిట్లు.

వ. అని కురువిభుండు వెండియు నిట్లనియె. 246

క. పలుకుల వెఱపించెద వా, కొలఁదియె దుర్యోధనుఁ డక్షకుంతబాహు
బలుఁ డిదె యవలీల నినుం, బొలియించెడిఁ బలుకు లుడిగి శ పోరాడు ధృతిన్.

శా. పూహాభావము సూచి న ²న్ననదుగా శ నూహించె దోభీమ మ
ద్వాహాచండిమసారదుర్దమగదాదండంబు దృఢ్యదృఢ
ద్వేహాల్లాసము నెట్లు దీనదశకుం శ దేనోపునో చూడుమీ
యాహా పుట్టెడు లాఁతిచూపఱకు హా శ హా పుట్టు మీవారికిన్. 248

ఉ. నా కెదురై పినాకియుఁ బిశాచము పట్టక యుద్ధతిగ్ గదా
భీకరవృత్తి చూపుటకుఁ శ బేర్చిన నెక్కుడు వేర్చి చీరికిం
గైకొన కే పడంచి భుజగర్వసమున్నతి నిర్వహింతు నీ
కేకేడ డాఁగ వచ్చు గద శ నే నని సేయుటకుం గడంగినన్. 249

వ. అని మఱియును. 250

క. గదఁ గయ్య మెన్నఁడొకొ చే, యుదు భీమునితోడ ననుచు శ నుల్లంబునఁ గో
రుదు నెప్పుడు నిప్పుడు నా, కది యొదవెన్ విధిక్రృతిం గృతార్థుడ నైతిన్. 251

వ. నీ విట చక్క నయి రమ్ము. 252

చ. అన విని యెల్లవారు భవదాత్మజు మెచ్చి నుతించి రయ్యశో
ధనుఁ డరివీరు లట్లు ప్రధితంబుగఁ ద౯ బాగడం బ్రమోది యై
వినుచుఁ బ్రవర్ధితం బయినగ్రవీరగుణంబున నుల్లసితై నా
తనిపయి భీముఁ డుద్యతగదాస్ఫురణన్ నడచెన్ నరేశ్వరా. 253

వ. అప్పుడు కుంజరబృంహితంబులును హయహేషలునుం జెలంగె నిట్లు తనమీఁద
నడచువడముడిం జూచి నీకొడు కదల్చుచు గదాసముల్లాసంబు భాసమానంబుగఁ
వీఁక నెదుర్కొని తాఁచిన. 254

... భీమకేసదర్శోధనలగముద్ధమ. ...

నీ. చండగదాపరశస్పరఘట్టనంబుల, మింటఁ బెల్లడరెడుగమంటగములఁ
బరమఘోరము లగుపదతొడనంబుల, నొలయువనుంధరాఁచలనములను
నుద్భుటక్రోధసముద్రేకములఁ జూడ్కు, లం దుల్లసితైడుగనరుణరుచుల
దారుణధ్వను లగుతర్జనలీలల, బరగుపర్వతగుహా ప్రతిరవముల

తే. ననిమిథులదృష్టు మిఱుమిట్లు శ గొనఁగ భుజగ

పతియు గూర్మంబు సంకటపడఁగఁ దరణి

కిరణములు వెల్గుఁబోత దిక్కురులు బెదర

నొప్పె నత్తోలితాఁడు మహాగ్ర మగుచు.

255

వ. ఇట్లు తలఁపడిమండల ప్రచారవివిధ ప్రకారంబులం బుడమికిం జిత్తగబాసారణబహు
భంగుల నింగికిం గ్రొత్తయొ ప్పొలయం దమలావును వేగంబును నేర్పును దర్పం
బును జూపఱకు వెఱఁగుఁ బుట్టింప నంతకంతకు నెక్కు డగుమదంబులం బొద
లెనుబాహుదండంబులబలనైపుణంబు లగ్గింపం బేర్పుబీరంబులనొండొరులసంరం
భంబుల సరకుఁగొనక యక్కురుపాండవపుంగవులు జంభవాసవులచందంబునం
బెనంగినం బలుఁదఱంగు లైనగదాప్రహతులం దునియలు బఱియలుఁ దుముళ్ళు
నై సీసకంబులు కత్తళంబులు ధరాతలంబునం దొఱంగె నట్టియెడ.

256

మ. ఒకది కుక్కుర్ధతిఁ బూన్చి యొండుదెస వ్రేయున్ మేను వంచిచి వ్రేఁ
తకుఁ దప్పన్ నడి వ్రేయు నొడ్డనమునం దప్పించి వేగంబు గుం
దక నొప్పించుఁ జలం బెల్లర్పఁగ గదాఁదండంబు చూలించుఁ బాం
డుకుమారుం డుఱ కట్లు కౌరవవిభుండుం గేలి సల్పుం దగన్.

257

వ. మఱియును శిశువిశేషంబులు వెలయ నుల్లసిల్లి.

258

మ. గదతోడక గద చుట్టి రాఁ దిగుచుచున్ గం డొప్ప లంఘించి మా
ఱుదెసల్ గైకొనుచుం గడంగి పలుమాఱుం దాఁడుచుం బాయుచుం
బదబాహాకటిమధ్యవక్షముల సంభావ్యత్వరాచిత్రితో
న్మదనానాగతిరేఖలన్ మెఱయ భీమత్వత్సతుల్ దీప్తు లై.

259

ఉ. తప్పినయడ్డు వ్రేటు దముఁ ద దాఁకినయప్పు డనేకభంగు లై
యొప్పులు బల్పులున్ మెఱయ త నుల్లములన్ సకలాంగకంబులం
గప్పం దలిర్చుకోపములఁ గ్రమ్మెడురక్తములన్ సురవ్రజం
బప్పటి కప్పు వింత యగుననచ్చెరు వొందఁగఁ బోరి రేపునన్.

260

వ. ఆ సమయంబున.

261

సీ. వితతవీరాగ్రహావేశాతిదర్పితచిత్తు లై యొండొరు త నొత్తరించు
నుగ్రమహాధతి త నుద్భటాటోపతీవ్రము లగునమరవిభ్రమము లంగ
సంగతంబులు గాఁగ త జయవాంఛ నాత్మరక్షణములవలనైపుణము లెడలు
టయు ననర్గళనిరూఢప్రహారంబు లందం బెట్టిరువురకయందు సూడు
తే. పడఁగఁ దాఁకిన శోణితప్రసరణంబు, నిరతిశయ మైన వెడ సొల్గినలిచి గదలు
వామకరముల నూడియునవారు మగుడఁ,బోరి కెలయుట నిర్భరాద్భుతముసేసె.

వ. ఇట్లు ధైర్యధుర్యోత్సాహంబులం బొదలి.

262

శా. రాద్రోల్లసము మూర్తిసంకలనఘోరంబై పొరిం బేర్చె నా

ను ద్రిక్తం బగునూత్నరక్తమున మగ్నోన్మగ్నతం బొల్చి త
ర్జునాప్రగ్గదాయగంబు విసర్జితసంధ్యాంబుదద్వంద్వభా
స్వదేఖాలలితంబు చెన్ను వడసెన్ శ వా రిద్దఱుం బోరఁగన్.

264

క. సుర లచ్చెరువును మెచ్చును, బిరిగొనుచిత్తములతోడఁ బెద్దయుఁ బొద్ద
య్యరువురగలుపోటమి తెఱఁ, గరసి నిరూపింప నేర ; రైరి నరేంద్రా.

265

తే. అప్పుడప్పుడ తలఁపడినట్టు లప్పు, డేచి విలసిల్లుమేనులయెఱ్ఱచెలువు
గలయఁ బూచిననడమోద్రువులఁ దలంపఁ, బట్టుగానొప్పె నధిప నీప్రట్టిదోయి.

వ. ఇవ్విధంబున నొండొరులకు వట్టపడక యమేష్టతిమగలు సాటోపసంరంభంబులం
బెనంగి రందు గాంధారీనందనుండు వలపలించి చుట్టుకొని రా నది సరకుసేయక
బకవైరి దాపలించి తిరిగినం బెరిగినయీరసంబున నుల్లసితండ్ల యాభూవల్ల భుం
డతనిబరియెముక లగల ప్రేసిన నవ్వీరుండక్రౌరవపతికరంబుతోనగ్గద బీటువోవ
వేయింబాయక మగుడంబూన్చి సారించినం దోరంపుమెఱుంగులెసంగంజెలంగు
శబ్దంబులు నింగి ముట్ట బెట్టిదంబుగఁ దా వెరవునం దిరిగి యద్ధరణీశుండుశిరస్తా
డనంబు సేసెఁజేసినం గాంతెయుండు గంపింపమి యక్కజంబై యుండె నంత నగ్గ
లం బగునలుక నవ్వడముడి పుడమిజేనివెడఁదయరం బుపలక్షించి లాఘవఘో
రంబుగ గదాదండంబు ద్రిప్పివైవ నాతం డది మేనినుసులునం.దస్పింప నదియిల
చలింపం బడిన నన్నుసులు తెఱపిన యుటికి యద్భుతవేగుం డగునవ్వాయుపుత్రుం
డు గద పుచ్చుకొని తిరుగునందున దుర్యోధనుండు తదీయవక్షఃస్థలంబు దారుణ
ప్రహారంబున నొప్పించిన నతండుపాండవపాంచాలురచి త్తంబులు దూల సాలియు
నాలోనన తెలి వొంది బలవిక్రమంబులు మెఱయ నమేష్టదీనిపతి పార్శ్వభాగంబు
బెట్టడిచిన మోక్షరిలంబడియును వీర చెడక యెగసి యజ్జగతీపతి తన్నునగుచు
నార్చుపగతురు సిగ్గువడ నగ్గలికసాంపు పొంపిరివోవఁ బవనతనయుఘాలకర్ణమధ్య
ప్రదేశంబు పటుప్రహతిం బగిల్చిన నొల్లంబోయి శీఘ్రంబునం దేటి యమ్మహా
బలనందనుండు గండతలంబునం దొరుగునెత్తు రనుమదంబున మత్తకరి ననుకరిం
చుచుఁ దుండంబుచందంబునం జెలు వొందుగద యల్లార్చి పేర్చి ప్రేటుగొనిన
మెడ కెలను దాడిసికొడుకు మహాపవనపతితం బగుసాలంబుపోలికం గూలినం గని
ధర్మపుత్రప్రముఖులు ప్రమోదంబు నొందిరి గ్రక్కున లేచి కాలాకారుం డై
ధాత్రీనాథుండు చిత్రభ్రమణంబుల వెగడుపటిచి పలువేటుల నొప్పించినం
గిమీరైవైరి వసుధం ద్రెళ్లటయు నది సావుగాఁ గొని యక్కురుసింహుండు
సింహనాదంబు సేయ నవ్వాయునుతుండు సావమి యెఱిగి యాభూపతి పెనంగు
భంగియుఁ గనుంగొని మెచ్చి సురప్రకరంబులు పుష్పవర్షంబులు గురియం
బరులకు భయం బొలసె నంతం. వెలిసి భీమసేనుం. దుద్వృత్తలోచనుండ్ల వీరా

వప్తంభంబునం బాలిచె నప్పుడు సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్ను నకులసహదేవు లె~~నము~~
యని సుయోధను సంగ్రామంబునకుం బిలిచిన విని యావృకోదరుండు వారల
వల దని వారించి విగతభేదుం డగుచు ¹నాకేసుండు నముచిం దాకిన తెఱం
గున రారాజుం దలఁపడి బహుచిత్ర గతులం జరింపం జూచి సవ్యసాచి జనార్ద
నున కే ట్లనియె. 267

... శ్రీకృష్ణః ఉర్జునుతో భీముర్వ్యధశలతారతమ్యంబు చెప్పట. ...

క. భీమునిసుయోధనునిసం, గ్రామంబు తెఱంగుఁ జూడఁగ నెవ్వరియం
²దేమే నధికతఁ దోఁచెడి, నీమది నున్నట్లు చెప్ప 1 నీరజనాభా. 268

చ. అన విని శౌరి యిట్లనియె 1 నర్జునుతోడ గురూపదేశసం
జనితసమన్వయంబు సదృశంబ తలంపఁగ నిద్దఱుండుఁ బా
వనిమెయిలావు పెద్ద కురువల్లభుఁ డారయఁ గౌశలంబు పెం
పున నధికుండు తత్పరతఁ 1 బూని ³శ్రమం బధికంబు సేయుటన్. 269

ఁ. లావు ⁴గలిగి మొక్కలమ్మునఁ గీచకా, రాతి సొచ్చి ధార్తరాష్ట్రవెరవు.
వలన నొచ్చుచున్నవాఁడు గావున ధర్మ, సంగరమున నరిది 1 జయము గొనుట.

వ. అన్యాయంబునం జంపువాఁ డింతియ మాయలు గల పగఱ మాయాప్ర కారంబు
లం బరిమార్చుటయ తగు నింద్రునివృత్త వధవ్యాపారంబు వినమే జూదంబునప్పు
డనిలసుతుండు సుయోధనుతోడలు విఱుగ నడచువాఁడ నని ప్రతి న వట్టినవాఁ
డది యట్లుండె గదాయుద్ధంబున నాభికి దిగువ యైన శరీర భాగంబు నొప్పించుట
ధర్మంబు గా దది యెండుమై ⁵గం డడఁచి మఱి పరిభవరూపంబుగ నూరు
భంగంబుసేసి ప్రతిజ్ఞ నెఱపువాఁ డిది తలంపునం బెట్టక పెనంగనేని ధర్మనం
దనునకు దైన్యంబు దెచ్చు న ట్లగుటఁ బూనికపేర నూరులు భంజించి వధియిం
చుట తప్ప నొం డుపాయంబు లేదు ధర్మనందనునివలన మనకు భయం బావ
హిలె నెట్లనిన భీష్మద్రోణ ప్రముఖ బలవదరాతులం బొలియించుటంజేసి జయం
బును యశంబునుం జేకుఱి యున్నయెడ నవి సందిగ్ధంబులైన యట్లు గా నొకని
జయించి సామ్రాజ్యంబు గొను మని దుర్యోధనుతోడం బలికి యతనితోడ
గదా సమరంబునకు భీమసేనుం జొనిపె నింతనిర్బుద్ధి యగునె హతబంధుమిత్ర
పరివారుండై రాజ్యంబునం దాస విడిచి మడుపు సొచ్చినవాని వెదకి వెలార్చి
యెక్కటికయ్యంబునకుఁ బిలుతురే పదమూఁడు వత్సరంబులు మత్సరాధికుం
డగు నగ్రాంధారేయుండు భీము జయించుట కయి గదా ⁶పరిశ్రమం బాచరించె
నూర్ధ్వ తిర్భగతి సముల్లాసంబున మెఱయుచున్నవాఁ డీభీమునకుం బెద్ద కాలంబేసి
శ్రమంబు లే దిమ్మహాభాగుండు ధర్మంబు దొఱంగి యైన నిక్కులపాంసనునిం

1. ౧. నాకేసుండు. 2. జ. దేమయి నధికత దోఁచెను. 3. క. ౧. జ. శ్రమం, 4. జ. గలివి.
5. చ. గద పొరించి పరిభవ. 6. క. నెఱపక యితఁ డెట్ల చెనెం. 7. క.గ. చ. పరిశ్రమం బాచ.

బిలుకుమార్ప కున్న నింక నించుకసేపునకుఁ దాన తెగుఁ దెగిన మీకు నెల్ల
నిస్సాపాత్ముండు రా జగుట కోర్వవచ్చునే యనుటయు. 271

క. విని కీడి యపుడు మారుత,తనయుఁడు దనుఁ జూడ నూరుతలము కరతలం
బున నప్పళించె నతఁడును, గనికొనియెను సన్న యగుటఁ శ గౌరవముఖ్యా. 272

వ. కనికొని యధర్మం బైన నూరుభంగంబు సేయు మని కృష్ణానుమతి జిష్టుండు
పనిచె నాకు నొండుమెయి నెట్లునుం బగతునగపాటు లేక తక్కునే నవ్విధం
బాచరింతున కాక యని మనంబున నిశ్చయించి వివిధగతులఁ జరియింపం గురు
పతియు బాహుచిత్రప్రచారంబుల నుల్లసీల్ల డత్సంగ్రామం బామిషార్థి గరుడ
ద్వయసమరంబుచందంబున దర్శనీయం బై యుండె నట్టియెడ. 273

ఆ. పాండురాజసుతుఁడు శ పటుతరోల్లాసి యై, వైచుటయును ధరణివల్లభండు
1 తొలఁగ దాఁటె రయముఁదలకొనిగదఁబుచ్చి, కొనియె నాబకాంతకండునుటికి.

అథ దుర్యోధనుడు భీముగదాడండువఁ దొడలు విడిగి పడుట

క. ఆలోనం గురుధరణి,పాలుఁ డడరి వేయుటయును శ బవనసుతునిమై
సోలె నది గానఁ డాపతి, కేళీవిభ్రమము దోఁపఁ శ గ్రేఖుటికె నృపా. 275

చ. ఉటికినఁ దేటి పై కుటికి శ యుగ్రత భీముఁడు వేయ నవ్విభుం
డుటికి మహాద్భుతస్ఫురణ శ నూర్ధ్వపరిభ్రమణంబు సేసినం
దెఱపి యతండు గాంచి సము శ దీర్ఘరయంబున వైచెఁ బెన్దొడల్
విడిగి నగాగ్ర ముద్భటప శ విప్రహతిం బడుచాడ్పునం బడన్. 276

వ. అప్పుడు మహాలక్ష్మీపాతంబులును బాంసుమాంస ర క్తవర్షంబులును వికృతంబు
లగు కరితురగ బృంహిత హేషాఘోషంబులును మఱియు ననేకోత్సాతంబులును
గలిగిన నట్లు కౌరవపతి వడుటకు నుబ్బినం బొదలిన పాంచాలురుం బొండవులు
నుద్విగ్నచిత్తులైరి వియ త్తలం బంతయు నొక్కమ్రోతగా నగ్గదాయుద్ధ విశే
షంబు లగ్గించుచు సురగరుడఖచరాదులు నిజస్థానంబులకుం జనిరిట్లు తనగద
తాఁకునఁ దొడలు విడిగి సింగంబుచేతం గూలిన గంధశుండాలంబుచందంబునం
బడి యన్న నీ కొడుకుం జేరం జని భీమసేనుండు. 277

తే. ఏకవస్త్ర బాంచాలి న శ ట్లిడ్చి తేరఁ
బనిచి సభలోనఁ బఱచిన శ పాపఫలము
ననుభవింపుము దుష్టాత్మ శ యనుచు వామ
చరణమున బెట్టిదము గాఁగఁ శ శిరము దన్నె. 278

వ. తన్ని యలుక మలుగక యతనియాననం బాలోకించి. 279

శ. పసు లని యార్చుచు మము నుల్లస మాడిన ధర్మహీనులను నృపధర్మం
బెసఁగఁగ నే మిదె యిప్పుడు, పసు లని యార్చెదము మగుడ శ బంధుద్రోహీ

క. విను మేను ¹గల్లసారెలు, గొని కపటపునెత్త మాడుకుశలతఁ గా దొ
పునివారి నే పడంచుట, ఘనబాహుస్వైరకేళిఁ ॥ గాని దురాత్మా. 281

వ. అని పలికి వెలుచ నవ్వి ధర్మనందనగోవిందపాంచాలప్రకరపార్థసాత్యకినకులసహ
దేవుల నాలోకించి. 282

ఆ. శంక లేక కడఁగి ॥ సభ కట్లు పాంచాలి, నంట రానిదాని ॥ నొంటిచీర
తోన యున్నసాధ్వివేనలి వట్టి యీ, డ్విందినతనిఁ జూడుడంచుఁ బొదలి. 283

వ. పాంచాలి సేసినతపంబు పెంపున నీశోభనంబు సమకూతె ననిన విని వారుప్రమో
దంబు నొంద మిక్కిలి సంతసంబునం దేలి యక్కురుఘస్మరుండు వర్తించుచెన్ను
దోఁపఁ జెలంగి. 284

చ. మును మము గొడ్డువోయి రని ॥ ముష్కరతం జెడనాడినట్టిదు
ర్జనుల ననిం గడంగి ధృతరాష్ట్రతనూజుల బంధువర్గమి
త్రనికరసైన్యకోటిసహితంబుగ గీటడఁగింపఁ గంటి మిం
క నమరలోక మైన నరకం బయినక సరి మాకు నారయన్. 285

క. అని గదఁ జేకొని నృప నీ, తనయునిమెడ వట్టి యదిమి ॥ తల గ్రమ్మటఁ ద
న్నినఁ గని మును దన్నుట నెమ్మన మెరియుతదగ్రజుం డగ్రమర్ష ముతోడన్. 286

వ. హర్షావేశలఘుచారిత్త్రం డగునమ్మారుతపుత్త్రున కి ట్లనియె. 287

చ. తల యది యేల తన్నెద వధర్మము నొందుట కాత్మ రోయఁగా
వలవదె రాజరా జనుజగవర్గముఁ దక్కినబంధుకోటియుం
గలపరివారముండెగిన ॥ గౌరవ మొందఁగఁ బోరి సంగర
స్థలమునఁ బడ్డ నీతులువఁచందముచేత జనంబు మెచ్చునే. 288

క. మును లోకము ధర్మపరుం, డనఁ బరఁగినవాఁడ విట్టు ॥ లనుచితకృత్యం
బునకుఁ జనఁ వగునె దీనం, గనియెడుఫల మేమి మాప్యగర్వం బేలా. 289

వ. అని దూటి దుర్యోధనుం జూచి బాహ్మకులలోచనుండై. 290

నీ. విధిప్రతికూలుఁ డై ॥ వేరంబు పుట్టించి, మాకు నీవును మేము ॥ నీకు నలిగి
యితరేతరద్రోహమతి దెగి యింతలు, సేయుట గావించె ॥ నీయధర్మ
పరతయు లోభంబు ॥ బాల్యంబు మదమును, నిన్ను నింతకుఁదెచ్చె ॥ నీకతమున
నాకు బాంధవకులనాశంబు వాటిలె, ధృతరాష్ట్రకోడండ్లు ॥ తీవ్రశోక

తే. కారి యయినవైధవ్యంబు ॥ కారణముగ
నన్ను నిందింతు రనువచనములు మొదలు
గాఁగ బహువిలాపంబులఁ ॥ గరుణ మావ

హిల్ల దురసిల్లె నుల్లంబు ॥ దల్లడిల్లె 291

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రండు సంజయున కి ట్లనియె. 292

చ. అనిలసుతుం డధర్మమున క నమ్మెయిఁ గౌరవమేదిసీశ్వరుం
దనయెదురన్ వధింపఁగ గదాసమరాఖిలధర్మవేది నాఁ
జనినహలాయుధుండు గని క సంజయ యే మని పల్కె నంతవాఁ
డనుజులకుఁ మఱిందులకు క నట్టియెడన్ మొగమోడ నేర్పునే. 293

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లు లను క నమ్మనుజేంద్రున కప్పు రోహిణీ
తనయుఁడు కోపవేగమునఁ క దామ్రములుం డయి లేచి బాహు లె
త్తి నృపతులార చూచితిరె క తెల్లముగా బకవైరివిక్రమం
బున తెఱఁ గిట్టివాని మనఃభూములఁ గంటిమె యెన్నఁ డేనియున్. 294

వ. గదాయుధంబున నాభికి దిగువ యగుశరీరభాగంబు నొప్పించుట ధర్మంబు గా
దనుశాస్త్రాక్తి వినమే వీఁడు విచ్చలవిడిఁ డెంపు సేసె నని పలుకునమ్మహాత్ముని
మనంబున రోమానలంబు సముత్థితం బగుటయు నప్పడు. 295

క. నిజరథముమీఁదిహలమును, భుజశిఖరమునం దమర్చి క భూమి యద్రువ వా
యుజుడెనకు నడచె నుద్భట, గజరిపుచంక్రమణరేఖ క గతియం దొలయన్. 296

.. ఇ క్రిష్ణుఁడు బలరామునకుఁ కోపావశమనంబు చేయుట. ౧-

వ. దానికిం బవమానసూనుండు సోదరభుజబలనిజబలంబు లేకముఖత్వంబున నెప్పు
డుం గలుగుమనోబలంబువలనం జలింప కుండ నట్టియెడవేగంబ వినయావన
తుండగుచు నచ్యుతం డడ్డంబు సొచ్చి దీర్ఘవృత్తపీనంబు లగుబాహువుల హలా
యుధుఁ బట్టి కైలాసశైలంబు గదిసినయంజనమహీధరంబుమాడ్కి నొప్పి
యనూనస్వరంబున నతని కి ట్లనియె. 297

క. తనవృత్తియు మి త్రునివ, ర్థనమును దత్సఖసమ్మద్ధి క ప్ర బలుటయును శ
త్రునిదెస నిన్నియుఁ జెడుటయు, ననుషడ్విధములను దన్ను కనతిశుభ మొందున్.

వ. ఏతత్ప్రకారంబు వివరీతం బగుట యొప్పు దట్లు గావున మిత్రునకుం గీడు వాటిల్లి
నెడ నేర్పు గలుగునేని మైత్రిపరుం డయినపౌరుషశాలి యది శమింపం జేయు
సత్యపరాక్రము లగుపాండవులు మనకుఁ బరమమిత్రులు విశేషించి మానమేనత్త
కొడుకు లనీతిపరులచేతం బరిభవింపబడినవారు గావున వీరల కభ్యుదయంబు
గలిగింపఁట నీకుం గ ర్తవ్యంబు. 299

తే. ప్రతి నెఱుపుట నృపులకుఁ క బరమధర్మ
మగుట మనమునఁ జర్చింపు క మానిలసుతుఁడు
గద సుయోధనులొడలు భగ్నములు సేయు
వాఁడు గా సభఁ బూనిననవాఁడు గాఁడె. 300

వ. అట్లు గాక మైత్రేయమహామునిశాపంబున దుర్యోధనులొడలు భీమసేనుగచా
ఘాతంబున భగ్నంబులు గాఁ గలయవియై యుండ నిప్పు డట్లయ్యెం గావున

దీన దోషంబు దోషదు క్రోధం బుపసంహరింపుము కుంతీనందనులయభివృద్ధి
మనకు సమృద్ధి జేయు ననిన సతనికి హలాయుధుం డి ట్లనియె. 301

తే. ఓపి ధర్మార్థకామంబులొకటి నొకటి, నాశ మొందింప కుండంగ ॥ నడవలయుం
గాక ధర్మంబు నెడ నర్థకామములను, గోరుపురుషుండు నిందకుఁగదురు గాఁడె.

క. మునిశాపంబును బ్రతినయు, పని చెప్పితి గలుగుఁ గాక ॥ యవి విను ధర్మం
బున వానిక నెఱవక యి, ట్లనిలసుతుఁడు గలఁచెఁ గాదె ॥ యన్నెఱి యెల్లన్.

చ. అన విని కృష్ణుఁ డిట్లు లను ॥ నాతనికిక నిను నిజగంబు ధ
ర్మనిరతమానసుండు మధుశ్రుత్యనిరూఢుఁడు రోషదూరుఁ డం
చనిశము సంస్తుతించును మహాత్మా యడంపుము క్రోధ మీతఁడుం
దనదు ప్రతిజ్ఞకై రిపు గదాహతుఁ జేసె నధర్మ మే లగున్. 304

వ. అదియును నిలిచి మార్కొన్నయప్పుడును నడచునెడనుగాదు పొడవెగసి పైకుటి
కినఁ దన్నుంగాచికోనుటయుం బ్రతిన నెఱపుటయును గారణముగా దొరకొనిన
నాభికి దిగువ గదా యని యుడిగి చావ వచ్చునే గద నూరుభంగంబు సేయుదు
ననుభీమసేనుపూనికి పదుమూఁడువత్సరంబులేని¹ వేచినయది యిక్కులపాంసనుం
డేల తలంప కుండె మఱచెనేనిం జెడుఁ గాక మన కేమి కలియుగంబుచొరవ యా
సన్నంబయ్యె నివ్విధంబులు ధర్మంబు లై చెల్లకుండునే యట్లుం గాక పుట్టినంత
నుండియుం గపటంబున నపకారంబులుసేయుచున్నవీనిఁగపట ప్రకారంబునం బడ
వైచుట ధర్మహానియైతోఁపదు వీడు పాండవయాదవ వంశవర్ధనుం డగుసుభద్రా
నందనుం దెగటార్చినతెఱుం గెఱుంగవేయనిన నాబలదేవుండు బలుమొగంబుతో
నిట్టిచెనఁటిగెలుపు గెలిచినభీముండు పొగడు వడయుం గాక రణధర్మంబు దప్పక
వెనంగినట్టిధర్మాత్ముం డైనదుర్యోధనున కుత్తమలోకం బయ్యెడు మనుచు నతనికిం
జెప్పి రథాధిరూఢుం డై పాండవేయపాంచాలయదు ప్రవరులు చిన్నంబోవ నిజ
పురంబున కరిగెఁ దదనంతరంబ వాసుదేవుండు ధర్మపుత్త్రి నాలోకించునెడ
నతండు దీనాననంబుతోడ మానసంబు విషాదంబు నొంద నూర కున్న నారా
యణుం డతని కి ట్లనియె. 305

ఆ. బంధునాశకుండు ॥ పాపాత్ముఁ డీసుయోధనుఁడు వీని సమరధరణిఁ గూల్చి
శిరము దన్నె భీముఁ ॥ డరయంగ నిది యధర్మంబె నీకు నేలమఱుంగఁ జెపుమ.

వ. తల దన్నువాడ ననుప్రతిజ్ఞయుఁ గీచకారాతికిం గలదు గాదె యనిన విని కుంతీ
నందనుండు దేవకీనందనున కి ట్లనియె. 307

క. కురుకుటము పాలియుటకు మది, యెరియంగా నున్ననాకు ॥ నితఁ డీరాజు
శిరముఱక తన్ని యిమ్మెయి, బలిభవ మొందింప వగవు ॥ పాటిల కున్నే 308

- తే. ఇతఁడు పఠించినపాటలు శ్రవ్యదయకీలితంబు లై భీమసేనుండు శ్రతగప్రమాలె
నేమి సేయంగ వచ్చు బో శ్రనిమ్ము పుణ్య, పాపచింత యింకేటికిఁ శ్రబద్ధగాభ.
- వ. అనుటయు నట్ల కాక దీని నింత గొనియాడ నేల యని యతండు భీమసేనపక్ష.
పాతంబున నతనిచింత గీటునం బుచ్చె వివ్వచ్చుండు నెఱయం బ్రియం బందని
డెందంబుతోఁ గీడు మే లాడక యూర కుండె నమ్మారుతి మోదం బెసఁగ
మోడ్చుఁగేలు ఫాలతలంబున మోపికొనుచు నుత్సులంబు లగులోచనంబుల
నొప్పి నిజాగ్రజం జేరం జని యి ట్లనియె. 310
- చ. పరిభవకారి యైనకులపాంసనుఁ డాహవభూమిఁ గూలెఁ డ
త్పరమతి వైరముం బెనిచి శ్రపాపవినిశ్చయకారకత్వని
ష్ఠురు లగుదుస్ససేనుఁడును శ్రసూతసుతుండును సౌబలుండుఁ డ్దుం
గి రితనికంటె మున్ను మహిళకం బతి వీవ భరింపు మున్నతిన్. 311
- వ. అనిన విని ధర్మతనయుం డతని కి ట్లనియె. 312
- క. హరితలఁపు గూడఁ గురుపతిఁ, బరిమార్చితి ప్రతినతోడఁ శ్రబగఁదీర్చితి నీ
కరయంగ దైవబలవి, స్ఫురితభుజాబలము లింత శ్రచోప్పడి యున్నే. 313
- వ. అని సంభావించె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయు నుద్దేశించి. 314
- తే. అట్లు వడియున్నయక్కొరగవాధినాథుఁ, జూచి పాండుతనూజులు శ్రసోమకులును
నేమి సేసిరి నాకదియెఱుంగ జెప్పు, మనుండు నలఁడిట్టులనియె నశ్రమ్యనుజపతిఁ. 315
- వ. దేవా యేమి సెప్పుదుఁ బాండవులును బాంచాలురుం దక్కటిభూపతులునుం
గృష్ణసహితంబు గా నుబ్బునం బొంగి చీరలు వీచువారునువిండులు విసరువారును
గుణధ్వని సేయువారును శంఖంబు లొత్తువారును ఖేరీపణవాదులు మ్రోయించు
వారునుం బెలుచ నార్చువారును నయి పేర్చినం బృథివికి వ్రే గగున ట్లండె
నిత్రైఱంగునం జెలంగి మారుతిసూరెలం జేరి యి ట్లనిరి. 316
- మ. గదనే రైక్కుడు గల్గుదర్పఘనుఁ డీకౌరవ్యరాజన్యఁ డు
న్మదలీలం బయి నట్లు బి ట్టుఱికిన శ్రన్వించించి పోకిట్లు సే
యుడె నీవాటునఁ బెన్దొడల్ విఱిగి వీరఁడుర్విం బడన్ మాకు నొ
ప్పు దలిర్పం బులకాంకురంబు లెసఁగెం శ్రజోవిష్ణుడుం జూడుమీ. 317
- ఆ. పరులచేతఁ గానిశ్రపని యైనవృత్తవ,ధంబుఁ జూనియిరివశ్రధంబు నిర్వ
హించి యున్ననిన్ను శ్రనే మింద్రుఁ గొనియాడు, నమరులట్ల పొగడకదము సెలంగి.
- క. అవమానంబులు సేసిన, యవిసీతుల దుస్ససేనుఁ శ్రడాదిగఁ గలవా
రి వధించి యడుగపగతుని, యవుదలఁగిడి తింతవార శ్రలవనిం గలరే. 319
- వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబులం బ్రశంసించిరిభీముచేసినగదాసమరధర్మవిరో
ధంబు లాతిరాజులమనంబుల నుండునో యని శంకించి కృష్ణుం డెల్లరాజులం
గలయం గనుంగొని యి ట్లనియె. 320

- ఉ. చక్కటి లేనిమూలమునఁ శ జంపె ననన్ వల వీదురాత్మకుం
డక్కటికంబు లేక సతి శ నంతలు సేసిననుం గృహరతిం
చక్కక తండ్రిపా లడిగె శ ధర్మజుఁ డన్నెఱి సేయఁ డయ్యె వీః
దుక్కిపుఁ డిట్టిచావునకు శ యుక్తుఁ డగుం దలపోసి చూడఁగన్. 321
- క. విదురాదులు సెప్పఁగ నున్నదుం డై యాడయ్యె దగినమాత్రయు భూసం
పద వీడు పాండవుల కది, యది యగునె బకారిప్రతి న శ కగ్గం బైనన్. 322
- ఆ. నేలఁ గూలి మ్రానువోలే ని ట్లున్నయి, ప్పాపకర్ము గుఱిచి శ పాడితెఱుగు
తేటపడఁగ మాట శ లాట దా నేల మీ, రెక్కుఁ డరదముల మరహీశులార. 323
- వ. అని యిట్లు పుండరీకాక్షుండు వన్న నాడేసింతు యాకర్ణించి కొరవేశ్వరుండు
గోపాయ త్తచిత్తుం డై పిఱుండు మోవ లేచి చేతులభూతలం బూదికొనిబామ
ముడితోడిచూడ్చి యతనిపయం బఱపె నప్పు డపరభాగంబుపిఱుగ వ్రేలు వడి
యలిగి తల యె త్తి చూచుమహానాగంబుచందంబు దోచె నట్లు పాణాంతకరణం
బైనవేదనాభరంబు దలంపక కూర్చుండి ము న్నాకృష్ణుండు జిష్ణుతోడ సంభా
షించుటయు నతం డూరుతలంబుః గరపుటంబున నప్పించుటయు వెడవెడ గను
టంజేసి భీమువాటునం దొడలు విఱిగి పడినప్పు డిప్పటిబుడిబుడిమాటలు నార
న్నయు దీనికిం గా కేమి యని యూహించి చేయునది లేకయపుడు గఱచుచున్న
వాఁ డగుట నగ్గోపాలదేవుతో ని ట్లనియె. 324

అట్లు తొడలు విఱిగి పడిన దుగ్ధధనుఁడు కృష్ణ నాడేసింతు. అట్లు

- సీ. కంసదాసునిపుత్ర శ కానపు నీదురా, చారంబుఁ గృపయు ల శ జ్ఞయును లేక
ప్రేతడు నీవు నె శ ప్పినఁ బార్థుచేసిన, సన్న గైకొని గదా శ సంగరంబు
పాడి దొఱంగి యి శ ప్పాపకర్ముండు వైచె, గాక చక్కటితోడి శ కయ్య మైన
లీల మీ మృందతి శ నేలపాలుగఁ జేయ, నే శిఖింపి గడంగి శ యేసె ననఁగ
- తే. నర్జునుండు శాంతనవుఁ గూల్చు శ నట్లు చేసి
తస్త్రగురుచావునకుఁ బాండ శ వాగ్రజన్ము
బొంకు మని పంచి తరదంబు శ పుడమిఁ గ్రుంగఁ
గర్జుఁ జంపించి తే మనఁ శ గలదు నిన్ను. 325
- క. భూరిశ్రవుఁ డొక్కనితోఁ, బోరఁగ నేయించి తట్లు శ పొడిచీఱటి నం
హోరహితు సైంధవుని నరు, బారి పఱిచి తిట్టినీకుఁ శ బల్కులు సనునే. 326
- క. నను భీష్ము గురుని సూతసు, తుని భూరిశ్రవుఁ జయద్ర శ థుం జక్కటి ద
ప్పనియనిఁ గొల్చుచ్చుఁగ వ,చ్చునె నీకుం గపటశూర శ సుచరితదూరా. 327
- వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని నవలోకించి నీవు భీముని బాలునిఁ బాములం గఱ
పించియు విషం బిడియు నీటం ద్రోచియుం బలుమాటలం జంపఁ డెగిరివి గొం
దియుఁ గొడుకు లేపురును నిద్రించుసమయంబున జతుగృహంబు దహించితివి

ధర్మోత్తరచరిత్రం డగునజాతశత్రుసంపదలఁ గపటద్యూతంబున నపహరించి
తంతఁ దనివిం బోక యాజ్ఞసేని నేకవస్త్ర రజస్వలం గొలువులోపల భంగపెట్టి
తాప్రాద్ధ నిన్ను నిట్టిదురవస్థకుఁ దేరం దగియుండ నట్లు పోయి సమయంబు నడపి
సీచేసినసకలదుష్కృతంబులుసహించిసయిప్పొండవార్తజుండు వనుప నేను బుడమి
పా లడుగ వచ్చిన నీసేరవైతి నీసేరమి ని ట్టైతి భవదీయం బగులోభంబునం
బాపనిశ్చయంబున మదంబున శాంతచిత్తు లగుశాంతనవద్గోణులకుం బ్రాణహాని
వాటిలై వినుము ద్రుపమతపోయజ్ఞప్రభావంబుల నదియ పనిగా జనియించిన
శిఖండిధృష్టద్యుము లాభీష్టగురులమరణంబులకుం గారణంబులు గాక తక్కు
దురే పెక్కండ్రతోడం బోరి డస్సిననాత్యకిం జంపువాఁ డైనభూరిశ్రవుం జంప
కుందుమే యనేకప్రాథమోధు లొక్కరుని బాలు సౌభద్రుం బాదివి చంపినం
బూనినపూనిక నిఖిలోపాయంబుల నెఱపక పుణ్యాత్మయైనపాంచాలి నరణ్యంబు
నం బరిభవించినపాపాత్ముని సైంధవుని బ్రదికి పో విడిచియర్జునుం డగ్నింబ్రవేశిం
చునే యన్నీతిపరులచరిత్రంబులు నిర్మలంబులు ఘోషయాత్ర నిన్నుగంధర్వులు
పట్టుకొని పోవునప్పుడు (నీవారెల్లం బాఠిన నర్జునుండు)నిన్నువిడిపించుటయెఱుం
గవే గాంకేయకుంభజకర్ణాశ్వత్థామకృపు లుద్దామసమగ్ర సైన్యంబులతోడ నడవ
నీవు విరటునిగోవులం బట్టికొని పోవుచోట మీ రందఱుఁ దనసమ్మోహనాస్త్రం
బున మూర్ఛితులైనసమయంబున నర్జునుండు నిన్నుంగాచుట యెఱుంగరాదే నీ
వాపాదించిన పాపంబులకెల్ల మూలం బైన కర్ణునరదంబు ధరణిం గ్రుంగినగవ్వడి
వాని నేయ కేల కాచికొని యుండు నుండే నేనియు భూసురశాపంబున నట్టైన
రథంబునకు నిష్క్రమితి గలుగునేకావున నన్నీచుసమయించుట సముచితంబు యుధి
ష్ఠిరుండు శల్యుం దెగఱార్చిన తెఱం గొప్పునొప్పు దని యుగ్గడింపక మేలుసేసితి
పాండునందనులు పుట్టినంతనుండి నేడు దుదిగా నీయెడధర్మవిరోధం బాచరింపరు
కురుకులంబునకు గుద్దలి గొని దుర్ద్యూతంబు నీవ తొడరితి దాననింతలు పుట్టె
బవనతనయుండు వట్టిన ప్రతి న యెఱుంగవె గద నూరుభంగంబు సేయుదు నని
పలికి పిడికిటం బొడుచునే యవి యెల్లను వృథాజల్పంబు లూరకుండు మనుటయు
నజ్జననాథుండు జనార్దనున కిట్లనియె.

328

చ. చదివితి నెల్లవేదములు క జన్మము లొప్పుగఁ జేసితి రమా
స్పద మగువృత్తిఁ బొల్చి నర క పాలకు లెల్లను గొల్వఁ గంటి దు
ర్మదరిపుగాఢగర్వపరి క మర్దనకేళి యొనర్చితిం దగం
దుది నని మిత్ర బాంధవుల క తోఁ ద్రిదివంబున కేగు టాపుదే.

329

వ. నీకుం జూడ నెట్టివాడ నైనను నా కేమి మీరింకఁ బశ్చాత్తాపదుఃఖితు లగుచు
నుందురుగాక యనియె వప్పు డతనిపైఁ బుష్పవర్ష బులుగురిసె దేవదుందాభులు

మొరసె దిశలు తెలివొందె మృదుసమీరణంబు సుగంధియై వీతెంచె నంతయు
ననుసంధించి యక్కొంతేయులు దారు ధర్మంబు దొటంగి గాంకేయద్రోణకర్ణ
శత్రుదుర్యోధనాదుల వధించుట యత్తటిం గ్రొత్తయై తోచినఁ జిత్తంబుల
వగయు లజ్జయు మిగులం బొడమి మొగంబులఁ దోష విన్ననైయున్నం జూచి
వెన్నుండు తత్సమీపంబునకుం జని వారలతో నిట్లనియె. 330

సీ. గాంకేయగురుకర్ణకౌరవపతులఁ జక్కటి యనిఁ బరిమార్చుఁ గా నమైతి
మని మీరు వగవకుఁ డద్దొర లుగ్రాస్త్రవేదులు ప్రస్ఫుటవిక్రమమున
నడరి వారల గెల్పుఁ టరిది గావున నేను, బహువిధోపాయముల్ పన్నియిట్లు
దీర్చితిఁ గాక యత్తీవ్రపరాక్రము, లలఁతులఁ బోదురే యట్లు గాక

తే. వారివిధి యివ్విధమునఁ జావంగఁ జేసె, దైవఘటనలు దప్పింపఁ గావశంబె
సురలు దనుజుల గెల్చినచోప్పు లిట్ల, సంతపపునమయంబున వంత లేల. 331

... పాండవులు కృష్ణసాత్యకేతోఁ గౌరవశిబిరంబునకుఁ బోవుట. ...

వ. కృతకృత్యులమైతిమిప్రార్థనం జాలవారె సేనయు సైనికవరులును విశ్రమింప
వలయుఁ బోదము లెండనినఁ బాండవులు దెలివొందఁ బాంచాలురును దక్కిన
భూపాలురును బ్రమోదంబు నొంది రప్పుడు కృష్ణుండు పాంచజన్యంబు పూరిం
చిన నర్జునుండు దేవదత్తంబును యుధిష్ఠిరుం డనంతవిజయంబును భీమసేనుండు
పాండ్రంబును నకులసహదేవులు సుభోషమణిపుష్పకంబులును బూరించిరి సకల
రథికోత్తములును దమతమశంఖంబు లొత్తిరి భేరిపణవాదితూర్యంబులు మోసె
నాసముత్థిలనినాదంబులు నింగి నిండె నిఖిలజనంబులుం బాండవేయులం బొగడు
నులిపు దిక్కుల దీటుకొనియె నిట్లుబునం జెలంగుచు వార లందఱు నచ్చోటు
గదలిరి. కౌంతేయులు కౌరవశిబిరంబునకుం జనిన సాత్యకే యనుగమనంబు సేసె
ధృష్టద్యుమ్నప్రముఖు లైనదుపదజ్ఞాతులును ద్రాపదేయులును దక్కినధరణీశు
లును దమవిడిదలలం గాని విశ్రమంబునకు వెరవు గా దని తలంచి తారందుఁ
బోయి నాటిరాత్రి నిలిచి రేపకడ కరిపురప్రయాణంబున కొదవం జనుడెంచు.
పారుగా విన్నవించి ధర్మతనయుననుమతి వడసి సైన్యసమేతంబుగాఁ బోయి రట్లు
వార లటు వోవ నప్పాండనందనులు సని సంగీత ప్రవర్తకసంఘంబులువిరిసి చనిన
రిత్తయై యున్నరంగస్థలంబుచందలినునం బొడఁగి యున్నయాశిబిరంబుఁ బ్రవే
శించి నీనందనునగరు సొచ్చిన నచ్చట నున్నపరిచారకులును దత్సహవాసులును
మణికోశకాదివస్తుసంచయాధ్యక్షులును నయుధిష్ఠిరుం గాంచి యాదరణంబు
వడసి రక్కుంతీనందనులు రథంబులు డిగ్గునవసరంబున వాసుదేవుండు వాసవి
నాలొకంచి.

క. కవదొనలును గాండీవము, నవల నిడం బనువు ముంద శ రరదము డిగు ¹మే
న విదప డిగియెద శుభకర, మవు నివ్విధ మట్లు సేయు శ మనుడు సతండున్.

తే. ధనువు తూణీరయుగళంబుఁ శ గొనుచు రథము

డిగుడు శౌరి పగ్గంబుల శ నొగల ముడిచి

డిగియెఁ గేతనకపియు భూతగణయుతము

గాఁ వొలంగె నత్తేరు తత్త ణమ మండ

334

... అగ్నిద తం బైఁజురుశరభంబు గాలిపోవుట. ...

క. తురగంబులతోఁ గూడఁగ, నరదము సకలంబు నుజ్జ్వలాలశిఖిలం
జురచురఁ బోయినఁ గని యన్నరుఁ డచ్చెరు వంది కృష్ణునకు నభిముఖుడై. 335

వ. వినయంబుతోడ మోడ్చుకేలు ఫాలతలంబునఁ గదియించి వినతుం డైదేవా
యిట్టియాశ్చర్యంబుం గలదె యీరథంబు దగ్ధం బగుటకుఁ గారణం బేమి నాకు
వినం దగునేని నానతి మృనిన మురారాతి యతని కి ట్లనియె. 336

క. గురుకర్ణులయస్సాగ్నుల, నెరసినయది మున్ను దీని శ నిటు గా కుండం
భరపడి రక్షించితి సం,గరము దెగినఁ దొలగి యిపుడు శ గాల విడిచితిన్. 337

వ. అని చెప్పి యప్పు డద్భుతరసమగును లగుచున్నతక్కటిపాండవులం గనుంగొని
యలరుమొగంబున నలంతినవ్వు కాంతి దళుకొత్తఁ గాంతేయగ్రజం శాగిలించి
కొని యే నుపప్లావ్యంబునకు వచ్చి నిన్నుఁ గనిన నీవు నాకు మధుపర్కంబిచ్చి
వివ్వచ్చుఁ జూపి వీడు నీకు రక్షణీయుండు రమీ యని యప్పగించి తేనును
నియ్యకొంటి నట్లనానఖుండును సురక్షితుండై వీరక్షయకరంబగుమహాసంగరంబు
భవద్భీమనకులసహదేవసహితంబుగ విస్తరించి జయంబు గైకొనియె నిటమీదం
జేయ వలయుకార్యంబులు నడపు మనవుడు సతం డచ్యుతున కి ట్లనియె. 338

తే. ద్రోణకర్ణదివ్యాస్త్రముల్ శక్రారభంగిఁ, గవియునప్పుడు మము నీవు శ గావకున్న
బ్రదుకు తెంతద వృధికశుభంబులకు భవత్ప్రసాదంబు గని కాద్యవాసుదేవ.

వ. అని వెండియు.

340

క. మునిపతి కృష్ణద్వైపా,యనుడు ప్రబోధించె నన్ను శ నచ్యుతుఁ డేది
క్కున నుండు నెమ్మి నాది,క్కునకు జయము గల్గు నని యశ్రుకుంతితకరుణన్. 341

వ. అనుటయు మాధవుం డమ్మనుజేంద్రున కి ట్లనియె.

342

క. మనకుం శౌరవులకుఁ బదు, నెనిమిది యక్షాహిణులు మహేశ్వర కల వ
పైనుమొన లన్నిటిలో న,ర్జునునకుఁ బాటి యని యొక్కరునిఁ బేర్కొనుమా.

తే. ఈశ్వరుడు క్రీడి క స్త్రంబు శ లిచ్చుచోట, మత్సముండవు గ మృని శ వత్సలత్వ
శౌరవంబునఁ బ్రత్యనిక్కముగ సంత,వాడు గాఁడె నీతమ్ముడు శ వసుమతీశ.

చ. కరుణ జనించె శాత్రువుల గాండివి సంపద నొల్ల డయ్యె నేఁ
బరువడిఁ దెల్పి యైక్యపరిభావనిరూఢము గాఁగఁ జేసినం
దిర మయి పోరికిం గృతమృతిఁ మఱి చొచ్చి సరిత్సుతాదులఁ
వెరవున గీటడంచెఁ దనఁబిక్రమ మెందుఁ బ్రసిద్ధి కెక్కఁగన్. 345

క. అచ్చెరువు సంపుటకుఁ దన, యిచ్చుఁ జొరక కేల్చి సలిపె న్నిన్నాళ్ళును వి
వ్వచ్చుఁడు హిత మేఁ జెప్పినఁ, బొచ్చెము లే కంతరంగమున నిల్పెఁ దగన్.

క. ఏ నుపదేశించితి ననఁ, గా నొకవెం వెంచినాఁడు న్ గాని తలంపఁ
మానవనాథ సురేశ్వర, నూనుఁడు నాయట్టివాడ న్ చు మ్మేపనికిన్. 346

క. నిమిషార్థంబునఁ ద్రైలోక్యమును సురాసురయతంబుగఁ నోర్పుం గో
పము పొడమినఁ గవ్వడి క, య్యమునం గురుబలము గెలుచు న్ టరుదే తలఁపన్.

వ. అని పలికి నట్లు సల్లాపశాఖ్యం బనుభవించి వాహనమోచనం బాచరించిరి తద
నంతరంబ కౌంతేయులు కమనీయాభరణంబులుం గనకరాసులును రత్నసంచ
యంబులు మొదలుగా మహనీయవస్తువిస్తారంబునం బ్రస్తుతిపాత్రం బైననీపుత్రు
భాండాగారంబుఁజేకొని నాఁడు పొలికలనికింబోవక యున్నరథరథ్యమాతంగతురం
గంబులంజూచికొని దాసదాసీకుబ్జవామనగణంబులంకైకొని యధిక ప్రమదసమద
చేష్టితంబుల నుల్లసిల్లిరి కొండొకసేపునకు శౌరి వారలతో నిట్లనియె. 349

ఆ. వీడు పాడు గాన న్ విశ్రాంతి కియ్యెడ, మనము మనల వలదు న్ మంగళార్థ
ముగ శుచిప్రదేశమున కేగి యచ్చోట, నుచితవర్తనముల న్ నుండవలయు.

క. అని చెప్పి పాండునృపనం, దనులం దనతమ్మునిఁ ముదం బెసఁగఁగఁ దో
డ్కొని పోయెను వసుదేవుని, తనయుఁడు శిబిరంబు వెడలి న్ ధరణీనాథా. 351

వ. ఇట్లు పోవునప్పుడు శౌరిసారథి యైనదారుకుండు మున్నెప్పుడును విడిదలందమ
తేరు నశ్వంబులనుం బరికించి యుండెడువాఁడు బోయలు నీకొడుకు మడుపున
డాగినయునికిఁ జెప్పిన నయ్యెడకు వచ్చుకౌంతేయులతో వీ డెల్ల నొక్కతలగా
వెడలి వేడుకజూడం జనుదేరఁ దాను నయ్యరదంబున శైబ్యసుగ్రీవమేఘపుష్ప
వలాహకంబులం బూన్చికొని వచ్చుటంజేసి తా నప్పుడు కౌరవశిబిరంబునకుఁ
దోడన యరుగుదెంచెం గావున నొదవి సుకల్పితస్యందనుం డై యద్దామోదరు
దృష్టిపథంబున నిల్చె ధర్మనందనుండును దమ్ములును సాత్యకియునుసముచితవాహ
నంబులు దెప్పించుకొని యారోహణంబు సేయ నన్నారాయణుండు నిజరథా
రూఢుం డై యత్తెఱంగునం బోయి. 352

తే. ఓఘవతి యనఁ బరగినయొక్కపుణ్యతటిని చేరువఁ గల్గిన న్ దానితీర
భూమియం దర్హ మగుతలమున వసించి, రమ్మహాత్ములు చిత్తంబు న్ లలరనధిప.

వ. అని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుఁ బాండవులవిజయంబు తెఱంగుఁ జెప్పె
నని వైశంపాయనుండు. 354

క. జనమేజయునకు ని ట్లను, విను మహ్మడు ధర్మసుతుఁడు & విష్ణునివదనం
బునఁ జూడ్కి నిలిపి కరిపురమునకుం బోవలయు నీకుఁ | బురుషార్థనిధీ. 355

వ. అని ప్రార్థించె ననుటయు నమ్మనుజపతి యమ్మహీసుగవరున కి ట్లనియె. 356

చ. అని ధృతరాష్ట్రనందనుల & నందజ గీటడఁగించి వేడి యా
యనకడ కచ్యుతుం బనుపునంతటికార్యవిశేష మేమి గ
ల్లెనొ మునినాథ యాన్యపతికిఁ మది నాకు వినంగ వేడ్క వు
ట్టినయది యతెఱంగు ప్రకటించు పరిస్ఫుటవాక్యసంపదన్. 357

వ. అనవుడు నాసంయమి యి ట్లనియె. 358

ఉ. కౌరవముఖ్య ధర్మగతి & గానితెఱంగునఁ గ్రీడి పంపఁగా
మారుతి గూల్చె నట్లగుట & మాన్యచరిత్రుఁడు ధర్మసూతి గాం
ధారి శసించు దీని విని & త మ్మని యాత్మఁ దలంచి యిమ్మెయం
గూరినభీతి నవ్వనితఃకుం దగుభంగి శమం బొనర్చగన్. 359

— థి (శిశువుఁడు గాంధారి నూటదంపఁ గరిపురంబునకుఁ బోవుట. థి —

వ. పనిచెం గాని ధృతరాష్ట్ర నుద్దేశించి కా దట యచ్యుతుం డరిగి యప్పటికుచితం
బగువిధంబునఁ గార్యంబు నడపె నాకర్ణింపు మట్లు దన్నుఁ బ్రార్థించిన నప్పుడు
పోత్తముండు పనితెఱంగడిగి పాండవాగ్రజుండు సెప్ప విని రథారూఢుం డై
యతిరయంబునఁ గరినగరంబున కరిగి మొగసాల నిలిచి యాంబికేయునకుఁ దన
రాక యెఱింగించి పుచ్చి తగం జొచ్చి యంతక మున్న గాంధారీద్వితీయుం డై
కొడుకులదెన వగలం బొగులు చున్నయమ్మహీకాంతునివలనికారుణ్యంబుననతని
కడకుం జనుదెంచి యన్నకృష్ణద్వైపాయనమహామునిం గని వినయసంశ్రమం
బులు దలకొనఁ దత్సాదంబులకుఁ బ్రణమిల్లి యక్కురురాజునకు గాంధారరాజ
నందనకు నమస్కరించి కులపతిసన్నిధి యగుట నిలాతలంబునం గూర్చున్న
యజ్ఞనాథుసమీపంబున నాసీనుం డై. 360

అ. అన్నరేంద్రపాణి & యల్లన తనకరా,బ్జమునఁ గీలుకొల్పి & బహుళబాష్ప
కలితవదనుఁ డగుచు & గళమున నెలుఁ గురి,యాడ వగచి యమ్ముర్రాంతకుండు. 361

వ. తత్ప్రదేశంబున నున్నకనకకళశలంబుల ముఖప్రత్యోనంబు సేసి యెలుంగు
మాలుకొనం జేసి యి ట్లనియె. 362

చ. అకట కులం బకారణమయంతయు నాశము నొందె నిట్టిదా
నికీ జొర నొల్ల రైరి మహాసీయచరిత్రులు నాఁడు పాండవు
ల్లకలము నీ తెఱుంగదు చలంబును నీసును దక్కి నన్ను నం
ధిక నిట రా నొనర్చుట మగదిం దలపోయు మ దట్టికాంతియో. 363

వ. అని యంత నిలువక.

364

క. గెలువరె జూదము లెందును, గలదే తలఁ బట్టి పుష్కాకాంతఁ గొలువులో
పలి కీడ్చి తెచ్చి వలువల, నొలుచుట యే మనఁగ వచ్చు నుద్వేనాథా. 365

క. దాసక నొచ్చినమనములతో నడవీకె బోయి బహుశ్రమఃఖంబుల న
ట్లుని విరాటుపురిం బడి, గానియిడుమ వడియు వాగు గనలర కంఠే. 366

ఉ. నీవుర కుండ నొక్కొకటి శయిమ్మని యూహలు వేడి కాన రై
రే వల దన్న నీకొడుకు శలెమ్మెయి మానర లోభగర్వముల్
నీవును నట్ల కాక మహానీయమతుల్ విదురాదిబాంధవుల్
వేవురు సెప్పరే యధిప శ వింటె తగం బలు కొక్కఁ డేనియున్. 367

క. కాలోపహతమనస్కుఁడు, మేలుతెరువు వట్టు నెట్లు శ మొయికోని యది యిం
కేల తలపోయ నుడువం, జాలుదురే నరులు దైవసంపాదితముల్. 368

వ. అని వెండియు నిట్లనియె బాండవులు గల్మషాయ త్తచిత్తులు గామియు మీరు
నెఱి లేమియు విచారింపు మేను మొక్కి వేడికొనియెద వారలదెసఁ గోపంబు
లేకుండ వలయు నట్లుం గాక నీకును గాంధారికిని వలయుపరలోక క్రియాకలాపం
బులు వారియంద నిలిచెం గావున వారిక శుభంబు గోరుట లెస్స మీచి త్తంబు
నొప్పించితి సని యెప్పట దురపిల్లఁడనో ధర్మజుతెఱుం గెఱింగెడుగాక యని
పల్కి గాంధారరాజనందన నుద్దేశించి. 369

ఉ. నీ కెన వచ్చురాజరమృణ్ణి ధర నెందును గంటిమే నృపా
నీకము వించు నుండ సుతునిం దగుపల్కుల నంత యొత్తుడే
నా కది శిశిక్మఁ జిత్తమునగనాటిప్రియం బగుచుండు నిష్పడుక
లోకవిరుద్ధవృత్తిచపలుం డతఁ డి మ్మొలుండ యేమియున్. 370

క. నీమాటకు దుర్యోధనుఁ, డామెయి దాఁ ద్రుళ్ళిపడక శ యవుఁ గా కని నాఁ
డే మేనిఁ గొంత యక్కట, భూమి యొసఁగె నేని నింత శ పుట్టదు సుమీక్ష. 371

వ. కీడు వుట్టు నని నీవు సెప్పితి చెప్పినమాటయుం దలకూడఁ బాండవులవలనం దప్ప
లే దని యెఱుంగుదు గాదె వారల కలుగ కుండునది నీ వలిగి చూచినం ద్రిలోకం
బులు భస్మీభూతంబు లగునట్టితపఃప్రభావంబునం బ్రసిద్ధవు గావున నిన్నుం
బ్రార్థించెద నని పల్కిన నడ్డేవి యది యంతయు నీచెప్పినట్టిద యని వెండియు.

చ. విపులవిపాధతాపమున శ వేదన నొందుమదీయబుద్ధికుం
దపగత మయ్యె నీదువచనామృతసేచనఁజేసి యిట్టిచో
నపరిమిత ప్రభావ విను శ మంధుఁడు దీనుఁడు వృద్ధుడైనయీ
నృపు నరయంగఁ బాండవులు శ నీవును నుక్తులు గారె యెమ్మొయిన్. 373

1. క. దైవసంపాదితముల్. 2. అ. నీక్కి...నాటి...నెప్పుడుక. 3. అ. డెఱుంగం
బులఁగఁగట్టె 4. అ. యున్న.

వ. అని పయిచీరచేఱంగు మొగంబున నదిమిక్కిని యేడ్చినఁ గృష్ణుండువివిధవాక్యంబుల నద్దేవిం దేర్చి ధృతరాష్ట్రునకు మనస్తాపోపశమనంబు గాఁ బలికె నట్టియెడ నశ్వత్థామయుత్సాహం బమ్మహాత్మునకు హృదయగోచరం బగుటయు దిగ్గన లేచి పారాశర్యుచరణంబులకు వినతుం డై యవ్విభునకుం బ్రణమిల్లి యతనితో నిట్లనియె.

374

క. గురుసుతుఁడు పాండవులకుం, గర మల్లును వారిఁ బొదువఁ : గా నతఁ డీప్రాధ్వరవడిఁ గదియును బోయెద, దురశిల్లకుమయ్య మది విధూతకళంకా.

375

చ. అన విని రాజు దేవులు ముక్తరాఁకి నిట్లని రెంతయుఁ రయంబునఁ జనుమయ్య పాండునృపపుత్రుల నెమ్మెయి నైనఁ గాచికోల్ వినుతి గదయ్య నీకు నిను ॥ వేయివిధంబుల నాశ్రయించుటెల్లను ఫల మొందఁ జేయఁగఁ దలంచుట పెంపు సుమయ్య కేశవా.

376

... శ్రీకృష్ణుడు కరిపురంబుననుండి పాండవులయొద్దఁ బంపిట ...

వ. పొమ్ము పునర్దర్శన మయ్యెడు మని వీడ్కొల్పిన వాసుదేవుండు వెడలెం దదనంతరంబ వేదవ్యాసమునీశ్వరుండువారలతో మీకు శోకోపశమనంబుగ నిష్కడు శౌరి సెప్పినవచనంబు లాదరణీయంబులు సుండ్లీ యని యుపదేశించి వెండియు వలయువాక్యంబులవారికి నాశ్వాసంబుగావించి యంతర్ధానంబుసేసెనిత్రైఱంగున గోవిందుండు కృతకృత్యుండై వెలువడి యరదం బెక్కి యతిత్వరితగతి నోఘవతీ తీరంబున కరిగి పాండవులం గని తాను ధృతరాష్ట్రునన్నిధి గాంధారిం గనుటయు వారలకు దుర్యోధనుండు దెగియె నని నెట్టనం జెప్పక బెరసుంబల్కులు గా నయ్యాంబి కేయునియు పేక్షనుం గొడుకులకీడునం దత్కులంబునకు సంక్షయంబు వాటిల్లుట యుగ్గడించుటయు నాసందునఁ బాండవులవలనఁ బాపంబు లేమి దెల్పుటయును నారాజును దేవులును వారిం గోపింపకుండం బ్రార్థించుటయు నుపచారవచనంబులచందంబున వార లావృద్ధులకు నిస్తారకు లని పలుకుటయు విశేషించి గాంధారికినుచితభాషణంబుల నత్యంతోపశాంతిగలిగించుటయు నప్పలుకు లన్నింటను దుది నయ్యిరువురు దనచేసినది సామాన్యంబున ననుష్ఠించినయాపత్త మయసమాగమంబు గాఁ గొనినమాత్రయ కాని యొం డెఱుంగక యునికియు నగ్గాంధారరాజునందన దనకు మగని నప్పగించుటయు నెఱింగించి యంతక మున్న వచ్చి యాచిత్త వీర్యపుత్రుకడం బారాశర్యుం డున్నవాఁ డమ్మహాత్ముం డే నిట వచ్చినసిదపనాదంపతులకు నాయొనర్చిపయుపదేశంబు దృఢంబగునట్టిమాట లాడ నోపు ననియు నతనియునికి యట్లు గాఁ దనపోయినపని సఫలం బగుటయుఁ బాండు నందనులకుఁ దెలియఁ జెప్పినని వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 377

క. విను మోఘవరీతీర్థంబున కమ్మెయిఁ బాండురాజపుత్రులు శ్రీతిం జనిన తెఱంగు సంజయుచే, విని ధృతరాష్ట్రుండు శోకవిషాదులు డగుచుక.

378

వ. అతని కి ట్లనియె.

379

ఆ. తోడలు విటిగి నేలఁ శ బడియుండఁ దల దన్ని, నట్టిభీమసేనుఁ శ డగ్రజుండు
ననుజచయముఁ దాను శ నరిగినతిమ్మట, ¹నెట్టు లయ్యె నమ్మహీశ్వరుండు. 380

వ. అని యడిగిన నమ్మానవపతికి నానూతనూనుండేట్లను సేనుబాదలోనుండి యుధిష్ఠి-
రుండు యుద్ధసమయంబును నిశ్చయించిన నీకొడుకు పొలికలనికి నడచునప్పుడు
వెడలి పొండవపరిజనంబులం గలసి వారు²నన్ను డాసినదృష్టింగనుంగొననక్కురు
పతికిం బొడనూపక చని గదారణం బనుసంధించి యునికింజేసి యక్కొంతేయు
లరిగినయనంతరంబ యమ్మహీకాంతునికడకుం బొగులుచుఁ బోయితిఁ బోయిన
నతండు ధూళి పొదివినవదనంబుపై సరసినవెండుకలు వాయం ద్రోచికొని
నామొగంబుఁ జూచి ధర్మనందను నిందించుచు నవుడు గఱచి కన్నీరు గ్రమ్మ
నిట్టూర్పు నిగిడించి. 381

తే. నేల నాలుగుసెఱఁగులు శ నేలి భీష్మ, గురుకృపాదులపై గార్యభరము నిల్పి
యున్నవానికి దుది నిట్టులుండవలసె, గాలసంప్రాప్త మేరికి శ గడప వచ్చు.

క. ననుఁ బదునొకఁ డత్తహిణు, లనూనవిభవమునఁ గొల్వ శ నఖిలవృపులు పం-
చినపని సేసి మెలగి ర, ట్లనికి గనిననీవ యిట్లు శ లునికయుఁగంతు. 383

ఆ. వాయునందనుఁడు గ శ దాయుద్ధధర్మంబు, నుజ్జగించి నింద శ కోర్చి యిట్లు
సేసె నిత్రైటంగు శ సిప్పుమీ సంజయ, మనకు నిపుడు గల్గు శ జనులకెల్ల. 384

చ. అనిమిషవాహినీతనయు శ నస్త్రకళాగురు సౌమదత్తిఁ గ
ర్ణుని రణధర్మ హీనతకు శ రోయక చంపిన భంగులున్ మరు
త్తనయుఁడు నేడు సేసినవి శ ధంబును లోకులు పొందురాజనం
దనతతిఁ బ్రవ్వఁ దిట్టరె వృ శ భావిజయం బది యెంత యెప్పుడున్. 385

క. అనిలజఁడుఁబోలె గపటపు, టనువునఁ బగవారి నోర్చి శ హర్షంబునఁ దే
లునె తూలపోని మగఁడిమి, తనకుఁ గలుగునట్టి కీర్తి శ తత్పరుఁ డెందున్. 386

చ. మఱియు నొకండు వింటె పవ శ మానతనూజునిచ్చెయిఁ బెన్దొడల్
విటిగి ధరిల్చి బడ్డయెడ శ వేగమె వచ్చి శిరంబుఁ దన్నె నే
డ్డెఱ గలయిల్లె శత్రు నవ శ ధీరితుఁ జేయుట యొప్పుఁగాక యే
పఱినఁ పరాభవించిన జ శ నావళి నవ్వడె నొవ్వడే మడిక. 387

క. మనరాజును దేవులు భం, డనముతగవు నేర్పరించు శ టకు నేర్పరు భీ
మునిచేసినయది సంజయ, వినిపింపుము వారలకు స శ విస్తారముగఁ. 388

వ. మఱియును. 389

మ. చెలులం జుట్టలఁ బోచి యర్థిజనులన్ శ శ్రీమంతులం జేసి వి
పుల భవ్యస్థితి మన్ని యాగములు పే శ రుం బెంపు శోభిల్ల ని

1. క. నమ్మహీకుఁ డెట్లు + అయ్యెఁ జెప్పుము, 2. గ. క. న్నుదాసినదృష్టిం.

ట్టపుండ్యాగము దానమున నడపి నిశ్చయం బెక్కు సెల్లించి యు
జ్జ్వలతేజంబున నిధభూతి భుజగర్వస్ఫూర్తి బాలాస్పరితన్.

390

క. పగవారి నాశ్రయింపక, మగటిమియును బ్రాభవంబు క మానము నెందుం
బొగ డొంద నుల్లసిల్లితి, దెగునంతకు లక్ష్మీతో బ్రదీప్తుడ నైతిన్.

391

క. సమరము శమంతపంచక, సమీపమున ధర్మవృత్తి క జలుపంగ నత్తు
త్తమలోకము సమకూతెను, విమలాత్ముడ నైతి నొండుశవేయును నేలా.

392

తే. ఎదిరి పెనంగంగ జాలక నిదురవోవ, నొంచు తెఱంగున విషము పెట్టించుపగిది
నింట జచ్చిడుచాడ్చునగ్నిట్లు నేసి, వడయుదురుగాక రాజ్యమకాంక్షునుతులు.

వ. అని యంత నిలువక.

394

ఆ. పాపకర్మ లయనపాండుతనూజులు, సమరధర్మ మెడలి క జయము గొనుట
గురుసుతునకు గృపునకకుం గృతవర్తకు, దేటపటుపు నాదుకమాట గాంగ.

395

క. దేవప్రతగురుకర్ణుల, దేవసముల బాడి దొఱగి క తెగఱార్చుటయున్
నీవు దలచించి వారలతో వెండియు నిట్లు లనుము క దుర్జనమారా.

396

ఆ. కపటధర్మకంచకంబున వెలసిరి, గాని సత్యపురుషకారపరులు
గారు పాండుసుతులు క వారల నమ్మంగ, గాదు సేత గుండకాయయిడిన.

397

వ. ఇది నా మాట గా జెప్పు మని పలికె నప్పు డచ్చేరువపల్లెలవారు దన్నుం జూడ
వచ్చిన నజ్ఞనంబుల గలయం గనుంగొని గాంకేయుండును గుంభసంభవుం
డును మొదలైన బంధుమిత్రులను లక్షణండు లోనుగా గలకుమారులను బేరు
కొని వారు మున్ను సనుటం జెప్పి వారు సనినలోకంబ తనకు బాటిల్లుట యుగ్గ
డించి తనదేవులును దుస్సలయు నాదిగాగల యబలలు దాను లేనిసిమ్మటంబందు
దురవస్థలు వాక్రచ్చి పనవిన విని వారలు గన్నీ రొలుక నుమ్మలికంబు గూర్చు
నుల్లంబులతో జని రందు గొంద అశ్వత్థామ ప్రముఖ రథిత్రయం బయ్యెడ
మెలంగుట యెఱింగి వారలకు రాజరాజవార్త సెప్పిన వారలు సత్వరంబున
నచ్చటి కరుగుదెంచి యరదంబులు డిగ్గి.

398

— కృష్ణకృష్ణాశ్వత్థామలు దుశ్యుధాం శేరి విలసింపుట —

నీ. కడుబెట్టిదం బగు క గాలిచే గూలిన, మహనీయసాలభూతహముపోల్కి
బ్రబలకీరాతమార్గణముల దెల్లిన, రాజితవన్యవారణముమాడ్కి
గల్పంతవాయనభిస్ఫురణంబున, నివిరి పోయిన మహాశ్రద్ధ వముకరణి
గాలవర్యయమున క దూలి మేదినిమీడ, బడినపూర్ణేందుబింబంబుపగిడి

తే. దుఃస్వప్న యుండియును నొప్పు క దొరుగకున్న
యన్న రేశ్వరు గనుగొని క యడలునెడల

- తోడ మేనులు దూలంగఁ గ దొట్టువడుచుఁ
జేరి యాతనిచుట్టు నాసీను లైరి. 399
- వ. ఆసీను లైనయెడ నగ్గురుసుతుండు. 400
- ఉ. అక్కట యెప్పుఁ బల్వురు ధశరాధిపతుల్ గొలువంగ నుండునీ
వొక్కరుఁ డున్నవాడవు మహాన్నతపీఠ మలంకరించునిక
దెక్కలిఁ దాఁకి ధాత యిలఁ గ దెల్లెడునట్లుగఁ జేసే నీబలం
¹బెక్కడఁ బోయె సైన్యపతు గ లేలొకొ యిక్కడ రారు భూవరా. 401
- తే. కడలుకొనఁ జుట్టుఁ బట్టెడుగొడుగు లెవ్వి, యెసక మెసఁగంగ నీవును, లేల వట్ట
రంగమున నాననంబున గ నవనిఘాళి, గదిరె జలక మే లాడవు గ కారవేంద్ర. 402
- చ. అనిమిషవాహినీతనయుఁ గ డ స్త్రగురుండును నీకు నెప్పుడుం
గనువెలుఁ గై చరింతురు వికర్ణుఁడుఁ గర్ణుఁడు దుస్ససేనుఁడు
నిను నొకయప్పుఁ బాయ రవిసీతు లొకొ నృప వారి లెల్ల నె
మ్మనమున శంక లేక యొకమాటను నిక్కడఁ జేర రెవ్వరున్. 403
- క. నీయెడఁ జంచల యయ్యెను, శ్రీ యెవ్వరి నచలవృత్తిఁ గ జెందెడు విధి య
పై యున్నవారి నిట్టులు, సేయఁడె యే నింక నేమి గ సేయుదు నధిపా. 404
- తే. అని విలాపంబు సేసిన గ విని విభుండు, గన్నుఁగవ నశ్రు లురలంగఁగరపుటముల
దుడిచికొనుచు డగ్గుత్తికదొడరునెలుఁగు, నెట్ట కేలకు నూల్కొల్పి యిట్టులనియె.
- క. మనుజులకు నిట్టిచందము, మును ధాత సృజించినది ప్రమోదము భేదం
బును వచ్చును బర్యాయంబున దీని నెఱుంగవలదె గ పురుషుం డనఘా. 406
- వ. అని యారధికవరుల నాలోకించి. 407
- సీ. పయిపయి నెంతలాశపదలు వచ్చిన నైన, నుత్సాహ మెడలక గ యుద్ధ మరులు
సేడ్పడునట్లుగాఁ గ జేసెడిబంధులు, మిత్తులు సోదరుల్ గ పుత్తు లట్లు
బలసమేతంబుగాఁ గ భండనంబునఁ ద్రుంగ, నొక్కఁడు నిల్చుట గ యొప్పు నెట్లు
మద్బాహువీర్యంబు గ మహితధైర్యంబును, దలముక్క లైన సగర్వవృత్తి.
- తే. సంగరము సేయఁ జాలక గ శత్రు లిట్లు
నొంప సద్గతి వడయుట గ సొంపు గాదె
యదియుఁ గాక విద్విషులచే గ నాజిఁ బడక
యిండు మిముఁ గాంచునమ్మెలు గ నొదవె నాకు. 408
- చ. వినుఁడు మహానుభావుఁ డగువిష్ణు నెఱింగి యెఱింగి యే మిముం
గొని వెఱి పేది కాదె పగఁకుం డలకొంటి జయంబు గోరి మీ
రును బలశౌర్యసంప దనురూపముగాఁ బొగ డొందుభంగులం
బెనగితి రేమి సేయుదురు గ బెట్టిదుఁ డై విధి తప్పఁ జూచినన్. 409

వ. వగవ కుండుం డని యే బాదలోనం బొంచి యున్నది మొదలుగ గదాయుద్ధంబు
పాడి విడిచి వడముడి పుడమిజేసిం బడవైచి తల దన్నుట తుదిగా నైనవృత్తాంతం
బెల్ల నప్పు డారథికవరులకుఁ దేటపడం బలికిన విని పాండవులదెస నీసును రోసంబు
నెత్తి గురునందనుం డరుణాననుం డగుచు నవుడు గఱచి కఠినాక్షరకలితంబు గా
నక్కొరవేశ్వరున కిట్లనియె. 410

ఉ. పాండవు లట్లు మజ్జనకుఁ శ బాపవిధిం దెగఁ జూచినప్పుడుం
జండతర ప్రకోపము నశనహ్యపుశోకము నిట్లు చిత్త మొం
డొండఁ గలంప వే నిపుడ శ యొక్కఁడుఁ దక్కక యుండ వారి ను
ద్దండమద స్త్రవహిషాఁ బరిదగ్ధులఁ జేయక యెట్లు లుండుదున్. 411

తే. వినుము సత్యంబు వల్కెద శ మనుజనాథ
యడరి యందఱు బొంచాలు శ రాది గాఁగఁ
గలుగుబాంధవమిత్ర సంఘములతోడఁ
గూడ నేఁ డిదె కృష్ణుండు శ నూడఁ దుంతు. 412

వ. పనుపు మనిన హృష్టం డై యజ్ఞనపతి గృహచార్యుం గనుంగొని యొక్కకలశం
బున జలంబు నినిచికిని ర మ్మనుటయు నమ్మహీసురవరుండు దమ్ముం జూడ వచ్చి
యచ్చటనున్న సమీపా శ్రమమునికుమారులం బ్రార్థించియొక్కకలశంబుదెప్పించి
దానిం దోయపూర్ణంబుఁ గావించి తెచ్చిన. 413

చ. అతనికి నెమ్మి ని ట్లనియె శ నమ్మనుజేంద్రుడు నీవు వేగ మం
చితముగ ద్రోణపుత్రు నభిషేక్తునిఁ జేయుము ప్రీతి మచ్చుమూ
పతియుఁగ భూసురుండు నృపుఁడంపునఁ గయ్యమునేత లోకవి
శ్రుత మగుధర్మ మ ట్లగుటఁ శ జూవె యొనర్చెద సవ్యశేషమున్. 414

వ. అనవుడు నతఁడు సంప్రీతుం డై యగ్గురునందనునకు సేనాధిపత్యాభిషేకం బాచ
రించిన. 415

ఉ. ఆ రథికోత్తముం డధికహార ముఁ బొందుచు నమ్మహీశ్వరుఁ
గారవ మొప్ప గుచ్చి యిటీగఁగిటఁ జేర్చి యుదాత్తసింహా
దారవ ముల్లసిల్లఁగఁ బ్రయంబుమెయిం గృప యాదవోత్తమల్
నేరి కెలంకులం జనఁగఁ శ జెచ్చెర నేగె నుదగ్రమూర్తియై. 416

వ. ఇ ట్లశ్వేతామకృపకృతవర్మలును మహాద్యోగంబున. 417

క. అరినిరవశేషనిరసన, పరమానంద ప్రచరితపాండవపుత్రో
త్కరబాంధవనికరపరి, స్ఫురణాధ్యతదీయశిబిరమున కభిముఖు లై. 418

వ. చని రని యిట్లు ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డశ్వేతామాత్యాసాంబులెఱంగెఱిం
గించె నని వైశంపాయనుండు సెప్పిన విని జనమేజయుం డటమీఁది వృత్తాంతం
జెఱింగింపు మని యడుగుటయు, 419

మ. శ్రుతివాక్యార్థమయ ప్రభావ మునిసంస్కృత్యానుభావా శచీ
పతిముఖ్యానిమిషాభివాద్య నిరసకాభివైకవేద్యా మహా
న్నతహేతుత్వవిరాజమానచరణా నమ్రాపదుత్తారణా
సతతోన్నిద్రావిధైకభక్తసులభా సంవిప్రభావల్లభా. 420

క. సితసీలాదికవర్ణా, హితవైకృతదూర మానసేజ్యాధారా
శతదళభవసత్యవతీ, సుతాదిబుధమతిలతా ప్రసూనాకారా. 421

మాలిని. భరితవికసనాంతఃపద్మనిశ్రేణికాసం
చరణపరిణతత్వశ్లాఘనీయకమోద్య
స్మరుదుపగమలిలామధ్యమానేందుబింబ
క్షరదమృతవికారోత్సారణానందరూపా. 422

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్రకొమ్మనామాత్యపుత్రబుధారాధనవిరాజితకీ-
సోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున శల్యపర్వంబునందు పర్వంబును
ద్వితీయాశ్వాసము. 423

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలిశల్యపర్వము
సమాప్తము.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

సౌప్తికపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

మత్కొస్తుభరతో

ద్దామారుణరశ్మిభూతిరథవశమరీచి.

సౌమపరభాగరమ్యమ

హా¹మహితస్ఫురితవక్షః శ హరిహరనాథా.

1

వ. దేవావై శంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె.

2

తే. సంజయునిచేత గురుసుతోత్సాహ మట్లు

వినినధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లను శ పీఠవర్యుఁ

డనఁగఁ జాలునశ్వత్థామ్రయును సహాయ

రథికులును విక్రమించినశ్రమము సెపుమ.

3

వ. అనుటయు నమ్మానవపతి కాసూతసూనుం డిట్లను నవ్విధంబునఁ గురుపతి యశ్వత్థామ కభిషేకంబు సేయించిన నాకృపాచార్యుండును గృతవర్మయు గురుపుత్రు నుత్సాహంబు కుపోద్బలకం బగునుద్యోగంబునం బొదలి రమ్మవృరు మహీపాలుండు పాండవులం బరిమార్చుటకుం బనిచిన నట్లు పూని దక్షిణంబు ముట్టి పడమట నున్నపాండవశిబిరంబున కభిముఖు లై చని రత్నైఠంగున నవ్వీటికెలన కనతిహారంబుగాఁ జని యారథివరు లాలించి.

4

ఉ. అందలివార లెల్ల ను జ్యయంబునఁ బొంగుచుఁ బేరెలుంగు లం

దంద చెలంగఁ గాఁ బలుక శ నార్యుఁగ నొత్తిలి నవ్వ నాకసం

బందినయట్టిమోత విని శ యక్కడ వోవఁగ నుల్కి రఘు ద

మ్ముం దడవఁ వడిఁ వెడలుకమాఁకలు మోయుటగాఁ దలంచుచున్.

5

వ. ఉడికి యట వోవు టుడిగి యెచ్చటకేనియుం దొలంగి నిలిచి మఱి కర్జంబుఁ జూచికొనువారై యారథివరులు మగిడి తూర్పుడెన కొంత దవ్వరిగి రనిన నమ్మాటలు వెడవెడ వినుచుం దనకుంబాటిల్లినదురవస్థ చింతించుచు నాంబి కేయుం డి ట్లనియె.

6

- సీ. సంజయ కురురాజః ॥ సమయునే యిట్లు భీమునిచేత బలశౌర్యముల నజయ్యుండని నమ్మియుండితిఁ ॥ దనయులునూర్పురు, మడియుట వినియునామనము వెక్కుపటియలై పోవని భంగిఁ జూడఁగ తాత, నొసరించినది గాఁగ ॥ నోపు నింక నడియరితనమగున ॥ నవ్పొండవుల నాశ్రయింపఁగఁ జాలనే ॥ నెక్కడెనిఁ
- ఉ. బోదుఁ గాక యట్టిభూపాలుతండ్రినై, ప్రాభమునఁబెర్చి ॥ పరమదైన్యవృత్తి కోర్వఁ దగునె ॥ విన వశమే మాట, లా మరుత్తనూజఁ ॥ డాడనాకు. 7
- న. అని పలికి యశ్వత్థామ ప్రభృతు లేమి సేసి రచుటయు నజ్ఞనపతికి సంజయుం డిట్లనియె. 8
- క. ఇమ్మెఱు నారథివరులు, గ్రమ్మటి చని యడవి సొచ్చి ॥ కని రొకమడు వందముల సూతజనులు ర,భ్యమ్ముల నీళ్లకును దిగువ ॥ నప్పుడు దారున్. 9
- వ. రథంబులు డిగ్గి యంబుపానంబుసేసి మామ్రాతదన నాలించు చుండిరి.
- తే. అంతః బల్చిమధరణీధరాగ్రపల్చి, మంబునకుఁ బోయె మార్గాండః ॥ మండలంబు 10 నాంధ్యసమయకృత్యంబులునొసరి రపుడు, రథివరులుచున్వృంధరాజముఖ్య.
- వ. సలిసి వా రొక్కవటవిటపినమీసంబున నాసీనులై నాసమయంబున. 12
- తే. వారిముఖమండలములతో ॥ వారిజములు మొగిడె శోకతమంబుతో ॥ నిగిడె దిమిర పటలి బహువిచారములతోఁ ॥ బరఁగఁ బొల్పె భూతభౌతాశ్రణములు ॥ భూపవర్య. 13
- క. కలుగు గురుసుతున కెట్లుం, గలహం బని చూడ నమరగణ మధికకుఱూ హలమున వచ్చెనొ యనఁ జక్కలు దోచెన్ గగనవీధి ॥ గౌరవనాథా. 14
- వ. ఇట్లు రాత్రి యగుట దివాచరంబు లైనజంతువు లుపశాంతవర్తనంబు లయ్యె రాత్రిచరంబు లైనవి సంచరింపం దొడంగె నప్పు డమ్మువ్వురు నెవ్వగలఁ గూరినమనంబులతోఁ గురుబలం బకారణంబ పోలియుట యుగ్గడించి తత్సంబంధ కలితంబు లై నభాషణంబులు చెల్లుచుండ నుండి డప్పి గూరి కొండొకసేపునకు మహేతలంబున మేనులు వైచి వందురుచుండి రందుఁ గృపకృతవర్ములు నిద్ర వొందిరి గురునందనుండు కోధాతిశయంబునంజేసి నిదురవోవక వటవిటపంబు గలయం గనుంగొనువాడు తదీయశాఖోపశాఖల నానాకాకంబులు నిలీనంబు లై నిద్రించుచుండ నాలోకించె నయ్యవసరంబున. 15
- సీ. మిడుఁగుఱుగములు గ్రమ్మినయట్లు నిగిడెడు, రోచులు గలమిడిగ్రమ్ము దనర మెఱుఁగారు కెంజాయ ॥ మెఱుసినయెఱకల, మోపున నెసఁగుపెన్ మోతతోడఁ గాళులభీషణాకారత వేళ్లతో, ॥ లీలమై నెగసినకైల మనఁగఁ గరము గ్రమగు మొగ్రమిరు దెసమురియించి, యామిపంబులయిక్కలరసికొనుచు

తే. నచటిబయల్లె దాన యై యక్కజంపుఁ
జందమును ఘోర మైననిశ్చయముఁ జండ
గతియు భూతవితానభీకరముగా ను
లూక మొక్కటవచ్చె భూభూకనాథ.

16

... అశ్వతామ యులూకంబు కాకింబు లు జంపెట నాగికించుట...

వ. వచ్చి యవ్విటపివిటపంబు నూఁది యక్కాకంబుల నాలోకించి యంగంబుల
యుద్భటత్వం బుడికికొని గమనంబు తిన్నదనంబు దలకొనఁ జొచ్చి వాని
నాకమించి.

17

ఉ. కొన్నిటికంతముల్ నులుపుఁ య గొన్నిటికాళ్లు ద్రుంచు నుగ్రతం
గొన్నిటిపక్షముల్ నఱకుఁ య గొన్నిటిపొట్టలు వ్రచ్చు లీలమైః
గొన్నిటి నప్పళించుకొని య కోలముకల్ నుఱుమాను నిట్టు ల
య్యన్నిటి నయ్యులూకము రక్షయం బెనఁగన్ వధియించె భూవరా.

18

వ. ఇవ్విధంబున నిద్రావివశంబు లైనయవ్వాయసంబుల వివిధంబు లగువధంబుల
గీటడఁగించి యాకాశికంబు శత్రువులం బొదివి సమయించినమేటిమగనిమాడ్కి
మోదంబు నొందినం గనియగురునందనుం డాచందం బొనర్చుటకు డెందంబున
నుత్సాహంబు వొడమి పొంగి తనలోన.

19

తే. ఇవ్విహంగమ ముపదేశ య మిచ్చె నాకు, నిద్రవోవంగ శత్రుల య నిగ్రహింతు
నింతలె స్సగునే ముంద యరేమి తెఱఁగు, గాననై తిని నాపూనుకార్యమునకు.

20

వ. అని వెండియు.

21

ఉ. పాండునరేంద్రనందనుల య బాంధవపుత్రయుతంబు గాఁగ ను
ద్దండత నే వధింతు నని య దర్ప మెలర్పఁగఁ గౌరవాధినా
థుండు వినంగఁ బల్కితిని య దుర్దమదోర్బలు లమృహాత్మకుల్
గండున బెట్టు పైఁ బడుట య కార్యము గాదు దలంచి చూడఁగన్.

22

క. అరవాయి గొనక బెట్టుగఁ, బరిగొని యక్కడిదిమగలకపై నడరుట యు
ద్ధరగతి నగ్నిజ్వాలోత్సరముపమున్ మిడుతె యుఱుకుకరణియ కాదే.

23

వ. పాండవులం బరిమార్చుపని నేడ చేయక మఱి చేసిన రారాజు నిర్గతప్రాణుడైన
నాకెలసం బెవ్వరి కెక్కెడుఁ జక్కటితోడిబవరంబున నబ్బలుమగల గెలువరా
దని యిట్లురియాడునాచి తంబు చింతాపరంపర వాయ నీపక్షివిచేష్టితంబు లో
చనగోచరం బయ్యెఁ బగతురఁ డెగటార్చునెడ నన్యాయం బనక యుపాయం బె
య్యది దొరకొనిన దాన నుత్సహింపవలయుట శాస్త్రసిద్ధంబ కాదే యెట్లనిన.

తే. ఎత్తినప్పుడు విడియుచో య నిఱకటంపుఁ, దెరువునందు నడపు నెడి శత్రుఁగఁబడిన
యట్టియెడ నిద్రవోయెడునవసరమున, శాత్రువుల బెట్టుపెబడి య చంపవలయు.

వ. అను నీతివాక్యంబులు విందు నంగీకృతక్షత్రిధర్మం డగువానికి నిట్టివికర్తవ్యంబు లట్లుగాక పాండవేయులు వీతామహగురులైన భీష్మద్రోణులఁజేగూర్చు నెడం జక్కటిగలతెఱంగున సంగరంబు చేసిరె యంగరాజును రారాజును బరిమార్చిన భంగులఁ దలంపంగూడెనె కావునఁ గల్మషోపాయు లగుకొంతేయుల నిద్రాసమ యంబున (గొబ్బున) నిగ్రహించుట నీతియ కాని నింద్యంబుగా నని నిశ్చయించె నట్లు క్రూరవ్యవసాయం డగునగుదునుతుండు దనమామను గృతవర్మను మేలు కొల్పి యిట్టిమయంబున నిద్రించితి మని లజ్జించు చున్నయారథికవరులతో నిట్లనియె.

26

సీ. మొగదప్పితిమిరణ్యమున మనమకట ము, వ్యూరము రారాజు నొక్కరునిఁబొందు తనయులు దమవారుఁదారును బెక్కండు, గూడి చుట్టును ముట్టిగుల్ల పఱచి రేకాదశాక్షాహిణీశ్వరుఁ డట్లంటి, మెయిఁ జిక్కి బోరుచుండెయును బాడి దప్పఁ డివ్విభుని నధర్మవిక్రమమునఁ బాపాత్మకుం డగుఁబకవిరోధి

ఉ. గూల్చె నంతఁ బోక కురుదేశ రాజ్యాభి, పి క్తమైనయతనిశిరము దన్నెఁ బరిభవంబు నొంచె బ్రాణాంతకరవేద, నాతిశయముకంటెనన్నరేండు.

27

క. లావును వెరవును గలుగుమహావీరు లనేకు లట్లు క లన్నిదినము లా భూవిభునకై పెనగి జయ, మీ వలఁతులు గాకపోయి క రేమన వచ్చున్.

28

ఆ. ఎవ్వ రెంతఁ జేసిరేనియు విధి యొండు, దలఁప నాఫలంబు క దలఁగ కేల యుండు నిట్లు గాఁగ క నున్నది గా కేమి, యెసక మెసఁగుకొరకేంద్రమునుపు

29

వ. అని పలుమాట లాడి విూమది కలంగకున్నదేని నీమహావ్యసనంబునకుఁ గర్తవ్యం బెద్ది చెప్పవలయు ననినఁ గృపాచార్యుండు ధనురాచార్యనందను మొగంబు గనుంగొని నీవు చెప్పఁ దలఁచినయంతవట్టునుం బెప్పికార్యం బడిగిజేసి నాకుఁ దోచినదానిం బెప్పెద విను మని యిట్లనియె.

30

— కృపాచార్యుఁ డశ్వత్థానుఁ నీతివిశేషంబు తెలింగించుట. —

సీ. ప్రారంభముల కెల్ల క పౌరుషమును దైవమును సాధనములు క వినుము వాని లోన నొక్కటిచేతఁ క గానేర దనఘ తత్ఫలసిద్ధు లెట్లన్నఁ క దఱచు వాన కారుపాలంబునఁ క గల్గెనేనియుఁ గొల్పుఁ, గావింప నేర్చునే క యేవిధమున వల నేర్పడఁగ దున్నఁ క బాలములో నైన వర్షంబు లేకున్న భాగ్యంబులగునె

ఆ. కావు లావు వెరవు క గల్గి కర్మనము సేయంగ వృష్టి దగినయట్లు గలుగ ఫలము గల్గునట్లు క పౌరుషంబునకు దైవంబుతోడుపాటు క వలయు నెందు.

31

వ. అదియునుం గాక.

32

క. తగుషని కుద్యోగించుచుఁ, దగ వేటిఁగడుహితుల కనుమ్రతంబుగ జేయఁ జగతీసురవరకార్యము, లగు వారికిఁ గలుగు విధిసహాయత్వంబున్.

33

- క. ధర్మము దప్పక నయగతిఁ, గర్మాచరణంబు నడపఁగా¹ ఫలసిద్ధిన్
నిర్మలయశ మగుఁ దప్పినఁ. బేర్చి నెడఁదె నింద రా నభిద్యోత్యాహా. 34
- ఉ. సీతి దొఱంగి కార్యముల నెట్టన యాగ్రహవృత్తిఁ జేసినం
బ్రీతిగ సిద్ధి బొందినను న భీతియుఁ గుత్సయుఁ బుట్టు భూజను
త్యేతురు చేటు సేతలు ఘన లింపక తక్కిన మున్న వచ్చు న
త్యేతురతాస్పదంబు లగు న నా పద లిద్ధవివేకవైభవా. 35
- ఉ. క్రోధము లోభమున్ భయము. న గూరినచిత్తముతోడ దుష్క్రియా
సాధనవృత్తి దుర్జనుఁడు నెఱుఁగఁగఁ జేయుకార్యముల్
బాధలఁ బెట్టుకన్నె సిరి న పాయఁగఁ జేయక యున్నె వానిఁ దీ
ప్రాధినితాంతదుఃఖిపూద న యత్వము దేరక యున్నె వానికిన్. 36
- చ. వినుము కురుక్షీతీసుఁడు వి న వేకవిదూరుఁడు క్రోధలోభముల్
మనమునఁ బేర్చినన్ దురభి న మానమునన్ హితు లెంతచెప్పిన
న్వినక బహుప్రకారముల న నిందకు నోర్చి పరాభవించె న
జ్ఞును లగుపాండుపుత్రుల న న సత్పథవృత్తిఁ జేటు దప్పనే. 37
- వ. అని పలికి యతండు మీ మది గలఁగక యున్న దేనిఁ గర్తవ్యంబుఁ జెప్పవలయు
నని యడిగినమాట లుగ్గడించి. 38
- క. జగ మెఱుఁగఁగ దుశ్శీలుం, డగుభూనాథుండు వోయినట్టులె పోఁగాఁ
దెగడుం జేటుఁ గలిగి వగ, మిగులను మది గలఁగదే యమిత్రధ్వంసీ. 39
- వ. అది యట్లుండె మన కిష్ట డిది కర్తవ్యం బని నిశ్చయంప మన మేమి నేర్తుము
తగవుతెఱుం గెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. 40
- క. మన మందఱమును ధృతరాష్ట్రునికడకుం బోయి కార్యసూత్ర మతనిచే
వినవలయు నాతఁ డెయ్యది, గని పలికన నదియ మనకుఁ గర్తవ్య మగున్. 41
- వ. అమ్మహీకాంతుండు. 42
- క. తానును గాంధారియు నెద్దానిం గార్యంబు గాఁగఁ దలఁచి పనిచినన్
దానికిఁ గా దన వలవదు, పూని యనుష్ఠింత మదియ న పొగ డొందించున్. 43
- వ. వారలకడ విదురుండు నుండు నమ్మువ్వరు విచారించి చెప్పినకార్యంబునకు నింద
గలుగ దట్లుం గాక యెట్లు పొరలినను దైవోపహతంబు లగుకార్యంబులు సిద్ధి
బొందునె యడివిపడ వలవదు విచారించికొంద మనవుడు శోకదందహ్యమాన
మానసుం డగుచు నగ్గురుపుత్రుండు కృతవర్మను నతని నాలొకించి. 44
- సీ. వెర విట్టితెఱుంగిది న వెంగలితన మని, యెల్ల వాఁడును దనఁజెఱిగినట్టి

తెఱంగున నిజకార్య¹దృష్టియ కయి²కొను, నొరులనేర్పులు పట్టకొల్లఁ జాత్తు
బుద్ధియ మే లని య పొగడు నన్యులచిత్తవృత్తుల నిందించు య వివిధగతులఁ
జెందెడు నాత్మీయఁజేతఁప్రవర్తన, మరయఁడు దాన బాల్కమునఁ దలంచు

ఆ. తలఁపు గీడు చేసి యెలప్రాయమున నొండు, తలఁపునందుఁ బట్టుకొలుపుఁ బ్రీతి
ముదిమి వచ్చినతఱి య నదియును విడిచి యన్యంబు లైననేర్పు య లాచరించు. 45

క. ఆపదఁ బడి యొక్కఁడు స, ద్వాప్యపారము గాఁగఁ జూచి య దాని నడపు శ్రీ
ప్రాపించిన నరుఁ డొండొకఁచూపున వర్తించు నదివిశుద్ధపదముగన్. 46

క. తగు నని మరణాదులకై, తెగువదెనక మానవుండు య దృఢనిశ్చయతం
దగిలినయది పరమహితం, బుగ వదలక నడుపు నన్యబుద్ధులు గొనమిన్. 47

వ. మీ రెఱుంగనియది లేదు నాకుం దోచినకర్మంబు మన కందఱకును శోకనాశం
బగునట్టిది దాని వినుండు చెప్పెదఁ బ్రజాపతి ప్రజా సృజించి విప్రునకు దమం
బును తత్త్రియునకుం దేజంబును వైశ్యునకు దత్తవ్యంబును శూద్రునకుఁ ద్రివర్ణా
నుకూలతయు వలయుగుణంబులుగా విధించెం గావున శాంతుండుగానివిప్రుండును
దేజస్వి గాని రాజును దత్తుండు గాని వైశ్యుండును ద్రివర్ణానుకూలుండు గాని
శూద్రుండును నిందం బడుదు రదియట్లుండె నేనును విప్రకులంబునందు జన
పూజితం బైన వంశంబునందు జనియించిభాగ్యహీనతవలన రాజోచితధర్మం బను
స్థించితి నడుమ నానిష్ఠ వదలి విప్రధర్మంబు మహనీయం బైన నది యాచరించు
వాడ నగుట నామదికిం జూడ మే లై యుండ దదియుం గాక. 48

తే. మేటివిల్లును దివ్యాస్త్రి కోటియును ధరించి మెఱయంగ నాజి వధించె దండ్రీ
నొకఁడువాఁడునురూపుతో నుండునట్టె, యెట్లుతలయెత్తిమెలఁగుదునో నెనుజెప్పుడ.

క. వాఁడు మొదలు గాఁ బగతుర, వాడి గలుగుచూపుగములఁవలను మెఱసి యే
నేడు వధింతును నెవ్వఁగ, వేడిమిఁ బడఁ జాల కొక్కవెరపు దలచితిన్. 50

క. లే దింకం బగ యని ధను, రాదులదెన వాహనములయందును సంత్య
క్తాదరు లై పగతురు నే, డాద మఱచి నిద్రవోదు య రది తఱి పొడువన్. 51

ఆ. ఓడి పోయి డప్పి నూని గట్టును జెట్టు, జేరి యొదిగి యన్నవారిఁ గాఁగఁ
మనలఁ దలఁతు రరులుమనముల నావంత, శంక లేదు సంతసంబు ఘనము. 52

చ. మదమునఁ దేలి యేమఱినమాన్యుర దాడిగఁ బోయిజ్జెట్టు ము
ట్టెద శరజాలసత్వరపఱిష్ఠతఁ బల్కురఁ ద్రుంతుఁ గొందఱం
జదువుదు నుల్లసత్పరిఘసంహననంబునఁ గొన్నికంతముల
చిదుముదు నేల రక్తపరిషిక్తము గాఁ గరవాలలీలన్. 53

తే. గలుపునూఱట నగ్గల య మొలవునిద్రఁ
బినుఁగులుఁబోలె నున్నయాబిరుదుమగలఁ

- జంపి వీనుంగులెంట గాఢవింపవలయు
శిబిర మెల్లను భూతముల్ క సెలగుచుండ. 54
- వ. అని వెండియు. 55
- క. కరిహయనరశవముల భగ్నగఢంబుల నెరసి ద్రుపదగనందనగాత్రో
త్కరము పడి యుండఁ జూడక, పరిభవతాపోపశాంతి క పడయంగ నగుచే. 56
- శా. భృష్టద్యుముని ముట్టి వట్టుదు మదోద్రేకం బడంగింతు ను
త్కృష్టాస్త్రింబులఁ జంప కల్గు పశుభంగిం జంపినం గాని పో
దిష్టావాప్తి యనంగ నా కిదియె భూయిష్టంబు శాంతేయులక
గష్టస్వైరవిధాభియోగమృతులం క గావించు నుగ్రాకృతిన్. 57
- క. అలిగినపినాకివందం, బలవడ శిబిరంబుఁ జొచ్చి క యందఱఁ బగఱం
బాలియింతును శుద్ధుడ గా, వలదే జనకునకు నాదు వల నేర్పడఁగన్. 58
- క. పాండవులం బాంచాలురఁ, జంకభుజావిభవ మెనఁగ క సమయించి కృతా
ర్థుండ ను వెంపుఁ దేజము, గండును దక్కొండు లేదు కకార్యము దలఁపన్. 59
- వ. అనవుడుఁ గృపాచార్యుం డి ట్లనియె. 60
- సీ. పఱచినవారికిఁ క బగ మాటు పలుపంగ, నుత్సహించుట కడునొప్పు గాదె
దైవయోగంబునఁ క దగినయద్యోగంబు, నీమానసంబున క నెలవుకొనియె
మాకు నీపూన్కి సగమృత మేము దీనికి, నీతోడివారము క నీవు డస్సి
యున్నవాడవు నిద్రయును లేక యున్నానీ, వెడగరపడియె దీయడవిలోన
- ఆ. నెమ్మి డప్పి దేఱ క నిద్రించి వేగినఁ, దెలివితోడ నత్యుదీర్ణవృత్తిఁ
గడఁగి యేము దోడ క నడతేర నడరిన, నరిగణంబు గెలుతు క వశ్రమమున. 61
- మ. వరదివ్యాస్త్రివిదుండు బాహుఘనుఁ డశ్వత్థామ పైఁ బోవ ను
ద్ధరలీలం గృతవర్మయుం గృపుండు నుద్యోగస్ఫురన్మూర్తులై
వెరవుం జేవయుఁ జూపి తో నడవ ద్యోర్వీర్యోద్ధతి మామోన
న్నరయోధావళి గాదు దేవతనికి క న్నా దెమ్మెయిం జూడఁగన్. 62
- వ. అని మఱియును. 63
- చ. విను కృతవర్మ దివ్యశరవేది బలాఘ్నండు శౌర్యశాలి యే
నును సమరోద్యమంబునకు క నూల్కొనఁ జాలుట నీ వెఱుంగు ది
ట్లను గణుతింప రాదు గురువట్టిడ యీతఁ డనంగ వచ్చు ని
న్ననభుచరిత్ర యిట్టిరథికావళి వైరుల నెల్లఁ జేయదే. 64
- వ. కావునఁ గోదండంబు నెక్కుడించి కంకటం బూడ్చి నిద్రింపు మేము నిద్రాగమ
నంబున జడులమై యున్నవారము ప్రభాతం బగుటయు నెల్లవారలకు మల్లంబు

- దేలివొందు నప్పుడు గడంగి యోధులం బొదివి పేరువాడి పొలియింతము మనము
సాంచాలసహితంబుగాఁ బొండవులం దెగఁబార్చుటయొండెవారిచేతం దెగుటయొం
డెనయ్యెడుం గాక రి త్తమరలుదుమే యనిన మామకు నశ్వత్థామ యిట్లనియె.
- తే. 'అలుక యెత్తినవానికి నర్థచింత, కునకు నాతురునకుఁ గామఁగోచరాత్ము
నికిని వచ్చునే విను నిద్ర నీవు నెఱుంగు, దెఱిగియుండి యిట్లెఱికి నేప నన్ను.
- క. ఎన్నఁబడి జను లెఱింగిన, యిన్నాలుగు తెఱఁగులందు న నెయ్యది యెనన్
గన్ను మొగుడ నీదట నా, కిన్నియుఁ గలుగంగ నిద్ర న యేటికి వచ్చున్. 67
- చ. గురుదేసవంత నాతురతఁ న గూరెద వైరిఁ దలంచి కోపసం
భరితుఁడ నయ్యెడన్ సమరభంగినిరూపణ చింత నొందెదం
గురుపతికిం బ్రియం బెనఁగఁ న గోరుట నుత్తలపాటు సందేదం
బురుషవరేణ్య యే నిదుర న వోవఁగ నెమ్మొయి నేర్తుఁ జెప్పమా. 68
- శా. సారాచారనిరూఢుఁ డైనధనురాచార్యున్ వధింపంగఁ గ
న్నారం జూచితి వీవుఁ దత్పరిభవం న బట్లుండె భగోన్నరుఁ డై
రారా జెంతయు దీనవృత్తిఁ జెవులారం బల్కఁగా విన్నయే
నీరే యూరక నిద్రవోదునటె యి న్నె లుటి వీరోత్తమా. 69
- అ. మనము వినఁగ రాజు పనవినభంగి కేక్కురచిత్తుఁ డైనఁ న గుండ కున్నె
కరుణ లేక యున్నపురుషున కేనిఁ గ, న్నిరు దొరఁగకుండునె మహాత్మ్య. 70
- చ. అతఁడు మదీయసఖ్యపరుఁ న డక్కట యే గనుగండ కుండ నా
క్షీతిపతి యిమ్మొయిం బరుల, చేతఁ బరాభవ మొందె దానిఁ జూ
చితి మును లోకు లవ్వభుని, చేటును బాండుతనూజగోటియు
న్నతియును జెప్ప వింటి నది న నామది నూఁడెడు నిద్ర వచ్చునే. 71
- వ. అనియును గాక. 72
- మ. కవ్వడియున్ ముకుందుఁడును న గావలిగా భయ మేది యున్నవీ
డెవ్వరి కైన ముట్టుకొని న యేవునఁ బేర్చి జముంప వచ్చునే
యెవ్వరి నైననుం బగఱయే పడగించుట పౌరుషంబ యే
సౌవ్యక గెల్తు రాత్రిమెయి న నూల్కొని తాఁకితినేని మాతులా. 73
- అ. ఇట్లు నిశ్చయించి న యెనకంపుఁడఁడతో, నున్నవాఁడ నిట్టివన్ను మాన్ప
రామి యెఱుంగ కంటి న రారాజుమన్నన, వమ్ము చేసి మరల, వచ్చు నెట్లు. 74
- క. సమయింతుఁ బొదివి సౌత్తిక, సమయంబున నెల్లభంగిఁ న జతురంగసమే
తము గాఁగఁ బొండునృపసుత, సముదయమును ద్రుపదభూపసంతానంబున్. 75
- వ. సమయించి మఱి విశ్రమించియు నిద్రించియు సుఖించెద నీవు నిద్రపేరు నెప్పి

1. అ. "ఇట్లుక నొడవనాని * కర్తచింతనకును, నాతురునకు ముక్కుభార్యునకును, నిద్ర వచ్చు నెట్లు * నితరు దీని, నెఱిగి ముండి యేటికి * కే. ప. వచ్చు"

యుద్యోగంబు మాన్పి మరల్పఁ జూచెద నిది తగ వగునే యనిన గురునందనునకు
శాతముం డిట్లనియె. 76

... కృపాచార్యుడు నిద్రానకులఁ జంపఁ దగి దని యశ్వత్థామకు హితవు చెప్పుట. ...

చ. అలుక మనంబునం గదిరినాతఁడు దాను నెఱుంగఁ డొడ్లచేఁ
దెలియఁడు కార్యతం త్రములు ధీమహితుం డగువాని కైననుం
జెలులును జుట్టులుం దగిలి యెప్పఁగఁ జొప్పడుఁ గాక తక్కుని
ర్మల మగునీతితం త్రము దిగ్గరం బయి చిత్తమునందు నిల్చునే. 77

క. మతి నెప్పుడు దా ధర్మస్థితి నూహించుచును హితులు యెన్నెడివెర వు
ద్ధతిదక్కి యాచరించుచు, జితేంద్రియత గలిగి నడవఁ జెందు శుభంబుల్. 78

తే. దుష్పథంబులఁ జొరనీక. యోలఁగఁ దివుతు
రాష్ట్రజనములు దగ వశ్యు యలయనవార
లందుఁ బుణ్యంబు దొలఁగనియతఁడు దొలఁగుఁ
దొలఁగ నేరఁడు భాగ్యంబు యదొలఁగువాఁడు. 79

క. మతిమంతు లైనవారిక, హితు లగువెరవు గలవా యెఱిగింతురు దు
ష్టితి గాకుండఁగఁగార్యము, గతి యెత్తియుఁడప్పలిడియుఁగడవఁ బలికియున్.

క. నాపలుకు వట్టి యాగ్రహ, దీపీతుఁ డగు టుడిగి మదికిఁ యెన్నఁదనము నీ
వాపాదింపుము చలమును, గోపముఁ గ్రార్యంబు విడువు యగుణరత్ననిధి. 80

వ. అట్టైనం బశ్చాత్తాపంబునం బడవు నిద్రించినవానిని నాయుధంబులు విడిచినవా
నిని వాహనవైకల్యంబు నొందినవానిని శరణుసాచ్చినవానిని దల వీడినవానిని వధి
యించుట ధర్మంబు గా దీనమయంబున సమ స్తసైన్యంబును బొండ్లవపాంచాలురు
నిద్రవోవుదురు నిదుర సావునట్టిద కాదె వీనుంగులుంబోలెఁ బడి యున్నవారింబో
డిచి పాపంబుగట్టుకొని నరకంబునఁబడుట మేలె మహాస్త్రవిదు లగురథిక్ముఖ్యుల
యందు మేటి యనం బరగి యింతకు మున్నేమిటం గల్గవంబు లేనినీయట్టివాని
కట్టిదుష్కర్మంబు గర్తవ్యంబగునే యిది మడుఁగుఁజేరయందుమసిదాఁకినట్లయ్యెడు
సూర్యసంకాశుండ వగునీవు సూర్యోదయసమయంబునఁ బ్రకాశప్రకారం బైన
పరాక్రమంబున కుపక్రమింపు మనవుడు నశ్వత్థామ కృపాచార్యున కిట్లనియె. 82

సీ. సీచెప్పినది యెల్ల యనిజము శాసింపంగఁ, దగువాడ వై హితం యగుతెఱంగు
నా కెఱింగించితి నీ కేను జెప్పెద, నేర్పడ వినుమయ్య యెల్లనృపులు
గనుఁగొనుచుండ మ్రజ్జనకుని సన్న్వయ, శస్త్రుని నట్లు పాంశాలరాజ
సుతుఁడు ధృష్టద్యుముఁ డతిపాతకం బని, కొంకక తల పట్టుకొని వధించె

ఆ. భీష్ము సాశిఖండి యేరఁ గృత్రిమసమ, రమున నర్జునుండు యసమయఁ జూచె
నరద ముర్వి గ్రుంగి యనువు దప్పిన డిగ్గి, యెత్తుచుండఁ గర్ణు యేసె నరుడు.

ఆ. చేయి నరుడు దునుమఁ బ్రాయోపవేశప్రవృత్తియై బ్రశాంత యచిత్తుఁడైన

పుణ్యపురుషును నట్టిభూరిశ్రవునిఁ గృష్ణుఁడనుజుఁ డట్లు సంపాదనాగ్రహమున. 84

చ. పలువురు గూడి కౌరవన్మపాలకు నొక్కరుఁ జుట్టుముట్టి వి
చ్చలవిడిఁ బాపకర్మ మనుశ్రంక యొకించుకయేని లేక యూ
కులు గద నుగ్గు సేయఁగ మగ్గుతున్నతునిం బురిగొల్పి రిన్నిభం
గుల మును నారె కాడ చెడగొచ్చిరి సంగరధర్మ సేతువున్. 85

వ. వారి నెట్లు నిందింపవు మమ్ము నెట్లు వారించెద వాలింపుము. 86

ఆ. తోడలు విడిగి నేలఁబడియుండి ననుఁ గని, మానవేంద్రుఁ డట్లు శ దీనవృత్తి
నాడెఁ గొన్నిమాట శ లవి యంతరంగంబు, నందుఁజిక్కిరినుకయలఁత సేసె. 87

వ. వాని వెలార్పవలయు మజ్జనకహననసంతుష్టుం డగుధృష్టద్యుముండు లోనైన
యపాపాత్ములఁ బాపంబుతెరవున రూపుమాపెద దీనంజేసి కీటజన్మంబు పాటి
ల్లినను మేల కాని యీకడకు మాననేర నన్ను వారింప నెవ్వరివశం బగు నని
దిగ్గన లేచి యగ్గురుతనయుండు రథం బెక్కినం గనుంగొని యగ్గతముండును
గృతవర్కుండును. 88

ఆ. ఏకనిశ్చయమున శ నిట యేఁగుడంచిత, మనఘ సివు నేము శ నధిపుపనికి
నిట్టిమమ్ము వేఱుకెట్టి యెక్కటికార్య, మాచరించువాడ శ వగుట దగునె. 89

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లు లను శ నమ్మహితాత్ముల కే నవశ్యముం
జని ద్రుపదాత్మజుం బొదివి శ చంపెద దుర్గతిఁ బోవుచావుగా
ఘనభుజశక్తి శౌర్యము నకంపితధైర్యమును వెలుంగ మీ
రును డెలి వొంది కూడికొన శ రూఢికి నెక్కుడ మెల్లభంగులన్. 90

ఆ. బండుతలఁపు లుడిగి శ రం డని పోవ నా, రథికవరులు గడఁగి శ రథము లెక్కి
మొనసి చనిరి వారు శ మువ్వరు నగ్నిత్ర,యంబుఁ బోలి యొప్పి శ యప్పు డధిప.

వ. అట్లు చని నిద్రావివశం బైనపాండవశిబిరంబు డగ్గటి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు
సంజయున కి ట్లనియె. 92

ఆ. రాజుఁ గూల్చి జయముఁ శ దేజంబుఁ బొందిన, యత్కుదగ్రవిభవు శతైనయరుల
శిబిర మాక్రమింపఁ శ జిత్తంబులందుఁ డెం, పొదవి మువ్వ రట్లు గడియి టరిది.

వ. వారు చేసినవిధంబు వివరింపు మనిన నాసూతసుతుండు విచిత్రవీర్యనందనున
కి ట్లనియె నట్లుశిబిరద్వార ప్రదేశంబునకు నడచి సహాయులం గడచి యశ్వత్థామ
యుద్ధామరభసంబునం జన నుత్సహించె నట్టియెడ. 94

... ఆశ్వత్థామ శ్రువఁడు భూతాకృతి డై తోడుట. ...

సీ. ఊరితశోణిత మగుశార్దూలచర్మంబు, పరిధానకరణి విభాసితముగ
సురగాత్యకములైన నయమపితములుహార,ములునంగదంబులుఁ శ బాలుపుమిగుల
వివృతవిశాలాస్థ్యవివరంబు నిశితదంష్ట్రానికరంబు ఘోరంబు గాఁగ
భాసురకాంతవిశాసంబు లగులోచనంబులు బహుసహస్రసంబు లొప్పు

- తే. నుగ్రమును సుందరంబును శ్రీ నుజ్జ్వలంబు, నై మహాకార మద్భుతమావహింశ
భూత మొక్కటి భీషణస్ఫురణ మెసక, మెసగ నగ్గురుపుత్తుకృత్తుదుర నిలిచె.
- క. విను మాభూతం బిట్టిది, యని కలరూ పేర్పరింప : నమరులకు వశం
బె నశేంద్ర తదాకృతి గను, గొనినకా భేదిల్లవలయుఁ గొండకు నైనన్. 96
- వ. ఇ ట్లతనియగ్రభాగంబున నావిరూపతం బైనయమ్మహాభూతంబు నాస్యకుహరం
బున నాసికావివరంబులఁ జెవులఁగన్నుల నన్నింట మంటలు వెడలి మింట
నడరఁ దదీయతనుతేజోమరీచినంఘంబుల శంఖచక్రగదాహస్తై హృషీకేశు
లనేకులు వెడలి రి ట్లఖలభూతభయంకరం బగునమ్మహాభూతంబు నాలోకించి
యవ్వీరవరుండు. 97
- చ. హృదయమునం గలంక యొక్కయించుకయేనియు లేక వీరసం
పద యలరంగ భల్లముఖభాతతుల్ నిగిడింపఁ బెద్దగా
వదనము విచ్చిభూత మనిశ్వార్యవిధంబునఁ ద్రావెబాడబం
బుదధిజలంబు ద్రాగెడుమహాగ్ర సముద్ధతి వాని నన్నిటిన్. 98
- చ. అతులశరంబు లట్లు వృథ శ్ర యైనఁ గనుంగొని ద్రాణిరశ్శిమం
డితమహనీయశక్తి నిగిడించిన భూతముఁ దాఁకి యంత్యకా
లతిమిరవై రిమండలవిల్గవహాంకరముఁబోలెఁ బిన్నపి
న్నతునియలై యడంగె నరశనాథ యతండు విపాద మండఁగన్. 99
- చ. అలఘుతరాత్మసారుఁ డగునగ్గురుపుత్తుఁడు ఘోరఖడ్గమున్
బిలగతసర్పముం దిగుచుభీషణరేఖ నటించుభంగి న
గ్గులపురయంబునం బెఱికి శ్ర గాఢవిముక్తము గాఁగ వైచినం
బాలు పఱి పోయె దూదిక్రియ శ్ర భూతశరీరసమాగమంబునన్. 100
- తే. సరభసంబుగఁ దోమరశ్రమితిఁ జక్ర, వితతిఁ బరఁగించి పేర్చె నవ్వీరవర్యుఁ
డదియు నదియును దోడ్తోడ శ్ర నల్ల నగుచు, మ్రొగె నమ్మహాభూతంబు మేదినిశ.
- క. అలిగి యతండు నితాంతో, జ్వలగద వైచుటయు నదియు శ్ర సత్వరలీలన్
జలచర మామివముం గొను, పాలుపు నెఱయమెఱయమ్రొగె శ్ర భూతం బధిపా.
- ఆ. ఇవ్విధమున సకలశపేతులు వమ్మయి, పోవ నతివిష్ణుబుద్ధి యగుచు
నట్టు నిట్టుఁ జూచు శ్ర నతనికి బహుజనా, ర్దనులు దోచి రంబరమున నెల్ల. 103
- ఉ. భీకరవిష్ణురూపములు శ్ర పె క్కిటు లొక్కటఁ దోఁపఁ దీవ్రతా
పాకులమానసుం డగుచునగ్గురుసూనుండు దుర్మదంబునం
జేకొన నైతి నట్లు కృపుఁచెప్పినసత్యహితోపదేశమున్
నా కిది పెద్దయే యని మనసంబున ని ట్లని పల్కె వెండియున్. 104
- ఆ. మహితశాస్త్రకలితమార్గంబు విడిచి ని, జేచ్చఁ బగఱ గెలువ శ్ర నవ్వఁ డరుగు
నాని నయ్యధర్మన ర్తనకార్యమ, యెవ్విధమునఁ జెలుచు శ్ర నింత నిజము. 105

సీ. గోవుబ్రాహ్మణు బాలకుని వృద్ధు నంధుని, సఖుఁ దోడఁబుట్టువు ? జడుఁ బ్రమత్తు
మత్తుని గురుని నుగ్మత్తుని సుపుని, ¹నంగన ధీతుని ? నస్త్రశస్త్ర)
నిహతి నొప్పించుట శ విహితంబు గా దని, యాద్యులు సెప్పుదు శ రట్టిధర్మ
మార్గంబు దొఱచి మగ్గంబు త్రంబుమై బగ, యడఁగింపఁ గడఁగిననసురన్మత్తిఁ

ఆ. జేట కాక కార్యసిద్ధి గానేర్చునే, పెద్ద యెత్తికొనిన శ భీతి మగుడఁ
బడుట గప్టసరణి ? బలిమి దయ్యముతోడఁ, జెల్ల దింక నేమి శ చేయువాడ. 106

ఉ. అక్రమవృత్తి గీడుతెరు ? వై ఫలియింపడె ద్రోణసూతి దు
ర్విక్రమనిండ కర్తుఁడె స?విస్మయ మైనమనంబు భూతవృ
త్తిక్రమవేది గాదు గణ్యతెంపఁగ నేమియు యిమ్మహాద్భుత
ప్రక్రియ కాదికారణము శ పాపనిరూఢుఁడు నీతిఁ గాంచునే. 107

వ. అని పెక్కుభంగుల వగచి పల్లటిల్లినచిత్తంబుఁ బట్టుకొల్పి యిట్లని నిశ్చయించె.

శా. భావం బేకముఖంబుఁ జేసికొని యాశపద్ధాంతభానుఁ మహా
దేవుం బర్వతకన్యకాప్రియు దయాధీర్ధీభూతచేతస్కు లా
కావిర్భావవివర్ధనాలయకృత్ శివ్యాపారపారంగతుఁ
దేవేంద్రప్రముఖామరాచ్చితుని భక్తిప్రౌఢతం గొల్పెదన్. 109

ఆ. అఖల దేవతామయాయత్నుఁ డదేవుఁ డ, ట్లగుట సిఖలదైవికాపదుదయ
నిరసనం బానర్చ్యనియతి నప్పరమేశుఁ, గొలిచి యిపుడ కీడు శ దొలఁగఁదోతు.

వ. అని యిట్లు నిశ్చయించి నియతుం డై రథంబు డిగ్గి ధరణితలంబునం గూర్చుండి
భావంబున భూతనాథు నెలకొలిపి యక్కుంభసంభవుండు. 111

— శ్రిత్యాహ మ శ్చైవ కాత్మోపహారం బాసంగ నిశ్చయించుట. థా —

సీ. స్థాణు సుగుని శివు శ శర్వు నీశానుని, భద్రప్రదుని శంభు శ రుద్రు గిరిశు
నవ్యయు శ్రీకంతు శ హరుఁ బరమేశ్వరుఁ, బురహరు నజుని శంకరుఁ ద్రినేత్రు
బహురూపు విశ్వరూపతత్వసంవ్యాప్తుని, నంబికాహృదయేశు శ నమరవంద్యు
గణనాథు విభు శూలఖట్వాంగధరు జటా, మండలాలంకృతశమాళి నభవు

ఆ. నాశ్రయించి యతని శ కాత్మోపహార ము,ర్పించువాడ గాక శ పెక్కుతలఁపు
లేల నాకు నమ్మకపేశ్వరేశ్వరుఁ డెట్టిగతి యొనర్చె నది సుఖంబ కాదె. 112

వ. అని తలంచి భూతకృత్యం బైనపరాక్రమ ప్రతిబంధరూపం బుగ్గడించి. 113

క. ఏ నీయాపదఁ గడచిన, నానాభూతోపహారశనవ్యార్చన నీ
శానునిఁ బ్రీతుం జేసెదఁ, బూని ప్రమథగణమునన్నుఁ బొగడునటులుగన్. 114

చ. అని హృదయంబునం బలుకునమ్మహానీయచరిత్రముండటం
గనకపువేది దోచె నధి శ కద్యుతిజాలము లుల్లసిల్ల నం

దనలము విస్ఫురత్పటుశిఖావలి నొప్పి వెలింగె దానికి

స్మనము దలిర్ప నిశ్చయమునం డెలివొందె నతండు నెంతయున్.

115

వ. అప్పుడు ప్రదీప్తవదనులుఁ బ్రజ్వలితనేత్రులు నేకపాదులుఁ గరితురంగసింహసూక
రాసనసమానములును దీప్తదంష్ట్రకరాళాస్మ్యులును మఱియు ననేకప్రకారంబు
లగువక్త్రంబులం బాలుచువారును వక్త్రాంగులు దీర్ఘదేగులు హస్తశరీరులు
నతిస్థూలకాయులుఁ గృశమూర్తులుఁ బింగళగాత్రులు నీలతనులు మఱి నానా
వర్ణంబులు గలుగువారును ¹బంచశిఖులును జటాధారులును గపాలధరులును
మఱియు బహుభంగికంబు లైనవక్షాభితలంబులం బాలుపొందువారును లోనుగా
వివిధవిశేషవికృతస్వరూపులగునసంఖ్యాత ప్రమథులుచిత్రాంబరమాల్యాంగరాగం
బులు రత్నకనకమయభుజగాస్థిమాలాభూషణంబులును ధనుస్తాణకృపాణముసల
ముద్గరపరశుభిండివాలశూలప్రభృతిస్సారప్రహరణంబులుమెఱయ మృదంగపణవ
డమరుఘంటాగోముఖాదితూర్యంబులు మొరయ విస్ఫురద్ధ్వజపతాకాకుంచుకలు
శోభిల్ల బాడుచు నాడుచు నార్చుచు బొబ్బలిడుచు నవుడు గఱచుచుఁ ద్రుళ్లుచు
గురువులువాఱుచుఁ గరటిబృంహీతంబులుఁ గంఠీరవగర్జితంబులు శంఖరవంబులు
ఞ్ఞేరీధ్వనులుం బోనియెలుంగులు సెలంగ బెట్టిదంబు లగుపలుదెఱంగులపలుకు
లెసంగ బ్రహ్మద్యేష్ఠ లగువారిమాంసరుధిరంబులఁ బూర్ణంబు లగుకపాలంబులు
గరతలంబులం గొని యాభీలంబు లగుభక్షణపానంబు లాచరించుచు సోమపాన
శమదమతపో బ్రహ్మచర్య ప్రముఖంబు లగుతమవిశిష్టకర్మంబులకు భవుండు విస్మ
యంబు నొందుంగాని యష్టగుణం బగునై శ్వర్యంబు నొందియుఁదారు విస్మితులు
గానియట్టిమహానుభావులద్వేషనకు గౌరికిజముఖమణ్మణులకంటె నర్మిలికిం బట్టగు
భవ్యులు దివ్యజనస్తవ్య లయ్యస్త్రగురుతనూభవులెం వెఱుంగుటకు సాష్టికవ్యా
పారఘోరత్వంబుఁ గనుంగొని వినోదించుటకు వచ్చి యతని చిత్తంబునకు బెదరు
పుట్టించువా రై భీషణాకారంబుల నుల్లసిల్లిన నాధైర్యధుర్యుండు.

116

మ. ²వెఱ పావంతయు లేక వారిఁ గలయన్ ౩ వీక్షించి నెమ్మామునం
జిఱునవ్వున్ మదిఁ దెంపుసొంపు వెలయం ౩ జెల్వంబు రెట్టింప నం
దఱుఁ గీర్తింప రథంబుమీఁదిఘనకోదండంబు చే నంది చి
చ్చుఱకం జేరె నుదాత్తభంగి మహానీయోత్సాహసందీప్తుఁ డై.

117

ఆ. ఇవ్విధమునఁ జేరి ౩ యవ్వేదిలోపల, భాసమానుఁ డైనవావకునకు
దేహ మొక్కయాహుతిగఁ జేయుటకుఁ దగునంత లేకయునికి ౩ నతఁడు సూచి.

క. తనయరదముమీఁదం గల,ధనుర్విశానము లసత్ప్రదరజాలములం
గొనివచ్చి వేదియం దిం,ధనములుగాఁ బెర్చి తెంపు ౩ దలకొనుమదితోన్.

119

వ. పేర్చి యప్పరమేశ్వరు నుద్దేశించి.

120

- క. తెఱఁ గట్టిదియో నామది, నెఱుంగ మదాత్మోపహార య మిచ్చెద నీకుం
కఱకంత వరము నాకుఁ బ,గఱఁ బరిమాన్వంగ శక్తి య గలుగుటయ చుమీ.
- వ. అని ప్రార్థించి. 122
- క. ఆంగిరసకులజనిత మీ,యంగము శిఖయందు మీని య నాశుతిగాఁ జే
యం గంటి భవద్భక్తిను,సంగతమతితోఁ గృతార్థజన్ముడ నైతిన్. 123
- క. అని పలుకుచుఁ బరమేశ్వరు, మనమున నిడి యూర్ధ్వబాహుమహితాకారుం
డును ఘనసమాధియగుచుక, విను ముఱికెను గురుసుతుండు య వేదికపైకిన్.
- ఆ. ఉఱికి మంటలాన య నుల్లంబు తెలి వొక, యంతయేనిఁ గుండ య కిద్దమూర్తిఁ
దేజరిల్ల నున్నధీరవర్చసకుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె శివుఁడు య దయ దలిర్ప. 125
- అప్పు యశ్వత్థానకు శివుఁడు ప్రత్యక్షుడై యిట్లవలసగుట.
- వ. ఇట్లెదుర నిల్పినభక్తవత్సలుం డగుభవానీవిభుండు దరహాసితముఖుం డగుచు
దివ్యావలోకనామృతంబు వెల్లిగొల్పిన సవ్వేదియందుఁ గమలాకరంబులో నున్న
చందంబునఁ బ్రమోదంబు నొంది యున్నయన్నరొత్తమునకునారాయణప్రియుం
డి టనియె. 126
- క. ఇమ్మెయి నీ దగుసత్కర్మమువిశేషమునఁజేసి య మానస మత్యం
తము ప్రియ మందె నీకు వర మొసంగఁగ వచ్చితిక ధరాసురవర్యా. 127
- వ. అనవుడు. 128
- త. తనువు పులకలపోవు గా య మనము గాఢ
సంభృతానందముగ శరాచార్యసుతుఁడు
నితతసంభ్రముఁడై వేది య వెడలి సాగి
మొక్కి లేచి ఫాలంబున య మొగిచె గేలు. 129
- వ. అప్పుడు. 130
- చ. అతనిమొగంబుమీఁద నొలయక మధురం బగుమాడ్కి పార్వతీ
పతి మృదురీతి నిట్టు లను య భవ్యము లైనతపంబు సత్యము
స్థితియును శౌచముం గలిగి య నిశ్చలభక్తియొనర్చు గృష్ణుడ
ప్రతిమసపర్య నాకు ననుభవకుడ నేనును నమ్మురారికిన్. 131
- క. అతనికి సన్మానము నే,యతలంపున భూతరూపయ్యుక్తుడ నై వ
చ్చితి నినుఁ బాంచాలురపై, నతిస్ఫురణ బోవ నీక య యడ్డం బైతిన్. 132
- త. తెల్లముగఁ నీదుచి త్తంబుఁ తెఱఁగెఱుంగ, వలసిసేని ట్లనేకమాయలు పావర్చి
యస్త్రోశస్త్రనిరాసంబు య నాచరించి, కేలి సలిపితి వేయును య నేల చెవును. 133
- వ. కృష్ణసన్మానంబును గృతంబయ్యెఁబాంచాలురకుఁ గాలంబు డగ్గఱియె నేడుదెగు
డురు నీవు నాయనుగ్రహంబు వడసి తని యొక్కమహానీయభిధం బన్నివృత్తించి

కిచ్చుచు నతం డెఱుంగ కుండఁ దేజోరూపంబున నతనితనువున నావేశించెనిట్లు
రుద్రుం డొలసినయగురునందనుం డమందహర్షమయమూర్తి యై యతులప్రభ
నొప్పె మున్ను భూతంబుచేత నపహృతంబు లైనయస్త్రశస్త్రంబులును విదప
వేదియం దిడినయాయుధంబులునమ్మహావీరుని తేరిపైఁ బూర్వప్రకారంబుననుండె
నప్పుడు ప్రమథగణంబు లదృష్టాకారంబు లై యమ్మహాత్మునిఁ బరమాత్ముఁగొలు
చుచందంబున బలసి రా రథారూఢుం డై పాండవశిబిరంబునకు నాతండు నడవఁ
దోడన కృపకృతవర్ములు నడచి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె.

చ. అతఁ డటు లేపునం జనఁగఁ గ నాకృపుఁడుం గృతవర్మయున్ మహా
న్నతవరలాభగర్వితమనస్కుఁడు ద్రోణసుతుండు వోవఁగా
నిలసి క్రియన్ బలోద్ధతిసహిష్ణుత గల్గునె యొడ్డ కంచు సం
భృతభయచిత్తవృత్తు లయి క పెంపఱఁ బోరు గదా పిఱిందికిన్.

135

వ. మఱియును.

136

మ. పటువేగంబున ముట్టి ద్రోణసుతుఁ డగ్రస్థాంచాలలోకంబుఁ ద
క్కటిభూపాలుర ద్రావదీతనయవర్గంబున్ భుజాఖేలనో
ద్భటఖడ్గోల్లసనంబుపా ల్పఱిచి తఃస్థాత్రీతలం బెల్ల నె
త్తుట జొత్తిల్లఁగఁ జేసెనే రిపుచమూఁదుర్వారఘోరాకృతిన్.

137

క. పాండవశిబిరముఁ జొచ్చియ, ఖండితపౌరుషము వెలయఁగఁగఁ గలశజవు

త్తుం డది యంతయు మత్సుత్తుం డరిగెడు తెరువునం దగరుగఁ జేసెఁ గదే. 138

వ. సమర ప్రకారం బంతయు సవిస్తరంబుగా నెఱింగింపు మనుటయు నతం డిట్లనియె.

తే. ఇవ్విధంబున గురుసుతుఁడేపుమిగిలి, చనఁగఁగృపుఁడును గృతవర్మయునుదలిర్పు
కడఁక నతనితో నడచిరి క గాని వారి,వలన నించుకయును నరఁపాయలేదు. 140

వ. ఇట్లు తనకెలంకుల నడచునవ్వీరులనాలోకించి యాచార్యసుతుండుసంతోషించి.

త. మీరునుదెంపు సొం పెనఁగఁ క మిక్కిలి బీరము లావు చూపఁగా
గోరి కడంగి పై బడుటఁకుం క దగియుండదు వీడు మీబలో
దారతప్రావునం జని యుక్తదగ్రభుజావిభవంబు పెంపు సొం
పారఁగ నవ్విరోధినిచక్రయంబు సమస్తము నేన త్రుంచెదన్.

141

వ. అని యిట్లు వారి నగ్గించి వాకట నిలిపి మహనీయబాణబాణాసనంబులు వహించి
సుప్రసన్నవస్థకలజనం బైనయాశిబిరంబుఁ జొచ్చి తానుమున్న గతాగతజనంబుల
వలనఁ బ్రసంగాధీనతంజేసియవ్విడిదల తెఱంగులు నిట్టిట్టివి వారినన్ని వేశంబులిచ్చు
టిచ్చుట నని పాశిజ్ఞానంబుగా విని యునికితంబున నరసికొని పోవ నర్హితౌటత
ధృష్టద్యుమ్నుసదనంబునకు నరిగి బాణబాణాసనసహితం బై యున్నరథంబు దిగి
రుద్రు నుద్దేశించి మానసంబున.

148

- క. పూనితి నిష్ఠమయిన్ నిను, నానాభూతోపహారణవ్యార్చన సీ
కే నొనరించెద నది యీ, శానా కైకొనుము సుప్రసన్నుడ వగుమీ. 144
- వ. అనుచు నరిగి. 145
- తే. అచటిజనములుపగలింటియోహవమున, శ్రమముఁ బొందియు నిశ్శేషశత్రునాశ
నమున నూటటఁజేసియు న సమితనిద్ర, నొందియత్యంతవివశులై న్నయిండునతఁడు. 147
- వ. మందగతిం బ్రవేశించి. 147
- చ. తెరయును మేలుకట్లుఁ దగుదీవియలుం జెలు వొంద మేటిచ
ప్పరమునఁ జాలహృద్య మగుపాన్పున నూటడి నిద్ర వోవున
గ్గురువధకారిఁ గాంచి కడుఁ 1 గ్రోధము మోదము సందడింప ను
స్థితఁ బదప్రహరమునఁ 1 దెల్పెఁ దృణీకరణాభిరాముఁ డై. 148
- వ. తెలిసినఁ గను విచ్చి తన్నుం జూచి యెఱింగియుఁ గలంగక రణదుర్మదుం డైన
యాద్రుపదనందనుఁడు దిగ్గన లేచినం దనచేతివిల్లు విడిచి యతనితలఁ బట్టుకొని
పెడమఱులఁ దిగిచి యబ్బలియుండు. 149
- ఉ. నేలపయిం బడం దిగిచి న నిష్ఠురభంగి నురఃస్థలంబు మోఁ
కాల నొగిల్చి యేపున మొగం బతిదారుణముష్టి నొంచె ని
ద్రాలసవృత్తి నంగములయందు బలంబును బుద్ధినేర్పునుం
జాలనియవ్వోరోధి వివశత్యముఁ బొందఁగఁ జేసె పోల్కిశిన్. 150
- వ. ఇవిధంబున నలనిచేత ధృష్టద్యుముండు. 151
- చ. వివశత భీతిఁ బొంది కడుప్రవిహ్వలుఁ డై తనుఁ జూడ ద్రోణసం
భవుండు వెనక శరాసనము న వాపి గుణంబు తదీయకంఠముం
దవులఁగఁ జేర్చి వాగురవిధం బొడఁగూర్చి మనంబు విక్రమో
త్సవమున నుబ్బుఁగాఁ బశువుఁ 1 జంపెడుచాడ్పునఁ జంపువేడుకన్. 152
- వ. ఉరంబును మెడయు నిరుగాలం దొక్కినఁ ద్రోచియు దైన్యంబు దోప గోళ్య
గీతీయు నిస్తరింప లేక యెలుంగు వెడల కున్న నెట్టకేలకు మాట వెడవెడ
యెలుంగ వచ్చు తెఱంగునఁ బొంచాలవరుం డమ్మహీసురవరున కిట్లనియె. 153
- క. గురుపుత్ర శస్త్రనిహతిం, బొరిపుచ్చుము తడయ నేల న పుణ్యగతికేఁ జె
చ్చెరఁ బోవునట్లు సేయుట, పరికింపఁగ మేల కాదె న పగతుర కైనన్. 154
- వ. అనిన విని యశ్వతామ యలనిమొగంబు చూచి. 155
- క. వినుము గురుద్రోహికిఁ గల్గునె యు త్తమగతి నితాంతఃకుత్సితధంగిం
డునిమితివి సేవు గురు నేనును దుర్విధమునన యిదె నిఁనుం దెగఁజూతున్. 156
- ఆ. అనుచుఁ బెలుచ నొంప న చచ్చటిజనములు
గలఁగి యపుడు మేలుకకాంచి చూచి

భయము దోషం గడిచి బలుగాముగాఁ దమ

యుల్లములఁ దలంచి శ్ర యొదిగి యండ.

157

— ఆశ్చర్యమ నిత్రాపరవశం డో ధృష్టద్యుమ్నం జంతుట —

ఉ. కాలను గేలనుం జదిపి శ్ర గంధకరిం దెగటార్చునింహముం

బోలుచుఁ బేర్చి యాదుపదభూపసుతున్ సమయించె వేదనన్

తోలఁగఁ రోజుఁగాఁ బలుమఱుం బొరలంబడి లాల గ్రక్క న

వ్యాలుమగండు వాక్పరిభ్రవంబుఁ దలంచుచుఁ క్రౌర్యధుర్యుఁ జే.

158

క. ధృష్టద్యుమ్నుని ని ట్లతి, కష్టవిధిపా ప్తమరణుఁ శ్ర గావించి మహా

వప్తంభోజ్జ్వలుఁడును సం, హృష్టాత్మఁడు నగుచు వింట శ్ర నిడియె గుణంబున్.

159

వ. ఇట్లు సజ్యం బయినచాపంబు ముష్టి నమర్చి యాచార్యనందనుండు.

160

ఆ. చప్పరంబు వెడలి శ్ర చనుదెంచి ¹యల్లని, నగవు నెఱయ నూతు, మొగమునందు

జూడ్చి వొలయ రత్నఃసుందరం బగునిజ, స్యందనంబుపైకె శ్ర జనియె నధిప.

161

మ. అరదం బిమ్మెయి నెక్కి యుచ్చి శిబిరం శ్ర బాప్రాద్ధ నిశ్చేషతం

భారయం జేయుకుతూహలంబు మది నుగ్రహంగన్ లసన్నేమిని

ష్ఠరనాదంబు ప్రమోదముం బెనుప రక్షోభూతచి త్తంబులం

బరవీరావలియిండ్లకందువ తెడం శ్ర బాటించుచుం బోయినన్

162

తే. పీనుఁ గైయున్నపాంచాలసూనుఁ జూచి, రక్షకులును దదీయపురంధ్రులును స

మ గ్రకోకాంధకారనిశ్శమగ్నుచి త్త, వృత్తు లై యేడ్చి రెలుఁగులుగవిన్నుముట్ట.

163

క. ఆ కలకలమున మేల్కొని, యా కెలఁకులయిండ్లరాజు శ్ర లది యే మనుచున్

వే కదియం గని యాజను, లాకులరవ మెసఁగ నిట్టు శ్ర లనిరి నరేంద్రా.

164

క. రక్కసుఁడో మానిసియో, నిక్క మెఱుంగము వధించె శ్ర నృపసూనుని వీఁ

డొక్కరుఁ డుదగ్రుండై రథ, మెక్క యరిగెడున్ దురాత్ముఁ నెయిదుండు కడఁకన్.

165

వ. అనిన విని యన్నరపతులు తలలె త్తిచూచి పోనీక పొదువుం డనుచు సపరివారం

బుగా నడరి యశ్వత్థామం బొడివిన నుద్దామప్రకారంబునం దిరిగి మూఁపులు

పెరుంగ గొనయంబు సారించి.

166

మ. ఖరనారాచపరంపరావిహరణక్రౌర్యంబునన్ శాతని

ష్ఠరభల్లప్రవిసారదారుణతరక్షోణీశులం దద్భలో

త్కరముం గేలియపోలె గీటడఁచె దోర్గర్వం బఖర్వంబుగా

వెరవుం జేవయు భూతముల్ వొగడ నశ్వీరుండు ధీరోద్ధతిన్.

167

వ. తడనంతరంబు యు త్తమాజునిలోఁగిలి చొచ్చి కృపాణపాణియై యరదంబు డిగ్గి

యరకొని యతనియభ్యంతరమందిరంబుఁ ²బ్రవేశించి.

168

సీ. అలికిడి మేల్కొనునతని ధృష్టద్యుమ్నుఁ, బట్టిన క్రియఁ దల శ్ర పట్టి యీడ్చి

- తూతనిఁ జంపినయట్టులు పశుమర, నాతికొతుకమున నవనిఁ బెట్టి
చంప నచ్చేరువఁజప్పరంబున శయ,నించుయుధామన్యుఁ న డెఱిఁగి కడఁగి
చనుదెంచి రాక్షసుఁ న డనితలంచియుఁ గొంకు, వెట్టక పెనుగడ న బెట్టు వ్రేయ
- జ. వ్రేటు వడి చలింప న కాటోపదీపితుఁ, డగుచు గురుతనూజుఁడక్కుమారు
నగ్రజన్ముఁబోలెఁనుగ్రత వధియించె, గాని ఖడ్గలీల న గలుగ దయ్యె. 169
- వ. ఇట్లు ద్రుపదపుత్రుల నొక్క-మృషి నిరువుర గీటడంచి యబ్బలుమగండు. 170
- శా. కాలాకారతఁ బేర్చి దోర్లసితఖండస్ఫారసాంద్రప్రభా
జాలం బొప్పంగ నిండ్లు సొచ్చి లఘుసంఘాతరంబు శోభిల్లఁ బాం
చాలవారీతముఁ గ్రీడమైఁ దునిమె రక్షశ్శ్రేణి మాంసంబుఁ గీ
లాలంబుం గబళించి త్రావి మదలీలలాలోలతం గ్రాలగన్. 171
- వ. అట్టియెడ. 172
- శా. నిద్రాసక్తునిఁ గొంతమేల్కొనినవ్యానిక సుప్రబుద్ధాత్ముఁడై
యద్రేకంబును శౌర్యసారమును బాహుల్యాసముం జూపఁ జం
చద్రేఖం దిర మైనవానిఁ దను నుత్సాహోగ్రతం దాఁకి యు
న్నిద్రస్వైరసముద్ధతిక మెఱయువ్యానిం దున్నె నేకాకృతిన్. 173
- వ. మఱియు సతండు. 174

— శ్లోకము కరితురంగమున నెఱికి నటకుట —

- సగ్ధర. తుండంబుల్ నుగ్గును గై న తొరఁగఁగఁ జలుకం న ద్రుంచుఁ గుంభస్థలంబు
ల్లండించుక మా క్లికంబు న ల్లయఁగఁ జెదరం న గాయముల్ ప్రేవుఁబ్రోవుల్
చండంబుల్ సాంద్ర క్షఃప్రవమున బెరయక జాల్వడక వ్రేయు నిమ్మై
శుండాలశ్రేణి మాయించుచు వెలిఁగి హయస్థామశాలాగతుం డై. 175
- జ. కొన్నిటిపాదముల్ నఱుకుఁ న గొన్నిటిమోరలు చెక్కు లీలమైఁ
గొన్నిటికంతముల్ దునుముఁ న గొన్నిటివీపులు వ్రచ్చు నుబ్బునం
గొన్నిటిసర్వగారములు న కూరవిచేష్టితవిభ్రమంబు దో
పన్నుఱుమాడుఁ బ్రాధబలభాసితభూరిభుజావిహారుం డై. 176
- వ. ఇబ్బంగిఁ బీనుంగుపెంట లైనపాంచాలురవిడిదల వెడలి విజయోద్దాముం డగు
నశ్వతామ చల్లడముడట్టిమొదలయినపరికరంబులు పాటించియున్నగనపలోఁగిళ్ళ
కుం జని తొలుత దొరలందునుముచుఁబరిజనమాతంగతురంగమండలంబుల ముట్టి
విదళనవిరోధంబులు సలుపుచు నొక్కొక్కయెడ మార్తురు మేల్కొని పన్ని మా
క్కొనిన మారి మసంగినట్లు మృత్యుదేవత దెరలినచాడ్చున జముండు నలిరేఁగిన
కరణిఁగనుపుగొట్టి కాలుకాలంబెనంగినపీనుంగులను గనకరత్నవలయంబులఁజెలు
వందుజేతులనుదునిసిపడినకరికరంబులతో సరసమాడుచెలువునంజలనంబునొందు
చరణంబులను నావులించుతలలను వేదండదండఖండంబులను ఘోటకముఖలేశం

- బులను రథావయవశకలంబులనుమడుపులు గట్టునెత్తురులను గుప్పలు గొనుకండ
లను బెనంగొనుక్రేవులను బెనుతిట్ట లగునెమ్మలను మూర్తిమంతంబు లయినట్టి
యద్భుతంబునకు భయానకంబునకు బీభత్సంబునకు నన్నెల నెల వగునట్లుగాఁ
జేయుచుఁ జెలంగిచెలంగి మలంగి మలంగి తనకరవాలలీలల భూతవేతాశంబులకుఁ
బ్రీతిఁ బెనుపఁ జతురంగంబులం బాఱినను బీఱువోయినను డెరలినను గలంగినను
దొలంగినను దఱిమినను నఱిమినను గిట్టినను ముట్టినను దాను వానిం బొదివిపొలి
యించుచు బలువిడియునుబుచ్చునువెరవును బరుసఁదనంబు నొక్కచందంబునఁ జెల్ల
నం దొక్కటినైనను దక్కనీక యంతకంతకు నెక్కు డగుకోపంబుననాటోపంబు
దీసింపవాదరఁ జిక్కినయెముకతునుకలు గోఱడాడల కైవడిగలిగిరుధిరానులేపనం
బున నాభీలం బగునసిపట్టిక ఘోరాకార యైనరాక్షసి పగతుర గీటడంగించుటకుఁ
దనకుం దోడు వచ్చిన తెఱంగున మెఱయ జేద్దినైస్యసన్నివేశంబు లోనుగాఁగల
పలుచోట్లఁగమలాకరంబుసొచ్చినఘనలులాయంబు రేఖయుఁ గేలివనంబుఁదఱిసిన
మత్తశుంఢాలంబుపోల్కియును గాంతారంబుదరికొనుదావపావకువిధంబునుదోప
విహరించుచు వలయుతఱి రథం బెక్కుచుఁ బాదచారి యై విక్రమించుచు వెరవు
దొరకొనినయప్పడు డిగ్గుచు నగ్గలికమై బెరయుఁ బెనంగి పగతురర క్తంబున సిక్తం
బైనశరీరంబు దారుణ ప్రకారంబున నుల్లసిల్లఁ దన్ను సకలజనులు దానవుం
డని తలంపఁ బెంపారుభీషణోద్ధతిఁ బ్రవర్తిల్లుపరాక్రమకీడ నతిశయిల్లి రాజ
మందిరంబు సొర నప్పలించుచుఁ దద్వారంబున కభిముఖం దై యరిగనట్టియెడ.
- సీ. కలయంగ వీడు మేల్కొని యమ్మహావీరుఁ, తొక్కఁడ మెలఁగుటయునునతండు
దొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁ ? ద్రుంచి తద్బంధుసం,తలి గీటడచి యౌధృదంతితురగ
చయముల నెల్లను ? సమయంగఁ జూచుచు, రాకయుఁ గర్ణవ్యరంపరావ
గతమున సన్నాహాగ్రాధ మై యెక్క డెక్కడ యని కడఁగి శ్రేఖండి ద్రావ
- తే. దేయులును దానుఁ బన్నియ్యద్యృతశౌర్య
మానతుంగ ప్రభ ద్రక్రమాత్స్యతతులుఁ
దోడ బలువిడిఁ దఱుమంగ ? ద్రోణతనయు
ముట్టి శస్త్రాస్త్రచయముల ? ముంచుటయును.
- వ. వారల నేర్పడ నాలోకించి.
- ఉ. అగ్గురునందనుండు హరిణావలిఁ గాంచి కుభృత్తులంబు వే
డిగ్గు మృగేంద్రచాక్షునఁ గడిందిమగంటిమి యుల్లసిల్లఁగా
డిగి రథంబు చోద్యపువడిం గలయఁ బెరసె గరంబుల
దగ్గల మైవఖేటకము ? నద్భుతఖడ్గముఁ దేజరిల్లఁగన్.

178

179

180

- మహాస్థగ్ర. చతురంగచ్ఛేదకేళీసరభసకలనాశ్చర్యభౌరేయనానా
గతులం ద న్నెల్లవారుం : గడిదియసుర నాఁ గా నతికూరిరచేట్టో
ధతి యొప్పుం జొచ్చి సైన్యాస్త్రముల నతనియన్త్రుంబులందుంచి వీఁకం
బ్రతివింధ్యుం గిట్టి రెం డై : పడఁగఁ దునిమెఁ దదాద్భుతమానాంగయప్తిన్. 181
- వ. ఇవ్విధంబున ధర్మతనయనందనుని నడుము దగ నడిచి యార్చి పేర్చిన. 182
- మహాస్థగ్ర. అతిశోకక్రోధవేగవ్యధితహృదయుఁ డై : యశ్వనాదిత్వవిరో
ధతఁ డప్రాధన్యుర్ని సెల్వొండఁగ సబళముఁ దద్రాత్రముం జొన్నఁ బూఁచె
స్ఫుతసోముం డల్లఁ బట్టె : న్దురుసుతుఁ డదియుఁ : స్త్రక్కుఁ చెన్నార నల్లఁ
స్థితఖిల్లం డైనఁ జేయు : నిరముఁ దురగము : స్వేల్లిశిం ద్రుంచివైచెన్.
- వ. ఇవ్విధంబునఁ జిత్రవధంబునకు గోచరుం డై నకేచకాంతకతనయుం గనుంగొని.
- మహాస్థగ్ర. నినుఁ గూడఁ వీఁడె వచ్చెఁ : నృపుఁ డనుచుశత్రాసేకుఁ డాభీలచక్రం
బున నశ్వతామవత్సంబునను రుధిరముం : బొంగఁగాఁ జేయ నప్ప
టున నీడంబోక బల్వేటిన నిలఁబడ నాటోపముం జూపి యంతం
దనివో కాదుర్జయుం డాతనిశిరమును దద్రాత్రముం బాపి లీలన్. 185
- వ. అట్లు నకులసూనుండు సమసిన. 186
- మహాస్థగ్ర. శుతసేనుం డడ్డు కోపఃస్ఫురదరుణమరీచుల్ దలిర్పంగఁ జక్షు
ర్ద్వితయంబుం గెంపునం బొందినచెలువము సంధివృక్షారంబుగా బె
ట్టనిం జంచదగ్ధఁ వ్రేయఁగ నుఱక తదాఃస్పృచ్చిదాస్సారకేళీ
చతురుం డై యక్కుమారుఁ : జముకడ కనిచెం : జందదోర్దర్ప మొప్పన్.
- వ. ఇత్తైఱంగున వికృతాననుం డై పడి మృతుం డైనసహదేవసుతుం జూచి రోషం
బునం బేర్చి. 188
- మహాస్థగ్ర. వితతజ్ఞానాద మాశాఃవితతి నినిచి దోర్నిర్య మేపార బాణ
ప్రతతిం ద న్ముంప వీఁకం : బలక జడియుచుఁ : బల్విడిం బేర్చి చంచ
దగ్ధఁ గ్రిడం దంతి హేలాఃదళనరతమృగేంద్రస్ఫురన్మూర్తి దోఁపఁ
శుతకేర్తిం గిట్టి కంఠత్రుటనవిలసనాకరూఢి నవ్వివుఁ డొప్పెన్. 189
- వ. ఇట్లు ద్రౌపదీతనయపంచకంబు పంచత్వంబు నొందినఁ గ్రోధాతి రేకంబునఁ బ్రభ
ద్రకులును శాంతనవాంతకుండును ధృష్టద్యుమ్నాంతకుఁ జుట్టిముట్టి. 190
- చ. శరములఁ దోమరంబులను : జక్రములఁ వెసఁ గప్పి బెట్టు ము
ద్గరకరవాలకుంతముఖదారుణహేతుల నొంప నాతఁ డు
దురగతులం బ్రభద్రకులఁ : ద్రుంచుచుఁ గేళి యొరర్పఁగా శిఖం
డిరుచిరమార్గణంబు భుక్కుటిప్పలి నొంచె సముష్ఫటోన్నతిన్. 191

అశ్వత్థామ కిబిడి బొదిబి సంకట. ఇతి

- క. గురుసుతుడు కోధమయ మగు, బరవసమున నప్పు డాద్రు'పదనందనుమే
నిరువఱియ గాఁగ నేసెను, ¹శిరము నుదగ్రతఁ గృపాణశ్రేక్ష మెఱయఁగన్.
- వ. ఇవ్విధంబున దొరలు దెగినను బాంచాలప్రభ న్రకమత్స్యసైన్యశేషంబులు వోక
వెనంగిన నతండు మాతంగపితానవిదళనం బప్పుడు సలిసినకంఠీరవంబు తనమీఁద
హరిణకుంబు గవిసిన నెట్టి దగు నట్టివాఁ డగుచుఁ బేర్చి యార్చె నత్తెఱంగుతు
ములంబునఁ బొడగానమిఁ బొండునందనులు కృష్ణసాత్యకులును నాశిబిరమున
లేకయునికి యెఱింగె నప్పుడు గనుంగొనుజనంబులకు నితం డశ్వత్థామ యనుబుద్ధి
వొడమె నది యెట్లనినఁ గురుపాండవులు భండనంబుఁ జేయం దొడంగిన యది
మొదలుగా రాత్రి లచ్చటిజనులు నీలతనువును రక్తాస్యనయనయు రక్తాంబర
ధరయు రక్తమాల్యానులేపనయు నగులేమ యొక్కతి తమవీటినారు నిద్రవోవు
చుండఁ దలలు వీడమేనులు వికృతంబులై వ్రేలం బాశంబులఁ గరితురగసహితం
బుగా బంధించి ఘోరసంరంభంబునం దచ్చి తెచ్చి యశ్వత్థామయగ్రభాగం
బునం బెట్ట నుగ్రభావంబున నతండు దునుముచు నార్చు చునికే గలలు గాంతు
రట్లగుటంజేసి నిద్రాసక్తులం జంపుటయు సవ్యధంబునార్చుచు నేర్పడ ననుసం
ధించి యక్కలఫలంబు గా కేమి యని తలంచి చొచ్చి పోటునకు నయ్యరాతి
రాత్రిమై వచ్చుట నిశ్చయించి యశ్వత్థామఁగా నెఱింగి రవ్వీరుండు మెఱుంగు
మెఱచినట్లు వివిధగతులఁ జరించినం జెండాడినం జూచియు నీడంబోక రణకీడ
సల్పిన నబ్బలుమగండు సముద్దండ బాహుదండవిలాసుం డై.

193

మహాస్థగర. తలలన్ హస్తమ్ములం బాదములఁ దనువులం దత్ప్రదేశంబుఁ గప్పుం
దొలఁగించున్ వానిఁ గ్రొన్నెత్తురు వఱపి హయస్రోమదంతిప్రతానం
బుల మేదోమాంసఖండంబుల దనుజమహాభోజనం బావహించు
²స్మలగం బాటుం జెలంగు న్నలి నెనఁగు జయోన్మత్తుం డై మానవేంద్రా.

తే. అట్లు విహరించి హతశేషు లైనజనులు
పాఱఁ గనుగొని రథ మెక్కి ల పటురయమున
వారి వెనుకొని మెఱుంగువాఁలారుతూపు
గములు పరఁగించి యందఱు సమయం జూచి.

195

క. ³ఆ కలన నట్లు సేసి మహాకులజనతతులు గాఁగ ల నన్యస్థులున్
భీకరరథగతుల నుదగ్రాకృతి యై మెఱసి యమ్ము లడరింపంగన్.

196

వ. ఇట్లెనఁగుబహుళకోలాహలంబున హయంబులు నిభంబులుఁ గట్లు ద్రొంచుకొని
కలయం బాఱఁ బాటుటయు గోడిగలకై దంతపాతకలహంబులం గెరలుగుండ
క్రందునను నొండొంటిమదగంధంబులు సహింపక మార్కొని పోరాడు

1. గ. కంబు మమ్ము. 2. గ. స్థల బాహు లిం పత్తు న్నలి. 3. గ. ఆ కలన నట్లు.

సామజంబులసమ్మర్దంబునను గాళ్ళు దునిసియుఁ జేతులు నలిసియు నురంబు లవిసియు వెన్నులు విజిగియుఁ బ్రక్కలు నొగిలియుఁ దలలు వగిలియుఁ జాఁపకట్టు వడి చదిసియుఁ గ్రంతల నిఱకటంపుఁజోట్ల మానవకోట్లు పీనుంగుతిట్టు లగు చుండఁ బలకయు వాలునుం గొని యవ్వలుమగండు వేడుకం దేరు డిగి యగ్గ జంబులను ఘోటకంబులను బొదివి పాటవాటోపం బొప్ప విపాటనవినోదంబు సలిపె నప్పుడు గొందఱు నెఱయ మేల్కననిభ్రమను భయంబునను బాదంబులు గుదివడఁ బాటలేక నెల వెడలినయెలుంగుల నస్తవ్యస్తపుమాట లాడఁ గొందఱు జనకసహోదరాదు లగుబంధువులఁ బేరువేరం బిలుచుచుం దిరిగి కనుదిరిగి తమవారు గానివారలచెట్టలు వట్టుకొని చనఁ గొందఱు కైదువులు గొని కదిసి నిదురకన్నులం బొదువుచెలులను జుట్టగబులను బగఱి యని సమయింపఁ గొందఱు తెదురుగాఁ జనుదెంచినవా రిది యేమి యని యడుగ నశ్వత్థామ సొచ్చి పొడు చుచున్నవాఁ డనిన వాసుదేవార్జునులు శిబిరంబున లేమి నప్పాపాత్మున కిట్లు సేయ వచ్చెం గాక వా రున్నఁ దన్నుఁ గాసి సేయరే యని పలుకఁ గొందఱు బీభత్సుం డిట్టిపరాక్రమంబు సేసినం జూచి మనంబున రోయ కుండునే యతం డెన్నఁడేనియు వాహనవికలుఁ డైనవానిని జేత నాయుధంబులు లేనివానిని దల వీడినవానిని వెఱచినవానిని వెఱఁగుపడినవానిని నిద్రించువానిని నొంచునే యని యర్జును నగ్గింప నయ్యందఱ నగ్గురునందనుండు గురుతరం బునుకరు రాజపరిభవంబు లప్పటప్పటికే దలంపఁ బెంపారుదారుణకూరత్వంబునఁ గోలు మనంగి యించుకయరవాయి గొనక చెండియుం ద్రుంచియుం జించియుఁ దుంగ మడుంగుఁ జొచ్చినమాతంగంబుపగిది బడలువడం జేసెనానమయంబున. 197.

సీ. ఆ యోధవరుబారి కగ్గంబు గాక ద,వుల భీతఁ దలలచీగరలును వీడఁ బాదంబు లట దొట్ట్రవడఁ బాటి కొందఱు, మానవాధీశులు క సైనికులును విడిదలవాకిట క వెడలుచోఁ గృపకృత,వర్మలఁ గని వఱువవట్లు వట్లు పెదవులు దడుపుచునదయతఁ గావరే,యనుచు మ్రొక్కఁగనమ్మఁహాత్ములపుడు

త. రాక్షసావేశసంభృతఃక్రౌర్యులగుట,నధిప యాత్మీయమానుష్యహాని దలఁప లేక వారలఁ బొదివి యున్నేకభల్ల,దారితులఁ జేసి రందఱఁ క దరతరంబ. 198.

క. ధరణినెఱి దప్ప నొఱగిన,కరిహయనరచయము లొఱలఁగఁగా గరుణము భూ వర యెలసె శిబిరమునఁ దన, కరయఁగఁజేరుగడ లేమి క నది వృథయయ్యెన్.

వ. అట్టియెడ.

200

మహాస్థగర. దనుజప్రాతంబు కాంతాత్రతియును బ్రజలుం క దారు నానావిధోగ్ధులను లాకాశావర్ణిగ్రత్వమహిమఁ బొరయం క దంష్ట్ర లత్యంతఘోర త్వనిరూఢిం బొంద నార్చుం క దఱచుగ నగు నుత్తారసల్లాపముల్ సే యు నలిం గ్రందారఁ బైపై క సురపడే గవయుం క హంకృతాభిభంగిన.

వ. ఇద్విధంబున వివిధవికారాననంబులు బహుభంగికకరపాదంబులు గలుగునపరి మితక్రవ్యాదులు గవిసి మేవోమాంశమ స్తిష్క-మజ్జంబు లానుచుం జవి యైన వానిఁ బుత్రమిత్రకళత్రాదుల కొసంగుచు నన్యకోటి బెరసినయెడఁ ద్రోద్రోపు లాడి యవియుఁ గైకొనుచుం గీలాలపానంబున మత్తిల్లి నృత్యంబులుసేయుచు మఱియు ననేకప్రకారంబుల విహారంబు సలుపుచు నుల్లసిల్లిరి పదంపడి యఱవీనుఁగు లొఱలుటయును దానవగణంబుకలకలంబును డిందువడియొనప్పుడు జగంబులు గొని కాలినకాలాగ్నియుంబోలెఁ బాండవశిబిరంబు నిరవశేషంబుగా సమయించి శమయించి చాపాచార్యనందనుండు మేనెత్తుట జొత్తిల్లి మోహం ధ్యంబుతోఁ గలసి యునికింజేసి సాంద్రతరర క్తసిక్తంబు లైనబాహుఖడ్గంబు లేకద్రవ్యంబుచందంబు నొంద మరలి తాను బ్రవేశించుతఱి నెట్లుండె నట్ల నిశ్చ బ్దం బైనయవ్వడిదల వెడలుచుండఁ దెలతెల వేగ నిట్లు ప్రతిన నెఱపి కృపకృత వర్మలపాలికిం జనుదెంచి వారలతో నిట్లనియె.

202

... అశ్వతామ పాండవశిబిరంబు వెడలి కృపకృతవర్మఁ గూడికొడుట. ...

సీ. సకలపాంచాలురు శ సమసిరి పాంచాలి, కొడుకు లందఱు జముక్తకడకుఁ జనిరి చేదిమాతస్యప్రభృద్దాదిబలంబులు, నిరవశేషంబుగా శ నేలఁ గలిసె మాటలు పెక్కేల శ మానిసి గుఱ్ఱమే, నుం గనుపే రెల్లఁ శ ద్రుంగెఁ బాండు భూవరనందను శ లేపురుఁ గృష్ణుండు, సాత్యకియును నెందుఁ శ జనిరా కాని తే. తండ్రియును నేలినాతఁడుఁడైనవడిన, దాని కరులపై వచ్చియీశానువరము గాంచిమీరలుపెనుఁబ్రాపుఁగాఁగ పీడు, దఱియుటకునెంత దగునంతఁప్రఱుఁపగంటి.

వ. అని చెప్పిన వినుచు మున్ను రాక్షసావేశంబునం జేసి నీచపరాక్రమంబు లాచ రించి తదనంతరంబ తెలిసి యారథికవరులు వగం బాగులుచున్నవారు గావున నగ్గురునందను నగ్గింపం దలంపక యూరకుండి తమమనోవికృతి యతం డెఱుంగక మున్ను తలలు వంచుకొని తగు తెఱంగునఁ బొగడిన నతండు.

204

తే. పాండుతనయులు నాచేతఁబట్టువడుట, తెగుటగలిగినననుఁగొంతఁబొగడదగును జలముమైరి త్రవాం డ్రను శ జంపు టరయ, మీగుగొనియాడునంతటిఁపారుపందె.

వ. అనిన విని వారలు ధృష్టద్యుమ్న ప్రముఖపాంచాలురను బ్రతివింధ్యాదిద్రాపదే యలను బేరుకొని వారివారిబలంబులను మాతస్యనీక ప్రభృతిపై న్యంబులను నొక్కరూపేనియుఁ ద్రిక్కకుండ నొక్కరుండవ రెండుజాములలో నేలంగలిపితి కరం బచ్చెరువు గాదె యన యతనిం గొగిలించుకొని రనుటయు సంజయునకు ధృతరాష్ట్రం డి ట్లనియె.

206

క. కురుపతికి జయము గోరెడు, గురుపుత్రుండు మున్న యేల్యాకో యిటు తఱికిం జొరక యెడమడిసినను మఱి, వెరవుం జేవయును జూప శ వేడుకవడియెన్.

వ. అనిన యమృతహీపతి కతం డి ట్లనియె.

ఉ. పాండునృపాలనందనుల క బాహుబలంబున కోడి యాతఁ డు
ద్దండతఁ గుండి యుండి వసుధావరునూరులు నుగ్గు సేసి భీ
ముండు దదుత్తమాంగము సముద్ధతిఁ దన్నిన దాన శోకముం
జండతర ప్రకోపము నసహ్యపువేదన సేయ నత్తఱిన్.

209

ఆ. గురునిచావు తెఱఁగు క్రొత్తయై మనమున, నావహిల్లుటయు మఱహాగ్రహమున
బాస యిచ్చి రాజుకృపనుపును బడసి యు, దగ్రవృత్తి నరిగి క యట్లు సేసె.

210

ఁ. తా వెనఁ బోవునపు బలదర్పనమగులు పాండుపుత్రు ల
చోచి వసియింపకున్మిఁ దనకమాచినకార్య మతం డొనర్చె దే
వావలి కైన నత్తెఱఁగునాక్రమలీలలు నెల్ల సేర్పు సే
భూవర వార లున్న విధిపోకలఁ బోవుట గాక యంతయున్.

211

వ. అని చెప్పి విను మట్లు కృష్ణకృతవర్మలచేత సంభావితం డై కుంభసంభవసంభ
వుండు వారలతో మనమిఁక మనుజుపతికడకుఁ దడయక పోవలయుఁ బుణ్యంబున
మనము వోవునంతకుం బ్రాణంబులు గలిగి యుండెనేని నిత్తెఱం గెఱింగింత మను
టయు వార లట్ల కాక యని యచ్చోటు గదలి యమ్మువ్వరును భూవల్లభసల్లాప
కుతూహలంబున రయంబునం జనుడెంచి.

212

... ఉత్కలమదీధిక్రయంబు నశోధకుం గనలొనుట. ...

తే. రక్తసంసిక్త మైనధర్మరాతలమున, నార్ధిఁ బొరలుచు నూర్పు లంగదంద సంద
డింపజేవంబువెడలనుంకింపఁ జేప్ప, లొయ్యనొయ్యన యడఁగంగనన్నయధిపు.

మహాస్థగర. కని శోకం బాత్మలం దగ్గలముగ రథముల్ క్రక్కునన్ డిగ్గిభూమి
ధనువుల్ వో వైచి బాహ్విద్రవము వొదువునఁ క్రింబులన్ విప్రలాపం
బును దైన్యం బావహిల్లం క బొరలుచుఁ బారి నాభూవిభుక శాంతదృష్టి
గనుఁగొంచుం జేరి కే లంగముపయి నిడుచుం క గాఁగిటం జేర్చికొంచున్.

214

చ. పురపురఁ బొక్కి యానృపతికృపుంగవుచుట్టును నుండి యక్కటా
ధరణి సమస్తమున్ భవదుఃఖారమహాజ్ఞకు లోను సేసి యి
ప్పురుసున నీవు దీనతకు క భాజన మైతి విధాత కెందు దు
మ్మర మగుకార్యముం గలదె క కౌరవనాయక మ మ్రొటుంగుదే.

215

క. అన నప్పులుకులు వెడవెడ, విని యావిభుఁ డల్లఁ గన్ను క విచ్చిన వదనం
బునఁ జూడ్కి నిలిపి కలశజతనయుం డి ట్లనియె గద్దరదగళుం డగుచున్.

216

జ. అమితబలంబు దర్పమును క నద్భుతధీరతయున్ గదాపరి
శ్రమముఁ బొగడ్డ కక్కునినుఁ క జక్క నెదుర్చుట గాక పోర రం
ద్రము గని యొక్కఁ డుద్ధతి గగదం దెగటార్చుట గల్గెనట్టె యిం.

- క మగల కట్టివారలకుఁ ॥ గల్గ దపాయము దైవ మల్లినన్. 217
- చ. దురమునఁ జెంపుఁ జేవయును ॥ దుర్దమలీల నెలుంగుచుండ ను
స్థిరత శమంతపంచకవిశిష్టతలంబునఁ బోరి సద్గతిన్
బొరసెదు నీకు నై వగపు ॥ వుట్టదు బంధులు రాజు దేవులుం
దిరియుదు రింక వారి దగుదీనత కోర్వక యుమ్మరించెదన్. 218
- ఉ. నీరి యనారతంబుఁ దనశిష్యులలోపల నెల్ల నిన్ను దు
ర్వారపరాక్రమాభ్యుఁ డని ॥ వర్ణన సేయుట గేలి చేసి యా
మారుతికిఁ జయం బొసఁగె ॥ మాలవిధాత్యుఁడు వానిగెల్పుకొ
లేరికి సమ్మతం బగునె ॥ యిట్టిది దీనను జెంపు గల్గునే. 219
- చ. కురువర నీమగంటిమియుఁ ॥ గోల్లలయున్ బలముం జలంబు దు
స్థరగతిఁ బేర్చి భీమునకుఁ జావక పోవఁగ రానియట్టి దై
నరు బెదరించి కేశవుమనంబు గలంచి యధర్మవృత్తికిం
జొరుఁ డని పంచె దీని దివిజుల్ గని రిం కిట వేయు నేటికిన్. 220
- ఉ. ధర్మము మాని యూరులు గడం బొడి సేసినయంతఁ బోక దు
ష్కర్ముఁడు వాయుజుం డెడమకాల శిరం బటు దన్నెఁ జూచి యా
ధర్మసుతుండు శాస్త్రి దగ ॥ దానికిఁ జేయఁడ యాతఁ డెప్పు నం
తర్మదదుష్టుఁ డీగెలుపు ॥ దైన్యము సేయదె కీర్తి మాయదే. 221
- క. కౌరవనాయక నీదుగ, దారణకౌరవము సకలధర్మజనచే
తోరంజన మై నిర్మల, సారయశోధనము నీకు ॥ సంపాదించెన్. 222
- వ. అని పలికి తనమానుషంబు తెఱం గూహించి. 223
- చ. కుడువఁగఁ గట్ట బంధులకుఁ ॥ గోటివిధంబులఁ బెట్ట జన్నము
ల్నడుప ననేకధర్మవిధులం బొగ డొందఁగఁ జాలునట్టియె
క్కుడుసిరి యచ్చి పేర్చి నొకకొండగ మన్నిననీవు సావగా
నొడ లిటు లోమితిం గురుకులోత్తమ యే నొకసేవకుండనే. 224
- వ. అని తన్నుఁ దాన నిందించుకొనుచు మఱియు. 225
- ఉ. న్యాయము దప్పకుండఁగ రక్షణం బొనరించి దివంబు గైకొనం
బోయెద వందు రాఁ దగినపుణ్యము సేయుట లేదు గాని మా
చేయు మనంబునుం దనియఁ ॥ జెండఁగఁబడ్డవిరోధివర్ణమున్
నీయెడ కిం పొనర్పఁగ గ్రహింపఁగ భాగ్యము గల్గె భూవరా. 226
- అ. పుణ్యలోకమునకుఁ ॥ బోయినయప్పుడు, ద్రోణుఁ గాంచి నీకు ॥ దోహ మైన
జనవినింద్యచరితుఁ ॥ జంపె ధృష్టద్యుమ్ను, ననఘసీతనూజుఁడనుము తొలుత.
- వ. అని నామాలుగా నమస్కరించి కౌగిలించికొనుము మఱియు వలయుస్థానం

బులు సేయుము బాహ్యకసోమదత్తభూరిశ్రవస్సైంధవప్రముఖభవదీయబాంధవ
జనంబులతో నాచేసినకుశల ప్రశ్నంబుగా సంభాషింపు మది యట్లుండె రేయింటి
తెఱుంగఁజెరింగించెద.

228

సీ. అమృతంబునెంపు కర్ణములకు నొసఁగెడు, మాట లాకర్ణింపు ? మనుజనాథ
శాస్త్రవశిదిరంబు ? సాత్వికవేళఁ బ్రవేశించి నీచుఁ గీల్చిషమయాత్ముఁ
దొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁ ? ద్రుంచితిఁ బశుమరణంబుగాఁ దదనంతరంబ కవిసి
వానిబంధుల నెల్ల ? వరుస గీటడఁగించి, ద్రాపదీసుతుల నందఱను బొదివి
తే. మిడుకమిడుకంగఁజంపియఁపుడమియెల్లఁ, దునియ వెంటఁగఁగిరాజ్యమనుజతతుల
నెల్ల నఱికిఁజేరి బాండవులెపురును ము, రారెయును సాత్యకేయును నాకబారిఁబడరు.
వ. అని చెప్పి.

230

ఉ. ఏ మటు పోక శౌరి మది ? నేర్పడ ముక గని డాఁగురించెనో
యేమిటి కెందుఁ బోయి కొ నరేంద్ర యెఱుంగను ధర్మహిష్యసం
గ్రామవిధంబులం జయము ? గల్గియు వారికి దక్క దయ్యె వా
రే మును రేమి మాకెలన ? మెక్కె నెఱుంగుము మమ్ము మువ్వరన్.

231

వ. అని కలిసికొని పలిక కృపకృతవర్మలవలనుం జూపి.

232

క. పీరిపెనుఁబ్రాపు వడసినఁ, శౌరవకులనాథ యేన ? కాదరయంగాఁ
జీరికఁ బోవనివారును, వైరులఁ నమయంగఁ జేయ ? వలఁతుల కారే.

233

వ. అనిన నమ్మాటలు మనఃస్త్రియంబులైనాడుకకు లాచిచ్చిన నాభావరుం డమ్మహీ
సురవరున కిట్లనియె.

234

క. నీవును నీయోధవరులు, నావైరులఁ బఱిచినంత ? యాచార్యుండుక
దేవ వ్రతుండుఁ బఱిచిరె, భావింపఁగ దుష్కరంపుఁడని యిది యనఘా.

235

ఆ. కర్ణమనము పెద్దఁగాఁ గొనియాడుదు, మతనికంటె శల్యుఁ ? డధికుఁ డందు
రతఁడు నతఁడు నిట్టియాక్రమంబున నాకుఁ, బ్రియముసేయఁజాలిరే మహాత్ము.

వ. అని యమ్మువ్వరమొగంబులు గలయంగనుంగొని మీరు కృతకృత్యులరుసుఖుల
రై యుండుడు పునర్దర్శనంబు త్రిదివంబున నయ్యెడుఁగాక వగలుమాని పొం
డని పల్కి ప్రాణంబులు విడిచిన వార లవ్వసుమతీపతిఁ గౌగిలించుకొని వలగొని
వచ్చి మరలి చూచుచు నరదంబు లెక్కి యరిగి రంత నుదయగిరిశిఖరంబు
నకు ఖరకరుండు వచ్చె నేను నితైఱుంగు నీకెఱింగింప వచ్చితి నాహవప్రకారం
బంతయునీకు వినిపించుటకు నాఁడు మునీశ్వరుండు నన్నుఁ బనిచి యొసంగిన
దివ్యదర్శనత్వంబు నీకొడుకుతోడిద యయ్యె నని యిట్లునంజయుండు ధృతరా
ష్ట్రునికు నశ్వత్థామాది రథకీర్తయవ్యాపార కథనపూర్వకంబుగా దుర్యోధను
లోకాంతరగమనంబు సెప్పె ధనిన విని యటమీఁదఁ బొందునందను లెవ్వ
ధంబునం బ్రవర్తించి రని యడుగుటయు.

237

మహాస్రగధర. పరమజ్ఞేయస్వభావా శ భవభయహరణప్రాథనామానుభావా
కరఖలచ్చక్రశూలా శ కలుషహృదయసాంగత్యవైముఖ్యశీలా
కరుణాయంత్రంతరంగా శ కమలభవమనఃకంజసంవాసభృంగా
దురితధ్వంతప్రదీపాత్రులనిరసనసంస్తుత్యనిర్భాసరూపా.

238

క. పరిణామగమ్య నిగమా, ¹పరనిష్ఠాసంపదచలభావనరమ్యా
నిరుపమసౌందర్య తపశ్చరణనిరతహృదయకమలసముదితసూర్యా.

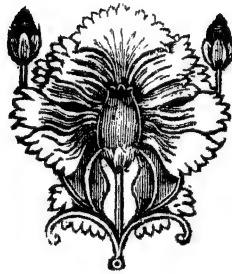
239

మాలిని. ²చరణయుగళకాంతిస్సార్లీలానిరూఢా
దరసుఖమయయుక్తా శ ధర్మశీలానురక్తా
సురసముదయరత్నా శ సుప్రతాసంగ హేలా
కరమహిమకటాక్షా శ గాఢసర్వానుపేక్షా.

240

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున సౌష్టికపర్వంబునందు
బ్రథమాశ్వాసము.

241

1. క. పరినిష్ఠా...భావనః చ. పరనిష్ఠానుసంపదలసభావన.

2. గ. పురణకవిజ్ఞానాపా • సార్లీలానురూపా
దరసుఖమయభక్తా • ధర్మశీలానురక్తా
సురసముదయరత్నా • సుప్రసాదానుకీర్తా
కరమహిమకటాక్షా • చారునిర్వాణదత్తా.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

సౌ ఖ్తికపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

శాశ్వతత్వకరణక

లాశాలిదయాదినిర్మలజ్ఞానమయా

నాశోత్పత్తిరహిత 1 శు

ద్ధాశయసంభజనమహిత శ హరిహరనాథా.

1

వ. దేహా నై శంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె నట్లు సూర్యోదయంబైనయా సమయంబున సమీరనందనాదిసోదరులును శౌరిసాత్యకులుం బరివేష్టింప నున్న ధర్మతనయుపాలికఁ బటతెంచి ధృష్టద్యుమ్నునిసారథి సాష్టాంగదండ ప్రణామంబు నేసి కరకమలంబులు మొగిడ్చి.

2

సీ. సరవర మనవీడునడిరేయి కృతవర్మయును గృపాచార్యుండుఁడనకుండోడు గా వచ్చి జనులు నిద్రావివశాత్ములై, యుండ నశ్యత్కామ శ యొకఁడు సొచ్చి తొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁ శ ద్రుంచి తఱోదర,తనయాదిపాంచాలశ్రతతుల ముట్టి యన్యాయవిధిని నిండ్యం బైనవిక్రమ,లీలాతిశయమున శ నేలఁ గలసి

అ. చేదిబలము నెల్లఁ శ జెండి మాతృప్రభ,ద్రకులు మేలుకాంచి శ ద్రాపదేయు లను శిఖండిఁ గూర్చికొని తన్నుఁ దాఁకిన, బెట్టుచంపె నంతశవట్టువారి.

3

వ. మఱియును.

4

సగ్ధర. వీ డెల్లం దల్లడిల్లకొ శ వివిధగతులమై శ విక్రమోల్లాస మొందం గ్రీహకల్పంబుగా నాశక్తుల గని ప్రజ శంకించి దైత్యుం డనం జెం దాడొ శీర వ్రజంబుకొ శ హరులగముల వేఁబూడనేనుంగులం దు న్మాడెం శౌతేయహేలాభ్యసనలసితబాహ్యభాభీషణుం డై.

5

తే. అడవి దరమిడి నలుకంగ శ నందుఁ గలవి హంగమంబులు గలగొన శ నలుచుతెఱఁగు

దోచె నాతఁడు యోధులఁ శ్ర దునుముఁ గలఁగి

యన్యజనము లాక్రందించునప్పు డధిప.

6

క. అఱచినఁ బఱచిన వేళులు, గఱచిన నతఁ డించుకయును శ్ర గరుణింపక యం
దఱ నుఱుముసేసె గుంపుల, కుఱికి యుఱికి ఖడ్గదారుణోల్లసనములన్.

7

వ. ఆ సమయంబున.

8

మహాస్థగర. కృపుఁడు హర్దిక్కుఁడున్ వాఁకిటనిలిచిభయాక్షి ప్తయోధ వ్రజంబున్
నృపులున్ వే నిర్గమింప శ్ర నిర్విభశరముల శ్రేద్రినిం గూల్చుచున్ ఘో
రపునంరంభంబు దుర్వాశరముగఁ గెరలి రాశ్రద్దంబు రూపంబు దాల్చుం
గుపితక్రవ్యాదులొ నాఁ శ్ర గుచరితనిరతిం శ్ర గూరతాధుర్యు లైనన్.

9

వ. తత్ప్రదేశంబు నవ్వీటిలోనుంబోలెఁ బీనుంగుపెంట యయ్యె నట్లు శిబిరంబునం
గలకరితురగనరనికరంబులు నిశ్శేషత్వంబునొందెనాయుశ్శేషంబుకతంబునంగృత
వర్మచేతం బట్టువడి యతండు మందల విడువ నిట వచ్చితి నని చెప్పినంతాండ
వాగ్రజుండు.

10

తే. శోకవేగసంతపుఁ డైశ్ర సాలసి వ్రాల, సంభ్రమమ్మునఁ బట్టిరి శ్ర సాత్యకియును
గవలు భీమసేనుండునుగరతలముల, నుమ్మలీకము నెమ్మనములఁగ్రమ్ము దేర.

11

వ. కొండొక సేపునకు మూర్ఛ దేటి యన్నరపాలుం డెలుంగు రాల్పడనిట్లనియె.

12

— ధర్మరాజు తన పుత్రుల శ్వత్థామచే నచ్చట విని పుంజుటఁజూ—

సీ. ఎట్టివారల కైననెఱుంగంగ నగునె కా, ర్యంబులగతు లుపాయంబు బలుపు
వెలయంగ నట్లు శ్రత్రుల బంధుమిత్రపు, త్రామాత్యయుతముగనాహవమున
నందఱ నేఁ దెగఁబూర్చినవాడ నై, విజయంబు సేకొని శ్ర విభవ మెసఁగ
నిట యేగుదెంచితి శ్ర నటబంధుమిత్రపు, త్రామాత్యయుతముగ శ్ర నన్వదీయ

తే. బలము నెల్లను ముట్టి శ్రత్రులు నితాంతఘోరముగఁ దెగఁబూర్చికుత్సితంపు
విధము వాటిల్లె నస్థిరవిజయమునఁ బ, రాజయమ యాడు నింక ధర్మరాజనంబు.

13

స్థగర. బాణజ్వాలానితాంతశ్ర ప్రసరణముల శుంభద్యద్విషతాన్ద్రసైన్య
శ్రేణీకాంతారముల్ చూర్ణితములు గఁ బలుక క్రిడమై దేజరిల్లె
ద్రోణాచార్యాగ్నివేడిం శ్ర దొడరక మెఱసె శ్ర దోర్విలాసంబు వైరుల్
ప్రాణంబుల్ నాఁచికోల్ దగప్పదు తుది విధి యభ్యాసులరం ద్రెళ్లవైచెన్.

14

మహాస్థగర. శరదంష్ట్రాభీషణం బై శ్ర చటులరిపుమ్మగనెవ్వరివిధ్వంసలీలా
స్ఫురణ శోభిల్లురాధాశ్రుతుఁ డనుపులి విన్యాసరజ్జితంబున్ సహింపఁ
వెరవుఁదర్పంబుఁ గల్గె శ్ర వికలరిపులచే శ్ర వీటిఁబోయెం గుమారో
త్కర మిం కే మందు నాపత్పరికలన వ్ర మాదంబునం గాకయున్నె.

15

స్థగర. శాతాశ్రుస్ఫారపిచ్చీసముదయరథస్యాశ్చర్యసంపాది హేలా

స్థితం బై క్రమ్ముదేరన్ శ బెదరక కలచెన్ శ భీష్మవారాశిఁ దుచ్చా
రాతివ్యాపారదుర్వార్జతఁ దెగియెఁ గుమార్తర వ్రజం బక్కటా ని
ద్రాతంద్రావ్యాప్తి నక్రూరతఁ బాలసి భుజాప్రాధి వ మ్మయ్యెఁ జుమ్మా. 16

ఆ. అధిక బలముగెల్చి శ యవనీపతులు గొంద, అతివిహీనరిపులయాక్రమమున
మడిసి రకట జలధివెడలి సన్నఁపుంగ్రయ్య, మునిగి రూపడంగురజనులమాడ్కి.

చ. జనకుఁడు లేమికిం గడు శ విషాదము నొందెడికృష్ణ యిమ్మెయిం
దనయులు భాితలుం దెగుట శ దా విని మూర్ఛ మునుంగు నెమ్మనం
బును నవశంపుమేను నయి శ భూస్థలిఁ ద్రైశ్శక్యున్నె తేతనే
నిని బటుశోకవేగమున శ నిర్భరవేదనఁ జెంద కుండునే. 18

క. ము నిట్టితెఱఁగుశోకం, జెన్నఁడు దా ననుభవించి శ యెఱుంగ దకట నే
డన్నెలఁత యలఁతఁజెల్లన, నెన్నియవస్థలకు వచ్చి శ యెల్లయ్యెడినో. 19

వ. అని వగలం భాగిలి పాంచాలి రావింపం దలంచి తనపనువున నవ్వెలంది ద్రుపద
విరాటులు చచ్చినమఱునాఁడు తదీయపత్నులకు శోకాపనోదంబుసేయుటకై సుభ
ద్రయు నుత్తరయును దో నరుగ విడిదలనుండి విరాటుపురంబున కరిగి ద్రుపదం
డును గొడుకులు నవ్వీటికి వచ్చునాఁడు దోడన వచ్చి కోడంద్రును దానును నంద
యున్న యాద్రుపదుపత్నిం గాంచి పదంపడి సుభద్ర యర్జునుననుమతి వడసి
ద్వారవతికిం బోవ నమ్మత్స్యపురంబున నునికింజేసి యన్నరనాథుండు నకులుం గ
నుంగొని యతిత్వంతగమనంబునకుం దెగురథంబునం జటులంబు లై నరభ్యంబులం
బూన్చికొని యుపప్లావ్యంబునకుం జని ద్రుపదనందనను దక్కునుమనఁజెనంగలుగు
నంగనలను ద్రుపదమత్స్యపతిపక్షంబుభామలను దోడ్కొని యవ్వడిదలకుం జను
దెమ్మని చెప్పి యేము నయ్యెడకుం జనుచెంచెద మనుటయు నతండు తదుక్తప్ర
కారంబునం జనియె నజ్జనవల్ల భుండు తక్కటితమ్ములును దామోదరసాత్యకులును
నడలుచుఁ దన్నుం బొదివికొని చనఁ గౌరవశిబిరంబునం గలజనంబులు గొల్చి
పోవ నేడ్చును నిజశిబిరంబునకుం బోయి తత్ప్రదేశంబున. 20

మహాస్థగర. స్ఫురదశ్వత్థామచంచరద్భుజలసదసివిస్ఫూర్జితకూరధారా
పరికృతావ్యక్తగాత్రప్రకరుల సఖులక శ బంధులం బుత్తులం దాఁ
గరుణం బుప్పొంగ నార్తిం శ గనుగొని వికలాంగత్వముం బొంది మూర్ఛా
పరతంత్రం డై ధరిత్రిం శ బడినఁ బడిరి తదాభాితలుం గేశవుండున్. 21

వ. ఇట్లు పడి సాత్యకి ప్రయత్నంబున నందఱుం దెలిసిరి ధర్మనందనుండు వెడవెడ
దెలిసియు మగుడ నిగుడునడలున మనంబు మునుంగ వెగ డొంది నందనులతను
వులమీఁద వదనంబు బాష్పంబుధారాక్రాంతంబుగాఁ బ్రకటాక్రందనంబుసేయు
చుఁ బలవించుచుండె కృష్ణార్జునులు సముచితభాషణంబుల బోధించిరి తక్కటి
వారును దగుమాటల నుపచరించిరి కొండొక సేపునకు నవ్వభుండురోదనంబుదక్కి

తే. పుత్రులకు బాంధవులకును శ్రీ మిత్రతతికి

నగ్నికార్యంబు వొగులును శ్రీ నాచరించి

యొక్కచోట నాసీనుడై శ్రీ యుండె ద్రుపద

తనయ వచ్చుట వార్చి నె శ్రీ మృతము దలర.

23

వ. అద్దేవియు నకులునిచేత నుపప్లావ్యంబున సుతసోదరమరణప్రకారంబువినుటంజేసి.

క. అలత గదిరి నో రెండగఁ, బలవించుచు దోడుతోడ శ్రీ బాష్పజలం బ

గ్గల మై క్రమగ్గ సొలయుచు, దెలియుచు నాతనికి నడలుదీసింపంగఁ.

25

వ. అరుగుదెంచి యంతంత నవసీకాంతుఁ గాంచి యధికశోకాక్రాంత యై యార్చి

గూరి యాక్రందనంబుసేయ నమ్మాదీపుత్రుం డొయ్యన యయ్యంగన నరదంబు

డించె నుచితవాహనంబుల నెక్కి తోడన వచ్చినవనితాజనంబు లవతరణంబు

సేసి వనట వందురుచు బరివేష్టించి రప్పు డావధూరత్నంబు.

26

క. పెనుమంచునఁ జెలు వేదిన, వనజంబునుబోలె నశ్రువారిపరీతా

ననము చెలువెడలఁ గొడుకులఁ, బనవుచు జరణములు తొట్ట్రవడ దీనగతిన్.

వ. కొన్నియడుగులు వచ్చి వసుధాతలంబున వ్రాలిన వేగంబ వాయునందనుం. డా

ద్రుపదనందన గుచ్చి యెత్తి ధర్మసూనుసమీపంబునకుఁ దెచ్చిన నమ్మగువ

మగుడ నిలం బడి యమ్మహీపతియాననం బాలోకించి యెలుంగు రాలుపడ

డైవమానుషంబులు సుసంగతంబు లై యుండుటయు నతనికి సామ్రాజ్యంబు

చొప్పుడుటయు నుగ్గడించి.

28

చ. కలిమికి నొప్పు గాఁగ బలఁగం బయి నీకడ నాతనూభవుల్

మెలఁగఁగఁ జూడఁ గానన యశ్రమేయభుజాబలశాలి విక్రమా

జ్ఞులుండు సుభద్ర పట్టియును శ్రీ వ మ్మయి పోయె ననూనభోగముల్

గలిగెనయేనియు మఱవఁగా వశమే మన కా కుమారులన్.

29

వ. అని యప్పు డశ్వత్థామాద్దామరణకరణస్మరణంబు దనచిత్తం బుత్తలపెట్టఁ

గోపంబు దీసింప నాసీన యై.

30

క. భూరమణ గాఢనిద్రం, గూరినసమయమున ముట్టికొని నాసుతులర

గూరతఁ దెగటార్చెను బా,పారంభుండు గురుతనూజుఁ శ్రీ డ క్రమలీలన్.

31

క. అది యాటనిపెనుజి ప్పై, మదిఁ గొల్పఁ దోడంగె దీని శ్రీ మోన్మ నుసాయం

బు దలంప నొండు లే ద,య్యదయుని ముట్టుకొని నామ శ్రీ మడఁచుట డక్కన్.

క. వాయుసుతుఁ బనిచి నేఁ డటు, సేయింపక తక్కితేనిఁ శ్రీ జెప్పెద విను మే

బ్రాయోపవేశమున నీ,కాయ ముపేక్షింతుఁ జిమ్ము శ్రీ కౌరవనాథా.

33

వ. అనుటయు నమ్మనుజపతి యమ్మానిని కిట్లనియె. 34

క ఖీతిపతితనయులు పోర, నృప్తిఁ బొందుట తగున కాదె సీసోదరులును
సుతులు నతిపుణ్యపురుషోచితసుగతులు గనిరి వగలఁ శ జేడ్పడ నేలా. 35

వ. మనస్విని వైవనీ కుపశమించుట గర్తవ్యంబు శోకంబు దక్కు మశ్వత్థామ
యొనర్చినపరాభవంబునఁ బుట్టినయలుక వాని సమయింక పో దని చెప్పుటయు
కాదు నాతలంపును నిట్లు వాఁ డడవిం గలసినవాఁడు గానోపు సమయించుట నీ
కెల్లెఱుంగ నగుఁ జెప్పు మనిన నప్పాలఁతి యప్పాపాత్మునకు సహజం బైనశిరో
మణి గలదు దానిం దెచ్చి యిచ్చినం జూచి జీవంబుతో నుండెదనని తలంచితె నని
పరుషాక్షరంబుగాఁ బలికె యిప్పవమానతనయుఁ దనపాణితలంబున సంస్పర్శించి.

ఆ. ఊత్తరధర్మ మాత్మఁ శ గైకొని రయమున, నరిగి పాఠకర్మఁ శ డైనకుంభ
జన్మతనయు ముట్టి శ చంపుము నామది, కనలు నడలు నుడిపి శ కావు నన్ను. 37

వ. అని వెండియు. 38

అథా చైవ యశ్వత్థామం బరిభవంత భీషసేష నియోగించుట.

సీ. జతుగృహదాహోవశసరమునఁ జేసిన, సముదీర్ణతరపారుకవంబుతోడ
నత్యుగ్రుండగుహిడింశబాసురువచ్చిన, చోటఁ గైకొన్ననిష్ఠురతతోడ
యక్షులు పొదివినయపుడు వాటించిన, యాభీలదోర్బలశ్వాప్తితోడ
సమధికబలుఁడు గ్రీచకునియేచినయెడఁ, బూనినవిక్రమస్ఫూర్తితోడఁ

ఆ. గూడనిన్ను జనులుగొనియాడునట్లుగఁ, జనుము నీదుబలముఁ శ జలము మెఱయ
గీటడంపు మనల శ శెలిచితె నని గర్వమునఁ దనర్చుద్రోణతనయు నెట్లు. 39

వ. అనిన విని యగ్గురుపుత్తుదెసం బొడవినయమర్షంబున మేను వొంగఁ బవమాన
సూనుండు ద్రుపదనందనతో ధర్మనందనుం డాడినమాట లశ్వత్థామపైఁ బోవుట
కనుమతిగా నంతరంగంబున నంగీకరించి. 40

మహాస్థగర్. కనక ప్రస్థీతరతోర్వత్కరపరివిసరత్కాంతిరాజన్నిజన్యం
దనముం బన్నంగ నత్యాదరమున నకులుం శ దా నియోగించె నాతం
డును దీప్తోత్సాహుఁ డై గంధున సబలరయాటోపరథ్యాదిసత్సా
ధనయోగం బొప్ప సారథ్యమునకు నమరెం శదన్మనోవృత్తియు క్తిన్. 41

వ. ఇట్లు సహదేవపూర్వజుం దనకు సారథిం జేసికొని సమీరనందనుండు కోదండ
గదాదండాదిహేతిసంపన్నం బైనయారథం బెక్కి శిబిరంబు వేగంబ వెడలి గురు
తనయాదియోధులయరదంబులచొప్పు వట్టికొని యతిత్వరితగతిం జని కురుక్షేత్ర
సంచారిజనంబులం గని యశ్వత్థామ యెక్కడ మెలంగునో యెఱుంగుదురే యని
యడిగిన వార లతండు కృపకృతవర్మలతోడం గదినగరంబుదెసకు నరిగి మగిడి
భాగీరథీతీరంబున కరుగుదెంచి యయ్యెడ నయ్యిరువురుం బాసి యొక్కవలని
కరుగం దానును గృష్ణద్రవ్యసామహామునియాశ్రమంబునకై తొలగి తప్ప

దేశంబున వసియించె నని చెప్పుటయునద్దిక్కు తేరు నడప నియోగించెనట్టియెడ
ధర్మనందనునకు వసుదేవనందనుం డి ట్లనియె. 42

చ. అనిలగుతుండు శోకమును న నల్కయుఁ జిత్తమునం గరంబు వే
ర్చిన గురుపుత్తు ముట్టికొనఁ న జెచ్చెరఁ బోయెడు నీతఁ డొంటి యా
తనిపయిఁ బోవ భూరమణ న తప్పదె కార్యము పెద్ద గూర్తు వీ
వనుజులలోన నాతనికి నందఱుఁ బోవుట మేలు పోరికన్. 43

ఎ. వినుము సకలవృథివియు దహింపఁ జాలునట్టిబ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రం
బశ్వత్థామకు ద్రోణుం డిచ్చెఁ బ్రయాతీశయంబున వివ్వచ్చునకు నొసంగె నశ్వ
త్థామ వివ్వచ్చుతోడిమత్సరంబునఁ దదీయబలనై పుణంబునకు నసహ్యంబు వడుఁ
బదంపడి యెఱింగి పాండవులపైవీడు దీనిం బ్రయోగింపకుండవలయు నని తలంచి
యమృహసీయసాధనంబు మనుష్యులపైఁ బ్రయోగించుకొలఁది గాకునికియుం
గలదు గావున సర్వధర్మవిదుం డైనయగ్గురుం డొక్కనాడె స్త్రీవిషయసంభాషణ
సమయంబున నతనితో ని ట్లనియె. 44

క. మనుజులపై బ్రహ్మశిరం, బనున స్త్రీం బేసితేని న సగుభం బొలయున్
విను మెన్నియాపదలు వచ్చిన నపరోపాయములన న చెఱుపుము పుత్తా. 45

వ. అని చెప్పి మనోగతం బవశం బై నాలుకకు వచ్చిన వీ డెట్లును సజ్జనులవృత్తం
బునఁ బ్రవర్తిలెడునే యని యతండు విన నుగ్గడించె దానికి నశ్వత్థామవిషాదం
బునఁగుందియుండుఁగాని యగ్గురునిచెప్పినట్లు సదుపదేశకరణానిష్ఠుండు గాఁ డతనికి
దురభిమానంబును గలదు వినుము ¹చెప్పెదఁ జిరజీవిత్యంబును భర్గవరప్రసాద
జనకకారణంబును గలిగియుండు ననియును దివ్యాస్త్రశస్త్రవిద్యారహస్యంబునకు
మూలం బైనయగస్త్యుచేత ద్రోణుండు వడసినబ్రహ్మశిరోనామకంబు దనకుం గల
దనియును దత్ప్రభావంబు దేవమనుజుడనుజులొకంబులు భస్మీభూతంబులు సేయు
నని యుండుం గావున మున్ను మీరు వనవాసుల రై యున్నతఱిఁ దాను మా
పురంబునకు వచ్చి యాదనకుమారులతోడివినోదంబులం దగిలి యుండి యొక్క
నాఁ డే నొంటిమై నుండ నాకడకుం జనుడెంచి నగుచు ని ట్లనియె. 46

తీ. విను మగస్త్యుండు మాతండ్రి వినుతతపము

పేర్చి కెంతయు నాత్మలోఁ న బ్రీతిఁ బొంగి

బ్రహ్మశిర మనుదివ్యాస్త్రశరత్త మొనఁగె

నగ్గురుండు నాకిచ్చె నస్త్రాదరమున. 47

వ. ఆ దివ్యాస్త్రంబు నీ కిచ్చెద నీవు నాకుఁ జక్రం బొసంగ వలయు నని పలికిన నే
నద్దురభిమాని నాయెడం బరమస్పర్థ గలిగి య ట్లడుగుట యెఱింగియు నొం

డనక యతనికి మదీయచక్రధనుర్గదాఖడ్గంబులు చూపి వీనిలోన నీకు ధరింపఁ బ్రయోగింప శక్యం బైనదాని ధరియింపు మని చెప్పి నీవు నీయశ్రుంబు నాకు నీవల వదు మిత్రునికోరినయది యిచ్చుచుండి దానికి మాటుగా నొకటి పుచ్చుకొనుట పురుషార్థంబు తెరువే యనుటయు నతండు సుదర్శనంబు వరియించినఁ బుచ్చుకొమ్మంటి నమ్మాటకు ముదితుం డగుచు నమ్మాథుండు దనవామకరంబునఁ జక్రం బవలంబించి యెత్తం జాలక దక్షిణపాణిం బట్టి యెట్లును గదలఁ దివియ శక్తుండు గాక యుభయహస్తంబులను లావు నేసి తివిసినను నది కదల కుండె నాతండు డస్సి నిలిచి విషణ్ణుం డై యున్న నతని నాలోకించి యిట్లంటి.

48

తే. అధికనిష్ఠమై బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు

తోడ రుక్మిణీయతముగాఁ 3 దుహినశైల

తటమునందుఁ బండ్రెండువత్సరము లుగ్ర

తప మొనర్చి యిమ్మహితసాధనము వడసి.

49

వ. దివిజదానవగంధర్వాదినమ స్తభూతంబులు నాతోడియెత్తు రా కుండెడునట్టిదోర్వీర్యంబున వెలసి వర్తిల్లుదు నట్టిది దీనిమహత్త్వంబు న న్నీచక్రం బింతకమున్ను బలభ ద్రప్రద్యుమ్నసాంబాదియాదవశ్రేష్ఠు లెవ్వరు నడుగరు గాండీవి శ్వేతాశ్వ కపిధ్వజంబులు దహింబలంబునఁ బడసి యెక్కటికయ్యంబున రుద్దు మెప్పించి పాశుపతంబుఁ గొనియెఁ బ్రాణంబులకంటె నే నతనికిం గూర్తు నద్దేవసమునకు నొసంగఁ దగనిది యెద్దియు లే దట్టియర్జునుండును దీని నడిగినే భరతవంశాచార్యపుత్రుండవు సకలజనమాన్యుండవు నీ విల్లెఱుంగక యడుగుదె దీని నెవ్వరితోడ రణంబునాయఁ దలంచి యడిగి తనిన నగురునందనుం డిట్లనియె.

50

చ. సకలజనప్రసిద్ధ మగుచక్రము నీ వొసంగంగ నిష్ఠు పు

చ్చికోని భవత్పదాంబురుహాశ్రయ పదంపడి చేసి యైనఁ బో

రికి నిను నియ్యకొల్పి మదిఁ 3 బ్రీతి యెలర్పఁ జెనంగి నీకు నో

డక విలసిల్లి యెల్లఁ బొగడఁ జెనుపొందఁగఁ గోరి వేడితిన్.

51

వ. ఈ చక్రంబు నీక ధరియింపం దగి యుండుం గాక నాకిది లేకున్న నేమి యగు నెట్లును నీతోడ సంగరంబు నేయం గలవాడ ననియె నేను నవ్వుచు నట్ల కాక యని ద్రోణాచార్యపుత్రత్వబహుమానంబున మానసియరథ్యంబులు నభిరామ రత్నాంబరభరణంబులు నిచ్చి పుచ్చినం జనియె నట్టిమహాహంకారంబునకుఁ గారణం బైనబ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాశ్రుంబున నవ్యాహతసంరంభుండును (నసద్వ్యాపారారంభుండును) గూరదర్శనుండును నగునశ్వత్థామచేత భీముండు బాధితుండు గాకుండవలయు నని పలికి పద్మనాభుండు సాత్యకినహదేవులం జూచి మీరు శిబిరంబున నీలువుం డని నియోగించి.

52

—ॐ ధర్మజనంజయకృష్ణు లశ్వత్థామమీడికి బోవుట. ॐ—

- సీ. ప్రద్యోతితానేకరత్నశోభితమును, సంభృతాయుధవర్షిష్ఠంబు నైన
మాన్యరథమ్మున १ సైన్యసుగ్రీవంబు,లను మేఘపుష్పవర్షలాహకములఁ
బూన్పించి యాభీలభుజగారి కేతనం, బెత్తించి వే నొగ १ లెక్కుటయును
గాండీవధరణోద్భూటుండును దూణీర,యుగళసన్నాహాస్రముజ్జ్వలుండు
- ఆ. నై ధనంజయుఁడు రథధారోహణము సేసి, నగ్రజుండు నెక్కె १ ననికి నమరి
యొప్పి రమ్మురార్యయును వారు నప్పుడు, బలహరుండు నాశ్వినులునుబోలె. 53
- వ. ఇట్లు సన్నద్ధం బైనయారథంబు భాసురప్రతోదంబు పుచ్చుకొని యద్దామోద
రుండు వజ్రప నయ్యుత్తమరథ్యంబులరయాతిశయంబున సమీరనందనస్యంద
నంబు గొండాకసేపునకుం గూడె నప్పుడు భాగీరథీతీరంబునఁ గ్రోధాయత్తచిత్తుం
డగుచు నశ్వత్థామ యున్నయెడ రోయుచుఁ బోవునప్పావని నమ్మువ్వరు వారించి
రట్లు వారించిన నిలువక వారిముందటం జని యతండు సూక్ష్మ యట
నిగిడించి. 54

- చ. సలిసమిషదేశమున १ సంయమిసంఘము గొల్వఁగా సము
జ్జ్వలమహనీయమూర్తి యగుశాత్రవతేయుఁ¹డు తారకాగణం
బులనడుమం బ్రదీప్తుఁ డగుపూర్ణసుధాంశునియట్లు లుండ న
వ్వలనికి బోక భక్తి నభివాదనము² మదిలోనఁ జేయుచున్. 55

- వ. కెలంకులు గలయం బడికించి యొక్కెడ. 56

- ఆ. మేన భసిత ములది १ మానసియతపఃప్రయుక్తి నాదరించి १ యున్నద్రోణ
తనయుఁ గాంచి చాప్రదండంబు సజ్యంబు, సేసి మహితశరము १ చేనమచ్చి. 57

- వ. భుక్తితపవికటఫాలభాగుం డై. 58

- తే. ఓరి ధాత్రీసురాధమ १ కూరకర్మ, కపటధార్మిక యత్యంతకల్మషాభి
యుక్తిఁ బోయినరేయి మహాగ్రవృత్తి, దగిలితెంతవేగిరమునఁ १ దపసివైతి.

- వ. ఇట్లు లోదిగినఁ జాపు దప్పునే లేలెమ్ము తపమ్ము సాలు రణమ్మునకు ర మ్ముని కతి
నాక్షరంబులుగాఁ బలికె నటు వలుకునాభీమసేనుం గనుంగొని యతనివెనుకఁ
గదియ నడచినసవ్యసాచిధర్మజులం జూచి సవ్యధం బగునంతఃకరణంబుతో నగ్గు
ధునందనుండు వారలదివ్యాత్రువేదిత్వం బూహించి దుస్సహం బగునమ్మహాదురి
తంబునకుఁ దలంకి బ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాత్రుంబు దలంచి యొక్కయిషీ
కంబు పుచ్చుకొని యం దయ్యత్రుంబు నావహించి యపాండవం బయ్యెడు మని
దారుణభాషణంబులతోడ రోషప్రదీప్తుం డగుచుఁ బ్రయోగించిన. 60

స్రగ్ధర. ఆ దివ్యాస్త్రంబునం దుగద్వత మయి ఘనఘోరరాగ్నియర్చిచ్చితానం
బేదిక్కుం దాన యై పె యెనగుచు భువనం యెల్ల భస్మంబు గానా
పాదింపం బేర్చుమాడ్కిం యెరగి వెరిగినం యెరునిం జూచి తద్బా
హాదర్పజ్ఞానముద్రావ్యవగతభయః కై యంబుజాక్షుండు వల్కున్. 61

వ. అర్జున యర్జున యిది బ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రంబు దీని నొండ స్త్రంబు
ప్రతిహతంబు జేయం జాలదు బ్రహ్మశిరంబు నీవునుం బ్రయోగించి దీని నుడిపి
నిన్నును నీసోదరులను గాచికొనుము సత్వరుండవు గమ్ము. 62

క. అనవుడు నవ్విరుండు సయ్యన నరదము డిగ్గి నియతుఁ యై ధనురాచా
ర్యుని సంస్మరించిచాపము, గొని మంత్రముతోడ శరముగూణమునఁ గూర్చెన్.

... ఆశ్వతామాధ్వజులబ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రంబు లొందొంటిం దాయట. ...

వ. కూర్చి తొలుత గురునందనునకుం గీడు వొందకుండ వలయు నని ప్రార్థించి పదం
ఫడి నాకును సోదరులకును శుభం బయ్యెడు మని పలికి యస్త్రదేవతలకు నమ
స్కరించి యస్త్రమస్త్రంబునన శమియించుఁ గావుత మని శివంబు జింతించు
చుం బ్రయోగించిన నాదివ్యాస్త్రంబు కల్పాంతజ్వలనంబునుంబోలె నాభీలజ్ఞా
లామాలాకరాళం బై యుప్పరం బెల్లను దనమయంబుగా నిగిడి యశ్వతామా
త్రంబు గ్రమ్మటింప నుత్సహించిన నది క్రమ్మటక పెరిగినముద్దామధామంబగు
టయు నయ్యత్ప్రద్వితయంబునాటోపంబున. 64

మహాస్రగ్ధర. జలధుల్ ఘూర్ణిలెనుల్కాశతములువడియెంజుండభానుండుమాసెం
గులశైలంబుల్ వడంకెం యెగురిసె నురవడిక యెఱుఁగరాపాపాణధారా
వలి నాకాశంబు ధాత్రి యెలయముఁ దిరిగెన్ యజ్ఞనిర్దోష మెందుం
జెలఁగం జొచ్చెన్ జనం బ యెచ్చెరువును భయముంజెంది నిశ్చేష్టమయ్యెన్. 65

వ. ధర్మాత్ముం డగునారదుం డప్పుడు సాత్యవతేయునకు సన్నిహితుం డయ్యె నతం
డును భరతకులోద్వహుం డగునప్పారాశర్యుండును గూడి యట్లు జగద్భయం
కరప్రకమోద్దామ లగునయ్యర్జునాశ్వతామల నుపశమింపం జేయుటకై నడుమ
నిలిచి యయ్యెరువురు నాకర్ణింప నిట్లనిరి. 66

క. పలువురు మహాస్త్రవిత్తము, లలఘుభుజావీర్యశౌర్య యెలవనిఁ జనిరి వా
రేలు దీనిఁ బ్రయోగించుట, గలిగెనె మానవులపై న యెకల్మషులారా. 67

వ. తనన వీని సవ్యసాచి దివ్యాస్త్రజ్వాలాకలాపమధ్యంబున నిస్సంభ్రమ లైయున్న
సర్వధర్మరక్షణసర్వలోకహితాచరణపరిణతు లగునప్పరమమునులం గనుంగొని
తత్కలోచితానుమానంబు నూహించి యమ్మహాత్ములతో నిట్లనియె. 68

త. అస్త్ర మస్త్రముతో శాంత యెగులఁగోరి
సాలవ కెట్లుపయోగింప వలసె గాని

యొందుదలఁపునఁ గా దది శ్ర యుడుపవలయు

నేని నుడిపెడఁ బరమమునీంద్రులార.

69

క. ఏను మదస్త్రం బుడుపం, గా నీపాపాత్ముఁ డస్త్రఘనదహనమునం

దా నేర్పు నందఱను మీ, మానసములఁ దలఁపవలయు శ్ర మాసేమంబుల్. 70

తే. అనుచుఁ జయ్యన యస్త్రవిద్యాప్ర వీణ, మానసుం డగునరుఁ డయ్యఘోనరూప
సాధనము నశ్రమంబున శ్ర సంహరించె, మెచ్చి యమ్మహామును లెదఁబిచ్చలింప.

చ. తపమును బ్రహ్మచర్యమును శ్ర దానము సత్యము గల్గునాసురా

ధిపతనయుండు దక్క సముద్రదీర్ఘముగా నిగిడించి యమ్మహా

గ్రపుమహితాస్త్ర మొండ్రుకును శ్ర రాదు మగుడ్పఁగ నట్టిభంగి భూ

మిపతుల కాదు దేవతలు శ్ర మేకొనఁ జాలరు కౌరవేశ్వరా.

72

వ. బ్రహ్మశిరోనామకం బగునమ్మహాస్త్రంబు దలంచి బ్రహ్మతేజోమయంబగుటంజేసి
యిట్లు ప్రయోగించి వారింప శక్యంబు గా కుండు హరించిరేని వారించినవారిన
తలద్రెంచు గురుభక్తియు వ్రతయుక్తియు నెక్కుడు గలుగుట నక్కరవశే
ష్టండు నివారణపటిష్ఠం డయ్యె నవ్విధంబునఁ గవ్వడి యాదుర్నివారసాధనంబు
వారించుట నాలోకించి యమ్మునీశ్వరు లమ్మాహాత్మ్యం బూహించి రశ్వత్థామ
నిజాస్త్రసంహారంబు సేయం జూచి యది శక్యంబు గాకుండుటయు దీనమానసుం
డగుచు మానసీయోపాయుం డగు సాత్యవతేయున కి ట్లనియె.

73

తే. చంపెఁ గురువిభు నాకు లభజ్జకరముగ, భీముఁ డదియు నధర్మసంగ్రామవృత్తి
నంతఁ బోవక వచ్చి ప్రాణాపహార, మాచరింపఁగఁ బూని నశ్నాక్రమించె. 74

చ. పరిభవజాతరోషమునఁ శ్ర బ్రాణభయంబునఁజేసి యమ్మహా

శరము వివేకవర్జిత విశ్చారుఁడ నై యిటు లేసితిఁ మునీ

శ్వర యిది పాండుభూపసుత్రవర్గము¹నంతటి నేర్పుఁ గాని యె

ప్పరునున మాన దివ్విధము శ్ర పాపమ యేనియు దాని కోర్చితిఁ.

75

వ. అనిన విని యమ్మునిపతి యతనియాననంబునఁ జూడ్కి నిలిపి మీతండ్రి య
పాండవమధ్యమునకు వాత్సల్యంబున నీ యస్త్రంబూసంగె నీ యోధవరుండునీకు
గీడు దలంపఁడు భవదస్త్రం బుపశమించుటకు నై నిజాస్త్రంబు ప్రయోగించె
మేము వలన దన్న నుపసంహరించె నిట్లస్త్రవిద్యావైదగ్ధ్యంబున సడిసన్నకవ్వడి
వధింప నీకు వశం బగునే నీ యస్త్రం చితని యస్త్రంబుచేత నివారితం బయ్యెడు
నది యట్లుండె విను మమ్మహాస్త్రంబు మనుష్యవిషయంబుగాఁ బ్రయోగించు
వానికి నశుభం బగు నొకనిచేతఁ బ్రయోగింపఁబడి యన్యనస్త్రం బుపశమించె
నేని నద్రేకంబునకుఁ బండ్రెండేం డ్లనావృష్టిదురితం బగుం గావునఁ బాండవు

లను నిన్నును నిద్దేశంబును రక్షించుటకుం జెప్పితి మెప్పాట నయిన దీని నువసం హరింపవలయుఁ దపంబునకుఁ జొచ్చినవాఁడవు రోషంబునకుఁ దొలంగి సుఖవి గమ్ము ధర్మంబున జయంబుఁ గొన నొల్లనియిప్పార్థండును బ్రీతుం డై చనవల యు భవదీయశిరోమణి యీతని కి మ్మట్లయిన నితండ కాఁడు పాండవు లందఱును నీ దగుజీవనంబు నవహరించినంతియ సంతసిలుదు రిది సమీచీనం బయిన సంధిప్రకారం బిట్లుసేయుట మే లనుటయు నుమ్మలీకంబుతోనగ్గురునందనుండు పరాశరనందనుని కి ట్లనియె.

76

సీ. పాండునందనులకుఁ బ్రాంతై రత్నంబులు, కౌరవనాథు భంజారమెల్లఁ గైకొన్నవారు నాఁగభయంబుఁ దస్కర, భయమును దానవభయముదేవ భయమును బారయవు శ బాధింప దాఁకలి, తృప్త నిద్ర రోగంబు శ దీనికతన నిట్టిరత్నము వీరి శ క్కే జాలుదునె ముని, నాయకనీవచక్రనం బలంఘ్య

ఆ. మగుట దీని నీకు శ నర్పించితిని మద, స్త్రీంబు పాండవేయరాగపాత్ర గర్భములకు హానిఁ గావించి సంతృప్తి, బొంది తాఁబ్ర శాంతిఁ బొందుఁగాత.

క. అన విని కృష్ణుడైపా, యనుఁ డట్టులు సేయు మొంటి శ కాసపడకుమీ యని పలుక నప్పలుకునం, గనియెను దనపలుకు తప్పుగా నతఁడు మదిన్.

78

వ. కని పాండవేయరాగపాత్ర గర్భంబు లని తత్సంతానసంజాతగర్భంబుల నెల్లనుగ్గ డించినవాఁడ నయితి నది పారాశర్యండు పాండవేయభార్యగర్భంబులన పేరు కొనుటగాఁ జేసి యొంటి కాసపడకుమీ యనియె దీని నెఱింగినవాఁడఁగా నేని యిది యనుమతిగా భావించి సకలగర్భవిధ్వంసనంబు గావించెదం గాక యని నిశ్చయించి యమ్మునీంద్రునితో నట్ల చేయువాఁడ నని పలికె వారలసంవాదప్రకారంబు హృషీకేశుం డెఱింగి వీఁడు సంయమివరుమాట గీటునం బుచ్చి తనవలసి నట్లు సేయువాఁ డయ్యె నిప్పాపాత్రునుపత్ర మంబునకు నడ్డపడి చూచెదఁగాకున్న దుది నాచేయుతెఱుం గున్నయదియ కాదె యని వితర్కించె నప్పు డశ్వత్థామ చేతోవృత్తి సాత్యవతేయుం డెఱిగియుం గృష్ణుం డెఱుంగుటయు నతం డతనితో సల్లాపంబు సేయం దలంచుటయుఁ గనుంగొని యూర కుండె.

79

... శ్రీకృష్ణుఁడు త్తరగర్భంబు దగ్గనిటు గానండఁజేయ నిశ్చయించుట. ...

క. వనజాక్షుండు ద్రాణికి ని, ట్లనుఁ దునిమితి పాండుపాత్రు శ లందఱు బాపం బునఁ బోయితి గర్భంబులఁ, దునిమెద వం దొకటియైనఁ శ దొలఁగింపఁదగున్.

క. ఏ నొక్కనిఁ బాండవనం, తానార్థము గాఁగ నిత్తు శ ధర్మముల మహా దానంబుల గ్రతువుల జన, తానందితుఁ డగుచుఁ బెంపుడలకొనువానిక.

తే. అట్టి గర్భంబు నిలువు త శ క్కన్నిగర్భ ములును భవదత్రుమున దగ్ధములుగఁ జేయు

మనుడు సంరంభజృంభితుఁ డగుచు దోణ

తనయుఁ డిట్లను నమ్మురాంతకునితోడ.

82

వ. పక్షపాతంబున నీ విట్లు పలికిన నే నట్లేల చేయుదు మదస్త్రంబునకు లక్ష్యంబులు
గా గర్భంబు లొండు గలుగు లేకుండు నది యట్లుండె విరాటనందన యగు
నుత్తరగర్భంబు రక్షించెద నని చూచె దప్పనికిఁ బూనితేనియు నాయస్త్రంబున
నవశ్యం బదియును విధ్వంసంబు గావించు నని పలికినఁ బద్మనాభుండు. 83

క. అనఘుఁ డభిమన్యుతేజం, బనూన మై మాత్యపుత్రిత్రయం దున్నది నీ
తునుముట గలిగిననుం ద, తనయున కేనాయు విచ్చెదను దీర్ఘముగన్. 84

క. అనిన విని నగుచుఁ గుంభజ,తనయుం డిట్లనియె నత్తరదగ్ధుని బ్రతికిం
చిన మేల కాదె నీవి,న్ననుపు నెఱింగెదము గాక న నరసఖ దీనన్. 85

వ. అనిపలి పరమాదరణీయు లగుసాత్యవతేయదేవకీనందనులవాక్యంబు లాదరింపక
పాండవసంతానసకలగర్భవిషయంబుగా నత్త్రప్రమోచనంబుసేసిన నుపలక్షించి
వాసుదేవుం డతనితో నిట్లనుఁ ద్రికాలవేది యగునొక్క-బ్రాహ్మణుండుపల్లావ్యం
బునకు వచ్చి యుత్తరను జూచి నీపుణ్యంబునఁ బ్రాణంబులు పరిక్షీణంబు లైన
పుత్తుండు జనియింపం గలవాఁ డది కారణంబుగా భవదీయగర్భస్థునకుఁ బరిక్షి
న్నామధేయం బగునని పలికె నమ్మహాత్మునివచనం బనృతంబు గానేరదు భవ
త్కృత్యం బకృతసమంబ యబ్బాలకుండు పాండవవంశకరుం డగు నని చెప్పితన
చిత్తంబున రోషం బావహిల్లుటయు బాలఘాతి వగునీకు నశనంబు దుర్లభంబై
సహాయరహితుండ వై దుర్గంధర క్తంబున నంగంబు దిగ్ధం బగుచుండ మూఁడు
వేలేండ్లు దిరుగుము నాచేత రక్షితుం డై యక్కు-మారుండు గృపాచార్యువలన
ధనుర్వేదవిదుం డై సర్వశస్త్రాస్త్రంబులు వడసి బహుసంవత్సరంబులు వసుధఁ
బాలింపంగలవాఁడు వానికి జనమేజయుం డనుమహారాజు ప్రభువించి నీవు సూచు
చుండ నుజ్జ్వలుం డై ప్రవర్తించు మదీయంబు లగుతపస్సత్యంబుల మహనీయ
ప్రభావంబులు సూడు మని యాడె నప్పుడు కృష్ణదైవపాయనుండు గురునంద
నున కిట్లనియె. 86

తే. బ్రాహ్మణుండ వయ్యునిట్లు కూర్గరతకు రోయ, కస్తూరీయవాక్యంబులనాదరంబు
సేయ కీపాపకర్మంబు న సేసినాఁడ, వచ్యుతుఁడు వల్కినట్టుల న యగుము నీవు. 87

వ. తిని యిట్లు శపియించి నీచకర్ముండపా మ్మనినవిని యశ్వత్థామ యమ్మహాత్ముని
యాననం బాలోకించి మునితద్రా నీవు మనుజులలోనన యుండువాఁడ తన ప్రతి
శాపం బిచ్చి నీకడన యేను వర్జిల్లగలవాఁడ నీవును శౌరియు సత్యవాదు లగు
దురు గాక యని తనశిరోమణి పాండవుల కిచ్చి తపోవనంబునకుం జనియెఁబాండ
వులును గృష్ణుండును నమ్మునీంద్రునకు నమస్కరించి వీడ్కొని యతిత్వరగతే
నరుగుదెంచి. 88

క. అరదములు డిగ్గి వగలం, బరితాపముఁ బొందు చున్నపాంచాలిం గాం
చిరి తమచేతోవృత్తులఁ, గరుణము మగుడంగఁ బొడమఁ శ్శ శౌరవనాథా. 89

వ. అట్లు గాంచి యక్కాంతచుట్టు నాసీను లై రప్పు డగ్రజుండు వనుపఁ బవన
తనయుం డమ్మణి యద్దేవికి సమర్పించి. 90

—ఇతి భీమసేనఁ డశ్వత్థామశిరోరత్నంబు ద్రావణికిచ్చుటః—

క. పగతుపని సక్క-నయ్యెన్, వగ మానుము రాజధర్మ వైశిష్ట్యము వెం
పుగ నాదరింపు నీతా,ల్లి గదా భూపాలునుమ్మృగికముం బాచున్. 91

చ. జనపతి పంపఁ గేశవుండు శ్శ సంధికిఁ బోయెడునప్పు నీవు సె
ప్పినగరువంపురాజసపుఁబెట్టిదపుందగుమాట తెల్ల నె
మ్మనమున నెక్కొనన్ నిలువుమా వగవం బని యేమి సంగరం
బునఁ బగవారు పేర్చి పొరిపుచ్చుక పువ్వులకోల సాతురే. 92

క. వినుము ధృతరాష్ట్రవంశం,బున మగవీఁచంబు నెల్లఁ శ్శ బాలీయించితఁ గృ
ష్ణనికారుణ్యము జిష్ణుని, పెనుఁబ్రాపును గలుగ నేను శ్శ విగతభయుడ నై. 93

ఉ. త్రావితి దుస్ససేనురుధిరం బుర ముగ్రతఁ జీటి వచ్చి కీ
డావిధి వానియగ్రజతోడల్ వడి నుగ్గుగఁ జేసి యార్చి యా
భూవరుమాళిఁ దన్నితి నృపుల్ గని సంతస మంద నింత హ
ర్షావసరంబు శోకసమ్మయంబుగఁ జేయుట నీకు నర్హమే. 94

క. గురుతనయుఁ డగుటఁ బ్రాణము, హరియింపఁగఁ జొరక విజయుఁడశ్వత్థామం
బరిభూతుఁ జేసి యాయుధ,పరిగ్రహముతోడ ¹లజ్జఁ శ్శ బాయం జేసెన్. 95

వ. చూడామణి గోలుపోవుటంజేసి యాకుంభసంభవసంభవుకీర్తిశరీరంబు వడియె
ముఱికిఁ బొంది యన్న దింతియ యిటు వైరంబు² పేరులేకుండఁ దీర్చుట యెవ్వరి
కిం జను నేమియుం గీడాడఁ దెఱపి లేక ధర్మతనయుండు నిర్మలకీర్తికి భాజనంబై
యల్లసీలైడు నూఱడిల్లుము. 96

తే. అనినఁ గొండొక తెలివొందుగనాననంబు,తోడ నుత్థిత యైనయ్యతోయజ్ఞాఢీ
ప్రభలు పర్వంగ నొప్పునాపద్మరాగ,రత్నమఱచేత నిడికొని శ్శ రాజుఁజూచి. 97

వ. భీమసేను నుద్దేశించి. 98

ఉ. నామన మార దీని గని శ్శ నందముఁ బొందితి నింత సాలు నా
కీమహనీయరత్నము వ్యహింపఁగ నర్హుఁ డితండయంచు నా
భూమిపుచేతఁ బెట్టుటయు శ్శ భూవర యాతఁడు ద్రాణిశౌరవ
శ్రీ ³మది భక్తిఁ బెంపఁ గ ధర్మించె శిరంబున దానిఁ బ్రీతుఁ డై. 99

వ. ఇవ్విధంబున.

తే. విలసితం బగునమ్మణి శ్రీ చెలువు మిగుల
మాళియందె ధరించి యశమ్మనుజనాథుఁ
డుదయరాగనితాంతసముజ్జ్వలేందు
బింబమునఁ బొల్చుపూర్వశైలంబు వోలె.

వ. ఇత్తైఱంగునం బాండవాగ్రజుండు పాంచాలికిఁ బ్రియం బాచరించి తత్ప్రభృతి
కాంతలును సహదేవ పముఖపురుషులును వినఁ బవనతనయుం డశ్వత్థామఁ బొడ
గనుట మొదలై గురునందనుండు చూడామణి యిచ్చుట తుదియైనవృత్తాంతం
బంతయుఁ జెప్ప నాభూవల్లభుండు లోనుగా నెల్లవారును నపత్యబాధకం బైన
యాబ్రహ్మశిరంబు ప్రభావం బూహించి కృష్ణుని ప్రతివిధానంబుగలుగుట నూఱిడిల్లి
యు నెల్లగునో యనుశంక నుండి రత్తఱిను త్తరకుండక్కఁ బాండవేయవంశవధూ
జనంబులకు గర్భంబులు లేక యుండె నయ్యస్తోత్తమం బవ్వీరాటపుత్తియుదరం
బున నున్నపిండంబు బాధితంబుసేయుట గనుంగొని యప్పుండరీకాక్షుండు ద్రాణి
తోసల్లాపంబు సేయునవసరంబున నయ్యస్తోత్తమాతవేదన లేకుండఁదనచిత్తవృత్తి
యుడిపెం గాన యవ్వీశేషం బయ్యభిమన్యువల్లభ యాదిగా నెవ్వరు నెఱుంగ
రది యట్లుండె బుత్తులదెన వగ దొఱగకున్న యాధర్మనందనుండు దేవశీనంద
నున కిట్లనియె.

చ. బలమున శౌర్యసంపద నశభంగపరాక్రము లైనద్రాపదే
యుల నొకరుండ ముట్టికొని శ్రీ యుద్భటవిక్రమ ముల్లసిల్ల దు
ర్బలుల వధించుచాడున్నఁ గృపాణకళాలలితంబు లొప్ప వి
చ్చలవిడిఁ ద్రుంచెనట్టె గురుసంభవుఁ డంతకు నెట్లు సాలెనో.

శా. ఉద్యోగస్ఫురితుం డజయ్యభుజవీర్యం డిద్ధవింక్రాతినం
పద్యోగ ప్రథితుండు శక్రసుతసంభావ్యక్రమోద్యద్ధను
ర్విద్యావైభవశాలి సంగరకళావిస్తారసంవేది ధృ
ష్టద్యుముం డతఁ డోర్వ కున్ని యెటు లశ్వత్థామయుద్రేకమున్.

క. తక్కును గలపాంచాలుర, నొక్కఁడ శిబిరంబు సొచ్చి శ్రీ యుక్కు దలిర్పం
బెక్కండ్రఁడునిమెనటె యిది, యక్కఁజ మగు నేమికతనశనధికుం డయ్యెన్.

వ. అనిన నమ్మహికాంతునకు మురాంతకుం డిట్లనియె.

— యి ధర్మరాజునకుఁ గృష్ణుఁడు శిష్యభావంబు చెప్పట. —

చ. హరుఁ బరమేశ్వరేశ్వరుఁ గృపాతిశయాద్ధృ నమేయమూర్తి శం
కరు నచలైకభక్తిరసగమ్యుని నవ్యయు నిందుమాళిఁ ద
త్పరమతి నాశ్రయించి యనశ్చాయబలోద్భటశౌర్యసంపదఁ

- గురుతనయుండు గాంచి యభిక్షకుం డగుటం బగ దీర్చె నమ్మెయిన్. 107
- చ. శివుఁడు ప్రసన్నుఁడైన నట శ చేయనె యెవ్వరి కైన రాజపుం
గవ యమరత్వ మైన బలఁగుస్మరు గెల్వంగ నోపునట్టి ద
ర్పవిభవ మైన నిచ్చుఁ బరిపంథు లనేకుల నొక్కరుండు బా
హువిలసనంబు ఘోరముగ శ నోర్వంగఁ జాలుట యీగి సోద్యమే. 108
- ఉ. తెల్లమి గాఁగ నేను శివశ్రదేవు నెఱుంగుదు భూతసంచయం
బెల్ల జనింప నిల్వంగ లభింపఁగఁ జేయు నతండ్రి యవ్విభుం
డులమునం గలంప భవనోత్కరవిశ్వవిధానయుక్తివ
ర్తిలుచు నుండు భక్తికి విశ్రేయఁ డమేయుఁడు కౌరవేశ్వరా. 109
- వ. అమ్మహాదేవునిదివ్యలీలలు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 110
- సీ. భూతసంచయస్పృష్టి శ బుద్ధిఁ దలంచి యపురమేళుఁ గానఁగ శ బ్రహ్మ యరిగి
తనదుమనోవృత్తి శ దగ నెఱింగించిన, నమ్మహాత్ముండు తదభిమతంబు
గావింపఁ బూని తపోవిభవం బేమిఁపనులకు నైనను శ బ్రథమసాధ
నం బని యూహించి శ యంబునమూర్జిత, నిజమూర్తి యై తపోనిష్ఠ నుండె
- తే. నావిరించియు నద్దేవశ్రదేవురాక, బహుసహస్రవర్షంబులు శ వార్షియుండి
నిజతపఃప్రభావంబున శ నిపుణచిత్తు, దక్షుఁ డనువాని సృజించె శధరణినాథ. 111
- వ. ఇట్లు సృజించి యవ్విరించి యతని నాలోకించి ప్రజల సృజింపు మని పంచిన
నతండు పెద్దవా రొండ్లు లేరై రేనియు సృజించెద ననిన నపురమేష్ఠి పరమే
శ్వరుండు జలనిమగ్నుం డైయున్నవాఁ డేను నిన్ను నియోగించెద నింక సృజిం
చుపెద్ద తెవ్వరునులేరు సృజింతువు గాక యనవుడు నమ్మహాత్ముండు దేవాసుర
మనుష్యతిర్యగాత్మకభూతంబుల సృజించిన నాఁకొని యవి దక్షప్రజాపతి
భక్షింపం గవిసిన. 112
- ఆ. అతఁడు బ్రహ్మపాలి శ కతిరయంబునఁ బాటి, భూతతతులు నన్ను శ బాదువకుండ
నాఁగవలయు వాని శ కాహారములు గల్పితములు సేయవలయుఁడగ మహాత్మ.
- వ. అనిన విని యాజగత్కర్త యోషధులును ఫలమూలాదిభక్ష్యసంపదపకా
రంబులుగా వృక్షలతాగుల్మంబులును గల్పించి యా భూతంబులకు వాని నాహా
రంబులుగా సమర్పించి మఱియును బలిష్ఠభూతంబులకు దుర్బలభూతంబులు
భక్ష్యం బగుం గాక యనియు నాదేశించె నంత నా భూతంబులు క్రితంబు లై
చని తత్ప్రకారంబున వృద్ధి నొంది సంతానరూపంబున సమృద్ధంబు లగుచు
నుండె బెద్దకాలంబునకు బాలేందుధరుండు జలంబులు వెడలి వచ్చి భూతకోట్ల
నాలోకించి కోపించి నిజలింగంబుఁ బుచ్చి నేల నిడినం గని యానీరజాసనుండు
భవుని బ్రశమనవాక్యంబుల ననునయించుచుఁ జేర నరిగి లింగంబు నిశ్చల చేసి
తనుటయు నద్దేవుండు. 114

- క. భూతంబుల సృజించుట, కై తోయములందు మునిగి యత్కుగ్రతపః
 స్థీతుడ నై వచ్చితి నొరు, చేత సృజన మగుట నిట్లు యేసితి దీనిన్. 115
- వ. భూతంబుల సృజించుటకుం గాక లింగంబు ¹దన కేల యని పలికి సంరంభ
 విజృంభితుం డగుచు మాల్యవంతంబునకుఁ జని మహాతపంబు సేయుచుండ. 116
- క. ²(ఆ సమయంబున లింగము, భాసురగతిఁ జూడ నొప్పె య బ్రహ్మాదులకుం
 జేసి పూజలు వారలు, వాసవముఖ్యామరాద్రివర్గముఁ దారున్. 117
- వ. అంతం బెద్దకాలంబునకు. 118
- క. సుర లొకమహాధ్వర మ్రాచరింపఁగఁ దలంచి ద్రవ్యసంపద మిగులం
 దొరకొల్పి భాగయోగ్యామరుల నిరూపించి యతిసమాహితమతు లై. 119
- వ. తోడంగి యనుష్ఠానప్రపంచప్రవర్తకు లగు చుండిరి గాని రుద్రునిమహానుభావం
 బెటుంగమింజేసి యయోగమూర్తికి భాగకల్పనం బొనర్చి రైరి దాని నెఱింగి
 ... గ్రుడు డేతలు సేయజ్జంబు సేయుట ...
- సీ. అతులతపోమయంబును యద్భుతావహం, బయినదైర్ఘ్యంబున య నతిశయిల్లి
 బాలార్కసన్నిభఁ ప్రభఁ దేజరిల్లెడు, నట్లుగా నొక్కశరణంబు
 సృజించి దానికి య శింజీని ప్రముఖంబు. లగునంగకములు యజ్ఞాంగకల్పి
 తములు గావించి యుద్ధామకోపానల, జ్వాలలు సాకారలీల నిగుడఁ
- ఆ. గేలియం దమర్చి య కృత్తివా సుండు సుర, శ్రేణిక్రతువు నియతఁ య జేయునెడకు
 నరుగుడెంచె సత్వరాభీల హేలావి, కాసభాసి యగుచుఁ య గౌరవేంద్ర. 121
- మ. ధరణీచక్రము దిద్దిరం దిరిగె బాతాళంబు ఘూర్ణిలై భూ
 ధరముల్ పెల్లగిలెక దిశావలయ ముత్కంపంబు నొండెక దివా
 కరచంద్రాగ్నులదీప్తి మాసె సురలోకం బాకులం బయ్యె న
 పురమేళం డటు తా మరుత్క్రతుపరిభ్రంశార్థి యై వచ్చినన్. 122
- చ. అనిమిషసంఘ మెల్లను భయంబునఁ జేష్టుల దక్కి యధ్వరం
 బు నడప నేర్పు లేది కురుభూవర చిత్రగతప్రకార మ
 య్యె నడరి యేసె నాక్రతువు య నీశుండు డెందము గాడఁ బాటి పో
 యె నది మృగంబుచందము వహించి హుతాశనసంయుతంబుగన్. 123
- వ. ఇవిధంబున యజ్ఞం బపకాంతం బగుటయు నిర్జరులు నిశ్చేతనులై రందు
 సవిత్తనిబాహువులును బూషునిదంతంబులును భగునిలోచనంబులును ద్రిలో
 చనుండు గోదండాగ్రంబునఁ దునియను డొల్లను బగులను బొడిచె నప్పుడు
 దలరి దివిజులు యజ్ఞాంగంబులతోడం గూడఁ బలుగడలం బాటం దొడంగిన.
- క. ఆ దేవుడు వా రందఱు, నేదిక్కులఁ బోవ కుండ య నెయిది భయం బా
 పాదించుచు నలి నాగెం, గోదండమునారి సాచి య గుమురులు గొనంగన్. 125

ఉ. ఏయ నొల్లక యమరుల క నివ్యధమునఁ
బొదివికొని యీశ్వరుఁడు మూల క పుచ్చ వార
లొక్కమొగి వింటి గొనయంబు క పెక్కుదునియ
లయ్యెడుమ యనవుడు నది క యట్ల యయ్యె. 126

వ. ఆలోన. 127

క. సుర లాక్రతువుం దారును, శరణం బను పలుకుతోడఁ క జరణానతు లై
కరుణకుఁ బాత్రము లగుటయు, శరణాగతవత్సలుఁడు ప్రసన్నతఁ బొందె. 128

వ. ఇట్లు ప్రసన్నుం డై. 129

తే. ఆత్మకోపంబు పుచ్చి జ క లాశయమున, నై చి బాలేందుధరుఁడుదే క వతల నాద
రమున వీక్షించె నమ్మహాకృంపురోష, మనలరూపమై యిగిరించె క నజ్జలముల

వ. ఇత్యైఃపంబునఁ గృపాయ త్తేఽత్తుండై సర్వేశ్వరేశ్వరుండు సవితృనకుఁ బూషునకు
భగవంతుఁ గరంబులును దంతంబులును నయనంబులును నొసంగి యజ్ఞం బెప్పటి
యట్ల ప్రవ ర్తిల్ల నను గ్రహార్ద్రభావంబునం బనిచిన. 131

క. అమరులు భ క్తిం గ్రతుభాగము నప్పరమేశ్వరునకుఁ క గల్పించి రతం
డు మనంబునఁ బ్రీతుండై, సమాహితుం డయ్యె జగము క సంతోషించెన్. 132

వ. అట్టివి యద్దేవదేవునిదివ్యలీల లతండు కోపించిన భవనంబు లస్వాస్థ్యంబును బ్ర
సన్నుం డైన సుఖత్వంబును గను నాభూతనాథుండు గురుసుతునకు సన్నిహితుం
డయ్యె గావున నయ్యోధవరుం డొక్కరుండ శిబిరంబు ప్రవేశించి యిత్యైఃపంబు
పరాక్రమం బాచరించె గాని యివ్వితేషం బారథికవరునిశ క్తి నైనది గా దది
చిత్తంబున నిడం బని లేదు భీష్మద్రోణకర్ణశల్యాదు లైనమహావీరులం బోరఁ బరి
మార్ప దొరఁగొనుటకును దర్పదుర్దము లై ధృతరాష్ట్రనందనాగ్రేసరు లైనదు
శ్వాసనదుర్యోధనులఁ జలంబు నెరయ వత్తోర క్షపానంబున నూరుభంజనంబునం
బరిమార్చుటంజేసి ప్రతిజ్ఞాపూరణాచరణశోభనంబు నొంద సంభావించుటకును
గారణం బైనభవదీయదైవమానుషయోగంబునకుఁ బరమానందంబు నొందు
మని యిట్లు గోవిందుండు ధర్మనందనునకు నాశ్వాసం బొనరించెనని జనమేజయు
నకు నై శంపాయనుండు సెప్పటయు. 133

స్తంభర. సాయంప్రాతర్హృతప్రజ్వలితహుతవహస్వైరనిర్ధాతజాడ్య
స్థాయచ్ఛేతఃప్రసాదకప్రసృమరవిమలప్రాధబోధానుమోదీ
మాయా²వ్యాపారదూరా క మఖతతిహృతినిక్రాణసంపాద్యమానా
శ్రేయోరాజ త్రిలోకాశ్రితజనదురితక్షేపలీలావిలాసా. 134

క. సురనికరానందకరా, సురారికాంతావిలాసశోభాపహరా
కరుణాస క్తమనస్కా, సరిద్వరాబ్ధి బర్హ కచారుశిరస్కా. 135

మాలిని. అకలుషహృదయాభి ఓ వ్యక్త సర్వోపయుక్తా
 సకలనిగమవేద్యా ఓ స్వాస్థ్యవిద్యోపపాద్యా
 ప్రకృతివికృతి భావ ఓ ప్రాప్త సాంఖ్యప్రదీప్తా
¹సుకృతమయవిలాసా ఓ సుస్థిరానందభాసా.

136

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
 తిక్కన సోమయాజి ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున సౌప్తికపర్వంబునందు
 సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము.

137

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి సౌప్తిక పర్వము
 సమాప్తము.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

శ్రీపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

సాంగత్యవిధాయివి

కానోల్లాసితకటాక్షః శ కరుణామయమూ

ర్తీ సారబోధభరిత

వ్యాసాదిమనోనివాస శ హరిహరనాథా.

1

క. దేవా జనమేజయజగత్ప్రవరుఁడు గుతూహలము మ్రదీక్ష మొలతేరం

గా వైశంపాయనవద, నావేశితద్వగ్విలాసుఁ శ డై యి ట్లనియెన్.

2

వ. తనసుతుండును సైన్యంబును బాండుసుతులచేత నట్లగుట సంజయువలన విని
ధృతరాష్ట్రం డెబ్బంగి వర్తించె నశ్వత్థామకృపకృతవర్మ లారాత్రి తమచేసిన
పరాక్రమంబు తెఱంగు దుర్యోధనున కెఱింగించి పోయి రనివంటిబదంపడికరినగ
రంబు దెసకరిగి మగిడి రనియు నాకర్ణించితి వార లటయెవ్వలనికిం జని రేలమగిడి
రశ్వత్థామ కృష్ణద్వైపాయనా శ్రమంబునకుం బోవం దక్కినయిరువురు నెక్కడ
నోయి రవిధంబున విజయంబు నొందినధర్మనందనుం డేమి యాచరించె నంత
యుం బరిపాటిం దేటపడం జెప్పు మనిన నమ్మునివరుం డి ట్లనియె.

3

తరల. ధరణినాయక యట్లు పుత్రశ్రేణంబు వైరికులంబుచే

నిరవశేషత నొందుటన్ మహానీయగౌరవహీనతం

బారసి కొమ్మలు దున్న మ్రోడ్పడుభూరుహంబునుబోలె ని

¹ర్భరవిపద్వికలాత్ముఁ డై ధృత శ రాష్ట్రం డుల్లము వెమ్మంగన్.

4

వ. చింతాభరంబున నూరక యున్నం జూచి సంజయుం డతని కి ట్లనియె.

5

ఆ. నీకు నితరులట్ల శ శోకింపఁ దగునె యెవ్వరిఁ దలంచి యింక శ వనరువాడ

వీవు శోకమునకునెయ్యది తుది యిది, వలన దుడుగు వినుము శ వసుమతీశ.

6

వ. పదు నెనిమిదియక్షోహిణులునమసెఁబితామహాపితృభ్రాతృపుత్రపౌత్ర సఖసుహృ
త్సహాయులుం డెగి రందు వగవునకుం బని గానివారలు గలరే యేది కొలందిగా

వగచె దండఱకు నగ్నికార్యంబు నిర్వర్తింపను దనవారలకుం దిలోదకప్రదా
నంబులు సేయను వలయుఁ బొలికలనికి వేంచేయు మనుటయు. 7

క. విపులార్థి గూరి మనుజాధిప యా భూవల్లభుండు శ ధృతి లేమిం జం
డపవనపతితం బగుపాదపంబుచందంబుఁ దోప శ ధరణిం బడియెన్. 8

వ. పడి యుండి తల దోర్చికొనుచు ని ట్లనియె. 9

వసంతతిలకావృత్తము. హా పుత్రవర్గ మిటు శ లాఱడిఁబోవ దీప్త
వ్యాపార మేది మది శ వందుచు దీనవృత్తిం
బ్రాపించి యన్యులకృపం బరికింప నిం కే
నోపక భవం బెడలి శ యుండఁగ జీవితోడన్. 10

క. ఎఱకలు విఱిగినగరుడుని, తెఱఁగునఁ దేజంబు సెడినఁదినకరుగతి నం
దఱు బంధులు దెగి విభవం, బఱి వెలువెలఁబాటుచునికి శ యది బ్రదు కగునే.

సీ. సంధికి గృహుండు శ సనుడెంచి పెక్కుభంగులఁ జెప్పె భీష్ముండుఁగంభజుండు
నట్లు హితార్థు లై శ యంతలంతలు మాట, లాశిరి జామదగ్గొన్నదు లైన
మునివరు లవ్విధంబున నొత్తి చెప్పి రా,బుద్ధు లన్నియును దుర్బుద్ధి నగుటఁ
బాటింప నైతి లోభమునఁ బాండునృపాలు,పాలు తత్పుతులకుఁబంచి¹యాని

తే. నాకతంబునఁ బోలిసిరి శ నందనులును
జెలులుఁ జుట్టంబులును సహాయులును ధైర్య
మెట్లు కలుగు వైదికముల శ కెట్లు మనసు
గొలుపుఁ బ్రాణంబుతో నెట్లు శ నిలువ వచ్చు. 12

క. నాకీడు దలచ నేరక, శ్రీకి నెడపి పాడి యింత శ సేయక పుత్రా
సీకసుహృద్బాంధవులం, బోకార్చితి బ్రతుకు టింకఁ శ బొసఁగునె చెపుమా, 13

వ. దైవంబు దుఃఖభాజనత్వం బొనర్చుటం బూర్వజన్మాచరితంబైనసుకృతంబు లేమి
గాన నయ్యెడు వయఃపరిణామంబునఁ బంచభూతక్షయంబును దుర్విసయపరి
పాకంబున సకలబంధునాశంబును సమయసంప్రాప్తంబు లయ్యె నింక బ్రహ్మపద
పాప్తియ తగునది యై యున్నది యది యాచరించుట సంశితవ్రతపరాయణు
లైనపాండుసుతులు చూతురు గాక యనిన విని యజ్ఞనపతిశోకంబు శాంతంబు
సేయుటకు సంజయుం డి ట్లనియె. 14

క. శ్రుతులును శాస్త్రములు బహు, శ్రుతులవలన వింటి శాంతి శ చొప్పడ వలదే
మృతికి నృపు లడలుదురె ధీ,యుతు లీవిధమునకు రోయఁకుండుదురె నృపా. 15

వ. తొల్లి స్మరిజయుండు పుత్రశోకార్తుం డైన నమరమునినత్తముం డగునారదుం
డుపన్యసించినఱిహాసం బభిమన్యుమరణశోకసంతప్తుం డైనధర్మతనయునకుం

బరాశరతనయుండు సెప్పినచోఁపూననయేనునుజెప్పనాకర్ణించితి గాదె యట్లును
గాక సుహృజ్జనంబు లుపదేశించినమాటలు విన్ననైతి నని నీవచెప్పె దుమ్మలంపం
బనియేమి నీకును నీకొడుకునకు మంత్రులు దుశ్శాసనండును గర్జుండును శకు
నియు నటె యేమి సెప్పఁ గల దవధరింపుము. 16

ఆ. కొఱుత నుఱుకుఁగానికొడు కెన్నఁడును గార్యతంత్రమునకుఁ జొరఁడుఁగానిసీవు
మాన్పనొల్ల వతనికమగటిమియును లావు, నచ్చి లోభ మెడఁబెనంగొనంగ.

క. ఆర్యులు తఱితోఁ దగియెడు, కార్య మనుష్ఠింతు రట్లు నీ గా కప్పని మా
త్సర్యమునఁ దిగిచి పట్టి య, నార్యులు దుదిడూర వగతు న్ రాపదయైనన్. 18

ఆ. జన్ను డెప్పరంపుఁజోఁ టైనచటి నున్నఁ, జూచి విఱుగఁబడుటఁ న్ జూడ కాత్మ
దీపుఁ గోరి యుఱుకుఁగింకికాఁడునుబోలె, నయితి వగచు టింక న్ ననుచితంబు.

క. వగచినఁ బోయినకార్యము, మగుడునె వగవంగ లోకకమాన్యం డగునే
వగ పుణ్యగతికి మూలమె, వగ పెల్లవిధముల నుడుగవలయు నరేంద్రా. 20

మ త్కోకిల. తాన చుట్టుఁ దగిల్చి యగ్ని యుగదగ్గతం దరికొన్నఁ దా
పానుభూతికి నోర్వఁ జాలక న్ యప్రయోజనవాక్యసం
తానశోషితవక్త్రం దై యతిఁదైన్య మొందెడువానియ
టైననీడువిలాప మన్యుల న్ 1 కాడఁ బట్టగు భూనరా. 21

ఆ. సీవుఁ గొడుకుఁ బలుకునెఱుఁగవచనంబు, లనుసమీరగతుల న్ నతిశయిల్లు
పార్థురోషవహ్నిపాల్పడి రధిప నీ, వార లెల్ల నింక న్ వగవఁ దగునె. 22

వ. అని యనేకభంగులం బలికిన సంజయుపలుకులకుం జెవి యొడ్డిదైర్వంబు చిక్కఁ
బట్టి యంకిలి దేఱినయవ్విభు నాలోకించి యేల నేలం బడి పొరలెదు తె మ్మని
పలికి విదురుం డి ట్లనియె. 23

... విదురుండు భుక్తరాష్ట్రాశకు దుఃఖోశమవంబు చేయుట.

క. పెరుంగుట స్తగ్గఁగ రుచులం, బొరయుట యరుచంబు గాఁగఁ న్ బుట్టుట సావం
బెరయుట పాయఁ బదార్థోత్కరములనైజమది యెట్లు న్ దప్పింప నగున్. 24

సీ. బిరుదుల నైననుభవిఱికివాండ్రను నైనఁ, జంపుచోఁ గడపఁడు న్ జముండు నేర్పు
లావును మర్పునిఁచావు మాన్పఁగ లేవు, రణ మొనర్చినఁగాని న్ రాదె మరణ
మెయ్యది యవధి యిం న్ దెల్లవారును దెగువార కాకది గడవంగ వశము
గా దింత యుమ్మలికం బేల యట్లును, గాక నీసుతులు సంక్రామకేళి

తే. సలిపి యింద్రుని కతిథు లై నచనిరి యజ్ఞదానవిద్యాతపోలబ్ధిమాననీయ
గతులు సమరానివర్తనమృతులయరుగు, నట్టిగతులకుఁ బాటిగావండ్రుబుధులు.

జ. కాపున వారికి వగవ బని లే దది యట్లుండె సంసారంబున మాతృసోదరదార
పుత్రసహస్రంబు లనుభవగోచరంబు లయ్యెనం దెవ్వరికి వగచెద వని వెండియు

తే. యశావనంబును రూపంబు శ్ర జీవితంబు, ద్రవ్యసంచయములు ననిత్యములు గావె
వీనిహానికి వగ పవిత్రవేద మగుట, బండితులు వగఁ గూరరు శ్ర పారవేంద్ర. 27

వ. పాండిత్యసంపన్నుండ వగునీవు బంధుజీవహానికి వగవం దగునె వగవ కూర కునికి
మే లాకర్ణింపుము. 28

ఇంద్రవజ్ర. చింతాపరత్వంబునఁ శ్ర జెందు దుఃఖా

క్రాంతత్వ ముర్వీశ్వర శ్ర కాన గీడుం

¹జింతింపఁ డార్యాత్ముఁ డశ్చింతనం దై

యంతఃపఠితాపము శ్ర నార్పఁ జాలున్. 29

క. ప్రియవస్తు వెడలుటయు న, ప్రియంబు వాటిల్లుటయుఁ బరిజ్ఞానవిని
శ్చయహీను లైనయల్పాశయులకు దుఃఖంబుఁ జేయు శ్ర జగత్సీమా. 30

వ. పండితుల నవి గలంపం జాల వనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డతనిదిక్కు మొగంబు
గాఁగ గూర్చుండి నీసుభాషితంబులకతంబున శోకంబు డిందుపడియెఁ బండితులు
ప్రియాప్రియవస్తువియోగసంయోగంబులవలన జనించు మానసదుఃఖంబులనేమి
టంజేసి పొరయ కుండుదు రదిసెప్పు మనుటయు నమ్మనుజపతి కతండిట్లనియె. 31

క. ఈ లోకము నిస్సారం, బాలోకింపంగ ననఁటియట్లుల యని తా
లోలతఁ బొందనిపురుషుం, డేలా నెవ్వగలఁ జెంద శ్ర నిచ్చు మనంబున్. 32

తే. అరయవచ్చినఁ దనమేను శ్ర నెరవ తనకు, నొందురూపులుడక్కఱయునికియరుడె
యనుతలంపు ధృవంబుగఁగనలవరించి, బుధజనంబులు శోకంబుఁ శ్ర బారయరధిప

సీ. ఒకయింటనుండి వేఱొకయింటి కరిగిన, విధమును వత్త్రంబు శ్ర విడిచి యొండు
వస్త్రంబు గట్టినవడువును నై యుండు, నొడలు దొఱంగి యొండొక్కయొడలు
గైకొంట నృప విను శ్ర కడవకు సారెపై, నమర మృత్తిక యిడుగనపుడు విరియు
టయు వెరవారఁ బట్టఁగ రాక చెడుటయు, వానియెత్తెడునెడ శ్ర వ్రయుటయును

తే. నెత్తి యొకచోట డించిన శ్ర నెడలుటయును

నెండి యవియుటయును నావ శ్ర మిడినఁ బగిలి

పోవుటయు వాడు జనులచేఁ శ్ర బొలిటయును

గలుగుగతి మేని కెట్లును శ్ర గలుగుఁ జేటు. 34

వ. అది యెట్లంటేని గర్భాధానవేళయందును బిండావస్థయందును బ్రసూతిమా
త్రంబున బాల్యంబునను యశావనంబునం బ్రాధత్యసమయంబునను, వార్ధకంబు
నం గర్మానురూపం బగునాశంబు శరీరంబునకు సంప్రాప్తం బగు నిదికొలదియని
యెఱుంగ రాదట్లగుటం దమతమసుకృతదుష్కృతంబుల తెరువులబోయిననీతన
యాదుల వలనివగలం బాగులం బ్రయోజనంబు లేదు ప్రాజ్ఞులు వివేకంబున సం

సారంబు దుఃఖబహుళం బని యెఱింగి దద్రూపగహనంబు గడచి శాశ్వతసుఖం
బుఁ బడయుదు రనిన విని యాంబికేయుండు సంసారదుఃఖబహుళతయును దద్ద
హనత్వంబును నెఱింగింపు మనుటయు నవ్విభునకు విదురుం డిట్లనియె. 35

తే. కలసి శుక్లశోణితములుకరుఁడుగట్టి, విను మమేఘమధ్యమునఁ బ్రశవృద్ధిబొంది
కాలవశత సప్సిండు మంగంబు లెల్లఁ, గలిగి శిశు వయి మారుతగ్రతి యెలర్ప.

క. వెడలునెడ గాఢపీడం, బడి సుడివడి యోని నొత్తు ॥ వడి యొకభంగిఁ
వెడలఁగ గ్రహభూతము ల,ప్పుడు దొడఁగి యనేకదురితములు గల్పించున్.,

వ. ఇట్లు జనియించి మనుజుండు. 38

క. బాలత్వంబున నవివేకాలోలత శుచియు నశుచి ॥ యైవదియు సమం
బై లీల జుగుప్సితవిధి, శీలత నొందంగ దుర్విశేష్యులఁ దిరుగున్. 39

క. యౌవనమున విషయపర, త్యావేశము దుఃఖకారి ॥ యై యలఁపఁగ నా
నావిధదుర్వినయములకుఁ, దావల మై మెలఁగు నిందితప్రక్రియలన్. 40

మత్తకోకల. వృద్ధుఁ డై నతఁజే బలంబును ॥ వీడయుం దఱుగంగ దు
ర్బుద్ధి వాటిల మ్రగి యింద్రియముల్ విశేక్షతఁ బొంద దో
షోద్ధతిఁ రుజు లుద్భవింపఁగ ॥ నొండురూ పగుపాశసం
బద్ధుఁ డేసి జముండు దివ్యగఁ ॥ బాయ నబ్బవముం దుదన్. 41

వ. కావున సంసారంబు దుఃఖబహుళం బగుట విస్పష్టం బది యట్లుండె లోభక్రో
ధమదోన్మత్తు లై దుర్మతు లింద రమింతు రిందలిసుఖలేశంబునకై యొండొరు
లం జెఱుపను జంపను జొచ్చి ధర్మపథంబు దప్పి యమకింకరులచేతం బడుదు
రితైఱంగు బుధులవలనఁ జెలియ విని విమలస్వార్థులు సన్మార్గంబున వర్తి
ల్లి 1నిత్యానందస్వరూపు లగుదురు దీనిగహనత్వంబు పెద్దలచేత వినినతె
ఱంగు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 42

... విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు సంసారగహనంబు తెఱుగిఁజెప్పించుట. ...

తరువోజ. అతిదుర్గ మగునరణ్యప్రదేశమున; నవనీసురుం డొకఁ ॥ డరుగుచునుండ
మితిలేనిఘోరంపుఁమృగములు శరభ,మృగపతిప్రముఖముల్ ॥ మిక్కిలిభయము
మతి కావహించుచు ॥ మార్గంబునందు, మల్లడిఁగొనుఁడు నుగ్రన్మార్గయానమున
ధృతిచూలఁ జన నవి ॥ తిరిగె వెన్నెనుకఁ, డెక్కలికాఱుఁ దోఁతెంచి రాతనిక.

వ. అట్టియెడ. 44

తోటకము. గరుపాఱఁగ మేను ప్రకంపమునం
బొరిఁ దొట్టువడం బదకముల్ దొలఁగం
జొర నెచ్చోటు లేమి నగసువ్యయభీ
భర మొందినఁ జేడ్చడుభావముతోన్.

45

తే. దెసలు గలయంగఁ జూచుచు ఓ దిక్కు దనకు

నెవ్వరును లేమి వెగడందు ఓ నెంతదవ్వు

సనిన నడవికిఁ గడ లేమియును మృగవ్ర

జంబు పొదుపుటయును గొందలంబు సేయు.

46

వ. అప్పు డాభీమతారణ్యంబున నేదిక్కు నూచినను దఱచుగా నొడ్డినయరులు దోచె ఘోరాకార యగునొక్కయువిద యతనిం గొగిలించుకొనియె బంచశిరంబులును నగనిభంబులు నగునాగంబు లనేకంబు లవ్వనంబునం గ్రందుకొనం దిరుగుచుండె దత్ప్రదేశంబున నొక్కయుదపానంబు వల్లీవిరా నంబుచేత సంవృతం బై మీఁడఁ దృణంబులు పరగి నిగూఢం బై యున్న నప్పురుషం డానూతం బడి యొక్కబలుదీఁగం దవిలి తలక్రిందై వ్రేలుచుఁ గొమ్మ నున్నపనసపంటిచందంబున నుండె నట్లయ్యవస్థ నొందియు నక్కూ పంబులో నొక్కభీమభుజంగంబు నాలుకలు గ్రోయ నాటుదలలును బండ్రెండు కాళ్లును గృష్ణశబలవర్ణంబును గలమహాగజం బానూతిదరి నున్నతరువుఁ జేరం జనుదేర నందు శాఖోపశాఖల నానావర్ణంబు లగుమధుకరంబులు మధు సంచయనం బాచరించి వర్తింప సితాసితంబు లగుమూషికంబు లమ్మహీరుహం బుమూలంబు నఱకుచుండ.

47

ఉత్సాహవృత్తము. ధరణినాథ వినుము మధువుఁధార తెల్లపొద్దునుం

దొరఁగుచుండ నతఁడు వాని ఓ దోహలమున నానుచుం

బారయఁ డెట్లుఁ దృప్తి వగల్గప్రోక యైన యట్టి దు

స్తరపుటున్ని కొల్లఁబాటుఁ ఓ దన్కఁ డించు కేసియున్.

48

వ. ఇ ట్లున్నయతనికి నాబహువ్యాళంబులం దెక్కలికాటులయురులవలనను న య్యుగ్రకామినీకారణంబుననుం బంచశిరస్కంబు లగుసామజంబులసందడి నా కూపంబులో నున్నయద్దారుణదర్శకరంబుకతంబునను నూతిదరిం జరించునగ్గజం బుఘోరత్వంబునంజేసియు మూషికంబులతరుపతన హేతుభావంబునను నాచం చలచంచరీకంబులకారించుటనుం జేతోవృత్తంబు వికలతాయత్తం బై యుండ నతండు జీవితాశయు విడువం డనిన విని విదురునకు ధృతరాష్ట్రం డి ట్లనియె.49

క. మనమునఁ గృప పుట్టెడు న, ట్లనయముఁ గీ డైన యునికి ఓ కాతం డెన్నె

గనియెను విడుమర దానిన్, విన వలతుం జెప్పవే వివేకనిరూఢా.

50

కవిరాజవిరాజితము. అనవుడు ని ట్లనునన్నరపాలున ఓ కాతఁడుమోక్షమునర్థ జగ జ్జనులకుఁ బుట్టుట ఓ సన్మతిఁ గోరి విశారదు లాదర్యసంభృతు లై యనఘ సుదు స్తర ఓ మైనభవంబున ఓ క చ్చగునీయిత్రహాసము బో ధనమహాసీయవిధంబునఁ జెప్పి రుద్రాత్తగుణాశ్రయతామహితా.

51

వ. కావున నేతత్స్వరూపం బభివ్యక్తంబుగా వివరింప వలసి యుండు వినుము

చెప్పడ నాడర్గంబు సంసారగహనంబు వాలుమృగంబులుఁ దెక్కలికా యరులు
రోగంబులు కామిని జర పంచశిరస్కంబు లగుగజంబు లింద్రియప్రపంచంబు
లాకూపంబున నున్ననాగం బంతకుండు తీగ జీవితాశ కూపంబు నుపాంతంబున
నున్నయనీరుహం బాయువు దానిదెస నడచుసామజంబు సంవత్సరంబు తదీయ
శిరంబు లాఱును ఋతువులు తత్సాదంబులు పండ్రెండును మాసంబులు తగు
మూలంబు నఱుకునెలుక లహారా త్రంబులు మధుకరంబులు కామంబులుమధు
ధారలు కామరసంబులు మధుసంచయనం బాయువు వానివలన మానవు లాస
కు లగుదు డిట్టిసంసారచక్రంబుపరివర్తనంబు బుధు లెఱుంగుదురు వారు దీని
పాశంబులు ద్రొంపం జాలుదు రనిన విని యాంబికేయుండు విదురున కిట్లనియె. 52

క. హిత ముపదేశించితి వీ, నతినిర్మలచి త్తవృత్తి క్ వగుట సుజనసం
స్తుతగుణ యింకనుజెప్పము, ధృతికారకవచనపద్ధతిన్ విశదముగన్. 53

వ. అనుటయు విదురుం డవ్వభున కిట్లనియె. 54

కవిరాజవిరాజితము. అనయములోలతమై విషయ ప్రచయంబనుదు స్థరపంకమునన్
మునుఁగుచుఁ దేలుచు నుండఁగఁ గాలము క్ ముట్టి రుజన్ జర నెవ్వగ పై
కొన దొరకొల్పి క్రమంబున నంగముక్త్రొవ్వను జెల్వను బాపి ప్రయో
జనరహితంబుగఁ జేసి యపాత్రపుణ్ జావొనరించుఁ గురుప్రవరా.

వ. అని మఱియును. 56

క. తేరు శరీరము దానికి, సారథి సత్త్వంబు తురగశ్చయ మింద్రియముల్
దారుణతరబుద్ధివ్యాపారము లొనరంగ గనప్రపగ్గము లధిపా. 57

క. నరవర యేర్పడ విను మ, త్తురగంబులపటురయంబునో ననుసరతం
దిరుగుపురుషుండు సంస్మృతిఁ బరువడి భ్రమియించు నవశభావవ్యాప్తిన్. 58

క. వానిఁ దమయిచ్చ నెందుం, బో నీ కుండంగ నాఁగుపురుషుండు సంసా
రానేకదుఃఖభాజన, తానిరసనమునకు నేర్చు క ధరణీనాథా. 59

క. యమునియధీనం బిది దుఃఖముల ననేకములఁ జేయఁ క గా నోపున్మ పో
త్తమ యారథ మది యడఁతురు, విమలవివేకౌషధమున కిను మార్యజనుల్.

వ. ఆ పగ్గంబులు శీలం బనుజెరవుతో నలవరించి తద్రథవేగం బార్జు లుకుపుదురు
వారలు జననమరణాదులవలనిభయంబు నుజ్జగించి పరమసుఖంబు నొందుదు
రింతయు నెఱింగి శాంతినిొంది పుత్రాధిజ్ఞాతులకు సౌర్భ్యదైహికంబులు సేయించి
సుఖవిగ్న మృగిణ విని యమ్మాట లన్నియుం బోవిడిచి తుదిం జెవి మాఁడినట్టి
దయినఁ బుత్రపరలోక క్రియావిషయం బగుమాటకు శోకం బతిశయిల్ల మూర్ఛి
లై నట్టిసమయంబునం గృష్ణజ్ఞైపాయనముసీంద్రుఁ డయ్యెడకు విజయంఁజేసిన

విదురసంజయాదులు సంభ్రమంబున నెదురువచ్చి ప్రణతులై ధృతరాష్ట్రునకు
శిశిరజలసేచనలలితవృజనవీజనంబుల నాచరించిన నతండు సేద నేటుటయు నతని
కమ్మహాత్మునిరాక యెఱింగించిన నమ్మహిపతి యతనికి దండనమస్కారంబు సేసి
గద్దదిక నెలుంగు రాలుపడ నిట్లనియె. 61

దోదకవృత్తము. మానుషజన్మము శ్రమాన్యవివేకా

మానసదుఃఖస్యమాజము నెల్లం

దాన ఘటించుచు శ్రద్ధెన్యముదెచ్చుం

గాన భవం బిది శ్రద్ధాల్పనె తండ్రి. 62

మంజుభాషిణీవృత్తము. ధన మంతయుం బొలియ శ్రద్ధాదుణంబుగా

దనయప్రజంబుదెగ శ్రద్ధెన్య మారఁగా

దనబంధు లందఱు మృతంబుఁ బొంద నె

వ్వని నైన శోక మనుభవహిని గాల్పదే. 63

ఉపజాతివృత్తము. మునీంద్ర నిర్భాగ్యత శ్రద్ధా ముట్టి చావుం

గానేర దయ్యెం గడు శ్రద్ధాగట్టిచిత్తం

బహునమూర్ఖుడెగ శ్రద్ధాటయుం దా

రానేర్చె నిష్ఠేనికి శ్రద్ధామృతంగన్. 64

— శ్రద్ధా విప్లవైషామ్యమని భృతిరాష్ట్రమునకు దుఃఖోపశమము చేయుట. —

వ. ఇంక నేమి నేయువాడ నని పలికి యూర కున్నయన్నరనాథునకు మునినాథుం
డి ట్లనియె. 65

ఉత్సాహవృత్తము. నీవు ధర్మభంగి నెఱుంగ శ్రద్ధా నీతికాశలం

భావహిల్లు నీదుమనమునందుఁ గాన యేను శో

కావిత్య ముడుపఁ బూని శ్రద్ధాదుగుడెంచితిన్ సుతా

భావజనితదుఃఖవార్ధిపార మెయ్యు పుత్రకా. 66

క. భూతము లనిత్యములు నీ, వీతెరు వెప్పుడును విం ద్రహీనధృతిన్ నీ

చేతోగతి నలవఱుపుము, భూతానిత్యత్వ మదియ శ్రద్ధాచును వగలన్. 67

ఆ. అరయ జీవలోక శ్రద్ధా మధువు మన నరు, నొడలి బ్రదుకుఁ జావుఁ శ్రద్ధా దనఁగ

వినియు నెల్ల గనియు శ్రద్ధావీచేతఁ, బుత్రమరణమునకు శ్రద్ధాగుల నగునె. 68

వ. అదియునుం గాక. 69

నీ. నీ వెఱుంగకయుండఁగా వచ్చెనే వైర, బంధంబు శారవశాండవులకు

నీపుత్రకుండ దీనికి గారణం బిది, విధినిర్మితం బైన శ్రద్ధా మువ్వె

కొరవజాతిసంక్షయ మవశ్యంబుగా, గలయది యై చెల్లె శ్రద్ధా కొత్త

యైనదియే బంధు శ్రద్ధాజిహ్వారత, త్వరత మై సద్గతి శ్రద్ధా బడసినారు

అ. వారి కేల యంత శ వగవ నట్లును గాక, విమలబుద్ధి యైనవిదురుఁ డిట్లు
లగుట యెఱిగి బుద్ధి శ తగఁ జెప్పె నీకు జూ,దంబునమయమునన శ దాని వినవ.

1 దోదకవృత్తము. దేవకృతంబులు శ ధీరుల కై నన్

భూవర మాన్వంగఁ శ బోలునె యెట్లుం

గావున శోకము శ కాఱియ దల్లం

గా వలదే తుది శ గౌరవ మొప్పన్.

71

వ. దేవతలకుం గృత్యం బయినదానిఁ దత్ప్రీత్యక్షంబున వింటి నది నీకు మేలు గోరి
చెప్పెద నాకర్ణింపు మే నశ్రమంబున నెం దయినఁ జరింతు నొక్కనాఁడు దేవ
సభకుం బోయితి నందుఁ బురందర ప్రముఖబృందారకులను నారదాదిముని
బృందంబులనుం గాంచి సుఖిగోష్ఠి నున్నసమయంబున భూదేవి యచ్చటికి వచ్చి
యవ్వబుధులతో ని ట్లనియె.

72

క. మీరలు బ్రహ్మసభను మ,ద్భారము మాన్పుటకు నలిని శ బనిఁ బూనితి రె
క్కారణమునఁ దడసితి రొకొ, యేరూపునఁ దలఁగుదాన శ నేను భరంబున్.

73

వ. అనిన విని సర్వలోకనమస్కృతుం డగునారాయణుండు నవ్వుచు నవ్వెలంది
కి ట్లనియె.

74

తే. వినుము ధృతరాష్ట్రుఁ డనురాజు శ తనుజశతముఁ

బడయు దుర్యోధనుం డనఁ శ బరఁగుపెద్ద

కొడుకు నీభార మంతయు శ నుడుపు నతఁడు

తడయ కయ్యెడు నది వగఁ శ దక్కు మబల.

75

వ. ఎ ట్లనిన.

76

క. వానిం జంపను గావం, బూని సకలరాజలోకమును నీనుమెయిన్

సేనాసముదయములనుం, దానుఁ గురుక్షేత్రసమరదారుణతఁ దెగున్.

77

వ. సోదరసముదయసహితంబుగా నతండును మృతుం డగు దానంజేసి భవదీయ
భారంబు వాయు నిశ్చింతంబునం జనుము భూతధారణం బాచరింపుము పొమ్మని
షటికి యదేవిని వీడుకొలిపెఁ బదంపడి సకలప్రజాసంహారకారణం బై కల్యం
శంబున దుర్యోధనుండు జనియించె నక్కుమారుండు.

78

తే. బరులయున్నది సయిరింపఁగోపఁ డధిక,బలుండు కోగ్ధి శూరత్వసంపన్నబుద్ధి
బుద్ధి సెప్పిన వినియెడుఁబ్రోడ గాఁడు, 2 గాన వైరంబు విడువఁడుకౌరవేంద్ర.

క. తమ్ముండు శకునియుఁ గర్ణుండు, నమ్మానవపతికిఁ దగినరయనుచరు లతనిన్
సమ్మదమునఁ గలసిననృపు, లమ్మెయి వారలు వినాశ శ మగు తే లుడుగున్.

తోదకవృత్తము. తమతమతప్పులఁ శ దా రెరియంగా

1. క. యగ్నవతివృత్తము. దేవకృతంబుల ధీరులకై నన్, భూవర మాన్వంగబోలునె యెట్లుం
గావున శోకము దొలంగం, గావలదే నీగౌరవ మొప్పన్. 2. క. కండకరవంబు.

విమలమతీ యిటు శ పీఠికి నై శో

కమున దహింపగఁ శ గాదు మనంబున్

సముచిత మిత్తటి శ శాంతము సుమీఱు.

81

వ. అని చెప్పిన నవ్విభుండు దనకుం బాండవాగ్రజుం డనమానం బాచరించు నను
శంక నూని యునికి యమ్మహామునిదివ్యబోధంబునం దేటపడి యుండుం గావున
నత్థాపసోత్తముండు వెంశీయు నిట్లనియె.

82

క. పాండవులవలనకీ డొక్కొండును లే దధిప నీదుకొండుకులు ధరణీ

మండల మంతయు మ్రింగిరి, పాండునృపతిభాగమునకుఁ శ బాపిరి వారిన్.

83

వ. దానంజేసి యిట్లు సకలకౌరవ్యులకు సఖిలభూషతులకు నిఖిలప్రజలకును బాలియ
వలసె నిది యంతయు మున్న యెఱుంగుదుఁ గావున.

84

ఉత్సాహవృత్తము. వినుము నారదుండు దీని శ వినగఁ జెప్పె ధర్మనం

దనున కతనిమనము కరుణ శ దవిలి యున్మి హింసకున్

గొనకొనంగఁ జొరమి నతఁడు శ కురుకులంబుతోడిపాం

దునక పడఁజె జగము మెచ్చఁదొడఁగి పెక్కుభంగులన్.

85

తే. ఏను సతనికిఁ జెప్పితిఁ గాన శ యాతఁడధికయత్నంబు సేసె దా శ నంతవడియు

వైర మెమ్మెయి మాన్పంగనేరఁడయ్యెనియతిఁ దప్పింప నేరికి శ నేర నగునె.

క. ఏ నిది యంతయు నెఱుంగుదుఁ, గాన వృథాశోకవహ్నిఁ శ గాలమికిని నీ

మానసమునఁ గృప కలిమికిఁ, గా¹నొడివితి దేవగుహ్యగతియుఁ దెలిపితిన్.

87

భుజంగ ప్రయాతవృత్తము. వినీతుండ వై ధర్మవేదిత్వబుద్ధిం

దనకొందునీ విట్లు శ దైన్యాత్రి రేకం

బునం బొంది శోకాగ్నిఁ శ బాక్కంగఁ గుంతీ

తనూజాగ్రజుం డాత్మఁ శ దాఁ గుండ కున్నే.

88

క. డెందము తిర్యగ్యోనుల,యందును గరుణాసమగ్ర శ మై యుండు భవ

న్నందనుఁ డజాతశత్రున,కుం దచ్చరితంబు నీవుఁ శ గొంత యెఱుగవే.

89

మానినీవృత్తము. కావున నీచెస నాతనికిన్ విముఖత్వము గల్గదు భక్తిమేఘం

దా వినయం బెనయం గొనియాడుట శదప్పదు కాంచెద వాతనిపై

నీవును నెయ్యముఁ గారుణికత్వము శ నెక్కొనఁ దమ్ములు నవ్విభుండు

వైష్ణవరఘ్నేయగ సంతతికత్తియ శ నీమది నిల్చుము పెం పొలయన్.

90

తే. దైవకృతము భావంపు చిత్రమును బెట్టి

పుత్రశోకంబు విడు పాండుపుత్రు లధిప

తగరె నినుఁ గొనియాడి పుత్రత్వవృత్తిఁ

బరఁగ నది కీర్తిధర్మసంప్రదాది గాధె.

91

వ. వనట యనియెడునగ్ని నెఱుక యనియెడునీట నార్పుము ప్రాణంబులు ధరి
యింపుము సముచితవృత్తి జరియింపు మనిన విని చింతాక్రాంతుం డై
కొండొక నీ పూరకుండి ధృతరాష్ట్రుండు తేజోధనుం డగునత్తాపసోత్తమున
కిట్లనియె. 92

క. మును శోకానలతాపంబునఁ బొగులుట నొం డెఱుంగఁ గ బోలక దుఃఖం
బున మునుఁగ వలసె నీదువ,చనములు విని మునివరేణ్యః శాంతుండ నై తిన్.

క. ధరియించెడఁ బ్రాణము మది, నెరియక యుండంగ శోకః శ్ర మేఁ దొఱఁగెద ని
ర్భరబాంధవంబు నొండెడఁ, బురుషోత్తము లై నపాండురపు త్రికులదేసన్. 94

వ. అనుటయు నమ్మహాత్ముం డ ట్లగుట మే లని పలికి యంతర్ధానంబుఁ జేసె నిట్లు
ప్రబోధితుం డై యాంబికేయుండు గొండొకప్రాధూరకుండి సంజయుం బేరు
కొని పయనం బాయితంబు సేయు మని చెప్పి విదురుతో నీవు గాంధారిని గుం
తిసిం దక్కుఁగలకొరవపధూవర్గంబును దోడ్కొని రావలయు మనము పొలి
కలసికిం బోవు చున్నవార మని యెఱింగించి వెలువరింపు మనిన నయ్యురువురు
నట్ల చేసిన. 95

అర్జున ధృతి రాష్ట్రుండు సహివారంబు గాఁ బోలిక లసికిం బోవుట. ఛాన్ద-

క. ఆరం గూరినశోకము, భారంబున మేను దూలఁ గ బరవశగతి గాం
ధారి చనుదెంచె నవ్వసు, ధారమణునికడకు జనవి శ్ర తానము వొగులన్. 96

వ. కుంతీప్రముఖం బైన కురువృద్ధ నారీజనంబును బరివార వనితా జనసహితంబుగాఁ
దరతరంబ యరుగుదెంచె నట్టియెడ. 97

సీ. చేతులు నడుదల శ్ర సేర్పు టుత్కటశోక, మాకారములు దాల్చి శ్ర నట్టులుండ
విరిసినవేనలుల్ శ్ర వెన్నులఁ బ్రక్కల, నెఱిపి చూపఱదృష్టి శ్ర నీఱు సేయ
నందంద దొరఁగెడు శ్ర నశ్రుజలంబుల, పెంపున మోములు శ్ర ముంపఁబడఁగ
నేమియుఁదొడవులు, లేమి బాడఱియున్న, యంగంబులందు దైన్యంబునెరయఁ

తే. బతులఁ నన్నలఁదమ్ముల, సుతులహితులఁ, బేరుకొని వాతులెండంగఁ, బ్రేముపించి
పనవుపలుకులు వినువారి శ్ర వనటఁ దేల్పఁ, గురుకుమార నారీజన, కోటివచ్చె. 98

క. చెలులై నఱజూడఁ బయ్యెద, దొలఁగుటకును సిగ్గు వడు వ శ్ర ధూజనతతి య
త్తలయెదుర నేకవస్త్రంబులతో నంగములు వికృతిఁ శ్ర బొందఁగ నడచెన్. 99

క. కొండొకవగవున కేనియు, నొండొరువులఁ దేర్చునట్టి శ్ర యువిదలు చిత్తం
బొండొండ వనట మునుఁగఁగ, నొం డెవ్వరుఁ డెలుపలేక శ్ర యుండి రవశలై.

వ. అట్టియెడఁ బురంజున నచ్చటచ్చట. 101

తే. విపులహర్మ్యతలంబులు శ్ర వెడలునట్టి
వెలదిమొత్తముల్ వొల్చె బ శ్ర బ్వేణకాఱు
పతులఁ జంపిన గిరిగుహ శ్ర ప్రతతి వెడలఁ

బాటుసింగంపుఁబెట్లకుఁ శ బాటి యగుచు.

102

క. ము న్నెన్నఁడు నెవ్వరికెం, గన్నులెదురఁ బడనియట్టి కాంతలు జను లె
ల్ల నిలిచి చూడ వెడలిరి, కన్నులు గమరక సుహృన్నికాయంబులకున్. 103

వ. అప్పుడు కురువీరాగారంబులయందు హాహాకారంబు లెసంగె నిట్లు వనితాజన
వ్రాతం బేతెంచి ధృతరాష్ట్రసూరెల నాక్రందనధ్వనులు సెలంగ నిలిచె విదు
రుండు డగ్గుత్తికపడుచు నయ్యువిదల నూరార్పుచుఁ దగువారల నుచితవాహనం
బులపై నిడియె నధరణీనాథుండు నిజయోగ్యయానంబునఁ జనఁ దోడన యాత
మ్ముండును గాంధారిప్రభృతులం దోడుకొని సంజయసహితంబుగాఁ జనియెఁ బి
న్నలు పెద్దలనక సకలపేరలోకంబునకు శోకం బాపహిల్లినం బెత్తెనరోదనప్ర
ణాదంబుల దిక్కులు పిక్కటిల్లెఁ బ్రళయకాలజ్వలనజ్వాలలం బొదువంబడు
జంతువు లాకోశించుచందంబు దోచెఁ బురిఁ గలవైశ్యశూద్రశిల్పికర్మార
తక్షకక్షౌరకస్వర్ణకారకరజకాదు లమ్మహిపతి బలసి చని రివ్విధంబునం గోశ
మాత్రంబు చని రాసమయంబున. 104

సీ. ఆచార్యసుతుఁడుఁ గృపాచార్యుఁడును గృత,వర్మయు నెదురుగాఁవచ్చి రథము
లంతంత డిగ్గి శోకార్తి నంగంబులు, దూల బాష్పంబులు శ దొరఁగుచుండఁ
గా ధృతరాష్ట్రునిఁ శ గాంచి గద్దకంకు, లగుచు నాతని కిట్లు శ లనిరి నీదు
తనయుండు భుజబల శ దర్పంబు దుర్వార, శౌర్యంబు మెఱయంగఁగనంగరంబు
తే. నేసి యింద్రాదిసురల మోచ్చించి వారి, కతిథి యై చని పరమసుఖానుభవము
దగిలె నేము మువ్వరమునుదక్క నమ్మ, హిశుతోడన సైన్యంబుల్లెజనియె.

వ. అనినఁ దదనంతరంబు.

106

శ్రీకృపాచార్యుఁడు గాంధారి సూరార్చిత ప్రకారము యిట్లు

తే. తనుజశోకార్త యైనగాంధారిజూచి, యడలు తనదుచి త్తంబునఁనతిశయిల్ల
నలఁత దేర్పంగఁదలచి తానల్లఁజేరి, యమ్మహాదేవితోడ నిట్లనియెఁ గృపుఁడు
మణిమాలావృత్తము. భవదీయసూను లరిసైన్యఁగంక్తిఁగొని కాల్చిరెల్లఁబొగడన్
వివిధాస్త్రశస్త్రమయసాంద్రవృష్టిఁ దెగటాటి పెంపు మిగులక
దివి కేఁగియందు మహానీయతేజ మెనఁగంగ హృద్యబలభి
ద్ధివసౌఖ్యసంపదలు గాంచి సం శ తోషమునఁ దేలి రేల వగవన్. 108

స్వాగతవృత్త ము. అం దొకండును రణావనిభీతిం, బొంద కేటులనుఁబోటులడప్పిం
బొందియెన. బొల్గివోవఁడ దానం, బొంది రూర్ధ్వగతిఁబుణ్యచరిత్రా. 109

వనమయూరవృత్తము. పోర నొడ లత్రుపరి శ పూతముగ ధీరో

దారతఁ బిఱిందికిఁ బ శ దం బిడక దృప్య

ద్వైరీతతి నొంచి తెగు శ వా రగుట మేలు

ద్వీరమణికోటి కని ఓ వేదములు సెప్పన్.

110

క. దానాద్యుత్తమకర్తృవిధానంబులఁ బడయుగతు లుదాత్తరణమునం

జా నేర్చువానిచనియెడు, మానితగతిఁ బోల వండ్రు మహానీయాత్ముల్.

111

వ. కావునం గురుకుమారులమరణంబు సంభావనీయం బది దా న ట్లుండఁ బొండు

కుమారులు గెలిచితి మని సంతసింప లే దది యెట్లనిన.

112

నర్కుటవృత్తము. వినుము మరు తనూభవుఁడు ఓ విప్రతథర్మగతిం

జనక కురుక్షీతీశ్వరునిఁ ఓ జంపె గదాసమరం

బున నది యే మెఱింగి చని ఓ పోయిన రేయి గడుం

గనలున ముట్టి మువ్వరముఁ ఓ కార్య ముదగ్రముగన్.

113

వ. పాండవశిబిరంబున.

114

బంధురవృ. సకలరథములును సఖలగజములున్ ఓ సర్వహాయంబులతో బెరయన్

శకలములుగ భటనికర మఖలముం ఓ జావగ ద్రాపదిపుత్రులలో

నొకఁడును బ్రదుకక పోడిపోడియుంగ సాయ్యుర్వికి వారలమామలమ

స్తకములు కడమ వడక వడి బలిగా ఓ సంతస మందఁ బిశాచతతుల్.

115

వ. సమరంబు సేసితి మట్లగుట నపాండవులవిజయంబు వితథం బయ్యె నిట

యేము సేయం దలంచినదాని నెఱింగించెద నాకర్ణింపు మే మట్టిసమయం

బున వార లా శిబిరంబున లేమింజేసి యా భంగి పరాక్రమం బాచరింప నోపి

తిమి గాని యమ్మహాబలుల మార్కొన శక్తులము గా మవ్వీరు లట్లు దమతన

యులు మా తెగువం దెగటాటుట విని శోకకోధాక్రాంతంబు లగుసంతరంగంబు

లతో మమ్ము వెనుకొనుట దప్పదు వారల బారికిం దప్పి పో నలయుం బోయెద

మది తలం పనుజ్ఞ యిమ్ము నీవు నుమ్మలంపకుండుమనిపలికి ధృతరాష్ట్రుచుద్దేశించి

దేవా ధర్మపుత్రాదులబారిం బడక తొలంగుట భీతులగు మాకుం గర్తవ్యం బై

యున్నయది మీ చేత ననుజ్ఞాతులమ నీ వింక దైవకృతం బలంఘనీయం బగుటఁ

దలంచి వగ పుడుగు మని యచ్చట నా కృపకృతవర్తాశ్వత్థామ లా రాజునకును

నదేవికిం బ్రదక్షిణంబుగా వచ్చి మరలి మరలి వారలం జూచుచుఁ దేరులెక్కి

భయంబున రయంబున నరదంబులు దోలుకొని గంగాతీరంబున కరిగి యచ్చట

ననోన్యామంత్రణంబుసేసి పాసి రందుఁ గృపాచార్యుండు గరిపురి కేతెంచె గృత

వర్మ నిజపురంబునకుఁ జనియె నశ్వత్థామ కృష్ణద్వైపాయనాశ్రమంబు నాశ్ర

యించి గ్రక్కునం దపస్వి యయ్యెఁ దదనంతరంబ ధర్మజభీమార్జునులు దాడిమై

నచ్చి యతని ముట్టుకొని రా వృత్తాంతం బంతయు నీ విన్నయదియ తరువాతికథ

సెప్పెద విను మవ్విధంబునఁ గృపప్రముఖరథికులు మువ్వరుం దన్నువిడిచి చనిన

నాంబి కేయండు గ్రోత్తయైన నేవ్వగపెల్లునఁ జిత్తంబు విషాద వేదనాయత్తం

బగుచుండ నడనడ నిలుచుచుఁ జనుచుండ నక్కడ నయ్యజాతకత్త్రంబు గురు

నందనుశిరోరత్నంబు దెచ్చి యిచ్చి యట్లు పాంచాలి నూరార్చి యున్నంత నట
వోయినజనంబులవలన వైచిత్రవీర్యండు పొలికలనికి వచ్చుచున్నవాఁ డని విని
తదభిగమనోన్ముఖుం డై. 116

... ధర్మరాజు దమ్ములతోడ భృతరఘ్వికాక్షకఁ బోవుట. ...

తే తనయు లందఱుఁ బోలియుట ఓ వినినయడలు
మానసంబు దహింప నశక్తునుజవిభుఁడు
వొగులుచును వచ్చె ననుతలఁపవోతఁజేసి
యుల్ల మక్కటికమున జొర్ర తిల్లుచుండ. 117

క. వదనమున విన్నడనముం, గదురఁగ హర్షి జూచి రాజుఁ ఓ గానవలయు నా
కది యెట్లు నుడుగ వచ్చునె, కదలుం డని పలికి చనియెఁ ఓ గలనివలనికిన్. 118

దుత్రవిలంబితవృత్తము. చనఁగ నాతఁడు ఓ సాత్యకి వాయునం
దనుఁడు గాండివి ఓ దమ్ములు సూరెలం
జని ద్రాపది ఓ సంభృతశోక యై
చనియెఁ జట్రపుణ్ణానలు సుట్టి రాన్. 119

వ. ఇట్లు మాతృస్వాపంచాలభామలు నరిగిరి తోలునాఁడు దుర్యోధనుండు మన్నించు
మానవతులం గరినగరంబునకుం గొని చని యారాత్రియందు నిలిచి భృతరా
ఘ్విం బాడగానక రేపకడ మగిడివచ్చి యున్నయుయుత్సుండును నమ్మానవపతి
తోన చనియె నట్లు ధర్మసూనుండు సని సమరతలంబు దఱియునంతకు నయ్యె
డకు నాంబి కేయుండు సనుడంచె నతనిముందటివలనివనితాజనంబు లక్కొంతె
యాగ్రజం గనుంగొని కరంబు లెత్తి యేడ్పుచు నెదుర్కొని. 120

సీ. ధర్మవేదిత్వ మీఁధరణీశ్వరునకు నెక్కడియది కృప యెందుఁగలదు తలఁపఁ
దండుల మామల ఓ దాతలఁ గొడుకులఁ, దోడఁబుట్టువులను ఓ ద్రుంచివైచెఁ
గూరతమెఱయంగ ఓ గురుజనంబులఁగూల్చె, సఖుల సంబంధులఁజంపె నదయుఁ
డని పల్కుదురు కొండ ఓ అప్పార్కుజే గాం, గేయుని ద్రోణునిఁగెడయఁబొదువఁ

ఆ. బనుప నెట్లు నేర్చి ఓ తని పల్కుదురు గొండ
అకట సింధురాజు ఓ ననుజ మగనిఁ
దునిమి తేటిరాజ్య ఓ మని పల్కుదురు గొండ
అతఁడు మోము వాంచి ఓ యరుగుచుండ. 121

వ. మఱియుం గొందఱు. 122

క. ఇందఱు జంపితి నని యు,బ్బుం దీఱద ద్రుపదతనయఁపట్టుల నభిమ
న్యుం దెగటార్చితి మఱిందుల, నందఱ మ్రింగితి విభూతి ఓ యన నీ కెదీ. 123

వ. అని పలుకుదు రిట్లు బహుప్రకారంబులం బలుకు చుండఁ బలుకు వెలువరింపక

పుత్రశోకార్తుడగునప్పొడురాజపుత్రుండుపుత్రశోకార్తింబగులువిచిత్రవీర్య
పుత్రకడకుం జని తత్సార్వవర్తులచేత నావేదితుం డగుచు నాభూవల్లభుపాదం
బులకుం బ్రణతుం డగుటయు. 124

శుద్ధవిరాటివృత్తము. ఉల్లం బపి య శ మొండఁ గ్రొత్త సం
ధిల్ల నెవ్వగ శ దీనవక్త్రుఁడై
యొల్లంబోవుచు శ నున్నె నవ్విభుం
డల్లం గొగిట శ నాన్మపాలకున్. 125

వ. ఇవ్విధంబున నాలింగనంబుసేసి సాంత్యవచనంబుల నుపచరించె దదనంతరంబు
భీమార్జుననకులసహదేవులు సేరిన నతనియొద్దివారు వారిం బేరువేర నెఱిం
గించిన. 126

త. భీముఁ డనుమాట విని యత్రిభీమమైన
యలుక యనువహి యవ్వీరుఁ శ డనువనంబు
దరికొనంగ నుంకింప నధర్మవిధికి
నాయితం బగునయ్యాంబి శ కేయుఁ జూచి. 127

క. మన సెఱిఁగి హృషీకేశుఁడు, దనమనమున నిద్దురాత్ముఁడలఁ పొప్ప దిసీ
యనుచుం బవనజ నద్దెసఁ, జన కుండఁగఁ బట్టి వీత్యసంభ్రమలీలన్. 128

వ. ధృతరాష్ట్రుం డిట్టివాఁడు గాఁగలవాఁ డని తొల్లి యెఱింగి త్రికాలవేది యైన
కృష్ణుం డయోమయంబుగా భీమప్రతిరూపంబు సేయించి సంగ్రహించి నిగూఢ
ప్రకారంబునం దత్ప్రదేశంబునకుఁ జెప్పించినవాఁడు గావున గ్రక్కున నయ్యి
నుపరూ పజ్జగతీశ్వరుం జేర నిలిపె నిశీలిన నది భీమసేనుండ కాఁ దలంచి. 129

క. కోపం బుత్కట మై యారూపము నిరుగేలఁ బట్టి శ ధూత ఘోరా
టోపం బెనక మెనఁగ నాభూపతి వెనఁ గొగిలించి శ పాలు పఱ విఱిచెన్.

లయవిభాతి. పెరుంగఁగ నిజాంగములు శ సరభసపరిస్ఫురణ

మరుదుగ జనావలులు శ నిరుపమవిధం బి
న్నరపతిబలం బనఁగఁ శ గరయుగముతో లవియ
నురము సదియం బెలుచఁ శ దొరఁగఁగఁ బారిన్ నె
త్తురులు ముఖరంధ్రములఁ శ బరవశత మానసము
పొరయుటకుఁ జొచ్చియును శ సరి గొనఁగఁ గంటిన్
వరసుతున కెప్పు డనుపరమపదవిన్ మగుడఁ
గురున్మవతి యాప్రతిమఁ శ బారి నిటులు పుచ్చెన్. 131

వ. ఇత్తెఱంగున దశసహస్రసామజసమ్మానబలుం డగునయ్యంధన్మపతి గంధవహ
నందనప్రతిరూపంబు భగ్నంబుసేసి చెంపున నెడఁద నిర్భరహర్షంబు నొందియు

మెఱమెచ్చునకై భీమునిం బేర్కొని. హాహాకారంబు లెసంగ రోదనంబుసేసిన
జలునవ్వునం దనవదనకమలం బొప్పం గమలనాభుం డతని కి ట్లనియె. 132

తే. అడల నేటికి నీచేతఁబడఁడు భీముఁ, డిపుడు భంజింపఁబడినది నీ యనుపరూపు
వినుము నీకోప మెఱిగియి ; వెనుక కతనిఁ,దిగిచియేను నీముందట నీ దీని నిడితి.

క. బలమున నీతో ¹దొరయఁగ, నిల నెవ్వఁడు గలఁడు నీమనఃహితభుజశాఖల్
తలఁపఁగఁ బ్ర శయాంతకుదం,ప్తులు వీనిం దగిలి వశమె న చాకుండంగన్. 134

వ. కావున. 135

ఉపేంద్ర వజ్రవృత్తము. మరు తనూజుం బొరిఁమాల్పఁ జూచుం
బరిస్ఫురతోపనిఁబడ్డు డై యి
ధర్మాభుం డం చిది నీ తల్లనే సం
స్మరించి ²యీకోపు నగమర్చికొంటిన్. 136

తే. తనయశోకాతురుండ వై నీ ధర్మమెడలి, యనిలసుతుఁడెగటార్చెద నీ ననితలంచి
తట్టిపని నీదుచే నేల నీ యగు విధాత్మ,లీలఁ బరికింప నేరక నీ బేల వైతి. 137

వ. అదియునుం గాక. 138

క. వినుమొకని నేల భవదను,జనిపుత్రుల నెల్ల జంపఁ నీ జొప్పడినను నీ
తనయులు మగుడఁగ వత్తురె, యనయము పాపంబు సేసి నీ తాటడిఁబాపన్. 139

స్రగ్వీణీవృత్తము. ఏము నీపుత్రుచే నీ నెన్నియే భంగులన్
వేమఱుం బాటు నీవెంట భావించుచున్
సామసంపాదివై నీ నైపు మాతప్పలన్
ధీమహాత్వంబు సంధిలు నీ కిమ్మెయిన్. 140

వ. అని చెప్పె నప్పుడు ధృతరాష్ట్రపరిచారకు లతనియవయవంబులరుధిరంబు ప్రతా
శనంబున నపనయింపందలంచి జలంబులు దెచ్చి యెఱింగించిన నజ్ఞనపతియప్పని
యాచరించె నప్పుండరీకాతుండు వెండియు నవ్విభున కి ట్లనియె. 141

సీ. జగతీశ వేదముల్ నీ సదివితి శాస్త్రముల్, వింటి వర్తితి నీ వృద్ధగోష్ఠి
నఖిలపురాణపర్యాయలోచనమ సేసి, తెల్లధర్మంబులు నీ నెఱుంగు దిట్లు
నీతప్పు దలఁచక నీ నెవ్వఁగ బొందెదు, కనలెద వేను శంతనసుతుండు
గ. రుండునువిదురుండుఁగూర్కొనికూర్కొని,చెవులఁ బోయమె సవిశేషకార్య

తే. వచనములు సంజయుండు పెక్కువరుస లుభయ
బలవిధంబులు దెలియఁగఁ నీ బలుకఁ డెట్లు
నీకు నాబుద్ధు లన్నియు నీ నెవ్వనమ న
జేర్పఁ జోలవ యిం కేమి నీ నేయ్యవచ్చు, 142

క. భీమార్జునులరణనము,ద్వామత్వం బెఱిగి యెఱిగి నీ తగునే తొడరం

- గా మనుజుల కవ్వీరుల, నే మనఁ గల దింక నేల యాచందంబుల్. 143
క. తనమేలుఁ గీడుఁ దా మదిఁ, గనుచు హితులు సెప్పుబుద్ధిఁ గైకొని శుభముం
గొనకొని నడపువతికి వచ్చునె పశ్చాత్తాప మెట్టిచోట నరేంద్రా. 144

ప్రణవవృత్తము. నీయుల్లం బొక్కనియతిం గార్యం
బాయ త్తంబుగ న ననుసంధింపం
జేయం జాలవు న చెడు తెర్వుం బోఁ
బాయం ద్రోవవు న బలిమిం బుత్తున్. 145

తే. ద్యూతమున ¹గెల్పునెపమున న నుటికి పుణ్య
కాంతఁ దల వట్టికొని సభాభ్యంతరమున
కీడ్చి వలువ లొలుచుటయు న నెఱిగి సుతులఁ
జంపె నని భీముఁ జంపఁ దగలంప నగునె. 146

ప. నీయవినీతియుం గొడుకులదుశ్చరిత్రంబునుం దలంచి శోకరోషంబులు విడిచి
శాంతుండ నై యుండు మనిన నుపేంద్రునకు న న్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 147

జలధరవృత్తము. నీపలు కెల్ల నిక్కమ యనింద్యగుణా
యీపురుషార్థహాని సుతు న లీలుటకుం
దాపముఁ బొంది తాల్మి దిగఁగద్రావి మహా
కోపుడ నైన బాటిలఁ దగ్గుం గినియన్. 148

క. తెలిసితి నీమాటలఁ బుత్తులదెస నెవ్వగల నెల్ల న దొఱిగి యనుజపు
త్తుల నాకుఁ బ్రియ మొనర్పం, గలవారుగ నడచువాడఁ గంసారాతీ. 149
ప. అనుటయు నమ్మహాత్ముండు భీమార్జునకులసహదేవులం గానిపించినఁ గ్రమం
బున నమ్మానవపతి వారలం గొగిలించుకొని దీవించె నప్ప డాశ్రితవత్సలుం
డగుశ్రీవత్సలాంభనుండు యయుత్సునకుఁ దదీయసందర్శనంబు సముచితప్ర
కాశంబున నడపె నట్లు గాంచిన వణిక్కన్యాజాతునెడఁ బొడమిన వాత్సల్యం
బున వైచిత్రవీర్యుం డతనిఁ దిగిచికొని యక్కునం జేర్చికొనియెఁ దదనం
తరంబు యద్ధరణీవిభండు ధర్మపుత్ర ప్రభృతు లగునయ్యేపుర నుద్దేశించి మీరు
గాంధారిం గనుం డని పంచిన నప్పండవేయులు పద్మనాభపురస్సరంబు
గాఁ జని వినయంబున వినతులైన నద్దేవి దీవింప నొల్లక యుల్లంబు నిజ
తనూజలమరణంబునకుం దాపంబు నొంద శాపం బిచ్చునది యై యజాతశత్రు
నుద్దేశించిన నత్రైఱిగు సకలప్రాణిచిత్రవృత్తంబులు దన దివ్యబోధంబునం దేట
పడలి గనియెడువాఁడును మనోజవుండును సర్వలోకసంపూజ్యుండునునగు సత్య
వతీమానుం డెఱింగి తత్తణుంబ సన్నిహితుం డయ్యు నఖిలజనంబు లభివందనంబు
సేయం గైకొనుచు నక్కొడలిం జేరి యోహా శపింపకు శమింపు మని

పలికి మఱియు నిట్లనియె.

150

... ధ్వజ శిషింపఁ బూనిక గాంధారిని వ్యానఁ డూరార్చుట ...

సీ. పాండవేయాగ్రజుపై నల్క మానుము, రాజసం బేల యీశరాజు ధర్మ పరుడు నీ వించుక శ పాటించి వినవమ్మ, చెప్పెదఁ గౌరవశ్రేష్ఠుఁ డనికీ జనుచుండి తల్లి దీక్షవన యిమ్ము జయముగా, నా కని పలికిన శ నాకుమారు తోడ నీపేర్చిక శ నీడుగాఁ గొడుక యెక్కడ నుండు ధర్మ మక్కడకు జయము

ఆ. సేరు ననవె భూరిభూరయుద్ధంబున, గెలుపు గొనిరి గాన శ తలఁప ధర్మ పరుల కాఁగవలయుఁ శ బాండుతనూజు లనూయ లేనిబుద్ధిఁ శ జూడు మెట్లు.

మేదినివృత్తము. విను మిటు లేటికిం జనినవృత్త మూఁది యల్గ

జనము నుతించు నీదుగురుసారధీరబుద్ధి

నిను సతిశాంతచిత్త యని శ నిక్క మేనుఁ గందు

మనమున నిట్టిసీ కగునె శ మత్సరంబు వత్స.

152

వ ధర్మంబు పరిగ్రహించి నీకోడుకు లగుపాండవులదెస రోషంబు నిగ్రహింపు మనిన గంధవతీనందనునకు గాంధారరాజనందన యిట్లనియె.

153

సీ. ఏ నసూయాగ్రస్తఁగాను వీరలఁ జెడఁ, దలఁతునె యెట్లు లుగ్మల్లికఁజేసి కలఁగితిఁ గాక యిక్కోగ్రతేయవర్గంబు, గొంతి కెట్లట్ల నాకును భరింప వలదె దుర్యోధనుశత్రులువతనంబున, శకునియుఁ గర్ణదుఃశ్శాసనులును చుష్టాత్ము లగుటను శ ద్రుంగఁ గౌరవకుల, మడరి పాండవులు గగ్గయ్యంబుపాడి

తే. జంపి రందట నదిమదిగనొంపజాల, దచ్యుతుఁడు సూడఁగురుపతిగనెలనుతుఁడు దగునె గదపోర నాభికి శ దిగువ నొంచి, చంప నత్తెఱఁ గుల్లంబునొంపకున్నె.

క. విడుతురె శూరులు రణమునఁ, బడునట్టియవస్థ తమకుఁ బాటిల్లి ననుం బుడమి సమస్తజనంబులు, నడపెడు లెఱఁ గలుక తప్పునకు రాకున్నే.

155

వ. అనిన భీముండు భీతికంపితుండగుచు గాంధారికి వినతుండై వినయంబుననిట్లనియె.

... భీముఁడు గాంధారికిఁ గోపోపశమంబుఁగా మత్తరంబు లిచ్చుట ...

సీ. తలపోసి చూడంగ శ ధర్మమయ్యె నధర్మ, మయ్యె నే బ్రాణభయంబు కతన నట్లు సేసితిఁ గృప శ యార సైరింపుము, నీదుపుత్తుఁడు లావు శ నేర్పుఁ గలఁడు గావున శ సమ్మెయిగని యోర్వంగ రా, దది యట్లు లుండె ధర్మరాత్మజునకుఁ బాడితో వచ్చెనే శ పరిభవం బతనిచే, ద్రాపది యేకవశ్రుయు రజస్వ

ఆ. లయునుగాదె యపుడు శ దయమాలి కొలువున, కీడ్చి లేరఁ బంచి శ యేమియనియె నతఁడు వినవె యూరు శ లప్పుణ్యకాంతకు, బాపు లెఱుంగవే విశ్రమద్ధచరిత.

వ. తత్కల్లోద్ధీప్తితం బైనకోపంబున నెనంగు మనస్సంతాపంబు చాల్చి దహించినఁ దమారుభంగంబు గదాదండంబునం జేయం గలవాడ నని యప్పేరో

లగంబునఁ బ్రతిన వట్టితి నుత్తమక్షత్రిధర్మజ్ఞులు ప్రితజ్ఞాహాని నిందింతురు
గాన పూనిక నెఱపితి విను మాసభలో నప్పుడ తొడలు పొడిసేసి యతనిం
దెగఁ జూడఁ దగియుండ నజాతశత్రునాజ్ఞ మిగుల రామింజేసి యమ్మహాత్ముచేసిన
సమయంబు దప్పింపక యవ్విధంబున విపినంబున కరిగి యనేకదుఃఖంబులం
బడి మగిడి వచ్చి యజ్ఞనవతి సంధి గోరి శౌరిం గౌరవసభకుం బుత్తెంచుటకుం
దగుమాట లాడునవసరంబున నేనును. 158

తే. అన్నదమ్ముల మైయుండి యకట మనల
నొరులు దల లెత్తి చూడ నొండ్లొరులతోడఁ
బెనఁగ నేటిక 1నీ సేల 2 పెద్దవారి
బుద్ధి విని పంచి కుడుచుట 3 పోల 4 దొక్కొ. 159

వ. అని నీకొడుకునకుం జెప్పి పుత్తెంచితి దానను శాంతిం బొందక యద్దురాచా
రుండు చలంబున వైరంబుఁ బెనిచె న ట్లగుట నవశ్యంబును ధర్మరాజునకు
రాజ్యంబు సేకొనుటయు నాకుఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్చుటయుం గర్తవ్యంబు లయ్యెం
గావున నేమిభంగినైనం బగ దీర్పవలసె నీవును సువిచార వింతయు విచారింపు
మనవుడు నదేవి యతని కి ట్లనియె. 160

క. ఆ చావు నావఁ దగు నన్నీచునకు వానివలన 3 నిక్కం బరయన్
నీచెప్పినయన్నియుఁ గల, వాచెయ్యియుఁ దగవ నీకు 3 నది యట్లుండెన్, 161

తే. వైరి ననిఁ జంపుదురు గాక 3 వచ్చి నెత్తు
రెత్తికొని కోలుక్రూరాత్ము 3 లెచట నైన
నెన్నఁ జేనియుఁ గలిగిరే 3 యీవు దక్క
నదివృకోదర వృకవిధ 3 మసురభంగి. 162

వ. అనవుడు ననిలపుత్తుండు సుబలరాజపుత్రి కిట్లనియె. 163

జలధరవృత్తము. ఆసభలోని కట్లు ద్రుపదాత్మజఁ దా
3గాసిగ నీశ్చి వ ల్వాలువఁ 3 గాఁ గినుకం
జేసినబాసకై పెదవిఁ 3 జేర్చితి దు
శ్శాసనుశోణితం బిది నిజం బరయన్. 164

వ. అదియునుం గాక విను మతని నే బొదివినప్పుడు. 165

క్రౌంచపదవృ. కౌరవసేనావీరులు లావు 3 గడిమియుఁ జలమును 3 గడఁకయెలర్పన్
ధీరతసాంపుం గూరతపెంపుం 3 దెగువయు నెఱపఁగఁ 3 ధైరలక వీరక
బోరనఁ ద్రోవంగా రభసం బేపును గలితనమును 3 బాలుపు వహింపన్
వారు భయంబుం గూరుటకుం గా 3 వలసెను రుధిరము 3 వదనము సేర్పన్. 166

వ. ఆరెండుపనులకై యట్లు ద్రావుట గా నటించితిం గాని. 167

తే. అన్యజనములశోణిత శ్ర మైనఁ ద్రావు, టధికపాతక మని విందు శ్ర ననుజరక్త
మాన నే నంతవెట్టినే శ్ర యంతపాపకర్ముడనె తల్లి యంతనిష్కర్మణమతిసె.

వ. అనుటయు.

169

తే. అంధులకు నూతకోలగానకట యొకని, నైన నిలుపక నూర్వర్యనదయవృత్తి
మింగి తం దెవ్వఁడేనియు శ్ర మీకు నెగ్గు, లాచరింపనివాఁడు లేఁడయ్యె నయ్యె,

క. ఒక్కరుని నీవు సంపక, తక్కిన నంతటనె బ్రతిన శ్ర దప్పునె విభవం

బెక్కఁగ మీయన్న నతం, డెక్కటి రాజ్యంబు సేయ శ్ర నీఁడె కుమారా. 171

వ. అని పలికి ధన్యనందనుడెస మనసు నిగుడం బుత్త్రపౌత్త్రవధసంపీఠస్వాంత
యగునగ్గాంధారి క్రోధపరుషాక్షరంబుల నమ్మహారా జెచట నున్నవాఁడనిన
నాభూపతి భయకంపితగాతుం డగుచుం జేతులు మొగించి సవినయంబుగా
మెత్తనిమాటలనిదెవచ్చితి దేవీ యేనుబాండవాగ్రజుండ ననుచుంజేరం బోయి.

క. నీవుత్ప్రలఁ జంపించిన, పాపాత్మునిఁ గూర్చిత్తుఁ శ్ర బరివాదార్హుఁ

శాపంబునఁ బోలియింపుము, భూపాలకవల్లభాభిపూజితచరణా. 173

క. ధరణిం గలరాజులకుం, బరివారమ్మునకుఁ జావు శ్ర పాటిల్లుటకై

పరుషతఁ గైకొన్నయుధి, ప్తిరు దారుణదండకలితుఁ శ్ర జేయం దగదే. 174

మత్తకోకిల. జీవ మేటికి రాజ్య మేటికిఁ శ్ర ¹జెల్లుఁ జుట్టుల బిడ్డలం

జావఁ జూచినయట్టిదోహిక శ్ర సర్వభోగము లేటికిఁ

నావుడుఁ మఱుమాట లాడఁగ శ్ర నాలు కాడక యుండి య

ద్దేవి యూర్పు నిగిడ్చె నుష్ణము శ్ర దీర్ఘముం బరుషంబుగన్. 175

వ. ఇట్లాధృతరాష్ట్రమహిషి యతనియుచితవచనంబులు విని యూరక యుండె నతం
డంజలిపుటంబు ఫాలంబున మోపి యానతుం డయ్యెఁ బట్టావృతనయన యగు
నప్పతివ్రతదృష్టి పట్టంబునంచునందునం జని యజ్ఞసపతిపదనఖంబులం జెందిన
నవి గందినం జూచి సవ్యసాచి జనార్దనువెనుకకుం జనియె సమీరసుతుండును
మాద్రీసుతులుం దిరుగుడువడి రప్పుడు గాంధారరాజనందన క్రోధంబు దక్కి
ధర్మపుత్రాదులదెస మాతృభావం బలవడ సాంత్యనస్వరంబునం గుంతీనందర్ప
నంబు సేయరన్నా యని పలికన నప్పురుషసత్తములు చిత్తంబులకలంక డిందు
వడ నండలు నొక్కటఁ గుంతి యున్నదెసకుఁ జన నక్కుంతిభోజనందన వారిం
గలయం గనుంగొని. 176

— పాదవులు కుంతి దీక్షకడకు గాంధారిపంపునం బోవుట. —

అంబురుహవృత్తము. పెద్దయుఁగాలము వారలజూడఁగఁ బ్రేముడించుచు దుర్భరా
పద్మక ¹నొందుట నమ్మహితాత్మలఁపట్టు లండఱుఁ ద్రుంగుటం
దద్దయు శోకమునం బారి నశ్రులఁధార లొల్కు వగర్వుతో

- నద్దరవస్థ తెఱంగు గనుంగొని యంతకంటెను నార్తులై . 177
- వ. చరణంబులు దొట్టిల్లం జని తచ్చరణంబులమీఁద వ్రాలి. 178
- తే. ఏడ్వ నందఱపై జేతులిడుచుఁ బెలుచ, నేడ్చి యద్దేవి వారల నెత్తి వేఱు
వేఱ మేనులు నివురుచు న వివిధదారు,ణాశ్రుశశ్రుప్రణప్రచయములు గాంచి.
- క. అచ్చోటు లంటి చూచుచు, వెచ్చనియూర్పులు నిగుడ్పు న వేగుచుఁ బొగులుం
గుచ్చి కవుంగిటుఁ జేర్చును, వచ్చితీరే నృపకుమారవరులార యనున్. 180
- సీ. ఆ సమయంబున న ప్పాండుభూపాల,పత్నికి శోకాగ్ని న ప్రజ్వరిల్లఁ
దత్సమీపమునకు న ద్రాపది విన్నని,మోముపైఁ గన్నీరు న ముసుగు వడఁగఁ
బడముల నట దొట్టుపాటు వాటిల్లంగ, దైన్య మాకారంబు న దాల్చినట్టి
తెఱఁగున జనుడెంచి న దేవి సౌభద్రాదు, లై ననీమనుమ లెం న దరిగి రెంత
- తే. యేనిఁ గాలంబు నినుఁ జూడఁగిప్పు డిచటి, కేల రాఁరంబు నడుగులఁమోల నేల
వ్రాలె వికలాంగియై తెంచిఁవైన నెండ, దాఁకి వందినతీగఁఁఁదంబు దోఁస.
- వ. ఇట్లు మేదిని బడి రోదనంబు సేయునయ్యుగ్మలిమీఁద నొఱగి తానునుం బెద్ద
యెలుంగున నేడ్చి గుచ్చి యెత్తి యక్కునం జేర్చి యూరార్చి యత్తన్వీయుం
దనయులుం దోడన చనుదేరఁ గుంతి గాంధారికడకుం జనియె నప్పుడు ద్రాపది
యాధృతరాష్ట్రపత్నిపాదంబులకు మ్రొక్కి యడలున వెక్కుచున్న నద్దేవి య
మ్ముద్దియ నుద్దేశించి. 182
- మత్తకోకిల. పుత్రి యిట్లగునమ్మ శోకమఁ న బొంది కుందుచు నున్న నీ
గాత్ర మొండొకకీడు పాటిలి న కందుఁ బొందుతనూభవుల్
పుత్ర వర్గము చన్నచో నెద న భూరితాపముఁ బొందుడుం
బాత్రహీనతఁ బడ్డగొంతికిఁ న బాయ నేర్చునె నెవ్వగల్. 183
- క. నిను నే నిట్టూరార్చెద, నను నీచూరార్చ వలదె న నానీతెఱఁగుల్
విను మొక్కరూప మన కే, మనఁగలదు విధాత క్రూరుఁ న డై పఱుపంగన్.
- ప్రహరణకలితవృత్తము. ఇది యిటు లగు ట న్నెఱిగి పలికె నా
విదురుఁడు సభఁ గోవిదులు వొగడఁగా
నది వినియును నే న నడఁపన దురితం
బాదవెఁ గలఁక నే న్నటాలయ కుడుగునే. 185
- వ. ఇట్లనియెదం గాక నాచేతఁ బోవునే యెవ్వరు నేమి సేయుదురు కాలవశంబున
నవశ్యభావి యైనది యయ్యె నుపశమింపు మని పలికె నని యిట్లు పాండవులు
ధృతరాష్ట్రుని గాంధారిని ననునయించిన తెఱంగు గెఱింగించిన నా భంగి నుపశమిత
క్రొధ యైన గాంధారరాజనందన పదంపడి యెవ్విధంబున వర్తించె ధర్మతనయు

- ననంతరవర్తనం బెప్పాటఁ జెల్లె నని యడుగుటయును. 186
- శిఖరిణీవృత్తము. తపస్వ్యాధ్యాయాది శ్లోకముల చిత్తప్రకలితా
విషజ్వాలజ్వాలా విరమణసుధా ॥ వృష్టిలలితా
జపాపుష్పరచ్చవికరణసంసంధితపురా
సపర్యానిర్వాహా¹ప్రచురకలనః సైర్యమధురా. 187
- క. సాత్యవశేయాదిమహా, మత్యవగమ్య ప్రకారమధురవిలాసా
సత్యత్వానంతత్వనిరత్యయశుభసారమయస్సమగ్రవికాసా. 188
- మాలిని. సదనదనభిషిక్తానంభృతానందభక్తా
విదళితదురితాలీ ॥ విశ్వనిర్వాహశాలీ
మదవదసురభేదీ ॥ మానసానుప్రమోదీ
వదనజనితవిప్రా ॥ వైభవానందదీప్తా. 189
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున స్త్రీపర్వంబునందుఁ బ్రథ
మాశ్వాసము. 190

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

శ్రీపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

మత్స్య-ర్షి మదత్యభి
రామాకృతినద్ధుణాభిరతిమత్పుణ్య
గ్రామాకృతి¹ మత్సంప
త్యామోదితభ క్తలోక శ హరిహరనాథా.

1

వ. దేవా నైశంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె నట్లు పాంచాలి నూతిడం
బలికినయనంతరంబ. పతివ్రతాశిరోమణియు మహాభాగయు సత్యవచనయు
నగునయ్యాంబి కేయుభార్యకుం బౌరాశర్యమునీంద్రవరప్రదానంబునం బ్రాప్తం
బై తాత్కాలికం బయినదివ్యదృష్టివిభవంబున నిజవ్రతహాని లేనితెఱంగున
సంగరతలం బఖిలంబును నధికవిస్తారహారప్రాప్తం బయ్యు నాలోకనగోచరం
బగుటయు.

2

మణిగణనికరము. గొడుగులపఱియలు శ గుఱుకులు గొనుటన్
సిడములతునియలు శ సెదరి యునికిఁ బెం
దడిగలుఁ బడగలు శ దఱచు మురియ లై
పుడమిఁ గలయుటకుఁ శ బొగు లొలయ మడిన్.

3

క. నుఱు మైనకొల్బలంబులు, నఱవఱు లయి యున్నయట్టియరదంబులుఁ బెం
దఱ చగుసూతాంగకములు, నొఱగినరథ్యములగములు శ నల్ల మలంపన్.

4

లయగ్రహి. రావుతులతుండములు శ మావతులనుగ్గుఁ దుర
గోచనిశవరేబులు గజావయవరాశి
భౌవభయదస్థులుఁ శ బ్రేవులును గండలును
బ్రౌవు లయి పెన్నెదడుపై విరసి రక్త
స్రావమునఁ బెల్లయినఁ రేవమునఁ జూడఁ గడు
నేవ మగుపల్ల మృతభావగతు లయ్యున్.

జీవములఁ బాయఁకొ ॥ నా వికచవక్త్రముల

తో వఱలురాజులు మృనోవికృతి సేయన్.

5

లయగ్రాహి. హారరుచులు హృదయఃపారితరమూర్ఖు లగు

వారు హరినీలమణిభారవిలసత్కే-

యూరబహులాంశుచయఃచారుతరరేఖు లగు

వారు నవ వజ్రరుచిరోరుఘ్మణిమతో-

టీరరమణీయు లగునవారు గరుడాశ్రమయ

భూరికటకద్యుతివిహారపరిశోభా

స్ఫూరు లగువారలును ॥ బోరఁ బడి నెత్తురులఁ

గూరుటఁ గరం బెడఁద ॥ కారటము సేయన్.

లయగ్రాహి. అమ్ములును విండ్లుఁ బరిఃఘమ్ములును దోమరచ

యమ్ములును గుంతనికరమ్ములుఁ గనత్త

డ్గమ్ములు నహీన ముసలమ్ములును జక్రనివ

హమ్ములును లోనగు నశనమ్మితమహోగా

స్త్రమ్ములును గండలును ॥ నెమ్ములుఁ గపాలములు

సమ్మిళితరూపశక్తలమ్ము లయి సంగ్రా

మ మృతులదారుణవిధ మృగుటఁ దెల్పు టధి

కమ్ముగుకలంక హృద ॥ యమ్మున కొనర్పన్.

7

లయగ్రాహి. కుత్తుకలబంటి యగునెత్తురులు దోయిభుల

నెత్తి చవి గ్రోలుచును ॥ జిత్తములు దృష్టి

జోత్తిలి నితాంతమదఃమ త్తములుగాఁ జటుల

నృత్తములు సేయుచుఁ జలత్తనువికారో

ద్వృత్తపటుహాసముల ॥ రిత్త లగుదుర్వచన

వృత్తులను నొండొరుల ॥ నెత్తికొని మాంసం

బత్తి తినుటఁ వికటవృత్తు లగురాక్షసుల

మొత్తము పరిక్షుభితచిత్తత యొనర్పన్.

8

సీ. స్త్రవులు గండలు ॥ వెఱికి ¹పేటాడి యంగదఁ గొని మెదళు లగల్గికొనుచు

రాగిలి రక్తంబు ॥ ద్రావుచు లోచన,గుళికల నొలిచి మ్రొంగుచును గుండె

కాయలాదటమెయిఁగబళించుచును గ్రొవ్వ,దెమలిచి నమలుచునెముకయాట

చవి గొని యానుచుఁజావకయున్నరూపులు సచ్చటకుఁగాక ॥ బెలుచఁ దన్ని

తే. కొనిన వెఱఁ బాయఁ బాటుచు ॥ జెనకి తొడరి

కాటు లాడుచు నున్నస్వగాలములును

గాకములు రావులుగులును శ్ర గద్దలును వృ
కంబులును మానసము వికళంబు సేయ.

9

వ. అగ్రాంధారరాజనందన కలను గలయం గనుంగొనియె దదవసరంబున సాత్యవతే
యుండు కౌంతేయుల రావించి బంధుశవంబులకు 1 గాలోచితాచారసహితం
బుగా నగ్నిసంస్కారంబు సేయుం డని పనిచి యంతర్ధానంబు సేసె వారు ధృత
రాష్ట్రం బొదివికొని వాసుదేవపురస్సరు లయి యప్పనికిం జనుచుఁ గౌరవకాం
తలఁ దత్ప్రదేశంబునకు నడపించిన నప్పడఁతులు పతులును సుతులును సోదరు
లును జాత్రులును మిత్రులును గూఢపంబు లై పడియున్నఁ జూచి చెయ్యేది
మేదిని నొఱగువారును వావిడిచి యఱచువారును బురపురం బొక్కువారునుబడి
పొరలుచుఁ బొగులువారును వేనలులు పీడి వెన్నుల విరియం దిరుగువారును
బలించువారును బేర్కొని యగ్గించువారును మ్రాన్పడువారును మోములుం
దలలును మోఁడుకొనువారును నై రప్పు * డా దుర్యోధనజనని జనార్దనుం బే
ర్కొని చేరం బిలిచి పరమశోకార్త యగుచు నతని కిట్లనియె.

10

... గాంధారి పాలికలను చూచి కృష్ణునితోఁ జెప్పి దుఃఖించుట ...

నీ. చూడుము ధృతరాష్ట్రుకోడండ్రఁ గన్నార, వీరె కన్నీరు పై శ్ర వెల్లిగొనఁగ
దీనతఁ బొందెడన్మాననంబుల విప్ర,లాపంబు లై ననల్లాపములను
నడలు చొండొరులకు శ్ర నన్నలఁ దమ్ముల, రూపించి వేర్వేఱ శ్ర చూపుటయును
బొరిమొగంబులుసూచిపురపురఁబొక్కుచుఁ, దల లల్లఁదూలంగగ్గనిలుచుటలును
తే. గలిగి 2 యలిగెడువారికశ్శన్నులకుఁ బండు, వగుచునున్నారు కాకులుగలతనువు
లెక్కియున్నను చేట్టు శ్ర దక్కి కొంద, ఊడువఁ జేయాడ కున్నవా శ్ర రంబుజాక్ష.
మానిని. కూలియుఁ గాంతి యిగగుర్పఁగఁ దేజము శ్ర గుండక వహ్నులు శ్ర సూరశిఖా
జాల మడంగియుఁ శ్ర జాయ వెలింగెడుశ్శచందము నొందిరి శ్ర శల్యుఁడుఁ బొం
చాలుఁడుఁ గర్ణుఁడు శ్ర జాపగురుండును శ్ర శాంతనవుండు నిశ్శజంబున కీ
బాలుఁడు వీరప్రభం గడచెం గుణభద్రునిఁ గంటె సుభద్రసుతున్.

12

అ. ప్రభువు లంతనంత శ్ర రాజిల్ల నెడనెడ, వీరయోధతతులు శ్ర వెలుగుచుండ
గ్రహచయమునఁ దారక ప్రకరంబునఁ, బాలుచుగగనతలముఁ శ్ర బోలెఁ గలను.

నీ. అరునభీష్మచాప్తచార్యభీమక, రాదులమహితదివ్యాస్త్రవితతు
లాడిన నొండొకకీడు రా నేరమి, వీతవికార మై శ్ర వీరయోధ
చారుశరీరసంఘయ ముండఁగా దీనిఁ, గంకశివాగృధ్రాకాకకులము
లాదిగాఁ గలుగుక్రవ్యాదముల్ పీఠువీ, కాడుట నెంగిలి శ్ర యయ్యె నకట

తే. హంసతూలికాతల్పములందుఁ బొందు
భోగిజనములమ్మదుగా త్ర శములు ముకుండ

కంటేఁ బరుసనిధరణిభాగమునఁ గూలి

యున్నయవి సూచువారలయుల్ల ముడుక.

14

క. చెవిని సొగియించువీణా, రవమును గానంబు వేణురావము నితోన్
త్సవముగ విను రాజులకడ, శివానుతము చెలఁగు చునికి శ చిత్త మలంచెన్. 15

తే. సారచందనహృద్యకన్తస్థారికాది, ¹లేపనాల్పి నుండెడుభూపవర్య
లకట శోణితపంకడిగ్ధాంగు లగుటఁ, గనుట కోర్వరాదయ్యెడుఁ శ గమలనాథ.

క. వనితలు మేలపుమొయి మెలుపునఁ దిగించిన నొప్పుహార్యములు మొదలగు ప్ర
న్ననితోడవులు గ్రద్దలు దివి, య నరేంద్రులు గొంద ఁనికి కయచ్యుత కం.

క. ప్రాణంబులు విడిచియను గృహాణాదులు విడువ కున్నభటు లారయ న
ప్రాణులపోలెం బ్రధన, త్తోణికి దొడ వగుచు నున్ని శ చూడుము కృష్ణా. 18

క. సూరెలను వందిజను లిం, పారఁగ నుతియింప నొప్పునట్టిమహీశుల్
నారీజనములు సుట్టం, జేరి పనవుచుండ నునికి శ సేసె నలంతన్. 19

తే. కూరుమొన పెట్టినట్టులు శ గొంద ఁజ్వ
లాయుధములు గంకటములు శ నమర నున్నఁ
జూచి చావనివా రని శ చూడు చేర
నరుగ కున్నవి కంకగృభాధిదు లనికి. 20

వ. ఇది యంతయు నీచే సాధితం బైనకార్యం బనిపలికి వెండియు. 21

సీ. అట్టలకడ నుత్తమాంగముల్ గానక, యలమట నలుగడ శ లరయువారు
దలలు చేతులఁ గొని శ తనువు లత్తలమునఁ, దఱచు పీనుఁగులలోఁదడవువారు
శిరములు మేనులఁ శ జేర్చి భావించి ని, జాస్యముల్ వేసికొం శ చఱచువారు
తునియలుపైకై నఁ శబనివడిగూర్చిరూ, పులుగనుంగొని మూర్ఛమునఁగువారు

తే. నైనకొరవసాంచాలమానినీజ, నముల నచ్యుత చూడుము శ నాథజనక
పుత్ర సోదరశవములసొంత కేఁగి, పెక్కుదురవస్థ లొందెద శ రక్కటకట. 22

తే. అవయవములు రూపఁగ గ్రవ్యాదభిషి
తంబు లై యున్నిఁ గొన్నిశ్వవంబు లువిద
లెంత సూచియు నవి గొంద శ తెఱుఁగఁజాల
రయ్యెదరు సూడు తమబంధు శ లగుటఁ గృష్ణ. 23

క. ఇట్టివి యెల్లను గనుఁగొను, కట్టడితన మొందునట్లుగా నేమొకొ తో
ల్నుట్టువునం జేసితి నీ, చుట్టల నిటు సూడకుండఁ శ జొప్పడ దయ్యెన్. 24

క. అని పలుకునపుడు దుర్యోధనునిక లేబరము దృగ్గతం బగుటయు న
శూద్ర యిలఁ ద్రెల్లె నటికిన, యనఁటిక్రియ మూర్ఛ జిత్త శ మవశం బైనన్.

శ్లోకం గాంధారి దుర్యోధనునికేబరంబు చూచి కలవించుట. శ్లోకం

వ. ఇట్లు మూర్ఖులి కొండొకసేపునకుం జెలిసి గాంధారి పరిచారక లూడికొని.
పోవ నప్పుత్త శవంబుకడకుఁ బోయి. 26

తరల. విఘ్నవక్షముమీఁద నశ్రులు క వెల్లిగొల్పుచు వ్రాలి యో
నృపతికుంజర కారవేశ్వర క నేల నిమ్మెయి నీయుదా
త్తపుశరీరముఁ బొందఁ బాడియె క తల్లి వచ్చిన భక్తితో
నుపచరింపక లాతి వై యిటు క లూర కుండుట యుక్తమే. 27

వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబులం బలవించుచు హాహాకారంబు లెసంగ రోద
నంబు చేసి యాసుబలనందన తనసమీపంబునకుఁ జనుదెంచి యన్నయపేంద్రున
కొట్లనియె. 28

మంగళమహాశ్రీవృత్తము.

ఈతఁడు రణంబునకుఁ నెత్తి చనుచుండియును క నెంతయును భక్తిఁ గని నాకుం
బ్రీతి యెసఁగం బలికి క ప్రేమ మొలయం బొగడి క పెద్దయు విసేతినిరతుం డై
చేతులు మొగిడ్చి జయశిధియుఁగ దీవన విశిష్టదయ ని మ్రనిన ధర్మం
బేతల ననూన మగు క నిద్ధజయ మాతలకు క నెట్లయిన సిద్ధ మగు నంటిన్. 29

వ. ఇట్లన నేల యంటెని. 30

మానిసీవృత్తము. జూదమునప్పుడు సర్వజనంబులుకూచి భయంపడి యిప్పని యి
మ్మేదిని సేనలకుం గురుకోటికి క మృత్యువు గాని నిజం బలఁతిం
బో దని యాడరె యిమ్మెయి నా దగు క బుద్ధికిఁ దోచినసత్యము దా
మోదర పాటిలదే కొడు కంచుఁ బ్రయోక్తులు వల్కినఁ బెంపు సెడున్. 31

వ. వినుము దీవనకుం జొరక మధ్యస్థపుమాట లాడుటయ కాదు మఱి నే నప్పు
డతనితోడ. 32

తే. ఆహవంబునయందు నీహోహఁతించి, పోవ నడి వచ్చు నడికంటఁజూపు మేలు
శత్రుజీవితఁ బరలోక క సౌఖ్య మనుభ, వింపు మమరత్వసంపద క వెలయుమంటి

క. అని చెప్పి యుంటి నాచెప్పినయట్టులు సేసి యితఁడు క పేరును బెంపుం
గని యుండఁగ నిట్లడలున, మునుఁగు టరయఁ గడుపుశోకమున పెంపునుమీ.

ఆ. అరివిమర్ది యితని క కైవగ పేటికిఁ, బుణ్యలోకమునకుఁ క బోయె ననుచు
నుండ నోపెనేని క నుల్లంబు ధృతరాష్ట్ర, దిక్కులేమిదలఁచిపోక్కకున్నె. 35

వ. అని వెండియ. 36

సరసిజవృ. శ్రీరమ్యత్వం బారఁగఁ బెం పూర్ణిరతముగ మణివిర్రచితమకుటములుం
దారుం జూడన్ సారవిభూతిన్ క ధరణిపు లనిమిష క ధవనిభు లగుచున్
భూరిప్రీతిన్ సూరెలఁ గొల్పన్ క భువనవినుత మగు క పొలుపు వెలయము
న్నీరాజుండుక దారుణదైవం క బిటు వఱచునె తుది క నితనిఁ గటకటా. 37

- తే. కనకబహురత్నమయపీఠమున మృగాక్షు, లాలవట్టంబు లిడఁ జెల్గువమరునట్టి
కొరవేందుండు వెనునేలఁగంకపక్ష, ఐవనహతుఁ డయ్యెఁ జూచితే ౩ పద్మనాభ.
- క. ఈ రాజు భీమసేనును, దారోగ్ర పరాక్రమమునఁ ౩ ధరణి నొఱగి దు
ర్వారమదవారణము కం, తీరవమువిహారమునఁ బడినగతిఁ బొలిచెన్. 39
- క. విదురుఁడుఁ దండ్రియుఁ దనకుం, బదివేలవిధములఁ జెప్పఁ ౩ బాటింపఁడు దు
ర్మదమునఁ దగియెడుబుద్ధులు, విధి మూడినమర్త్యుఁ డేల ౩ విను నుచితోక్తుల్.
- క. పదునొకఁడతొహిణు లే, ¹పాదవఁగ నలిఁ గొలువ నొప్పునుర్విశ్వరుఁడే
తుది నిష్పరివారుం డై, గదఁ జేకొని యొంటి పోరి ౩ కలనం బడియెన్. 41
- తే. ధరణిగజఘోటకములొప్పుధార్తరాష్ట్రు, లెల్లబాలుపారఁగాఁగంటినిప్పుడవి వి
నాశమొందినఁ బాడఱి ౩ నలిననాభ, యది పరాధీనముగఁ జూచునట్టి దయ్యె.
- వ. అని దుర్యోధనవల్లభ² నిరీక్షించి మాధవు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 43
- ఆ. కొడుకుచావుకంటె ౩ గోడలియడలునఁ, బెరిగి శోకవహ్ని ౩ దరికొనంగ
నంతరంగ మిప్పు ౩ డగ్గల మెరియంగఁ, దొడఁగె దీనికేది ౩ తుది యుపేంద్ర. 44
- సీ. చూడు మిమ్ముద్దియశ్రుతుఁ జూచి వదన మి, హ్లాఝ్యుఁడ బ్రాణేశునాననంబు
పైఁ జూడ్కి యడరించి ౩ పాణితలంబున, నందంద నెమ్మొగ ౩ మడిచికొనుచు
మరలఁ బుత్రునిదెస ౩ కరిగినమనసు పే, రడలున మునుఁగంగ ౩ నతనిచెన్ను
మోమునఁ దనమోముమోపి మూర్ఛిలుచు, దెలిసి వల్లభునరఃస్థలముగ్రుమ్ము
- తే. నుడుకుఁగన్నీరఁ దడియంగ ౩ నొఱగుచును వి
చేష్ట యై యారకుండుచుఁ ౩ జెలులతోడఁ
దిరిగి పొగులంగ వేనలి ౩ విరియ మేన
నవులఁ దిరుగుచు నున్నది ౩ యక్కటకట. 45
- వ. అని వెండియు. 46
- సీ. ఈ సుమధ్యమ యిమ్ముఃపీఠ్యగుబాహుత, లంబున లలితోష్ణలాలనంబు
నొంది రాగిలెడునల్లంబుతో నుండు, నింకిట నిమ్ముగ్ధ ౩ నెట్లు సూడ
వచ్చుఁ గనుంగొనవశము గా దిది యిట్టి, కొడుకును మనుమండుఁబుడమినిట్లు
పడియొండఁ జూచెడుశపఁజాతికి నిప్పు, డవియక నిగ్గడి ౩ యైనయినుప
- తే. గుండియకుఁ జేటుపాటింకఁబుండరిక, నయన యెన్నఁడులేమి నిర్ణయముగాదె
యింతకోర్చెడునట్టివాఁరెన్నఁడేని, నుర్వి నెండేనిఁగలుగుదురోకొయ్యెరులు.
- క. జననియు భార్యయు నేమైన నేమి వేదములు బొంకునకుఁ జొరమి నిజం
బని పుణ్యలోక మగు నని, తనకార్యము నూచెనిట్లు ౩ తగునె యితనికెన్. 48
- వ. అని యనేకభంగుల విలాపంబు సేసి తక్కటితనయులదెస నాలోకించి విష్ణు
దేవునితో నిట్లనియె. 49

- భాస్కరవిలిసితవృ. కౌరవవృత్తితనూజశతంబుం & గంటె పవనసుతుపటుభుజలీలా
 ఘోరతఁ దడఁబడ మేదినిమీదం & గూలె వికటముఖకర¹చరణత్వం
 బేరి కయిన, గనుఁగొన్న విషాదంబెంతయు మది నొలయఁగఁబ్రియకాంతల్
 చేరి విలపనము దద్దయు నార్తిం & జేయఁగ నునికి వనట ²తిరిఁ బెట్టె. 49
- తే. చందనార్ద్రాకుటిమములఁజరణతలము, ³లొందుటకు నేవగించునయ్యువిదలిపుడు
 నెత్తురుల లేవ మెక్కిన & నేల బొరలు, చున్నవా రేమి సెప్పుదునుడుకుపేర్చి.
- క. బాలలుఁ దరుణులుఁ బ్రాథలుఁ, మూలెడువికలాంగకములతో జెందములక
 వాలినవిరహానలముల, పా లై వందురెద కొక్కభంగిన యకటా. 51
- క. బలదర్పదైర్యశౌర్యోజ్జ్వలు లగు ధృతరాష్ట్రసుతులనతులకు నిట్లా
 కులతమయి వనట పెల్లనఁ, దలరసలసె దిక్కు మాలిగ్నదైవముచెయిదన్. 52
- క. నిజభూషణాతపత్ర,ధ్వజకంకటఖండవేష్టితము లైనకురు
 వ్రజగాత్రశకలములు వా,రిజనాభ కనుఁగొనంగ & రెట్టించె వగల్. 53
- క. జననియుఁ దండ్రియుఁ ⁴దొలుబా,మునఁ జేసినపాపకర్మమున, గాక సుయో
 ధనుఁడు మొద లునునూర్వర,ననఘుఁడు ధర్మజుఁడు నామమడఁపఁగఁ దగునే.
- & గంభీర దుశ్శాసను క శేబరంబు చూచి విలపించుట. ---
- సీ. అచ్యుత వీరడై మ్రహాభీలభుజుఁ డగు,భీముగదాహతి & భూమిఁ గూలి
 యాతనిచేత సర్వాంగంబులందును, గలుగుకొన్నెత్తురు & కాంక్షఁ ద్రావఁ
 బడి మఱి తెగటారిపడియున్నవాడు దు,శ్శాసనుఁ డీతండు & సభకు ద్రుపద
 పుత్రిసిడిచి తెచ్చి & పాలువతనమ్మునఁ, బతులసన్నిధిఁ గురుక్షితివిభునకుఁ
- తే. గర్జనకుఁ జిత్తసంప్రీతి గాఁగ దూల,పుచ్చెఁ బెక్కువిధంబుల & నొచ్చి యామృ
 గాక్షి యప్పుడు మారుతి,యంతరంగ, మేర్పఁ దలఁచించుదానన & యింత పుట్టె.
- క. ఆ సభ నమ్మెయి నీదు, శ్శాసనుఁ డప్పాండుపుత్త్రసతిఁ గ్రూరాత్ముం
 డై ⁵సంక లేక పెద్దయుఁ, గాసిం బెట్టంగ నెఱిగి & కలగినమదితోన్. 56
- వ. ఏను దుర్యోధనునితో నిట్లంటి. 57
- తరువోజ. ⁶హరిచేత రక్షిత & యైనపాంచాలి, కగునయ్య యిమ్మెయి & నత్యంతసీచ
 పరిభవదుఃఖంబుపాల్ సేత మీఁడు, పరికింప కున్నఁ గీడ్పట్టిల్ల కున్నె
 యరికంజకుంజరుఁ & డగుభీముఁ బల్కు, లనుబరిగోలల & నలఁచుట మేలె
 వెరవిడి వేవేగ & విడువుము గార,వింపు మీవంశపవిత్ర నోపుత్ర. 58
- క. క్రూరాత్ముఁడు నీచుఁడు గాం,ధారవిభునిఁ దొఱఁగు పాండుతనయులఁ బుణ్య
 ప్రారంభులఁ గూడి మనుము, కౌరవకులమెల్ల బ్రదుకఁగఁగ బొగ డొందన్. 59
- క. అని యెన్నిభంగులను జెప్పినఁ దా నప్పలుకు లెల్ల & బెడచెవులం బె

1. చరణం బై, యేరికయిన. 2. యిగిరించెన్. 3. నోవుటకు. 4. బ్రయులును మును నేసిక,
 5. సంకటపడఁ బెద్ద. 6. అరయక సభలోని శత్రుయజాక్షి & మెయి దయ మాలి & యత్యంతఁ

తై నుదగ్గుడు దగుకార్యము, గనునె వశం బగునె దైవగతిఁ దప్పింపన్. 60
 తే. నాటిమాట లుల్లంబున నాటియుండ, నొవ్వతోఁ దటి వేచి నేడివిధమునఁ
 బటిచేభీముండు నొప్పింపఁబడినత్రాఁచు, పాము పగసాటితెగటార్పుభంగిఁగృష్ణ.
 క. తగుఁ బగ దీర్చుట యిష్టైఁ, దగ వగునే నెత్తు రెత్తి న త్రావుట భీముం
 డు గడుఁ ఘోరము సేసెను, మగల కతిక్షుద్రవృత్తమా పొగ డొసంగున్.

తరల. కరములుం జరణంబులు 1 విరి న గల్గి సాగి వికీర్ణ మై
 యురము నిర్భర వైకృతంబుగ న నర్విఁ ద్రెల్లి సుతుండు గే
 సరిసఖంబుల వ్రవ్వబడ్డగ న జంబుచాడ్చున నుండఁగాఁ
 గరుణ మాత్మకు నింత మిక్కిలి న గాక యున్నె జనార్దనా. 63

సీ. వీఁడె వికర్ణుండు న వాడిమెఱుంగు మేఘంబులగములమధ్యంబునందుఁ
 దేజరిల్లెడుమాడ్కి న రాజిల్లుచున్నవాఁ, డతి సాంద్రహస్తికా న యములలోనఁ
 గార్ముకజ్యాణి న కఠిన మై యున్నయి, బృలునిముంజేయి న బాలగృధ్ర
 మోపదు కబళించి న యును జంచుపుటమునఁ, జీరంగఁ జూచితే న శౌరి యితని
 తే. రమణి పారిఁబారిఁ గన్నీరుగ్రమ్మఁ జాట్టు, మెలగి కాకులగ్రద్దలదొలంగనడుచు
 చున్నయది 2 పాసి యవివోవకకున్న నిట్లు, సూతురేతల్లులందును సుతులనకట.

క. మారుతనందనుగుఁపు, నారాచము లొడల. నాటిసం జచ్చియు న
 వీరకుమారుం డుజ్జ్వల, చాదుత్వముఁ బాయ కున్నచందముఁ గంటే. 65

క. అనిమొన నెవ్వరికిని మా, కొన రానిఘనుండు దుర్ముఖుండు భీమునిచే
 వినిపాతితుఁ డై భూరజ,మున బ్రుంగుడువడ్డవాఁడు న మురహర కంటే. 66

తే. నక్కతోఁ డెలుపీనియాననమునగము, దిన్నయవియట్టులయ్యును న నున్నయొప్పు
 దొరసి న ప్రమీనాటిచంగదురుని 3 బోలె, జూడు భావించి దీతితశూరవంశ. 67

మత్తకోకిల. శూరసేనుండు భీమసేననిఘాదితుం డయి చుట్టు నం

భోరుహానన లార్తిమూర్తతఁ న బొందిన ట్లతిరూక్షహా

హరవంబులతోడఁ గ్రమ్మర న నల్లవాడె వికారిలా

కారుఁ డై పడియున్నవాఁడు వృకంబుఁ బతులుఁ జించినన్. 68

సీ. అంగంబు కోమల న మంతరంగంబు చా, తుర్యనిరూఢంబు న శౌర్యఘనుండు
 వీఁడె గోవింద వివేకతి యీతండు, సొబగుండు మెలఁతలు న సుట్టు నెపుడు
 నప్పరోగణ మమరరాధిపుఁ గొలిచెడు, చాడ్చునఁ బాయక న సమ్మదంబు
 చిగురొత్త నుండుడు న రగరుకస్తూరికా, చందనాద్యనలేపశాలి యిపుడు

తే. గ్రద్దలును గాకులును జట్టుఁగడిసియుండఁ, దటచునెత్తుటదోఁగినత్రనువుఁదాను
 నున్నవాఁడు గానాకర్ణనోత్సుకుండు, నక్క లటచెడుచేరువ న నక్కటకట. 69

తే. కనకపుంఖకావృతగ్రాతుఁ డైన

దుష్ప్రహుండు చచ్చి యుండియుఁ ॥ దోయజాత
వికచ నవ కర్ణికారసంప్రేప్తనంబు
గలుగుశైలంబు తెఱఁగునఁ ॥ బొలిచెఁ జూడు.

70

— యి గాంధారి యభిమత్యక శేఖరంబు గనుగొని ప్రలాపించుటయ్యె —

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె.

71

లయవిభాతి. అరయ నిది పెద్ద యని ॥ పరులమొనఁ జిత్తమున

సరకు గొన కుగ మగుఁబరవస మెలర్పం
ద్వరితగతిఁ జొచ్చి కురువరుఁడు దలరం గవిసి
కరితతులుఁ దేరులనిశ్చరములుఁ దురంగో
త్కరములును గాల్పలము ॥ 1 నెరవులునుఁ కీటశఁగ
శరగురుఁడు గర్జుడును ॥ గురుసుతుఁడు మద్రే
శ్వరుఁడుఁ గృపుఁడుం బరవఁ ॥ బరఁగి దివిజుల్ వొగడ
ధరఁ బడి ముకుంద మన సరతనయుఁ డొప్పెన్.

72

ఆ. పాడి మాలి తన్నుఁ ॥ బలువురు పొదివినఁ, బోరి తదే డప్పిఁ ॥ గూరి నిదుర
పోయెనొకొ సుభద్రపుత్తుండు మృతుఁడైనఁ, జెలువ మింత యేలకలుగనేర్చు.

సీ. ఉత్తర యిక్కుమాఁరో త్తమునురమున, వ్రాలి మోమునఁ దనశవదనకమల
మందంద సేర్చుచున్నది మున్ను గన్నంత, మెలఁగంగ నేరక ॥ చెలులమాటు
గొనుసిగ్గుచెంపున ॥ వనట నిట్లయ్యెని,ప్పుడు మాటిమాటికె ॥ బాలత్రిప్రియునిఁ
గనుఁగొని బిగియారఁగఁగిలించుచు శిర, మూరుతలంబున ॥ నునిచి పాణి

తే. పల్లవంబున నాననమల్లనల్లఁ, దొడయుచును నిన్నుఁ జూచుచుఁ ॥ దోడుతోడఁ
బొడముఁ పెల్లనఁ గన్నీరుదుడిచిగానుచు, నలతపెనువెల్లిఁదేలెడునంబుజాత.

వ. వింటె యవ్వనితవిలాపంబు.

75

సీ. భద్రచారి త్రసుభద్రను నిర్జర, ప్రతిమాను లగుపాండురాజసుతులఁ
బాసి యెం దరిగితి ॥ పార్థనిపట్టి న, చ్యుతునియల్లుని సమరోర్విజెనసి
పరిమార్పఁ జాలి రెవ్వరు పెక్కుభంగుల, మాటలాడఁగ మఱుమాట లేల
యాడవె నాతోడన స్తగురుండుఁ ద, తనయుండు గృపుఁడు రాధాసుతుండుఁ

తే. బాడిమానుసులంద్రు నిగ్నాబు నొకనిఁ, బొదివి రిస్సొ పెక్కంద్రుప్రోడ లిదియు
మగఁటిమియె క్రించుపనికెట్లుఁ దెగినయప్పు, డుల్లములువారలకునెట్టులుండెనొక్కొ.

క. పాండవులును బాంఛాలురు, దండిమగలు వారు సూడఁ ॥ దలఁకక నిన్నుకొ
భండనమునఁ బడ వైవఁగ, గండు గలుగు టద్భుతంబు గాదె తలంపన్.

77

క. తనలేనిచోటఁ బలువురు, నినుఁ జుట్టును ముట్టి యొక్కనిం జేరి వధిం
చినవంచనకు ధనంజయు, మన మెమ్మెయి నురియునొక్కొ ॥ మన్మథమూర్తి.

తరల. అరుల నెల్లను గెల్చి మేదిని యంతయుం గొని తేజమున్

సిరియుఁ బెంపును గీర్తియున్ విలసిల్లఁగా మనుచుండియుం

బురుషసింహులు పాండుభూవరపుత్రు లక్కట మోదముం

బారయ నేర్తురె నిన్నుఁ గోల్పడి ఓ పోయి పుష్కరలోచనా.

79

క. నీమూర్తియందుఁ బ్రాణము, లేమిఁ జెలిసి యుండఁ జంచలంపక జీవం

జేమికతంబునఁ గలిగియొ, నామేను దొఱంగిపోదు య నాథ యెఱుంగన్.

80

సీ. దేవలోకంబున యీవిష్ణు డెవ్వతఁ, దీపారుపలుకులఁ యీ దేర్చి కురులు

పుడుకుచుఁ దగ నన్నరపోలె లోలాత్మఁగాఁ, జేయుచున్నాడవు యెఱువు నేర్చు

మెఱయంగ నచ్చరఁ తెఱవలమనములు, గలఁచియాడుదు గాకయలతిబోజె

యంగనాగోష్ఠి నున్నపుడు నానడవడి, బుద్ధిఁ దలంతె ని న్నొందఁ గాంచి

ఆ. యాఱునెలలు వోయె యంతయు యింతియ, కాని లేజె తొంటిగ్రమేనఁ జేసి

నట్టిమేలు మోహనాకార యభిమన్యువీర నిర్వికార యెనుతసార.

81

వ. అను చున్నది యిట్లు పలవింప విరాటనందనం దదీయజననీప్రముఖబాంధవస్త్రీ

జనంబు లచ్చట వాయం దిగిచి పొగులుచుం గొనిపోయిరి వారలం గనుం

గొనుము.

82

కవిరాజవిరాజితము. గురునిశరంబులు దాఁకిని మేదినిగ్రహాలి విరాటుఁడు పేరిననె

త్తురుల మునింగినమేనును దానును యధాళి సమీరుఁడు మోముపయిం

బారిఁబారిఁ జల్లఁగ నున్కి గనుంగొని యెడల నశ్రులు హా యనుచుం

బురపురఁ బొక్కెద రెమ్మెయిఁ జోపినఁ య బోవక మూఁగెడుఁ బక్షితతుల్.

83

క. అకటకట యుత్తరుఁడు గొండుక కాంభోజుండునుం గగ్గడుక బాలుఁడు వా

లికకైదువు లాడిన నేల కొఱిగి యెప్పి రభిమన్యులత్తణులక్రియన్.

84

సీ. పాండుపుత్రులభుజాబలమున కులుకక, యెవ్వరుప్రాపున యెదురు నడచె

దుర్యోధనుఁడు గొంతిఁతోలుచూలికెవ్వఁడు, హృదయశల్యంబు నిదురసెఱుచు

నట్టికర్ణుండు మ్రదాంధసింధురము బ,లోద్ధతద్విరదమహోగ్రవిక్ర

మమున గీటడఁగినమాడ్కి నర్జునుబలుఁ, గడిమిచేఁ దెగటార్పఁబడియె వీని

ఆ. బాహువిలసనమునఁ యిడినమహాయోధ, వరు లనేకు లితఁ డయ్యార్యరోష

దూషితుండు పరుషభాషణశీలుండు, ధైర్యధనుఁడు దానశౌర్యశాలి.

85

వ. విను మవ్వోత్తముండు.

86

క. పిఱుఁదం గురుధరణీపతిఁ నఱచేతం బ్రాణములు ఘనారాతిజలం

బుఱినితెగువ ముందటఁ బెన్గొఱుట చిత్తమునఁ జెట్టికొని విహరించెన్.

87

తే. ఇతనిచుట్టును గలకల యెసఁగ రోద,నంబు నేయుపత్నినివహంబులోనఁ

గంటె వృషసేనుతల్లి యగ్గలపుటడలు, మూర్తియైన తెఱంగున యెర్తిదూలె

న. ఈ రమణీర్థంబు ధరణీతలంబునం బొరలుచు.

తే. పరశురామునిశాపంబు శ బాణశక్తి, గ్రాహ బ్రాహ్మణశాపంబు శ రథము సిక్కు-
వలుప గాండీవధరుచేత్తిమెఱుంగుటమ్ము, మన్నిగొనియెనె యొకర్ణ్యముగలరాజు.

వ. అని మఱియుం బలుడెఱుంగులం బలవించి యుత్థిత యై యాలోకించి. 91

తే. కాకులును గద్దలును దిన్నఁ శ గడును ద్రెస్సి
యపరపక్షచతుర్థియమృతకరుని
కరణి నొప్పెడుకర్ణమొగంబుమీఁద
వనిత యందంద మోపెడుఁ శ దనమొగంబు.

92

ఉత్సాహవృత్తము. వాడిమగఁడు నిద్ర పోవునాలుమృగముఁబోలె నై
వీడె బాహ్నికుండు వృష్టివీర చూడు చచ్చియుం
బోడి దోఱఁగ కున్నయట్టిపొల్పునన్ వెలింగె వె
న్నెఁ డితండు బలము లెన్ని శ యేనిఁ బెల్లు ద్రోచినన్.

93

తే. మేనఁ బ్రాణము వాసినమీఁద మొగము
మెఱసి యుండునె యెందు నిశ్చలఁగుకాంతి
తోడఁ బున్నమనాఁటిచంద్రునిచంద
మమరెఁ జూడు మిక్కురువృద్ధునాననంబు.

94

.... గాఁతారి సైంధవునికి శీరమా చూచి వాపోవుట.

సీ. పల్కుతప్పమి నెఱిగఁపంగఁ దలంచి యుత్సాహంబు వాటించి శ సవ్యసాచి
దుర్యోధనుండును శ దొరలు ననేకసైన్యంబులు నంతంత శ నడ్డపడఁగఁ
డెరలిచి వడి మెడఁద్రెవ్వ నేసినఁ బడి, యున్నాఁడు సైంధవుఁ శ డుఱిక ద్రుపద
తనయఁగాననమునఁగొనిచన్ననాడ తాఁ, దెగినాఁడుగాఁడెకొన్ తేయులపుడు

తే. దయ దలిర్పంగ దుస్సలఁ శ దలఁచి యలుక, గ్రాచి మందల విడిచిరిగొకడైవ
కృతము దప్పింప రాకున్మిత్రతన నిపుడు, వారు విడిచి రిమ్ముద్దియవలనికరుణ.

తే. హృదయమున వగ లేనియ శ ట్టిట్టు నట్టు, దిరుగుచున్నది దుస్సలవరునిశిరముఁ
గాన కీకూతు నిమ్మొయిఁగనుటకంటె, దలఁప నెక్కుడుదుఃఖంబుగలదెక్కష్ట.

వ. నాటిరాత్రి యరులు చేసికొనిన ప్రతిజ్ఞ వేగులవారిచేత దుస్సల విని సైంధవునికి
బుద్ధి చెప్పినతెఱుంగు లవి వినుము. 97

సీ. విజయప్రతిజ్ఞకుఁ శ ద్విజగంబులోపల, నడ్డంబు లేదు సు శ మృధికుఁ డంటిఁ
గురురాజుసైన్యంబుభిరుదునమ్మకుమంటి, గురుఁడుపార్థునకుమాఁకొన్-నడయంటి
నరు డాయ నొకనికైతనను బుద్ధిగొన దంటి, సమరంబు నీకు నశనాధ్య మంటి
ధర్మపుత్రుఁడు నిన్నుదయఁగామఁ బొ మ్మంటి, నామాటవినఁగదనాథ యంటి

ఆ. రాజతిలక రాజరాజకంఠీరవ, రాజరత్న దివస్యరాజతేజ
రాజరాజ యనుచు శ రాజన్య సైంధవ, రాజుఁ బనవుచుండె శ నాజిలోన. 98

తే. తోడఁబుట్టువు విధవయై శ తొలగి యునికి

కోర్చి చలమునఁ బతిఁ దెగఁబూర్చి సంత
 సించితిరె తండ్రులారమీ య రంచుఁ బాండు
 పుత్రకుల దూఱుచున్నది య పొలతి వింటె. 99

ఉత్సాహవృత్తము. తనయుఁ గాచుపనికిఁ బూని య ధర్మపుత్రవాయునం
 దనులుఁ గవలుఁ జేయఁ గలుగుదండిమగలు సేనలం
 గొని వడిం గడంగ సరకు య గొనక నిల్చి యొక్కఁడుం
 బెనఁగి యాఁగె సైంధవుండు య బిరుదుదక్షుండుం గదే. 100

తే. తప్పు సైంధవుపైఁ బెట్టఁ య దగునొ తగదొ
 పార్థ ప్రతినకు నొక్కండ య పాత్ర మయ్యెఁ
 దాన యందఱ నాఁగుట య తప్పు గాదె
 యదియ సౌభద్రమృతిహేతు య వగుట లేదె. 101

తే. బోరగిలఁ బడ్డవాఁడు గ్రహోల మొకటి
 పుడమి మోచినయది మోము య పొలుపునెడదు
 వీడె చూచితె శల్యుండు య వెడలి యున్న
 జిహ్వ దినియెడు వాయుశ్రేణి కృష్ణ. 102

క. ఇ ట్టవునె మాద్రి తోడం, బుట్టె ననక యితనిధర్మపుత్తునకు గడుం
 బెట్టదుఁ డై చంపవలసె, జుట్టుపుడన మేల రాజ్యసుతులకుఁ కలుగున్. 103

క. సెల్లుఁడు యమతనయునితో, నెల్లగుణంబులను జాల య నెనయుదు నని తా
 నుల్లమున నిశ్చయించుం, జెల్లం బో పోర, బగఱచే ని ట్లయ్యెన్. 104

వ. అమృహివిభండు. 105

భుజంగ ప్రయాతము. కురుక్షేత్రసాధుండు య గోరంగ మైత్రి
 ధురం దాల్చి తా నేర్పుతో సారథిత్వం
 బరిశ్రేణిసంత్రాసి య యై పూని కర్ణం
 బరిక్షోభితుం జేసె య భాషాశ్రవం క్తిన్. 106

ఆ. అధికపంకపతిత య మై యున్నయాబోతుఁ, బాదివి యున్న మొదపుకదుపువోలె
 నున్నవారు సూడుకమువిదలు దైన్య మా,స్యముల నెలవుకొనఁగ శల్యుబలసి.

మ త్తకోకిల. చూచితే భగదత్తు నీతఁడు య శూరతామహిమన్ నరక
 వీచినన్ని భాణపంక్తుల య ¹వెట్టి జేసె మహేంద్రుతో
 నేచి పోరుబలుండువోలె సహింప కీతని నిట్లు గాఁ
 జూచి తాతనిమీది నెయ్యముసొంపునన్ మురమర్దనా. 108

క. పులుఁగులును మెకంబులునుం, దొలిచి తినిన ²నెలపు దప్పితోలఁగియుఁగంపు
 తల నున్నకనకదామము, పొలుపు దెగంబాయ దీన్యపుం గమలాక్ష. 109

... గాంధారి శరతల్పముం డగుభీష్మ నుడ్డికించి శోకించుట. ...

- సీ. బలశౌర్యములఁ దనప్రవాటిగా నెందును, మానవుఁ నొరుఁ జూప శ లేనియట్టి
శంతనుపుత్రుడే శ శత్రులబాహుద,ర్పంబున రణభూమిఁ శ బడియెఁ దన్ను
వాలాయమును గెల్వ్వవచ్చునే చంపికొం, డని పాండుసుతులపై శ నగ్గలంపుఁ
గరుణ మర్కము సెప్పఁగొక యెమ్మెయినైన, నతినిష్ఠ యెప్పుడు శ నతనియందుఁ
- ఆ. గలదు గాదె తండ్రి కార్యంబునకుఁ గాఁగ, రాజ్య ముడిగి పూన్యబ్రహ్మచర్య
మితనిఁ జెప్పించెప్ప శ నితరుండు పౌరుష,కలితసంభవుండు శ గలఁడె కృష్ణ. 110
- క. కురువంశ మెడల వచ్చినఁ, బరమోపాయమున మగఁడఁ శ బడసెన్ మడిసెం
గురునికరముతోడన యి,ప్పురుషుండు పురుషార్థసార్థభూషణుండు గడే. 111
- క. దేవుండు గా కితఁడు నరుండు, నా వచ్చునె నిష్ఠవెంపునం బ్రాణంబుల్
తా వలసినపుడ విడువం, గా వేడుక నుచినాఁడు శ గాదె తనువునన్. 112
- ఆ. తీవ్ర బాణజాలగ్రదీప్తులు పరఁగించి, పాండుతనయసైన్యబహుశతమము
లీలఁ బదిదినములు శ నోలి వినోదించి, యకట భీష్మభానుఁ శ డ స్తమించె. 113
- క. శరవణమునందుఁ బాలుపుం, బొరసినగాంగేయుతోడఁ శ బోల్పంగ నను వై
శరతల్పంబునఁ దేజో, భరితుండు గాంగేయుఁ డొప్పె శ బంకజనాభా. 114
- తే. అర్జునుండు వెట్టె నీతని శ కంపపాన్పునకు దగంగ నిశాతబాణముల మూఁట
నలవరించినతలగడ శ యత్తజనిత,వారిఁ దృప్తునిఁ జేసె న్యవ్వీరవరుండు. 115
- క. వీరశయనమున గంగకు,మారుండు కల్పక్షయమున శ మార్తాండుండు సం
చార మెడలి ధరఁ బడియె,పూరెడుచందమునవెలిఁగె శ సంబురుహాత్మా. 116
- క. దేవప్రతుండు గీర్వాణావాసంబునకుఁ జనినయట కురునికరం
బేవాని నడిగి తెలియు నొ,కో విశ్రుతధర్మసంప్రయోగవిధంబుల్. 117
- సీ. పగవారిమొన లన్యవలైరులం గాల్చి, మడిసెఁ గుంభజుఁ డనియెడుదవాగ్ని
యెన్నియత్తము లింద్రుఁడెఱుంగు నన్నింటను, బరిణతుం డీతండు శ భార్గవునకు
నెట్లట్ల సువిధేయ శ మిమ్మహాత్మునకు ధ,నుర్వేద మితనికి శ సర్వవేద
ములుఁ బరిచితము ల్రియ్యలఘు తేజునిశీక్ష, గాదె పార్థుండు గార్మ్యకమున మేటి
- ఆ. యయ్యెఁ దక్కు శౌర్యవాన్వయజాతులు, సాత్యకియును నివ్వీశాలబుద్ధి
నా శ్రయించుటను మహాశ్రుతిము లైరి, యోధు లింతవార శ లుర్విఁ గలరె.
- క. వివిధమహాశ్రుంబులు గా,లవశతఁ జెడఁ గాక శౌర్యలంఘలు నియ్యో
ధవరునిఁ బగవారికే జేర వశం బగు నెట్లు సంగ్రంబునఁ గృష్ణా. 119
- తే. గురుని మున్నిడుకొని కాదె కురుకుమారు, లనికిఁ బిలిచిరి ధర్మపుత్రాదులయన
వాలుమగల న ట్లంతటివాఁడుఁ బగఱుఁ నటికివై చినఁ బడియున్న తెఱఁగుకంటె.
తోటకము. సతతంబును శిష్యులు శ సద్వినయా

న్వితు లై ప్రణమిల్లెడు శ నీరిపద
ద్వితయంబు గడుం జెడఁ శ దిన్నవి నూ
చితె నక్కలు దైవముచెల్లు గటా.

121

అ. ద్రుపదతనయుఁ డట్లై శ చౌఁసునితలఁ గోయు, వాఁడు విధికి నెట్టివారి నెట్టి
తెఱఁగు సేయ రాదు శ దీనికి నే మను, వార మిది యసంభవంబు గాడె. 122

సీ. కృపుని తోఁబుట్టువు శ కృపి తనభర్త ద్రోణాచార్యుపాల దైత్యంబు విపుల
వేణియు మొగమున వెంట ముసుంగు వడంగ రాల్పఁజెయ్యెలుంగుతోడ
బలవించి పలవించి శ బహుశిష్యు లయ్యతి, రథవర్యనస్త్రశస్త్రములు రథము
నవయవంబులును జితకాలనంబు సేయుచు సామగానసంయుక్తవదను

అ. లగుట నూచి సామ శ మతికరుణంబుగాఁ, దాను బాడఁ జొచ్చె శ మానితాగ్ని
సాద నమర్చి యవ్వేశుద్ధాత్ము నొండొక, యగ్నివోలెఁబెట్టి శ రండుఁ గృష్ణ.

క. కృపి మున్నగ శిష్యులు సాద, యపసవ్యముగాఁగ దిరిగి కయరిగిరి శోకా
ర్తపుటాడఁకులతో గంగకు, నవగతశరవిద్య యయ్యె శ నవని కటకటా. 124

అ. సోమదత్తసుతుని శ జాడుము సాత్యకి, దూష్యభంగి శిరముఁ శ దునుమనోఁగి
యున్నవాడు గ్రద్దలొలిచి తినంగ నీ, సుకృతపరుని నిట్లు శ నూడవలసె. 125

వ. సోమదత్తుండు పుత్రశోకాయ త్తచిత్తుం డై యుండి తన్ను సాత్యకి గవిననప్పడు
తనకొడుకునెడ నతండు సేసినయధర్మం బుగ్గడించి గర్హించినవిధంబు మృతుం
డైనను మొగంబునం దోచుచున్నది భూరిశ్రవుతల్లి యది యతనిని వల్లభుని
బారింబారిం గనుంగొనుచు గద్గదకంఠంబుతో నాసోమదత్తు నుద్దేశించి. 126

సీ. ఓరాజ కల్పక్షయోపమానం బగు, కౌరవజాతిసంక్షయము చూడ
కున్నాడ నధికదానోజ్ఞులు బహుమహాధ్వరకర్త భూరిశ్రవసుండు నీదు
గారాబుపట్టి సంక్రందననందను, దుర్విక్రమంబునఁ శ దునుమబడిన
బాహువు సాత్యకిపాపకర్మంబున, సంభిన్న మైనమరస్తకము నై మ

అ. హీతలమునఁ బడియోనిష్కణ్యసంతతి, దిక్కు నూడ వేల శ యొక్కమాలు
కొడుకుచుట్టు నేడ్చుకోదండ్రయలమట, యరయ విట్లు దగునె శ యధిప నీకు.

క. వీరే వుహంటిచీరలుఁ, దారును విరిదలలతోడఁగదద్దయు నడలుం
గూరి పలవించెదరు నిను, సారసికలభీతిరుతులశ్చందము దోచునె. 128

అ. అలమునకు వెడలునప్పు డిచ్చితి నీదు, పసిడిగొడుగు సుతుండు శ లసితవిభవుఁ
డగుట కది నికృత శ మై పడి యున్నది, యక్కుమారురథమునందుజూడు.

క. అని పసవుచున్నయది య, వ్యవితను గోడండ్ర జూడ శ వశమే ఘనుఁ డ
రునుఁ డిట్టి నీచకర్మంబున కెట్లులు సాచ్చెనో కు శ పురుషుడవోలా. 130

కవిరాజవిరాజితము. వినుమది సాత్యకి చచ్చుట కోర్వక శ వీరవరుండగుపార్థుఁడునీ

సినతగ వైసను నయ్యె నతం డటు శ చే నటుకన్ ముని యైనమహా
త్మునిఁ గని యుబ్బుచు సాత్యకి యే మని శ త్రుంచె శిరంబు కడంగి జగం
బున నొరు లింత నికృష్టపుంగర్వముగపొంతను బోదురె చక్రధరా. 131

క. ఇక్కరువరునాండురలో, నొక్కత యతిరమ్యమూర్తి శ యుత్సంగమునం
దక్కర మిడికొని పననెడు, నెక్కుడువగ నూని యదె మగహాధర కంటె. 132

సీ. మెలుపారఁగాఁ బట్టిరములనూలిమఃఖలు గ,దల్చుచుఁ దిగుచుచుఁదగులొనర్చుఁ
జనుఁగవమీఁది కల్లన వచ్చి లలితవి,మర్దనంబున లజ్జ శ మరలఁ ద్రోచు
నాభి యూరులు జఘ్రసము మెత్తమెత్తన, యొత్తి ముదంబున నుల్ల ¹మూన్పు
ననయంబుఁ దిన్ననిరయనువున గనయంబు,స్తిదులంగమెలఁగిచొక్కొదవఁజేయు

ఆ. నిక్కరంబు నెయ్యమెక్కింప నేరంగఁ, దగిలి ²సంతతంబుఁ శ దలఁచునట్టి
భంగి మెఱయఁ గీడుగవటుపంగఁ గొనియాడి, నలఁతి నీటుసేయగవలసె దీని. 133

ఆ. ఒరునితోడఁ బోర శ హరి నూడ సిగ్గఱి, యేసె విజయుఁ డతనిరయేటు సభల
నమ్ముకుందుఁ ³డెట్టులగ్గించు నట్టివి,వ్యచ్చుఁ డేమిభంగిరమెచ్చుఁ దన్ను. 134

వ. అని యిట్లు విలాపంబు చేసి యూర కున్న దిన్నాతిం దక్కటియెలనాఁగ లేలిన
దానిఁబోలెఁ బొదివికొని యున్నవార్తారాలోకింపుము. 135

— ఇది గాంధారి శకునిక శిబరంబు గాంచి యతనిచేత లగ్గడించి శోకింపట. ఇది —

సీ. మేనల్లుఁ డగునకుశలానుజనేటులఁ, బడియుండి శకునులగ్రహాలు వడ్డ
శకునిఁ జూచితె మురగ్రసంహర యితఁడు మా,యాజాలములకు నాఁగఁజోజ సకల
నూయలు నీచేత శ మడిసె,దుర్బుధతంబు, నొనరించి రాజ్యంబు శ గొనియె ధర్మ
తనయునిచే నిష్ఠ శ దనచెద్దు ఫలియించె, నని యనుజూదంబుగనందుఁ బ్రాణ

ఆ. మోటుపడియె నెత్తమాటకు నీతండు, గఱచు తెల్లఁ గురునిరకాయనాశ
మునకు నయ్యె నీవ్యభుండ కాండె పాండునం,దనులతోడివైరమునకుఁ గర్త.

క. హిత మొనరించెద నంచున్, ధృతరాష్ట్రతనూభవునకుఁ శ డెక్కలికాఁ డై
మృతి యొనరించెదానును,మృతుఁ డయ్యెను భ్రాతృపుత్రమిత్రయుతముగన్.

మత్తకోకిల. వార లస్త్రహతాంగు లై యనగవద్యలోకము గాంచి రీ
వైరకర్తయు నట్లు గాంచెను శ వారి నల్పవిచారులం
బోరి కెత్తెడునట్లుగాఁ దగఁ శ బొందివెట్టులఁ జేసె నీ
కూరుఁ డందును నన్నదమ్ములగకున్ విరోధము సేయఁడే. 138

క. రుచిరాంగదు నస్త్రనిచయ,నిచితాంగకునిం గలింగగ్రన్థుఁ గంటె సమ
ద్విచరణవిహరణమున నితఁ, డచలితధృతి యగుట యెఱుంగగ్రన్థ్యుఁ గృష్ణ.

ఆ. ఇతనిచుట్టు నున్నయెలనాఁగ లడలునఁ, గూరి వందియును ముగకుండ యొప్పు

1. క. మాన్పు. 2 జ. గంతధాని. 3. క. డెట్టు లగ్గించునట్టి నిష్ఠ.

వాయ కున్నవారుబలితంపువడఁ బడ్డ, పుష్పదామకములరహాలుపు దోఁప. 140
ఉత్సాహవృత్తము. మానినీజనంబు సేరి శ్రీ మగధనాథుఁ డగుజయ

త్రేనుచుట్టు నేడ్వ నధికశ్రదీననాదములకు నా
మానసంబు సాంద్రకరుణామయతఁ బొంద మోహనం
బైనయిట్టియేడ్పు లెందు శ్రీ సంబుజాక్ష వింటిమే.

141

సీ. కోసలనాథుండు శ్రీభాసురమూర్తి బృహద్రుచుట్టుఁ బ్రేయోంగినాజ
నంబులు సేరి కంఠపంబుతోడఁ జెమచ్చు, కరముల నభిమన్యుకరవిముక్త
శరములఁబెఱుకుచుఁ శ్రీ బారి మూర్ఖుఁ బొరియుచు, నప్పటికప్పటికతనిముఖముఁ
దేఱి చూచుచు విధిఁ శ్రీ దిట్టుచు శోకాగ్ని, నుల్లంబు లెరియంగ శ్రీ నున్నవారు
ఆ. తునిమి వైవ నెండఁ శ్రీ దనికనఁ బెద్దయు, ఎంది చూడ్కి దిగున శ్రీ వలనుకలిమి
దొఱంగ కున్నయట్టిత్రోయజంబులచంద, మయ్యెఁ జూడ వీరయోననములు.

వ. ద్రోణబాణపరిషీడితప్రాణు లై పడియున్నవారు ధృష్టద్యుమ్ననందనులు. 143

మత్తకోకిల. అంగదంబులుఁ గంకణంబులు శ్రీ హారవల్లులు నాదిగా
సంగకంబులభూషణంబులు శ్రీ హారికాంతి వెలుంగఁగా
సంగరాంగణభూమికిం దమశ్చారుభావ మలంకరితూ
సంగతిం గలిగింప నొప్పిరి శ్రీ శౌరి చూచితె వీరలకా.

144

నర్మూటము. త్వరితరథాశ్వమారుతగతస్ఫురితాకృతి యై

శరబహుళార్చిరుద్గమవిశాలతఁ బొల్చుధనుః
ర్గురుఁ డనుచిచ్చుపై శలభశ్రకోటిగతిం బడి మ్రం
దిరి గనుఁగొంటె యేవుర నుగ్రదీర్ఘలఁ గెకయులకా.

145

క. పంచాననంబుచేతం, బంచత్వముఁ బొంది యున్నబంధురకరిఁ బో
లింతుటకుం దగి యొప్పెం, బాంచాలుండు ద్రోణకడిమిఁబ్రబహ కంసారీ. 146

క. ద్రుపదనృపాలునిధవళాతపత్ర మస్త్రంబు లెచోటుఁ శ్రీ బాఁకక జగి యా
రి పొలిచె శారదచంద్రుం, డుపమాపాత్రంబు గాగ శ్రీ నుర్వి యనుదివికా. 147

తే. వల్లభులును గోడండ్లు సీరవసుమతీశ్వరునకు నగ్నిసంస్కారంబు శ్రీ నొనరఁ జేసి
యుమ్మలికమునఁ దద్దయు శ్రీవెమ్మనంత, రంగములతోడ నదిరిగిగంగ దెనకు. 148

క. ద్రోణుండు దలరం దలపడి, బాణకళావేది చేదిరపతి యుజ్జ్వలత
ద్యాణహతిఁ గూలి సమర, జ్యోతి పరిష్కార మగుచు శ్రీశోభితఁ గడున్ 149

తే. తలయుఁ గాఢులు దమయూరుతలములందుఁ

బెట్టికొని వీనిభార్యలు శ్రీ బెట్టిదంపు

టడలుతాఁకునఁ గడు బెగ శ్రీ డారఁ గూరు

నల్లములతోడఁ బలవించు శ్రీ చున్నవారు.

150

- క. మానవనాథు లనేకులు, వీనిభుజావి కమంబుకవేడిఁ బడిరి నీ
మేనమఱుది శిశుపాలుని, నూనం డీధృష్ట కేతుఁ శ జూచితె కృష్ణా. 151
- ఉత్సాహవృత్తము. అతనినందనుఁడు సుకేతుఁ శ డల్లవాఁడె ద్రోణపా
తితుఁడుఁ వీనిఁ జూడఁగా మృదిక సుయోధనుఁడుఁ ద
త్సుతుఁడుఁ దోచు చున్నవారు శ శోకవహ్నితాప మూ
రితము గాఁగ బంధుజనులరచి త్త మెంత గుందునో. 152
- తే. అల్లవారె యవంతీశు శ లధిక బాహు, బలులు విందానువిందులు శ బహుళభూష
ణోజ్జ్వలులు పడియున్నవారగు గ్రవాయు, పతితకుసుమితనవసాలభంగి దోఁచ. 153
- వ. అని చూపి యిట్లనియె. 154
- సీ. శాంతనవుండు నాశచార్యుండుఁ గర్ణుండు, భూరిశ్రవుండు గురుశ్రుత్త్రకుండుఁ
గృపుండు సైంధవుండును శ గృతవర్తయును గురు, రాజు ¹నమానుషరథి కవరులుఁ
గలయంగ నెన్నెడుకొలఁదులవారె వా, రలిగినఁ జెడుదు రశయ్యమరు లైన
నట్టివీరులబారి శ కగపడి యుండియు, నేమియుఁ గారైతి శ రీపుఁ బాండు
- తే. తనయు లందఱు నీకూర్మితమ్ముండును మ
హాద్భుత మ్మిది దలఁప భీష్మాదు లైన
వారి నఱె పోర నిర్జింప శ వచ్చు నెట్టి
పనియు భరమె దైవమునకుఁ శ బద్ధనాభ. 158
- వ. దైవంబు దుర్యోధనాదు లగునూర్వురకు నొక్కెత్తున నిట్లగునే యని వెండియు.
తరువోజ. కురురాజు మొదలైనశకొడుకుల నెల్లఁ, గోల్పోవు టిప్పుడు శగోవింద కలిగె
నరిగితి సంధి సేయఁగ రాకయున్న, నట యప్పు నీచెప్పు శ టైనది కాదె
పరమహితంబుగఁ శ బలికిరి గంగ, పట్టియు విదురుండు శ పాటించి పెక్కు
వెరవుల నొత్తిన శ విన నైతి నావి, వేకులచూ పేల శ వృథ వోవ నేర్పు. 157
- వ. అనిపలికి పశ్చాత్తాపదుఃఖంబుపెల్లున నొల్లంబోయి తెలిసి చిత్తస్థాయి యైన
పుత్త్రశోకం బడరి యలఁతి గానియలఁతఁ జెట్ట నూరకుండి యక్కొరవరాజపత్ని
పద్మనాభుడెనఁ గనుంగొని కోపోద్దీప్తిత యె. 158
- సీ. ధృతరాష్ట్రపాండుభూతపతుల కుమారులు, తమలోన నీసున శ సమరమునకుఁ
దొడఁగిన నీవడ్డకపడ వైతి తగు చాలు, మానసుల్ గలిగియు శ మాననీయ
వాక్యుండ వయ్యును శ శక్యనమ స్తకా, ర్యుం డనఁ బేర్కనియును నుపేక్ష
చేసితి కురురాజుఁజెటుపన తిరిగితి, నిఖిలరాజులఁ దదశనీకములను
- ఆ. నామ మడఁచి తెల్ల భూములుఁ బాడయ్యె, నంతవట్టు ఫలము శ ననుభవింపు
మే పడంగ నిన్ను శ శాపానలజ్వాల, దగ్ధమూర్తి జేయుదాన వినుము. 159

శ్రీకాంధారి శ్రీకృష్ణుడు కాపం చిమ్మట. భాగము

- సీ. పూని పాతివ్రత్యశుభ్రాభలంబున, సంపాదితం బైన సార¹తము
బలిమి సాధనముగాఁ గ్ర బలికెన నుత్తమజ్ఞాతులఁ డమలోన, గ్ర సంగరముగఁ
బాలియఁ జేసితి గాన గ్ర పాలియును దినోన్యభూతుకు లై భవద్భజ్జాతిజనులు
నీవును దప్పక గ్ర నేఁ డాదిగా ముప్ప, బాటగునే డైనతయద్దినమున
- తే. నరయ దిక్కెవ్వరును లేనితయగ్గలంపుఁ, గుత్పితంపుఁడెఱంగునఁ గ్ర గూలువాఁడ
విట్లు మీవధూజనములుగ్రనేచ్చువారు, పతుల సుతులను బంధులఁ గ్రబనవి పనవి.
- క. అని ఘోరంబుగఁ బలికిన, విని విపులమనస్కుఁ డైనతవిష్ణుఁడు చిటున
వ్వున నానన మొప్పఁగ న, వ్వనితకు నిట్లనియె గౌరవస్తుత్యముగన్. 161
- తే. మున్న కాదె యాచవులకు గ్ర మునినరేణ్య, కలితదారుణశాసంబు గ్ర గలన నీకు
నేల చర్చితచర్చణ గ్ర మిట్లు సేయ, దీన నీ వేమి త్రన్వితి గ్ర డానిఁ జెపును. 162
- క. యదువంశజాతులకుఁ డ, ప్పదు నాశము వారి సురలుఁబరిమార్చిఁగ్ర లే
రది కారణంబు గాఁగఁ డ, గుదు రొండొరుచేత రణముఘోరత్వమునన్. 163
- తే. అనినవలుకులు విని పాండ్యతనయ లెదలు, వెఱపుపెంపునఁ గంపింపఁగనిస్వాలించి
యాత్రజీవితములఁదెన గ్ర నాన లపుడు, వదల విడిచిరి కౌరవశవంశవర్య. 164
- వ. ఇట్లు పలికినయచ్చుతుం డదేవి నుద్దేశించి భేనమ్మామృతులై ననకలబంధుమి త్రు
లకు నగ్నికార్యంబులు సేయింప నలయు నని వెండియు. 165
- సీ. వినుము గాంధారి నీతనయండు చేయు ను, ర్షయము లెఱుంగనే గ్ర నాకు నీకు
శాంతనవునకు నాశచార్యునకును బాష్టి, కునకుఁ దండ్రి క మాన్పఁగోలఁది గాని
²దుర్మానమున నిట్లు గ్ర దొడిరి మిట్లయ్యె మీ, యశరాధమున, వచ్చినట్టికిడు
నకు నింత నొవ్వంగ్రననుఁబల్కఁదగు నె యు, మృలికంబుధృతిఁబట్టి మాన్సుమింక
- తే. జేటునకుఁ జావునకు వగఁ గ్ర జెందుజనుల
కినుమడింపదె మానసమున నలంత
రాచకూతుండు సుతుల సంక్రమనిరత
వృదయు లగువారిఁ గాంచఁ గోరుదుర కాడె. 166
- వ. అని చెవి మూడినట్లు పలికిన విని నిరుత్తర యై గాంధారి యూరకుండె నట్టియెడ
ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మనందనుతో నీవు మనమొనలం గలజనులకొలంది యెఱుం
గుదు చచ్చినవారిలెక్క దలం తేని నా కెఱింగింపు మని పక్కిన విను మెఱుక
పడ్డవా రుత్తమజనంబులు డెబ్బదియాఱుకోట్లనిఱువది వేలును³, మృక్కడిమూఁక
యిరువదినాలుగువేలు మున్నూటయిరువండుఁ డగి రని చెప్పిన నమ్మనుజపతి
వీ రెందఱు నేగతికి బోడు రనుటయు. 167
- తే. ఎవ్వ రాత్మదేహములు సమిద్ధ మైన

1. క. భూమి. 2. క. దుర్మానయట్టులు. 3. క. ముక్కురంబులు.

యశ్రువహ్ని వేలిచిరి వా శ రమరలోక

మునకుఁ జని నిర్జరాంగనాశనవిలసితుఁ

డైనయమరేంద్రునకుఁ బూజ్య శ లగుదు రధిప.

168

క. తఱచుగ శస్త్రాస్త్రంబులు, నెఱుకులు దూఱినఁ జలించి శ నిజధైర్యంబుల్
మఱచి తెరలి చచ్చిరి కొందఱు గుహ్యకగతికిఁ బోవఁగదగుదురు వారల్. 169

క. సమరమున నెత్తెఱంగున, సమసిననుం గీడుతెరువు శ చన రుత్తమలో
కమునక పోదురు జనములు, ప్రముదితులై యంద్రు బుధులు శ పౌరవముఖ్యా.

క. అనిన విని నాథవంతులు, ననాథులును నైనవీరి శ కందఱకుఁ గృపా
ధనలోల చేయఁగా వచ్చున కాదే యగ్నికార్యశోభనముఁ దగన్. 171

వ. అని పలుకుటయు ధర్మనందనుం డిట్లను నీయఖిలజనంబులు నాహితాగ్నుల
యట్ల యట్లుం గాక వీర లిండఱ కుదకదహనక్రియాకరణయోగ్యులును లేరు
మన మేది కొలఁదిగా నిప్పని సేయద మని పలికి తారజ్ఞాతవాసంబు నిర్వహించి
సముచితప్రకారంబున విరాటాదులచేతం బరిజ్ఞాతు లైనసమయంబున సంగతుం
డైయది మొదలుగాఁజెల్లెడుశాంతికపాష్టికాదిశ్రేతస్కార్తక్రియాకలాపంబులునడు
పుచుం దమయొద్ద నున్నధౌమ్య నాలోకించి విదురుని సంజయుని యుయత్సునిఁ
గనుంగొని మీరు భరతకులులకుం దక్కుననాథవంతు లైనవారలకు విధ్యుక్తం
బుగా నగ్నిసంస్కారంబు సేయుం డని పనిచి యత్తెఱంగునకుం దోడుపడుటకై
నూతజనంబులను దత్కాలసమాగతు లైనకరిపురజనంబులోనం దగువారి నిరూ
పించి మున్న తెప్పించినచందనాగునుఖండతౌమవనసకస్తూరికాకుంకుమఘృతతైల
ప్రభృతు లగువలయువస్తువు లాధౌమ్యముఖ్యుల కొప్పించిన వా రయ్యవసరం
బునం గూడికొనినబహుబ్రాహ్మణసంఘంబులతోఁ జని దుర్యోధనదుశ్శాసనకర్ణశ
ల్యాదులకు నభిమన్యుఘటోత్కచవిరాటధృష్టకేతు ప్రముఖులకును దక్కును బే
రెఱుక పడునానాదేశాధీశులకుం బ్రచురకావ్యసంచయంబులను భగ్నరథావయవ
ధ్వజధనుశ్శరకుంతాదులను సొదలు పేర్పించి పితృమేధక్రియలు నడపి చిచ్చునం
బొనెప్పి యనాథవంతు లైనభూకాంతుల ననేకసహస్రసంఖ్యులం బ్రోవులుగాఁ
జెట్టిరచి సమగ్రదారుసముదయంబు లమర్చి యగ్ని యిచ్చి రప్పుడు ఋగ్వజాపతన
రవంబులును సామగాననాదంబులును రమణీరోదనధ్వనులును రోదసీకుహరంబు
నిండె ధూమంబున దిక్కులు పిక్కటిల్లెఁజేతనభూతంబుల కెల్ల విపులవిషాదం
బావహిలై నివ్విధంబునం దగవు నడపించి. 172

— యి కంటి ధర్మజానకుఁ గరుండు కుశోడు కగుట కెలుతుట. యి —

సీ. భూవర కురువంశశ్రపుంగవుం డగుధర్మతనయుండు ధృతరాష్ట్ర శ విషయ మొప్పు
మున్నిడుకొని యాఁడుగ్రమొత్తంబుఁ దోడ్కొని, బంధుజనంబులు శ బలసి రాఁగ
నరిగి గంగాన్నాన శ మాచరించి తిలోదకప్రదానము సర్వకౌరవులకు

నయ్యాంబి కేయఁడు శ నక్కురుభార్యలు, ననుజలుఁ దానుచు శ నధికనిష్ఠఁ

ఆ. జేసి రతనికడకు శ నానమయంబున, నజలు నెమ్మనముచు శ నడరి క్రమము
కన్నునీరు మొగము గగ్గపుంగఁ జని కుంతి, యెల్లవాని వివంగ శ నిట్లు లనియె. 173

తరల. వినుము కౌరవకోటికిం దనభవిల్లు పెట్టనికోటగా

నని యొనర్చి భవద్బలంబుల శ నన్నిటికొ మిము నేవురం

దనిసి యంబరచారు లెల్లను శ దన్ను మెచ్చి నుతింపఁ బా

ర్థనిమహాశ్రము బల్కిడిం దల శ ద్రుంపఁ గూలినకర్ణునిన్.

174

క. జను లెల్లను రాధేయం, జనుటను మీరలును వాని శ నట్టుల కా నె

మ్మనమునఁ దలంతు రటు గా, దనఘ మదీయాత్మజన్మఁ శడతం డరయన్. 175

ఆ. మీకు నగ్రజండు శ నాకు భాగ్యురుదయ, లలితకి వచకుండ్రలములతోఁ

బుట్టినాఁడు గానఁ శ బోయంగవలయుఁ గి, లోదకింబు లమ్మనహోన్నతునకు. 176

వ. అని తదీయజన్మ ప్ర కాశంబును నివాళిర్చుప్ర సాదభావంబును జెప్పటయు దుస్స
హంబు లగునమ్మాటలు చెవులు సూడిన ట్లయినఁ బొండవులు పరమదుఃఖా
వేశంబు నొంది రందు భీమాదులు నివ్వెఱ పడియండ ధర్మనందనుండఁ దల్ల
డిలుచుం దల్లితో ని ట్లనియె. 177

సీ. అనిలజాన్తునుల మాకొక్కొన నేర్చె నెవ్వని, యత్సాహ మూఁది సుశ్రయోధనుండు
వైదేహపౌండ్రాదిరవనుధేకు లెవ్వని, కడిమిసాంపున నరిగఁగావు లైరి
మనసైన్యకోటి యెవ్వని బాహువిర్వసం, పద కోడి యంతంత శ నొడుఁగుచుండు
నద్భుతం బొనరించె శ నమరుల కెవ్వని, యసమానవివిధదిశ్వాశ్రమహిమ

తే. మమ్ము నందఱ నెవ్వనిరమహితశక్తి, యెక్కు డై సంగరంబునఁ శ జిక్కుపటిచె
నట్టికర్ణుని గొంగున శ నగ్ని డాచి, నట్టు లెమ్మెయి డాచి తోరయమ్మ చెవుమ.

క. అర్జునుఁ డొకరుండు దక్కను, పార్థితశౌర్యమున నమ్మనహాబాహునివి
స్ఫూర్జితరథమున కెదు రై, గర్జిల్లంగ రథికుఁ డెందుఁ శ గలుగునె జనసి. 179

తే. కర్ణుఁ దొలుచూలుగా నేల శ కంటి తల్లి, నీదుమంత్రంబు పరమవిశ్వాదకారి
యయ్యె మా కెల్ల నట్టిమనహాబలై కరగణ్య బ్రుంగుడుపఱచుట శ కారణముగ.

తరువ్వజ. భానుపుత్రినిచావు శ బంధుల నెల్లఁ, బరమసంతాపంబురపాల్పడఁ జేసి
మానితబలుఁ డభిరమన్యుండు పోర, మడిసినప్పుడు నిట్టిరమఱుకువ నాత్మ
నూనదు ద్రాప దేయులనాశమునకు, నుడుక దివ్యధమున శ నుల్లంబు ద్రుపద
నూనులు ధృతరాష్ట్రసుతులును ద్రింగు, చొప్పున కిమ్మెయిఁ శ జొర దడలేచాల.

ఆ. అతఁడు మాకు నన్న శ యని మున్న యెఱుంగంగఁ

గన్నఁ గురుకులంబు శ గలఁగఁబడక

మనుదు మట్టు లైన శ మనుజలోకమునకుఁ

గలుగ దడలు మాకుఁ గ గలుగ దడలు.

182

వ. అని విలాపంబు సేసి విషాదశిథిలవర్ణంబులతో గోత్రనామంబు లుగ్గడించుచు నమ్మార్తాండనందనునకుందిలోదక ప్రదానంబుసేసెదదనంతరంబభీమార్జుననకుల సహదేవులుంజేసి రట్లు గర్జుండుపాండవాగ్రజుండగుటయెఱింగి కురువధూజనంబు లార్తనాదంబు లెసంగ నాక్రందించిరి ధృతరాష్ట్రుండును గాంధారికుంతీపూర్వకం బుగా నతనికి నుదకకర్మం బాచరించె నయ్యజాతశత్రుం డా దినేశపుత్రునివలని సౌభాగ్రత్రంబువలనఁ బరిచారికాసమేతంబుగాఁ దద్భార్యల రావించి గారవించి యతనికై యనేకవిధ పుణ్యకర్మంబులు భూరిదక్షిణంబులుగాననుష్ఠించికృతకృత్య తానందంబు నొంది సకలబంధుసహితంబుగా గంగాసము త్తరణం బాచరించె నని యిట్లఖిలజనాభిసందితుం డగుధర్మనందనుండు గర్జుం దమయన్నయనియెఱింగిన తెఱంగు పై శంపాయనుండు జనమేజయున కెఱింగించిన నజ్జనపతి కురువంశ్యుం డగునయ్యుధిష్ఠిరువ ర్తనం బటమీఁద నెట్లు సెల్లె నని యడుగుటయు.

183

మందాక్రాంతము. వీణానాద ప్రతిమనిగమారవిర్భవత్సరపుణ్య

శ్రేణీసంపాదిత¹విమలతారాసేమనిరేపచిత్త
త్రాణక్రీడాకలనసతతోరత్సహవద్వివ్యభావా
ప్రాణాపానాహరణనిపుణాస్రావణీయానుభావా.

184

క. త్వంతాహంతానిరసన, శాంతాంతఃకరణయోగిరజనవిజ్ఞేయా
చింతాసాగరమగ్నభ్రాంతజనాధ్యేయ పరమభక్తివిధేయా.

185

మాలిని. భరితనియమచేతఃపద్మవిజ్ఞానకేలీ
పరిమళపరిపాకప్రౌఢసంపర్కశాలీ
పరిణతికృత²దూప్యదృఢంగిభూతాళిహేలా
కరణభృతిజగత్సంస్కర్తదానందశీలా.

-186

గద్య. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధా
రాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైనశ్రీమహా
భారతంబున శ్రీపర్వంబునందు సర్వంబును
స మా స్త ము.